KADİR MISIROĞLU

TARİHTEN GÜNÜMÜZE
TAHRİF
HAREKETLERİ

CİLD
II

ÜÇÜNCÜ BASIM

SEBİL YAYINEVİ
Tunusbağı cad. Nu: 16 Doğancılar
ÜSKÜDAR-**İSTANBUL**
Tel: 0216 553 51 51
www.sebilyayinevi.com

KISALTMALAR

a.g.e.	**: adı geçen eser**
a.g.m.	**: adı geçen makale**
a.g.d	**: adı geçen dergi**
a.y	**: aynı yerde**
b. (bin)	**: oğlu**
bkz.	**: bakınız**
c.	**: cild**
h.	**: hicrî**
ilh.	**: ilâ âhır**
k.s.	**: kaddese sırrahu'l-aziz**
m.	**: milâdî**
r.a.	**:radıyallâhu anh**
sh.	**: sahife**
v.	**: vefâtı**
vd.	**: ve devamı**
vb.	**: ve bunun gibi**

MÜELLİFİN (YAZARIN) YAYINLANMIŞ ESERLERİ

- OSMANLI TÂRİHİ c.I (2013)
- PÎRÎ REİS (Târihî Roman) (2012)
- TARİHTEN GÜNÜMÜZE TAHRİF HAREKETLERİ, C.III (2012)
- ZORAKİ ÂSİ, ŞEHZÂDE BÂYEZİD (Târihî Roman) (2012)
- TARİHTEN GÜNÜMÜZE TAHRİF HAREKETLERİ, C. II (2011)
- MİMAR SİNAN (Târihî Roman) (2011)
- MUHTASAR İSLÂM TARİHİ, C. II (2010)
- TARİHTEN GÜNÜMÜZE TAHRİF HAREKETLERİ, C. I (2010)
- MUHTASAR İSLÂM TARİHİ, C. I (2009)
- SOKOLLU MEHMED PAŞA (Târihî Roman) (2009)
- BARBAROS HAYREDDİN PAŞA (Târihî Roman) (2009)
- İSLÂM DÜNYA GÖRÜŞÜ (2008)
- MAKBUL VE MAKTUL İBRAHİM PAŞA (Târihî Roman) (2008)
- VELİ BÂYEZİD'İN BEDDUÂSI (Târihî Roman) (2008)
- BİR MAZLÛM PADİŞAH SULTAN ABDÜLHAMİD (2007)
- CEM SULTAN'IN PAPAĞANI (Târihî Roman) (2006)
- BİR MAZLÛM PADİŞAH SULTAN ABDÜLAZİZ (2006)
- ZAĞANOS PAŞA (Târihî Roman) (2006)
- BİR MAZLÛM PADİŞAH SULTAN VAHİDEDDİN (2005)
- HAYAT FELSEFESİ YAHUD YAŞAMAK SANATI (2005)
- DÜZMECE MUSTAFA (Târihî Roman) (2005)
- KAVUKLU İHTİLÂLCİ (Târihî Roman) (2005)
- İTHAFLI FIKRALAR (2005)
- FİLİSTİN DRAMI'NIN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ (2004)
- GURBET İÇİNDE GURBET (2004)
- ÜÇ HİLÂFETÇİ ŞAHSİYET (1995)
- ÂŞIKLAR ÖLMEZ!.. (1994)
- GEÇMİŞ GÜNÜ ELERKEN C. I (Hâtırât) (1993)
- GEÇMİŞ GÜNÜ ELERKEN C. II (Hâtırât) (1995)

- BİN UYDURMA KELİMEYİ BOYKOT (1993)
- İSLÂM YAZISINA DÂİR (1993)
- ÜSTÂD NECİP FÂZIL'A DÂİR (1993)
- GEÇMİŞİ VE GELECEĞİ İLE HILÂFET (1993)
- CEMRE (Şiir) (1992)
- HİCRET (Hâtırât) (1990)
- İSLÂMCI GENÇLİĞİN EL KİTABI (1981)
- KANLI DÜĞÜN (Târihî Roman) (1972)
- UZUNCA SEVİNDİK (Târihî Roman) (1973)
- KIRIK KILIÇ (Târihî Roman) (1973)
- ALİ ŞÜKRÜ BEY (1978)
- LOZAN ZAFER Mİ, HEZİMET Mİ? C. I (1965)
- LOZAN ZAFER Mİ, HEZİMET Mİ? C. II (1974)
- LOZAN ZAFER Mİ, HEZİMET Mİ? C. III (1977)
- OSMANOĞULLARI'NIN DRAMI (1974)
- MUSUL MES'ELESİ ve IRAK TÜRKLERİ (1972)
- MOSKOF MEZÂLİMİ (1970)
- AMERİKA'DA ZENCİ MÜSLÜMANLIK HAREKETİ (1967)
- KURTULUŞ SAVAŞI'NDA SARIKLI MÜCÂHİDLER (1967)
- YUNAN MEZÂLİMİ (TÜRK'ÜN SİYAH KİTABI) (1966)
- MACAR İHTİLÂLİ (1966)

CÜNEYD EMİROĞLU TAKMA ADI İLE

- YAHUDİ (İngilizce'den Terc.) (1974)
- PERİLİ KÖŞK (Masal) (1972)
- OF LALA (Masal) (2012)

ÇIKACAK OLANLAR

- DEVLET-İ EBED MÜDDET
- TARİHTEN GÜNÜMÜZE TAHRİF HAREKETLERİ, C. IV
- TANIDIKLARIM (Hâtırât)
- BİR DEMET KARDELEN
- GÜNEŞ BATIDAN DOĞARKEN!..
- KANLI NEY (Târihî Roman)
- TİRYAKİ HASAN PAŞA (Târihî Roman)

v.s.

BİR ÎTİRAF

"Müslümanların her şeyini bozduk, yok ettik. Dinleri, inançları, dine bağlılıkları ve insânî duyguları yok oldu. Onların millî ve mânevî değerlerini, Batı medeniyeti (!) potasında eriterek kendimize benzettik. İslâmiyeti öğrenmeyi, yaşamayı, namaz kılmayı, Kur'ân öğrenmeyi suç ve gericilik olarak göstermeyi başardık. Artık çoğu hiçbir şeye tam olarak inanmıyorlar. Ondört asırlık dinlerini, itikadlarının, ibâdetlerini tartışılır hâle getirdik. Derin bir boşluğa düşürdük. Bundan sonra siz misyonerlerin işi daha da kolaylaştı. Maaş bağlayarak, vize vaadi, yurt dışında iş imkânı, hatta cinselliği kullanarak Müslümanları hıristiyan yapınız!.."

Lois Massignon

(Su Dergisi, Yıl : 1, sayı: 3, Mayıs-Haziran 2005)

Müellif (2011)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرٰهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ
إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءٰؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ
اللّٰهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا
حَتّٰى تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَحْدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرٰهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ
لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا
وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ

"Sizin için güzel bir örnek, İbrahim ve beraberindekilerde oldu. Vaktiyle onlar kavimlerine şöyle dediler: «Biz sizlerden ve Allah'tan başka taptıklarınızdan berîyiz ve sizi tanımıyoruz; tâ ki, siz Allâh'ın birliğine îman edinceye kadar sizinle aramızda ebedî buğz u adâvet (kin ve nefret) başladı.»..."

(Mümtehine Sûresi, âyet 4)

“Es-sâkitü ani’l-hakkı seytânü’l-ahres”

(Hakk’ı bilip de söylemeyen dilsiz şeytandır!.)

-Hadîs-i Şerîf-

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....15

BİRİNCİ BÖLÜM
MEZHEPSİZLİK, SELEFÎLİK VE DİNDE REFORM MES'ELELERİ

I-MEZHEPSİZLİK.....27
A-MEZHEPLER VE ZUHÛR SEBEPLERİ.....27
a-Mezhep Nedir?.....27
b-Mezheplerin Zuhûr Sebepleri.....29
c-İçtihad ve Müçtehide Âid Şartlar.....33
aa-İçtihad.....33
bb-Müçtehidlerin Tabakaları.....35
cc-Müçtehide Âid Şartlar.....38
d-Mezheplerin Telfiki.....45
e-Mezhebi Reddin Tehlikeleri.....57
II. SELEFÎLİK İDDİASI.....85
A- SELEFÎLİK NE DEMEKTİR?.....85
B-SELEFÎLİK İDDİÂSI MEZHEPSİZLİĞE BİR KÖPRÜDÜR.....87
III-DİNDE REFORM MESELESİ VE REFORMİST TAVIRLARDAN BAZI ÖRNEKLER.....95
A-REFORM MESELESİ.....95
a-Reform Nedir?.....95
b-Martin Luther (1483-1546) Hakkında Birkaç Söz.....105
B-BİRKAÇ REFORMİST TAVIR.....106
a-Türkçe Meâl ile İbâdet.....106
b-Kur'ân Metninin Lâtin Harfleri ile Yazılması.....123
c-Diğer Tahrif ve Reform Meseleleri.....135

İKİNCİ BÖLÜM
İSLÂM'DA BÜYÜK DEPREM: KEMALİST TAHRİFÂT

I- HAZIRLIK SAFHASINDA ROL ALAN REFORMİSTLER.....137
A-ZİYA GÖKALP (1876-1924).....137
a-Reformculuğu.....139
1-Devleti Dinden Ayırarak Lâikleştirmek.....155
2-Kur'ân-ı Kerim'in Türkçe Meâli ile İbâdet Edilmesi.....155
3-İlâhî Hükümlerin Değişebilirliği İddiâsı.....156
4-Hilâfet Mes'elesi.....160
b-Şahsiyeti.....163
B-KILIÇZÂDE HAKKI (1872-1960).....165
a-Ateistliğine Birkaç Örnek.....167
b-Din Âlimi Düşmanlığı.....171
c-Reformistliği.....173
d-Şahsiyeti.....190
C-FAHREDDİN ALTAY (1880-1974).....193
Ç- ABDULLAH CEVDET (KARLIDAĞ, 1869-1932)...208
a-Abdullah Cevdet, "Deist"tir. 215
b-Biyolojik Materyalizm ve İslâm.....221
c-Şahsiyeti.....229
D-HÜSEYİN CÂHİD (YALÇIN) (1875-1957).....234
a- Hilâfet Meselesi.....235
b- Kur'an-ı Kerim'in Tek Kaynak Kabul Edilmesi ve İslam Âlimleri'nin Topyekün Reddedilmesi..241
1- Kur'an-ı Kerim'in Tek Kaynak Olduğu İddiası...241
2-Geçmiş İslâm Âlimleri Hakkındaki İftira ve Tezyifleri.....247
c-Hz. Peygamber'in Mûcizelerini İnkâr.....257
d-Şahsiyeti.....261
E-AHMED EMİN YALMAN (1888-1972).....270
a-Fikirleri.....270
b-Şahsiyeti.....292
F-İSMAİL HAKKI BALTACIOĞLU (1888-1978).....295

a-Durkheim Sosyolojisinin İslâm Dini'ne Verdiği Zarar.....296
b- Aşırı Türkçülük ve İslâm Dini'ni Millîleştirme Sapıklığı.....313
c- Meâlcilik Sapıklığı.....323
1- Güçlük.....323
2- Niyet Bozukluğu.....334
d- Lisânda Irkçılık Mel'aneti.....337
e- Şahsiyyeti.....344
G- CELÂL NÛRİ İLERİ (1882-1938).....347
a- Fikrî Arka Plân.....349
b- Reformist ve Sapık Fikirleri.....356
c- Şahsiyeti.....366
H-İLHANARSEL()1921-2010).....372
I- CEMİL SENA (ONGUN) (1894-1981).....386
a- Tezadlı Bir Kafa 386
b- Reformistliği.....396
c- Şahsiyyeti.....413
II-KEMALİST TAHRİB VE BU TAHRİBİN İCRA SAFHASINDA ROL ALMIŞ BULUNAN REFORMİSTLERDEN BİRKAÇI.....414
A-KEMALİST TAHRİP VE M. KEMAL PAŞA.....414
a-Kemalist Tahribe Kısa Bir Bakış.....414
b-Kemalizm'in Tarih Tezi.....432
c-Kemalistlerin Lisân Tezi.....438
B-M.KEMALPAŞA.....459
C-KEMALİST TAHRİBİN İCRÂ SAFHASINDA ROL ALMIŞ BULUNAN REFORMİSTLERDEN BİRKAÇ ÖRNEK.....468
1-FÂLİH RIFKI ATAY (1894-1971).....468
a- Reformistliği.....469
b- Şahsiyeti.....484
2- YUNUS NÂDİ (ABALIOĞLU) (1874-1945).....485
a- Reformistliği.....486
b- Şahsiyeti.....495
3- NECMEDDİN SADAK (1890-1953).....504

a- Reformistliği.....506
b- Şahsiyeti.....512
4- MEHMED ŞEREF AYKUT(1874-1939) 515
a-Reformculuğu.....516
aa- Kemalizm'i Bir Din Olarak İfade Etme....518
bb- Dini ve Din Adamlarını Tahkir.....521
cc- Tarihî Hâdiseleri Tahrif ve Çirkin Bir İftira..529
b- Şahsiyeti.....536
5- MAHMUD ESAD BOZKURT (1892-1943).....540
a-Reformistliği.....540
b- Şahsiyeti.....549
6-VE DİĞERLERİ.....552

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KEMALİST DESTEKLİ GÜNÜMÜZ TAHRİPÇİLERİNDEN BİRKAÇI

1- OSMAN NÛRİ ÇERMAN.....570
2- AHMED GÜRTAŞ 588
A- BİR MAKAM SEVDASI UĞRUNA.....588
B-DİYANET'TE TEHLİKELİ ALÂKALAR.....608
3- FARUK GÜVENTÜRK 628
4- GÂLİP KUŞÇUOĞLU 646
a- Kemalistliği..... 646
b- Îtikadî Sakatlıklar..... 663
5- YAŞAR NÛRİ ÖZTÜRK..... 676
6- VE DİĞERLERİ 715

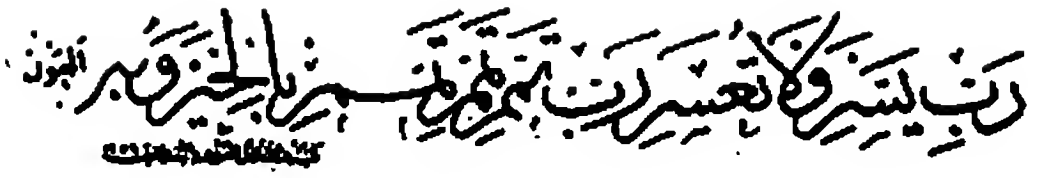

ÖNSÖZ

"Hem bunlara «Yeryüzünü fesada vermeyin!» denildiği zaman, «Biz ancak ıslahçılarız» derler. Ha!.. Doğrusu bunlar, ortalığı ifsad edenlerdir bunlar; lâkin şuurları yok, farkında değillerdir."

(Bakara Sûresi, âyet 11-12)

İslâm'la mîzan edildiğinde insanlar, **"mü'min"**, **"kâfir"** ve **"münâfık"** olarak üç ayrı grup teşkil ederler. Bu değerlendirmede mü'min ve kâfiri teşhis ve tesbitte bir müşkülât yoktur. Çünkü onlar için kat'î kıstaslar mevcuddur. Lâkin zâhiren mü'min gözüktüğü hâlde fitne ve fesad peşinde koşan münâfıkların durumu muğlâktır. Zira bütün samimiyetlerine rağmen hataya sürüklenmekten kurtulamayan insanlarla münâfıkları birbirlerinden ayırt etmek -hemen hemen- ekseriyâ mümkün değildir. Zira münâfıkları samimiyetle hataya sürüklenmiş olanlardan ayıran yegâne husus, **"niyet bozukluğu"**dur. Niyetse, keşfi zor, derûnî bir hâldir. Bu hususta insanlar, zann-ı gâlibe göre hüküm vermekte ise-

ler de çoğu kere yanılmaları ve binnetice vebâle girmeleri kaçınılmazdır.

Bu islâmî değerlendirmede münâfıklar, seviye itibariyle kâfirlerden daha aşağı kabul olunurlar. Bunun sebebi de zâhirde mümin gözükerek icrâ-yı faaliyette bulunmalarından dolayı Müslümanları aldatma ve yanıltma ihtimallerinden doğan tehlikedir.

Diğer taraftan Ehl-i Sünnet inancına göre, peygamberlerden gayrısı **"mâsum"** yani günah işlemekten korunmuş değildir. Herkes hata edebildiğine göre, hata işleyenin niyetine âid değerlendirmeyi Allâh'a havâle etmek, en doğru bir yoldur. Zira gizli ve âşikâr her şeyi -mutlak olarak- bilen sadece O'dur. Bize tanınan hak, sırf zâhire göre hükmetmektir. İşte bu sebepledir ki, biz bu eserde Ehl-i Sünnet îtikadına mugâyir olan görüşleri cevaplandırırken hiç kimsenin niyeti ile alâkalı olarak bir beyânda bulunmamaya azamî derece dikkat etmiş bulunmaktayız.

Çocukluk ve ilk gençlik yıllarımda yol kenarındaki kara taştan yapılmış duvarların deliklerinin oralara sıkıştırılmış kâğıtlarla dolu olduğunu görürdüm. Bunları oralara -ekseriyâ- ihtiyarlar koyarlardı. Aynen ekmek kırıntıları gibi yerlere atılmış kâğıt parçalarının kaldırılıp böyle duvar deliklerine sıkıştırıldığına pek çok şâhid olmuşumdur. İnsanlar, o vakit yerlere atılmış olan kâğıtların, kâğıt, ilim nakline bir vâsıta olduğu için ayak altında kalmasını câiz görmezlerdi. Hele daha sonraki yıllarda bir cins yumuşak dokulu kâğıdın, tahâret bezi yerine kurulanmasına başlandığında bu hareketin doğurduğu umûmî şikâyet, sanırım benim yaşımdaki herkesin hatırındadır.

Kâğıdın, müslüman halkımız nezdindeki bu mübecceliyeti, bugün artık tamamen zâil olmuş bulunmaktadır. Bunun

sebebi de başta gazeteler olmak üzere, kâğıt kullanımının mebzûliyeti (bolluğu) kadar onun aynı zamanda fâsid fikirlerin yayılmasında kullanılmakta olmasıdır.

Gerçekten bugün basılı olan her şeyin **"irşad"**dan ziyâde, onunla mukayese kabul etmez bir sûrette **"ifsad"** maksadıyla kullanılmakta olduğu bir bedâhettir. Bu eserin mevzuu ise, işte kâğıdın böyle kullanılması sûretiyle vâkî olan ifsadların teşhis, teşhir ve cevaplandırılmasından ibârettir.[1]

Diyebilirim ki, bu meseleyle alâkadar oluşumun altmış seneye varan bir geçmişi vardır. Zira henüz bir lise talebesi iken okuduğum kitaplarda rastladığım **"elfâz-ı küfür"** mâhiyetindeki beyânları dosyalamaya başlamış ve bu dosyanın üzerine de **"delâil-i küfriyye fî âsâr-ı garbiye ve'ş-şarkiyye"** ibâresini yazmıştım.

Tabiatıyla evimde vâkî pek çok polis aramaları[2] ve yaşadığım on bir senelik vatancüdâlık sebebiyle bugün o dosya elimin altında değildir. Lâkin onun muhteviyatının pek çoğu hâlâ hâfızamda mahfuz bulunmaktadır. Bunların çok eskilere âid olanlarından bazılarına bu eserin birinci cildinde -kısmen de olsa- yer vermiş bulunmaktayım.

Lâkin hemen şunu tebârüz ettirmeliyim ki, benim orada nakledip cevaplandırmaya çalıştıklarım, İslâm karşısında

---

1 Basılı neşriyâta, şimdi bir de televizyon gibi daha müessir bir vâsıta ilâve olunmuş bulunmakla beraber biz tenkidlerimizi, daha ziyâde yazılı kaynaklara inhisar ettirmiş bulunmaktayız.

2 Bu polis aramalarının ne dehşetli bir evrak ve kitap talanı şeklinde vâkî olduğunu anlamak için **"Geçmiş Günü Elerken"** isimli hâtıratımın II. cildinin 43. sahifesinden itibaren yazdıklarım okunmalıdır. Orada görülecektir ki, 27 Mayıs'da benden bir cip dolusu kitap ve evrak müsâdere edilmiş olduğu hâlde bilâhare **"Adlî Emânet"**ten küçük bir karton dolusu evrak ve kitabı geriye alabildim. Üstelik bu arama, sonraları birçok kereler daha tekrarlanmıştır.

"inkâr"dan yola çıkmış olanların beyânları değildir. Bu ikinci cildde de aynı yol tutulmuştur. Zira böyleleri -ekseriyâ- garazkârlıktan bir türlü kurtulamamış olan bir kısım gayr-i müslimlerdir. Böylelerinin ruhları aynen dershânelerde bulunan yazı tahtaları gibi tamamen ve kapkara bir küfür veya ilhâdın istilâsı altındadır. Benim bu eserde cevaplamaya çalıştıklarım ise, yerli sapıklar, yani sûret-i hakdan görünerek İslâm'ı tahrîfe yeltenen gri ruhlu müfsidlerdir. Böyleleri bazı söz ve hareketlerine bakıldığında imrenilecek bir müslüman gibi göründükleri hâlde, diğer bazı söz ve hareketleriyle ise tam bir münâfık ve müfsid hüviyeti ile arz-ı endam etmektedirler. Bunların bir kısım bâtıl fikirlerini bazı islâmî doğrularla setretmekte cidden mâhir olduklarını da söylemek mecburiyetindeyim. Bu durum bir beyaz mermer yatağında rastlanan siyah damarlar gibidir. Bu siyah damarlara işaret etmek hususundaki mecburiyetimiz, onların kullandıkları sâir doğrular sebebiyle altyapısı zayıf olan bazı mü'minleri yanıltmak ihtimalinden dolayı vârid olan vahim tehlikeden doğmuş bulunmaktadır.

Bu sebeple bu eserde böyle kimselerin sadece yanlışları ele alınmıştır. Doğrular -pek gerekli olmadıkça-, tabiî sayıp kaale alınmamıştır. Bu kısmî doğrular, ön plâna çıkarılmasa, onlardan bazıları arkalarında bir topluluk bulabilirler miydi?!

Burada hemen şunu da arz etmeliyim. Gri olarak vasıflandırdığım yerli müfsidlerin içinde öyleleri vardır ki, bunların Müslümanlık'la alâkaları ebeveynlerinin kendilerine verdiği islâmî isimlere indirgenmiş bulunmaktadır. Böyleleri, İslâm aleyhindeki isnad ve iftiraların -sûret-i Hak'tan görünerek- diğer müfsidler gibi birtakım doğrularla setretmek ihtiyacını hissetmeyerek tam bir **"mürted"** hüviyeti ile arz-ı

endam etmişlerdir. **Turan Dursun**[3] nâm ve emsâli[4] herifleri, yani hamamda peştemali düşmüş şaşkınlar misâli küfürlerini saklamaya lüzum ve imkân kalmamış olan mülhidleri de –ateistliklerinden dolayı- gayr-i müslimlerle birlikte cevap-

---

3 Sırf bu değerlendirmenin doğruluğuna mesned olsun diye bu mülhid (ateist)in din ve hâssaten İslâm karşıtı binlerce sözünden bir tekini dikkatinize arz etmek isterim:

"Ama sıradan bir çeviri okunduğunda da, Kur'ân'ın bir «mûcize» olduğu yolunda şimdiye dek ileri süregelen savın (iddianın) ne denli uydurma olduğu, Kur'ân'daki çelişkiler, akıl ve bilim dışılıklar anlaşılabilir. Elverir ki, «îman» koşullanmasıyla değil de, akılla, mantıkla, eleştirici gözle okunsun." (Bkz: **Turan Dursun**- Tabu Can Çekişiyor: Din Bu, İstanbul, 1994, sh: 273)

Bunun bir diğer misâli de **Edip Yüksel** nâm mürteddir. O da bir hocazâde olduğu hâlde küfür batağındaki çırpınmalarını aksettiren pek çok beyânda bulunmuştur. Babası merhum **Sadreddin Yüksel** tarafından bir kâfir ilân edilmiş bulunan bu sapığı da aynen **Turan Dursun** gibi cevaplandırmaktan nefsimizi berî hissetmekteyiz. Esâsen O'nun **"Çöpe At!.."** (İstanbul, 1997) ve **"Müslüman Din Adamlarına 19 Soru"** (İstanbuli 1997) adındaki eserlerine birçok cevap verilmiştir. Ezcümle:

-Prof. Dr. İbrahim Bayraktar- Hadis Kaynakları Üzerine Araştırmalar, Erzurum, 2001, sh: 177 vd.

-Hikmet Zeyveli, Mahmud Toptaş, Orhan Kuntman, Sadreddin Yüksel- Kur'ân-ı Kerim ve 19 Efsanesi, İstanbul, 1994.

4 Emsâlini de bir tek misal ile izah edelim: **Abdulkadir Gölpınarlı.** Kur'ân meâli dahî yazmış bir insan olarak 1950'li yıllarda bir grup solcu gençle Beyazid Câmii'nin sahaflar tarafındaki kır kahvesinde bir gün sohbet etmekteydi. Yol üstündeki sohbete denk gelerek dinlemeye koyuldum. Bir ara dedi ki:

"-Ne varmış Kur'ân'da?! Bindört yüz senedir şişirdiler, şişirdiler!.."

Ben de dayanamayarak dedim ki:

"-Üstad!.. Madem öyle, siz neden zahmet edip Kur'ân meâli çıkardınız?!"

Bu söze şu karşılığı verdi:

"-Delikanlı!.. Ben hayalindeki eserlerin telif hakları ile yaşayan biriyim!.."

Böyle bir söze ne cevap verilir?! Ben de:

"Velâ teşterû biayâtillâhi semenen kalîlâ: Allah'ın âyetlerini az bir bedel karşılığında satmayın!" (Bakara Sûresi, 41. âyet) âyet-i kerîmesini okuyarak o meclisi terk ettim.

landırma dışında tuttum. Zira bu eser, İslâm'ı yanlış anlatanlara cevap vermek için yazılmıştır, din tanımazları iknâ maksadıyla değil!.. Çünkü bu gibi insanlara şimdiye kadar sahib-i selâhiyet ulemâ tarafından gerekli olan cevaplar verilmiş bulunmaktadır.[5]

Bununla beraber **Abdullah Cevdet, İlhan Arsel** ve **İskender Evranesoğlu** gibi bazı şahısların mâzur birer **"akıl hastası"** mı, yoksa **"kâfir"** veya **"münâfık"** mı olduklarına hükmetmekte muhayyer kaldım. Bu sebeple böyleleri hakkındaki hükmü Allâh'a havâle ederek kısa bir prensip cevabı vermeyi tercih ettim.

Bununla beraber hemen şunu ilâve etmeliyim ki, bu gibi insanların büyük bir kısmını eserimizin bu ikinci cildine sığdırmak mümkün olmadı. Zira birinci cildi okumuş olanların bana tevcih ettikleri suâller dolayısıyla sâbit oldu ki, **"Kemalist Tahrip"**ten önce bu büyük depremin fikrî hazırlık safhasında rol almış bulunan reformistler anlatılmadığı takdirde **"Hilâfetin ilgâsı", "yazı değişikliği"** ve **"dînî eğitimin yasaklanması"** gibi Müslüman bir ülkede vukûu hayal bile edilemeyecek hamlelerin nasıl olup da böyle kolaylıkla gerçekleştirilebilmiş olduğunu anlamak kaabil olmamaktadır.

Bu güçlük karşısında kiminin aklına gizli düşman desteği, kimininse, âmillerine âid dirâyet gelmektedir. Hâlbuki asıl sâik, Tanzimat'la başlayıp Cumhuriyet'in ilk yıllarında zirveleşen Batı Âlemi karşısındaki **"aşağılık duygusu"** ve bunun neticesi olarak münevverlerimizde sârî bir hastalık hâline gelmiş olan fikrî sefâletti. Bu fikrî sefâlet sebebiyle zemin, bu cinnetten farksız hamleler için olabildiğince müsâid

---

5 **İsmail Fennî Ertuğrul**- Maddiyyun Mezhebinin İzmihlâli, İstanbul, 1928.
İsmail Fennî Ertuğrul- İzâle-i Şükûk, İstanbul, 1928.
Abdülaziz Çaviz- Anglikan Kilisesi'ne Cevap, İstanbul, 1339.
Rahmetullâh Hindî- İzhâru'l-Hak, ("Kutsal Kitaba İlâhî Çağrı" adıyla tercümesi), İstanbul, 2005.

bir durumda bulunmaktaydı. Buna bir de gâfil İttihadçıların âmil oldukları müteselsil hâricî gâileleri ve bunların arkasından Türk-Yunan Harbi'nin birilerine sağladığı şükûh (münâkaşa edilemez otorite) ilâve edilirse, **"Kemalist tahrib"**in nasıl olup da gerçekleşebildiğini anlamak kaabil olur.

İşte bu noktanın tavazzuh etmesi için bu cildde vâkî olan suâller sebebiyle Kemalist tahribin zeminini oluşturan reformistlerden belli başlı birkaç kişiyi ve onların işâa ettikleri (yaygınlaştırdıkları) fikirleri izah mecburiyetini hissettik. Bunlardan sadece on kişinin fikir ve faaliyetleri hakkında gerekli olan izahat, bu eserin hacmini, başlangıçta tahmin ettiğimizden çok fazla genişletti. Bu sebeple **"Diyalog İhâneti"**, **"Tarihsellik"** ve **"Münferid Tahrif Mes'eleleri"** gibi başlıklar altında plânlanmış olan cevapların bir **"üçüncü cild"** hâlinde ele alınması zarûreti hâsıl oldu.Tabii onlar da bir cilde sığarsa!. Sığmazsa bu eser **"evdeki hesap çarşıya uymaz"** mantığı ile dört cild de olabilir.

Nasreddin Hoca merhumun meşhur fıkrasındaki gibi, **"şuna deydi, buna deymedi"** mantığına itibar sebebiyle ortaya çıkan bu durum sebebiyle değerli okuyucularımdan özür dilerim. Şu duruma rağmen hem geçmişte ve hem de zamanımızda arz-ı endam etmiş olanların tamamını, bu üç cildde dahî hakkıyla cevaplandırmış olduğum iddiâsında değilim. Bunların kimi tekrardan kaçınmak, kimi de ehemmiyetsizliklerinden dolayı ihmal edilmiş olduğu gibi bir kısmı da -hiç şüphesiz- tarafımızdan farkına varılmamıştır. Yoksa kimseye iltimas etmiş olduğumuz sanılmamalıdır!..

Bu vesileyle şu hususu da hemen ifade etmek gerektir ki, bu gibi ifsad hareketlerini teşhis, teşhir ve cevaplandırma İslâm'da **"ölü kardeş etini yemekle eş tutulmuş"**[6] olan **"gıybet"** mâhiyetinde değildir. Çünkü **"fâsık"** ve **"fâcir"**in

6 Hucurât Sûresi, 12. âyet.

zemmi, yani hatalarının söylenmesi sadece **"mubah"** olmayıp aynı zamanda **"emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l-münker"** cümlesinden olan -farz mâhiyetinde- bir vazifedir. Zira aslolan kitlelerin ifsâdını önlemektir.[7] Buna göre, zararı fâilini aşıp başkalarına şâmil bir hâle gelen hatalı görüşlerin tenkidi umûmun korunmasına mâtuf olduğu cihetle meşrû, yani yüce şeriatimize sadece uygun olmayıp aynı zamanda O'nun bize emrettiği bir vazifedir.

Buna rağmen hatalı beyânları, onları söyleyen şahıslardan tecrid ederek de ele almak mümkündür. Nitekim birçok değerli âlim, bu yolu tercih etmiştir. Fakat kanaatimizce kitlelerin bu tarzda ikazı, eksik bir ikazdır. Zira yanlış fikirlerle birlikte, bu yanlışların yer aldığı eserler ve bunların yazarları da sarâhaten bildirilmediği takdirde, onlardan tam bir korunma imkânı sağlanması mümkün olamadığı gibi bir de böyle insanların itibarlarına zarar vermek, tesirlerinin azalmasına hizmet edeceği cihetle şahıs ve eser zikrinin gerekli olduğu kanaatindeyiz. İşte bu sebepledir ki, biz bu eserde hataları, şahıs ve eser zikrederek ele alma yolunu tercih ettik.

Bu hareket tarzının muhâtaralarının farkında olmadığımız sanılmamalıdır. Elbetteki bunları göze alarak bu yolu tercih etmiş bulunduğumuz muhakkaktır. Üstelik bu hareket tarzı -çoğu kere- bir **"ezber bozma"** mâhiyetinde olduğundan bazı menfî sûrette şartlanmışların târizlerini merhum **Necip Fâzıl Bey** Üstadımız hakkındaki eserimiz[8] dolayısıyla

---

7 **"Zarar-ı âmmı def için zarar-ı hass ihtiyar olunur."** (Mecelle, madde 26)

8 Bkz: **Kadir Mısıroğlu**- Üstad **Necip Fâzıl**'a Dâir, İstanbul, 1993.

Bu eserin neşrinden bir müddet sonra silâhlı bir sûikasde mâruz kaldım. Fâilin avukatı, yakın bir arkadaşıma:

"-O (yani ben), **Necip Fâzıl** hakkındaki eseri yazmakla bunu (yani sûikasdi) çoktan hak etmiştir!.." diyerek bu sûikasdın gerçek ve bâtınî sebebini izhar etmiştir.

fiilen müşâhede etmiş bulunmaktayız. Buna benzer bir duruma değerli âlim merhum **Ahmed Davudoğlu** hocamız da **Mehmed Âkif** Bey dolayısıyla mâruz kalmıştır.[9] O günden

---

Sırf bu misâl bile deruhte ettiğim, yani bu eserle göze aldığım muhâtaranın dehşetini kavramaya yetmez mi?!

Üstelik ben, Üstad'ın sadece eserlerine aksetmiş bulunan birkaç mizaç bozukluğuna işâret etmiş olduğum hâlde kendisi **"Bâb-ı Âlî"** isimli eseriyle benim yazdıklarımla mukayese edilmeyecek derecede şahsî hatalarını açık ve seçik bir sûrette ortaya koymuş bulunmaktadır. Hâlbuki bu dahî O'nun bir hatasını teşkil eder. Zira ferdi günahların söylenip yazılması birtakım gayr-i meşrû fiillerin muhataplar nezdinde tabiîleşerek mâzur görülmesi tehlikesini doğurur. Merhum, zikri geçen eserini tefrika ederken bu yolda karşılaştığı itirazları zikretmekte ve bunları doğru bulmadığını bildirmektedir. Hâlbuki şeriat ölçü alındığı takdirde bu yoldaki itirazın doğruluğundan şüphe edilemez.

9 **Ahmed Davudoğlu** merhum, birçok kereler basılmış olan **"Dîni Tâmir Dâvâsında Din Tahripçileri"** isimli eserinde **Mehmed Âkif** Bey'i meşhur müfsidler **C. Afgânî** ve **M. Abduh**'u medhetmiş olmasından dolayı tenkid etmesine karşı okuyuculardan ve talebelerden mâruz kaldığı çeşitli tenkid ve târizleri, eserinin sonraki baskılarında uzun uzun anlatmaktadır. Gerçi ülkemizde -haklı haksız- **"islâmcı şâir"** olarak bir şöhreti hâiz bulunan **Mehmed Âkif**'i **"din tahripçisi"** göstermek ve böyle olanlar arasında zikretmek, kanaatimizce pek doğru olmasa gerektir. Zira O'nun dînî hatalarında kasıt aramak, maruf olan şahsiyetine nazaran yanlıştır. Bu husus, O'nun yazdığı meâlin yakılmasını vasiyet etmesiyle de sâbittir.

Ancak **Ahmed Davudoğlu** hocamızın binbir te'ville mâzur göstermeye çalışarak **Mehmed Âkif** Bey'den naklettiği sözlerdeki dînî yanlışların tenkidi de haksız sayılmaz!.. Bunlar, **Efgânî** ve **Abduh**'un mehdine ilâveten O'nun:

"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhâmı;
Asrın idrâkine söyletmeliyiz İslâm'ı!"

beyti ile şu mısralara münhasırdır:

"Nur istiyoruz; sen bize yangın veriyorsun,
Yandık diyoruz; boğmaya kan gönderiyorsun."
"...Madem ki ey adl-i ilâhî yakacaktın,
Yaksaydın ya mel'ûnları, tuttun bizi yaktın!
Yetmez mi musâb olduğumuz bunca devâhî
Ağzım kurusun, yok musun ey adl-i ilâhî"

Ahmed Davudoğlu Hocamızın, bu kadarcık bir târiz sebebiyle karşılaştığı kınamalar hesaba katılırsa, demektir ki, O, **Âkif Bey**'in cennetmekân

bu yana sûret-i hakdan görünerek İslâm'ın temel esaslarına saldıranların faaliyetleri günümüzde eski sapıklıklarla mukayese edilemeyecek bir şiddet ve vüs'at kazandığından, bizim bu eserle celbedebileceğimiz öfke de hiç şüphesiz hem şiddet ve hem de vüs'at itibariyle **Ahmed Davudoğlu**'nun mâruz kaldığı aksülamelle mukayese edilemez bir çapa ulaşacaktır. Şu muhtemel muhâtaraya (riske) rağmen bizim **"görebildiğimiz sapıklıklar arasında hiç kimseyi hâriçte bırakmamaya çalışarak"** cevaplandırmamızın dâvet edeceği husûmeti takdirden âciz değiliz!.. Lâkin Peygamber -aleyhissalâtu vesselâm-'ın **"Es-sâkitu ani'l-hakkı şeytanu'l-ahres"**, yani *"Hakkı bilip de söylemeyen dilsiz şeytandır."* hadîs-i şerifleriyle vâkî olan ihtar ve ikazlarını dikkate alarak giriştiğimiz bu işte, Allâh'ın hıfz u himâyesine dayanıp güvenmekten başka bir istinadgâhımız yoktur!.. Biz biliyoruz ki, bu müf-

---

Sultan II. Abdülhamid Han Hazretleri hakkındaki yakışıksız isnad ve iftiraları ile **M. Kemal Paşa** hakkındaki medhiyelerini ve buna benzer diğer yanlışlarını eserine dercetmiş olsaydı, kızılca bir kıyâmet kopmuş olacaktı!.. Ne demeli, Allah Müslümanları objektif (âfâkî) ve takıntısız düşünmeye ve değerlendirmelere muvaffak kılsın!..

Bu vesileyle **Ahmed Davudoğlu** hocamızın bir zühûlüne de işaret etmek isteriz. O, **Kadir Kadıoğlu** adında, bizim hiç ismini duymadığımız bir sapığın fikirlerini tahlil eden sözlerinin sonunda muhakkak ki, zuhûlen şöyle denmektedir:

"Sözü daha fazla uzatıp muhterem okuyucularımı yormak istemem. Onlara tavsiyem, Üstad'ın örnek makalesini ibret gözüyle Sebil Dergisi'nden okumalarıdır." (a.g.e., sh: 349)

Hâlbuki fikirlerini tenkid ettiği bu zâtın **"Nesil"** Dergisi yazarı olduğunu beyân etmekte, tenkidlerini de mezkûr dergideki **"Mantık ve Tenâkuz"** isimli makalesine tevcih etmiş bulunmaktadır. Bu demektir ki, merhum **Ahmed Davudoğlu**, sözlerinin sonunda **"Nesil Dergisi"**ni zikredecekken zuhûlen bizim **Sebil** Dergimizi anmıştır. Zira O'nun sözlerinin **Sebil Dergisi**'nden okunmasını tavsiye etmektedir. Hâlbuki Sebil'de bu adamın yazı yazmış olması şöyle dursun, ismi bile geçmiş değildir.

Bu eseri basanların, bundan sonra bu ikazımızı dikkate alarak eserin bu kısmını düzeltmelerini talep etmek, sanırım hakkımızdır.

sidlerden bazılarının, gerçek hüviyetini setrederek etraflarına bir kısım saf müslümanları toplamaya muvaffak olanlarının meczubâne taraftarları vardır. Böyleleri söylenen söze değil, o sözün muhatabına itibar ederek gayz ve husûmetlerini frenlemeye -kolay kolay- muvaffak olamayacak kimselerdir.

Bu gibilere karşı peşînen şunu ifade etmeliyiz ki, bu eserde biz tenkidimizi onun kâiline (söyleyene) tevcih ederken, -bir zuhûl eseri olarak dahî- o kâilin arkasından giden saf müslümanları tenkid ve târiz şümûlüne sokmamak için azâmî gayret göstermiş bulunmaktayız. Bu husus, eserimizi tedkik edecek olan ehl-i insafın dikkatinden -hiç şüphesiz- kaçmayacaktır. Buna rağmen bir taşkınlığa cür'et eden olursa, inanıyoruz ki, Allah katındaki hasenâtımızı arttırmaktan başka hiçbir netice elde edemeyecektir.

Bugün dînî mevzularda fikir beyân edenler, **"yenilikçi"** ve **"gelenekçi"** olarak ikiye ayrılmaktadır. Yenilikçi olanların hepsi -az çok- reformist oldukları hâlde bunların bazıları reform kelimesini kullanmayarak üzerlerinde asırlardan beri ittifak edilmiş bir kısım hükümlerin aslında bilindiği gibi olmadığını iddia ederek müthiş bir sûrette kafa karışıklığına sebep olmaktadırlar. Hac'da şeytan taşlamanın bid'at olduğu, vaktinde kılınmayan namazların kaza edilmesinin doğru bulunmadığı (!) gibi çeşitli beyânlarla dinin özünü -âdeta- yeniden keşfe çalışmak mâhiyetindeki bu tavır, ulemâ silsilesini red ve techil etmektir ki, bu cür'etkârlığın tahriften başka bir maksadı yoktur. Biz bu eserde bu gibi insanların böyle bâtıl görüşlerini de bundan sonraki cildde, diyalogçular ve tarihselciler gibi **"Münferid Meselelerde Tahrif"** başlığı altında ele alacağız.

Bu önsözü bitirirken şu iki noktayı da tebârüz ettirmek isteriz:

a-Bu eser, bizim bir araştırmacı olarak muttalî olabildiğimiz yanlışlara cevaptır. Burada aradığını bulamayanlar,

bilmelidir ki, onu görmemişizdir. Yoksa biz -daha önce söylemiş olduğumuz gibi- nefsimizi hiç kimseye iltimas etmek hususunda mezun addetmiyoruz. Böyle bir müsamahanın câiz olmadığına Hz. Peygamber'in amcası **Ebû Leheb**'in yüce Kur'ânımızda tel'in edilmiş olması kâfî bir delildir.[10]

Zira bu, okyanusta yüzmeye benzemyen böyle bir araştırmada zuhûller tabiî olmakla beraber bazıları da -yine evvelce ifade etmiş olduğumuz üzere- tekerrür veya ehemmiyetsizliklerinden dolayı mühmel bırakılmıştır.

b-Vukuâtın seyrine dikkat ederek murâd-ı ilâhînin istikametini kavramaya muvaffak olabilenler çok iyi bilirler ki, artık ülkemizde ve hatta bütün Dünya'da İslâm, anbean galebeye doğru ilerlemektedir. Bu durumda O'nun boynunu, meşhur müfsid **Cemâleddin-i Afgânî**'nin tâbiri veçhile **"kendi kılıcıyla vurmak"** niyetiyle yola çıkanların elde edebileceği hiçbir netice yoktur!.. Zira murad-ı ilâhiye ters düşmenin en tabiî neticesi, mesâide bir **"bereketsizlik"**tir. Böyleleri, başlarını havaya kaldırıp Güneş'e doğru balgam savuran şaşkınlara benzerler.

Bu iki noktayı belirttikten sonra, iyi niyetli okuyucularımızın İslâm'ı ölçü aldıkları takdirde vâkî olacak tenkidlerini de beklediğimizi bildirerek hatm-i kelâm ederiz.

Ve minallâhi't-tevfîk...

Kadir Mısıroğlu

21 Kânun-i Sânî 2011
Üsküdar-İSTANBUL

---

10 Bkz: Tebbet Sûresi, âyet: 1-5.

BİRİNCİ BÖLÜM

MEZHEPSİZLİK, SELEFÎLİK VE DİNDE REFORM MES'ELELERİ

"Bid'atlar zâhir olup da bu ümmetin sonrakileri evvelkilerini karaladıkta, her kimin o mevzûda mâlumâtı varsa, onu meydana koyup söylesin. Çünkü o günde bildiğini söylemeyip gizleyen, Hz. Muhammed (s.a.v.)'e Allah Teâlâ'nın inzal buyurduğu Kur'ân'ı ketmedip gizleyen gibidir."

(Hadîs-i Şerîf)[11]

I-MEZHEPSİZLİK

A-MEZHEPLER VE ZUHÛR SEBEPLERİ

a-Mezhep Nedir?

Arapça **"gitmek"** mânâsındaki **"zehâb"** kelimesinden türetilmiş olan **"mezhep"** kelimesi, hem **"masdar"** ve hem de **"ism-i mekân"**dır. Buna göre o, lügat mânâsı itibariyle **"yürünecek yol"** demektir. Dînî bir ıstılah (terim) olarak ise, dînin aslî veya fer'î mes'elelerine dâir âyet ve hadislerden çıkarılan hükümlerle -buna kaadir âlimlerin- tesis ettikleri sistem veyahud da bu hükümlerin tamamını ifâde eder. Bu tarifteki **"aslî hükümler"**den maksad, îtikâdî; **"fer'î hükümler"**den maksad ise, ibâdât ve muâmelâta âid meselelerdir. Bu sebepledir ki, mezhepler:

---

11 Râmuzu'l-Ehâdis, sh: 54.

1-İtikâdî

2-Amelî veya fıkhî mezhepler

olmak üzere ikiye taksim olunmuştur. Bazı müellifler, siyâsî sebeplerle ortaya çıkmış olan **"Şia"** ve **"Hâricîlik"** gibi mezhepleri **"Siyâsî Mezhepler"** adı altında ayrı bir grup olarak göstermekteyse[12] de, bunlar aynı zamanda dînî bir mâhiyet arz etmekte oldukları cihetle yukarıdaki klâsik tasnif en doğru olanıdır.

Ancak **"mezhep"** kelimesinin yukarıda tarif ettiğimiz mânâda kullanılması çok sonralara âiddir. Önceleri böyle gruplar, **"Ashâb-ı Makâlât"** olarak adlandırılıyorlardı. Bunun sebebi de ilk zamanlarda ihtilâf edilen meseleler hakkında bazı kimselerin fikirlerini makale (söz-yazı) adı altında risâleler yazarak ortaya koymakta olmalarıydı. Daha sonra belli bir görüş altında toplananlara **"fırka"** denilmeye başlanmıştır. Meselâ **"fırâku'ş-şia"** gibi. Fırâk, **"fırkalar"** demek olduğundan bu tâbir -birbirinden az çok farklı olan- bütün şiî zümrelerini ifâde etmekteydi. Aynı mânâda olmak üzere belli bir müddet de **"milel"** ve **"nihal"** kelimeleri kullanılmıştır. Milel, **"milletler"** demek olduğu hâlde **"dîn"** kelimesi yerine kullanılmaktaydı. **"Nihal"** ise, iddiâ, görüş veya zümre mânâsındaki **"nihle"** kelimesinin çoğuludur. Buna göre **"el-Milel ve'n-Nihal"** sûretinde **"dinler ve mezhepler"** karşılığı olarak kullanılmıştır. Meşhur âlim **Şehristânî**'nin **"el-Milel ve'n-Nihal"** isimli eseri[13] mezheplerin bu tarzda anılmasından kalmış olan bir hâtıradır. O zamanlarda bazı sakat görüşler ihtivâ eden mezhepler ve onların mensupları hakkında **"Ehl-i Ehvâ"** tâbiri kullanılmaktaydı. Ehvâ kelimesi, **"nefsânî ar-**

---

12 Bkz: **Prof. Dr. Muhammed Ebû Zehrâ**- Siyâsî, İtikâdî ve Fıkhî Mezhepler Tarihi, İstanbul, (tarihsiz), sh: 24 vd.

13 **Şehristânî**'nin mezhepler tarihine dâir bu klasik eseri, **Mustafa Öz** tarafından tercüme olunarak İstanbul'da 2008 yılında basılmıştır.

zulara düşkünlük" mânâsındaki **"hevâ"**nın çoğuludur.

Fakat böyle farklı görüşler ve bunları benimseyen zümreler hakkında böyle çeşitli isimlendirişlerden sonra ortaya çıkan **"mezheb"** kelimesi, umûmen daha uygun görülerek benimsenmiş ve öteki tâbirler tarihe intikal etmiştir. Ancak **"mezheb"** kelimesi de dâhil olmak üzere bu isimlendirişlerin hiç birisi Kur'ân-ı Kerîm'de zikredilmiş değildir. Sadece **"fırka"** kelimesi, lügat mânâsıyla, yani **"bir grup insan"** mânâsına bir sûrede vârid olmuştur.[14] Hz. Peygamber'in hadîs-i şerîflerinde ise, ümmetin ileride ihtilâflara sürüklenerek gruplaşmaları **"fırka"** kelimesi ile ifade edilmiştir. Bu hususta birçok sahabeden farklı şekillerde rivâyet edilmiş olan ve Yahudiler ve Hıristiyanlar'ın 71 veya 72 fırkaya ayrılmış olduklarını, Ümmet-i Muhammed'in ise, 73 fırkaya ayrılacağını, bunlardan sadece birinin hidâyet üzere (fırka-i nâciye) olacağını beyân eden hadîs-i şerîf pek meşhurdur.[15] Ancak bu 73 rakamının mutlak bir sayıyı mı ifâde ettiği, yoksa çokluktan kinâye mi olduğu hususunda ihtilâf vardır. Zira 70 sayısı Kur'ân-ı Kerim'de çokluktan kinâye olarak zikredilmiştir.[16]

b-Mezheplerin Zuhûr Sebepleri

Hz. Peygamber hayatta iken Müslümanlar arasında herhangi bir ciddî îtikâdî ve amelî meselede ihtilâf zuhûr etmiş değildi. Üstelik Sahâbe-i Kirâm arasında bir görüş ve anlayış farkı zuhûr etse bile bu durum, Hz. Peygamber'e arz olunarak doğruya ulaşılıyordu. Üstelik nübüvvet nûrunun feyiz ve bereketi ile itikatlar saf ve niyetler hâlis idi. Bununla beraber ilk ihtilâfın o yüce varlığın vefâtı günü ortaya çıkmış olan **"Kırtas Hâdisesi"** olduğunu söylemek de kabildir. Sonradan

14 Bkz: Tevbe Sûresi, âyet: 122.

15 İbn-i Mâce, el-Fiten, 17.

16 Bkz: Tevbe Sûresi, âyet: 80.

şia mensuplarının iddiâlarına delil (!) ittihaz ettikleri bu meşhur hâdise şöyledir.

Hz. Peygamber, hastalığının şiddetlendiği bir sırada kâğıt ve kalem getirtip söyleyeceklerinin yazılması taleb etmiştir. Aralarında **Hz. Ömer**'in de bulunduğu bir kısım sahabî, Allâh'ın kitabı ve Peygamberin sünnetinin kendilerine kâfî olduğunu ve esâsen dinin tamamlanmış bulunduğunu[17] söyleyerek buna mâni olmuştur. Bunun üzerine zuhûr eden münâkaşalar sebebiyle Hz. Peygamber, herkesin dışarıya çıkmasını emir buyurmuşlardır.[18] Şiîler, eğer buna mâni olunmasaydı, Hz. Peygamber'in kendisinden sonra **Hz. Ali**'nin imâmete geçmesine dâir bir vasiyet yazdıracak olduğunu iddia ederler.

Bunun akabinde **Hz. Ebûbekir**'in Halife seçilişi esnasında zuhûr eden ihtilâf[19] da göstermektedir ki, İslâm tarihindeki fikir ayrılıklarının ilk sebebi tamamen **"siyâsî"**dir. Bunun sebebi de İslâm'da siyâsî otoritenin teessüsü için şekle âid bir âmir hükmün mevcud bulunmamasıdır. Bunun mânâsı ise, maslahat, yani içinde bulunulan şartlara göre hareket etmek hususunda ümmetin serbest bırakılmış olmasıdır. Böyle meseleler **"içtihad"**a havâle edilmiş demektir. Mezhepler ise, içtihad farklılıklarının eseri olarak ortaya çıkmıştır. Fakat içtihad farklılıkları ve bunların bir neticesi olarak mezheplerin ortaya çıkmasının pek çok sebebi vardır ki, bunlar hulâsaten şöyledir:

İslâm âlimleri, Müslümanlar arasındaki görüş farkları ve bunların âmil olduğu mezheplerin zuhûr sebeplerini birbirlerinden az çok farklı bir şekilde tasnif etmişlerdir. Bunlardan -yukarıda zikri geçen- **Şehristânî**, ihtilâfları iki ana grup hâlinde incelemiştir. Bunlardan biri, **"usûl-i din"** (akaid),

---

17 Mâide Sûresi, âyet: 3.

18 Buhârî, İlim, 39; Müslim, Vasiyye, 22.

19 Tafsîlât için bkz: **Kadir Mısıroğlu**- Geçmişi ve Geleceği ile Hilâfet, İstanbul, 2011, sh: 117 vd.

diğeri ise **"Hilâfet"** meselesinden doğmuş olan ihtilâflardır. O, tâ Hz. Peygamber zamanından itibaren ortaya çıkan görüş ayrılıklarından doğan ihtilâfları sırayla incelerken bunlar arasında siyâsî sebebin ağırlığını:

"Beşinci ihtilâf, imâmetle ilgilidir. İslâm ümmeti arasındaki en büyük anlaşmazlık, bu konuda olmuştur. İslâm'da dînî hususlardan hiçbirinde, imâmet konusunda olduğu kadar taraflar birbirine karşı silâha sarılmamışlardır." sözleriyle ifâde etmiştir.[20]

Diğer bir âlim olan ***"İbnu's-Sîd el-Batlayevsî** (v. 521/1127), Müslümanlar arasındaki fikrî ihtilâfların sebepleri hakkında müstakil ve değerli bir risâle telif etmiştir. Kısaca «**el-İnsaf**» diye anılan bu eserde ayrılık sebepleri sekiz madde hâlinde sıralanmıştır. Bu sebeplerden dördü, Kitab ve Sünnet'ten ibâret bulunan naslardan bazılarının, birden fazla mânâya delâlet etmesi (iştirâk), hakikat ve mecaz mânâda kullanılması gibi kendi husûsiyetlerine âiddir. Beşinci sebep, bizim için delil teşkil edecek ve kendisinden hüküm çıkaracağımız hadislere rivâyet bakımından ârız olan illetler. Altıncısı, hakkında Kitap ve Sünnet'te nas bulunmayan meseleler için içtihada başvurma realitesidir. Burada içtihad ve kıyası kabul etmeyen İslâm âlimlerinin muhâlefetinden başka içtihadda bulunan âlimlerin kendi aralarındaki görüş farkları da bahis konusudur. Yedinci ihtilâf sebebini **"nesih"** teşkil eder. Bir defa nesih var mı, yok mu ihtilâfı. Sonra da nesih vardır, diyenlerin onun şümulü hakkındaki fikir ayrılıkları. Âlimler ve dolayısıyla Müslümanlar arasındaki sekizinci ihtilâf sebebi de bazı şeylerin mübah olup olmadığı konusundadır. Zira cenâze namazı için ezan okunması, teşrik tekbirleri, kıraat-ı seb'a vecihleri gibi bazı meseleler hakkında bunların câiz ola-*

---

20 **Bkz: Şehristânî- Milel ve Nihal, terc: Mustafa Öz, İstanbul, 2008, sh: 35.**

bileceği ve olamayacağı tarzında deliller nakledilegelmiştir.

İbnü's-Sîd'in sıraladığı ihtilâf sebepleri, netice olarak dînî bir mesele hakkında nassların bulunmayışı yahud da bulunduğu hâlde kendi tabiatının iktizâsı olarak çeşitli şekillerde anlaşılıp yorumlanması noktasında toplanıyor. Dikkat edildiği takdirde görülür ki, bu sebepler, kötü niyete değil, beşerin aczine ve şâriin (şeriatı koyanın) maksadını tam olarak anlayamayışına dayanır. Hâlbuki Müslümanlar arasındaki ihtilâfların hepsini hüsn-i niyete bağlamak mümkün değildir. Sahiplerini ve savunucularını mâzur görmeye imkân bulunmayan görüşler de İslâm tarihinde mevcuddur."[21]

Bu kötü niyetli kimselerin arasındaki en mâruf şahıs **Abdullah ibn-i Sebe'** adındaki San'alı bir yahudidir. O'nun ve etrafına topladığı menfî ruhlu insanların nifakları **Hz. Ali**'ye -hâşâ- ulûhiyet izâfe etmeye kadar varan fitne ve küs-tahlıkları, İslâm tarihinin en elem verici fâciâlarının baş âmili olmuştur. Şia'nın gulât (aşırı) kolları, bunlar tarafından tesis edilmiştir.[22] Buna bir de yeni fethedilen İran gibi ülkeler halkının henüz tam mânâsıyla kalplerinin İslâm'a ısınmış olmamasından dolayı fırsat kollayan kısmının oynadıkları meş'um rol de ilâve edilmelidir.

Bunun dışında başka sebepler de vardır. Bunlar:

aa-Bazı âyetlerin **"müteşâbih"**[23] oluşlarından dolayı

---

21 **Bekir Topaloğlu**- Kelâm İlmi, İstanbul, 1981, sh: 159 vd.

22 Tafsîlât için bkz: **Kadir Mısıroğlu**- Muhtasar İslâm Tarihi, c: 1, İstanbul, 2009, sh: 474 vd.

23 **Müteşâbih:** *"Kendisinden muradın ne olduğunu bilmek ümidi ümmet hakkında munkatı' olmuş olan lâfızdır. "Müteşâbih" müphemiyetindeki etemmiyet itibariyle "Muhkem"e mütekâbildir. Birinin mânâsı ne kadar vâzıh ise, diğerinin de o nisbette müphemdir.*

Müteşâbihin nev'leri ikidir:

Birisi, kendisinden lügat itibariyle hiçbir şey anlaşılmayan lâfızlardır. Bazı sûrelerin evvelindeki harfler gibi.

bunların anlaşılabilmesi hususundaki güçlükler.

bb-Eski yunan filozoflarının eserlerinin Arapça'ya tercüme edilmesiyle ortaya çıkan fikrî karmaşa.

cc-İnsanlardaki fıtrî olan **"taklid meyli"** dolayısıyla İslâm câmiasına katılan milletlerin kadîm inançlarının oynadığı rol ve nihayet:

dd-Cehâlet!..

gibi âmilleri de zikretmek gerekir.

Bunlara bir de ilâhî takdir, yani **"Kader"**i ve **"Nûr-i Nübüvvet"**ten uzaklaşılmasıyla, o feyzden istifâdenin zayıflamış olmasını da eklemek gerekir.

c-İçtihad ve Müçtehide Âid Şartlar

aa-İçtihad

İçtihâdın cevâzı, Asr-ı Saadet'te vâkî olan şu hâdise ile sâbittir:

Rasûlullâh (s.a.v.), **Muaz bin Cebel** (r.a.) Hazretleri'ni Yemen'e kadı olarak gönderirken kendisine sordu:

"-Yâ **Muaz**, orada ne ile hükmedeceksin?"

Muaz ibn-i Cebel cevap verdi:

"-Allâh'ın kitabı ile!.."

Hz. Peygamber tekrar sordu:

"-Aradığın hükmü orada bulamazsan?"

Muaz:

"-Peygamberin sünnet ile!.."

Efendimiz, bu defa:

"-Ya aradığını orada da bulamazsan ne yapacaksın?" diye sorunca, **Muaz ibn-i Cebel:**

---

*Diğeri de, lügavî mânâsını iradeye aklın müsâid olmadığı bazı tâbirlerdir. «**Yedullâhi fevka eydihim: Allâh'ın eli, onların ellerinin üstündedir.**» âyet-i kerimesindeki «**yed: el**» lâfzı gibi."* (**Ömer Nasûhî Bilmen**-Hukûk-ı İslâmiyye ve Islahat-ı Fıkhiyye Kamusu, c: I, İstanbul, 1949, sh: 77)

"-Kendi içtihadımla hükmederim!" dedi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber:

"-Allah Teâlâ'ya hamd olsun ki, Rasûlü'nün elçisini, O'nun râzı olduğu şeye muvaffak buyurdu!.." diyerek memnuniyetini belirtmiştir.[24]

Diğer bir hadîs-i şerifte de içtihadında isâbet edene iki, isâbet etmeyene ise bir sevap verileceği[25] beyân buyrularak içtihada bulunmak tahsin ve teşvik edilmiştir. Bu teşvikin diğer bir delili de *"Allah bir kimse hakkında hayır murad ederse, onu dinde fakîh kılar."*[26] hadîs-i şerifidir.

Diğer taraftan İslâm Hukuku'nda kazuistik, yani meseleci bir usûl benimsendiğinden ihtimallerin sonsuzluğu karşısında içtihadın gerekli ve hatta zarûrî bir fikrî faaliyet olduğunu kabul etmek şarttır. Buna ilâveten bir de zamanın tahavvülâtı ile ortaya çıkan ihtiyaçlar hesaba katılırsa, içtihadın ne derecede gerekli olduğu anlaşılır.

Şu zarûret ve teşvikler sebebiyle İslâm hukukunda[27] iç-

---

24 **Ahmed bin Hanbel**, el-Müsned, V, sh: 230.

25 **Buhârî**, İ'tisâm, 21; **Müslim**, Akdiye, 6; **Tirmizî**, Ahkâm, 2.

26 **Buhârî**, İlim, 10; **Müslim**, İmâre, 175.

27 *"Lügat mânâsı ile **"haklar"** demek olan **"hukuk"** kelimesinin bu tarzda kullanılması galat, yani yanlıştır. Bunun doğru karşılığı **"fıkıh"**tır. Fıkıh ise, lügatte bilmek, anlamak, bir şeyi iz'an ile, fetânetle şuurlu bir hâlde idrâk etmek, bir şeyin künhüne vâkıf olmak, kapalı bir şeyin hakikatine nazarı infaz edebilmek, kendisine hüküm taalluk eden hafî bir mânâya muttalî olmak gibi mânâları ifade eder.*

*Istılahta fıkıh, **«insanın amel cihetiyle lehine ve aleyhine olan şer'î hükümleri bir meleke hâlinde bilmesi»** demektir. Diğer bir târife göre fıkıh, **«ameliyata, yani ibâdât, ukûbât ve muâmelâta müteallik şer'î hükümleri mufassal delilleri ile bilmek»**den ibârettir."* (Bkz: **Ömer Nasûhî Bilmen**- a.g.e., c: I, sh: 8)

Bu izahata göre fıkıh akîde ve ibâdet bahislerini de ihtivâ etmektedir. Modern hukukta ise, bu bahisler ilâhiyat meselesidir.

Fıkhın şu şümulü dolayısıyla akaid bahisleri **"fıkh-ı ekber"** olarak adlandırılır. Nitekim **İmâm-ı A'zam** Hazretleri'nin bu nâm altında çok meş-

tihadlar alabildiğince gelişip çoğalmış ve bu sebeple ondan bir **"bahr-i bîpâyan"** yani uçsuz bucaksız bir umman tavsifi ile bahsedilmiştir.

bb-Müçtehidlerin Tabakaları

İçtihadların çokluğundan, müçtehidlerin de çokluğunu anlamak gerekir. Gerçekten sayıca pek çok olan müçtehidler fıkıhta değer ve ehemmiyetleri itibariyle yedi ayrı grup teşkil ederler ki, buna **"tabakât-ı fukaha"** denilir.

Fukaha **"fakîhler"** yani İslâm Hukukçuları demektir ki, **"yedi tabaka"** olarak değerlendirilmeleri yerleşmiş bir âdettir.

Birinci tabakadaki müçtehide **«müçtehid fi'ş-şer'»** denilir. Bunlar **"mutlak müçtehid"**dirler; bir başkasını taklid veya takip etmemiş olan kimselerdir. Dört şer'î kaynak olan Kitap, Sünnet, İcma ve Kıyas'ı kullanarak temel islâmî kaideleri ortaya koymuşlardır. Nâmlarına mezhep teessüs etmiş olan insanlar bu tabakadandır.

İkinci tabakadaki müçtehidlere **"müçtehid fi'l-mez-**

---

hur bir risâlesi mevcuddur ki, bu bir "kelime-i tevhid"in şerhi mâhiyetindedir.

Eski Medenî Kanun'umuz demek olan **"Mecelle"** ise, fıkhı **"ilm-i fıkıh, mesâil-i şer'iyye-yi ameliye"**yi yani şeriatın amelî meselelerini bilmek sûretinde tarif etmiştir.

*"Mesâil-i fikhiyye, ya emr-i âhirete (âhiret işine) taalluk eder ki, ahkâm-ı ibâdâttır veyahud emr-i dünyaya (dünya işlerine) taalluk eder ki, **«münâkahat»** ve **«muâmelât»** ve **«ukûbât»** kısımlarına taksim olunur. Şöyle ki, Cenâb-ı Hak bu Nizam-ı Âlem'in vakt-i mukaddere dek bekasını irade edip, bu ise nev'i insanın bekasına ve nev'in bekası tenâsül ve tevâüd (çocuk sahibi olmak) için zükûr (erkekler) ve ünâsın (kadınların) izdivâcına men'uttur ve bir de nev'in bekası eşhasın adem-i intikaliyledir. İnsan ise, tidal mizacı hasebiyle bekâda gıda ve ivaz ve meskence umûr-ı sınâiyyeye muhtaç olur, bu dahî efrâdı beyninde teâvün (yardımlaşma) ve iştirâk husûlüne tevakkuf eder."* (Bkz: **Dr. A. Refik Gür**- Hukuk Tarihi ve Tefekkürü Bakımından Mecelle, İstanbul, 1993, sh: 110)

heb" denilir. Bunlar birinci tabakadaki fakîhlerin ortaya koydukları kaideleri kullanarak fer'î hükümleri belirleyen, yani edille-i şer'iyyeden ahkâm-ı fer'iyyeyi istinbat eden, yani çıkaran fakihlerdir. Bunlar fer'î meselelerde üstadlarına muhâlefet etseler de usûlde (asıllarda) onları taklide mecburdurlar. Hanefî ulemâsından **İmam-ı Ebû Yusuf** ve **İmam-ı Muhammed** bu tabakadandır.

Üçüncü tabakada olan fakihlere **"müçtehid fi'l-mesele"** denilir. Bunlar gerek **"usûl"** ve gerekse **"fürû"**a âid meselelerde mezhep kurucusuna muhalefet etmezler. Ancak üstadlarının koyduğu usûllere riâyetle sarahat olmayan hususlarda hüküm ortaya koyarlar. Hanefî fakîhlerinden **Ebû Câfer Tahavî, Şemsü'l-Eimme** (imamların güneşi) **el-Halvânî, Şemsü'l-Eimme es-Serahsî**[28], **Fahrüddin Kaadıhân**

---

28 Fukahânın -yukarıda görüldüğü üzere- üçüncü tabakasında bulunan **"Şemsü'l-Eimme"** yani "İmamlar Güneşi" lâkabıyla anılan **İmâm-ı Serahsî** hakkında kısa bir izahat verelim ki yenilikçilerin eski âlimleri kötülemekle ne derecede çirkin bir cür'etkârlık içinde bulundukları anlaşılsın!..

Bugün Rus-İran hududunda bulunan bir şehir olan **"Serahs Şehri"**nde hicretin dört yüzüncü yılında doğmuş olan bu büyük âlime doğduğu şehre nispetle **"İmam-ı Serahsî"** denilmiştir. Buna sonradan **"Şemsül'-Eimme"** yani **"İmâmlar Güneşi"** lâkabı ilâve olunmuştur. **Karahanlılar** devrinde (840-1212) yaşamış ve tam on beş yıl hapis yattıktan sonra 83 yaşında vefat etmiştir.

O zamanın hükümetinin siyâsetini tenkid etmesinden dolayı hapse atılmış olan bu büyük âlim hakkında, **Prof. Dr. Muhammed Hamidullah** şöyle diyor:

*"..Biyografi müellifleri bu hapishânenin derin bir kör kuyu olduğunda ittifak hâlindedir. **Serahsî**'nin hükümetle zıtlaşması için maddî veya şahsî hiçbir sebep yoktu. O sadece ilâhî hukuku (şeriatı, Allâh'ın emirlerini) anlatıyor ve bir hükümdarın hoşuna gitsin gitmesin bunların değişmeyeceğini söylüyordu. Dindar âlim hapishânede hiç sesini çıkarmıyordu; durumuna, sabır, tahammül ve Allâh'a tevekkül etmekle karşı koyuyordu. Gündüzleri oruç tutuyor, geceleri de geç vakitlere kadar nâfile namazı kılıyordu. Bu hâl, hapishâne idârecilerini o derece müteesir ediyor ki, **Serahsî**'ye birtakım ilmî çalışmalar yapması hususunda ricada bulunuyorlar. O da bunu*

bu tabakadandır.

Dördüncü tabakada bulunan fakîhler **"ashâb-ı tahric"**

---

*memnuniyetle kabul etti. Ancak kuyuda kitapları yoktu. Ona gösterilen yegâne kolaylık, talebelerinin kuyunun başına oturmaları (ve muhtemelen bir metin okumaları izni) idi. **Serahsî** kuyunun dibinden onlara okudukları metnin şerhini yazdırıyordu.*

*Böylece **"Mebsut"** isimli fıkıh kitabını yazdırdı ki, bu eser, bugün Mısır'da 7.000 sayfa ve 20 cild tutan büyük formalar hâlinde basılmış bulunuyor."* (Bu değerli eserin lâtinize bir nüshası **"Gâye Vakfı"** tarafından İstanbul'da, 2009'da basılmıştır.)

*"Daha sonra mücerred hukuk ilmi üzerinde de bir eser dikte ettirdi. (Kanunların felsefesi, kanun yapma metodu, kanunların tefsir ve tatbikatı v.s.) Bin sayfa kadar tutan bu kitap iki cilt hâlinde basılmıştır. Şunu hatırlatalım ki, bu çeşit bir çalışma ne Yunan ve Roma'da, ne Çin'de, ne de eski Dünya'nın herhangi bri yerinde mevcud değildi. Bunu ilk düşünmüş olan millet, Müslümanlar'dır. **Ebû Hanife** ve iki talebesi **Ebû Yusuf** ile **Muhammed Şeybânî** bunun öncüleridir.*

***Serahsî**, bu mahpusluk devresinde on kadar eser meydana getirmiştir ki, bunların sonuncusu Devletler Hukuku mevzuundadır. (Bu kitap, **Siyer-i Kebir** başlığını taşımaktadır.) Bu da 1.500 sayfa, 4 cild hâlinde basılmıştır. Bu eser, o derecede önemlidir ki, UNESCO tarafından Fransızca'ya tercüme ettirildi. Bu eserin öneminin Osmanlı İmparatorluğu tarafından da bilindiğini ve **Sultan II. Mahmud**'un emriyle Türkçe'ye tercüme edilmiş olduğunu da hatırlatalım.*

***Serahsî**'nin basılmamış eserleri arasında, Paris Millî Kütüphânesi'nde bulunan «**Şerh-i Câmi-i Kebîr**»i de sayabiliriz.*

Diğer eserlerinin mevcudiyeti bilinmemektedir." (Bkz: **Muhammed Hamidullah- İmam Serahsî**'nin 900. Yıldönümü, Sebîlürreşâd, c: 15, sh: 355 vd.)

Eserleri:

1-***Kitabu'l-Mebsut:*** 30 ciltlik meşhur eseridir. 15 cildlik ve 10 cild hâlinde iki ayrı baskısı vardır. Fıkıh ilmine dâirdir. **Allâme Tarsûsî**, *"**Serahsî**'nin Mebsut'u öyle bir kitaptır ki, onun muhâlifi ile amel edilmez. Ancak ona güvenilir ve onunla fetvâ verilir."* demiştir.

2-***Eşrâtu's-Saat:*** Bu eserini talebeliği sırasında hocası **Şemsü'l-Eimme Hulvânî**'nin kıyamet alâmetleri ile ilgili dersleri sırasında tuttuğu notlardan yazmıştır.

3-***Şerh-i Ziyâdâtu' Ziyâdât.***

4-***Şerh-i Câmiü'l-Kebîr.***

5-***Şerh-i Câmiü's-Sagîr.***

nâmıyla anılırlar. Bunlar mezhep imamları veya onları takip eden fakihlerin iki sûretle anlaşılması muhtemel olan rey ve içtihadlarını kıyas yoluyla tafsîle muktedir olan fakihlerdir. **Tahrîc-i Kerhî** gibi...

Beşinci tabakadaki fakihlere **"ashâb-ı tercih"** denilir. Bunlar mezhep sahibinden bir meseleye dâir birden fazla rey ve görüş mevcud olduğu takdirde bunlardan hangisinin ev-fak, yani en muvâfık olduğunu belirtmek selâhiyetinde olan fakihlerdir. Hanefî âlimlerinden ve mukallidinden olan **"Kudûrî"** ve **"el-Hidâye"** isimli eserlerin müellifleri, bu tabakada olan fakîhlerdendir.

Altıncı tabakadakilere ise, **"ashâb-ı temyiz"** denilir. Hanefî fakihlerinden **"Kenz"**, **"Muhtar"** ve **"Vikaye"** gibi eserlerin müellifleri bu tabakada yer alan fakîhlerdendir.

Yedinci tabakada yer alanlara ise, **"ashâb-ı fetva"** denilir. Bunların müçtehidlerin içtihadlarını doğru olarak bilip nakledebilenlerdir. Verdikleri fetvaya itibar edilen kimselerdir.

cc-Müçtehide Âid Şartlar

Yukarıda izah edildiği üzere içtihadın câiz olması ve müçtehid reyinde isabet olmasa bile sevab verileceğinin bildirilmesi sûretiyle teşvik edilmiş olması her önüne gelenin içtihada kalkışmasını icab ettirmez. Zira bu da pek çok sahada olduğu gibi ihtisas isteyen bir iştir. Bir meslekte ihtisas sahibi

---

6-***Şerh-i Muhtasar fi'l-Fıkh***

7-***Şerh-i Siyer-i Kebîr***: **İmam-ı Muhammed Şeybânî**'nin **"Siyer-i Kebir"** adındaki meşhur eserine yazdığı şerhdir. Bunu **Antepli Muhammed Münîb Efendi** Türkçe'ye tercüme etmiş ve 1241'de basılmış olup cihada âid ince bilgileri ihtivâ eden büyük bir kitaptır.

8-***Muhtasar-ı Tahavî Şerhi.***

9-***Şerh-i Kitabu'n-Nafakât.***

10-***Şerh-i Edebu'l-Kadî.***

11-***Fevâidu'l-Fıkhiyye ve Kitabu'l-Hayz.***

olmaksa o mesleğe bir ömür vakfetmekle hâsıl olacağı cihetle herkesin mükellef olduğu dînî mesâilde mütehassıs olunması, ancak mahdud sayıdaki insan için hem mümkün ve hem de mâkuldür. Aksi hâlde içtimâî farklılaşma ve bunun neticesi olan münâsebât-ı mütekabile gerçekleşemez. Herkesin kendi elbisesini dikecek kadar terzi ve gıdasını üretecek şekilde ziraatçi veya aşçı olmasının gereği aklen aslâ tecviz olunamaz. İşte bu sebepledir ki, dînî meseleleri muhtasaran (özet olarak) bilmek her müslüman için **"farz-ı ayn"** iken mufassalan bilmek **"farz-ı kifâye"**dir. Yani bazı kimselerin îfa etmesiyle bu borç veya lâzıme diğer insanlardan sâkıt olur.

Kazuistik, yani meseleci usûlün benimsenmiş olduğu fıkıhta hükümlerin teferruata kadar bütün hayâtî tezâhürlere şâmil kılınması içtihadı zarûrî bir hâle getirmiştir. Lâkin bu da her meslek gibi birtakım şartları hâiz olanlarca îfa edilebilir. Bu şartları eski dersiâmlardan birinin ders kitabı olan **"Mezâhib ve Turuk-i İslâmiyye Tarihi"** adındaki kıymetli eserinden kısaca nakledelim:

*"Malum olduğu üzere içtihad için beş şart lâzımdır. Ancak bu beş şart "içtihad-ı mutlak" içindir. Yani **İmâm-ı A'zam, Şâfiî, Mâlikî** ve **Hanbelî** hazerâtı gibi **"müçtehid-i mutlak"** ve **"müstakil bil mezhep"** olan zevât-ı kirama mahsustur. Fakat içtihad-ı mukayyidde mukallidin, müçtehid olan zâtın usûlüne ittıla hâsıl etmesi kâfîdir.*

Bu beş şartın birincisi, müçtehidin Kitabullah'ın lügaten ve şer'an maânî (mânâlar) ve aksâmiyle (kısımlarıyla) ahkâma müteallık olan ilmini bilmesidir. Yani Kelimât-ı Kur'âniyye'nin şer'an ve lügaten ifrada ve terkîben mânâlarını anlamakla beraber elfâz-ı vaz'iyye ile müsteâresini ve nas ve zâhir ve âm ve has ve mutlak ve mukayyed ve mücmel ve mufassal kısımlarını yekdiğerinden temyiz ve tefrik etmek ve fehvâ-yı hitap ile mefhum-i kelâmı mefhum-i kelâma mutabakat-ı tazammun ve

iltizam sûretleri ile delâlet eden şeyleri bilmektir.

Çünkü bu tâdâd olunan şeyleri bilmek bir şeyin vasıta-i husûlü olan âlâtı bilmek kabîlinden olup bunlar olmaksızın maksada vusûlün imkânı yoktur.

İkincisi, Kur'ân'ın ve bilhassa Kur'ân'dan ahkâma taalluk eden kısmın tefsirini ve Maâni-i Kur'âniyyeye taalluk eden ehâdis-i vârideyi ve muteberân-ı Ashâb-ı Kiram'ın Âyât-ı Kur'âniye hakkındaki meslekleriyle ne vechile istinbât-ı maânî etmiş olduklarını bilmektir. Mevâiz, kıssaya taalluk eden âyâtın tefsirini bilmemek içtihada nakîse (noksanlık) vermez. Çünkü Ashâb-ı Kiram'ın içinde müçtehid olup da mev'izaya (nasihatlere) taalluk eden âyâtın tefsirini bilmeyenler var idi. Müçtehidin ilm-i kelâmı, ilm-i fıkhı bilmesi de şart değildir. Çünkü ilm-i kelâm, akâid-i İslâmiyyeye taalluk ettiği gibi ilm-i fıkh dahî içtihadın netice-i semeresi olup içtihada tekaddüm edemez.

Üçüncüsü, ehâdis-i vâridenin metinleriyle tarık-ı usûllerini ve nâkil ve râvîlerinin adl ve sikadan (güvenilir) olup olmadıklarıyla ehâdis-i vâride içinde mat'un (ta'n edilmiş) ve merdudlarını ve bunların sebeb-i vürudları (vârid oluş sebeplerini) vak'a-yı hassa ile has ve âmını bilmek ve vâcib ile mendub ve ibâha ve hatar ve kerahatin beyinlerini (aralarını) tefrika muktedir olmaktır. Çünkü bu vücuhu bilmezse ahkâmın ahkâma ve bâbın bâba karışması gibi birtakım teşvîşât-ı şer'iyyeye (şer'î hususlardaki karışıklıklara) mâruz kalmış olur.

Dördüncüsü, mevârid-i icmâ (icmânın vârid oluş sebeplerini) bilmektir. Zira mevârid-i icmâı bilmezse Ashab veya Tâbiîn ile selef-i sâlihînin icmalarına muhâlif düşmek tehlikesine mâruz kalmış olur.

Beşincisi, vücûh-ı kıyas (kıyas şekillerini) bilmektir. Yani kıyasın vücuhunu şerâitiyle, ahkâmıyla, aksâmıyla, mak-

bul ve merdudiyle ihâta etmiş bulunmaktır. Çünkü bu tâdâd olunan vücuhu bilmezse, nazîrin nazîre (benzerin benzere) hamli hususunda hedefü'l-harekete isabet edemeyecektir."[29]

Hülâsaten müçtehidin ilk şartı **"iman"**dır. İkinci şartı ise, **"ehliyet"**tir. Ehliyetin şartları ise,

1-Vehbî (Allâh'ın ihsanı)

2-Kesbî (Gayret ve çalışma ile elde edilen) şartlar olmak üzere iki kategoridir.

*"**1-Vehbî olan**: Zekâ ve fıtnat'tır (zekâ açıklığı) ki, Allah vergisidir. Bu fıtrî kabiliyet mevcud bulunsa dahî içtihad edilemez. Zekâ ve fıtnat temel lâzımedir. Teşrîin hikmetini, şer'in murâdını, nusûs-ı şer'iyyenin illetlerini ve sebeplerini kavrayabilmek için sadece onları ezberlemek ve onlarla alâkalı kitapları toplamak ve okumak yetmez. Doğuştan zekî, anlayışlı, yani mevhûb (vehbî, Allah vergisi) zekâ ve fetânete -ammâ şeytânî değil îmana dayanan zekâya- sahib bulunmak lâzımdır.*

Konuyu aydınlatacak bir fıkrayı ilâve ediyorum.

***A'meş**; hadis imamlarından büyük bir fakîhtir. Bir gün mezhebimiz imamlarından **Ebû Yusuf**'a giderek, «hükme bağlayamadığı bir mesele»yi sordu.*

***Ebû Yusuf**, kendisinin çıkardığı hükmü söyleyince, **A'meş**:*

"-Hüküm güzel. Bence de isâbetli. Fakat sen bu hükmü hangi delilden istinbat eyledin?" dedi.

***Ebû Yusuf**:*

"-Senin bana rivâyet etmiş olduğun hadîs-i şerîften!.." cevabını verip hadîs-i şerîfi okudu.

***A'meş**:*

"-Ben" dedi, "Bu hadîsi sen daha Dünya'ya gelmeden

---

29 **Haydârîzâde İbrahim**- Mezâhib ve Turuk-i İslâmiyye Tarihi, Dâru'l-Hilâfetu'l-Âliye, 1335, sh: 116 vd.

öğrenmiştim. Biliyordum, fakat bugüne kadar mânâsını kavrayamamıştım, şimdi anladım." dedi.

Bu hadîse, içtihad mevzuunda bilginin fetânet ve zekâ ile birlikte olması gerektiğine çok güzel bir misaldir.

Dikkat: Bu fikradan yanlış mânâ çıkarılmamalıdır. ***İmam A'meş*** *de bir müçtehiddir.*

Müçtehid, ne kadar şer'î mesâil varsa, hepsini bilen ve hükme bağlayan demek değildir. Çünkü ilim ve dinin bütün muhtevâsını ve müteallikâtını ihâtaya insanın ne kudreti kâfî, ne de ömrü müsâiddir. Nitekim ***İmam-ı Mâlik****'e kırk mesele soruldu. Otuz altısına cevap verdi, geri kalanına:*

"-Bilmem!" dedi.

Emsâli çoktur. Burada hepsini sıralamak lüzumsuzdur.

2-Kesbî olan: *Müçtehid, şer'î delilleri hem kavramış, hem hikmetlerine varmış olmak için zekâ ve fetânet ile beraber* ***"ahlâk"*** *ve* ***"ilim"*** *sahibi olması şarttır. Ahlâkında bozukluk ve düşüklük bulunmamak lâzım gelir. İlme gelince:*

-Kitabı, sünneti, icmâın yerlerini, kıyasın şekiller ve hâllerini bilmek, âyetlerin nüzul sebeplerine (Esbâb-ı Nüzul ilmi), âyet ve hadislerin nâsih ve mensuhlarına (Nâsıh ve Mensuh ilmi) vâkıf olmak,

-Hadislerin senedleri ve hâllerini, nev'ilerini, sebep ve irad mevki ve kuvvet derecelerini bilmek (rivâyet ve dirâyet ilmi),

-Mevzû ve zayıf hadisler hakkında mâlumâtı olmak (Mevzuat ilmi),

-İslâm tarihini ve bilhassa Siyer-i Nebî'yi bilmek,

-Usûl-i fıkıh ile ihtilâfât-ı fukaha (Hilâf ilmi) hususlarında yeter bilgisi bulunmak.

Bütün bunlardan anlaşılır ki, delil olarak müracaat eyleyeceği nasslar ve haberler Arapça olduğundan bunlar üzerinde işleyebilmesi için Arap lügat ve edebiyatına vukufu bulunmak elzemdir. Fakat bu demek değildir ki, lügat, gramer

ve edebiyatta allâme olmaktır. Dayanacağı nakillerin mânâ ve delâletlerini kavrayacak derecede bilmektir. Yani lâfızların mânâları, delâletleri, küllî-cüz'î, hakikat-mecâz, tesâdüf ve tebâyün (zıtlık), nass ve zâhir, âmm ve hâss, müşkil ve hafî, mutlak ve mukayyed, mantık ve mefhum, tenbih ve imâ... vesâire gibi vaziyetlerini anlamak bâbında gerekli bilgidir."[30]

İslâm fakihleri hakkında **"Ehl-i Rey"** ve **"Ehl-i Hadis"** olarak bir diğer tarihî tasnîf daha vardır. **"Rey"**, şahsî görüş veya kanaat mânâsında kullanılan bir kelimedir. Fıkıhta ise, bir müçtehidin hakkında nass bulunmayan bir meselede belli usûlî kâidelere riâyet sûretiyle vâsıl olduğu fıkhî görüş veya hüküm demektir.

Hz. Peygamber'in vefâtından sonra İslâm ülkelerinin genişlemesi sebebiyle birçok sahabî tebliğ ve eğitim-öğretim maksadı ile yeni fethedilen yerlere hicret etti. Meselâ *"**Hz. Ömer**, Irak'ın fethedilmesinin ardından kurulan Kûfe şehrine fasih Arapça'yı konuşan kabileleri yerleştirmiş, bölge halkına Kur'ân'ı ve dînî bilgileri öğretmek üzere de **Abdullah b. Mes'ud**'u göndermiştir. **Hz. Ömer**'in konuyla ilgili olarak Kûfeliler'e:*

*"-Kendisine ihtiyacım olduğum hâlde **Abdullah**'ı size göndermeyi tercih ettim." dediği nakledilir.*[31]

*Gerçekten de **Abdullah b. Mesud** sahabe arasında ilmî otorite olarak bilinen, Kur'ân bilgisi ve öğreticiliğinin yanı sıra isâbetli görüş sahibi oluşuyla da Hz. Peygamber'in övgüsüne mazhar olmuş bir kimse idi. **İbn Mesud**'un Kûfe'deki öğrencilerinin dört bin civarında olduğu rivâyet edilir. Kûfe'de **Abdullah b. Mesud**'dan başka **Sa'd b. Ebî Vakkas, Huzeyfe b. Yeman, Ammâr b. Yâsir, Selman-ı Fârisî, Ebû***

---

30 **Raif Ogan**-İslâm Dini Hareketleri, Sebilürreşad Dergisi, c: XIII, s: 313, sh: 196.

31 **İbn-i Sa'd**, VI, 7.

Mûsa el-Eş'arî gibi seçkin sahabîler de bulunmuş ve bölgedeki ilmî gelişmeye onların da önemli katkısı olmuştur.

Hz. Ali'nin, Kûfe'ye gelip de buradaki bilgi seviyesini ve ilmî faaliyeti görünce:

"-Allah, İbn-i Mesud'a rahmet etsin. Bu şehri ilimle doldurmuş, O'nun öğrencileri bu şehrin kandilleridir." sözleriyle sevincini belirttiği nakledilir.

Kûfe'ye yerleşen sahabîlerin binbeş yüz civarında olduğu, bunların içinden yetmişinin Bedir Gazvesi'ne üçyüz kadarının da Bey'atü'r-Rıdvan'a katıldığı belirtilir. Hz. Ali döneminde Kûfe'nin Hilâfet Merkezi olması ve kendisinin de bir süre burada kalması Kûfe'nin önemini daha da arttırmıştır."[32]

"Sahabe ve Tâbiîn Dönemi'nde Irak'ta başlatılan Kur'ân ve Sünnet'e dayalı dînî bilginin re'y ve içtihadla zenginleştirilmesi gayretlerinin, II. (VIII.) yüzyılın ortalarında Ebû Hanife ve öğrencilerinin çabalarıyla sistemleşip ekolleşmiş olduğu söylenebilir. Ancak sahabe döneminin sonlarına doğru belirginleşip tâbiîn döneminde netleşen ve daha çok üstad, muhit ve malzeme farklılığına dayanan Irak veya diğer adıyla Kûfe ekolünün Abbâsîler Dönemi'ne girerken genelde "Ehl-i Rey" olarak adlandırıldığı görülür."[33]

Ehl-i Hadîs ise, daha çok hadisçiler veya hadisle amel etmeyi esas alanlar hakkında kullanılan bir tâbir olup sahabeler zamanında ortaya çıkmıştır. Bunlar daha ziyâde Medine'de temerküz etmişlerdi. Bunlar hadisleri bir yorumlamaya tâbî tutmadan ve **"Kıyas"**a başvurmadan aklı değil, nakli esas alan kimselerdi.

"İlk zamanlar hadis öğrenimi, Allah rızası için yapılan bir ibâdet ve Müslümanlar'a bir hizmet vesilesi sayılırken II. (VIII.) yüzyılda bu işin, halkın gösterdiği ilgi sebebiyle şehir

---

32 DİA- c: X, sh: 520 vd.

33 a.y.

*meydanlarında binlerce, onbinlerce insanın katıldığı bir gösteriş ve hatta kazanç vesilesi yapıldığı anlaşılmaktadır. Ehl-i hadîse mensup bazı kimseler işi tamamen nakilciliğe dökmüş ve hadisleri anlama yönünde bir gayret göstermemişlerdir. **Hz. Ömer**'in Medine dışına gönderdiği bazı sahabîlere az hadis rivâyet etmeleri yolundaki tavsiyesiyle anlamadan rivâyet etmenin mahzurlarını dikkate aldığı hatıra gelmektedir. Ehl-i hadisten olan **Hasan-ı Basrî**'ye nisbet edilen:*

"-Âlimlerin maksadı riâyet etmek, sefihlerin maksadı rivâyet etmektir." Sözüyle de bu hususa işâret edilmektedir."[34]

Böyle olmakla beraber bu faaliyet sonunda çok zengin bir hadis külliyatının ortaya çıkması gibi faydalı bir netice hâsıl olmuş bulunduğuna da işaret etmek gerekmektedir.

d-Mezheplerin Telfiki

İslâm fıkhında **"telfik"** farklı şeyleri birleştirmek demektir. Buna göre **"Telfik-i Mezâhip"** de mezhepleri birleştirip teke ircâ etmeyi ifade eder. Bunun câiz olup olmadığı meselesine gelince -Ehl-i Sünnet âlimlerinin ekseriyetine göre- bazı hâllerde buna şer'î cevaz mevcuddur. Bu hâller dışında ise, mezheplerin telfiki merduddur. Bu hâller şunlardır:

1-İslâm nazarında bütün içtihadlar aynı değeri hâizdirler. Bu sebepledir ki, İslâm Hukuku'nda **"İçtihad ile içtihad nakzedilmez."**[35] kaidesi meşhurdur. Bunun mânâsı, herkesin dilediği içtihadı kabul etmekte serbest olmasıdır. Bu da mezhep tercihi hususunda tam bir hürriyet demektir. Ancak ulu'l-emr olan halife maslahatın takdiriyle bir içtihadın tatbikini emrettiği takdirde, o içtihad, kabul ettikleri mezhebe

34 DİA- c: X, sh: 507.

35 Mecelle, madde: 16.

âit olmasa da bütün teb'a bu emre uymaya mevburdur. Aksi hâlde şer'an âsî olurlar.

Nitekim 1926 yılından önceki **"Medenî Kanunu"**muz olan **"Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye"** veya kısaca **"Mecelle"**[36] bu tarzda bir telfik mâhiyetindedir. Onda sadece tâbîleri olan dört mezhepten değil, tâbîleri olmayıp içtihadları eserlerde kalmış sâir sünnî mezheplerden de kaideler alınıp kanun maddeleri hâline getirilmiştir.

2-Zaruretler muvâcehesinde bir mezhep sâlikinin diğer bir mezhebin görüşüne göre hareket etmesi de umûmiyetle tecviz edilmiştir. Zira Ehl-i Sünnet mezhepleri mensuplarının birbirleri hakkındaki kanaatleri şöyledir:

"Benim mezhebimin reyi doğrudur, fakat yanlışa ihtimali vardır. Aynı mesele hakkında diğer sünnî mezheplerin görüşü yanlıştır. Fakat doğruya ihtimali vardır."

İslâm fıkhında bu görüş vâcip telâkki olunmaktadır:

"Bizim mezhebimizden ve bize muhâlif olanın mezhebinden sual olunduğumuzda, bizim mezhebimiz doğrudur, fakat hata olmak ihtimali vardır demek bize vâciptir."[37]

Son devrin zülcenâheyn[38] olan meşâyihinden (şeyhlerinden) **Abdülhakim Arvâsî** Hazretleri, bu mevzuda şöyle

---

36 Mecelle hakkında tasîlât için şu eserlere bakılabilir:

Ord. Prof. Ebu'l-Ulâ Mardin- Medenî Hukuk Cephesinden **Ahmed Cevded Paşa**, İstanbul, 1945.

Sava Paşa- İslâm Hukuku Nazariyatı Hakkında Bir Etüd, Ankara, 1955.

Ord. Prof. Dr. Mustafa Reşid Belgesay-Mecelle'nin Küllî Kaideleri ve Medenî Hukukun Ana Prensipleri, İstanbul, 1947.

Dr. A. Refik Gür- Hukuk Tarihi ve Tefekkürü Bakımından Mecelle, İstanbul, 1993.

Ali Himmet Berkî- Mecelle, Ankara, 1959.

37 Dürrü'l-Muhtar, c: I, sh: 45.

38 **Zülcenâheyn**, iki kanatlı demek olup hem zâhir ve hem de bâtın ilimlerine vâkıf ve sahip olanlar hakkında kullanılan bir tâbirdir.

buyurmuşlardır:

"-Zaruret sebebiyle kendi mezhebinizdeki bir hükme tercihan diğer bir mezhebin görüşüne göre amel etmek ıztırarında kalırsanız, o mezhepten ihtiyârî olarak, diğer bir daha güç olan kaideyi de alıp tatbik ediniz!.. Tâ ki, o kaideyi kolaylığından dolayı tercih etmiş olmadığınız sabit olsun!.."

Bu demektir ki, meselâ bir Hanefî Mezhebi mensubu seyahat ederken Şâfiî Mezhebi'ne imtisâlen namazları **"kasr"** veya **"cem"** etse, bir de eli kadına değdiğinde abdestini yenilemelidir. Bu bir kolaylığa mukabil bir güçlük demektir. Yoksa kolaylıkları cem etmek veya abdesti Şâfii'ye, namazı Hanefî'ye göre îfâ ve icrâ etmek veya her meselede mezheplerin tatbiki kolay olan içtihadlarına uymaya kalkışmak aslâ câiz değildir.

Telfik-i Mezâhib meselesinde islâmî gerçekler bu hülâsaten arz ettiklerimizden ibâret olduğu hâlde bir kısım yenilikçiler sapla samanı birbirine katmak kabîlinden telfiki dinsizliğe bir basamak olarak kullanmaktadırlar. Böyle İslâm maskeli, İslâm karşıtı insanlar arasında ilk akla gelen isim reformist **Reşid Rızâ**[39] (1865-1935)'dır. Türkiyemizdeki mezhep düşmanlarına bir üssü'l-hareke teşkil eden iki müessir adamdan[40] biri olan **Reşid Rıza** hakkında bu eserin ilk cildi olan tarihçe kısmında bahsedilmiş olmakla beraber burada da telfike dâir görüşleri itibariyle binnisbe temas etmek mecburiyetindeyiz.

Reşid Rıza'nın çeşitli dînî ve siyâsî fikir ve iddiaları arasında en dikkat çekicisi, O'nun mezheplere ilân-ı harp etmesidir. Bu maksadla yazdığı **"Muhâveretü'l-muslih**

---

39 O'nun hayatı ve fikirleri hakkında tafsîlt için bu eserin birinci cildinin 408 ve müteâkip sahifelerine bakılabilir.

40 Bu iki müessir adamdan biri **Reşid Rıza**, diğeri ise **Fazlurrahman** adında bir mülhiddir ki, ileride kendisinden ayrıca bahsedilecektir.

ve'l-mukallid fî mes'eleti'l-ictihad ve't-taklîd" isimli eser, değerli âlim **Ahmed Hamdi Akseki** tarafından 1914 yılında **"Mezâhibin Telfîki ve İslâm'ın Bir Noktaya Cem'i"** adıyla Türkçe'ye tercüme edilmiş, önce Sebîlürreşad Dergisi'nde tefrika edilmiş, sonra da kitap hâlinde basılmıştır.

1974 yılında bu tercüme, **Hayreddin Karaman** tarafından sadeleştirilip yeni harflerle Diyanet Yayınları arasında tekrar umûmî efkâra arz edilmiştir.[41] **Hayrettin Karaman** bu kitabı, daha sonra baş tarafına **Efgânî, Abduh** ve **Reşid Rıza**'nın biyografilerini de ekleyerek **"Gerçek İslâm'da Birlik"** adıyla tekrar neşretmiştir.

Bu kitaba henüz **Hayreddin Karaman**'ın bu son neşri ortada yokken emekli müftülerden **M. Esad Dilâveroğlu** vâkıfâne bir **"reddiye"** yazmış; bu reddiye, tarafımızdan 1979 yılında **"Telfik-i Mezahibe Reddiye"** adıyla yayınlanmıştır. 430 sahifelik bu reddiyenin sadece önsözünden nakledeceğimiz şu satırlar, O'nun Ehl-i Sünnet anlayışına aykırı ne fâhiş hatalar ihtiva ettiğini kavramaya, sanırız, kifâyet eder. Müellif, **Reşid Rıza**'nın bahsi geçen kitabı hakkında şöyle demektedir:

"Her kitabın olduğu gibi bu kitabın da mevzuu ve gâyesi vardır. Kitabın mevzuu, birçok ilmî konuşmalar, tartışmalar, bazıları görünüşte çok güzel ve faydalı sözler, bir kısmı lüzumsuz ve faydasız tekrar edilen nakiller ve rivâyetler, Ashâb-ı Kiram'ın bazılarına bilhassa ***Hz. Ömer*** *(r.a.)'e ve İslâm Dini'nin tercümanı bulunan fıkıh âlimlerine ve İslâm tarihine isnad ve iftiralar, Ehl-i Sünnet mezhepleri fıkıhçılarına ve fıkıhçıların sözleriyle amel eden müslümanları, gayr-ı müslimlere ve putperest müşriklere benzetmeye kadar varan, şiddetli hücumlar ve iftiralardan ibârettir.*

Kitabın gâyesi, sözde dînî ıslahat yaparak mezhepleri

41 Ankara, 1974

kaldırıp bütün Müslümanları bir fikirde ve bir yolda toplamak, hakikatte ise, İslâm Ehl-i Sünnet müctehid, müfessir, muhaddis ve fıkıhçıların yazmış oldukları tefsir, hadis ve fıkıh kitaplarını bertaraf edip yeniden içtihad ederek Kur'ân'dan ve hadislerden yeni hükümler çıkarmak sûretiyle halkın işine elverişli uydurma bir din meydana getirmekle İslâm Dini'ni değiştirip reformcuların iddialarını gerçekleştirmektir."

*"...İstanbul'da çıkan Karagöz Gazetesi'nde "**Karagöz** ve **Hacivat**" takma adlarıyla uydurma muhâvere yayınlandığı gibi, bu kitapta takma **"muslih"** ve **"mukallid"** adları ile uydurulmuş olduğuna kanaat ettiğimiz on üç konuşma vardır.*

Kitapta helâli haram ve haramı helâl göstermek gibi birçok yanlış hükümler, aslı olmayan birçok isnad ve iftiralar, Ehl-i Sünnet fıkıhçılarına ve fıkıh ilmiyle amel eden Müslümanlara teşmil etmek gibi müslümana ve bilhassa din âlimi olduğunu söyleyen adama yakışmayacak çirkin şeyler olduğundan kitabın okunması, Müslümanlar için çok zararlı olduğuna kanaat getirerek zararlı olduğunu gördüğümüz iftiraları ve yanlış hükümleri, Müslüman kardeşlerimize gösterip ilim ve fikir hürriyetine binâen beraberce mütâlaa etmemizi uygun gördüm."[42]

Müellif, **Reşid Rıza**'nın **"helâli haram ve haramı helâl göstermek"** derecesinde fâhiş ve tehlikeli yanlışlar yaptığını beyânla iktifâ etmemiş, mufassal eserinde okuyucularına bu iddiâsını te'yid edecek yüzlerce delil sunmuştur. Ayrıca şunu da söylemeliyiz ki, **Reşid Rıza**'nın **"telfik-i mezâhib"** yani mezheplerin birleştirilmesi ve teke ircâı gibi bir dâvâ ortaya koymasına rağmen aslında güttüğü gâye, **"mezhepsizlik"**tir. Hâlbuki herkes müctehid derecesinde din bilgisine sahip ola-

---

42 **M. Esad Dilâveroğlu**- Teflik-i Mezâhibe Reddiye, İstanbul, 1979, sh: 10 vd.

mayacağı cihetle mezhep fiilî bir zarûrettir. Bu zarûretin -evvelce izah edilmiş olduğu üzere- Kur'ân-ı Kerim'in icazkâr oluşu ve âyât-ı müteşâbihâtı ihtivâ etmesi gibi pek çok sebebi vardır.

Reşid Rıza'nın gerçek gâyesinin mezhepsizlik olduğunu kavramakta, **M. Esad Dilaveroğlu** yalnız değildir. Bunu görüp gerekli cevaplarla az bilgili mü'minleri ikaz ve irşad eden başka hocaefendiler de vardır. Bunlar arasında merhum **Ahmed Davudoğlu**[43] ile **Enver Baytan**'ı[44] ve Sûriye âlimlerinden **Ramazan el-Bûtî**'yi[45] sayabiliriz.

Değerli âlim merhum **M. Esad Dilâveroğlu**'nun mezheplerin gerekliliğine, bunları birleştirmenin doğru ve hattâ mümkün olmadığına dâir sayfalar dolusu beyânlarından pek az bir kısmı dikkatlerinize arz ederek bu bahse son vermek istiyoruz:

Reşid Rıza'nın eserinin *"134. sahifede ikinci mukallidin ifâdesiyle, Allâme **İbn-i Âbidin**: «kabul edilmeyen telfik, çeşitli mezheplerin hükümlerinden meydana gelen telfiktir. Bir mezhebe bağlı müçtehidlerin içtihadlarından meydana gelen telfik böyle değildir, kabul edilir. Çünkü mezhebin ikinci derecedeki müçtehidleri İmam'ın usûlünü kullandıkları veya ondan naklettikleri için bunlarınki de O'nun içtihadı sayılır.» diyerek sadece Hanefî Mezhebi'nde meydana gelen telfiki müdâfaa etmiştir, diyerek bu uydurma itiraza kendisi:*

«-Bu, aklı başında olan bir kimsenin söyleyemeyeceği bir keyfî hükümdür.» sözü ile başlamış ve birtakım şeyler

---

43 **Ahmed Davudoğlu**- Din Tahripçileri, İstanbul,1997.

44 **Enver Baytan**- Yeni İctihad Fikri ve Müctehid Taslakları, İstanbul, 1975.

45 **Said Ramazan el-Bûtî**- Mezhepsizlik, İslâm Şeriatini Tehdit Eden Bir Bid'attır, İstanbul, 1995.

daha yazdıktan sonra:

«-Bir müçtehidden birbirine aykırı ve mütenâkız iki görüş nakledildiği zaman -eğer nakil sahih ise- herhâlde o görüşlerin birincisinden vazgeçtiğini, onu terk ettiğini anlarız. Nitekim birbirine aykırı iki hadisi de, ikincisi, birincisinin neshetmiştir diye hallediyoruz.» diye yazmıştır.

Fakat bu kıyas doğru değildir. Çünkü vahiy sahibi Peygamber'in sözleri ile ahâd-ı ümmetten olan bir âlimin sözlerini birbirine kıyas etmek doğru olmaz. Doğru olmayan kıyasla verilen hükmün de doğru olmayacağı zâhirdir. Peygamber (s.a.v)'in mübârek ağzından çıkan her söz vahy-i ilâhî eseri olduğu Kur'ân-ı Kerim'ine:

"O, kendi havasından söylemez, onun söylediği kendisine ilkâ edilegelen vahy-i ilâhîden başka bir şey değildir.»[46] *meâlindeki kavl-i celil-i ilâhî ile sâbittir. Peygamber'in yanılmak ihtimali olmadığından, sonraki sözü, evvelki sözünü nesh etmiş olup sonraki sözü muteber olacağından şüphe edilemez. Fakat vahy sahibi olmayan ve yanılmak ihtimali bulunan bir âlim böyle değildir.*

Âlimin evvelki ve sonraki sözlerinden hangisi daha doğru olduğu yine içtihada kalmıştır. Sonraki sözünün iyi olmak ihtimali olduğu gibi evvelki sözünün daha iyi olmak ihtimali de vardır. Onun için yardımcı ve müşâvir talebelerinden biri içtihad edip düşünür ve sonraki sözünü tercih edip almış olur. Diğer bir yardımcı müşâvir de içtihadında evvelki sözünü tercih edip almış olabilir ve her ikisi de ***Ebû Hanife****'nin sözü olarak mûteber olur. Çünkü* ***Ebû Hanife****'nin yardımcı müşâvirleri olan talebelerinden O'nun sözlerine muhâlif olarak rivâyet edilen sözler, O'nun sağlığında ve meclisinde söylediklerine karşı:*

"-Hayır, öyle değil, şöyledir!.." gibi itiraz ve münakaşa

---

46 Necm Sûresi, âyet: 3-4.

ile olmamıştır.

O'nun sağlığında müzâkere ve müşâvere ile bir şeye karar verilir ve tek hüküm olarak fıkıhtaki bâbına konulurdu. O günde itiraz eden olsa bile iknâ edilir ve bir hükme bağlanırdı. Fakat ***Ebû Hanife*** *irtihal ettikten sonra rivâyetleri naklolunan imamlardan* ***Züfer*** *8 yıl sonra,* ***Ebû Yusuf*** *32 yıl sonra,* ***Hasan bin Ziyad*** *34 yıl sonra* ***İmam Muhammed*** *39 yıl sonra vefat etmişler ve bu müddetler zarfında* ***Ebû Hanife'den*** *muhtelif zamanlarda işittiklerini ayrı ayrı nakletmişlerdir. İşte bu sûretle bu imamların söyledikleri de yine* ***Ebû Hanife*** *hazretlerinin sözü oluyor.*

*Müellif, daha sonra «**mukallid**» adını verdiği muhatablarının ifadeleriyle ve kendi ifadesiyle «**Dürrü'l-Muhtar**» kitabındaki beyandan menkul vakıf işlerinden ve daha başka şeylerden, bazı âlim ve kitap isimlerinden bahsederek 134 ve 135. sahifeleri doldurmuş, 135. sahifede Ehl-i Sünnet fıkıhçılarından Dürrü'l-Muhtar sahibi ve emsâli fıkıhçılar için:*

"-Bu zâtlar kendilerinden bir şey söyleyemezler, çünkü taklidçidirler. Mukallid olanın ilmi yoktur ki, bir şey söylesin. Onun yapacağı şey başkasının söylediğini nakletmektir." diye yazmıştır.

Abd-i âciz o fıkıhçı müellif ve musanniflerin ilmi olup olmadığını müdafaa etmeyeceğim. Yalnız şunu arz edeceğim ki, Allah Teâlâ'ya inanmış olup Allah'tan korkan bir kimse Allâh'ın dininde kendiliğinden uydurma bir şey söyleyemez. O müellif ve musannif fıkıhçıların ilmi olmasa bile imanları ve Allah'tan korkuları vardır. Onun için Allâh'ın dininde kendileri bir şey uydurup söyleyemezler.

Yazar, daha sonra:

"-Bununla beraber mezkûr sözü ister kendileri söylemiş, ister başkasından nakletmiş olsunlar netice değişmez.

Söz tutarsızdır. Çünkü telfikin bâtıl olduğuna dâir icmâ yok, ihtilâf vardır, onu kabul edenler de az değildir.» diye yazmış ve ondan sonra da birkaç âlim ismi saymıştır.

Evet, telfiki kabul edenler vardır. Tabiî bu yazarın kendisi ve kendisi gibi düşünen arkadaşları muhakkak olmuştur ve olacaktır. Fakat telfikin kabul edilen cihetleri vardır, kabul edilmeyen cihetleri vardır. ***İbn-i Âbidîn*** *merhumun bunları açık bir sûrette beyân etmiş olduğu, bu kitabımızda nakledilmiştir.*

*Müellif 136. sahifede «**icmâ**» hakkında birtakım yazılar yazmış ve sahifenin sonunda:*

"-Gerçeğin her zaman ekseriyetle beraber olacağını sanmak doğru değildir." ***"...Sen ne kadar yürekten istersen iste, yine de insanların çoğu inanmazlar."***[47] *diye yazmıştır.*

Evet, bu hakikati Kur'ân-ı Kerim:

"Biz onların çoğunda ahde vefâ (sözünde durmak) bulmadık."[48] *meâlindeki kavl-i beliği ile daha açık olarak beyan buyurduğu üzere Dünya'da hiçbir zaman ehl-i hak ekseriyet hâline gelmemiş, daima ekalliyette kalmıştır. Fakat makbul ve muteber olan kıymettir, çokluk değil... Her şeyde iyi, değerli ve kıymetli olan az olur. Bu kanun yalnız insanlara mahsus değil, hayvanlarda da mahsullerde de böyledir. Cemâdât ve mâdenlerde dahî böyledir. Dünya'da böyle olduğu gibi Âhiret'te de dahî böyledir. Cenent ehli, cehennem ehlinden çok az olacaktır. Bu husus, ilâhî bir kanundur. Bunu insanlar değiştiremez. Hakikat böyle olduğunda şüphe yoktur. Fakat müellifin:*

"-Gerçeğin her zaman ekseriyetle beraber olacağını sanmak doğru değildir." sözü ile maksadı, hakikati anlatmak değil, âlimlerde telfiki kabul edenler az iseler de gerçek olan

---

47 Yusuf Sûresi, âyet: 103

48 A'raf Sûresi, âyet: 102.

hakikat o azlarla beraber olduğunu ifade etmek istemiştir.

Fakat telfikin kabul edilip edilmeyeceği bir içtihad meselesidir. İçtihadda doğruyu bulmak veyahud yanılmak ihtimalleri vardır. Yanılmak ihtimali azlarda daha çok olduğundan içtihad da ve meşverette ekseriyet muteberdir. Bu yüzden âlimlerin daima çoğunluğu alır ve çoğunluğa itibar eder olduklarını ve kararın çoğunlukla verildiğini unutmamak lâzımdır.

*Müellif çok zekî, âlim ve çok kuvvetli bir hatip olduğundan daima kendi iddiâsına yarayacak sözleri seçip ve uydurarak söylemekte ve insanların ruhunu kolaylıkla celbedebilmek için «**İslâm Birliği**» meydana getireceğini iddiâ etmekle Müslümanları kandırıp tarafına çekmeye ve bu sûretle yapacağını kolaylıkla yapmaya çalışmaktadır. Fakat insan ne kadar zekî ve ne kadar âlim olursa olsun, yine de yanıldığı ve gaflet edip aldandığı hâller bildiğinden çok fazladır.*

Allah Teâlâ'nın sevgili dostları ve memurları olan peygamberler bile ne kadar yürekten isteyip arzu etseler de insanların çoğunun hakkı kabul etmeyeceğini beyân eden âyeti kendisi de bildiği, okuduğu ve kitabında yazdığı hâlde, yine de böyle söylemekten geri kalmıyor. Bu durum, O'nun Kur'ân-ı hakikat beyân'ın:

"Ve eğer senin Rabbin dileseydi, yeryüzündeki insanların hepsi topyekün elbette îman ederlerdi."[49]

Ve yine:

"Ve eğer senin Rabbin dileseydi, bütün insanları muhakkak ki, tek bir ümmet yapardı. Onlar ihtilâf edici bir hâlde devam edip gideceklerdir. Ancak senin Rabbinin rahmetine mazhar kıldığı kimseler ihtilâftan kurtulacaklardır. Allah onları bunun için yaratmıştır."[50] *meâllerinde-*

---

49 Yûnus Sûresi, âyet: 99.

50 Hûd Sûresi, âyet 118-119.

*ki âyetlerden gaflet etmiş olduğunu gösteriyor. Zaten kitabının önsözünde kendisi için «**dağarcığını ilim doldurmuş, faziletli...**» diye yazdığı zaman, böyle basit ve kolay şeylerden gaflete düşecek bir kimse olduğu anlaşılmıştı. Çünkü bir insan ne kadar kibirlenip övünürse, o kadar aybı meydana çıkar. Ne kadar tevâzu gösterip alçak gönüllü olursa, o kadar kemâlât ve fazileti zâhir olur. İşte bir tecrübesi de buradadır.*

*Burada meâllerini naklettiğimiz âyetlerden ikinci âyetin sonuna yakın vârid olan «**lizâlike**» (bunun için) işâretiyle ihtilâf veya rahmete işâret edildiğine dâir tefsirlerde iki tevcih vardır. İşâret ihtilâfa olursa, mânâ «**onları ihtilâf etmek için yaratmıştır**» demek olur. İşaret rahmete olursa, mânâ, «**onları rahmetine mazhar kılmak için yaratmıştır**» demek olur. Bu ikinci tevcih daha kuvvetli olsa gerektir.*

Bunlar ve bunlar gibi daha birçok âyetlerin beyânından gaflet edip Allah'tan başkasının yapamayacağı işi yapmaya kalkmak, büyük gaflet ve şirk olacak kadar büyük günahtır.

*İnsanları bir dinde ve bir fikirde toplamak, Allâh'a mahsustur. Çünkü «**Mukallibu'l-Kulûb**» (kalpleri çevirici olan) o dur, ondan başkası bu işi yapamaz. Bize vâcip olan güzel öğütler ve güzel tavsiyelerle hakikatı anlatmak ve duâ edip bizi de rahmetine mazhar kıldığı kullarından eylemesini devamlı temennî ve niyaz edip istemektir. Zira «**Bizim üzerimize düşen vazife apaçık söyleyip anlatmaktan başka bir şey değildir.**»[51] Bu vazifeyi lâyıkıyla yapabilirsek bahtiyarız."*[52]

"...Fakat şu hakikati de unutmayalım ki, dînî hükümleri öğrenmemiş, yapacağı ibâdetlerin hükümlerini lâyıkıyla bilmeyen kara câhil kimseler ümmet içerisinden hiçbir asırda eksik olmamış ve olmaz da... Hiçbir câhil kalmayacak de-

---

51 Yâsîn Sûresi, âyet: 17.

52 **M. Esad Dilaveroğlu**- a.g.e., sh: 304 vd.

recede insanların tamamen âlim olmaları imkânsızdır. Bu, hiçbir zaman olmamış ve olmaz da. Çünkü Allah Teâlâ'nın dilemesi öyledir. Lâkin ne olursa olsun, elden geldiği kadar öğrenip öğretmeye çalışmak lâzımdır ve böyle yapmak da bizim borcumuzdur.

Müellif, hayalinde taşıdığı yeni uyduruk bir dini meydana getirse, o dinde bütün insanları hiçbir câhil kalmayacak derecede âlim edebilecek mi? Bu, imkânsızdır. Bunu ancak Allah Teâlâ -dilerse- yapar. Fakat Allah Teâlâ'da meâlini naklettiğimiz âyet-i celile ile beyân buyurduğu üzere, kendisine mâlum bir hikmete binâen bunu dilemediğini beyan buyurmaktadır. Kur'ân'daki bu beyâna aykırı olarak Allâh'ın dilemesini değiştirecek şekilde bir işi gerçekleştirmek için uğraşmak, câhilliğin en koyusudur. Müellif, bu sözünün arkasında:

"-Dört mezhebi bilerek taklid edenler sadece ilim ile meşgul olanlardır. Bunlar da kendilerini zorlayarak dini halk için güçleştirmişler ve halk da ondan (dinden) uzaklaşmıştır. Hâkimler de dini terk ederek beşerî kanunlara sarılmaya başladılar. Bunların hepsinin vebâli, din ilmi ile meşgul olanların boynunadır." diye yazmış ve burada dokuzuncu konuşmasını da bitirmiştir.

Yazarın bu sözü de doğru olmayıp din âlimlerine iftiradır. Esâsen din âlimleri olan fıkıhçılara olan düşmanlığını hiçbir sözünde gizlemeyen yazar, fıkıhçılara iftira edip daima onları karalayacak ve kötüleyecek bir bahâne aramaktadır. Bu defa da bunu düşünmüştür.

Din ilmi ile meşgul olanlar, dinin neresini ve hangi meselesini veya ibâdetini halk için güçleştirmişlerdir? Ve halkı hangi söz veya iş ile dinden uzaklaştırıp dinsiz etmiş olduklarını göstermek lâzım değil midir? Böyle bir iddiânın asılsız ve yalan olduğu meydandadır. Asılsız olduğu anlaşılan bir

sözün üzerinde durmaya değmez!.."[53]

"...Allah Teâlâ'nın kelâmından ve kitabından başka bütün sözlerde ve kitaplarda yanlışlar ve noksanlar bulunacağı muhakkaktır. Binâenaleyh gördüğümüz yanlışları düzeltmek ve noksanlıkları ikmal etmek, İslâm Dini'ne hizmet olduğundan bütün Müslümanlar, bilhassa bunları anlayanlar içinde müşterek bir borçtur. Her Müslüman gördüğü ve anladığı yanlışı göstermek ve doğrusunu söylemek mecburiyetindedir. Yazar gibi hiçbir yanlış ve noksan göstermeden ve hiçbir şahıs tahsis etmeden topyekün İslâm hukukçuları olan fıkıh âlimlerine hücum ve iftiralarla, hepsini birden kötüleyip karalamaya çalışmak haksızlık ve iftiracılıktır. Çünkü din ilmi ile meşgul olan fıkıh âlimlerinin hepsinin söyledikleri yanlış mıdır? Asırlar boyunca yaptıkları hizmetlerin hepsi de güçlük göstermek tarzında mıdır? Bunların içinde hiçbir tane doğru söyleyen ve hiçbir meselede kolaylık gösteren yok mudur? Yazıktır, insaf gerektir!.."[54]

e-Mezhebi Reddin Tehlikeleri

Mezhepleri topyekün reddetmenin ilk ve en büyük tehlikesi, **"akaid"** ve **"amel"** itibariyle hayat yolculuğunun kaptansız bir gemide seyahate dönüşmesidir. Zira **"Kâinât'ta yaş ve kuru ne varsa, hepsini muhtevî bulunan Kur'ân-ı Kerim'in"**[55] bütün hükümleri -âlim ve câhil- O'na inanan bütün insanların anlayabilecekleri vuzuhta olsaydı, yüzlerce cildlik bir hacme ulaşırdı. Cenâb-ı Hak, O'nu, daha önceki semâvî kitapların mâruz kaldıkları tahriften korumak maksadıyla ezberlenebilir bir hacim ve muhtevâ ile inzal buyurmuştur. Bu keyfiyet de O'nun şerh ve izah ihtiyacını doğur-

---

53 **M. Esad Dilâveroğlu-** a.g.e., sh: 211 vd.

54 **M. Esad Dilâveroğlu-** a.g.e., sh: 313 vd.

55 En'âm Sûresi, âyet 59.

muştur. Bu ise, evveliyetle hadîs-i şerîfler[56] ve Siyer-i Nebî[57] ile îfâ olunmaktadır.

Mezhep tanımak istemeyenler, Hz. Peygamber'in siyerini ve hadislerini yani sünnet-i seniyyeyi reddetmekte ve onu şer'î bir delil addetmemektedirler. Tabiî sünneti reddedenlerden **"kıyas-ı fukahâ"** ve **"icmâ-ı ümmet"** gibi diğer

---

56 Değerli bir hadis âlimi olan **Prof. Dr. İbrahim Bayraktar** diyor ki:

"Hz. Peygamber hayatta olduğu sırada, Kur'ân âyetlerinin yanında hadîslerinin yazılmasına da ihtiyaç duyulmuyordu. Sonra yeni Müslümanların bir kısmı iyi yazı bilmiyor, henüz hadîsle Kur'ân'ın üslûplarını ayıracak durumda değillerdi.

*Diğer taraftan **"İlmi yazmakla kaydet!"** buyuran Hz. Peygamber, hızla yazının öğrenilmesini temin etmeye çalışmıştı. Hattâ Bedir Savaşı'nda esir edilen Mekkelilerden yazı bilenlerin Medineli on çocuğa okuma yazma öğretmelerini kurtuluş fidyesi saymıştı.*

İlk zamanlar, dost ve düşmanın dikkati Kur'ân'a çekilmişti; herkes onu öğreniyor, onu yazıyordu. Henüz Peygamber'in açıklamalarına ihtiyaç hissetmemişti. Kur'ân indikçe, âyetler gündeme geldikçe müşkil gibi görünen âyetlerin izahı istendi. Gerek ibâdetlerin ve gerekse çeşitli hayat hareketlerinin İslâmî çizgide olması için sorular soruldu, cevaplar verildi ve sünnet de böylece ortaya kondu. Onu örnek alanlar, tebliğ edenler, yanlarında bulundurmak isteyenler, çocuklara en yüce bir miras olarak bırakmak isteyenler görüldü. İşte bu sırada unutanlara:

"-Yazın!" emri verildi. Tebliğ maksadıyda bizzat kendisi de yazdırdı.

*Onun her hareketi de dikkat çekmişti. Zira ona inananlar, ona hayran olmuşlar, bütün fiillerini gözetleyip öğrenmişlerdi. Hattâ geçim ihtiyaçlarını temin için çarşı-pazarda, köylerde, tarlalarda çalışanların bazıları, Mescid-i Nebevî'de nöbetleşmek sûretiyle öğrenmeye çalışmışlardır. Sünneti, bu şekilde öğrenenlerden biri de **Hz. Ömer**'di.*

Aslında sünnet, Kur'ân'ın bir tezâhürü, bir pratiğidir. Bunun için üstün ve güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildiğini bildiren Hz. Peygamber'in ahlâkının esasları, Kur'ân'da anlatıldıktan sonra onların fiil olarak tatbiki, ikinci derecedeki sünnetle yapıldı. Zira İslâm, tatbikatı olmayan birtakım nazariyelerden ibaret değildir.

*Hz. Peygamber'in Allah tarafından **"...beyân edesin..."** (Nahl, 44) emriyle görevlendirilmesi, **"Hz. Peygamber'e itaat edin!.."** tarzındaki âyetler, İslâm fıkhının ekseriyetinin sünnete dayanması, sünnete olan ihtiyacın en başta gelen delilidir." (Bkz: **Prof. Dr. İbrahim Bayraktar**- Hadis Kaynakları Üzerine Araştırmalar, Erzurum, 2001, sh: 4 vd.)*

57 Siyer, hal, gidiş ve davranış demek olan **"sîret"**in çoğulu olup ef'âl-i peygamberîyi ifâde eder.

delilleri kabullenmeleri de beklenemez.

Bu takdirde ortada şer'î delil olarak Kur'ân-ı Kerim kalmaktadır. Nitekim mezheb karşıtları da sadece Kur'ân-ı Kerîm'i kabul ederek bin dört yüz yıldan beri sebkat etmiş olan milyonla İslâm âliminin meşkûr mesâîlerinin muktesebâtını reddetmektedirler. Hâlbuki Kur'ân-ı Kerîm'den her devirde anlaşılabilen, ancak o devrin ilmî seviyesi nispetindedir. Her yeni keşif, onun icazkâr beyânlarından birinin daha anlaşılmasını sağlamaktadır. Böyle olmayıp da bu gerçekler beşerî keşiflerden evvel ve sarahatle beyan buyrulsa idi, buna akıl erdiremeyenler redde mecbur kalırlar ve İslâm îmanı, çoktan bu zındıkların matlûbları vechile inkıtaa uğrardı.[58]

58 Kur'an-ı Kerîm'in bu husûsiyetiyle alâkalı olarak târihî bir vak'a zikretmek isteriz:

Said Halim Paşa sadrazam iken (sadrâzamlığı 1914-18) kendisiyle görüşen bir İngiliz diplomatı, bilvesîle ona şu suâli tevcîh etmiştir:

"-Paşa Hazretleri! Müslümanlar bütün hakîkatlerin ve bu arada fennî gerçeklerin Kur'ân'da mevcûd olduğunu iddiâ eder dururlar. Lâkin bir gerçeği biz Batılılar keşf edip ortaya koymadıkça da Kur'ân'dan çıkarıp gösterememektedirler. Benim aklım buna hep takılmaktadır. Acaba siz ne dersiniz, böyle midir?"

Said Halim Paşa, Mısır'da büyüdüğü, Arapça'ya vâkıf olduğu, devrin îcâbı İslâm'ı oldukça iyi bildiği halde kendine göre bir izâhatta bulunmuş, ancak serdettiği fikirler İngiliz diplomatınca kabule şâyân görülmemiştir. Bu duruma canı sıkılan Sadrazam **Halim Paşa**, Osmanlı Meclis-i Mebusân'ına telefon ederek o zaman mecliste pek çok olan din âlimlerinden birinin acele sadârete gönderilmesini taleb etmiştir. Bu sûretle celb edilen hocanın verdiği cevaplar da İngiliz diplomatını tatmin etmeyince **Said Halim Paşa**, İngiliz'den ertesi güne kadar kendilerine müsâade edilmesi ricâsında bulunup meclisten gönderilen hocaya da:

"-Din âlimi olan sensin!.. Başka din âlimlerini de sen benden iyi tanırsın. Bunlar içinde dostumuzu tatmin edebilecek bir izahatta bulunabilecek her kim var ise, onu arayıp bul ve yarın benim yanıma getir!.." demiştir.

Bu hoca efendi, bu iş için kalkıp Yalova'nın Reşâdiye Köyü'nde oturan Nakşî meşâyihinden **Şeyh Şerâfeddîn** Hazretleri'nin nezdine gitmiş. **Şeyh Şerâfeddîn Efendi, Şeyh Şâmil**'le birlikte Türkiye'ye gelip yerleşmiş olan cemaattendi. **Sultan Reşad**, yerleştikleri köydeki hazîne arâzîsini onlara tahsîs etmiş bulunduğundan bu köye **"Reşâdiye"** (şimdiki Güney Köyü) adı verilmişti. 1930 yılında vâkî olan **"Menemen Vak'ası"**nda uzun

Her gün yeni yeni keşiflerle ilim ilerledikçe, bazı Kur'ân âyetlerinin daha doğru ve teferruâtlı bir sûrette an-

---

bir müddet hapis yatmış ve nihâyet berâat etmiş bulunan **Şeyh Şerâfeddîn Efendi**, o zaman ziyâretine gelen hocadan durumu öğrenince onu köyünde bir akşam misâfir edip ertesi gün sabah namazıyla birlikte bir faytona binip öğlen üzeri birlikte Cağaloğlu'ndaki Sadâret'e gelmiştir. İngiliz diplomatı tekrâr huzûra celbedilip suâlini tekrarlaması istenmiş, söylenenleri evvelce zikrettiğimiz gibi dinleyen **Şeyh Şerâfeddîn Efendi** demiş ki:

"-Evet, Kur'ân-ı Kerîm'de kıyâmete kadar vâkî olacak fennî keşiflerin hepsi mevcûddur. Çünkü O, bir **"Kitâb-ı Kâinât"**tır. Bu gerçeklerin siz Batılılar fiilen ortaya çıkarmadıkça bir müslüman tarafından Kur'ân-ı Kerîm'den çıkarılıp gösterilemediği de doğrudur. Ama bunun üç sebebi vardır ki; size bunların ikisini söyleyebilirim. Üçüncüsü siz Batılılar'ın aleyhine olduğundan onu söylemek nezâkete aykırı olur."

İngiliz diplomat, her üç sebebin de söylenmesinde ısrâr edince **Şeyh Şerâfeddîn Hazretleri** buyurmuşlar ki:

"-Kur'ân-ı Kerîm'de fennî hakîkatlere temâs **"sarâhat"**le değil **"delâlet"** cihetiyledir. Bunun birinci sebebi eğer bu gerçekler sarâhat cihetiyle olsaydı Kur'ân'ın hacmi alabildiğine genişleyeceğinden onun ezberlenmesi imkânsızlaşırdı. Hâlbuki sâir semâvî kitapların başına gelen tahrîf hâdisesinin Kur'ân için vâkî olmama sebeplerinden biri de bu ezberlenme keyfiyetidir. Yazının yaygın olmadığı bir zamanda tahrif, ancak bu sûretle önlenebilirdi."

İngiliz diplomat:

"-Eh.." deyip pek tatmin olmamış gibi görünmüş. **Şeyh Şerâfeddîn** Hazretleri devamla:

"-Fakat asıl sebep bu değildir. Eğer kıyâmete kadar mer'iyyeti murâd-ı ilâhî iktizâsı olan Kur'ân-ı Kerîm, fennî gerçeklere sarâhat cihetiyle temâs etmiş olsaydı asırlardan beri mü'min ve müslim olan insanların çoğu, zamanlarındaki fennî terakkî seviyesi itibâriyle onları kabûle yaklaşmayıp inkâr ederler ve îmân dâiresinden çıkarlardı. Bu gerçekleri onlar fiilen isbât edildikten sonra bunlara delâlet eden âyetleri bu yolda telâkkî edenler inkâr yerine bilâkis îmanlarının kuvvetlenmesi gibi bir netîce elde ederler."

Şeyh Şerâfeddîn Efendi, üçüncü sebebi zikretmeyi nezâkete aykırı telâkkî ettiğinden mâzur görülmesini taleb ettiyse de İngiliz diplomatın ısrârıyla onu da şu şekilde ortaya koymuştur:

"-Kur'ân-ı Kerîm, zikrettiğim şu iki sebep yüzünden fennî gerçeklere **"sarâhat"** yerine **"delâlet"** tarîkiyle temâs etmiş olduğundan bu gerçekleri herkes anlayıp kavrayamaz. Lâkin bunları siz Batılılar tecrûbe edilir ve isbatlanır hâle getirmeden de bilenler vardır. Bunlar ilimde **"rüsûh sahibi"** olan ve zâhirî ilimler kadar ledünnî ilimlere de vâkıf kimselerdir. Lâkin onlara bildiklerini söylemek husûsunda müsâade yoktur. Bunun sebebi de

laşılmakta olduğuna dair yüzlerde misalden[59] sadece birini dikkatlerinize arz edelim:

Yâsin Sûresi'nde Güneş'in **"müstekarr"**ının lâm harf-i târifiyle **"limüstekarrin"** olarak vârid olmasıdır. Buradaki **"li"**, **"ilâ"** mânâsınadır. Bu da Güneş'in hareket hâlinde

---

Dünya hayatının sa'y (çalışma) esasına müstenid olan aslî nizamı muhafaza olduğu kadar aynı zamanda siz Batılılar'ın her fennî keşfi egoistçe kendi emelleriniz istikâmetinde ve başka milletlerin aleyhine kullanmanızdır. Sizin Kur'ân'dan çıkarılacak bir fennî keşfe vâkıf olmanız engellenemeyeceği içindir ki bu bize yasaklanmıştır." deyince İngiliz diplomat bunun bir **"bahâne"** olduğu yolunda îtirazda bulunmuş ve onu iknâ etmenin mümkün olmadığını gören **Şeyh Şerâfeddîn** Hazretleri şu sözleri söylemeye mecbûr kalmıştır.

"-Bak ekselans! Ben de Kur'ân'ın delâlet cihetiyle temâs ettiği fennî gerçeklerin kâffesine bir ilâhî mevhîbe olarak vâkıf olanlardanım. İstesem size kıyâmete kadar vâkî olacak bütün fennî keşifleri tâdâd edebilirim. Lâkin bunu yapmak benim için mânevî bir intihâr olur. Ancak gerçeğin bu söylediğim gibi olduğunu kabûl edebilmeniz için size başka hârika bir bilgi sunabilirim." İngiliz diplomat:

"-Meselâ ne gibi." diye suâl edince **Şeyh Şerâfeddîn** Hazretleri:

"-Sizin ceddinizi tâ **Âdem** aleyhisselâm'a kadar sayabilirim." karşılığını vermiştir. İngiliz'in itirâzı üzerine de O'nun ceddini yukarıya doğru saymaya başlayınca İngiliz diplomat:

"-Dur! Bir dakîka... Sen bunları nereden biliyorsun!? Yedinci göbekten öteye ben dahî bilmem." dedi.

Söylenenlerin doğruluğunu te'yid makâmındaki bu cevâba mukâbeleten **Şeyh Şerâfeddîn** Hazretleri devamla:

"-Ben sâde bunu değil, sizden Dünyâ'ya gelmiş ve gelecek olanları da kıyâmete kadar sayabilirim." diyerek, karşısındaki İngiliz'in önce çocuklarını sonra torunlarını, daha sonra da henüz Dünyâ'ya gelmemiş olan neslinin İngilizce isimlerini takır takır saymaya başlayınca İngiliz diplomat Sadrâzam'a dönerek:

"-Paşa Hazretleri! Ben sizden bir din âlimi istedim, siz bana bir sihirbaz getirdiniz" diyerek kendisi için mantîken mecbûrî hâle gelmiş olan hidâyetten kaçınmış ve bunun ilâhî takdîre bağlı bulunduğu gerçeğine yeni bir misâl olmuştur.

Seksen-doksan sene evvel gerçekleşmiş olan bu târihî vak'a, Allâh'ın lutuf ve keremi munzam olduğunda beşerî ilim ve irâdenin ne raddelere kadar nâfiz olabildiğini gösteren câlib-i dikkat bir misâldir.

59 Böyle pek çok misal için şu esere bakılabilir: **Vahideddin Han-İslâm Meydan Okuyor**, İstanbul, 1996.

bulunduğu gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Hâlbuki bu, bir zamanlar umûmen kabul edilmiş bulunan Güneş sâbit ve bütün seyyârelerin onun etrafında dönmekte oldukları görüşüne aykırıdır. Ancak zamanla bu görüşün yanlışlığı ispat edilerek, artık Kur'ân-ı Kerîm'in Güneş'e hareket izafe eden görüşü teeyyüd etmiştir. Bugün herkesin kabul ettiği görüş de budur.

Bugünkü astronomi ilmine göre, Güneş bir doğru çizgi üzerinde hareket etmekte ve gitgide soğumaktadır. **"Solar A.B.X"** denilen bir noktaya vâsıl olduğunda bu soğuma had safhaya varacak ve bir sobadan çıkarılan kor hâlindeki taş kömürlerinin soğuyunca parçalanmasına benzer bir fizikî oluşla parçalanacaktır. Kur'ân-ı Kerîm de **«İzeşşemsü küvvirat»** (Güneş dağılıp paraçalandığında)[60] ibâresiyle bu gerçeğe bin dört yüz yıl önce işaret buyurmuştur. Güneş'in bu hareketinin o güne kadar anlaşılamaması, bu hareketin bütün Güneş Sistemi'ne topyekün şümûlü sebebiyledir. Çünkü hareketin kavranabilmesi için sâbit olan bir şeyle kıyas imkânı mevcut olmalıdır. Yoksa kavranamaz.

Astronomi ilmi bu derecede gelişmiş olmasaydı, **Elmalılı**, tefsîrinde zikri geçen âyet-i kerîmeden şu mânâları ihraç edebilir miydi?

O, Güneş'in müstekarrı hakkında bu kelimenin **"limüstekarrin"** sûretinde vârid olmasını şöyle izah ediyor:

*"...**Müstekarr**, mimli masdar, ismi-i zaman, ism-i mekân olabildiği, «lâm»la da birkaç mânâya geldiği cihetle bu ifade müteaddit mânâlara sâdıktır.*

***Evvelâ**, Güneş kendisi için takdir ve tahsis edilmiş bir istikrar sebebiyle, yani sabit bir karar, muntazam bir kanun ile cereyan eder. Hesapsız, serseri, kör bir tesadüf ile değil.*

***Sâniyen**, bir istikrar için yani kendi âleminde bir ka-*

60 Tekvîr Sûresi, âyet 1.

rar ve muvazene husûle getirmek hikmet ve gayesiyle yahud nihâyet bir sükûna erip durmak için cereyan ediyor.

***Sâlisen**, ism-i zaman olduğuna göre, kendine mahsus bir istikrar zamanı için, yani duracağı bir vakte, bir ecel-i müsemmâya kadar cereyan eder ki, bu vakit **«izeşşemsü küvvirat»** vaktidir.*

***Râbian**, ismi mekân olduğuna göre kendine hass bir istikrar mahalline mahsus yani yerinde sâbit olarak cereyan eder, mihverinde döner, yahud kendisinin karargâhı olan âlemin menâfii için cereyan eder. Bu mânâda vatana hizmet için bir teşvik de vardır. Nihayet birinci **«lâm»**, **«ilâ»** mânâsına olmak üzere şu mânâ da vardır: Kendisi için bir istikrar noktasına doğru gitmektedir. Tatbiki birkaç vechile izaha muhtemil bulunan bu mânâya göre, şemsin diğer bir merkeze doğru hareket etmekte bulunduğu da anlaşılabiliyor. Nitekim bir hadîs-i şerîfte **«Müstekarrühâ tahte'l-Arş: Şemsin müstekarrı Arş'ın altındadır.»** diye vârid olmuştur."*[61]

İşte bütün bu sebeplerledir ki, âyet-i kerîmede:

"İnsanlara ufuklarda ve kendi nefislerinde âyetlerimizi göstereceğiz ki, onun (Kur'ân'ın) **gerçek olduğu, onlara iyice açıklanmış olsun. Rabbinin her şeye şâhid olması, yetmez mi?"** buyrulmuştur.[62]

Bu demektir ki, ilmî keşifler arttıkça, Kur'ân-ı Kerîm'den vâkıf olabildiğimiz mûcizeler de çoğalacaktır!

Bir de şu gerçeğe işaret edelim ki hayatın dinamizmi sebebiyle Şâri-i Âzam yani Cenab-ı Hak, hayat ve Kâinat'ın sadece değişmeyen hususiyetlerine âid ahkâmı bildirmiş, değişkenlikleri ictihada havâle buyurmuştur. Bunu red, sırf ictihadı meşrû telâkkî etmemek için hayatın gelişim ve değişimini inkâr demek olur ki, bu da -din şöyle dursun- akıl ve

---

61 **Elmalılı Hamdi Yazır**- Hak Dini Kur'ân Dili, c: VI, sh: 4030.

62 Fussilet Sûresi, âyet 53.

mantığa bile aykırıdır. Zira hakkında nas vârid olmayan hususların ictihada havâle edilmiş olduğu gerçeği, Mecelle'nin şu maddesi ile de sâbittir:

"Ezmânın tağayyürü (değişmesi) **ile ahkâmın tağayyürü inkâr olunamaz."**[63]

Hâl böyleyken gel de büyük âlim **Zâhid el-Kevserî'nin "Mezhebsizlik, Dinsizliğe Köprüdür"**[64] hükmüne katılma!..

O büyük âlim, yukarıdaki başlık altında yayınlanmış olan eserinde müctehidlerin fazilertlerini uzun uzun anlattıktan sonra mezheb tanımazlar hakkında şöyle diyor:

"Mezhepler işte böyle sağlam temeller üzerine oturtulmuştur. Peki, son zamanlarda liderlik sevdasıyla biri ortaya çıkarda mezkûr müctehidlerin ictihadlarının yerine kendi ictihadını ikame edip insanları, mezhepleri bırakmaya çağırır, mezhepleri ve mezheplerin bağlılarını şaşkınlık içerisinde bırakmaktan ve gösteriş budalalığından öte bir esasa dayanmayan kendi imamlığını (müctehidliğini) mezhepsizlik üzerine oturtmaya çalışırsa eğer, siz kendisini böyle bir vesvese ve kuruntuya kaptıran birine ne dersiniz?! Böyle birine, ya deli teşhisi konulmuş, fakat tımarhâneye götürülmemekle hata edilmiş bir mecnun dersiniz; yahut da böyle bir adamın delilerin akıllılarından mı, yoksa akıllarının delilerinden mi olduğunu kestiremezsiniz herhâlde...

Bir müddetten beri bazılarında buna benzer nârâlar duymaya başladık. Ki bunlar, akıllarınca müctehid imamların ictihadlarını ortadan kaldırmaya yönelik olarak şer'î sahalarda ictihada yelteniyorlar. Bu kuruntularına kulak asmadan önce, bana kalırsa, bunların akıllarından bir zorları-

---

63 Mecelle, Madde 39.

64 **Muhammed Zâhid el-Kevserî**- Mezhebsizlik, Dinsizliğe Köprüdür, İstanbul, 2002.

Büyük âlim **Zâhid el-Kevserî** (1879-1951) (sağda)
Sûriyeli talebesi **Ebû Gudde** ile birlikte Mısır'da

nın olup olmadığı hususunda bir tıp doktoruna muâyene ettirilmeleri gerekir. Kendilerinde birazcık dahî akıl bulunduğu tesbit edildiği takdirde bunların, İslâm ümmetini din ve Dünya işlerinde parçalamaya yönelik hedefler peşinde koştukları ve üzerlerine İslâm Güneşi doğduğundan beri aralarında devam eden uzunca bir kardeşlik döneminden sonra bu ümmeti birbiriyle didişmeye ve boğazlaşmaya sevk edecek mel'unca gâyeler güttükleri ve bu dinin düşmanlarından oldukları kesinkes ortaya çıkar.

Basîretli ve akl-ı selîm sahibi bir müslüman, bu gibi propagandalara kanmaz. Evet, böyle bir Müslüman'ın, tâbiîn devrinden beri bu dinin usûl ve fürûunun Efendimiz aleyhissalâtu vesselâm'dan tevârüs ettikleri gibi koruyan müctehid imamların etrafından ayrılmaya çağıran bir nârâ işittiğinde yahud kulağına mezheplerinden birine yönelik bir böğürtü çalındığında mutlaka bu meş'um sesin çıkış yerini araştırmalı ve bu fitne yuvası muhakkak keşfedilmelidir.

İslâmî ilimleri hakkıyla okuyan samimi bir müslümandan böyle bir ses duyulmaz; bu ses, olsa olsa İslâmî ilimleri üstünkörü başlıklar hâlinde ve kendi emellerine hizmet edecek kadar öğrenip İslâm âlimleri arasına gizlenmiş sahte bir müslümandan duyulabilir. Akl-ı selim sahibi bir müslüman, kendisinde mevcud basîret nûruyla araştırdığında, bu nârânın çıkış yerinde Müslümanlar'ın dertleriyle sadece gösteriş olsun diye dertlenen birine rastlayacak; öte yandan da bu adamın, Müslümanlar'ın dert ve sıkıntılarına aldırış etmeyen birtakım kimselerle sarmaş dolaş olduğunu, ancak fazilet güneşinin batış yerinden (Batı'dan) gelen eskiler hâriç, önüne gelen her eskiye düşman kesilen bir kimse olduğunu görecektir.

Böğürtü sahipleri, eveleyip geveledikleri bu lâfların, efendilerince alkışlanacağı inancındadırlar. Basiretli bir

müslüman işin aslına vâkıf olunca, alâkalıları durumdan haberdar etmek sûretiyle islâmî çevreleri bu menfur sesin şerrinden nasıl kurtaracağını bilir. Hakikat, er veya geç üstün gelecektir; hiçbir şey onunla boy ölçüşemez!..

Toplumu, yukarıda bazı hâllerine işaret ettiğimiz müctehid imamların mezhepleriyle mezheplenmeyi terk etmeye çağıranlar, bu müctehidlerin delillerden çıkardıkları bütün hükümlerde doğruyu buldukları inancını taşıyor olabilirler. Öyle ki, (bu düşüncede olanlara göre) müctehid olmayan herkesin, tek bir müctehidin görüşüne bağlı kalmaksızın rastgele bir müctehidin görüşü doğrultusunda hareket etmesi uygun olur ki bu, Mûtezile'ye has bir görüştür. Tasavvufçular ise, tek bir müctehidin sözüne bağlı kalmamayı, müctehidlerin sözlerinin, özellikle azîmete uygun olanlarını tercih mânâsında değerlendiriyorlar.

Nureddin eş-Şehid'in arkadaşlarından ***Ebul Ala Said b. Ahmed b. Ebu Bekir er Razi, "el-Cem'u Beyne't-Takva ve'l-Fetva min Mühimmati't-Din ve'd-Dünya"*** *adlı kitabının fıkıhla ilgili bölümünde özellikle dört mezhep imamının sözleri arasında fetva ve takvanın gerektirdiği şeylere işâret etmiştir. Bunda herhangi nefsânî bir duygu olmayıp sırf takvâ gözetilmiştir.*

Ama Mûtezile'ye mâl edilen görüş, müctehid mertebesinde olmayanların müctehidlerin görüşleri arasından beğendiklerini tercih etmeye cevaz veriyorlardı. Ne var ki müctehid olmayanların, en azından müctehidlerden kendince en takvalı olanını seçip bu müctehidlerin verdiği her türlü fetvaya, ruhsat yoluna sapmaksızın uymaları gerekir. Müctehid imamların sözlerinde ruhsata uygun olanını benimsemesi ise, hevâ ve hevesine uymaktan başka bir şey değildir. Buna kim cevaz verirse versin bunun aslâ dinde yeri yoktur. Tâyin etmeksizin müctehidlerden herhangi birinin sözüyle amel etme

*hususunda **İmam Ebu İshak el-İsferâyinî** şöyle demiştir:*

«-Bu işin önü safsata, sonu zındıklıktır. Çünkü müctehid imamların sözleri, nefy ve isbat arasında gidip gelmekte olduğundan, hem nefy, hem de isbatın aynı anda bir doğru üzerinde buluşmaları mümkün değildir.»

*Evet, müctehidlerden sadece birinin bütün görüşlerine uyan bir kimse, bu müctehid ister hata etsin, ister etmesin, mesûliyetini kurtarmış olur. Diğer müctehidlere uyanların hükmü de budur; çünkü içtihad eden bir hâkime doğruyu bulmuşsa iki, hata etmiş ise bir ecir verilir. Bununla ilgili bir nice hadîs-i şerif vardır. İslâm Güneşi doğduğundan beri bu ümmet, müctehidi hata etse de mukallidin mesûliyetten kurtulacağını kabul etmiştir. Eğer müctehidin hatasından dolayı mukallid mesûliyetten kurtulmamış olsaydı, müctehide bir ecir verilmezdi. Üstad **Ebû İshak el-İsferayânî**'nin yukarıdaki sözleri doğru olup bununla ilgili binlerce delil getirmek mümkündür; ancak burası meseleyi enine boyuna izah etmeye elverişli değildir.*

Ama (insanları) bir mezhebe bağlanmamaya çalışanlar, müctehid imamların Müslümanlar arasında tefrika ve bölünmeye sebep olduklarını, İslam Dini'nde ictihad edenlerin tamamının oldum olası hatalı olduklarını ve İslâm Güneşi doğduğundan bu yana bu ümmetin (ve müctehid imamların) gözünden kaçmış doğruları tashih edecekleri sanıyorlarsa eğer, bu düpedüz bir hezeyandır.

Zaman zaman bu çığırtkanların ağzından âhad haberlere[65] dayalı sahih hadisleri, aynı şekilde icma ve kıyası ve

---

65 *"**Haber-i Ahad**: Bir zâtın veya iki-üç gibi mahdud zâtların, yine bir zâttan veya iki-üç gibi mahdud zâtlardan naklettiği haberdir.*

*Böyle âhâd tarîkıyle Rasûl-i Ekrem'den rivâyet edilen bir habere de **"hadîs-i âhad"** denir. Nebiyy-i efhamdan bir zâtın rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfi, o zâttan bir cemaatin nakletmesi de haber-i âhad kabîlindendir.*

*Tevâtür şartlarını câmi olmayan bir habere de **"haber-i âhad"** denil-*

müctehidler nezdinde muteber olan kitapları küçümsemeye yönelik birtakım hezeyanlar duymaya başladık.

Bunlar âhad haberleri küçümsemekle sahih hadis kitaplarından, te'lif edilmiş diğer mutemed kitaplardan, rivâyet ve diğer tefsir kitaplarından kurtulmuş oluyorlar. Bu durumda elde istifade edilecek ne bir cihanşumül mûcize ve ne de şer'î ahkâm kalıyor. Peki, tutulan bu şeytanî yol, İslâm düşmanlarının hile ve tuzaklarından başka bir şey midir?.. Hâlbuki âhad haberlere dayalı sahih hadisler, rivâyet yollarının çeşitliliği ile mânâ yönünden tevâtür[66] *derecesine ulaşmakta, hatta karine bulunmadığı zaman âhad haberler ilim için mesned teşkil edebilmektedir. Öte yandan ilim erbabı arasında tenkide uğramayan sahih hadislerin karîneden yoksun bulunduğu görüşünde olanlar da vardır.*

---

miştir. Bu itibarla haber-i meşhur da esâsen haber-i âhad kabîlindendir.

Haber-i âhadın râvîleri pek mahdud olduğundan, onun muhberün anhe ittisâlinde hem sûreten, hem de mânen şüphe bulunur." (**Ömer Nasuhî Bilmen**- Hukuk-ı İslâmiye ve Islahat-ı Fıkhiyye Kamusu, c: I, İstanbul, 1955, sh: 34)

66 *"**Haber-i Tevâtür**: Yalan söylemek üzere ittifaklarını âdete nazaran aklın tecviz etmediği bir cemaatin verdiği haberdir. Böyle mütevâtir sûrette rivâyet olunan bir hadîs-i şerîfin Rasûl-i Ekrem'e ittisâlinde, yani O'nun mübârek sözü olduğunda ne sûreten ve ne de mânen şüphe bulunmaz. Buna **"hadîs-i mütevâtir"** ünvânı verilir.*

Meselâ Kur'ân-ı Kerim'in bir kelâm-ı ilâhî olmak üzere, Rasûl-i Ekrem tarafından ümmetine tebliğ edildiği böyle mütevâtir sûrette nakil olunagemiştir." (**Ö. Nasûhî Bilmen**- a.g.e., sh: 35)

Gerek hadîs-i şerifleri ve gerekse onların râvîlerini kılı kırk yararcasına inceleyip güvenilirlik bakımından sınıflandırmış olan muhaddislerin, yani hadis âlimlerinin şâyân-ı şükür mesâîlerini yok farz ederek böyle hadisleri toptan inkâr etmek, sadece bu âlimlere değil, Hz. Peygamber ve O'nun mübârek sahabîlerine de bühtandan başka bir şey değildir!.. Kur'ân-ı Kerim'i ön plâna çıkarmak ve güyâ sadece O'nu hâkim kılmak tavrı ile arz-ı endam edenler, aslında ümmet tarafından O'nun doğru anlaşılması imkânını zaafa uğratmak gibi fâhiş bir tezad ortaya koymakta değiller midir?!..

*İcmâı reddetmekle de bunlar hak mezhepler topluluğunun görüşlerini kabulden sıyrılmış ve sapık **Hâricîler** ve **Râfizîler**'le aynı çizgiye gelmiş olurlar. Kıyasa sırt çevirmek sûretiyle ise, bilinen ve alışılagelmiş illet (delil) yollarını ve ictihad kapısını kendi yüzlerine kapatarak kıyası reddeden **Hâricî, Râfizî** ve **Zâhirîler**'in yolunu seçmiş olurlar.*

*İctihad ehlince mûteber olan kitapların delâletleri üzerinde oynamak sûretiyle de sadr-ı İslâm'dan beri mefhumları kabul edenlerle etmeyenlerin ittifakıyla geçersiz bir mecrâda seyreden birtakım kayıtları, kesinleşmiş hükümlerin çoğunun değişmesine vesile kabul ediyorlar. Mısır'daki bazı Yahudi müsteşriklerin ortaya attığı şeylere imtisâlen bu ümmetin fakîhlerinin tamamınca kabul gören örf ve teâmülün dışında bir davranış, bir durum ortaya koyuyorlar. Aynı şekilde daha önceki «**Müslümanlar Nazarında Allâh'ın Şeriatı**» adlı bir makalemizde de bir nebze temas ettiğimiz gibi, onların maslahatla alâkalı düşünceleri de bu kabîlden bir şeydir."*

"(...) Sözün özü şudur: Sizler bu meş'um çığlık sahiplerinin durumlarına bir göz attığınızda, bunların alışılmadık ve bilinmedik birtakım işler peşinde koştuklarını, şöhret tutkusunun gözlerini kör ettiğini görür; hatta bunların, zavallı doğulu ların üstüne çullananlarla can ciğer olduklarına şâhid olursunuz. Onların bu nârâları, bozgunculardan yükselen ilhad çağrılarından başka bir şey değildir. Binâenaleyh, alâkalıların bu tehlikenin kaynağını öğrenmeye gayret etmeleri ve bu şer kıvılcımlarını söndürmeleri gerekir.

*Bu meş'um çağrı, yalnızca **dinsizliğe uzanan bir köprü** olup böyle bir çağrının istilâ ettiği diğer ülkeler, küfür bataklığına saplanarak mahvolmuşlardır. Mü'min, parmağını bir delikten iki kere ısırtmaz; akıllı o kimsedir ki, başkasının uğradığı musibetlerden ders alır.*

Doğruyu Allah söyler, doğru yolu gösteren O'dur."[67]

İşte gerçek İslâm âliminin mezhepsizlik hakkındaki görüşü!.. Hâl böyleyken eserlerine isimlerini yazmak cür'etini gösteremeyen bir baykuş sürüsü, bakın ne diyor:

"Bir kere Kur'ân'ın dinin tek kaynağı olduğu göz ardı edilip hadîsler, içtihadlar dinin kaynağı kabul edilince, birçok mezhebin ortaya çıkması kaçınılmazdı. Nitekim öyle oldu ve yüzlerce mezhep ortaya çıktı. Bugün dört mezhep denilen mezhepler, işte bu birçok mezhepten zaman içinde daha çok kabul görüp, günümüze kadar gelenlerdir. Bir hadise göre, erkeklerin baldırını örtmesi gerektiği, diğerine göre baldırın gözükebileceği anlaşılır. Bir hadis yorumuna göre kan akması, diğer hadis yorumuna göre ise kadın elinin değmesi abdesti bozar... Tüm bu örneklerdeki gibi farklı izahlarda doğruyu kim, nasıl bulacaktır? Kur'ân dışında başka kaynaklara kapıyı açarak kargaşalara yol açanlar, mezhepleri ortaya sürüp bu kargaşayı önlemeye çalışmışlardır. Böylece Kur'ân'ın dini, yani Allâh'ın gönderdiği İslâm; mezheplerin dinine, mezheplerin İslâm'ına dönüşmüştür. Mezhep kurucusunun biri çıkar, diz ile göbek arasını örteceksiniz hadisini alır, diğer hadîsi inkâr eder ve böylece dine yeni bir haram sokar. Diğer bir mezhep kurucusu ise, baldırın gözükebileceği sonucu çıkan hadisi doğru, diğer hadisi yanlış kabul ederek baldırın gözükebileceğini ilân eder. Mezhep kurucularından biri Peygamber'in sivilcesinin koparılması ile ilgili hadisinden kanın abdesti bozduğu sonucunu çıkarır, dine bir ilâve yapar. Diğeri ise kadın elinin değmesi abdesti bozdu yorumunu yapar, diğerinin ilavesini reddedip kendi ilâvesini dine katar. Oysa bu hadisler başka türlü de yorumlanabilir. Fakat Kur'ân, dinin tek kaynağı olduğu için buna ihtiyaç

---

67 **Muhammed Zâhid el-Kevserî-** a.g.e., sh: 9 vd.

yoktur."[68]

Aynı adamlar, bir de **"Kur'ân: Hiç Tükenmeyen Mûcize"**[69] adıyla diğer bir kitap çıkarmış ve bunda Kur'ân'dan sonra keşfedilebilen yüzlerce gerçeğin âyetlerle mutabakatını ortaya koymuşlardır. Bu durumda onlara sormak gerekir ki:

"-Siz belli ölçüde ilmî bir kifâyete hâiz olmasaydınız böyle bir kitap yazabilir miydiniz?"

Bunun cevabı elbette ki:

"-Hayır!" olacaktır.

Öyleyse nasıl olup da herkesi Kur'ân-ı Kerîm'deki îtikadî ve amelî esasları çıkarmak hususunda hadîslerin yardımından müstağnî addedebiliyorsunuz? Lâlettâyin bir kimsenin eline bir Kur'ân meâli veya iyice Arapça bilen birine Kur'ân'ın aslını verin bakalım, ondan sizin görüp ortaya koyduğunuz gerçekleri bulup çıkarabilecek midir? Hâlbuki îtikadî ve amelî hükümler itibariyle herkes mükellef olduğuna göre, bunlardan müstağnî bir ferd düşünülemez. Düşünülürse de bu dinsizlik olmaz mı? Siz Kur'ân-ı Kerîm'i **"Kesikbaş Hikâyesi"** seviyesinde bir halk kitabı mı zannediyorsunuz?

Peygamber aleyhissalâtü vesselâm'ın fem-i muhsininden sâdır olmuş hadîs-i şerîflerin tespitindeki tarihî ve ilmî gerçeklerden haberiniz yok mudur? Hadîs râvîlerini zekâ, ahlâk ve hâfıza itibariyle inceleyip sınıflandıran **"Nakdu'r-ricâl"** nâmındaki ilimden haberiniz yok mudur? Yoksa Hz. Peygamber'i kendi hevâsına tâbi bir kimse mi sanıyorsunuz ki, hadisleri şer'î hükümler için ikinci bir kaynak olarak kabul etmiyorsunuz? Eğer böyleyse îmanınızın tehlikeye düştü-

---

68 Bkz: Uydurulan Din ve Kur'ân'daki Din- Kur'ân Araştırmaları Grubu, İstanbul, 2008, sh: 155.

69 Aynı **"Kur'ân Araştırmaları Grubu"**nun eseri olarak yayınlanan **"Kur'ân; Hiç Tükenmeyen Hazine"** isimli eser, İstanbul, 2008, (12. Basım).

günü anlayacak kadar ilim sahibi değil misiniz?

Hele müctehid imamları değerlendirmekteki küstahlığınız, affedilmez bir fikrî sefaletten başka nedir? Bir de **"Bizim mezheplerin Hıristiyan mezheplerinden farkı ne?"** diye sorduktan sonra:

*"... Bazıları bu mezhep imamlarının çok iyi niyetli olduğunu, din için fedakârlıklar yaptıklarını anlatarak eleştirileri görmezlikten gelmektedirler. Peki, Ortodoks ve Katolik rahiplerin de iyi niyetli oldukları ve kendi mezhepleri için çalıştıkları söyleniyor, biz ne yapalım; Katolik ve Ortodoks bağnazlığı, bu iyi niyet söylemlerinden ötürü Allâh'ın gönderdiği Hıristiyanlıkla bir mi tutacağız? Bu mezheplerin imamları, öyle bir konuma getirilmiştir ki; onlara verilen yetkiyle onlar istediğini iptal edilmiş hüküm ilân ederek, istediklerini kendilerince yorumlayarak, dilediklerini kabul ederek, uygun gördükleri durumlarda içtihad ederek Kur'ân'daki hükümlerden kat kat fazla hacimde sünnetler, farzlar, helâller, haramlar oluşturmuşlardır. Kur'ân'ın otoritesi dışında oluşturulan bu mezheplere **Hanefî, Şâfiî, Mâlikî, Hanbelî, Şiî** adları verilmiş, bu mezheplere uyan mukallidler (mezhep taklitçileri) ise, mezheplerinin adlarıyla anılmışlardır."*[70] diyorsunuz!..

Bir şeyi **"helâl"** veya **"haram"** ilân etme selâhiyeti, Allah'tan başka kimde vardır ki, mezhep imamlarını **"helâl"** veya **"haram"** ihdas etmekle itham edebiliyorsunuz? Amma buna belki de şaşmamak gerektir. Çünkü siz, yukarıya alınan satırlarınızda **"Şia"**yı Sünnî mezheplerle birlikte zikrettiğinize göre, mezhepler hakkında bir hak ve bâtıl tefrîkine mahal olmadığına inandığımız anlaşılmaktadır.

"Ayrılık Rahmet Değil, Felâkettir" başlığı altında yazdıklarınız ise, fikir ve kanaat ihtilâfı ile sen-ben ihtilâflarını -kastî değilse- aynı şey zannetmek cehâletinden başka

---

70 Kur'ân Araştırmaları Grupu- a.g.e., sh: 156.

nedir?

Lâkin hadîs-i şerîfleri böyle reddedenlere ilmî ve tarihî gerçekleri hatırlatmak yerine evveliyetle iman telkîni lâzım geldiği hususunu beyanla iktifa etmek istiyoruz.

Sırf Ehl-i Sünnet dışındaki bâtıl mezhepler için kısmen doğru sayılabilecek olan tenkitleri, umûm Müslümanlar'ın hak, yâni doğru kabul ettiği mezheplere tevcih etmelerini sırf cehâletle îzah etmenin mümkün olmadığı düşüncesindeyiz. Bâtıl mezhepler için bile **"kısmen"** kelimesini kullanmamız, onların ekseriyetinin bir fıkıh sistemi geliştirmiş olmamalarındandır.

Ehl-i Sünnet mezhepleri için sıraladığınız görüş farklılıkları ise, elbette bir rahmettir. Zira bunlarla dinin tatbik imkânına hizmetten başka bir netice kaabil-i husûl değildir. Unutmamak gerektir ki, **"ictihad"**, hakkında **"nass"** yani âyet-i kerîme vârid olmayan hususlarda câizdir. Mecelle'nin meşhur kaidesine göre, **"Mevrid-i nassta ictihada mesağ yoktur."**[71] Böyle meselelerde de elde mevcud delilin birden fazla veche tevcîhe hamli muhtemel olan hususlardadır. Şu abdestin bozulmasının **"kan çıkması"** veya **"kadın eli değmesi"**ne isnad ettirilmesi, bunun en tipik bir misalidir. Eğer o anda biri akıl edip de Hz. Peygamber'e abdest yenilemesinin sebebini sorup da sarîh bir cevap alsaydı, hâdisenin iki ayrı veche hamline mahal kalmazdı. Bu yapılmayınca, iki ihtimalden birine hamletmek, aklî bir mecburiyet hâline gelmiş oldu. Bu allâme baykuşlar, müctehid imamlardan daha fazla ittikâ sahibi olduklarını iddia ediyorlarsa, abdestin hem vücuddan kan çıkınca ve hem de kadın eli değince bozulduğuna hükmetsin ve öylece tatbik etsinler. Buna bir mânî mi var? Diğer ihtilâflar da buna göre mîzan edilebilir. Allâh'ın hiç kimseye takatinden fazla bir külfet tahmil etmeyeceği yo-

71 Mecelle, Madde 14

lundaki hükmü[72] muvâcehesinde bu gibi hususlarda başka ne yapılabilirdi? Bu allâmeler biliyorlarsa söylesinler de biz de öğrenelim!..

Bu güruh, **Yaşar Nûrî Öztürk**'ten:

"Allah adına yalan uydurmanın bir yolu da mezhepleri din hâline getirmek olmuştur. Mezhepler birer din, mezhep imamları tenkid üstü birer Peygamber hâline getirilince, İslâm adıyla ortaya konan karışımın kaçta kaçının Allâh'a, kaçta kaçının şuna buna âid olduğunu belirlemek, halk kitleleri için imkân dışına çıkar ve bu durum, din adı altında bir kaosu insanlığın başına musallat eder."[73] ve benzeri iktibaslarla, acaba isimleri gizlenmiş müellif ve müellifler hakkında bir ipucu ifşâ etmiş olmuyorlar mı?

Kitapta daha sonra yer verilen **"Uydurma Dinin Temellerini Şâfiî Attı"** başlıklı kısımdaki sözler, bu kanaati te'yid etmektedir. Çünkü **Yaşar Nûri**'nin **İmam-ı Âzam** Hazretleri'ne âid görüşleri ve bunun sebepleri bilinmektedir.[74] Bunlar Ehl-i Sünnet mezheplerini **"Kadıyânîlik"** mi sanıyorlar? Kim, hangi mezhep imâmını hâşâ peygamber olarak görüyor ki? Bu nâdanlar bütün bir Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat topluluğu hakkında nasıl böyle bir iftiraya cür'et edebiliyorlar!

---

72 Bakara Sûresi, âyet 286.

73 Kur'an Araştırmaları Grupu, a.g.e., sh: 160

74 **Yaşar Nuri Öztürk**- Arapçılığa Karşı Akılcılığın Öncüsü **İmam-ı Âzam Ebû Hanîfe**/Esas Fikirleri Gölgelenen Önder, İstanbul, 2009.

Peki, **İmam-ı Âzam** Hazretleri de Şâfiî gibi bir mezhep imamı değil mi? **Yaşar Nûrî**, mezhepleri reddettiği hâlde bu **"uydurulan din"** ithamını O'na değil de **Şâfiî**'ye tevcih ediyor. Bunun sebebini anlamak için O'nun bu eserinin sekizinci bölümünün sadece başlığına bakmak bile kâfidir:

"İmam-ı Âzam'ın en Büyük Fıkıh Devrimi: Kur'ân Tercümesi ile İbâdete Fetva"

Bu meselenin doğrusunu anlamak için bkz: **Kadir Mısıroğlu**- Tarihten Günümüze Tahrîf Hareketleri, c: I. İstanbul, 2010, sh: 465 vd.

İmam Şâfiî[75] gibi bir büyük müctehid hakkında bu "**din**

---

75 **İmam Şâfiî** Hazretlerinin sadece zâhirde değil, aynı zamanda mânen de büyüklüğünü gösteren yaşadığım bir vak'ayı burada anlatmak isterim:

1957 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi kantininde bir grup arkadaşla oturmakta idik. Masadakilerden aslen şarklı olan bir arkadaş sabahları ezân-ı muhammedî'yi duyunca hislendiğini kalkıp namaza gitmek istediğini, fakat her defasında şeytanî birtakım bahânelerle bu işi sonraya tâlik ettiğini hikâye ederek:

"-**Kadir** ağabey! Ne olacak bu benim hâlim?" diye sormuştu. Ben de kendisinin Şafiî Mezhebi'nden olduğunu bildiğim için:

"-Duâ et ki; şerîat iktidarda değil. Zîrâ böyle olsaydı kelleni vururlardı." diye karşılık verdim.

Bunun üzerine **İmâm-ı Şâfiî Hazretleri**'nin farz ibâdetleri devamlı bir sûrette terk edenler hakkında -velev muayyen merâsime riâyet sûretiyle de olsa- katle cevaz vermesi mevzûunda aramızda, diğer dinleyenlerin de katıldığı bir mubâhase, -daha doğru tâbirle söylemek gerekirse- münâkaşa çıkmıştı. Herkes bu hükmü çok sert ve aşırı buluyordu. Ben de müçtehidlerin şahsiyet ve dirâyetlerini peşînen kabullendiğim için bu içtihadın isabetini müdâfaa ediyordum. Dinleyenler, ya tatmin olmuşlar veyâhud da dâvalarını îzâhtan âciz kaldıkları için susmuşlardı. Bense gâlip görünmekle beraber şahsen bir şüphe ve tereddüde düşmüştüm. İçim rahat değildi. Zîrâ aksini müdâfaa etmekle beraber muârızlarımın söyledikleri, bana daha doğru görünmüştü. Hep bu mes'eleyi düşüne düşüne kantinden çıktım. Bâyezid, Kapalıçarşı ve Mahmud Paşa yoluyla Eminönü'ne geldim. Sıkıldığımda Eyüb Sultan'a gitmek mutâdımdı. Durakta otobüs beklemeye koyuldum. Eminönü, şimdiki gibi muntazam değildi. Asfalt bozuk, yollar dardı. Otobüsler de sık sık geçmezdi.

Mevsim sonbahardı. Eylül sonları veya Ekim başlarıydı. Bir hayli bekledim. Otobüs geçmiyordu. Bir ara önümüzden karpuz yüklü bir kamyonet geçti. Tam durağın önünde asfalt bozuk olduğundan sarsılan vâsıtadan yere bir iki karpuz yuvarlanmıştı. Önce kamyonetin arkasından dökülen karpuzların büyük parçalarının hamal intibaı veren çocuklar tarafından kapışıldığını gördüm. Kırılan karpuzların akan suyu ve küçük küçük parçaları yere yayılmıştı.

Yol tenhâ olduğundan oraya bir yığın güvercin üşüştü ve bunları gagalamaya başladılar. Ben bu olup bitenleri seyrederken zihnen hep kantindeki gencin **İmâm Şâfiî Hazretleri**'ne karşı tevcih eylediği îtirâza cevap arıyordum. Derken oradan bir otomobil geçti. Onun geçişiyle güvercinlerin

uydurma" (!) iftirası, bilmem cevaba değer bir herze midir?

Yaşar Nûrî'den yukarıda iktibas edilmiş olan cümlelerin devamında:

"Aradan yüzlerce yıl geçmesine, insanlık boyut değiştirmiş olmasına rağmen hiç kimse bu eskimiş ve bir kısmı komedi hâline gelmiş yorumlara dokunamaz. İşte zulüm ve Allâh'a iftira budur"[76] denilmektedir.

Hâlbuki daha düne kadar mer'î olan Mecelle'de sarahaten:

"Ezmanın (zamanların) **teğayyürü** (değişmesi) **ile ahkâmın** (hükümlerin) **teğayyürü inkâr olunamaz."** hükmü yer almış[77] bulunmaktadır.

---

kaçıştıklarını fark ettim. Ancak bunlardan bir tanesi yaralanmıştı, kaçamadı.

Durakta bir kaç kişiydik. Kıyâfetinden bir otobüs veya tramvay biletçisi olduğu anlaşılan birisi koşup bu hayvanı aldı. Bu bembeyaz bir güvercindi. Hayvancağız yaralanmıştı. Biletçinin elinden kuşun kanları yere damlamaya başlamıştı. Bu hâl kendisine dokunmuş olacak ki, kazaya sebep olan şoför hakkında ileri geri konuşmaya ve küfretmeye başladı. Duraktakilerden şoför olduğu anlaşılan meşin ceketli bir zât, biletçiye müdâhale ederek kuşu ezen şoförün müdâfaasını yapmaya başladı. Bunlar arasındaki münâkaşa kavgaya varmak üzereydi ki; araya girerek iki tarafı güç belâ yatıştırabildik.

Duraktakilerin hepsinin alâkasını celbeden bu hâdise, o anda çeşitli mülâhazaların dermeyânına sebep olmuştu. Bir ikisi hayvancağızın azap çektiğini mutlaka öleceğini söyledi. Biletçi önce sağına soluna baktı. Durağın arkasında kestâne pişiren biri vardı. Onun yanına doğru ilerledi ve bıçağını istedi. Yarasından kanlar gitgide hızlanarak akmakta olan elindeki o beyaz güvercini kıbleye doğru çevirerek besmeleyle başını kesti!.. Hâlbuki az önce onu yaralayana küfrediyor ve işi kavgaya kadar vardırabiliyordu. Şimdi ise bu hayvanın daha fazla azap çekmesini önlemek için onu merhametinden bizzat katlediyordu. Buna itiraz eden de yoktu... Demek ki; **İmâm Şafiî** haklıydı.

76 Kur'an Araştırmaları Grupu, a.g.e., sh: 160.

77 Mecelle, Madde 39.

Ayrıca madde 21'deki **"Zarûretler memnû olan şeyleri mübah kı-**

Üstelik Kur'ân-ı Kerîm'i tek kaynak kabul edip Sünnet, icmâ ve kıyas gibi delilleri reddetmekle bu değişim talepleri bir tezat teşkil etmiyor mu? Yoksa bunlar değişimi, Kur'ân-ı Kerîm'de mi düşünmektedirler? Eğer böyle değil de değişme, Kur'ân'ın te'vil, tefsir ve yorumu gibi hususlarda ve bu da herkese açık olacaksa, husûle gelecek kargaşa sonunda ortada din diye bir şey kalır mı? Çünkü bunlar bir mezhep takip edenleri **"mukallid"** diyerek bin kere tahfif ve tahkir etmekte değiller midir?

Bu nâdânlar, Kur'ân'dan herkesin hüküm çıkaracak ve onu lâyıkıyla anlayacak bir seviyede olmasını hayal etmektedirler. Kur'ân-ı Kerîm'in **"sadece âlimlerin anlayabileceği bir kitap olmadığı"** yolundaki iddia, mezhepsizlerin müşterek bir iddiasıdır. Hattâ ictihadı zarurî görenleri Kur'ân-ı Kerîm'i eksik ve hâşâ kifayetsiz kabul etmekle itham etmiyorlar mı? Hâlbuki *"Kur'ân-ı Kerîm'i anlamakta başlıca esaslar şunlardır:*

Aslî menbâların en başında gelen Kur'ân tefsiri, yalnız şahsî fikir ve mütâlealarla kabil değildir. Hz. Peygamber'in:

«Kur'ân'ı kendi fikir ve kanaatine göre tefsir eden kimse, cehennemde kendisine bir yer hazırlasın!» *hadîsi ile bu noktaya dokunulmuştur. Böyle büyük bir günaha girmeksizin Kur'ân'ı tefsir etmek isteyen kimsenin:*

1-Lügat,
2-Istılah,
3-Nahiv,
4-Maânî,
5-Kelimelerin kullanılışı,
6-Hadîs,
7-Usûl-i fıkıh,

---

lar." hükmü gösteriyor ki, değişim, her zaman mümkündür. Lâkin keyfî olarak değil, belli şartlarla!..

8-Hukukî tatbikat (fürûu fıkıh),

9-Kelâm (Theologie),

10-Tarih bilmesi lâzımdır. Hâkkıyla bilgi sahibi olması gereklidir."[78]

Üstelik Kur'ân-ı Kerîm'deki *"Lâfızlar, teşrî usûlünün (usûl-i fıkhın) en ince ve üzerinde durulan bahsini teşkil eder. Bunlar:*

1-Hakikat,

2-Mecaz,

3-Kinâye,

4-Müteşâbih,

5-Sarih diye sınıflandırılabilmektedirler.

Her bir sınıfın hâllerini tetkik ile mantıkî düşünceler yönünden durumlarının tâyini önemlidir. Usûl-i fıkıhta lâfız bahsi çok geniştir.

*Lâfızların derecelendirilmesi: bunların arasında birinci kategoriyi «**nass**» teşkil eder. Nass'ın hukukî hükmü:*

1-Bir fikri dâima kesin olarak ifade etmesi

*2-Kesinlikle ifade edilmiş hükmün, Müslümanlar zimmetine çekinilmesi kabil olmayan vecibeler tertib eylemiş olmasıdır. Nass kelimesi, Allah kelâmını ve ona müstenid hadîsi göstermek için kullanılır. Muhkem tâbiri de nesholunmaya yani geçersiz sayılmaya hiçbir sûrette elverişle olmayan sözler için kullanılır. Lâfızlar diğer bir taksime göre de «**Mutlak**» ve «**Mukayyed**» dereceleriyle de anılmaktadır. Mânâları dışında herhangi bir kayıtla mukayyed bulunmayan lâfızlara mutlak, mânâları kayıtlarla tahdid ve takyid edilen lâfızlara da mukayyed denilir.*

Hükümleri: Mutlak, itlâkı üzere câri olduğu hâlde, mukayyedler, has lâfızlar gibi muayyenlik ifade ederler.

İhticaç İtibariyle Deliller: İki kısma ayrılırlar.

---

78 **Dr. A. Refik Gür**- a.g.e., sh: 81

*Kanun tanzimine yarayan delillere, **"Şer'î delil"** denilir.*

*Mahkemede kanun tanzimine yarayan deliller ise, **"Adlî delil"** tabir edilir.*

Şer'î deliller: Bunların her biri başlı başına kaynak teşkil ederler. Çünkü bunların her biri ana menbâların birer cüz'ü olup, bu menbâlardan hüküm çıkarılmasına yaramışlardır.

Şer'î deliller de iki bölüme ayrılırlar:

*1-Lâfızları yönünden delil teşkil edenler: **«delâil-i lâfziye»***

*2-Mânâları itibariyle delil sayılanlar: **«delâil-i mâneviyye»**dir.*

Lâfzî delillere istinad ve hakkıyla teşrih olunabilmek için:

1-Lisânın (Arapça) iyi bilinmesi,

2-Hukukta lâfızlar bahsine güzelce vukufiyet peyda edilmiş olması lâzımdır."[79]

Şu durum müvâcehesinden avâm ve havâs, halktan herkesin bu dirâyette olabilmesini beklemek hayal değil de nedir?

Bunların iddialarına bakınca, meşhur **Şeyhulislâm Mustafa Sabri Efendi**'nin vaktiyle cevap verdiği[80] **Kazanlı Musa Bigiyef** ve **Hâşim Nâhid**[81] gibi eski reformcuların ne kadar da mâsum olduklarını düşünerek o emeklere içimden -âdeta- acıyorum. Herhâlde merhum Şeyhulislâm, bilâhare

---

79 **Dr. A. Refik Gür**- a.g.e., sh: 81 vd.

80 **Mustafa Sabri Efendi**- Yeni İslâm Müctehidlerinin Kıymet-i İlmiyesi (Kazanlı **Musa Bigiyef Efendi**'nin **"Rahmet-i İlâhiye Bürhanları"** nâmındaki eseri hakkında intikadâtı hâvidir), Dârü'l-Hilâfeti'l-Âliye, 1337

81 **Mustafa Sabri Efendi**- Dinî Müceddidler, İstanbul 1994

bu derecede cür'etkâr mezhep tanımazların zuhûr edeceğini tahmin edebilseydi, târizde bulunduğu adamları sadece bir günahkâr olarak sayıp cevaba değmez kabul ederdi.

Bununla beraber, bu herzegûların mezhep imamlarını, sanki onlar Kur'ân-ı Kerîm'e rağmen ictihadda bulunmuşlar gibi göstermelerine karşı gerçek bir İslâm âliminin **İmam-ı Âzam** Hazretleri dolayısıyla söylediği sözlerden bir kısmını naklederek bu bahse son verelim:

*"Büyük müctehid **Ebû Hanife** Hazretleri, mezheb-i fıkhîsini iki kısım edille üzerine tesis etmiştir. Edille-i asliyye, edille-i fer'iyye.*

***"Edille-i asliye"**, kitap, sünnet, icmâ ve kıyastır. Bu mezhebde herhangi bir meselenin hükmü şer'îsini tâyin için evvelâ: Kitabullaha müracaat edilir. Şâri-i mübîn olan Allah Teâlâ'nın kendi kitab-ı kerîminde sarâhaten veya delâleten beyan buyurduğu ahkâm vechile amel olunur. Sonra şer-i şerîfin nâşir ve mübelliği olup her sözü, vahy-i ilâhînin «**gayr-i metlüvv**» denilen diğer bir tecellîsinden ibâret bulunan Hazret-i Peygamber'in sözlerinden, fiillerinden ve takrirlerinden ibâret olan sünen-i seniyyelerine mürâcaat edilir. Bunlardan başka bir hâdise, dinî bir mesele hakkında Ashâb-ı Kirâm'ın, müctehidîn-i ızâmın ittifak ve icmâı ver ise ona da müracaat ile sarâhaten sâbit olmayan bir hâdise karşısında kalınılırsa o zaman da kıyas-ı fukahâ denilen delile müracaat olunur.*

***"Edille-i fer'iyye"**ye gelince, bunlar da kitap ile sünnete veya icmâa muhâlif bir vaziyet husûle getirmeyen ve meşrûiyeti bu üç esastan biriyle istintac olunan (neticelendirilen) «**istihsan**», «**istishab**», «**tahkîm-i hâl**», «**örf ve âdet**» gibi tâli derecede olan delillerdir.*

*Binâenaleyh, **İmam-ı Âzam**'ın fıkıhtaki mesleği, mezhebi, bütün şer'î delillere müstenid, hikmet ve maslahat kavâidine uygun bulunmuştur. Bu cihetle mezheb-i Hanefî,*

*İslâm hukuk müesseselerinin pek mümtazlarından biridir. Bu mezheb fukahâsına «**ehl-i rey**», «ehl-ı kıyas» denilmesi, mücerred bir ıstılahtır. Yoksa bu mezhebde bazı hükümlerin mücerred rey-i şahsîye ibtinâ ettirilmiş (dayandırılmış) olması, aslâ iddiâ edilemez."*[82]

*"...Görülüyor ki, Hanefî mezhebinde reyden, kıyastan evvel müracaat edilen esaslar, kitabullah ile sünnet-i nebeviyyeden ve icmâ-ı ümmetten ibârettir. Bu hakikati isbat için **İmam Tahâvî**'nin «**Meâni'l-Âsâr**»'ı ile sâir Hanefî imamlarının telif etmiş oldukları «**Müsned**»ler vesâir eserler kâfidir."*[83]

İmam-ı Âzam Hazretleri hakkında biraz daha bilgi vermek gerekirse, denilebilir ki:

Bu büyük âlim, *"**Numan bin Sâbit, Ebû Hanife** adlarıyla da anılır. Hicrî 80, Milâdî 699'da doğmuş, h. 150 (m. 767)'de Bağdat'ta vefat etmiştir. Önceleri ipek ticâretiyle meşgul olmuştur. Varlıklı bir âilenin çocuğu idi. İslâm'ın ilk hukukçusu olmamakla beraber, fıkhı ilk tertipleyen odur. **Ebû Hanife**'nin bazı eserlerde Arap olmadığı kaydedilmiştir. Kamusu'l-Âlâm'da İranlı olduğu, **Fitzgerald** Suriyeli veya İranlı asıldan geldiğini, **Goldzieher** İranlı olduğunu, **Mahmud Esad Efendi** Afganistan'ın başkenti Kâbilli ve sonradan Müslüman olduğunu, **Şemseddin Günaltay** Buhara'nın güneyindeki Tirmiz şehri ahalisinden **Zota** isimli bir Türk'ün torunu olduğunu*[84] *iddia etmişlerdir.*

*Kendisine izafe edilen **"Fıkh-ı Ekber"**, **"el-Âlim ve'l-Müteallim"** kitaplarının tarafından yazıldığı sâbit değildir. Onun mesâisi -benzetmek câiz ise- **Sokrat**'ınki gibi halefleri*

---

82 **Ömer Nasuhi Bilmen**- Hukuk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kamusu, c. I, İstanbul 1949, sh: 389

83 a.g.e., sh: 390.

84 Türk Tarih Kongresi ve Konferansları, c: I, (tarihsiz), sh: 296.

ve talebeleri tarafından devam ettirilmiştir. Fıkha dâir eser de talebesi ***İmam Muhammed****'indir. Hanefî mezhebinin kurucusu* ***İmam-ı Âzam*** *olmakla beraber bu mezhep daha çok* ***İmam Ebû Yûsuf*** *ve* ***İmam Muhammed*** *taraflarından yayılmıştır. Hanefî Mezhebi, Türkiye, Pakistan, Hindistan, Afganistan Müslümanları'nın büyük kısımları ile Irak, Filistin, Suriye, Makedonya ve Avrupa'daki Müslümanların yine büyük kısmını ihtiva etmektedir."*[85]

*"**Ebu Hanife**, derin fıkıh bilgisinin yanı sıra, inandığını ve doğru bildiğini söylemekten ve onun mücâdelesini vermekten çekinmeyen güçlü bir ideal ve cesârete de sahipti. Hayatı bu yönüyle de mücadele içinde geçmiş, bu uğurda birçok sıkıntı ve mahrûmiyete katlanmıştır. Gerek **Emevîler**, gerekse **Abbâsîler** devrinde halife ve vâlilerin yaptığı zulümlere açıkça karşı çıkmış, onların yanlış ve haksız tutumlarını tasvip etmiş olmamak ve halk nazarında onlara meşrûiyet kazandırmamak için halifelerden gelen hediyelerin, yapılan görev tekliflerinin hiçbirini kabul etmemiş, işkenceye ve hapse katlanmayı tercih etmiştir."*[86]

İmam-ı Âzam hazretlerinin ilmî dirâyeti, zekâsı, ahlâk ve fazileti hakkında ne söylense azdır. Fakat onun asıl üstünlüğü İslâm fıkhının tedvin ve teşekkülünde aranmalıdır. Kırk civarında seçkin talebesi tamamen ilmî esaslar dâhilinde faaliyet göstererek takriben dört milyon fıkhî meselenin hallini ve hükme bağlanmasını temin etmiştir.

İslâm hukukunda -evvelce izah edilmiş olduğu üzere- **"kazuistik"** yani meseleci bir metod benimsemiş olduğundan ileri sürülen her ihtimale göre Kur'ân ve Sünnet ışığı altında hüküm ihdas edilmiştir.[87]

---

85 **Prof. Dr. Şakir Ansay**- İslâm Hukuku, Ankara 1958, sh: 30-32.

86 DİA- c. X, sh: 133

87 Bu hususta geniş bilgi için bkz: **Muhammed Ebû Zehra- Ebû**

*"**Ebû Hanîfe**, sahabe ve tabiîn döneminde Irak bölgesinde oluşan zengin ilmî ve fikrî gelişmeyi hocaları ve görüştüğü çeşitli âlimler vasıtasıyla yakından tanıma ve kavrama imkânı bulmuştur. Etrafında seçkin ve dirâyetli öğrencilerin oluşturduğu ders halkası da bir bakıma önceki kuşaklardan devralınan bu zengin mîrası, gelişen şartlara ve çoğalan fıkhî meselelere paralel olarak yeniden değerlendirip sistemleştiren geniş tabanlı bir ictihad şûrası fonksiyonu görmüştür. O dönemin fıkhî zenginliği ise genelde **Ebû Hanîfe**'ye değil bölgeye nisbet edilerek «**Irak fıkhı**» olarak anılır. İki meşhur öğrencisi **Ebû Yûsuf** ile **İmam Muhammed**'in yazdığı eserler sayesinde ileriki nesillere aktarılma şansını bulan bu fıkhın içinde **Ebû Hanîfe**'nin öğrencilerinin yanı sıra **Osman el-Bettî, İbn Şübrüme, İbn Ebû Leylâ** gibi çağdaşı fakîhlerin görüşleri de yer alır. Ancak bu dönemde oluşan fıkhî birikim, hem üstat olması hem de görüşlerinin ağırlığı sebebiyle ileriki asırlarda **Ebû Hanîfe**'nin adına nisbetle «**Hanefî Mezhebi**» olarak anılmaya başlanmıştır. Irak fıkhının mezhep olarak teşekkülünde ise, bölgesel ve tarihî şartların yanı sıra fıkhî meselelerin ve çözümlerinin sistemleştirilip belli bir kural ve metodolojiye kavuşturulmuş olmasının da önemli payı vardır. Bu sebeple **Ebû Hanîfe**, devrindeki fıkhî birikimi ve düşünceyi parça parça fer'î meseleler ve çözümler görünümünden çıkarıp belli ölçüde sistemleştirdiği, yeni olay ve meselelerin fıkhî çözümüne de imkân veren bir bütünlük kurmaya çalıştığı için dönemindeki fıkıh ilminin gelişiminde etkin bir rol oynamıştır. Ancak bu gelişimde, etrafındaki ders halkasını oluşturan **Ebû Yûsuf, İmam Muhammed, Züfer** gibi her biri bağımsız müctehid sayılabilecek vasıftaki seçkin arkadaş ve öğrencilerinin, hem hocalarının sağlığındaki hem de onun vefatından sonraki fıkhî gayret ve faaliyetlerinin de*

Hanîfe (Osman Keskioğlu tercümesi), Ankara, 2005.

önemli payı vardır.

Ebû Hanîfe'nin fıkhî düşüncenin gelişmesine olan büyük katkısı, diğer mezhep imamları ve İslâm âlimlerince de değişik üslûplarda ifade edilmiştir. İmam Şafiî'nin, fıkıhla meşgul olan bütün âlimlerin Ebû Hanîfe'ye teşekkür borçlu olduğunu dile getiren meşhur sözü, «İnsanlar fıkıhta Ebû Hanîfe'nin iyâlidir», O'nun fakihler nezdindeki itibarını anlatmaya kâfidir. "[88]

İmam-ı Âzam'ın ilmî değeri üzerinde ne söylense az olduğu gibi diğer müctehid imamlar için de durum aynıdır. Hâl böyleyken şimdi bir kısım insanların böyle şahsiyetleri redle onların görüşlerinin Kur'ân Müslümanlığı'na aykırı olduğunu iddia etmeleri karşısında söylenecek en haklı söz, ne olsa gerektir? Olsa olsa herhâlde:

"-Beyler edebe ve îmana gelin!.." demek olacaktır. Evet, içimden "Edeb!.." veya "İnsaf!.." diye bağırmak geliyor.

II. SELEFÎLİK İDDİASI

A- SELEFÎLİK NE DEMEKTİR?

Selefîlik, geçmiş İslâm büyüklerinin akâidde tuttukları yol demektir. İlk üç nesli[89] ve onları doğru anlayıp takip edenleri ifâde eder. Buna göre mezheb imamları ve büyük fakih ve muhaddisler selefiyedendir. Selefîlik, müteşâbih âyetler de dâhil olmak üzere nassları aynen kabul edip te'vil yoluna sapmayan bir inanışı ifade eder. Bu sebepledir ki, Selefîlik **"Ehl-i Sünnet-i Hâssa"** olarak da adlandırılmıştır.

Selefî akaidin fârik vasfı, müteşâbih âyetleri te'vile

---

88 DİA- c. X, sh: 137

89 Bu üç nesil, Hz. Peygamber'i, O'na inanmış olarak görenler yani **"Ashâb-ı Kirâm"**, Ashâbı görenler yani **"Tâbiîn"** ve Tâbiîni görenler yani **"Tebe-i Tâbiîn"**dir.

tâbi tutmayarak aynen kabul edip bunların gerçek mâhiyetini Allâh'a havale etmektir. Zira te'vil akla dayanarak bir zanla hükmetmekten ibârettir. Hâlbuki Kur'ân-ı Kerîm zan peşinde koşanları zemmetmektedir.[90] Selefî anlayışın temel esasları hulâsaten şöyledir:

1-Takdis: Cenab-ı Hakk'ı yaratılmış olan şeylere benzemekten kat'î bir sûrette tenzih etmek.

2-Tasdik: Cenab-ı Hakk'a O'nun ve Rasûlullah'ın tavsif ettiği sıfatlarla inanmak. Bu hususta bazı lâfızların muhtevasına tam mânâsıyla vâkıf olunamasa da onları aynen kabul ile Cenab-ı Hakk'ın şânına lâyık muhtevaları olduğuna inanmak.

3-Aczini İtiraf: Meâlini naklettiğimiz Âl-i İmran Sûresi'nin 7. âyet-i kerîmesinin sarâhatine nazaran müteşâbih âyetlerden murâdın ne olduğunu ancak Cenâb-ı Hakk'ın bileceğini kabul ile bu hususta insanoğlunun aczini itiraf etmek.

4-Sükût: Müteşâbih âyetler karşısında sükût etmeyi tercih etmek, herhangi bir yorum yapmaktan kaçınmak yani imsak etmek.

5-Keff: Müteşâbih âyetler hakkında sadece dilini tutmak yani imsâkle iktifa etmeyerek kalben ve zihnen bile böyle meselelerle meşgul olmamak.

Bütün bu izahlardan Selefî itikadda ağırlık noktasını **"müteşâbih"** âyetlere bakışın teşkil ettiği anlaşılmaktadır.

"Bunun yanında bir de teşbih ve tecsimi (cisimlendirmeyi) reddetmek vardır. Aslında teşbih ve tecsimin reddi ister istemez bizi bir nevî te'vile götürmektedir. Çünkü nasslarda

---

90 Âl-i İmran Sûresi, âyet 7'de:

"... Diğer birtakımları da müteşâbihâttır. Amma kalplerinde yamukluk bulunanlar, sade onun müteşâbih olanlarının ardına düşerler; fitne aramak, te'vilini aramak için... Hâlbuki onun te'vilini (anlamının sonunun nereye varacağını) **ancak Allah bilir..."** buyrulmaktadır.

*Allah Teâlâ'ya nisbet edilen yed, vech, ayn, istiva vb. sıfatları, Arap dilinde ifade ettikleri hakikat mânâlarına alacak olursak teşbih ve tecsim olur. Selef bunu kabul etmez. O hâlde «**Bu kelimeler, Allah Teâlâ için kullanıldıkları zaman hakikat mânâlarına alınamazlar**» diyeceğiz.*

İşte bu, bir te'vildir, fakat icmalî bir te'vil. Selef bu icmalî te'vilde durur, ileri gidip «murad-ı ilâhî şudur» demez. Halef ise, Müşebbihe'nin yakışıksız iddialarını def etmek için, ibârede mevcud karinelere ve lisân erbâbının isti'maline dayanarak murad-ı ilâhîyi tayine gayret gösterir. Bu da tafsilî bir te'vilden başka bir şey değildir."[91]

B-SELEFÎLİK İDDİÂSI MEZHEPSİZLİĞE BİR KÖPRÜDÜR

Mezhepleri reddeden nevzuhur müçtehid taslaklarının hemen hemen hepsi de selefî olduklarını iddiâ ederler. Bu itikadın cârî olduğu hicrî birinci asırda mezheb diye bir şeyin mevcud olmamasının onlar için güzel bir kılıf veya esbâb-ı mûcibe olarak kullanılması -sathî bir düşünce ile- mantıkî görünmektedir. Hâlbuki bu iddia, tarihî gerçekler önünde tamamen geçersizdir. Zira Ehl-i Sünnet mezheplerinin zuhûru, onları te'sis edenlerin nefsânî arzuları sebebiyle değil, bilâkis birtakım tarihî zarûretler dolayısıyladır. Şöyle ki:

Daha önce bu mesele hakkında bir miktar izahatta bulunmuş olmamıza rağmen burada da kısaca mezheplerin zuhuruna âid lâzımeyi izah için diyebiliriz ki, Hz. Peygamber hayatta iken Müslümanlar tereddüd ettikleri meseleleri sorup cevabını alıyorlardı. Üstelik Ashâb-ı Kiram, sohbet-i peygamber bereketiyle her türlü vesveseye sürüklenmekten kendilerini koruyacak bir sûrette samimiyet ve sâfiyâne bir imana sahiptiler. Bu sebepledir ki, Asr-ı Saâdet'te içtihadda

---

91 **Bekir Topaloğlu**- Kelam İlmi'ne Giriş, İstanbul, 1981, sh: 116.

bulunmaya dâir bir ihtiyaç mevcud değildi. Fakat daha sonra fütuhâtın genişlemesi ve sahabe neslinin azalması yüzünden bu sâfiyet bozuldu. Başlangıçta, hakkında nass bulunmaması sebebiyle ashâb arasında tek ihtilâf mevzuu siyâsî bir mesele, yani **"hilâfet"**ten ibâret iken zamanla anlaşılmazlığa medâr olan meseleler çoğaldı.

Bu durumun birçok sebebi vardır ki, bunlardan birincisi İslâm'a mecbûren boyun eğen başka milletlerin bir kısım mensuplarının mevcûdiyetidir. Bu, şüphe götürmez bir **"intikam hissi ve samimiyetsizlik"**tir ki, en başta zikredilmelidir. Bilhassa İran'da meskûn olan halk için mevzubahs olan bu sebebe ilâveten başkaları da zuhûr etmiştir. Eski dinlerin bakiyesi ile karşılaşılması ve bundan sonra da eski Yunan kültürüne âid eserlerin tercüme olunarak Müslümanlar arasında yaygınlaşması gibi birçok sebep daha vardır.

Bu ve benzeri sebeplerle zuhûr eden ihtilâflar, zamanla gelişip güçlenerek birer bâtıl mezhep hâlini almışlar, buna karşı dîni öz muhtevasıyla müdafaa etmek ihtiyacıdır ki, Ehl-i Sünnet mezheplerinin ortaya çıkmasında birinci derecede bir tarihî âmil olmuştur. Tabiatıyla buna bir de dinamik olan hayatın ortaya çıkardığı yeni yeni hususlar ve bunları değerlendirmek ihtiyacını katmak lâzımdır.[92]

İmam-ı A'zam Ebû Hanîfe'nin bâtıl görüş sahipleriyle giriştiği cedele dâir mezhepler tarihinde sayısız örnek mevcuddur.[93] O'nun fıkıh bilgisindeki kâbına varılmaz vukûfu ve keskin zekâsını aksettiren cedelleri her bâtıl görüş sahibini susturmaya kifâyet etmişse de bunların pek çoğu sû-i niyetleri dolayısıyla dâvâlarından vazgeçmemiş ve bu bâtıl

---

92 Tafsîlât için bzk: **M. Ebû Zehrâ**- Mezhepler Tarihi, (tarihsiz), sh: 9 vd.

93 Tafsîlât için bkz: **M. Ebû Zehra- Ebû Hanife, (Osman Keskioğlu** tercümesi), Ankara, 2005.

mezheplerin pek çoğu zamanımıza kadar temâdî edebilmiştir. Bununla beraber **"ümmetin dalâlet üzere ittifak etmeyeceği"** yolundaki nebevî hadîsin bir tecellîsi olarak bütün bu bâtıl görüşler, bugün birbuçuk milyar nüfusa bâliğ olan İslâm Âlemi'nde yüzde beşler seviyesinde kalmıştır.[94]

Mezhep karşıtı olanlar, bu gibi bâtıl mezhepler, yani **"firak-ı dâlle"** ile mücâdele etmek yerine, hak-bâtıl bütün mezhepleri reddetmekle dînî meselelerde gerek amelen ve gerekse îtikâden büyük bir kargaşaya sebep olmak mevkiindedirler. Zira Ehl-i Sünnet âlimlerinin bir hususun şer'î geçerliliği için kabul ettiği kaynak:

1-Kitap, yani Kur'ân-ı Kerim,

2-Sünnet,

3-İcmâ-ı Ümmet

4-Kıyâs-ı fukahâ olarak dörtten ibâret iken, mezhepsizler sadece Kur'ân-ı Kerim'i kabul etmekle O'nun lâfiz husûsiyetleri ve îcâzından habersiz olmaları sebebiyle Müslümanlar'ı, hem îtikaden ve hem de amelen dümensiz bir gemi hâline getirmek istemektedirler. Bunun ise, dinsizliğe yol açmaktan başka bir netice hâsıl etmeyeceği âşikârdır. Gariptir ki, peygamberin hadislerini dahî reddeden bu nâdânlar, Kur'ânî umûmî hükümlerden husûsî hükümlere nasıl intikal olunabileceğine dâir hiçbir şey söylememekte ve buna rağmen de Müslüman olduklarını ve yüce İslâm Dini'ni hurâfeden kurtarmaya çalıştıklarını (!) iddiâ edebilmektedirler. Hâl böyleyken neyin hurâfe, neyin hakikat olduğu hususunda bir beyânda bulunamayıp sadece mezhepler arasındaki füruâta

---

94 Sapık mezheplerin zuhûr sebepleriyle tarihçelerini zamanımıza kadar anlatmış olduğumuz, bu eserin birinci cildini okuyanların, bunca gayret ve faaliyete rağmen bugün hâlâ ve yekûnen yüzde beş civarında bir nisbetle temsil olunmalarına cidden hayret etmiş oldukları kanaatindeyiz.

âid farklılıkları listelemekle yetinmektedirler.[95] Acaba bunlar, bilhassa hadis âlimlerinin kılı kırk yaran ve bir hadisin güvenilirliğini tesbite medar olan meşkûr mesâîlerinden habersiz midirler?!

Hâlbuki muhaddisler, sadece râvileri zekâ, hâfıza kudreti ve ahlâk itibariyle inceleyip sınıflandırmakla yetinmemiş, ayrıca nakledilen hadîs-i şerîfleri de güvenilirlikleri yönünden onlarla grupa ayırmışlardır. O derecede ki, insanlar, muhadislerin bu tasnifteki bölüm başlıklarını saymaya kalksa usanabilir.[96]

Muhaddislerin bu kadar dakîk mesâîlerine rağmen hadisleri inkâr etmek ve şer'î bir delil olarak kabul etmemek, kazuistik, yani meseleci bir metodu benimsemiş bulunan İslâm Hukuku'nun kolunu kanadını kırmaktan ve binnetice bu dini tatbik etmekle mükellef bulunan mü'minleri gerek îtikadî ve gerekse amelî meselelerde sıhhat şartından mahrum etmekten başka neye yarar?!

Muhaddislerle birlikte müçtehid fakihleri de reddeden bu bâtıl görüşün sahipleri, onca mesâî sahiplerini böyle hiçe

---

95 Kur'ân Araştırmaları Grubu- a.g.e., sh: 170 vd.

Bu mezhepsizler grupu, burada dört hak mezhebi sıraladıklarına nazaran hurâfeyi Ehl-i Sünnet imamlarının içtihadlarında aramaktadırlar. Hâlbuki bu listeyi inceleyen insaf sahipleri, şu hususu tesbit etmekte tereddüd etmezler ki, bu farklar, çeşitli coğrafî şartlara tâbî insanların yüce İslâm Dini'ni tatbik etmelerini kolaylaştırdığı gibi bu görüşlerin hiçbiri de bir nas ile tenâkuz hâlinde değildir.

96 Bu tasnif şöyledir: *"Haber-i ahad, haber-i meşhur, haber-i mütevâtir, hadis-i sahih, hadis-i hasen, hadis-i garip, hadis-i zayıf, hadis-i muallak, hadis-i mürsel, hadis-i mu'dal, hadis-i munkatı', hadis-i müdelles, hadis-i muallel, hadis-i şâz, hadis-i metruk, hadis-i münker, hadis-i merfû', hadis-i muttasıl, hadis-i müsned, hadis-i mevkuf, hadis-i maktu', hadis-i muanan, hadis-i müdreç, hadis-i muzdarip, hadis-i musannaf, hadis-i muharref, hadis-i müphem ve hadis-i mevzu."* **(Bkz: Ö. Nasuhî Bilmen- a.g.e., sh: 34 vd.)**

saymaları karşısında kendileri ve görüşlerinin gelecekte acaba devam edebileceğine nasıl inanabilmektedirler?! Yoksa böyle bir endişe taşımıyorlar da bugün yapabilecekleri tahrifat ile iktifâya râzı olan bir zihniyetle mi hareket ediyorlar?! Eğer böyleyse, onlara Cenâb-ı Hakk'ın murâd-ı ilâhiyesine ters yürümenin neticesi olarak Dünya'da ve Âhiret'te hüsrandan başka bir kazançları olmayacağını bildirmekle iktifâ edelim.

Bunlar **"Kur'ân Müslümanlığı"** iddiâlarını[97] iki safsata ile müdafaa etmektedirler.

1-Bunlar, Kur'ân'da zikri geçmeyen hususların dinle alâkası olmadığını[98] iddia etmektedirler.

Hâlbuki İslâm nazarında **"dînî"** ve **"lâdînî"** yani din dışı ayrımı mevcud değildir. O, insan hayatı ile bütün bir Kâinât'ı değerlendiren bir kıymet hükümleri manzûmesi olarak kâmil bir **"Dünya Görüşü"**dür.[99] Hele bütün beşerî fiillerin hiçbiri hâriçte bırakılmayarak tamamının sekiz kategori teşkil ettiğini, bunlara **"Ef'âl-i Mükellefîn"** denildiğini, Müslümanlar'ın avam kısmı bile bilmekteyken, bu mezhepsizler güruhunun şu iddiaları safsatadan başka nedir?! Bindört yüz küsur yıldan beri devam edip gelen ulemâ silsilesinin, fıkıhta meseleci metodu benimseyerek her ihtimali, Kur'ân, Sünnet ve icmâ ile mizan ederek bir hükme bağlamaya çalışmaları İslâm dışı bir tavır mıdır?! Hâşâ!.. Müçtehidler silsilesinin bu tarzda ithamı cehâlet ve insafsızlıktan başka bir sûrette izah edilemez!..

2-Bunlar, Kur'ân-ı Kerim'in yanında Sünnet ve icmâ

---

97 **"Kur'ân Araştırmaları Grubu"** imzasıyla yayınlanan a.g.e.'in tamamı, bu iddiâyı güyâ doğrulamak maksadıyla hepsine cevap verme imkânını bulamadığımız safsatalarla lebâlebdir.

98 Kur'ân Araştırmaları Grubu-a.g.e., sh: 25.

99 Bkz: **Kadir Mısıroğlu**- İslâm Dünya Görüşü- İstanbul,

gibi başkaca şer'î mesned ve delil kabul etmenin Kitâbullâh'ı -hâşâ- eksik veya kifâyetsiz kabul etmek demek olduğunu iddiâ ederek diyorlar ki:

"Kur'ân, gelenekçi İslâmcılar'a göre yetersizdir. Aslında Kur'ân'ın yeterliliğini ispat etmeye sadece kitabın bu bölümünde Kur'ân'dan alıntı yaptığımız âyetler bile yeterlidir. Kur'ân'ın yeterli olduğunu, her şeyi açıkladığını ve gerekli teferruatları verdiğini başta Kur'ân'ın kendisi söylemektedir. Kur'ân dışında diğer kaynaklara ihtiyaç olduğunu söyleyerek Kur'ân'ı yetersiz îlân etmek, başta Kur'ân âyetlerine karşı gelmektir. Fakat biz, sırf bu âyetler bile delil olarak yeterlidir deyip geçmeden, Kur'ân'ın din konusundaki otoritesine eş koşulan hadislerin (sözlerin) nasıl çelişkili, mantıksız ve Peygamber'e iftira olduklarını da örnekleyerek, Kur'ân dışındaki dînî arayışların hatasını her yönden göstereceğiz.

Kur'ân'ı Yetersiz Görenler

*Kur'ân'a yeterince güveni olmayanlar, falanca mezhepten, filânca tarikattan olduklarını söyleyerek görüşlerimize karşı çıkanlar olacaktır. Hadisçiler, hadis kitapları bilinmeden, fıkıhçılar fıkıh kitapları olmadan, tefsirciler bol hadisli tefsirler okumadan İslâm bilinemez, halk dini anlayamaz demeye devam edeceklerdir. Din, tüm insanların anlaması için mi, yoksa sadece üç-dört kişinin anlaması için mi indirildi? Peygamberimizin mezhebi var mıydı? Dört halifenin mezhebi neydi? Kur'ân'da Hanefîlik, Şâfiîlik, Alevîlik, Şiîlik, Vehhâbîlik şeklinde mezhepler mi var, yoksa tek bir dinden mi bahsediliyor? Kur'ân, dinin rehberi diye kendinden mi bahsediyor, yoksa **Buhârî**'den, **Müslim**'den, Oniki İmam'ın eserlerinden, ilmihâllerden, **Muvatta**'dan mı bahsediyor? Kur'ân âyetlerini inceleyip bu soruların cevabını bulalım ve Kur'ân'ın dinin tek kaynağı olarak yeterli olup olmadığını*

tesbit edelim:

"Biz bu kitabı sana, her şeyin ayrıntılı açıklayıcısı, bir doğruya iletici, bir rahmet, Müslümanlara bir müjde olarak indirdik..." *(Nahl Sûresi, âyet 89)*

Görüldüğü gibi âyette Kur'ân'ın her şeyi açıkladığı, bizi doğruya ilettiği söylenmektedir. Kur'ân her şeyi açıklıyorsa, ***Buhârî, Müslim*** *diye kaynakalra, ilmihal kitaplarına ne gerek var? Allah her şeyi Kur'ân'da açıkladığını söylerken niye hâlâ* ***Hanbelî, Şâfiî, Şiî, Hanefî, Câferî, Mâlikî*** *diye mezheplerden medet umuyoruz? Neden Allah, Kur'ân'da bize Müslüman (İslâm olan) diye isim takmışken Sünnî, Şiî, Hanefî, Şâfiî diye isimleri kullanıp Allâh'ın bize verdiği ismi yetersiz görüyoruz?!"*[100]

Allah aşkına, Sünneti, icmâı kaynak kabul etmek, Kur'ân-ı Kerim'i -hâşâ- kifâyetsiz kabul etmek demek midir?! Bu kadar bühtan, delilere bile yakışmaz! Üstelik bunlar, *"Din tarihi, akılla taklidin mücâdelesidir!"*[101] diyerek aklı -güyâ- ön plâna çıkarmaktadırlar!..

Bir de *"Din tüm insanların anlaması için mi, yoksa sadece üç-dört kişinin anlaması için mi indirildi?"* diyorlar. Bu iddiâya karşı okuyuculara **Şeyh Şerâfeddin Efendi** hakkında -evvlece nakletmiş olduğumuz fıkraya ilâveten acaba neden bugüne kadar pek çok tefsirler ortaya konulmuş olduğunu sormak gerekmez mi?! Ne yazık ki, dini **"fetva"** ölçüleri yerine **"takvâ"** ölçüleri ile yaşamaktan ibâret olan tasavvuf hakkında **"tekkelerin kerhâne ve meyhâne olması"** başlığı altında edeb dışı pek çok hezeyanda bulunmuş olan[102] bu adamlar hakkında yapılacak iş, olsa olsa bir akliye asabiye doktoruna ihbarda bulunmaktır. Zira bunlar tehlikeli bir tı-

---

100 a.g.e., sh: 27 vd.

101 a.g.e., sh: 21.

102 a.g.e., sh: 178 vd.

marhâne kaçkınına benziyorlar!..

Hâl böyleyken biz yine de bu Kur'ân-ı Kerîm'i anlamakta avâmın değil, bazen havastan insanların bile acze düşmüş olduğunu gösteren gerçek bir âlimin şu sözleri ile bu bahse nihayet verelim:

"İşte bunun içindir ki, bir mesele hakkında tedkik etmeksizin fetvâ vermeye cür'et etmekten men için birçok dînî tahzîrât (sakındırmalar) mevcuddur. Nitekim bir âyet-i kerîmede, ***"Bilmediğin bir şeyin arkasına düşme, hakkında hüküm verme! Şüphe yok ki, kulak, göz, kalb, bunlardan her biri kendisinden, kendisiyle sahibinin işlediği şeyden mesul olacaktır."***[103] *Buyrulmuştur. O hâlde kulak, dâima hak sözleri dinlemeli. Göz, dâima meşrû şeylere bakmalı. Kalb de dâima hak şeylere tecelligâh olmalıdır.*

Bilmedikleri şeyler hakkında hemen fetva vermeye cür'et edenler hakkında:

"Sizin ateşe atılmaya en cür'etkârınız, fetva vermeye en cüretli bulunanınızdır." *buyrulmuştur.*

Bu hususta deniliyor ki, fetva veren kimse, Hak Teâlâ'nın helâl ve harama, sıhhat ve fesada veya sâireye dâir olan hükmünü nakletmiş oluyor. Artık fetvâ vereceği hâdise hakkında bilgisi bulunmayan veya o bâbda tekâsül (ihmalkârlık) gösterip meseleyi güzelce incelemeyen veyahut içtihâda iktidarı olduğu hâlde meselenin hükmünü delilinden istinbata (çıkarmaya) çalışmayıp tehâvün (hafifseme) gösteren kimsenin fetvâ vermesi, şüphe yok ki, kendisinin cehennem ateşine atılmasına sebep olur.

Câmiü's-Sağîr hâşiyesinde ***"Hafnî"*** *merhum diyor ki:*

"-Şer'î bir hükmün cevabına tedkik etmeksizin müsaraat (acele) etmek haramdır. Velev ki, verilen cevap, hakikate müsâdif olsun."

---

103 İsrâ Sûresi, âyet: 36.

Filhakika bu cevap, remyetün min gayr-i ramin (desteksiz atmak) kabîlinden olacağı cihetle şer'-i şerîfe karşı bir mühimsememektir. Binâenaleyh mücâsiri (cür'et edeni) için pek büyük mesuliyeti müstelzim olur.

***"Es-Sirâcu'l-Münîr"** tefsirinde vesâirede yazılı olduğu üzere bir gün bir zât, **Sıddîk-i A'zam** hazretlerinden **"Ve fâkiheten ve ebbâ"** âyet-i kerimesindeki **"eb"** kelimesinin mânâsını sormuştu.*

***Cenâb-ı Sıddîk**, mer'a, çayır, kuru ve yaş ot gibi mânâları ifade eden bu kelimenin Kur'ân-ı Mübîn'de irâde buyrulan mânâsını kestirememiş olduğu cihetle buna hemen cevap vermekten çekinmiş, böyle bir şeye bilmeden cevap vermenin büyük mesuliyeti müstelzim olacağına işaret için de:*

"-Allah Teâlâ'nın kitabı hakkında bilmediğim bir şeyi söylersem, beni hangi gök gölgelendirir ve hangi yer, üstünde taşır?! Beni mesûliyetin elinden kim kurtarabilir?!.."

Ne büyük insaf, ne büyük ihtiyat ve ne büyük fazilet ve takvâ dersi!.."[104]

III-DİNDE REFORM MESELESİ VE REFORMİST TAVIRLARDAN BAZI ÖRNEKLER

A-REFORM MESELESİ

a-Reform Nedir?

Frenk asıllı bir kelime olan **"reform"**, lügat mânâsı itibariyle deforme olmuş, yani bozulup aslî hüviyetinden uzaklaştırılmış olan bir şeyi aslına döndürmeyi ifade eder. Buna göre **"dinde reform"** da O'nun özüne aykırı ilâveleri veya değiştirmeleri ortadan kaldırmak demek olur. Reformun bu mâhiyetine göre O'nun İslâm Dîni için aslâ mevzubahs olamayacağı âşikârdır.

---

104 **Ömer Nasûhî Bilmen**- a.g.e., c: I, sh: 266 vd.

Hâl böyleyken bugün İslâm'ın hâlihazır durumu ve geleceği üzerinde fikir serdedenler **"gelenekçi"** ve **"yenilikçi"** olarak ikiye ayrılmakta ve bunlardan yenilikçilerin hemen hemen hepsi de -gizli veya âşikâr- bir sûrette reform taraftarlığı yapmaktadırlar. Buna rağmen bu gibi insanlardan bazıları kafalarındaki reformu **"Tarihsellik"** veya **"Dinlerarası Diyalog"** gibi büsbütün başka mefhum ve isimlerle ortaya koymakta olduklarından onlara karşı tenkidlerimizi, reform başlığı altında değil de kendi seçtikleri kelimelerle isimlendirilen bölümlerde ileri süreceğiz.

Reform kelimesinin din hakkında kullanılması aslen bir papaz olan Alman asıllı **Martin Luther** (1483-1546) ile başlamıştır. Lâkin **Luther**, Hıristiyanlığı aslına ircâ şeklinde bir reform gerçekleştirmek imkânından mahrum bulunmaktaydı. Zira aslı **"vahdaniyet"** olan bu dinin ortada tahriften mâsun kalmış bir kaynak metni mevcud değildi. Bu sebepledir ki, o muharref metinleri esas alarak bunlara sonradan papazlarca yapılmış olan ilâvelere ve din sınıfının keyfî davranışlarına karşı çıkmıştır. Bu sebepledir ki, meşhur Astronomi âlimi **Copernic** (1473-1543), O'nun gözünde şeytandan farksız bir kimseydi. Hâlbuki bu telâkkî tarzı, kilise ve Papalık'ın O'na bakışından farksızdı.

*"**Luther**, tamamıyla nakle yapışmış ve menkûlât (naklî bilgiler) dışı, kilisenin tesis maksadına muhâlif bid'atlere hücum etmiş, gayr-ı dînî âdâb, erkân ve eşkâli yıkmaya uğraşmıştır. Akıl ve mantık, ilim ve tecrübeyle hiç münâsebeti olmamıştır.*

*Mukaddes kitaplarda ve onlara bağlı risâleler ve mektuplarda ne varsa, hepsini de rivâyetleri ve hurâfeleriyle aynen kabul etmiş, böylece **Ahd-i Atîk** ve **Ahd-i Cedîd**'i, fikrî, tahlilî incelemelere girişmeden aynen tercüme etmiştir.*

***Luther**'in İsviçre'de, Fransa ve İngiltere'deki muâkib*

*ve mukallidleri de esaslarda O'na muvâfakat, bazı taraflarda tâdil ve değişmeler yapmak sûretiyle Reformayı yapmışlar ise de bunlar ve emsâli iki noktadan **Luther**'le tam bir mutabakat arz eylemektedirler.*

1-Hepsi de din âlimidir;

2-Mukaddes kitapların rivâyet ve nakillerine uymuşlardır."[105]

Bu demektir ki, **Luther** ve sâir Batılı ülkelerde O'nu takip edenlerin yaptıkları dinin aslî kaynağı olan metinlerdeki tahrifi ortadan kaldırmak değil, kilise ve papazların bu kadîm değişikliklere ekleyegeldikleri yeni bâtıl izah ve tatbikata karşı çıkmaktan ibârettir. Bu ise dinde değil, dînî anlayış ve keyfî tatbikatlarda bir reformdur. Hâlbuki bizde Luterliğe yeltenenlerin[106] icraati zaman zaman dînî telâkkî tarzını tecâ-

---

105 **M. Raif Organ**- Türk Düşüncesi Dergisi, 1 Şubat 1959 tarihli dergide yer alan **"Müslümanlıkta Reform Lâzım mı?"** suâline verdiği cevap... sh: 20.

106 Bu **Lutherliğe** yeltenenlerin kim veya kimler olduğunun anlaşılması için internette 28.06.2005 tarihinde yayınlanmış ve bu güne kadar tekzib edilmemiş olan **"Fethullan Gülen ve İslâm'ın Protestanlaştırılması"** isimli makalenin bir kısmını dikkatlerinize sunalım:

*"ABD eski başkanlarından **Bill Clinton**'ın danışmanı **Eckelman**, **Fetullah Gülen**'i **"İslâm'ın Martin Lutheri"** olarak tanımlıyor. **Martin Luther** olmak, yani İslâm'ı tahrif ederek, modernleşme-globalleşme tuzağında bozmak... **Fetullah Gülen**'i en iyi târif eden kavramlardan birisi belki de budur.*

***Fetullah Gülen**'e çok yakın isimlerden, Utah Üniversitesi'nde öğretim görevlisi **Doç. Dr. Hakan Yavuz** da aynı târif içinde son derece önemli bir tesbit yapıyor:*

***Turgut Özal** ile başlayan İslâm'ın Protestanlaşma süreci AKP muhafazakârlığı ve **Gülen** hareketi ile tamamlanmıştır. **Fetullah Gülen**'in gerek **Eckelman**, gerekse **Yavuz**'un târifi ile Türkiye'de öncülüğünü yaptığı **"Protestan İslâm"**, **"hermonatik/tarihselci"** anlayışa dayanır. Bu yorumcu anlayışa göre, İslâm'da hiçbir **"kesin"** yoktur ve diğer insanları bağlayıcı değildir. Her okuyan bir âyetten ne hüküm çıkarıyorsa gerçek odur ve kimse kimseyi başka bir doğrunun olduğuna zorlayamaz.*

vüz ederek kaynaklara sârî bir dalâlet olarak tezâhür edebilmektedir. Bu tavrınsa, Kur'ân'ın tahriften ilâhî bir sıyânet-

---

*Amerikalılar temellerini attıkları bu garâbete **"Light İslâm"** ya da **"Liberal İslâm"** diyorlar. Şu satırlar, Light İslâm, bir başka ifâde ile Protestan İslâm'ı kurmaya çalışan **Fetullah Gülen**'e âid **"Hoşgörü ve Diyalog İklimi"**, sayfa 156'da:*

"Kanaatime göre, tarihî hâdiseleri, kendi tarihsellikleri içinde ele almalı, yani her hâdiseyi kendi şartları ve konumu içinde değerlendirmeli ve bugünkü davranışlarımızda da bugünkü tavırları esas almalıyız."

***Fetullah Gülen**'in bu cümlelerle önünü açmaya çalıştığı adresin Yahudi ve Hıristiyanlar olduğunu yukarıda aktarmıştık. **Gülen**, bir taraftan Kur'ân'ın Yahudi ve Hıristiyanlarla ilgili âyetlerini sabote etmeye çalışıyor, diğer taraftan da İslâm'ı liberal bir mantıkla anlamaya ve pazarlamaya gayret ediyor. Yani İslâm'ı Protestanlaştırarak, Kur'ân'ın hükümlerini Washington'un-Vatikan'ın taleplerine uygun hâle getirme çabası içine giriyor!.. Hz. Peygamber'i Kelime-i Tevhid'den silen anlayış, Kur'ân'ı da tarihin derinliklerinde bırakarak Liberal İslâm'ın, bir başka yaklaşımla Hıristiyanlığın önünü açıyor."*

*"...Hıristiyanlar için **«cennete girecek»** diyen, daha I. Körfez Savaşı'nda **Saddam**'ın güç belâ attığı birkaç füzeden yaralanan İsrailli çocuklar için **«sabahlara kadar uyuyamadığını itiraf eden»**, İslâm Dünyası ve Müslüman kavramını **«Böyle bir coğrafya yok. Kendi doğrularıyla yaşayan insanlar var.»** diyerek bir kalemde silip atan, İslâm coğrafyasının işgâli için bir tek ciddî kelime ederek itiraz etmek yerine ülkelerini savunan Müslümanları **"terörist"** olarak nitelendiren, daha da ötesinde tüm bu işleri kotaran ülkenin kucağında yatan **"bir Rabbin âciz kuluna"** işaret etmiyor mu?*

*Tam da bu noktada araştırmacı **Aytunç Altındal**'ın çok ses getiren şu satırları akla geliyor:*

*"Papa, bu yıl (1998 Şubat ayında) **«kilisenin bağrına bastığı gizli evlâdı»** anlamına gelen'in **«pectore»** tarzıyla, yani gizlice 20 kardinal atadı. Bu kardinallerden 18'inin kim olduğu isim isim biliniyor. Ancak iki tanesi, birisi Çin'de, diğeri Ortadoğu ülkelerinden birisinde bulunan iki kardinal açıklanmadı. Gizli tutuluyor."*

*Evet, İslâm'ı Protestanlaştırma, siz bunu **"İslâm'ı tüketme gayret ve saldırısı"** olarak okuyabilirsiniz, misyonunu üstlenmiş, bir büyük senaryo ile kitleler tarafından kabul görmüş, vazife ve önemine binâen himâye altına alınmış bu isim acaba kim? Vatikan'ın **«Üçüncü bin yılda Asya'yı Hıristiyanlaştıracağız ilk hedef Türkiye'dir.»** dediği bir ortamda, Papa'nın*

le mâsun olduğu nass[107] ve tarihî gerçekler önünde ne sakîm (ağır) hatalı bir tavır olduğu ortadadır.

Luther'in zuhûr şartlarını hazırlayan başta Hollandalı **Esasmus** (1469-1536) olmak üzere birçok batılı hümanist filozoftu. Bizimkiler'in müteşebbisleri de başka **Cemâleddin Efgânî, Abduh, Reşid Rıza**[108] ile **Abdullah Cevded, Hüseyin Câhid** ve emsâli dalâlet erbâbıdır.

Hâlbuki **Luther**'i harekete geçiren şartlar İslâm Âlemi'nde aslâ mevcud değildir. Şöyle ki:

*"...İslâmiyet'te **Luther**'in teşebbüsünü icab ettiren ve dînî bid'atleri din diye istismar eden Papalık Makamı'nı andıran bir sulta yoktur.*

Bâtıl ve dalâletçi mezhepler ve tarîkatler çıkmıştır ve vardır. Fakat bunların İslâm Dini üzerinde âmmenin kabul ve itaatine iktiran edilmiş nüfuzu yoktur. Mahallî ve müteferrik dalâlet hareketleridir. İcabında polisin, jandarmanın, adlî ve idârî makamların alâkadar olması lâzım gelen sapıklıklardır. Filân köyde bir büyücü çıkmış, câhil kadının göğsüne vefkle yazmış, sonra onu yalamış diye, İslâm Dini'nde reform vâcib olduğuna istidlâl kılınamaz. Dinin bu budalalıklarla münâsebeti yoktur ve böyle sapıklıkları ele alarak dinde reformun

---

gizli kardinali acaba kim?

*"Sizce kim olabiliyor? Size iki ipucu: Papa'ya sunduğu mektupta... Papalık misyonunun bir parçası olarak âcizâne diyalog misyonuna katkıda bulunmak için görev talep eden ve Papa'ya Vatikan'da ölmeyi arzu ettiğini açıklayan kişi kimdi acaba? Ve **Gülen**'in göstermelik yargılanıp sayesinde paçayı yırttığı Vatikan'ın Türkiye temsilcisi **Maroviç**'in, «O şeriati getirmez, çünkü **Muhammedun Rasûlullah** demeyen de cennetliktir» dediği için biz onu çok seviyoruz." diye bağrına basması yeterli delil oluşturmuyor mu?*

107 **"Şüphe yok, o zikri** (Kur'ân'ı) **biz indirdik biz!.. Herhâlde biz O'nu muhafaza da edeceğiz!.."** (Hicr Sûresi, âyet 9)

108 Bunlar hakkında bu eserin birinci cildinde kâfî mâlumât mevcuddur.

zarûrî olduğunu söylemek, o muskacı yobazın hareketinden daha ağır cehâlet ve cür'ettir.

Dînî ibâdet ve ilimlerin zamana ve muhite uymadığını, çokluğunu ve güçlüğünü ileri sürerek usûl ve erkân, tarz ve icrâları da reform için sebep teşkil etmez. Dînî ibâdet ve amellerde güçlük ve kolaylık telâkkisi; her asrın icabına göre değiştirmeleri iktizâ ettirirse ortada sâbit bir din yerine, zamandan zamana değişen dînî moda hüküm sürer. Bilindiği üzere, din, akla değil, nakle dayanır. Akıl, naklin beyânını anlamaya ve onunla mükellefiyetin tahakkukuna ve ekseriyâ hikmetlerini kavramaya yarar. Yoksa nakli mutlak olarak akla uydurmaya kalkışılınca din, her zaman ve mekânda, hattâ her şahısta değişmelere mâruz kalır ki, artık ona din denilemez.

İşte bundan dolayıdır ki, gerek ibâdetlerin rükû, sücud ve kıraat gibi, erkânında, ne de âdâbında Rasûl'ün tâlim ve bizzat icrâ eylediği etvâr ve eşkâlden gayri biçimleri ibdâ sûretiyle reforma gidilmez, mescide rükû, sücûd vâsıta ve yeri olarak masa ve iskemle konamaz. Namazların vakitleri, sayıları, orucun zamanı, Cuma namazının başka güne alınması gibi düşünce ve istekler din mefhumuyla uyuşturulamaz. Garptaki reforma hareketi, ibâdetleri zamana ve muhite uydurma ihtiyacından değil, dinin aslında mevcud olmayan uygunsuzlukların tervîc olunmasından dolayı çıkmıştır. Bu sebeple garptaki reforma misâli, bizim için şâyân-ı imtisâl olamaz.

Böyle olmakla beraber, güçlük ve kolaylık, muhit ve zaman değişikliği gibi, reformayı icab ettirdiği sanılan mevzular üzerinde İslâmiyet'in haklı ve isâbetli reformları dînî metod olarak vücuda getirmiş bulunduğunu hatırlamak isterim. Şöyle ki:

Ahkâm-ı teşriîyede uyulmuş üç prensip vardır:

1-Darlaştırma yokluğu,

2-Mükellefiyetlerde asgarî hadlerin ikram olunmasıyla kolaylığın tervici,

3-Tedrîc.

Bunları misâlleriyle izah edeyim: Beş vakit namaz farzdır, ama bunda darlaştırma meşakkati yoktur. Ayakta durulmaya zorluk çekilirse, oturarak kılınabilir. Ramazan orucu farzdır. Fakat misafir, hasta, hâmile, süt emzirme ve kadınların mâzeret hâllerinde hafifletici müsaadeler vardır. Su bulamayınca, mikroplu ise yahut sıhhî mâzeret hâlinde teyemmüm câizdir. Seyahat ve misafirlikte namaz eksiltilir. Bazı günahlar için kefâret câizdir. Ve bu kefâretler hep içtimâî yardım esâsına dayanır. Bunlara benzer hafifletme ve kolaylaştırmalar çoktur. Ancak dikkat olunmak gereklidir: Bunlar nass ve cüzlerinin ıskât, ilgâ ve tâtili demek değildir, kolaylığı tercihten ibârettir.

Reforma mevzuunda en mühim mesele ***"dîne mensûbiyet"****in hangi şartlar altında tahakkuk eylediğidir.*

Dine mensubiyet, dinin mübelliğ ve nâşiri olan Rasûlullâh'ın tarafından inzal olunan kelâmın heyet-i mecmuâsına inanıp usûlü îmana bağlanmak, Rasûl'ü sâdık ve emin olarak tanımak ve O'nun kavline, fiiline, tasvibine ve tâlimine uygunluğu kabul edilmektedir. Şu hâlde ilk olarak:

1-Kur'ân-ı Kerim'in Allah kelâmı olduğuna inanmak gelir. Allâh'ın hakiki ve şârî ve Kur'ân'ın münezzel (indirilmiş) kelâmı olduğuna inanılınca:

2-Kitâbı beyânı veçhile Rasûl'e tasdik iktizâ eder. Allâh'ın kitabına ve Rasûlü'ne inanılınca:

3-Dînî tâlimat olarak kitapta mevcud ve sahih sünnetler olarak Rasûl'den müntakil ne varsa hepsini tasdik ve kabul...

İki evvelki şartın tabiî neticesi olur ve böylece îman tahakkuk eder.

Amel: Îmânın iktizâsı bulunmak haysiyetinden (dolayı) ondan sonra gelir.

Mezhebimize göre âmâl (ameller), îmânın aslından (ve onun bir) cüz'ü değildir. Bir mü'min, inkâra sapmamak şartıyla amâlindeki kusur ihmalinden dolayı kâfir sayılamaz, fâsık ve günahkâr olur. Bunun derecesini takdir ve karşılığını tâyin ise, münhasıran Allâh'ın hakkıdır.

*Görülüyor ki, **"dîne mensubiyet"** iddiâsı için **"îman"**ın tahakkuku lâzım ve şarttır. Bunlardan sonra **"îman"** ile "reform"u karşılaştırınca kesin neticelere varabiliriz. Îman bir tümdür, parçalanamaz. Parçalanınca tümünün sâbit kıldığı mâhiyet bozulur. Şu hâlde, **"dinde reformun elzem olduğunu iddiâ edenler"** de îman ya tahakkuk etmiştir, ya etmemiştir.*

Eğer tahakkuk etmemişse, yani bunlar gayr-ı müslim âlimler ve kişilerden iseler, istek ve mütâlaa İslâm sıfatıyla serdolunmuyor demektir. Böyle olunca da din bakımından cevaplandırmaya, müdafaaya kalkmaya hiç ihtiyaç yoktur. Fakat îmanlı bir İslâm sıfatıyla reformun gerektiğinden bahsolunuyorsa, bu takdirde mûcip sebep ikiden gayri olamaz:

1-Kur'ân, Allah kelâmıdır. Ama ondaki tebliğlerden bir kısmı akla uygun değildir. Bu dâvâ ancak bâtıldır. Çünkü bundan Allâh'ın bazı beyânlarında hata veya eksikliğe düştüğü neticesi çıkar. Hata ve eksikliğe düşmek ulûhiyet mefhumuyla uyuşamaz.

2-Peygamber yanlış, eksik ve hatalı tebliğ etmiştir.

Netice: Allâh'a, Allâh'ın noksan ve hatadan münezzeh olduğuna, Kitâbına ve Rasûlü'ne inanıldıktan sonra Kur'ân'ın tebliğleri, sahih sünnetlerin tâlimleri üzerinde reforma gidilemez!.."[109]

Hâl böyleyken:

---

109 **M. Raif Organ**- a.g.m.

"İki usûl kaidesine dayanarak reformun cevâzını sâbit kılmak isteyenler vardır. Diyorlar ki;

«-Akıl evveldir, akıl ile nakil çatışınca, akıl tercih ve nakil ona göre te'vil olunur.»

Bu hususta çok yanılmaktadırlar. Bir kere bu madde, âlimler topluluğunun mutlak olarak tatbikini kabul ettikleri bir prensip değildir. Felsefeye kuvvetle bağlanmış Mutezile'nin metodudur.

*Kaldı ki, tatbik-i umûmî ve mutlak değildir. Husûsîdir, kayda ve şarta bağlıdır. Eğer bu metod, mutlak ve umûmî olarak kabul edilirse, İslâm Dini, Fransa Büyük İhtilâli'nde inkılâpçıların Nasrâniyet'i ilgâ maksadıyla çıkarıp zulüm ve istibdadlarına rağmen tutunduramadıkları **"akıl dini"**ne[110] benzer ki, artık semâvî din mefhumu, ne de İslâmiyet'in târifiyle alâkası kalır.*

Görülüyor ki, aklın nakle tabiîyeti mutlak değildir. Böyle olunca da, sarâhat karşısında dalâlete ihtiyaç düşünülemez ve dinin muhkemâtında reforma gidilemez.

*İkinci usûl kaidesi «**zamanın değişmesiyle hükümler değişir**» maddesidir. Bunun tatbik şekli de yanlış anlaşılmış yahud yanlış anlayış doğru şeklinde gösterilmiştir. Bilhassa bu maddenin çok istimal edilmiş bulunduğuna işaret edebilirim.*

Madde bir, usûl-i fıkıh kaidesidir ve bizim eski Mecelle'nin ilk yüz maddesi içinde dahî yer almıştır.

---

110 1789 Fransız İnkılâbı'nı hazırlayan filozoflar önceleri papazların keyfî davranışlarına ve hurâfelere karşı çıktılar. Fakat bu muhalefet zamanla dinin esasına yöneldi ve ortaya âmillerini bile ürküten yaygın bir ateizm çıktı. Sosyal hayatta, huzur ve sükûnu ihlâl eden ve dehşetli bir ahlâkî tefessühe (kokuşmaya) yol açan bu durumu düzeltmek için kötülüyegeldikleri Hıristiyanlığa avdet imkânı bulamayanlar, **"Akıl Dini"** veya **"Din-i Tabiî"** adıyla yeni bir din icadına kalkıştılar. Fakat bu din aslâ revaç bulamayarak başlaması ile bitmesi bir oldu.

Zamanın değişmesiyle değişebilecek hükümler, Kur'ân'ın ve hadislerin muhkemâtı, yani helâllere, haramlara, emre, nehye, tâlime... vesâireye müteallik kat'î açık tebliğleri değildir. Bunlar furuâta dahî müteallik olsalar, sarahat ve kat'iyetleri karşısında hükümlerini tebdile mesağ yoktur.

Değiştirilmeye müsid hükümler teferruat ve muâmelât ile ilgili olanlardan bir kısmıdır ki, örf ve âdete, halkın yeni muâmele ve ihtiyaçlarına taalluk eder ki, haklarında nass ve sünnet yoktur. Yani yeni bir içtihad ile muâmele ve ihtiyaç donup kalmaktan kurtarılıyor, zaman ve muhitin değişmesiyle mevcud içtihad, yerini daha müsait bir içtihada terk ediyor ve yeniden içtihad vâkî oluyor. Bu, bir nakz ve iptal değildir."[111]

Sanırız dinde reform peşinde koşan sapıklara karşı bu âlimâne sözlere ilâve edilecek pek fazla bir şey mevcud değildir!.. Olsa olsa geriye kalan onların sapık düşüncelerine mesele mesele cevap vermek kalıyor ki, bu da daha önce birçok kimse tarafından yapılmış[112] olduğu gibi bu eserin ileriki kısımlarında görüleceği üzere tarafımızdan da yapılmıştır.

Şimdi biraz da bu reform taraftarlarından Kur'ân-ı Kerim'e karşı iki sûikasdi üzerinde biraz duralım:

---

111 **M. Raif Organ**- a.g.m.

112 **Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi**- Yeni Müçtehidlerin Kıymet-i İlmiyyesi, Dâru'l-Hilâfetü'l-Âliye, 1337; "Dînî Müçtehidler", İstanbul, 1994;

Dr. Hasib es-Samarrai-Mezhepsizler, (Terc: Ali Nar-Sami Özbay), İstanbul, 1981;

Enver Baytan- Yeni İçtihad Fikrî ve Müçtehid Taslakları, İstanbul, 1975;

Ahmed Davudoğlu-Din Tahripçileri, İstanbul, 1997;

Hüseyin Hilmi Işık- Dinde Reformcular, İstanbul, 1981;

Ebû Hamid bin Merzuk- Ehl-i Sünnet'in Müdâfaası, İstanbul, 1994;

Ebûbekir Sifil- Sana Dinden Soruyorlar, İstanbul, 2011.

b-Martin Luther (1483-1546) Hakkında Birkaç Söz

Batı'ya yöneldiğimiz günden beri generallerimizin çoğu -ihtimal ihtilâlci ve diktatör olmasından dolayı- **Napolyon** hayranı olduğu gibi, dinde reform taraftarları da birer **Luther** (1483-1546) hayranı ve O'nun mukallidi olmak sevdasındadırlar. Lâkin bunların hiçbiri O'nun nasıl azılı bir Türk ve İslâm düşmanı olduğundan habersizdirler.

Esâsen o tarihlerde Batılılar'dan kim O'nun gibi değildi ki!.. Fransız yazarlarından **Kont Henri de Castries** diyor ki:

*"O zaman her hıristiyan, Müslümanlar'ın puta taptıklarını ve onların üç dereceli üç Allâh'ı olduğunu söylüyordu. Bunlara göre **Muhammed**, kendi ulûhiyetini ilân ederek bir din vücuda getirmiştir. Daha fenâsı ve hepsinden garibi, bunların, putperestliği yıkan ve bunları tahrip ettiren **Muhammed**'i, altından yapılan kendi heykeline herkesi tapmaya zorlayan bir adam tanımaları idi."*[113]

*"**Ritzer** adında bir şâir Tanrı'ya şöyle yalvarıyordu:*

«Mahun adındaki puta tapanların üzerine azâbını gönder!..»

Sonra bu şâir, zamanın asilzâdelerini Haçlı orduları teşkiline dâvet ediyor ve bunlara:

"-Kalkınız, Mahun ve Tarmagûn putlarını yıkınız! Bunları kendi Allâh'ınız uğrunda kurban ediniz!.." diyordu.

*Aragon kralı **Carlos** (M. 1146) da Serkusta (Saragosa)'ya girdiği zaman, Müslümanlar'ın putlarını (!) tahrip için adamlar göndermiş ve bunlar câmie girerek bu putları çekiçle kırmışlar!"*[114] *diye rivâyet çıkmıştı. Bu derece bakar körlüğün asırlarca devam etmiş olması, hep yalan propaganda yüzünden idi.*

*Protestan mezhebini kuran **Luther**'in ise, 1542'de Kur'ân aleyhinde yazdığı eserin serlevhaları **"Muhammed'in***

---

113 **Mevlânâ Şiblî- İslâm** Tarihi, (terc: **Ö. Rıza Doğrul**), sh: 107 vd.

114 **Mevlânâ Şiblî-** a.y.

*Kur'ân'ı Vahşiyânedir.", "Kur'an'daki Yalanlar" gibi şeylerdir. Tevhid akidesinin en büyük nâşiri olan **Hazret-i Muhammed**, o eserde şeytana tapar diye tasvir edilmiştir. Harîs, hilekâr, cinsî maksadlar uğrunda her cürmü irtikab edebilir bir şahıs diye gösterilmiştir. Bu derecede fâhiş isnadlar, mezhep kuran bir rûhânî için ne kadar afvedilmez bir suçtur."*[115]

Luther, İslâmiyet hakkında bu derecede câhil ve garazkâr olmasına ilâveten bir de ahlâkî zaaflarla mâlul bir kimsedir:

*"«**İzdivaç Hayatı**» adlı risâlesinde, bugün için oldukça garip görünen şu fikirleri ileri sürmüştür:*

"Kuvvetli ve sıhhatli bir kadın, âciz bir erkekle evlenmiş bulunur ve başka birisine kaçıp gitmek veya izdivaca hıyânet etmek istemezse, kocasına şunları söylemelidir:

«-Bak, sevgili dostum, sen benim hakkımdan gelemiyorsun, hem beni ve benim vücudumu aldattın. Aynı zamanda benim şeref ve îmanımı tehlikeye koydun. Allâh'ın nazarında biz artık evli sayılmayız. Müsaâde et de, biraderin veya en yakın dostun ile gizli bir izdivaç yapayım. İsim gene senin olsun ve malların yabancı mirasçılara gitmesin. Sen beni istemeyerek aldattın. Bırak ben de seni isteyerek aldatayım!..»

***Luther**'in fikrine göre, erkek, bu ricaya muvâfakat etmeye mecburdur."*[116]

B-BİRKAÇ REFORMİST TAVIR

a-Türkçe Meâl ile İbâdet

Yüce İslâm Dini'nde reform yapmak iddiâsında bulunanların bir numaralı müşterek dâvâları, **"mezhepsizlik"**tir. İkinci dâvâları ise, -yine ittifaka yakın bir ekseriyetle- Kur'ân-

---

115 **M. Saadeddin Evrin**- Müsbet Mâneviyat Etüdleri, c: IV, Ankara, 1954, sh: 270.

116 **M. Saadeddin Evrin**- a.y.

ı Kerim'in Türkçe meâli ile namaz kılınması talebidir. Bu eserin birinci cildinde **Besim Atalay**'ın sapık fikirlerinin tahlil ve tenkidi vesilesiyle kâfî derecede cevap verilmiş olduğu cihetle[117], burada sadece bu sapık iddiâ etrafında cereyan etmiş olan vak'aları ele almak istiyoruz.

Bizim tarihimizde **"İslâm'dan İnhiraf"** hareketi resmî olarak mâhud 1839 tarihli **"Tanzimat Fermanı"** ile başlamıştır. Gayr-i müslimlerin, bir müslüman aleyhine şâhidlik edememesi ve âmme hizmeti görmemesi gibi şer'î memnûiyetleri kaldırmasıyla Tanzimat Fermanı, tahrif kapısını aralamış olmakla, bu hususta bir ilk adım olmuştur. 1908 Meşrûtiyet İnkılâbı ile ülkemizde hâkim-i mutlak kesilen yahudi güdümlü İttihad ve Terakkî Cemiyeti'nin sağladığı müsaid ortamda din dışı talepler, Tanzimat'la başlayan bu menfî tavrın çok daha aşırı teâhürlerinin ortaya çıkmasına imkân bahşetmiştir. Hilâfet aleyhtarlığı[118] ve Kur'ân-ı Kerim'in Türkçe meâli ile ibâdet gibi pek aşırı reform talepleri bu hengâmda görülmeye başlanmıştır.

İttihad ve Terakkî'nin akıl hocalığını yapan kürtten türkçü (!) **Ziya Gökalp**, 1918 tarihinde yazdığı **"Vatan"** isimli şiirinde bu arzuyu şöyle dile getirmiş bulunmaktaydı:

"Bir ülke ki, câmiinde Türkçe ezân okunur,
Köylü anlar mânâsını namazdaki duânın,
Bir ülke ki, mektebinde Türkçe Kur'ân okunur,
Küçük, büyük herkes bilir buyruğunu Hudâ'nın..
Ey Türk oğlu, işte senin orasıdır vatanın!.."

---

117 **Kadir Mısıroğlu**- Tarihten Günümüze Tahrif Hareketleri, c: I, İstanbul, 2010, sh: 444 vd.

118 **Süleyman Nazif** ve **Elmalılı Muhammed Hamdi Efendi**'nin Hilâfet aleyhtarı sözleri için bkz: **Kadir Mısıroğlu**- Geçmişi ve Geleceği ile Hilâfet, İstanbul, 2011, sh: 299 vd.

Reformcu safsatalarını bu sûretle kusmaya başlayan **Ziya Gökalp**, daha sonra **M. Kemal Paşa**'ya hitâben yazdığı **"İstidâ"** adlı şiiri, şu mel'unâne ifâdelerle bitirecekti:

"...
Sürümüzde bir kurt çoban kalmasın,
Tepemizde gizli düşman kalmasın;
Düşmanların dostu hakan kalmasın;
Kurtar bizi bu yaldızlı yılandan!

Abdülhamid gerçi Kızıl Sultan'dı,
Buna nisbet yine o bir insandı...
Çok mâsumlar fetvâsına aldandı,
Kurtar bizi artık kara sultandan!"

Bu devirde diğer bir reform taraftarı olan **Hâşim Nâhid (Erbil)**'in **"Türkiye için Necât ve İtilâ Yolları"**[119] isimli eserine cevaben **"Dînî Müceddidler"**[120] adıyla bir eser telif etmiş olan **Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi**'nin adı geçen eserinden **"meâlle ibâdetin adem-i cevâzını"** bir kere daha belirtmiş olmak için kısa bir nakli, dikkatlerinize arz edelim:

*"Vaktiyle bu bahse dâir **Ahmed Midhat Efendi** ile aramızda cereyan eden bir kalem münâkaşasında, Allâh'ın kitabının belâğât ve icaz zevkini anlamak isteyenlerin Arap edebiyatı ile beraber tefsir gibi, fıkıh usûlü gibi islâmî ilimlere de geniş bir vukûf kesbederek Kur'ân-ı Kerim'in ayağına*

---

119 **Hâşim Nâhid (Erbil)**-Türkiye için Necât ve İtila Yolları, İstanbul, 1913.

120 **Mustafa Sabri Efendi**'nin İstanbul'da 1338 (1922) tarihinde basılmış olan bu eseri, yayınevimiz tarafından Osmanlıcadan sadeleştirilerek birçok kereler basılmıştır.

gitmeleri de Kur'ân-ı Kerim'in hazır bir tercüme veya Türkçe bir tefsir ile kendi ayaklarına gelmesini beklememeleri lâzım geleceğini söylemiştim. Bununla beraber Türkçe tefsir yazmakla, Kur'ân-ı Kerim'in Türkçeye tercümesi birbirinden ayrı ve farklı meselelerdir. Ve ikincisi, birincisinden daha güç bir iştir. Sonra şimdiye kadar Kur'ân-ı Kerim'in Türkçe tefsiri veya tercümesi yazılmamış da değildir. Yazılmış, fakat beğenilmemiş ve nihayet (kifâyet) etmemiş ki, ***Hâşim Nâhid Bey*** *de buna henüz birinci defa olarak* ***Kazanlı Musa Efendi*** *tarafından teşebbüs olunuyor gibi idâre-i kelâm ediyor. Kendi tâbiri ile İslâm fikir ve vicdânının esâretten kurtuluşu böyle bir tercüme teşebbüsü ile hâsıl olsa, bunun daha evvelki tercümelerle meydana gelmesi gerekirdi. Yoksa* ***Musa Efendi'nin*** *tercümesi başka türlü, yani kendi anlayışına göre bir tercüme mi olacak?* ***H. Nahid Bey*** *gibi reformcularımızın arzusuna uygun farz edebilecek miyiz?* ***Musa Efendi*** *tercüme yazacak ve* ***Hâşim Nahid Bey*** *gibi Arapça'nın daha sarf ve nahvini bilmeyen edebiyatçılarımızın hikmetiyle bu tercüme, Kur'ân'ın aynı sayılmak derecesinde Müslümanları dikkate koyduktan sonra Kur'ân-ı Kerim'in tercümesine âid dînî arzulardaki ikinci ve asıl maksadı arz edelim.*

Reformcularımız, Kur'ân-ı Kerim'in Türkçesini, asıl Kur'ân makamına koyarak Türkler'in namazını bile işte bu Türk Kur'ân ile kıldırmak isterler. İşte ben de câiz olmayan şeyin Kur'ân-ı Kerim'i Türkçe'ye tercüme etmek değil de belki herhangi bir lisan ile tercümesinin namazda okunma meselesi olduğunu söylemek isterim. Çünkü Kur'ân-ı Kerim'in hakiki mâhiyetinin, icâzkâr belâğatinin müstenidi bulunan kendi kelimeleri ile kaim olduğundan başka bu kelimelerin türlü türlü mânâlara kabiliyeti itibariyle o mânâlardan hangisinin gerçekten ilâhî murad olduğu kat'iyetle kestirilemeyeceği için muhtelif mânâlara göre husûle gelebilecek muh-

telif tercümelerden muayyen bir tercüme hakkında, Kur'ân olmak hükmü verilemeyecektir.

Vâkıa içtihadların çeşitliliğine göre, din imamları tarafından Kur'ân âyetlerine çeşitli mânâlar verilerek onlardan her biri bir şer'î hükme kaynak sayılmış ve İslâm Mezhepleri mensuplarınca o hükümler amel olunacak hükümler olarak tutulmuş ise de Kur'ân-ı Kerim'in metnindeki birlik, şimdiye kadar olduğu gibi muhafaza edilmiştir. Eğer bu mezhebin Kur'ân-ı Kerim'e âid telâkkîsine göre, Kur'ân'ın ibâresinin değişmesine meydan verilecek olursa, meselâ Hanefîler'in namazlarında okuyacağı Kur'ân ile Şâfiîler'in namazlarında okuyacağı Kur'ân başka olmak ve neticede çeşitli İslâm zümrelerinden her birinin ayrı ayrı kitabı bulunmak icab eder.

*Müslümanlar'ın kitabındaki birliği temin ve te'yid ile Allâh'ın kitabına ârız olabilecek en küçük bir şüpheyi o sahadan uzaklaştırmak vazifesine tam mânâsıyla dikkat ve itina maksadıyla, Kur'ân-ı Kerim'i Cenâb-ı Peygamber'den tevâtüren menkul olan ibâreye hasreden ve «**gayr-ı mütevâtir Kur'ân değildir**» diyerek kesip atan İslâm âlimleri, hatta **İbn-i Abbas, İbn-i Mes'ud** ve **İmâm-ı Ali** gibi büyük sahabe tarafından, Kur'ân-ı Kerim'in ibâresi hakkında vârid olarak Eshâb-ı Kur'ân-ı ekseriyetin muvâfakatı olmayan, tevâtür haddine yetişmeyen ve «**Şaz Kıraat**» ismi verilen husûsî okumalar (kıraat) , bazen şer'î hükümler için bir fıkıh vesikası sayılmak ve bazen da mütevâtir okumanın tefsiri makamında telâkkî edilmek üzere mânâları ile Kur'ân gibi nazar-ı itibare alındıkları hâlde bile bu okumalar üzerine namazda okumayı câiz görmemişken, şunun-bunun tarafından tanzim olunacak ve bugün beğenilen sûret, yarın beğenilmemekle çeşitli şekiller alacak Türkçe veya Kürtçe ibârelerin Kur'ân ibâresi hâlinde namazlarda okunmasını kat'iyyen câiz göremezler. Ve böyle mühim esaslara mebnîdir ki, namazda Fars lisânı*

*ile Kur'ân okunmasının câiz olması hakkında **İmâm-ı A'zam Ebû Hanife**'ye isnad edilen ve **Nuh ibn-i Meryem** tarafından adı geçen imamın bu içtihadından geri döndüğü rivâyetiyle hadd-i zâtında önemini muhafaza edememiş bulunan bir şey, usûl âlimleri nazarında kabule mazhar olamamıştır.*

Kur'ân-ı Kerim'in mânâsını anlamaksızın bile mücerred okunmasına karşı sevap vaad olunmasındaki önemli itina, Müslümanlığın anayasası hâlinde bulunan bu Kitab-ı Mübîn'in değişmekten mahfuz kalmasını temin ve te'yid hikmetine mâtuf olmalıdır. Çünkü evvelki kitapların bozulma ve değişmelerinden doğan mahzurlar, gözümüzün önündedir.

*Meseleyi hülâsâ edelim: Kur'ân'ın Türkçe tefsir ve tercümesi yazılabilir. Bunun için evvelden beri bir şer'î yasak yoktur. Fakat bu eserler, Kur'ân-ı Kerim'in belâğât zevkinden istifade etmek arzusunda bulunanları kandıracak (tatmin edecek) bir yeterlik derecesinde olamaz. Bu kısım insanların arzularında tam bir ciddiyet varsa, Kur'ân'ı kendi lisânı ile anlamak üzere gereken ilmî vâsıtaları kazanmaya üşenmesinler. **Şekspir**'in, **Victor Hugo**'nun şiirlerindeki edebî meziyetlere vâkıf olmak için İngilizce ve Fransızca'yı edebiyatı ile bilmek lâzım geldiği hâlde veciz ilâhî nazmın (Kur'ân'ın) nükte ve kendine mahsus inceliklerini bir tahsil ve araştırma emeği çekmeden anlamaya kalkışmak yanlıştır.*

*Sonra bilhassa namazlarda Arapça'dan başka herhangi bir lisân ile Kur'ân okunmaz. **Cibril-i Emîn**'in **Hz. Muhammed**'e indirdiği kelime ve ibârelerin gayrı bir ibâre ile Arapça da olsa yine Kur'ân okunmaz ve tahâretsiz okunmamak gibi okumaya mahsus hükümler, bunlar hakkında cereyan etmez. İnsanın namazda Allâh'ına kendi lisânı ile duâda bulunmak nimetinden mahrum kalması tarzındaki yeni itirazların cevabı kolaydır: Çünkü namazı, insanın kendisi tertip etmemiştir. Cenâb-ı Hakk'ın emri vechile tertip edil-*

miştir. İçinde okunacak Kur'ân'ın da Allah kelâmı olması istenmiştir. Vazife bu sûretle îfâ edilecek. Cenâb-ı Hakk'a istedikleri kadar duâ edebilirler ve isterlerse namazda okudukları Kur'ân âyetlerinin mânâlarını da ehlinden öğrenebilirler. Ve bu gibi ihtiyaçlarından dolayı İslâm unsurlarının Arapça'nın bir ortak lisan gibi aralarında umûmîleşmesine çalışmaları bir vazifedir.

Daha sonra namazın en mükemmeli cemaatla kılınan namazlardan ibâret olduğuna göre, herkesin kendi lisânıyla namaz kılmak lâzım gelmesi üzerine çeşitli İslâm unsurlarının bir arada namaz kılamaması veyahud kıldıkları sûrette her kafadan bir ses gelmesi gibi mahzurlarla İslâm'ın âhenk ve birliğine vurulacak darbeleri hesaba katmalıdır!..

Türkçe Kur'ân okumak derecesinde olmamak üzere, Türkçe hutbe usûlü de hatiplerin ehliyet derecelerine göre iyi idâre edilmesindeki müşkilâttan başka, diğer lisanlar içinde örnek olarak gitgide Türk, Çerkez, Lâz, Kürt ve Arnavut gibi muhtelif İslâm unusurlarının Cuma ve Bayram namazlarından başlayarak ayrı ayrı câmilere bölünmeleri ve ayrılmaları gibi bir hâl doğurur."[121]

Hâşim Nâhid Bey, Sabri Efendi'nin tenkidlerine İkdam Gazetesi'nde cevaplar vererek kendisini müdafaa etmiştir. Hattâ yalnız O değil, İttihadçıların mâceracı reformisti **Ubeydullah Efendi**[122] de Vatan Gazetesi'nde **Hâşim Nâhid**'i destekleyen yazılar yazmıştır. O'nun bu yazılarından iktibaslar yapan **Osman Ergin**, şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

*"**Ubeydullah Efendi**, şu sözleriyle (naklettiği sözle-*

---

121 **Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi**- Dînî Müceddidler, İstanbul, 1994, sh: 192 vd.

122 Reformist ittihatçı **Ubeydullah Efendi** (1858-1937) hakkında geniş bilgi için bkz: **Ömer Hakan Özalp**- Ulemâdan Bir Jöntürk: **Ubeydullah Efendi**, İstanbul, 2010.

rini kastediyor), Kur'ân'ın Arapçası'yla değil Türkçesi'yle ibâdet edilmesi lâzım geleceğini müdafaa etmek istiyor, fakat fikrini pek de açıkça söyleyemiyor."[123]

Osman Ergin, daha sonra kendisinin de taraftar olduğu **"meâl ile ibâdet"** mes'elesinde olup bitenleri şöyle hikâye etmektedir:

*"Dinde büyük bir inkılâbın Kur'ân'ın Türkçe'ye tercümesiyle mümkün olacağı çoktan beri anlaşılarak bu yola gidilmiş ve bir hayli Kur'ân tercümesi ortaya çıkmıştır. Bunlardan «**Mevâkib**» ile «**Tibyân**» adındaki tercüme ve tefsirler basılmış olduğu için 1908 İnkılâbı'ndan önce bilinen ve okunan dînî eserlerdendi.*

*1908 Meşrûtiyet İnkılâbı'ndan sonra başta **Şeyhülislâm Mûsâ Kâzım Efendi**, «**Saffetü'l-Beyân**» ve Temyiz Mahkemesi âzâsından **Bereketzâde İsmail Hakkı Bey** de «**Envâru'l-Kur'ân**» adında büyükçe birer Kur'ân tercüme ve tefsiri yazıp neşre başlamışlar ve her ikisi de birer cildini çıkarmışlardı.*

*Yine bu sırada kitapçı **İbrahim Hilmi**, «**Kur'ân-ı Kerim Tercüme ve Tefsiri**» başlığı altında, Arapça metinsiz ve yalnız Türkçesi olmak üzere bir tercümeyi neşre başlamış ve 5 formasını çıkardıktan sonra hükümetçe bu eser yasak edilmişti.*

***İbrahim Hilmi**, eserin başına yazdığı önsözde diyor ki:*

«Öteden beri vatanımızda bir inkılâb-ı fikrî ve içtimâî yapmak için var kuvvetimle çalıştığımdan âyât-ı kerimenin meâl-i münîfini tercüme ettirerek tab ve neşreylemek ahass-ı âmâlim idi.

İşte şimdi bir heyet-i muktedireye yazdırdığım bu nüshayı neşrediyorum... Hüsn-i niyete makrun ve hiss-i diyâne-

---

123 **Osman Ergin**- a.g.e., sh: 1609.

te müntehî olan fikr-i emelim, yanlış telâkkî edilmesin. Bir Türk, Kur'ân-ı Kerim'i Türkçe okumakla hiçbir vakit aslını, Arapçasını okumaktan müstağnî kalamaz!.. Türkçesi, ancak tefsirli bir tercümeden ibârettir. Aslı her vakit kemâl-i tevkîr ve ihtiar ile okunacaktır...»

Tercümeyi yapan bir ***"heyet-i muktedire"*** *değil, yalnız Hıristiyan Araplardan* ***Zeki Magamiz****'dir. Bu tercümenin çıkması, 1914 Cihan Harbi'nin başlangıcına rastlar. O sırada Osmanlı Hükümeti'ne karşı isyan etmiş ve ayrılık bayraklarını açmış olan Araplar'ın Türkler'de buldukları kabahatlerden birisi de bu idi. Yani,* ***«Türkler, İslâm Dini'nde ayrılıyorlar. Kur'ân-ı Kerim'i terk ediyorlar!..»*** *diyorlardı ve bu tercümeyi şâhid tutuyorlardı.*

Araplık Âlemi, Türkler'den ayrıldıktan, Hilâfet kalktıktan ve nihayet Cumhuriyet îlan edildikten sonra Kur'ân'ı Türkçe'ye tercümede de bir faaliyet, bir yarış baş gösterdi. ***İbrahim Hilmi, Zeki Magamiz****'in tercümesini* ***İzmirli İsmail Hakkı****'nın tetkikinden geçirterek neşrettiği gibi ayrıca yine bu zâta ve* ***Hüseyin Kâzım Kadri****'ye de birer Kur'ân tercümesi yaptırıp neşrettirdi ve bunları, aşağıdaki hâşiyede görüleceği üzere, daha birçok tercümeler tâkip etti."*[124] dedikten sonra uzun bir dipnotta yapılmış olan tercümeleri sıralamakta ve bunlar hakkında izahat vermektedir.

Osman Ergin, bu tercüme ve meâller arasında zikrettiği **Cemil Sâid** adındaki bir Galatasaray mezunun müsteşrik **Kazimirski**'den tercüme ettiği meâlin **"birçok yanlış ihtivâ ettiğini"** beyân etmekteyse de 1932 Ramazanı'nda **M. Kemal Paşa**'nın giriştiği **"Türkçe İbâdet"** faaliyet ve çalışmaları esnasında bu tercümeyi kullanmış olmasından gâfil görülmektedir.

Nihayet aslının yerine ikaame olunarak namazda kul-

---

124 **Osman Ergin**- a.g.e., sh: 1610 vd.

Atatürk'ün 1925'te Fethi Okyar'a "bugün gözlerimi kapatsam arkamda bırakacağım bir diktatör manzarasıdır" dediğini belirten Bilgi Üniversitesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi ve Abant Platformu Eş Başkanı Prof. Dr. Mete Tunçay:

Günümüz Kemalistleri geçmiştekilerden çok daha dogmatik

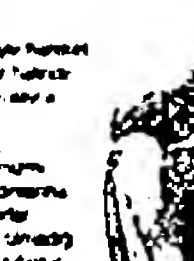

MEHMET GÜNDEM

Rol çalan aydın tipleri...

"TÜRK OKULLARININ FAYDASI BÜYÜK

Murat Belge de Afrika'ya, oradaki Türk okullarına gönderilmiş.

Gördüklerimiz çiğköfte mi satar?

lanılması maksadıyla bir meâl ortaya çıkarmak düşüncesi hâkim olmuştur. Zira **M. Kemal Paşa**'nın Dolmabahçe Sarayı'nda etrafına cem ettiği o günün meşhur hâfızları bu tercümede birçok yanlış bulmuşlardı.[125] İşte bu sebeple yeni bir meâl yapma işi şâir **Mehmed Âkif Bey**'e[126], tefsir de **Elmalılı Muhammed Hamdi Efendi**'ye[127] havâle olunmuştur.

---

125 Bu hususlaki münakaşalar için bkz: **Dücâne Cündioğlu**- a.g.e., sh: 9 vd.

126 **Mehmed Âkif,** kendisine havâle edilen bu tercüme işindeki reformist gâyeyi fark edince aldığı avansı iâde ettiği gibi Mısır'a kaçmıştır. Orada bitirdiği tercümeyi, 1936 yılında hastalanması üzerine Türkiye'ye gelirken **İhsan Efendi**'ye bırakmış ve O'na:

"-İyileşir geri gelirsem senden alırım. İyileşmeyip de öldüğümü duyarsan bu müsveddeyi yakarsın!.." demiştir.

Mâlum olduğu üzere **Âkif,** 1936 yılı Aralık Ayı'nda İstanbul'da vefât etmiştir. Buna rağmen **İhsan Efendi, Âkif**'in çok emek verdiği bu müsveddeyi yakmaya kıyamamış, O da kendi oğlu **Ekmeleddin İhsanoğlu**'na, bunu, vefâtı hâlinde yakmasını vasiyet etmiştir. **Ekmeleddin İhsanoğlu** da babasının vefâtından sonra kendisini tâziyet maksadıyla ziyaret eden ve Ezher'de okuyan bir kısım Türk talebeleri muvâcehesinde bu vasiyeti yerine getirerek **M. Âkif**'in meâlini yakmıştır.

127 **Osman Ergin** diyor ki:

*"**Mehmed Âkif,** Kur'ân'ı tercümeden vazgeçince Diyânet İşleri Reisliği, hem tercümenin, hem de tefsirin **Mehmed (Muhammed) Hamdi Yazır** tarafından yapılmasını istemiş, O da kabul ederek birinci cildini yapıp mukaddemesini de yazarak basılmak üzere Riyâset'e vermiştir. Şu var ki, mukaddemede Kur'ân'ın hakkıyla tercüme edilemeyeceğinden ve tercümenin hiçbir zaman aslının yerini tutamayacağından uzun uzadıya bahsettiği sırada «**Kur'ân'ın Türkçe tercümesiyle namaz kılınamaz hâşâ!**» diye de bir kayıt koymuş olması basılacağı sırada bu eseri tetkik eden Maârif Vekilliği'nin dikkatini üzerine çekerek bu fıkranın mukaddemeden çıkartılmasını istemiş, fakat **Mehmed (Muhammed) Hamdi Yazır** çıkartmamakta ısrar etmiştir.*

*Aynı zamanda Hükümet, bu meseleyi tetkik ederek ilmî ve dînî kanaatlerini bir raporla bildirmeye İlâhiyat Fakültesi profesörlerinden **Serâfeddin Yaltkaya** ile **İsmail Hakkı İzmirli**'yi memur etmiştir.*

*Raporu, şimdi Diyânet İşleri Reisliği'nde bulunan **Prof. Şerafeddin Yaltkaya** yazarak **İzmirli** de O'nun mütâleasına iştirak etmiştir. Rapor,*

Bu maksadla kullanılacak metin hususunda münâkaşalar devam ederken göze girmek isteyen bir müfsid hoca, Erenköy Câmii imamı **Cemâleddin Efendi**, Türkçe meâlle

---

*şimdiye kadar neşredilmemiş olduğu için münderecâtını ve varılan neticeyi kat'î olarak bilemiyoruz. Şu var ki, her iki profesörün daha önceki neşriyâtı raporun hükümetin isteğine uygun bir tarzda yazılmış olduğu, yani Türkçe Kur'ân'la namaz kılınacağını mutazammın bulunduğu kanaatini doğurur. Bunlardan **Şerafeddin Yaltkaya**, bundan 29 sene önce Bilgi Mecmuâsı'nın ikinci sayısında «**Câhiz**» eğreti adıyla neşretmiş olduğu «**İslâmiyet'in inhitâtının bazı sebepleri**» başlığı altındaki makalede, bu kanaati, o zamana göre büyük vir medenî cesâret göstererek (!) şu:*

*«**İmam-ı A'zam**, fârisî ile namaz kılmayı câiz görüyor. İmâmeyn (**İmâm-ı Muhammed** ile **İmâm-ı Yusuf**) ancak âciz olduğu zamanda bunu tecviz ediyorlar. Çünkü dinde aslâ suûbet (zorluk) yoktur! Şeriat-ı İslâmiye'nin gâyesi beşeriyetin saâdeti ve meşakkatten kurtulması olduğundan İnsaniyet'in bu gâyeye vusûlünü men'eden her şey, İslâmiyet'te merduddur. İslâmiyet'i sırf uhrevî telâkkî etmek ve halkı daima meşakkate koşturmak ve ibâdeti mümkün olduğu kadar din işlerinden uzaklaşmaktan ibâret zannetmek büyük bir yanlışlıktır. Ruh-i İslâmiyet'i anlamamaktır.» (sahife, 173) cümleleriyle göstermiş olduğu için bu Cumhuriyet ve serbestlik devrinde daha serbest ve daha etrafı mütâlaa yürüterek Türkçe Kur'ân'la namaz kılınır demiş olduklarında şüphe bırakmazlar. **Profesör İsmail Hakkı İzmirli**'nin kanaati de «**Meâni-i Kur'ân-ı Kerîm**» adı altında neşretmiş olduğu Kur'ân tercümesinin önsözündeki şu cümlelerden anlaşılır. Profesör diyor ki:*

«Kur'ân-ı Mübîni tercüme câizdir. Bunda aslâ şüphe ve ihtilâf yoktur. İhtilâf, tercüme ile namazın sahih olup olmamasındadır. Hanefî imamları indinde Nazm-ı Kerîm rükn-i aslî olmamakla mânâya delâlet eden tercüme ile namazda kıraat câizdir.

*İmâm-ı A'zam'a göre, Kur'ân-ı Kerim'i iyi okuyabilsin, iyi okuyamasın, kadir olsun, âciz olsun, her kim hakkında olursa olsun tercüme ile kıraat sahih ise de İmâmeyn (**İmâm-ı Muhammed** ve **İmam-ı Yusuf**) indlerinde ancak Kur'ân okumaktan âciz olan kimse tercümesiyle namazı kılabilir, kendi lügati ile okuyabilir.*

***İmam-ı A'zam**'a göre, diğer tilmîzi **Nuh ibni Meryem**'in rivâyetine göre, **İmam-ı A'zam** bilâhare İmâmeyn mezhebine (kavline) dönmüştür.*

İşte Kur'ân tercümesinde şu mütâlaayı yürüten zâtın da arkadaşı gibi Türkçe Kur'ân'la namaz kılınır dediğinde şüphe kalmaz.

***Mehmed (Muhammed) Hamdi Yazır**, bu rapor üzerine mi, yoksa*

namaz kıldırmaya başlamış ve bu durum gazetelerde haber olmuştu. **Osman Ergin** bu hâdiseyi şöyle değerlendirmektedir:

"Bu münakaşalar, bu Kur'ân tercüme ve tefsirleri işleri böylece devam edip gittiği sırada ve günün birinde Erenköyü'nde bir câmide imamın birisi, Kur'ân'ın Türkçesini okumak sûretiyle namaz kıldırmış ve bu hâdise matbuata da aksetmişti.

*Türk milliyetçilerinden **Ahmed Ağaoğlu**'nun Milliyet Gazetesi'yle neşretmiş olduğu bir makale müfrit Türkçüler'in ve Türkçe Kur'ân'la namaz kılınması lüzumunu müdafaa edenlerin fikirlerine tercüman olduğu için bu bahsin tamamlanmasını ve **Mehmed Âkif**'in neden dolayı tercüme ettiği Kur'ân'ı hükümete vermediğinin anlaşılması maksadıyla o makaleyi de olduğu gibi alıyorum:*

«İstanbul câmilerinden birisinde, Türk hocalarından birisi, Türkçe namaz kılmış ve birçok Türk mü'minleri de O'na iktidâ etmişler. Türkçeyi resmî lisan olmak üzere ilan etmiş, Türklüğü de devletin temeli olarak kabul eylemiş olan bir memlekette bunun kadar tabiî bir hâdise olabilir mi? Fakat eyvah ki, tabiîlik ve mantık hâlâ birçoklarının dimağına yerleşmemiştir. Anlaşılıyor ki, bazıları hâdiseye itiraz etmişler ve hocayı Diyânet İşleri Reisliği'ne şikâyet eylemişlerdir.»"[128] sözleriyle başlayan bahis mevzuu uğursuz makaleyi

---

emeğinin ve eserinin heder olmaması düşüncesiyle mi, hâsılı ne ile olduğu anlaşılamayan bir sebeple sonra o fıkrayı mukaddimeden çıkartarak eserin tab'ına muvâfakat etmiş, bu sûretle Kur'ân'ın tercüme ve tefsiri işi de hükümet eliyle ve O'nun tasvib ve kararıyla neticelenmiş oldu." (Bkz: **Osman Ergin**- a.g.e., sh: 1618 vd.)

Osman Ergin'in burada her defasında **"Muhammed"**i, **"Mehmed"** sûretinde yazmış ve sonraki sahifelerde de **M. Kemal**'in bir teşebbüsünü alkışlamış olmasıyla ne zihniyette olduğu âşikârdır.

128 **Osman Ergin**- a.g.e., sh: 1613 vd.

iktibas etmiştir.

Bundan sonra **"Din İnkılâbında Atatürk'ün Hamleleri"** başlığı altında **M. Kemal Paşa**'nın Tekbir, Ezân, Kamet ve Salâ'nın Türkçeleştirilmesine âid çalışmaları, bu faaliyete başından beri dâhil olmuş bulunan **Ali Rıza Sağman**'ın[129] hâtıralarından uzun uzun nakleden **Osman Ergin**, daha sonra da muhtelif hâfız efendilerle muhtelif câmilerdeki tatbikâtın tafsîlâtını veriyor. Bu tatbikatçılardan biri olan **Ali Rıza Sağman**'ın şu değerlendirmesini de naklediyor ki, **M. Kemal**'i ve O'nun bu hususlaki gayret ve faaliyetlerini öve öve bitiremeyen adamlardan birine âid olan bu sözler cidden ehemmiyetlidir. O diyor ki:

---

129 **Ali Rıza Sağman**, ömrünün sonlarında hâtıralarındaki medhiyelerden dolayı kendisine bir mâzeret kapısı açmak ihtiyacıyla olmalıdır ki, 1951 yılında Sebilürreşad Mecmuâsı'nda **"O Müthiş Sele Karşı Duramadık!"** başlığı altında bir makale yazmış ve burada kendisini uzun uzun tanıttıktan sonra:

"«Türkçe Kur'ân olur mu, okunur mu?» meselesi. Buna istediğiniz kadar hücum ediniz, hatta beni de yanınıza almayı unutmayınız.

İşin tatbiki ciheti.

Burada hülâsâ olarak derim ki: Azîm ve pürdehşet bir sel önünde bir koca kütük olamadık. Herkes gibi biz de resmî ve sivil köpükler ile gelen bu sel önünde bir saman çöpü durumuna düşmüştük.

Falan kişinin bu selden ürkmediğini, kimse iddiâ edemez. Böyle bir iddiânın ne kadar yalan olduğunu, arzu edenlere açıklayabiliriz. Hem böyle bir arzuda bulunan varsa çabuk olsun. Zira bu işler ile alâkalı olanlar pek azalmıştır. İyi ve kötü, hakikatler gizli kalmamalıdır.

Kimsenin aklına gelmediğini sandığım bir hakikat var ki, burada hülâsâ olarak sunayım:

*Tanzimat ile başlayıp aydın gençlerin kafalarında tutunan ve XX. asrın başlarında **Ziya Gökalp** ile tetevvüc eden fikir, 1931'deki o hareketimiz ile fiilen öldürülmüştür. Bu sûretle iyice anlaşılmış oldu ki, Türkçe Kur'ân olmadığı gibi, Türkçe Kur'ân okunamaz da. Bu nükteyi, nükte-bîn olan anlar."* (Bkz: **Ali Rıza Sağman**- O Müthiş Sele Karşı Duramadık: "Türkçe Kur'ân" Olmaz ve Okunmaz, Sebilürreşad, IV/95, sh: 312-313, Şubat, 1951)

*"O (yani **Mustafa Kemal Paşa**) diyordu ki, Türk bunun (Kur'ân'ın) arkasından koşuyor. Fakat O'nun ne olduğunu anlamıyor, içinde neler var, bilmiyor ve bilmeden tapınıyor. Benim maksadım, arkasından koştuğu kitapta neler olduğunu Türk anlasın. Evet, ben de bilirim ki, insan, dinsiz olmaz. Fakat Türk'ün dini tabiattır. Bunu size münevversiniz diye söylüyorum."*[130]

Bu sözün gerçekte ne demek olduğunu, **Kâzım Karabekir Paşa**'nın naklettiği şu sözler göstermektedir. O diyor ki:

*"...Bu bekleyişim uzun sürmedi. Hemen bu akşam (14 Ağustos) heyet-i ilmiye şerefine Türk Ocağı'nda verilen çay ziyâfetinde **"ilk tehlikeli hamle"** göründü.*

*Şöyle ki: Ziyâfete **Mustafa Kemal Paşa** da, ben de dâvet edilmiştik. Vekillerden kimse yoktu. Hayli geç gelen **Mustafa Kemal Paşa**, heyet-i ilmiyenin şimdiye kadarki mesâisi ile ilgili görünmeyerek **"Kur'ân'ı Türkçe'ye aynen tercüme ettirmek"** arzusunu ortaya attı.*

*Bu arzusunu ve hatta mücbir olan sebebini, başka muhitlerde de söylemiş olacaklar ki, bugünlerde bana Şer'iyye Vekili Konya meb'usu **Hoca Vehbi Efendi** vesâir sözüne inandığım bazı zâtlar, şu mâlumâtı vermişlerdi:*

*"**Gâzi**, Kur'ân-ı Kerim'i bazı İslâmlık aleyhtarı zübbelere tercüme ettirmek arzusundadır. Sonra da Kur'ân'ın Arapça okunmasını, namazda bile yasaklayarak bu tercümeyi okutacak!.. Ve o zübbelerle işi alaya boğarak, güyâ Kur'ân'ı da, İslâmlığı da kaldıracaktır!.. Etrafındaki böyle bir muhit kendisini bu tehlikeli yola sürüklüyor."*

*Bazı yeni kişilerden de söz ettikleri gibi, bu akşam da bu fikre ayak uyduran bazı kimseler görünce, bu tehlikeli yolu önlemek için **Mustafa Kemal Paşa**'ya şöyle cevap verdim:*

---

130 **Osman Ergin**- a.g.e., sh: 1622.

"-Devlet reisi sıfatıyla din işlerini kurcalamaklığınızın içerde ve dışarıdaki tesirleri, çok zararımıza olur. İşi, alâkadar makamlara bırakmalı. Fakat rastgele şunun-bunun içinden çıkabileceği basit bir iş olmadığı gibi, kötü politika zihniyetinin de işi karıştırabileceği göz önünde tutularak, içlerinde Arapça'ya ve dînî bilgilere de hakkıyla vâkıf değerli şahsiyetlerin de bulunacağı yüksek ilim adamlarımızdan mürekkep bir heyet toplamalı ve bunların kararına göre, tefsir mi, tercüme mi yapmak muvâfıktır, ona göre bunları harekete geçirmelidir."

"-Din adamlarına ne lüzum var, dinlerin tarihi mâlumdur. Doğrudan doğruya tercüme edivermeli!.." gibi bazı hoşa gider bir fikir ortaya atılınca buna karşı:

"-Müstemlekeleri İslâm halkıyla dolu olan büyük milletler, kendi siyâsî çıkarlarına göre Kur'ân dillerine tercüme ettirmişlerdir. İslâm Dini'ne ve Arap Dili'ne hakkıyla vâkıf kimselerin bulunmayacağı herhangi bir heyet, tercümeyi meselâ Fransızcasından yapabilir. Fakat bence, burada Maarif programımızı tesbit için toplanmış bulunan bu yüksek heyetten, vicdânî olan din bahsinden değil, müsbet ilim cephesinden istifâde hayırlı olur. Kur'ân'ın yapılmış tefsirleri var, lâzımsa yenisini de yaparlar. Devlet otoritesini bu yolda yıpratmaktansa, Millî kalkınmaya hasretmek daha hayırlı olur." dedim.

***Mustafa Kemal Paşa**, beyânâtıma karşı hiddetle bütün içini ortaya dökerek:*

"-Evet, Karabekir; Arapoğlunun yâvelerini Türk oğullarına öğretmek için Kur'ân'ı Türkçe'ye tercüme ettireceğim ve böylece de okutturacağım! Tâ ki, budalalık edip de aldanmakta devam etmesinler!.."[131]

---

131 Bkz: **Kâzım Karabekir**-Paşaların Kavgası, İstanbul, 1995, sh: 158 vd. veya **Uğur Mumcu-Kâzım Karabekir** Anlatıyor, Cumhuriyet

Bu meseleyi tafsîlâtlı bir şekilde yazmış olan **Dücâne Cündioğlu**, şöyle diyor:

*"**«İbâdetlerin Türkçeleştirilmesi Projesi»**, tamamlan(a)mamış, bir diğer tabirle amacına ulaşamamış bir projedir. Devrin iktidarı, bu projeyi bütünüyle tatbike koymakta çok çeşitli sorunlarla karşılaştığından, projenin bazı kısımlarında ısrarlı olmaktan vazgeçmiş ve buna rağmen hiç değilse bazı kısımlarını -cezrî tedbirler yoluyla- yürürlükte tutmaya çalışmıştır. Ancak çok partili siyâsî hayata geçişle birlikte, bu **«kısmî ısrar»** da pek bir netice vermemiş, verememiştir."*[132] demekte ve sözlerini şu yakışıksız sözlerle tamamlamaktadır:

"Türkçe Ezan, Türkçe Duâ, Türkçe Kur'ân... tüm bu temennîlerin hayata geçmesi için Cumhuriyet iktidarının iyice yerleşmesini beklemek gerekecek ve nitekim bir gün bu düşler de gerçek olacaktır!.."[133]

Ölümünden az bir müddet evvel kendisinin **"Şaman Dini"**nden olduğunu ilân etmiş olan **Cemal Kutay** da **"Türk Dili ile İbâdet"** dâvâsı yolunda iki cild eser yazmış ve bu projeyi **"Atatürk'ün hasretiyle ölmüş olduğu bir proje"**[134] olarak değerlendirmiştir.

Gerçek ise, Allâh'ın, Kur'ân-ı Kerim'i her türlü tahriften koruyacağı yolundaki vaadinin mutlak bir tezâhüründen ibârettir!..

Gazetesi, 19 Haziran 1990 tarihli nüsha veya bkz: **Uğur Mumcu- Kâzım Karabekir** Anlatıyor, İstanbul, 1994, sh: 94.

132 **Dücâne Cündioğlu-** a.g.e., sh: 15.

133 **Dücâne Cündioğlu-** a.g.e., sh: 31.
İyi niyetinden şüphe etmediğim bu arkadaşı, bu son sözlerinin bir müslümana yakışmayacağı yolunda ikaz ettim. Bakalım, eserin yeni baskısında bu sözler kaldırılacak mı?!

134 **Cemal Kutay- Atatürk**'ün Hasretiyle Öldüğü Bir Proje: Türkçe İbâdet, İstanbul, 1998.

b-Kur'ân Metninin Lâtin Harfleri ile Yazılması

Cumhuriyet Türkiyesi'nde İslâm Dini, devlet kontrolüne alınarak[135] câmilere ve vicdanlara hapsedilmekle kalınmamış her vesile ile bir irticâ kampanyası gerçekleştirilerek Müslümanlar üzerindeki fiilî baskı devam ettirilmiştir. Bunun **"Ticânîlik"**, **"Nurculuk"** veya **"Süleymancılık"** gibi pek çok zümrevî olanları yanında bir de umûma müteveccih

135 **Mâhud Sıddık Sami Onar, bizim de fakültede okuduğumuz ders kitabında:**

"...Devlet teşrî sahasında teokratik esaslara bağlı olmadığı, kanun koyarken bunları dînî esaslara uydurmak mecburiyetinde bulunmadığı gibi, idare sahasında da dînî birtakım vazifeler ifâsıyla mükellef değildir. Dînî faaliyetler, âmme hizmeti mâhiyetini kaybetmiş bulunmaktadır. Devletin herhangi bir dinin esaslarına mugâyir kanunlar koymaması üstün bir hukuk kaidesinden doğan hukûkî bir mecburiyet teşkil etmez. Ancak Devlet, siyâsî bakımdan bunu göz önünde bulundurabilir. İdâre sahasında da Devlet, dinlerle ancak zâbıta bakımından, yani dînî bir faaliyetin âmme intizamını bozmamasını temin, cemiyetin maddî nizamını muhafaza bakımından meşgul olur." demekte, daha sonra da şunları ilâve etmektedir:

"Bugün Diyânet İşleri Reisliği'nin Devlet teşkilâtı içinde yer alması ve Devlet'in bu teşkilat mârifetiyle dînî birtakım faaliyetler îfâ etmesi lâiklik esası ile te'lif edilemez. Filhakika Müslümanların ekseriyeti teşkil ettiği ve bu itibarla bunların ihtiyaçlarına cevap vermek de Devlet için bir vazife, bir âmme hizmeti mâhiyeti aldığı ileri sürülebilir. Ancak bu ekseriyet, ekalliyetler gibi bu ihtiyaçlarına kendi teşkilât ve vâsıtalarıyla cevap verebilir. Devlet, belki de bu teşkilâta diğerleriyle beraber ve umûmî menfaatlere hâdim cemiyetlere yaptığı tarzda bazı yardımlar yapabilir. Fakat lâik bir devlette idârenin din sahasında müsbet faaliyetler icrâ etmesine sebep ve lüzum yoktur. Diyânet İşleri Reisliği'nin idâre teşkilâtı içindeki yeri ve rolü, hukûkî esaslardan ziyâde siyâsî mülâhazalarla izah edilmek ve muvakkat ve geçici bir tedbir sayılmak daha doğru olur. Aynı sûretle tekkelerin kapatılması ve bunların âmme intizamını, maddî nizamı ihlâl etmeyecek bir şekilde âyinlerine müsaade edilmemesi de gene siyâsî esaslara müstenid ve geçici bir tedbir sayılmak lâzım gelir. Bu, ancak inkılâbın îcab ettirdiği ve muayyen bir zaman ve mekâna mahsus fevkalâde bir zbıta tedbiri mâhiyetindedir." **(Bkz: Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar- İdâre Hukukunun Umûmî Esasları, İstanbul, 1952, sh: 564 vd.)**

tezâhürleri mevcuddur. Böylelerinin bugünkü **"başörtüsü"** zulmü gibi yakın geçmişte gerçekleştirilmiş olan bir örneği de Kur'ân-ı Kerim'in Arapça metninin Lâtin asıllı harflerle yazılması etrafında koparılan kızılca kıyâmettir.

Bu hâdisenin içinde yaşamış olduğum cihetle, bunu **"Geçmiş Günü Elerken"**[136] isimli hâtıratımda bir nebze yazmıştım. Şimdi orada yazdıklarımı dikkatlerinize arz etmek istiyorum:

"1957 yılında Diyânet İşleri Reisi **Eyüp Sabri Hayırlıoğlu** adında bir zât idi. O günlerde imparatorluktan kalma pek çok liyâkatli hocaefendi henüz hayatta olduğundan gerçek **"din âlimi"** ölçüleri, bugünkünden oldukça farklıydı. Pek öyle herkese **"din âlimi"** gözüyle bakılmazdı.

O güne kadar ismi duyulmamış, eseri olmayan bir kimse bulunması dolayısıyla **Eyüp Sabri Hayırlıoğlu** da pek göz doldurmuyor ve **«Celâl Bayar'la eski bir mâziye dayanan ahbablığı dolayısıyla bu makama getirildiği»** söyleniyordu. O zamanlar Diyânet İşleri Reisliği'nin pek bir fonksiyonu yoktu. Lâkin göze girmek, kendinden bahsettirmek ve bu maksadla dinin ruhunu zedeleyecek tâvizler vermek modası da başlamamıştı. Devlet içinde kapalı kutu gibi duran, kendisini hissettirmemeye çalışan bir tutum, gelip geçmiş reislerin hepsinde müşâhede olunmuştu. Ellili yıların başında bu durumu, merhum **Ahmed Hamdi Akseki** birazcık değiştirir gibi olmuşsa da, kısa zamanda Diyânet'e yine eski atâlet ve kapalılık yeniden hâkim olmuştu.

1950 yılından sonra ezânı aslına ircâ, birkaç İmam-Hatip Mektebi açmak ve radyoda Kur'ân okutmak gibi -niyet unsuru müphem- birkaç tâviz yüzünden dînî hayatta cüz'î bir canlılık belirmişti. Buna tahammül edemeyenlerce zaman zaman **"irticâ yaygaraları"** ile ortalık velveleye verilmiştir ki,

---

136 **Kadir Mısıroğlu**- Geçmiş Günü Elerken, c: I, İstanbul, 1993, sh: 182 vd.

ΣΕΜΠΑΤ
Έβδομαδιαία Έφημερις
Έκδιδομένη εν Κομοτηνή
ΔΕΥΤΕΡΑ 13 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ
— 1958 —
Αριθ. Φύλλου 82

مدیر مسئول: حافظ پاشا
فیاضی ۱
سنه‌لك آونه‌سی ۵۰
خارج ایچین ۱۰۰ دراخمی در .
اعلانات ایچین اعلانات کوره
اجرت آلینیر
بدیه ، تشکیلاتی: ۲۰۰ دراخمی

ثبات

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΧΑΣΑΝ ΖΕΚΗ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΧΑΦΟΥΖ ΓΙΑΣΙΑΡ
Κομοτηνή
Τιμή Φύλλου Δραχ. 1

صاحب امتیاز : حسن ذکی
ادارهخانه‌سی : کوملجنه
واسیلیوس‌پاولوس نومرو : ۶۳
سلکزنه موافق پازار قبول اولنور
درج ایدیلن پازار ایلاوه ایدیلیر

پازار ایرتسی ۱۳ تشرین اول ۱۹۵۸ شیمدیلك حفظه ، چیفار مستقل فکرلی تورکچه خزنه‌در . تلفون: ۸۰,۷۵ نومرو ۸۲

باطاریا ایله آتش...

خزنه‌مزده قرآن پازیسته حائز چیفان بر صورت تورکیه‌ده کی انقلاب یوانزی جرائد معلومدکه مکتوب صاحبی دیانت ایشلری وکیلی خبرلی اوغلو وزیر و عدلیه یایلیم آتشی آچیلدیغی وسیله اولدی. واویلایه سبب وبهانه اولان اوراق مکتوب نه‌در آکلایالم: پرواده‌کی معلمر ولیکی وکیلی طرفندن دیانت ایشلری ریاستنه یازیلان مکتوب یازیلارق یونان اهالیسنه خدمت ایدن) برخزنه او. انتشاری پازارتسی‌ده‌دولری. دیانت ، برنجی نسخه‌سندن اعتباراً — نومرو: کلیسه کلیسی — دیفنزلك واحد لاقیدلق علیهنه بایراق آچیش برخزنه‌در . اوخزنك یونان اهالیسنه خدمت دیدکاری توپیدی ! انقلاب دشمنی دیپورلر ویونی بزه برخیانت واهانت کی اعلان ایتمیورلر . اوراق

هفته‌نك مهم خبرلری

اوزاق شرقده جیریلر شرقدن توپیادن ایدیلکده اولان کشوی وماقسو آتشلری اختلاف بکی برصفحه‌یه کیرمشدی. برطرفدن واروشوواده چین و آمریکانن توپوتوسیر لری آتیلمده ، صاحاده برطرفدن بوانی فکرلی مدافعه ایدیلکده اولان واختلافلك داما ساکن برصفحه‌یه کیرمیکی کورولیوردی. تتکیم جیریلر بوصاحل آطه‌لریه دور موزاندن اوزاق خلق انکل اوتاقی ایچین برحفه مدافع توپیادی تسلیل ایتمشدی، شو شرطله که: اوزاق خلق ایدیه جك کیلره آمریکان حرب کیلری وقایت ایچه‌جکدی . آمریکالیلر بوایشده شرایطه چوقدن صو قاتمیلر اما آچیقدن کیری یه آلمایه جسارت ایده‌میورلر . آمریکان خزنه‌لرندن وچوقلرینك سیاسیه‌لرینك اوتون برشکده پاتلی ایشته‌یورلر . آمریکان خزنه‌لرندن وچوقلرینك حرب فقه‌ز احتلاف

Batı Trabya'da yayınlanan ve Kemalistleri Kızdıran "SEBAT" Gazetesi'nin başlığı

bu tutumun zamanımıza kadar devam ettiği görülmektedir. Asıl sebep, milletin hapsedilen îmanına vurulmuş olan prangaları gevşetme istikametindeki en mâsumâne hareketleri, vatan ve millete ihânet gibi göstererek lâikliğin İslâm düşmanlığı sûretindeki tatbikatından -değişen şartlara rağmen- vazgeçmek istemeyenlerin inad ve ısrarıydı. Bunlar için, Kemalizm ile mizan edildiğinde çirkin gösterilmesi mümkün görülen küçük bir hareket, Cihan Harbi çıkmışcasına yaygaraya sebep olabiliyordu ki, hâlâ da böyledir.

1957 yılında, Batı Trakya'da İslâm harfleriyle ve Türkçe olarak **"Sebat"** adında haftalık bir gazete yayınlanmakta idi. Bu gazete, Türkiye Cumhuriyeti Diyânet İşleri Reisliği'nden bir **«fetva»** sormuştu. Bu, Kur'ân âyetlerinin Arapça asıllarının Lâtin harfleriyle yazılıp okunmasının câiz olup olmadığına dâirdi.

O sırada öteden beri alevî propaganda kitaplarını bastırmakla şöhret yapmış olan bir yayınevinin aslî harfleriyle Kur'ân okumasını bilmeyenler için Lâtin harfleriyle bir Kur'ân-ı Kerim bastırmış olduğu duyulmuştu. Lâkin sağda solda yeni alfabeyle Kur'ân-ı Kerim'in doğru olarak yazılıp okunamayacağı yolunda söylentiler vâkî olmuş ve bu kitap satılamayıp yayınevinin deposunda kalmıştı. İhtimal bunlardan bir nüsha da Batı Trakya'ya götürülmüş ve orada da bununla ilgili bir anlaşmazlık zuhûr etmesi üzerine durum, Türkiye Cumhuriyeti Diyânet İşleri Reisliği'nden Sebat Gazetesi vâsıtasıyla sorulmuştu. Reis **Eyüp Sabri Hayırlıoğlu** da bunun aslâ câiz olmadığı yolunda bir fetvâ vermişti. Sebat Gazetesi, **Eyüp Sabri Hayırlıoğlu**'nun, bahsi geçen fetvâsını sütunlarına aktarınca, her nasılsa bundan bizdeki ilerici takımın haberi olmuş. Günün birinde bütün günlük gazetelerde birden **Eyüp Sabri Hayırlıoğlu**'na yaylım ateşine geçilmiş ve yapılmadık hakaretler bırakılmamıştı. Zavallı **Hayırlıoğlu**, günlerce süren bu tezvîrât ve hücumlara cevap vermekten

âciz kalmış, onu vesile ittihaz ederek Müslümanlar'a, hattâ bazı kalemlerde Müslümanlığa vâkî tecâvüzlerin karşılıksız kalması günlerce mü'minleri dilhûn etmişti.

O sırada islâmî cepheyi tutan hiçbir günlük gazete yoktu. Arada bir çıkıp batan haftalık ve aylık dergiler bakımından da büyük bir nedret devrine isâbet ettiğinden bu tek taraflı salvo hâlindeki hücumlar ağızsız, dilsiz Müslümanlar'ın yüreğini sızlatıyordu. Gerçi arada bir sürpriz nev'inden bazı kimselerin, umulmadık bir sûrette hakikati terennüm ederek inkılâpçıları kızdırdığı da görülüyordu. Meselâ Vatan Gazetesi'nde yazı yazan ve o zamanlar Amerika'da ilâhiyat tahsil ettikten sonra Türkiye'ye dönmüş olduğu söylenen **Nebahaddin Kırmacı** adındaki bir şahıs, kendisine bu yolda sorulmuş olan suâlleri hiç de ilerici takımın istediği gibi cevaplandırmamıştı. Lâkin böyleleri devede kulaktı.

O günlerde İstanbul İmam Hatip Mektebi olarak Fethiye'de inşâ edilmiş olan binanın açılış merâsimi vardı. Daha evvelki mektep, Vefâ Semti'nde, benim daha sonra kendisini talebe yurdu olarak çalıştırdığım eski ahşap bir konaktı. O günlerin şartları içinde Fethiye semtinde, yani Patrikhâne'nin tepesine Müslümanların dînî tedrisat yapacak bir mektebi dikmeleri fevkalâde ehemmiyetli bir hâdiseydi. Bu bakımdan büyük bir merâsim tertiplenmişti.

Merâsime devrin Başvekili **Adnan Menderes** de dâvet edilmişti. Fakat ihtimal ki, merhum, o günkü şartlarda böyle bir görüntüyü kendisi için bazı çevrelere karşı kabil-i müdafaa görmediğinden yerine zamanın Maârif Vekili **Celâl Yardımcı**'yı göndermişti. Dâvetliler arasında Diyanet İşleri Reisi **Eyüp Sabri Hayırlıoğlu** da vardı. Maârif Vekili'nin suya sabuna dokunmamaya gayret eden konuşmasından sonra vazifeliler, misafirlere mektebi gezdirirlerken, gazeteciler **Hayırlıoğlu**'nun üzerine üşüştüler ve O'nu suâl yağmuruna

tuttular. Suâllerin ilmî gerçeklerle alâkası yoktu. Zaten meselenin dînî veya ilmî ciheti kimseyi alâkadar etmiyordu. Kur'ân-ı Kerim'in lâtin harfleriyle yazılamayacağını söylemek, tersinden İslâm harflerinin ehemmiyetini tebârüz ettirmek demekti. Kemalistlerin afv edemediği cürüm (!) işte buydu. Umûmiyetle ilmî kifâyetine şüphe ile bakılmış olan Hayırlıoğlu'nun o günlerde bu meseledeki mukavemeti ve ısrarı cidden takdire şâyândı.

Bu açılış merâsimine biz de üniversitedeki bir avuç mütedeyyin gençler olarak katılmıştık. Yanımızda üniversite dışından ve daima beraber olduğumuz avukat **Ziya Nur**, kitapçı **Abdullah Işıklar** ve meşhur **Ahıskalı Ali Haydar Efendi**'nin oğlu **Şerif Gürbüzler** ve daha başkaları vardı. Gazetecilerin **Eyüp Sabri Hayırlıoğlu**'nu sıkıştırmalarını ve zaman zaman laubâli bir tavırla konuşmalarını elemle müşâhede ediyorduk. Hele bir mektep kaçkınının sigarasının dumanını Hocaefendi'nin yüzüne savurarak, **"son günlerdeki yayınlar dolayısıyla istifa etmeyi düşünüp düşünmediğini"** sorması, az kaldı gazetecilerle aramızda kavga çıkmasına sebep olacaktı. O sırada Müslümanlara hücum etmek için bahane arayan bu insanlara aradıkları fırsatı vermemek lâzım geldiği yolunda daha yaşlı ve tecrübeli kimselerin tavsiyesi üzerine işi ileriye götürmedik.

Merâsim bitmişti. Konuşa konuşa geri dönüyorduk. Herkes bu hâdise üzerine fikir beyân ediyor ve Müslümanlar'ın en basit bir mukabele vâsıtasından bile mahrum oluşlarına hayıflanıyordu. Grupumuzdan birisi, ortaya bir fikir attı: Acaba İslâm âlimleriyle röportaj gibi bir şey yapılsa, bu tezvîrâta ilmî bir sûrette cevaplar verilse, bunu yayınlayacak bir gazete bulunamaz mıydı?! Beraberimizdeki arkadaşlardan **Abdullah Işıklar**, o sıralarda **"Fetih"** adıyla yarım gazete büyüklüğünde sekiz sahife haftalık bir gazete çıkarmaktaydı.

Lâkin bu gazete birkaç aydan beri mâlî imkânsızlıktan inkıtaa uğramıştı. Bu düşünceye karşı, O bir teklif yaptı:

"-Gelin hep birlikte bizim Fetih Gazetesi'ni yeniden çıkaralım ve bu mel'ûnlara hak ettikleri cevabı verelim!.."

Lâkin onbeş-yirmi günlük gazeteye karşı haftalık bir Fetih'in cevabı acaba ne ifade ederdi?! Ne de olsa hiç yoktan daha iyi olacağı düşüncesi gâlip göründü. Bu meseleyi konuşa konuşa Çarşamba'dan Fâtih Câmii'nin avlusuna kadar gelinmişti. Bu sırada ikindi ezanı okunuyordu. Topluluğa teklif ettim:

"-Buyrun şurada namazımızı kılalım. Namazdan sonra bizim yurda gidelim ve bu işi müzâkere edip bir karara bağlayalım!.."

Ben o zaman Kirazlı Mescid Sokağı 7 numarada Seyhan Talebe Yurdu adıyla çalıştırdığım bir yurdun sahibiydim. Müdüriyet odası olarak kullandığım oda, onbeş-yirmi kişiyle toplantı yapmaya müsaidi. Teklifim kabul edildi. Namazdan sonra doğruca yurda geldik. Önce bir mâlî komite kurduk. Gazetenin çıkması için her şeyden önce para lâzımdı. Aramıza tüccarlardan da birkaç kişi karışmıştı. Bunlardan biri de merhum **Nâzif Çelebi** idi. **Şeyh Ali Haydar Efendi**'nin oğlu **Şerif Bey** bize nazaran bir hayli yaşlı olmasına rağmen bir genç gibi heyecanlıydı. Mâlî komite, hemen orada faaliyete başladı.

"-Kim ne verecekse, buradan versin. Önce buradan başlayalım!.." dediler. O odada umulmadık bir şey oldu. Tam altıbin türk lirası toplandı. Üstelik aramızdaki tek tüccar **Nâzif Çelebi** para vermeyerek:

"-Siz toplayın, ne kadar toplarsanız, onun bir katını da yarın ben vereceğim!.." demişti.

Lâkin O'ndan para almaya ihtiyaç kalmamıştı. Çünkü bu para, Fetih Gazetesi'ni çıkarmaya yetmişti. Hem de o gün hayal edilemeyecek bir tirajla!.. Sanırım 200.000 nüshadan

fazla olarak basılmıştı.

Gazete, o gün islâmî neşriyatın tek matbaası görünen rahmetli **Sinan Omur**'un **"Hür Adam"** isimli matbaasında günlerce basılmaya devam etmişti. Çünkü 57-82'nin yarı ebadındaki bu gazetenin düz baskı bir makinada saatte iki bin adetten fazla basılması kaabil değildi.

Mâlî komitenin yanı sıra bir komite daha kurduk: Yazı Toplama Komitesi. Bu komitede vazife alan arkadaşlar hemen o akşamdan itibaren her biri değerli bir hocaefendiyi ziyaret ederek Kur'ân-ı Kerim'in orijinal metninin, ancak kendi aslî harfleriyle yazılabileceğine, bunun dışındaki iddiâların ilmî değeri bulunmadığına, bunların safsatadan ibaret olduğuna dâir gâyet kıymetli makaleler ve röportajlar temin edip gelmişlerdi. Fikirlerine müracaat edilmiş insanlar arasında o gün gerçekten bir imparatorluk bereketi olan âlimler vardı: **Ömer Nasûhî Bilmen, Celâleddin Ökten, Hasan Basri Çantay** ve **Ali Rıza Sağman** gibi sahasında söz sahibi pek çok kimse Diyanet İşleri Reisi **Eyüp Sabri Hayırlıoğlu**'nu te'yid eder mâhiyette fikirler ortaya koymuşlar ve bunları avukat **Ziya Nur** redaktör olarak bir şekle sokup Fetih Gazetesi'ni ortaya çıkarmıştı.

Lâkin bu gazete nasıl dağılacaktı?! Ortada dînî gazeteyi dağıtacak bir müessese yoktu. Dindar üniversite talebelerinden bir satıcı ekip oluşturduk. Bu ekip, en az onbeş gün bu gazeteyi câmi kapılarından tutunuz da vapur iskelelerine kadar devamlı bir sûrette sattılar. Geç kalan yazılar için ikinci bir Fetih nüshası çıkarıldıysa da bu birincinin tesiri müthiş oldu. Verilen ilmî cevaplar karşısında şarlatan gazeteciler yavaş yavaş seslerini kıstılar.

Bu, büyük bir gösteriydi. Dost-düşman herkes, bu gösterinin belli ölçüde tesiri altında kalmıştı. O zaman açıkgöz bir imam hatip talebesi olan **Mü'min Çevik** de bu yazıları, **"Türkçe Kur'ân Okunamaz"** başlığıyla kitap hâline getir-

mişti ki, yayın hayatının temeli bu kitap olmuştur."

Bu vesile ile o reformist harekete karşı yazılmış olan yazılardan birini dikkatlerinize sunarak bu bahse nihayet verelim:

O sırada hayatta olan birçok âlim zevat, bu menfur iddiâya karşı gerekli cevapları vermişlerdi ki, bunlardan biri de **Hasan Basri Çantay** merhumun **"Gayretleri Hüsrandır!.."** adlı makalesiydi. Gayet kısa olması sebebiyle o makaleyi iktibas ederek bu tahrif cür'etini cevaplandırmış olalım:

"GAYRETLERİ HÜSRANDIR

Türk harfleri, öz Türkçe kelimeleri yanlışsız yazmaya müsaid olduğu hâlde dilimizde yaşayan Arapça ve Farsça birçok kelimeleri doğru yazmaya elverişli değildir. Zaten yeni harfler, adından da belli olduğu üzere, yalnız Türk dili için kabul edilmiştir. Henüz lisanımızda yaşayan Arapça ve Farsça kelimelerin kökten tasfiyesine âid bütün gayretler - ya karşılıkları bulunmadığından yahud bulunanların birçoğu âmmece benimsenmediğinden dolayı- hüsrana uğramıştır. Öz Türkçe olmayan kelimelerin telâffuzunda beliren ve günden güne yayılan ermeni şîvesinde bu yetersizliğin de mühim tesiri vardır. İmlâmız da bu yüzden daha fazla harap olmuş, her yazar kendine mahsus ayrı ayrı imlâ çeşitlerini benimsemiştir. Hatta aynı muharririn muhtelif yazıları bile yeknesak değildir.

*Türk kelimelerindeki sesli harflerin rolü yalnız kendinden önce gelen harflerin sesini çıkardığı hâlde Arapça ve Farsça "**a, i, u**"lar daha evvelki harfleri meddeder, yani çeker, uzatır. Yeni harflerden ne «**a**»ya, ne «**u**»ya koyduğumuz aksam sirkonfleksler tam ve doğru telâffuzu edâ edemiyorlar. Meselâ «**katl**»in ism-i fâilini yazamıyoruz. «**Kâtil**»deki «**ka**», «**kâ**» oluyor. «**Kaatil**» yazınca da «**ka-atil**» oluyor. «**Hidmet**»den gelen ism-i fâili «**hâdim**» şeklinde yazarsak*

*mânâsı «**hizmet eden**» değil, «**yıkan, hedmeden**» oluyor!.. «**Emr**»in cem'i olan «**umûr**»daki «u» harfi, med harfidir. Ona «é» işaretini koyarsak telaffuz da mânâda bozulur. İşte edebiyatın «**Zihaf**» (uzun heceyi kısa okuma) şimdikilerin «**Ermeni şîvesi**» dedikleri nesnenin menşei!..*

Türk harfleri, bugün dilimizde ve yazımızda yaşayan Arapça ve Farçların telaffuzuna ve imlâsına bile müsaid değilken Kur'ân-ı Kerim'in ihtivâ ettiği kelimelerin tam yazılışını ve okunuşunu nasıl temin edebilir? Haydi dilimizde yaşayanları az-çok mûnis olduğu için müsamaha ile karşılayalım, fakat Kur'ân kelimeleri öyle midir? Üstelik onun bir de kendisine mahsus kıraat tarzı ve ilmi vardır ki, çok mühimdir.

*Müsteşriklerin islâmî metinleri güyâ doğru okutmak için kabul ettikleri işaretleri gördük. Kayıtsız şartsız garbı taklid gayretini güdenler de bunları benimsemişler, meselâ ashabdan "**Hazret-i Ebûbekir**"i "**Abubakır**", "**Abdülkerim**"i "**Abdalkerim**" yapmışlardır. Bugün Kur'ân'ı yeni harflerle yazmayı uygun ve mümkün gören bir kısım bilgiçler, işte o taklitçilerdir. Bu hususta onlara selâhiyet vermek, en büyük cinâyettir.*

*Üç-dört sene evvel İstanbul'un bir ilim merkezinde altı konferans veren bir müsteşrik papazın vahyi, Kur'ân'ı, peygamberi inkâr ve alenen tazyik ve tahkir etmesine ve diğer bir papaz çömezinin daha evvel «**Nurlu Ufuklar**»[137] adlı paçavrasıyla aynı küfriyât ve tahkirât yapmasına rağmen bir*

---

137 1954 yılında İstanbul'da **"Tarabya Metropoliti"** sıfatıyla bulunan **Yakavos Efendi, "Nurlu Ufuklara Doğru"** isimli bir kitap yazmış ve bunda İslâmiyet'e, Peygamber Efendimiz'e ve hattâ Müslüman Türk Milleti'ne hakaretlerde bulunmuş ve bu sebeple Türkiye'den çıkarılmıştı. Değerli âlim merhum **Raif Ogan**, bu küstaha, çıkarmakta olduğu **"İslâm Dünyası"** adlı dergide bir serî makale ile hak ettiği cevapalrı vermiştir. (Bkz: İslâm Dünyası Dergisi, s: 69 vd.)

FETİH

HAKKINDIR

Siyasette, F

HAK ÖL

Haftalık

Müslüman Türk'ün mu

kitabına karşı gayeli taa

Patrik atenegoros'a bile hitap edilemiy

müslüman Türk milletinin diyanet

cübbeni topla defol git diyenler kimlerd

YAZAN: Ziya Nur

Gayretleri hüsrandır

YAZAN Hasan Basri Çantay

Fetih Gazetesi'nin başlığı ve O'nun nâşiri arkadaşımız
Abdullah Işıklar

kılı bile harekete gelmeyenlerin şimdi Kur'ân âşığı görünmelerini bir hidâyet ve bir uyanış olarak kabul ve kendilerini tebrik edebiliriz. Fakat böyle ise, -ki inşallah böyledir- onlara samimiyetle söyleyelim ki, Kur'ân'ın metnini herhangi bir istihâleye uğratmaktan haklarında hiçbir fâide sağlanamaz, bilâkis O'nun tahrifine yol açtıkları için mânen ve tarihen mes'ul olurlar. Kur'ân'ın hakikatleri, onlar için, ancak Kur'ân'ın mânâ ve meâlleriyle münkeşif olabilir. İslâm Dini'ni kabul eden bilgin ecnebîler de Kur'ân'ın orjinalini, yani Arapça metinlerini okumakla değil, tercemelerini tedkik ve mütâlaa ile o hidâyete ermişlerdir. Bu hususta ısrar doğru değildir.

Meselenin diğer mühim bir cephesi daha vardır. Bugün nüfusu yüzmilyonlara bâliğ olan bütün İslâm Âlemi, Kur'ânımızı aynı harflerle okuyorlar. İslâm beynelmileliyetinin ana vahdet merkezi Kur'ân'dır. O âlemle münâsebetlerimizi takviye veya te'sis etmeye çalışırken yok yere şüphe ve endişe uyandırabilecek hareketlerde bulunmak doğru değildir. Bugün her zamandan ziyâde vahdete muhtâcız, dâhilen de, hâricen de!..

Muhterem kardeşlerim, evlatlarım, bu işi daha fazla uzatmaktan artık vazgeçelim. En yüksek bir makam-ı diniye karşı uluorta dil uzatmamız da çok çirkin ve ayıp oluyor. Sövmekle hiçbir dava hallolunamaz. Fikre, fikirle cevap verilir."[138]

Bu bahsi bitirirken son olarak bir de meşhur müsteşrik **Louis Massignon**'un bu hususstaki düşüncesine temas edelim. O diyor ki:

*"1928'den 1931'e kadar bir müddet **Kemal Atatürk**'ün alfabeyi lâtinleştiren inkılâbının muvaffakiyeti karşısında, bunun İran'a ve belki de Sûriye'ye teşmil edilebileceğini dü-*

---

138 Bkz: Fetih Dergisi, s: 40, 10 Ekim 1958 tarihli nüsha.

*şünmüştüm. Fakat ondan sonra arap alfabesini lâtinleştirmenin, Arap gramerinin kendine mahsus orijinal bünyesini, yani i'rabı tahrip edeceği ve Arap kültürünün rûhunu kaybettireceği kanaatine vardım. Ve yine bu çok saf sâmî lisânının bir «**ifâde**» lisânı olduğu ve Arapça'nın istikbalde hakikaten beynelmilel bir din dili olarak gelişmesi hususuna tesir etmek için bu hususiyetinin ne bahasına olursa olsun tam bir şekilde muhafaza edilmesi gerektiği kanaatına vardım."*[139]

c-Diğer Tahrif ve Reform Meseleleri

Buraya kadar misal kabîlinden mahdut sayıda reform talebini izah etmiş bulunuyoruz. Bundan sonraki bölümde de kemalist tahribin gerek hazırlayıcıları ve gerekse de fiilen icrâ edicileri olan seçilmiş birtakım şahsiyetler dolayısıyla da belli başlı reform talepleri değerlendirilmiş olacaktır. Fakat sanılmamalıdır ki, İslâm'da -samimi veya gayr-i samimi- bir düzeltme düşünmüş olanların iddiâları, bizim bu nakletmiş olduklarımıza münhasırdır. Bazı mûtekid zannettiğiniz insanların eserlerinde istisnâî olarak öyle sakat görüşlerle karşılaşılmaktadır ki, bunların sırf ismen zikredilmeleri bile uzun bir liste teşkil eder.

Bu itibarla hemen şunu ifade etmeliyiz ki, reform bahsinde ele alınması gereken şahıs ve meseleler, bu bizim ele aldıklarımıza münhasır değildir. Biz bu eserde -şahıs plânında da, mesele plânında da- belli başlı misaller sunmakla iktifâ ettik. Bu tarz-ı hareketimiz bile eserimizi hacmen başlangıçta düşündüğümüzden çok fazla genişletmiş olduğundan **"Diyalog"**, **"Tarihsellik"** gibi başkaca reform taleplerini müteâkip cilde bırakmak mecburiyetinde kaldığımız gibi sayıca pek

---

139 **Louis Massigon**'un **"Annuaire du Monde Musulman: İslâm Âlemi Yıllığı"** adlı eserinin 1954 baskısının mukaddimesinin 10. sayfasından iktibas edilmiştir.

çok olan münferid reform taleplerini de yerimizin darlığı sebebiyle müteâkip cilde te'hir ettik.

Böyle söylemekle beraber münferid meseleleri ehemmiyetsiz telâkkî ettiğimiz sanılmamalıdır. Hac'da şeytan taşlamanın **"bid'at"** olduğu, kılınamayan namazların **"kazâ edilmesi gerekmediği"**, kasden bozulan orucun kefâreti için **"altmış bir gün oruç tutulması gerekmediği"**, **"Mehdîlik"** iddia etmek, ilmiye sınıfının bindört yüz yıllık mesâisini redde mahkûm etmek ve **"muhalledât-ı İslâmiyye"** (İslâm klâsikleri olan eserler) hakkında bir şüphe oluşturmak gibi sapıklıkların küçük veya ehemmiyetsiz görülmesi aslâ câiz değildir.

Bu sebepledir ki, bizim onları ileriye tâlik edişimiz, -bu cild için- yerimizin gayr-i müsâid olmasından başka bir türlü izah edilmemelidir. Zira bunlar hem mesele olarak ve hem de **kâilleri olan şahıslar itibariyle alabildiğine geniştir.**

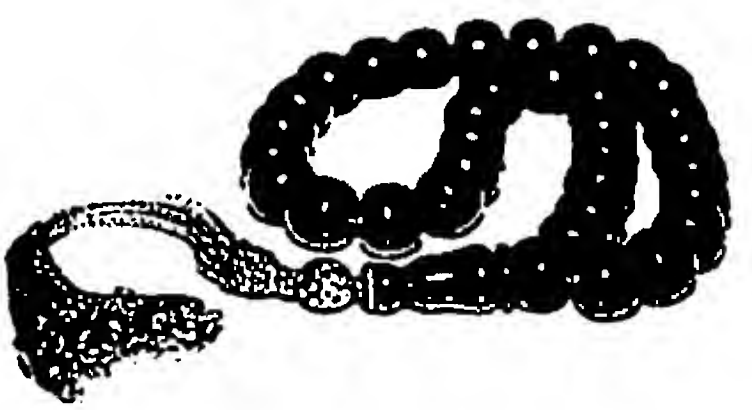

İKİNCİ BÖLÜM

İSLÂM'DA BÜYÜK DEPREM: KEMALİST TAHRİFÂT

I- HAZIRLIK SAFHASINDA ROL ALAN REFORMİSTLER

A-ZİYA GÖKALP (1876-1924)

Ziya Gökalp, devleti tamamen, milleti ise kısmen islâmsızlaştıran Cumhuriyet sonrasında pek az yaşamış olmasına rağmen, bu devri şekillendiren inkılâpların fikir babalarından biri, belki de en önemlisidir. Buna rağmen Osmanlı'nın bütün âlemşümul tavır ve alâkaları ile reddedilmiş olmasından dolayı **"küçük devlet"** anlayışına bağlı kalan **M. Kemal Paşa**[140] için pek sevimli olamamıştır.[141] Bunda belki de

---

140 *"Millete şunu ihtar ettim ki, kendimizi Cihân'ın hâkimi zannetmek gafleti artık devam etmemelidir. Hakiki mevkiimizi, Dünya'nın vaziyetini tanımamaktaki gafletle, gâfillere uymakla milletimizi sürüklediğimiz felâketler yetişir, bile bile aynı fâciâyı devam ettirmeyiz!.."* (Bkz: **M. Kemal Paşa**- Nutuk, Ankara, 1927, sh: 430)

141 *"Ankara'da **Mustafa Kemal**'le karşılaşır, ama münâsebetleri hiçbir zaman dostâne olmamıştır. Bir süreden beri **Gökalp**'in sıhhati bozulmaktadır. Ankara'da tedâvisi mümkün olmayan **Ziya**, İstanbul'a gelir. Ama Fransız Hastahânesi'ndeki doktorlar da O'nu sıhhate kavuşturamaz. Ölümünden birkaç gün önce **Mustafa Kemal**'den bir telgraf alır. Bütün masraflar ödenerek tedâvi için Avrupa'ya gitmesi teklif edilmektedir. **Gökalp**, telgrafta cevabında **Gâzi**'den ölümünden sonra âilesine yardım edilmesini*

Yunan'a karşı kazanılan zafer dolayısıyla bir şükûh, yani münakaşa edilemez otorite sahibi olan **M. Kemal Paşa**'nın inkılâpların fikir babalığı şerefini kimseyle paylaşmak istememesi aslî bir sebepti.

Gökalp'in fikirleri ile **"Kemalist İnkılâplar"** arasındaki mutâbakat, O'nun 1923 yılında yayınladığı **"Doğru Yol"** isimli[142] broşürle sâbittir.[143] O sırada Meclis'in ikinci devresi için seçim yapılacaktı. **M. Kemal, "Halk Fırkası"**nı kurmuş ve **"Dokuz Umde"** ilân etmiştir. **Ziya Gökalp**, adı geçen broşürde sonradan **"Altıok"**a inkılâb edecek olan bu dokuz umdeyi şerh ve tahlil etmiştir. Fazladan olarak tek partiyle gerçekleştirilen bu seçimde propaganda kampanyasına katılmış ve neticeten Diyarbekir'den milletvekili seçilmiştir. Her ne kadar ömrü vefâ etmediği için Kemalist inkılâpların

---

*ve «**Türk Medeniyeti**» hakkındaki kitabının yayımlanmasını ister.*

*Ekim 1924'de, 48-49 yaşlarında öldü. **Sultan Mahmud** Mezarlığı'na defnedildi. Cenâzesi, dostları ve talebelerinin iştirâkiyle millî bir hâdise olmuştur. Meclis, yoksul karısına ve çocuklarına maaş bağlamaya karar verir."* (Bkz: **Uriel Heyd**- mütr: **Cemil Meriç**, İstanbul, 1980, sh: 31)

142 **Ziya Gökalp**- Doğru Yol, Ankara, 1339 (1923).

143 *"Arkadaşlarından birine göre **Gökalp**, Malta'da sürgündeyken, **Kemal Paşa**'nın ilk hareket haberini büyük bir heyecanla karşılamış ve her vatanseverin buna katılmasını istemiştir. Türkiye'ye dönünce, **Gâzi**'yi halkın babası, milletin kurtarıcısı ve millî mefkûrenin canlı timsali diye göklere çıkarır. **Gökalp**, şöyle yazar o günlerde:*

*«**Gâzi**'nin bu parlak zaferleri olmasaydı, Türkçülük gerçekleşmeyecekti. Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti (**Mustafa Kemal Partisi**) Türkçülüğün siyâsî programını uyguluyordu aşağı-yukarı. Şu hâlde, her Türkçünün vazifesi, bu partiyi desteklemekti.»*

*(**Mehmed Emin, Akçoraoğlu** gibi Türkçülük hareketinin ileri gelenleri Nisan 1921'den itibaren Ankara'ya geçip **Mustafa Kemal**'e iltihak etmişlerdi.)*

*1923'te Büyük Millet Meclisi üyeleri seçilecekti. O gece **Gökalp**, Doğru Yol isimli risâleyi kaleme alır. Bu risâlede, Parti'nin programını izah eder ve **Gâzi**'nin tâkip ettiği siyâsetin Türkçülük programına uyduğunu gösterir."* (Bkz: **Uriel Heyd**- a.g.e., sh: 99)

fiilen âmilleri arasında yer alamamışsa da daha önce yazmış oldukları ile bu inkılâplar için daima ve mutlak bir ilhâm kaynağı olmuştur. O hâlde, şimdi biraz da **Gökalp**'in Kemalist İnkılâplar'ın ilhâm kaynağı olan fikirlerini izah edelim. Ancak şunu da peşînen ifade etmeliyiz ki, bizi burada alâkadar eden O'nun bütün fikirleri değil, sadece dine taalluk eden sapık görüşleridir.

Ziyâ Gökalp
(1876-1924)

a-Reformculuğu

Ziya Gökalp'in en büyük günâhı, pozitivizmin sosyolojiye in'ikâsından veya tatbikinden ibâret olan **Durkheim**'in görüşlerini benimseyip yaygınlaştırmış olmasıdır. Zira o devrin münevverlerinde görülen inkâr, ilhad ve dinde reform arzularının birinci kaynağı, bu menhus görüştür. **Durkheim** sosyolojisine göre, sosyal vâkıanın ve pek tabiî olarak dînî tatbikatların ilmî olan kısmı, onun sadece realitesidir. Yani sadece var olup olmaması veya ne sûretle var olduğudur. Veritesi, yani **"hak"** veya **"bâtıl"** olması, aslâ ilmî değildir. Bu sebeple redde mahkûmdur. Ancak sadece **Gökalp** değil, din karşıtı Kemalist İnkılâplar'ın hazırlık safhasında yer alan diğer bütün reformistler de aynı bâtıl görüşlerin birer müdâfii durumundadırlar.

Bunlardan altı şahsı mükemmel bir sûrette incelemiş olan **Dr. Ahmed İshak Demir**, şöyle diyor:

*"Pozitivizmin etkisini taşıyam aydınlarımızın önde gelenleri olarak **Beşir Fuad** (1852-1887), **Ahmed Rıza** (1858-*

*1930), **Sâlih Zeki** (1863-1920), **Rıza Tevfik**[144] (1869-1949), **Hüseyin Câhid** (1874-1957), **Ahmed Şuayb** (1876-1910), **Ziya Gökalp** (1876-1924) ve **Necmeddin Sadak**'ı (1890-1953) sayabiliriz. **Ziya Gökalp**, özellikle **Durkheim** Pozitivizminin etkisinde kalmıştır. **Gökalp**'in temsil ettiği **Durkheim** sosyolojisi yeni bir din kurmuş değildi, hattâ dine karşı saygılı idi, fakat O da pozitivizmin, dinin yerine geçeceğine inanıyordu. Kendisinin, **Durkheim**'den aktardığı **"Milletin tanrı olduğu"** yolundaki belirsiz sosyolojik görüş dönemin aydınlarını da etkilemiştir.*

*«**Üç Tarz-ı Siyaset**»in[145] üçlüsü ile **Gökalp**'in üçlüsünün birleştirilmesinden ortaya çıkan, **Osmanlıcılık**, **Türkçülük** ve **Batıcılık** akımlarını, dönemi biraz daha yakından tanımak*

---

144 **Rıza Tevfik**, sonradan bu görüşten vazgeçmiştir. Bu gerçeği, **"Kendi Ağzından Rıza Tevfik"** (İstanbul, 1943) isimli eserden naklen pek uzun bir bahis hâlinde ortaya koyan **Osman Ergin**:

*"Yakın zamana kadar tabiatçı ve materyalist yaşamış, bu yaşayışını kıyafetiyle de, jestleriyle de halka ve gençliğe göstererek onları senelerce arkasından sürüklemiş ve bugün ise, o yolların yanlışlığını birçok vesilelerle ilân etmiş olan **Rıza Tevfik**, hayatının son zamanlarında tâlihin bir tesâdüf eseri olarak Mekke'ye gidip bir müddet yaşadıktan sonra oradan Allâh'a inanır olarak dönmüştür. Daha önce **Garbon** tesiri altında niçin tabiatçı veya materyalist olduğunu ve şimdi neden dolayı Allâh'ı tanıdığını, bakınız nasıl anlatıyor:*

«Biraz evvel Mekke'de Kâbe temizliğine, bizzat iştirâk ettiğinizi anlattınız. Bu yazıyı okuyanların dînî akidenizin kuvvetlendiğine şüpheleri kalmayacaktır. O hâlde sorabilir miyim, büyük bir kuvvete, yani Allâh'a inanıyor musunuz?»

Rıza Tevfik, ilkin gâyet kısa, fakat o nispette keskin bir cevap verdi:

«-Elbette inanırım.»" diyor ve devamında **Rıza Tevfik**'in nasıl bu noktaya geldiğini izah eden sözlerinden pek uzun nakiller yapıyor. (Bkz: **Osman Ergin**- Türkiye Maarif Tarihi, c: V, İstanbul, 1943, sh: 1663)

145 **Osmanlıcılık, İslâmcılık** ve **Türkçülük** akımlarını ifade eden bu terkip, **Yusuf Akçura**'ya (1876-1935) âiddir. (Bkz: **Yusuf Akçura**- Üç Tarz-ı Siyâset, nşr: **Enver Ziya Karal**, Ankara, 1991, ilk neşir: 1904) **(Dr. A.İ.D.)**

*amacıyla özetle ele almak gerekmektedir. **Yusuf Akçura**'nın eserine dâhil etmediği **"muâsırlaşmak"** aslında ismi konmamış olsa da çok daha önceden başlamıştı.*[146] ***Gökalp**, devri geçtiği için Osmanlılaşmayı listeden çıkarmış, yerine üçlüyü bozmadan muâsırlaşmayı eklemişti."*[147]

Durkheim sosyolojisi ile İslâm'ın temellerine dinamit koyan **Gökalp**, **"Türkçülük"** dâvâsı ile de anâsır-ı muhtelifeyi barındıran Osmanlı'nın temelini dinamitlemiştir. Fakat haksızlık etmemek için hemen şunu ifade etmek gerekir ki, bu dâvâ, O'nunla başlamış değildir. Bazı kimseler, Türkçülük görüşünün başlangıcını 1684'te vefat eden **Vânî Mehmed Efendi**'ye[148] kadar geriye götürmekte ise de, bu fikrin ilk ciddî taraftarı **Ahmed Vefik Paşa** (1823-1891)'dır.

İlk türkçünün bir Polonya mühtedîsi olan **Mustafa Celâleddin Paşa**[149] **(Konstanty Borzecki)** olması, **Leon**

---

146 **Ziya Gökalp**- Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muâsırlaşmak, İstanbul, 1918, sh: 3.

147 **Dr. Ahmed İshak Demir**- Cumhuriyet Dönemi Aydınlarının İslâm'a Bakışı, İstanbul, 2004, sh: 63 vd.

148 **Dr. Ahmed İshak Demir**- a.g.e., sh: 74.

149 *"**Mustafa Celâleddin Paşa**, «**Eski ve Yeni Türkler**» (Les Turcs Anciens of Modernes) adlı bir eser yazmıştır. Eser, Türkçe değil, Fransızcadır. Paşa, kitabıyla Türk Tarihi çalışmalarına katılmıştır.*

*Eser, 1869 yılında İstanbul'da, bir sene sonra da Paris'te basılmıştır. 362 sayfalık kitap, **Sultan Abdülaziz Han**'a ithaf edilmiştir. Kitabın gâyesi, Türk Tarihi hakkında incelemelerden sonra, Osmanlı Devleti'nin ve teb'asının refahını sağlamak için neler yapılabileceği konusunda görüşler ortaya koymaktır. Türklerin Avrupalı milletlerin mesnsup olduğu ârî soyundan geldiği tezini ilk ortaya atan, O'dur. Bu görüş, Jön Türkler arasında etkili olmamış, fakat sonraları oğlu **Hasan Enver Paşa**, Cumhuriyet döneminde de hukuk profesörü **Yusuf Ziya**, bu görüşü savunmuştur.*

***Mustafa Celâleddin Paşa**'nın, kitabında, «**Turc**» terimi ile kastettiği Osmanlı'dır. O, Osmanlılar'ın, aslında ârî ırktan olduklarını, İslâmiyet dolayısıyla âriliklerini unuttuklarını Lehçe, Rusça ve Avrupa dillerinden kaynaklarla ispat etmeye çalışmıştır. Bu görüş, Jön Türkleri, hiç mi hiç*

Cehun Vanberi ve **Moiz Cohen** gibi pek çok yahudinin bu dâvâya destek vermesi şâyân-ı dikkat değil midir?!

O günkü şartlarda, Türkler de dâhil olmak üzere herhangi bir topluluğun **"ırk"** üzerine müesses milliyetçiliğe kalkışmasının Osmanlı'nın dağılmasını kolaylaştıracak bir müessir olacağı inkâr edilemez bir gerçektir. Bu tavrın, Fransız İhtilâl-i Kebiri'nin tesiriyle önce gayr-i müslim teb'ada başlamış, daha sonra Arnavutlar ve hattâ Araplar, bu ırkçı cereyana kapılmışlardır. Yapılması gereken bu sapık cereyanı önlemeye çalışmak olduğu hâlde, bizimkiler de amel, aksülamel mantığı ile **"Türkçülük"**e revaç vermişlerdi ki, bunun ağababası **Ziya Gökalp Bey**'di. O, kendine göre aynı zamanda dindardır.

Bir taraftan:

"Vatan ne Türkiye'dir Türkler'e ne Türkistan;
Vatan büyük ve müebbed bir ülkedir: Turan"[150]

derken, diğer taraftan da aşağıda pek çok emsâlinden sadece birini gösterdiğimiz dînî hissiyâtı terennüm eden şiirler de yazmıştır:

TEVHİD

Tanrı'mız bir tek ilâh,
Yok bize başka penâh,
İkiye tapmak günâh,
Lâilâhe illallâh!

---

etkilememiştir.

Profesör Şerafeddin Turan, «Atatürk Düşünce Yapısını Etkileyen Olaylar Düşünürler Kitaplar» adlı eserinde, Mustafa Kemal'in etkilendiği kitapların başında Mustafa Celâleddin ile Leon Cehun'un çalışmalarının geldiğini söyler." (Bkz: **Mahmud Çetin**- Boğazdaki Aşiret, sh: 21)

150 **Ziya Gökalp**- Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muâsırlaşmak, İstanbul, 1918, sh: 48.

Yurtta birkaç can olmaz,
Birden çok vicdan olmaz,
Ortaklı cânân olmaz,
Lâilâhe illallâh!

Göklerde kesret var,
Gönüllerde vahdet var,
Fertler yok, cemiyet var!
Lâilâhe illallâh!

Kalkar, ruhlar bir yerde,
Olunca, kalpten perde,
Bir göz doğar içerde!
Lâilâhe illallâh!

Bir göz ki, Yezdan odur,
Millet o, vatan odur,
Örf, icmâ, Kur'ân odur!
Lâilâhe illallâh!
Muhammed Rasûlallâh"[151]

Ziya Gökalp'in böyle tezadları çoktur. Meselâ vaktiyle yazmış olduğu **"Askerin Duâsı"** isimli şiirde:

"Elimde tüfek, gönlümde îman,
Dileğim iki: Din ile vatan...
Ocağım ordu, büyüğüm sultan...
Sultana imdad eyle yâ Rabbi!
Ömrünü müzdâd eyle yâ Rabbi!"[152]

---

151 **Ziya Gökalp**- Kızıl Elma, İstanbul, 1971, sh: 73.

152 **Ziya Gökalp**- Kızıl Elma, İstanbul, 1971, sh: 77.

demişken daha sonra, **M. Kemal Paşa**'ya hitâben yazdığı "**İstidâ**" adlı şiiri, şu kıtalarla bitirmiştir:

"**.....**
Sürümüzde bir kurt çoban kalmasın,
Tepemizde gizli düşman kalmasın,
Düşmanların dostu hakan kalmasın,
Kurtar bizi bu yaldızlı yılandan!

Abdülhamid gerçi Kızıl Sultan'dı,
Buna nispet, yine O bir insandı...
Çok mâsumlar fetvâsına aldandı,
Kurtar bizi artık kara sultandan!"[153]

Millî devlet anlayışı ile yola çıkan **Gökalp**, pek tabiî olarak "**İslâm Birliği**" fikrini reddetmişti. O'na göre, ümmetçilik, millî vicdanların uyanmasına karşı olduğundan müslüman kavimlerin geri kalmalarına ve istiklâllerini kaybetmelerine sebep olmuştur.[154]

*"**Gökalp**'e göre medeniyet ve din farklı olup İslâm'ın kendine özgü (has) bir medeniyeti bulunmamakta, bu adla anılan medeniyet aslında Bizans ve İran Medeniyeti'nin devamından oluşmaktadır. Dolayısıyla İslâm, eskiden bu medeniyetlerle birleştiği gibi bugün de Batı Medeniyeti ile birleşebilir.*[155] *Aynı şekilde Türklükle İslâmiyet, biri milliyet, diğeri*

153 **Ziya Gökalp**- Küçük Mecmua, s: 20, sh: 8.

154 **Ziya Gökalp**- Türkçülüğün Esasları, sh: 87.

155 *"**Gökalp**, dinle devletin ayrılmasını istemekle kalmaz, dinle medeniyet de ayrılmalıdır birbirinden. «**İslâmî Medeniyet**» tâbirini doğru bulmaz. Zira Batı Asya'daki müslüman ülkelerde gelişen medeniyet, Bizans ve İran medeniyetlerinin bir devamıdır. **Gökalp**'e göre, inançların ve âyinlerin bütünü olan din, şu veya bu medeniyete bağlı değildir. Demek ki,*

milletler arası nitelikte olduğu için aralarında aslâ aykırılık bulunmadığı gibi[156] *her ikisiyle de muâsırlaşmak arasında bir çekişme bulunmaz. İslâm'da kavmiyet denen milliyet vardır. İslâm Dini, aynı zamanda milliyet dinidir.*[157] *İslâmiyet,*

İslâmiyet, bir zamanlar Doğu Medeniyeti'yle birleştiği gibi çağdaş Avrupa Medeniyeti'yle de birleşebilir pekâlâ. Genel olarak ilim ile din arasında çatışma yoktur. Hele diğer dinlere kıyasla akla büyük bir öncelik tanıyan İslâmiyet'te aslâ. Bu gibi çatışmalar, ancak ilmî hakikatleri din dışı yenilikler olarak telâkkî eden dar görüşlü hocaların kafasında mevcud. Bu mutaassıb din hocaları, Türk intelijansiyasını İslâmiyet'ten uzaklaştırılmış ve yığınların cehâletiyle savaşmaya yanaşmamışlardı.

İslâmiyet ve çağdaş medeniyet hakkındaki bu görüş, ***Gökalp****'in ilk düşüncelerine kıyasla bir ilerleme belirtir. Önce Türkler'in milletler arası bir İslâm Medeniyeti'ne katıldığını ileri sürer. Daha sonra ise şu sonuca varır: Çağdaş Dünya'da medeniyet, din bilgisi üzerine kurulmamaktadır artık. Hıristiyan olmayan kavimlerin Batı Medeniyeti'ne katılması da bunu gösteriyor. Çağdaş Avrupa Medeniyeti'nin temelleri müspet ilimlerdir. Demek ki, Türk Milleti de bu medeniyete katılabilir. İlk defa olarak 1914 başlarında yayımlanan bir makalesinde hâlâ İslâm beynelmilelciliğin, kendine has medeniyetle ifâde ettiğini söylemektedir. Dört yıl sonra yeniden basılan aynı makalede İslâm enternasyonali yerine İslâm ümmetçiliği tâbirini kullanmaktadır, yani İslâm'ı sadece dînî bir cemaat saymaktadır artık. Bu yeni telakkîyi benimsemekle İslâmiyet'in bir kültür etkeni olarak önemini azaltır. Gerçi o zamanlar itirafa yanaşmaz, ama* ***Gökalp****, bu tarihten sonra İslâmiyet'i Türkler'in hayatında bağımsız bir mânevî güç olarak kabul etmez. Dînî değerler, Türk millî harsı içinde eridikleri ölçüde önemlidirler."* (Bkz: **Uriel Heyd**- a.g.e., sh: 70 vd.)

Uriel Heyd, ayrıca **"Gökalp'in Fikirlerini Atatürk Gerçekleştirdi"** (a.y.) demektedir.

156 Bkz: **Ziya Gökalp**- Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muâsırlaşmak, sh: 9.

157 *"**Gökalp**, Kur'ân-ı Kerim'den âyetlerle bu iddiasını desteklemeye çalışır: Dillerimizin, renklerimizin ayrı ayrı yaratılmasını, yerlerle göklerin yaratılması gibi, Allâh'ın varlığına delil olarak gösteren, Allâh'ın bütün insanları bir tek kavim (âyette ümmet) olarak yaratabilecekken, kavim kavim, ayrı ayrı yaratmasındaki sırrın onları denemek olduğunu söyleyen, her kavme kendi diliyle ve Kur'ân'ı Araplara Arapça olarak indirdiğini belirten Kur'ân'dır." (**Gökalp**- Terbiyenin Gâyesi Nedir? Fert mi, Yoksa Millet mi?, Muallim Mecmuâsı, s: 3'ten* ***Baltacıoğlu- Gökalp****, sh:*

çağdaş milliyetçilikten yanadır ve milliyetçiliğin amacı, tek mütecânis milletlerden oluşan devletler kurmaktır.

***Gökalp**'in millet tarifinde din bir unsur olarak yer alır. Türk vatanperverliğinin temelini dine bağlayan yazıları da Birinci Dünya Savaşı'nın başlarına kadar devam eder. Bütün Müslümanlar'ın cihad çağrısına uymamaları ve bir kısmının düşmanla işbirliği etmeleri sonucu, **Gökalp**'in yazılarında İslâmiyet, eski önemini kaybeder. **Gökalp** ise, panislâmik düşünceyi, müslüman milletler arasında bağımsızlık ve sosyal gelişmeyi sağlamak için bir işbirliği olarak kabul etmeye devam eder. Zira ortak bir din, Osmanlı Devleti'ndeki Araplar'la Türkler'i kaynaştıracak ve Türkiye'deki Müslümanlarla Rusya'daki dindaşlarını birbirine bağlayacak siyâsî bir etken (müessir) olarak önemlidir. Fakat **Ziya Gökalp**, İslâmlaşmak derken siyâsî anlamda bir panislâmizmi hiçbir zaman kasdetmemiştir. O, bununla Osmanlı Devleti'nin mensup olduğu dînî medeniyet dâiresini anlarken siyâsî birlik tasavvur eden, yahud batılılaşmaya karşı çıkan herhangi bir İslâmcılık anlayışının karşısındadır. Bu, âdeta, O'nun tâbiriyle, İslâm milletleri arasında medenî bir kardeşliktir. Bununla beraber, bu konuda ısrarlı da olmayıp din bağını Türk milliyetçiliğini güçlendirmek için kullanmaya çalışır. **Ziya Gökalp** için milliyetçilik, İslâmiyet'ten çok daha önemlidir.*[158]

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, "dine dayalı beynelmilliyetler yerine ilme müstenid hakiki beynelmilliyetler kaim olmaktadır" diyen Gökalp'in "Türkleşmek İslâmlaşmak Muâsırlaşmak"ta 1918'de savunduğu dil ümmetçiliğinden

---

183) "...tanışasınız diye" âyetini, birbirinizi tanımanız demek, birbirinizin dilini anlamanız demektir diye yorumlar ve burada aynı dili konuşanlar, yani milletler kastedilmektedir, der." (**Heyd**- Gökalp, sh: 71 vd.'den naklen **A.İ.D.**)

158 **Uriel Heyd**- a.g.e., sh: 72.

daha sonraki baskılarda söz etmeyişini, buna örnek olarak gösterir.[159]

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Araplar'ın isyan ederek düşmanlarla işbirliği etmeleri sonrasında ***Gökalp****, Türk milliyetçiliği ile İslâmiyet'i kaynaştırma düşüncesinden vazgeçer.*[160] *Zira bu anlayış, O'na göre tutarlı değildi ve modern Türk hayatının gerçeklerine de uymuyordu. O'nun Türk harsı ve Batı Medeniyeti sentezinde üçüncü unsur olarak İslâmiyet'e yer yoktu. Eğer İslâmiyet, bir medeniyet olarak ele alınıyorsa, yerini Avrupa değerlerine terk etmek zorundaydı. Bu sebeple* ***Erol Güngör****, dînî Türkçülüğün,* ***Gökalp****'in*

159 **İsmail Hakkı Baltacıoğlu- Ziya Gökalp**, İstanbul, 1966, sh: 79 vd.

160 **Uriel Heyd-** a.g.e., sh: 72 ve devamında şöyle diyor:
*"**Gökalp**'in Türk vatanperverliğinin temelini dine bağlayan yazıları, Birinci Cihan Harbi'nin başlarına kadar devam eder. Arnavutluk isyanı, Osmanlı devleti'nin açtığı Cihad'ın başarısızlığı, Hindistan ve diğer İslâm toplumlarının Türk düşmanlarıyla işbirliği ve Araplar'ın padişaha karşı ayaklanmaları yüzünden **Gökalp**'in yazılarında İslâmiyet, eski önemini kaybeder. Bu savaş yıllarında, **Gökalp**'in Türkler bir Avrupa milletidir, Batı medeniyetini benimsemek zorundadır inancı giderek kuvvetlenir. Yine de, bütün bu olaylar, **Gökalp**'te İslâmiyet sevgisini tamamen sarsmaz. Hele Türkler'in Hıristiyan düşmanlarıyla giriştikleri korkunç savaş sıralarında bu his daha da kuvvetlenir. 1919-1922 arası Batı İngilizlerin destekledikleri Rumlar, Doğuda Ermeniler, Güneydoğuda Fransızlarla savaş. Alegorik manzume «**Kolsuz Hanım**» geçmişte Türkler'in İslâmları kâfirlere karşı nasıl müdafaa ettiklerini tasvir eder. 1922'de yayımlanan tarihî bir tiyatro eseridir. Aynı yılın yazında tarihî bir tiyatro eseri daha yayımlar ve Selçuk Sultanı **Alparslan**'ın müsâmahası ile Hıristiyanların vahşetini karşılaştırır. Sevr Barış Anlaşması (1920) ve bazı Müslüman ülkelerin Batı mandası altına sokulması da ispat eder ki, Avrupa haçlılarının fanatik zihniyeti sürmektedir.*

*Bununla beraber, **Gökalp**, Pan-İslâmizmi siyâsî bir akide olarak hiçbir zaman kabul etmemiştir. **Gökalp**'e göre, bütün Müslümanları bir bayrak altında toplamak mesîhî bir özlemden başka bir şey değildir. Günümüzde her Müslüman milletin görevi, yabancı boyunduruğundan kurtulmak ve sosyal bakımdan ilerlemek için mücadele etmektir."*

*milletinin harsî uyanışı için çizdiği programda en zayıf nokta olduğunu ve bütün yaptığının Türk dilinin ibâdetlerde kullanılmasını tekliften ibâret bulunduğunu söyler. "İslâm ümmeti" tâbirinin dâima belirsiz kaldığını ve Osmanlı Devleti'nin yapısı gereği, **Gökalp**'in düşüncesinde yer aldığını vurguladıktan sonra devletin çözülmesiyle İslâmiyet'in de yavaş yavaş önemini kaybederek ikinci derecede bir unsur hâline geldiğini belirtir.*[161] *Bu dönemden sonra artık **Gökalp**'in sisteminde dinin kendine has bir yeri yoktur.*[162]

***Gökalp**'e göre, Batı Medeniyeti, Doğu Medeniyeti'ni (Osmanlı) ortadan kaldırınca, yerine İslâm Dini'yle beraber bir Türk kültürü, diğer taraftan da Batı Medeniyeti geçecektir. İşte Türkçülüğün vazifesi, bir taraftan halk arasındaki Türk kültürünü arayıp bulmak, diğer taraftan da Batı Medeniyeti'ni tam ve canlı bir sûrette alarak millî kültüre aşılamaktır.*[163] *Bu çerçevede Türkçülüğün gâyesi, Türk millî kültürünü aramak, milletin ruhunda gizli olarak yaşayan kıymetleri açığa çıkarmaktır. **Gökalp**, bu amaçla Türkler'in eski, yani İslâm'dan önceki tarihine eğilir. Hedef de Türk kültürünün dayanacağı değerlerin sürekliliğini meydana çıkarmaktır. Bu romantik yaklaşım, **Gökalp**'i şaşırtıcı mübalağalara da sürükler. O'na göre öteki milletler çağdaş medeniyeti benimsemek için mâzilerinden kopmak zorundaydılar. Türkler ise, eski mâzilerine dönmek sûretiyle bu hedefe varabilirlerdi. Aynı zamanda Eski Türkler'in şimdi kaybettiğimiz dinlerinde taassubun olmayışı ve kadın-erkek arasın-*

---

161 **Erol Güngör**-Dünden Bugüne, sh: 102. Ayrıca bkz: **Heyd**- a.g.e., s: 112; **Kerim Yavuz- Ziya Gökalp**'in Dînî Tutumu ve Din Anlayışı, Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi, s: 2, Ankara, 1977, sh: 221.

162 **Uriel Heyd**- a.g.e., sh: 89-112.

163 **Ziya Gökalp**- Türkçülüğün Esasları, sh: 45.

daki eşitlik gibi sayısız meziyetleri vardı. O, aynı zamanda, bazı eserlerinde Türk olmadıklarını belirttiği ***İskit, Sümer*** *ve* ***Hitit'leri*** *eski Türkler arasında saymaktadır. O'nun bu görüşleri, Cumhuriyet devrinde resmiyet kazanmış, modern Türkiye'nin iki büyük bankasının adı «****Etibank****» ve «****Sümerbank****» olmuştur."*[164]

Buraya kadar anlatılanlar göstermektedir ki, **Gökalp**, ne yârdan vazgeçmektedir, ne de serden!.. O, bir taraftan İslâm'ın şiddetle men ettiği kavmiyetçiliği müdafaa ederken, diğer taraftan da yeri geldikçe dindar bir hüviyet arz etmektedir. Fakat O'nun dînî anlayışı, saf islâmî doktorinle aslâ bağdaşmaz. Zira O, **Durkheim** ve **Auguste Comte**'un görüşlerine bağlıdır. Onlara göre ise, dinlerin devri bitmiş ve sıra müsbet (tecrübî) ilimlere gelmiştir. İnsanlığın takip ettiği seyri **Comte, "Üç Hâl Kanunu"** ile izah etmiştir. Bunlar:

1-Teolojik Devir
2-Metafizik Devir
3-Pozitif Devir'dir.

---

164 **Dr. Ahmed İshak Demir**- a.g.e., sh: 78 vd. Yazar, bu son cümlesini, ayrıca şu dipnotla tavzih etmiştir:

*"****Heyd****- a.g.e., sh: 81 vd.* ***Güngör****-, Türk Kültürü ve Milliyetçilik, sh: 47 vd.* ***Saffet Ürfi Betin****'e göre, Cumhuriyet Devri inkılapları,* ***Gökalp****'in dileğini ve tahminini aşmıştır.* ***Gökalp*** *gibi geleneğe bağlı kalınsaydı, o büyük sosyal reformların hiçbiri olamazdı. Fakat* ***Gökalp****, yaşamış olsaydı, evrenselliğe en çabuk intibak ederek* ***Atatürk****'ün düşüncelerini en iyi anlayıp inkılâba derinliğine yardım edecek baş, yine O olurdu. (****Saffet Ürfi Betin- Atatürk İnkılâbı ve Ziya Gökalp-Yahya Kemal-Hâlide Edip Adıvar****, İstanbul, 1951, sH: 19, 31)*

Peyami Safa*, Cumhuriyet devrinde; millî hâkimiyetin tesisi, saltanat ve hilâfetin ilgâsı, millî ekonomi, Türk tarihinin Orta Asya'ya uzatılması, Türk dilinde tasfiye ve Kur'ân'ın tercüme ettirilmesiyle Ezân'ın Türkçeleştirilmesini, «****Milliyetçilikten doğma inkılâp****» hareketleri olarak değerlendirir. (****Safa****- Türk İnkılâbına Bakışlar, sh: 98)"* (Bkz: **Dr. Ahmed İshak Demir**- a.g.e., sh: 82)

Bundan sonra insanlar, hayatlarını dine göre değil, müsbet ilme göre düzenleyeceklerdir. İnsanlık, devamlı bir sûrette tekâmül ettiğine göre, artık bir geriye dönüş aslâ mevzubahis değildir!.. Ömrünü tamamlamış olan dinler, eğer müsbet ilmin mutalarına (verilerine) göre kendilerine bir çekidüzen verirler, yani revizyon veya reforma râzı olurlarsa, bir müddet daha varlıklarını devam ettirebilirler. Fakat önünde sonunda mutlaka ortadan kalkacaklardır! Bu bâtıl görüş, bizdeki reformcu şahsiyetlerin hemen hemen hepsinin müşterek olan bir sapıklığıdır. **Ziya Gökalp**'in dine, daha doğrusu İslâm'a bakışı aynen bu sûretledir:

*"Dinin tekâmülünü tamamlamasını kendi yaşadığı zamana göre değerlendiren ve döneminin yapısını evrimin (tekâmülün) son merhalesi olarak kabul edip dinin lâik bir anlayışla vicdanlara çekilmesini son nokta olarak gören **Ziya Gökalp**, **Auguste Comte**'un üç hâl kanununa göre, Pozitivizm'in dinin yerine geçeceği inancını, **"Din ve İlim"** adlı şiirinde dile getirir. Buna göre peygamberler, ilk mürşidlerdir. Zamanla fakihler nakilciliğe saplanarak **"Akıl, benim rehberimdir."** diyen felsefe ile çekişirler. Sonunda deneye dayalı müspet ilim ortaya çıkar ve son üstad olur. Hattâ din dahî «**kalpteki vecdin müspet ilmidir**» artık. Yani din, bir devirde hâkim idiyse de bu devrini tamamlamıştır. Hâkimiyet, artık pozitif bilime geçmiştir. Dinin günümüzdeki yeri kalptir ve bir vecdden ibârettir. Dolayısıyla cemiyetin bilinen bütün sahalarında rastlanan evrensel, sosyal ve tarihî bir fenomen olarak değişmeye tâbî olan din, artık sadece ferdin vicdanında yaşamalıdır. Dünyevî kurumlara dokunması gelişmelere engel olduğundan zararlı olmaktadır."*[165]

Ziya Gökalp'in yukarıda bahsi geçen şiiri şöyledir:

---

165 **Dr. Ahmed İshak Demir**- a.g.e, sh: 107 vd.

"DİN İLE İLİM
İnsanların ilk mürşidi kimlerdir?
Hiç şüphesiz peygamberler, veliler.
Bu devirde din, hikmete rehberdir;
Ahlâk, sanat hep o nûrdan alır fer.

Fakat sonra din yerini ham zühde
Verir, artık coşkun vecdi azalır;
Velilerin yeller eser yerinde,
Mürşid adı fakihlere irs kalır.

Fakihlerin kılavuzu nakliyyât,
Dini zorla sürüklerler bu yola.
Hikmet der ki, "Bana rehber akliyyât
O hâlde siz sağa gidin ben sola!.."

Din mürebbî olur, hikmet muallim;
Her ikisi çeker rûhu bir yana!
Savaşırken bunlar çıkar meydana
Tecrübeden doğma müsbet bir ilim;

Bu son üstad der ki: "Nakil tarihtir,
Akıl yolu, bu tarihin usûlü;
İkisi de aynı şeyi gösterir,
Matlub olan: Ruhun ona vusûlü

O şey nedir? Bir vecidli gönül mü?
Kudsî olan her şey ona dil midir?
Öyleyse al benim de son sözümü:
"Din kalpteki vecdin müsbet ilmidir!"[166]

166 **Ziya Gökalp**- Din ile İlim, Yeni Hayat, s: 10.

Ziya Gökalp'i gâyet tarafsız bir gözle inceleyen **Uriel Heyd** de bizi te'yiden şöyle söylemektedir:

*"**Gökalp**, en yüce mefkûresini «**Hayat Yolunda**» başlıklı bir şiirinde anlatır. **Gökalp**'e göre, dinler hayatın sembolik bir ifadesinden ibârettir. Bu itibarla O da **Durkheim**'e uyarak İslâm ibâdetinin aklî bir izahını yapmak ister. Din dışı ile dînî mefhumları, ferdiyetle şahsiyet arasındaki tezadı sembolleştirir. Oruç, abdest, içki yasağı, hacda beyazlar giyinilmesi gibi emirler, mü'mini cismânî arzulardan, ferdiyetinden, yani hayvânî yaratılışından kurtarmak içindir. (Bunlara yasaklayıcı emirler diyebiliriz.) Bu nehiylerin yanında namaz, hac gibi emirler de var. Cemaat hâlinde icrâ edilen bu merâsimlerin gâyesi, ferdin kişiliğini güçlendirmektir. Bu semboller, (dini) yavaş yavaş boşaltmaktadır. **Gökalp**'e göre, zaten insanlık, henüz en yüksek mertebesine varmadığı için yaşamaktadır bu semboller.*

***Gökalp**'in kafasındaki en büyük tezad, tasavvufî temâyülleri ile akılcılığı arasındaki tezattır. **Gökalp**, **Comte**'un üç hâl kanununa başvurarak bu tezadı halletmeye çalışır. **Comte**, insanlığın gelişmesinde üç merhale kabul ederek: **Teolojik Merhale** (Fetişizm, çok tanrıcılık, tek tanrıcılık), **Metafizik Merhale** (İnsan, hâdiserlerin cevherini akıl yoluyla bulmaya çalışır) ve **Pozitivizm**, yani ilmî merhale.*

***Gökalp**'e göre, birinci merhalede insanlık, dinin tesiri altındadır. Peygamberlere ve evliyâlara inanır. İkinci merhalede ulemâ (fakihler) yol gösterir insanlığa. Nakliyat, akliyatla çatışır. Üçüncü merhalede, müspet ilimler, dînî an'anelerin katı bir nass değil, tarihî inkışâfın canlı ifadesi olduğunu göstererek akliyât ile nakliyyât arasına köprü kurar. Dinle felsefe aynı hedefe yönelmiştir; ruhun Tanrı ile kaynaşması.*

*İstanbul'dayken dînî görüşlerin merkezi «**Vecid**»di. Hayatının son yıllarında bilhassa Malta sürgününden sonra,*

*özellikle «**Tevekkül**»e ehemmiyet verir. İslâmiyet'in ahlâkî bir âmil olarak büyük bir değeri vardır. Gençliğin dînî bir terbiye alması çok lüzumludur."*[167]

Ziya Gökalp, burada alkışladığı **M. Kemal Paşa**'dan ayrılarak dinin -hiç olmazsa- ahlâka sağladığı destek dolayısıyla aklî bir taraftarlık gösteriyor. Acaba biraz daha yaşayıp da din eğitiminin tamamen yasaklandığını görseydi, ne tavır alır veya alabilirdi?! Fakat ne çıkar **"Ebedî Şef"**le (!) mutabakat noktaları yanında bunun ne ehemmiyeti var?!

Uriel Heyd, diyor ki:

*"Allah'la kul arasındaki münâsebetler hâriç, her dînî vecibe müeyyidesini içtimâî vicdandan almaktaydı. **Gökalp**, bu görüşünü Kur'ân'a dayar; nassla örf çatışıyorsa, nassı örfe uydurun, buyurmuyor mu Allah (!).. Şeriatın tekâmülünde esas âmil içtimâî vicdandır. Böyle bir nazariyeyi kabul etmek, müslümanın dînî hissini küçümsemek mânâsına gelmez, **Gökalp**'e göre. Örf, vahyin eseridir. **Gökalp** de, bazı İslâm ulemâsı gibi, Allâh'ın tabiat kanunlarında tecellî ettiğine kânidir. Bu itibarla içtimâî hayatı tâyin eden kanunu da neden ilâhî telâkkî etmeyelim?!*

*İslâm örfünün tekâmülünü incelemek için yeni bir ilim kurulmalıdır: «**İçtimâî usul-i fikh**» An'anevî usûl-i fıkıh, İslâmî vecibelerin ne gibi nasslara dayandığını inceler. Sosyologlarla fakîhlerin müştereken kuracakları yeni ilim ise, örfün çeşitli İslâm cemiyetlerindeki tekâmülünün fıkıhta ne gibi değişiklikler vücuda getirdiğini araştıracaktır. (**H. A. R. Gibb, Gökalp**'in nass ve örf nazariyesini tam mânâsıyla sübjektif ve İslâmî düşüncenin temellerine aykırı bulur.)*

DİNLE DEVLETİN AYRILMASI

***Gökalp**, fıkıh hakkındaki bu cesur nazariyeye dayana-*

---

167 **Uriel Heyd**- a.g.e, sh: 60 vd.

rak, dini de ıslâha kalkışır. Başlıca iki gâyesi vardır:

*a-**Dinle devleti ayırmak**, yani İslâmiyet'in siyâsî ve içtimâî hayat üzerindeki hâkimiyetine son vermek;*

*b-**Dinle Doğu Medeniyeti'ni ayırmak** ve böylece İslâm'ın temel değerleriyle Avrupa Medeniyeti'ni ve Türk millî harsını birlikte yaşatmak.*

***Gökalp**'e göre, dînî müesseselerde, devletin iç içe girişi, İslâmiyet'in ilk devirlerine kadar uzanır. Putperest Arapların düzenli bir hükümet şekilleri yoktu. Bu itibarla dînî cemaatin müesseselerini kurarken genç İslâm Devleti'ni de kurmak ve onları birbirine bağlamak gerekiyordu. Eğer **Hz. Muhammed** (s.a.v.)'in İslâmiyet'i kabul etmeleri için dâvet ettiği yabancı krallar, bu yeni dini benimsemiş olsalardı, siyâsî ve dînî teşkîlatları ayrı ayrı gelişir, bu daha da iyi olurdu **Gökalp**'e göre. İslâmiyet'in ilk yıllarında ulemânın hiçbir resmî sıfatı yoktu devlet işlerinde faal bir rol oynamıyorlardı, ama idareciler de ulemânın işine müdahale etmiyorlardı. Ne var ki, çok geçmeden ulemâ devlet idâresine dâhil edildi. Böylece rûhânî bağımsızlıklarını kaybederken, devlet üzerinde gittikçe artan bir nüfuz kazandılar. Bu vaziyet, Osmanlı İmparatorluğu devrinde XX. asrın başlarına kadar devam etti. Dünyevî işlerle dînî işlerin ayrılması zamanı gelmişti artık. Siyâsî hayat teokrasinin ve klerikalizmin bütün artıklarından temizlenmeli ve devlet dâhilî bir istiklâle kavuşturulmalıydı. Milletin teşriî kuvveti, şeriat ile sınırlanmalı, **«kendi kanunlarını kendi yapmayan, bunları Allah tarafından gönderilmiş mutlak kanunlar sayan bir devlet kuvvetli ve bağımsız olamaz.»** Açıktan açığa İslâmiyet'in rûhuna aykırı bir prensip bu: «Allâh'ın kelâmına, Rasûlü'nün kelâmına, ulu'l-emr'in kelâmına itaat ediniz.»"*[168]

Şimdi de kısaca ve fakat madde madde, **Gökalp**'in İs-

168 **Uriel Heyd**- a.g.e., sh: 60 vd.

lâm Dini'nde yapmak istediği reformları anlatalım:

1-Devleti Dinden Ayırarak Lâikleştirmek

İslâm Dini, **"hayatın tamamını tanzim ettiğine göre"**, O'nun orijinal muhtevâsını sakatlamadan, yani devlete tahmil ettiği vazifelere âid ahkâmı muattal (geçersiz) kılmadan, Müslümanların devletini lâikleştirmek aslâ mümkün ve muhtemel değildir!.. Zira İslâm'ın devlete tahmil ettiği ilk vazife, **"Ahkâm-ı Şer'iyye'nin Tenfizi"** yani şeriat kanun ve kaidelerini tatbik etmektir.[169]

Hâlbuki **Gökalp**'e göre ise, İslâmiyet, artık ilkel topluluklarda olduğu gibi her şeyi tanzim eden bir **"dünyevî hukuk"** değil, bir vicdan ve ahlâk meselesi olarak telâkkî edilmelidir. Modern bir devlette bütün selâhiyetler, millete âid olup bu selâhiyet, hiçbir sûretle tahdid edilmemelidir.[170] Bu ise, nassların bağlayıcılığını redden başka nedir ki?!

2-Kur'ân-ı Kerim'in Türkçe Meâli ile İbâdet Edilmesi

Ziya Gökalp, bir şiirinde aynen şöyle demektedir:

"Bir ülke ki, câmiinde Türkçe ezân okunur,
Köylü anlar mânâsını namazdaki duânın,
Bir ülke ki, mektebinde Türkçe Kur'ân okunur,
Küçük-büyük herkes bilir buyruğunu Hudâ'nın.
Ey Türk oğlu, işte senin orasıdır vatanın!.."[171]

İslâm Dini'nde bir reformun gerekliliğini iddiâ edenlerin müşterek bir emeli olan Kur'ân meâlinin ibâdette kul-

---

169 Bu meselenin tafsîlâtı için **"Geçmişi ve Geleceği İle Hilâfet"** (İstabul, 2011) isimli eserimize bakılabilir.

170 **Ziya Gökalp**- Türkçülüğün Esasları, sh: 174.

171 **Ziya Gökalp**- Yeni Hayat, İstanbul, 1976, sh: 11.

lanılması mes'elesi, bu eserin birinci cildinde **Besim Atalay** vesilesi ile cevaplandırılmış olduğu cihetle burada ayrıca bunun üzerinde durmak istemiyoruz.

3-İlâhî Hükümlerin Değişebilirliği İddiâsı

Ziya Gökalp'e göre, islâmî kaynaklar, **"nass"** ve **"örf"** olmak üzere ikidir. Bunlardan birinci kaynak değişmez ve değiştirilemez. Fakat ikinci kaynak, sosyolojik esaslara göre devamlı bir değişme hâlindedir. O hâlde bundan hüküm çıkarmak için yeni bir fıkıh usûlü geliştirilmelidir. **Gökalp**, buna **"İçtimâî Usûl-i Fıkıh"** adını vermektedir.

Ancak **"akıl ile nakil çatışırsa, akıl esas alınıp nakil te'vil edilir."** kaidesi ile Kur'ân'daki **"nesih"** meselesini delil ittihaz eden **Gökalp**, **"Örf ile amel, nass ile amel gibidir."** kâidesi mûcibince örfün, nassın yerini tutabileceğini iddiâ etmiştir.[172] Hâlbuki örf, hakkında nass bulunmayan hususlarda cârîdir. Nass ile çatışan bir örfî kaide, aslâ mûteber olamaz. O, *"Mü'minlerin iyi olarak kabul ettiği her şeyin Allah katında da iyi olduğu"* meâlindeki hadîs-i şerifi[173] delil göstererek de iddiâsını te'yid etmeye çalışmıştır ki, bu da yanlıştır. Zira bu hadîsin tatbik sahası da hakkında nass vârid olmayan hususlarla sınırlıdır.

Bütün bunlar, O'nun, nassların değişmezliğine dâir kanaatiyle âşikâr bir sûrette çatışmaktadır.

Gökalp'e göre dinde reformun asıl hedefi, dinin devlet işlerine müdahalesinin önlenmesi, yani **"lâiklik"**in kabulüdür.[174] O, şer'î kanunlarla idare edilen bir devletin aslâ ayakta kalamayacağını iddiâ etmiştir. **Gökalp**'in bu düşüncesi **"Halife ve Müftü"** isimli şiirindeki şu mısraları ile sâbittir:

---

172 **Uriel Heyd-** a.g.e., sh: 62.

173 **Ahmed bin Hanbel-** Müsned, I, 379.

174 **Ziya Gökalp-** Türkçülüğün Esasları, sh: 174.

"Teşrî işi tamamen Zıllullâh'ın elinde
Ulu'l-emre itaat nâtıktır bu esası.
Kanun yapmak müftüye sormaksızın elinde,
Mercî örfle icma, mebusândır şûrâsı"

"Meşîhât" isimli şiirinde ise, durum daha sarihtir:

MEŞİHÂT

Bir devlet ki, hukukunu kendi doğurmaz,
Kanununa «gökten inmiş değişemez» der;
O, aslâ bir devlet değil, müstakil durmaz,
Değişmeyen bir varlığı taşıyamaz yer!

Bir meşîhat makamı ki; dine hizmeti
Hukuk, ilim işleriyle uğraşmak sayar,
Bir taraftan bozar iken adli, hikmeti,
Öte yandan halk içinde kayıdsızlık yayar!

Hâkim olan millet midir, Meşîhat mıdır?
Millî Meclis Mebusan mı, Bâb-ı Fetvâ mı?
Meşrûtiyet bir hile-i şeriat mıdır?
Hür bir millet olduğumuz yoksa rüya mı?

Hep ikidir teşrî, kazâ, mahkeme, ilâm:
Devlet dine kanun yapar, dinse devlete...
Sarıklılar memur olur... Fesliler imam:
Devlet benzer meşihata, din hükümete!

Bir devletle bir meşihat anlaşılır ama!
Bir ülkede iki devlet mukârin olmaz;
Bir vicdanda ilimle din kaynaşır ama!
İki ilim, iki hukuk, iki din olmaz.

İlmi bırak külliyeye, adli devlete;
Sen sade diyânetin neşrine çalış!
Muradınsa nâil olmak haklı hürmete,
Asra uyan vazifeni yapmaya çalış!..”

Ziya Gökalp, İslâm’ın bir emri olan **“tesettür”**ün de aleyhindedir. O, bunun İslâm’ın bir emri olmadığını, ibtidâî kavimlerin tabu anlayışından doğmuş bulunduğunu İslâm’a Hıristiyan Bizans ve İran geleneği olarak ithal edilmiş olduğunu iddiâ etmiştir. Bu sebeple de tamamen kaldırılmasını istemiştir:

*“**Gökalp**, ayrıca estetik, ahlâkî, ilmî ve dînî yönleri bulunan bir mesele olarak da nitelediği tesettür konusunda dinin bir zorlaması olamayacağını, zira dinin yaptırım gücünün âhirete âid bulunduğunu belirtir.”*[175]

Ziya Gökalp, “Din” adındaki şiirinde karşımıza cennet, cehennem, melek ve şeytan tanımaz bir mülhid olarak çıkmaktadır. Ona göre insanları bir avutma vâsıtası olan cennet vaadine hiçbir ihtiyaç yoktur. Zira cennet, insanın kendi kalbindedir.[176]

Gökalp’in fikirlerindeki sapıklığın zirvesini **“Allah”** mefhumunun yerine **“Millet”**i ikame etmesidir. O, diyor ki:

“Ben, sen yokuz; biz varız.
Hem Ogan, hem kullarız.
“Biz” demek, “Bir” demektir.
Ben, sen ona taparız!..”

Gökalp, buradaki **“Ogan”** kelimesini, hâşâ **“Allah”**

175 **Dr. Ahmed İshak Demir**- a.g.e., sh: 263.

176 **Ziya Gökalp**- Yeni Hayat, **“Din Şiiri”**, İstanbul, 1918, sh: 9.

yerine kullanmaktadır.

*"**Murtezâ Korlaelçi, Gökalp**'in bu mısralarının, **Auguste Comte**'un insanlığı tanrı kabul edişi ve **Durkheim**'in «**ben tanrı denince sadece şekil değiştirmiş ve sembolik olarak düşünülmüş toplumu görüyorum**» şeklindeki ifâdesinin etkisini taşıdığını söyler.*[177] ***Uriel Heyd**'e göre de, **Durkheim**'in yazılarında açıkça görülen «**Millî tanrıdır**» fikri, **Gökalp**'e yansımıştır ve O'na göre, artık Allah, Kur'ân'ın Allâh'ı değildir; sûfînin mânevî varlık dediği Allah da değildir. **Gökalp**'in Allâh'ı cemiyettir. O'na kudsiyet atfeder ve taleplerini ilâhî emirlere benzetir. Cemiyetin ruhu, ilâhî ruhun yerini alır. **Gökalp**, toplumda bulduğu bütün ilâhî vasıfları millete aktararak tanrı inancı yerine, millet inancını koyar."*[178]

Gerçekten **Uriel Heyd** de bu görüşü paylaşarak şöyle diyor:

*"**Gökalp**, ferdin cemiyetle kaynaşmasını ve kendini cemiyete fedâ etmesini ister. Bu istekte islâmî bir temâyülün, yani tasavvufun tesirini görmek kaabildir. Mutasavvıf (sûfî) insanı bencillikte kurtulmaya, ilâhî iradeye teslim olmaya ve Allâh'ın içinde erimeye (fenâfillâh) çağırır. **Gökalp**'in içtimâî heyecan yaratan mefkûreye vecid demesi bir tesâdüf değildir. Vecid, İslâm tasavvufunda kendinden geçme mânâsında kullanılan bir tâbirdir. **Gökalp**, şiirlerinin birinde şöyle der:*

"Gövdelerde kesret var
Gönüllerde vahdet var
Fertler yok, cemiyet var
Lâilâhe illâllâh.."

Ama bu Allah, Kur'ân'ın Allâh'ı değildir artık; sûfînin

177 **Korlaelçi**-Pozitivizmin Türkiye'ye Girişi, sh: 366, (A. İ. D.)

178 **Dr. Ahmed İshak Demir**- a.g.e., sh: 177.

*mânevî varlık dediği Allah da değildir. **Gökalp**'in Allâh'ı cemiyettir. O'na kudsiyet atfeder. O'ndan fertlere geçen ruha «**Tevfik**» ismini verir ve taleplerini ilâhî emirlere benzetir. İnsan şahsiyetinin kutsallığı ma'şerî şuura sahip olduğundan dolayıdır. Cemiyetin ruhu, ilâhî ruhun yerini alıyor. **Gökalp**'in cemiyeti tanrılaştırması, **Durkheim**'den gelen bir görüştür. Fransız sosyologuna göre, insanda -fıtraten- cemiyet karşısında bir tâbîlik, başka bir deyişle, mâdunluk hissi vardır, boyun eğer cemiyete.*

Bu duygu, dinde müşahhas ve remzî kisveye bürünür. İlim ise, bu hissi açık ve aydınlık bir dille tasvir eder.

*İnsan olgunlaştıkça -fertle «**en yüksek**» kudret arasındaki münâsebetleri izah eder- müsbet ilim, daha doğrusu sosyoloji, dinin yerine geçer. Bu «**en yüksek**» kudret'in adı dinde «**Tanrı**»dır, sosyolojide «**cemiyet**»..."*[179]

4-Hilâfet Mes'elesi

Ziya Gökalp'in Hilâfet hakkında çeşitli vesilelerle serd ettiği fikirler arasında insicam yoktur. O, tâ baştan beri fikirlerini benimsediği filozofların temel görüşleri itibariyle din ile devletin birbirlerinden ayrılmaları gerektiğine inandığına nazaran **"İmâmet-i Kübrâ"** olan bu müessesenin aleyhinde olması gerekirdi. Hâlbuki O'nun, saltanatın ilgâ olunup Hilâfet'in o an için muhâfaza edilmesi karşısındaki tavrı şuydu:

"Halife seçilme hakkının Osmanlı soyuna hasredilmesi hususuna gelince, bu da son derece isabetlidir. Zira bu muhterem âile, birkaç seneden beri Türklüğe, altı yüz seneden beri de İslâmiyet'e, hem de Türklüğe büyük şanlar kazandırmış, büyük hizmetler îfâ etmiş mübârek bir hânedandır. Bu kaidenin kabulüyle, hem ehliyetle kazanılmış bir hak, sahipleri

179 **Uriel Heyd**- a.g.e., sh: 38 vd.

صاحب امتیازومدیر مسئول یل - ۱ صایی - ۱
ضیا کوك آلپ نسخه‌سی ۱۰ غروشدر

اداره‌خانه‌سی
دیاربکر
حکومت داژه‌سنده
ولایت مطبعه‌سی
تلغرافیاً: دیاربکر
کوچوك مجموعه

آبونه‌شرائطی
سنه‌لکی : ۵۰۰
آلتی آیلق: ۲۵۰
غروشدر

کوچوك مجموعه

هفته‌ده برچیقار علمی ، ادبی ، سیاسی ، اقتصادی مجموعه‌در

۱۰ شوال سنه ۳٤۰ پازارایرتسی ۵ حزیران سنه ۳۳۸

مصاحبه :

چنارآلتی

بیلمم ، قاچ سنه اولدی . استانبولده ، حیات مجادله‌سنك هیجانلی کورولتولرندن ، فردی احتلاطلرك بیتمز توکنمز دیدی‌قودیلرندن بیقمشدم . روحی دیکلندیرمجك بر استراحت آرزوسی . قلبمه تسلی ویرمجك بر کوکل آرقداشی آریيوردم . آرادم ، آرادم ، نهایت ، بشبیل چاملر آراسنده بر استغراق یوردی : بر « چنار آلتی » بولدم . یوراسی اوپش

ZİYÂ GÖKALP'in Diyarbekir'de çıkardığı "Küçük Mecmua"nın ilk sayısının kapağı

elinde bırakılmış, hem de seçim esnasındaki ihtilâflar ve ihtiraslar, asgarî bir seviyeye indirilmiştir. Hilâfet Makamı'na hem çağdaş siyâsetin esası olan halkçılık ve millî saltanat prensipleriyle uyumlu, hem de din sahasında hakiki bir İslâm ittihâdı vücûda getirmeye uygun bir özellik vermeye muvaffak olan Büyük Millet Meclisi'yle şanlı reisine bu evrensel hizmetlerinden dolayı sonsuz teşekkürler arz ederiz."[180]

Bu tezada işaret eden **Uriel Heyd**, şöyle demektedir:

*"**Gökalp**'in dînî ve siyâsî hayatı birbirinden ayırma nazariyesinden en çok müteessir olan Osmanlı padişahlık müessesesi olmuştur. Zira bu müessese, sultanla halifenin vazifelerini birleştirmekteydi. Şayet **Gökalp**, gerçekten tutarlı olsaydı, daha başlangıçtan itibaren bu müessesenin ilgâsını isterdi. Jön Türkler'in hâkimiyet devrinde bunu açıkça yapmaya cesaret edemedi, ama Hilâfet'in ismini değiştirmeden de gücünü azaltmaya çalıştı. Birinci Cihan Harbi sıralarında yazdığı bir şiirde halifeyi kanun yapan en yüksek mercî olarak târif eder:*

***«Halife, örf ve icma'ya dayanır ve halifenin istişâre meclisi parlamentodur.»** der. **Atatürk**'ün millî harekâtına karşı çıktığı için halifenin nüfuzu zayıflayınca, **Gökalp**, biraz daha cesaretlenir. **Gökalp**, **«Türkçülüğün Esasları»**nda her türlü teokratik kaidenin ilgâsını ister: Yeryüzünde Allâh'ın gölgesi sayılan padişahların ve halifelerin kanun yapma selâhiyeti gibi."*[181]

O, **Gökalp**'in halifenin bu yeni durumu hakkındaki görüşlerini de şöyle anlatır:

"Halifenin durumu, bazı bakımlardan Papa'nın Katolik Kilisesi'ndeki durumuna benzer. Halife, bütün İslâm ülke-

---

180 Bkz: Hilâfet ve Hâkimiyet-i Milliye, (Ankara 1339) isimli anonim eserde yer alan **"Hilâfet'in Hakiki Mâhiyeti"** isimli makale.

181 **Uriel Heyd**- a.g.e., sh: 66 vd.

*lerinin müftülerini rûhânî meclislerde toplar. Bu meclislerde dînî terbiye, ilahiyat tetkiklerinin geliştirilmesi gibi konular müzâkere edilir. **Gökalp** için yeni bir fikir değildir bu, aynı düşünceyi on yıl kadar evvel «**Türk Yurdu**»nda da ileri sürmüştü. Ama o zamanlar Müslüman ümmeti için bazı esaslar kabul ediyordu. Daha sonraki yazılarında bu prensiplerden söz etmeyecektir: Arap harflerinin kullanılması, müşterek bir ilmî terminolojinin ihdâsı, ortak bir takvim (başlangıç olarak hicreti kabul eden güneş yılı). **Gökalp** ümitvardır: Ümmet böyle bir teşkîlâta mazhar olduğu takdirde, dînî hayat baştan başa canlanacak ve İslâmiyet, Peygamber zamanındaki ihtişâmına kavuşacaktır.*

***Gökalp**'in tasavvuru gerçekleşmedi. Hilâfet'in sadece rûhânî bir makam hâline getirmek, İslâmiyet'in temel itikadlarıyla te'lif edilemez ve Türk Milleti tarafından benimsenemezdi. Daha sonra **Atatürk**'le arkadaşları, Hilâfet'in yeni Türk Devleti'nin lâikleşmesine muârız olan güçleri bir araya getirecek bir makam olarak kalmasından çekindiler. **Gökalp**'in ölümünden birkaç ay önce Mart 1924'te, Hilâfet, Büyük Millet Meclisi kararıyla feshedildi."*[182]

b-Şahsiyeti

Ziya Gökalp, 1876 yılında Diyarbekir'de doğmuştur. Asıl adı **Mehmed Ziya**'dır. Üç yıl mahalle mektebinde okuduktan sonra Diyarbekir Askerî Rüştiyesi'ne kaydoldu. 1890 yılında buradan mezun oldu. Daha sonra kaydolduğu Diyarbekir Mülkî İdâdîsi'nde okumaya başladı. Bu mektebin yedi yıla çıkarılması sebebiyle 1894'te oradan tasdiknâme alıp ayrıldı. Âilesi İstanbul'da tahsiline devam etmek istemesine karşı çıkınca rûhî bir buhrana sürüklendi. Kafasına bir kurşun sıkarak intihar etmek istedi. Ölmedi, fakat kurşun hayatının

182 **Uriel Heyd-** a.y.

sonuna kadar vücudunda kaldı. 1895'te Diyarbekir'den kaçıp İstanbul'a geldi. Halkalı'daki **"Baytar Mektebi"**ne kaydoldu. Yaz tatilinde gittiği memleketinde İttihad ve Terakkî'nin gizli toplantısına katıldığından dolayı tevkif edildiği için Baytar Mektebi'ni bitiremedi. On ay Taşkışla'da, iki ay da Mehterhâne'de hapis yattı. 1900 yılında Diyarbekir'de ikamete mecbur edildi. O yıl, amcasının kızı **Vecihe Hanım**'la evlendi.

İkinci Meşrûtiyet'in îlanından sonra İttihad ve Terakkî Cemiyeti'nin Diyarbekir Şûbesi'ni kurdu. Bir yıl sonra bu partinin Selânik'te toplanan kongresine katıldı. Orada kaldı ve idâdîde (lisede) sosyoloji ve felsefe dersleri vermeye başladı. Balkan Harbi başlayınca İstanbul'a döndü.

1912 yılında Ergani Meb'usu seçilmişse de Meclis feshedildiğinden, ancak dört ay kadar milletvekilliği yapabildi. Dâru'l-Muallimât'ta (Yüksek Kız Muallim Mektebi) ve Dâru'l-Fünûn'da (üniversite) sosyoloji dersleri verdi. Bu sırada Maârif Vekâleti terbiye Encümeni'ne seçildi.

*"1917 yılındaki kongrede Şer'iyye Mahkemeleri'nin Şeyhülislâmlıktan alınıp Adliye Nezâreti'ne bağlanmasına en büyük âmil olup ilk lâiklik tatbikâtının önderi oldu. Zaten **Gökalp**'in istediği de buydu. Müftü yerinde duracak, devletin işine karışmayacaktı. O'na göre Şeyhülislâmlıkta, «**dine, ahlâka ve mâneviyâta dair hiçbir kelime işitilmez.**» Bilhassa «**Yeni Mecmua**»da çıkan şiirlerini toplayıp 1918'de neşrettiği **"Yeni Hayat"** adlı şiir kitabında bütün fikirlerinin enmüzecini bulmak mümkündür."*[183]

*"İstanbul'un İngilizler tarafından işgâli üzerine tevkif edildi. (28 Ocak 1919) Bir süre **Bekir Ağa** Bölüğü'nde tutuklu kaldı; arkasından savaş ve katliâm suçlarından yargılanarak birçok Osmanlı aydını ve subayı ile birlikte önce Limni*

183 **Sâdık Albayrak**- Devrimin Çakıl Taşları, İstanbul, 1971, sh: 71.

Adası'na, daha sonra Malta'ya sürüldü. İki yıl dört ay devam eden sürgün hayatının 19 Mayıs 1921'de sona ermesi üzerine Türkiye'ye dönen ***Ziya Gökalp****, bir süre Diyarbekir'de kaldıktan sonra Ankara Hükümeti'nin Maârif Vekâleti Encümeni üyesi (1921), ardından Te'lif ve Tercüme Heyeti reisi oldu. 11 Ağustos 1923'te toplanan II. Büyük Millet Meclisi'ne Dİyarbekir meb'usu olarak katıldı. Bu arada sağlığının bozulması ve Ankara'da tedavisinin güçleşmesi üzerine kaldırıldığı İstanbul Fransız Hastahânesi'nde 25 Ekim 1924'te öldü. Resmî cenâze töreninden sonra Divanyolu'nda* ***Sultan Mahmud*** *Türbesi'nin haziresine defnedildi."*[184]

Dindar bir âileye mensup olduğu, babası ve amcası tarafından dînî bilgilerle daha çocuk yaşında techiz edilmiş bulunduğu hâlde Yahudi **Durkheim**'in görüşlerini benimsemiş ve kendisine en büyük bir yardımcı olarak **Moiz Cohen** (**Tekin Alp**) gibi bir İslâm düşmanını seçmiş olmasına teessüfler edilmez mi?!

Lâkin asıl teessüfe şâyân olan, bazı dindar milliyetçilerin hâlâ bu adamı bayraklaştırmaya çalışmasıdır. Bugün, milletini sevmek ve O'nun değerlerine sahip çıkmaktan ibâret olması gereken milliyetçilikle **Ziya Gökalp**'in nakledilmiş olan görüşlerinin nasıl bağdaştırılabileceğini anlayabilmek cidden müşkildir!..

B-KILIÇZÂDE HAKKI (1872-1960)

Kılıçzâde Hakkı, İslâm karşıtı Kemalist inkılâpların hem **"hazırlık"** ve hem de **"icrâ"** safhasında rol almış en önemli ateist ve reformist şahsiyetlerden biridir. O, -ileride nakledilecek olan beyânları ile- sâbit olduğu üzere tereddüde mahal olmayacak bir sûrette ateist, yani dinsizdi. Çünkü devrinin modası olan **"Biyolojik Materyalizm"**e inanmaktaydı.

---

184 DİA, c: XIV, sh: 124 vd.

Bu bâtıl görüşe göre, dinler artık devrini tamamlamışlardır. Onların yerine bundan sonra müspet ilimler olacaktır!.. Buna rağmen -inanmadığı- İslâm Dini'nde reform talebinde bulunması, -bütün fikirdaşları gibi- ülkenin geri kalmışlıktan kurtulup **"çağdaşlaşma"**sını temin (!) maksadının eseriydi. Çünkü O'na göre, geri kalmışlığımızın tek ve gerçek sebebi, **"İslâm Dini"** ile **"hocalar"**dı.

Bunların her ikisi ile de hayatı boyunca mücâdele etmiş olan **Kılıçzâde Hakkı**'yı -âşikâr olan dinsizliğine rağmen- bu esere dâhil edişimiz, O'nun çoğu kere kendini sırf hurâfeler ve bunların müdâfii olan hocalar, yani O'nun tâbiriyle **"softalar"**la mücâdele eden bir kimse olarak göstermiş olmasıdır. Bakınız, O, en mühim eseri olan **"İtikâdâd-ı Bâtıla'ya İlân-ı Harb"** isimli kitabının mukaddemesinde ne diyor:

"Oldukları gibi görünmeye cesâret edemeyenler ile dini âlet-i intifâ (faydalanma) makamında kullanmak isteyenler, bizi dinsizlik ve halkı idlâl etmek (dalâlete sürüklemek) ile itham ediyorlar. Doğrudur. Biz halkı idlâl ediyoruz. Fakat bâtıldan ayırıyoruz ve hak ve hakikate doğru sevk ediyoruz. Ulemâ-i câhilenin avama telkin ettikleri hurâfât ve ebâtılı (bâtılları) hakikat-i diniye diye kabul edemeyiz. Bâdemâ (bundan sonra) halka dahî kabul ettirmeyeceğiz.

Bizim itikadımızın hülâsâsı şudur: Allah vardır ve birdir. Bütün kuvâ (kuvvetler) ve irâdâta sahip ve mâlik, O'dur. Vaz'ettiği kavânîn-i lâyetegayyer (değişmez kanunlar) ile eşbah (şahıslar) ve ervâhı (ruhları) minelezel ilelebed (ezelden ebeden kadar) maddî ve mânevî, zâhirî ve bâtınî idâre etmektedir.

İnsanlara verdiği akıl ile -ki ind-i ilâhiyesinden ondan daha âlî (yüce) bir mahlûk yoktur- onlara büyük işler yapmak iktidarını ihsan etmiş ve onları serbest bırakmıştır. İnsanları irşad için yine kendi içlerinden peygamberler, dâhîler

Kılıçzâde Hakkı
(1872-1960)

yaratmıştır. Bu büyük insanlar, diğer ben-i nevîlerine doğru yollar göstermişlerdir. Allâh'ın sünnetleri, kanunlarıdır. Bunlar da ulûm ve fünûn (fenler) tarafından hal ve tefsir edilebilmiştir.

Peygamberimizi, insanların a'kıli (en akıllısı) ve bu mâhiyeti ile efdali (en faziletlisi) biliriz. Kendisinin en büyük mûcizesi, aklı ve kitabıdır. Ve biz başka bir mûcize aramayız. Halkı da bu sûretle düşündürmek için onları pek ziyade okutmak taraftarıyız. Kavânin-i ezeliye-i ilâhiye (ezelî olan ilâhî kanunlar)ye mugâyir olarak vukû bulduğu iddia olunan bütün mûcizeler nazarımızda koftur...."[185] Bu eserde böyle beyânlar pek çoktur.

Şu son cümleler hâriç, yukarıdan beri serdedilen görüşler, İslâm akaidine tam mutâbık değil mi?! Fakat sonunda mûcizeleri inkâr ederek kendi kendisi ile tezada düşen **Kılıçzâde Hakkı**'nın böyle birçok inkârı sâbit ve zâhir olduğu cihetle, O'nun reformculuğundan önce kısaca bu gibi sapıklıklarını arz edelim:

a-Ateistliğine Birkaç Örnek

Kılıçzâde Hakkı, G. Le Bonn'dan naklen **Celâl Nûri Bey**'in *"Hiç şüphesiz mâbudları yaratan insandır. Fakat bunlar yaratılır yaratılmaz insanları taht-ı tabiiyetlerine almışlardır."*[186] hükmü ile tam bir mutâbakat hâlindedir. O

---

185 **Kılıçzâde Hakkı**- İtikâdât-ı Bâtılaya İlân-ı Harb, Dersaâdet, 1331, sh: 8 vd.

186 **Celâl Nûri**- Hâtemu'l-Enbiyâ, İstanbul, 1332, sh: 86.

da -hiçbir fark gözetmeden- dinleri, insanların îcâd ettiğini söylemekte[187] ve şöyle demektedir:

"Araştırmalarım bana şunu göstermiştir: Mitoloji devrinden dinsizliğin resmen mevzubahs olduğu tarihe kadar kurulmuş ve gelişmiş bütün din ve mezhepler daima siyâsî bir çıkar elde etme amacına yöneliktir."[188]

*"**Kılıçzâde Hakkı**, insanlığın ilkel çağlardan itibaren gelişerek din adına ulaştığı son tekâmül noktasının tanrıtanımazlık olduğu görüşündedir."*[189]

*"**Abdullah Cevdet** aynı görüşlere paralel olarak, insanlığın gelişmesinin son merhalesi olarak dinin yerine biyolojik materyalizmin geçmesini öngörür. Fakat insanlığın saadeti için dinin tabiî olarak devrini tamamlayıp[190] hayattan çekilmesini beklemek uzun zaman alabileceği için, dinin zararlarını da göz önüne alarak bu sürecin bilinçil olarak hızlandırılması gerektiğini savunur. İddiâsını, tıp doktorluğunu da îmâ ederek verdiği bir örnekle pekiştirmek ister:*

«Dinlerin mâkul maksadı, insanlar arasındaki barış, kardeşlik ve sevgi duygularını güçlendirmektir; gâyesi şifa vermek olduğu hâlde hastalığın şiddetlenmesine sebep olan bir ilâcın ihmal edilmesi, kullanılmasından evlâdır."[191]

---

187 **Kılıçzâde Hakkı**- Akvemü's-Siyer Münâsebetiyle Son Cevap: **Yusuf Suad Efendi**'ye Tahsîsan, Softalara Ta'mîmen, İstanbul, 1331, sh: 14.

188 Bkz: İçtihad Dergisi, s: 70, sh: 1536.

189 İçtihad Dergisi, a.y.

190 **Şükrü Hanioğlu- Cevdet**, sh: 334, 471. *"**Abdullah Cevdet**, burada şöyle bir benzetme de yapar: Din, doktor (ilim) gelinceye kadar kazâzedeye ilk yardımda bulunan kimse gibidir. Doktor gelince görevi sona erer. (a.g.e., sh: 307)"* (Dr. A. İ. D.)

191 **Abdullah Cevdet**- İçtihad'ın Müdîr Fikirleri, madde: 10, İçtihad, s: 205, (1 Haziran 1925), sh: 3998, s: 343, (15 Nisan 1932), sh: 5706. *"Dinin ve özellikle İslâm Dini'nin toplum hayatından aceleyle izâle edilmesini*

Kılıçzâde Hakkı, İslâm Dini'nin mevcud durumuyla terakkîye mâni olduğunu ve bu sebeple de O'nunla mücâdele edilmesi gerektiğini müdâfaa etmiştir.[192] Sadece bu kadar da değil, O, Allâh'ın varlığını bile gerçek değil, bir mevhum (vehmedilen) olarak îlan etmektedir:

"Allâh'ın varlığına îmân etmek, o gerçekte var olduğu için değil, bizim ısdırap ve sıkıntı içinde olduğumuz zamanlarda moralimizi yükseltmek, ümitsizlik ve gevşekliğe düşüp de işten el çekmememiz için gereklidir."[193]

Ayrıca **Kılıçzâde Hakkı**, Kur'ân-ı Kerim'in vahiy mahsulü olmayıp Peygamberin zekâsı mahsulü olduğu iddiâsına[194] ilâveten peygamberin **"ümmî"** olduğu gerçeğini de reddetmektedir. Hâlbuki yüce peygamberimizin ümmî olduğu görüşü, Kur'ânî bir gerçek olduğuna[195] nazaran O'nu

---

*arzulayan **Abdullah Cevdet**, Bahâilik'i ise över. İslâm'a karşı mücâdelesini destekler ve bir Dünya dini olarak kabul edilmesini ister. Bu konudaki bir yazısında Hz. Peygamber'e hakaretten mahkûmiyet alırsa da, dâvâyı cumhuriyet devrinde düşünce ve vicdan özgürlüğü sorunu hâline getirir. Enbiyâya ta'n suçlarıyla ilgili maddenin cezâ kanunundan çıkarılmasıyla (30 Nisan 1926) bu dâvâ düşer. (**Hanioğlu, Cevdet**, DİA, I, 92)"* (**Dr. A. İ. D.**, a.g.e., sh: 110)

Bu dâvâ, O'nun, Hz. Peygamber'e -hâşâ- **"Mekkeli yobaz"** demiş olması sebebiyle açılmıştı.

192 **Dr. Şükrü Hanioğlu- Dr. Abdullah Cevdet ve Dönemi**, İstanbul, (tarihsiz), sh: 330'da yer alan 16 numaralı dipnot:

*"Özellikle bkz: **Kılıçzâde (Hakkı)- Yunus Hoca** Hikâyeleri: **Yunus Hoca** Talebe, İçtihad, no: 77, 22 Ağustos 1329, sh: 1703-1711; **Kılıçzâde Hakkı**- Masal: **Yûnus Hoca**'nın Kargalarından, Hürriyet-i Fikriye, no: 10, 10 Nisan 1330, sh: 135; **Kılıçzâde Hakkı**- Tamamen hallolunmadıkça Bitmeyen Bir Mesele, İçtihad, no: 92-93, 6 Şubat 1329, sh: 2067-2069."*

193 **Kılıçzâde Hakkı**- İman, Hürriyet-i Fikriyye, s: 1 (3 Şubat 1329), sh: 2 vd.

194 **Kılıçzâde Hakkı**- Hatemü'l-Enbiyâ ve **Celâl Nûri Bey**, Hürriyet-i Fikriyye Dergisi, s: 8 (27 Mart 1330), sh: 5.

195 **"Sen bundan önce ne bir yazı okur, ne de onu elinle yazardın.**

inkâr, küfürden başka bir şey değildir.

*"**Kılıçzâde Hakkı**, Kur'ân'ın Allah'tan gelmediğini dolaylı olarak ifade etmek için, Hz. Peygamber'i **Cebrail** tarafından kurulan bir ses yansıtıcı olarak görmemekte mâzur olduğunu söyler. O'na göre, **Muhammed**, bütün insanların en akıllısı ve en dâhisi olduğundan ilham kaynağı da bizzat kendisidir. Diğer bir ifadeyle kaynağı, yine kendi aklı ve beynidir. Bunlar yeterli iken **«ucûbe kıyafetinde görünen, korkutan, boğaz sıkan, yürek yaran meleklerin»** aracılığına hiç mi hiç ihtiyaç yoktur. **Cebrail**, gerçekte varlığı olmayan bir semboldür."*[196]

Kılıçzâde Hakkı, îman esaslarından olan Âhiret inancını da reddetmektedir:

"O'na göre, mâdem ki Kâinât'ın düzeni de dâhil olmak üzere insan milyonlarca yıl süren tekâmül sonucu oluşmuştur, bu durumda nasslardaki gibi bir kıyametin ve Âhiretin varlığından söz edilemez. Tabiî sürece bağlı olarak, meselâ Güneş'in ısı kaybı sonucu enerjisinin bitmesi dışında, bu düzenin sonsuza kadar devam edeceğini belirtir."[197]

Kılıçzâde Hakkı'nın Ramazan orucuna bir muâfiyet getirmek[198], âyetle sâbit olan tesettürü reddetmek[199] gibi daha pek çok akaide aykırı beyân ve görüşleri mevcuddur. Fakat biz bu kadarla iktifâ ederek biraz da O'nun din âlimlerine karşı icrâ ettiği mücâdeleden bahsetmek istiyoruz:

Öyle olsaydı, bâtıla uyanlar kuşku duyarlardı." (Ankebût Sûresi, âyet 48)

196 **Dr. Ahmed İshak Demir**- a.g.e., sh: 208.

197 **Kılıçzâde Hakkı**- Son Cevap, sh: 9-11 (Dr. A. İ. D.- a.g.e., sh: 224 vd)

198 **Kılıçzâde Hakkı**- Son Cevap, sh: 63.

199 **Kılıçzâde Hakkı**- **"İtikâdât-ı Bâtılaya İlân-ı Harb"** isimli eserinin pek çok yerinde bu fikri müdafaa etmiştir.

b-Din Âlimi Düşmanlığı

Kılıçzâde Hakkı'ya göre, Batı Âlemi karşısında geri kalmışlığımızın iki esaslı mes'ûlü vardır. Bunlar, evvelce ifade etmiş olduğumuz üzere, **"İslâm Dini"** ile **"Hocalar"**dır. Fakat zehrinin tesirini çoğaltabilmek için birçok kereler İslâm'ın özüne taraftar görünerek daha çok din âlimi düşmanlığına revaç vermiştir. O kadar ki, bu hususdaki mücâdeleyi İslâm'ın temel taşı olan **"Bedir Savaşı"** ile aynı ayarda görmüştür.[200] Sonra da bu mücâdelede eli kalem tutan herkesi şu sûretle yardıma çağırmıştır:

"Ey, İslâm'ı ve vatan-ı İslâm'ı yaşatmak isteyen genç, hür ve münevver fikirliler, haydi silâh başına!..

Hakikat ve mârifetin en keskin kılıcı olan kalemlere sarılınız!.. Kalplerinize metânet, lisanlarınıza kuvvet veriniz!.."[201]

"Benim, ilk hedef-i harekâtım, Memâlik-i Osmaniye dâhilinde ikamet eden zavallı Müslümanlar'ı bâtıla perestij etmekten kurtarmaktır!.."[202] diyen **Kılıçzâde Hakkı**, o zavallı (!) Müslümanlara da şöyle seslenmektedir:

*"Zavallı Müslüman!.. Sen Dünya'nın dâhiler ve dehâlar yetiştiren bir ikliminde yaşarken yine bugün mârifetçe bir hiçsin!.. Bunda sebep nedir? Çünkü sen hür ve serbest değilsin!.. Seni «**günah ve bid'at**» zincirleriyle sımsıkı bağlamışlardır. Etin, kemiğin, dimağın, kanın, asâbın, hülâsâ hiçbir*

---

200 **Kılıçzâde Hakkı**, softalar dediği hocalarla mücâdeleyi **"cihad"** olarak isimlendirdikten sonra şöyle devam etmektedir:

*"Bu cihad, İslâm'ın «**Gazve-i Bedr**»i kadar mühim ve mukaddes olacaktır. Vâkıa Bedir, hak ile bâtılı nasıl tefrik ettiyse, bu cihad-ı kalem, bu müsâdeme-i fikriye de nûr ile zulmeti öylece tefrik edecektir."* (İtikâdât-ı Bâtılaya İlân-ı Harb, sh: 17)

201 **Kılıçzâde Hakkı**- a.g.e., sh: 17.

202 **Kılıçzâde Hakkı**- a.g.e., sh: 31.

şeyin senin değildir. Sen bunlara hâkim değilsin!.. Binâenaleyh onları dilediğin gibi isti'mal edemez (kullanamaz) ve sonra böylece zelil olursun!.. Ey bedbaht müslüman!.. Seni hayvan mertebesine indiren, senin hayvanlığından istifade etmek isteyen kuvvetleri gör!.. Onlardan sakın! Gözünü aç! Müdebbir (tedbirli) ol!.. Çalış ve yılma!.."[203]

Peki, kim ve ne, Müslümanları -hâşâ- **"hayvan mertebesine indiren"**? Kılıçzâde, bunu yüzlerce defa **"softalar"** yani **"hocalar"** ve **"softalık"** olarak beyân ederek şöyle diyor:

*"Düşmanlarımızı, bilfarz hâricen Ruslar ve Avusturyalılar ve dâhilen **Celâlîler**, zorbalar zannediyorduk. Ne kadar yanlış olduğumuzu, zaman bize pek acı tecrübelerle gösterdi ve öğretti.*

Âh, eğer hakikati, yani düşmanlarımızın serlevhadaki (yazının başlığındaki) softalık ve dervişlik efkâr ve itikâdâtı (fikir ve inançları) olduğunu öğrenmiş ve o iki düşman-ı dâhil-i terakkîye hiç olmazsa bundan bir asır evvel olsun, ilân-ı harb etmiş olsaydık, bugün herhâlde başka bir vaziyette bulunmuş olacak idik!.."[204]

Medrese ve Meşihât Makamı'nı birçok iftiralarla[205] kötüleyen **Kılıçzâde**, tarikat şeyhlerini de **"ciğeri on para etmez"** olarak tavsif etmektedir.[206]

---

203 **Kılıçzâde Hakkı**- a.g.e., sh: 14.

204 **Kılıçzâde Hakkı**- a.g.e., sh: 18.

205 *"**Selim-i Sâlis**'in (**III. Selim**'in) O, mahz-ı selâmet-i millet olan efkâr-ı müceddidânesinden dolayı, müşârun ileyhin vahşiyâne bir sûrette şehâdetine kadar işi vardıran ve nihayet **Abdülhamid** gibi bir mekkâr (hilekâr) zâlimi bütün cinâyât ve mecnûnâne harekâtında teşvik ve teşcî eden, hep **"müftü'l-enâm"** ve **"şeyhülislâm"** nâm-ı mübâreki altındaki softalık âmâl ve efkârının meşhasaları (teşhis edilenleri) hâdimleri değil midirler?!"* **(Kılıçzâde Hakkı**- a.g.e., sh: 20)

206 **Kılıçzâde Hakkı**- a.g.e., sh: 40.

O, sayfalar dolusu hocaları kötüledikten sonra:

"Şimdi aşk ile, şevk ile diyelim: Ey hoca efendiler! Uyumayınız ve halkı dahî uyutmayınız! Zira sille-i nasrâniyetin o açık ve matruş (traşlı) ensenize -bu gidişte ısrarınız hâlinde- mühlik (tehlikeli) bir sûrette inmesi uzak değildir. O silleyi bir kere yerseniz boynunuzun kırıldığı gündür. Zira o, bir darbe-i kâtıa olacaktır!.." demektedir.[207]

Lâkin ne gariptir ki, hocaların enselerine o sille Hıristiyanlardan değil de yerli ve "kahraman" ünvanlı biri tarafından vuruldu. Hem de darağaçları şenliği ile!.. Ancak bu neticenin husûlünde **Kılıçzâde Hakkı** ve emsâli reformistlerin payının, asıl fâilden fazla olduğu da unutulmamalıdır.

c-Reformistliği

Kılıçzâde Hakkı, İslâm Dini'nde artık mutlaka bir reform yapılması gereğini (!) şu sözleri ile ortaya koymuştur:

"Bizi Müslümanlık'ta bir «reform» yapılması için ortaya atılmaya iten sebepler işte şunlardır. İslâmî kaideler, insanlığa gerçek bir saâdet bahşetmek potansiyeline sahip iken neden bugün zelil bir vaziyette bulunsun. Biz tamamen kaaniyiz ki, bir reform yapılmadıkça İslâm, gerçek gücünü gösteremeyecektir. Çünkü din, bugün kafasızların tekelindedir ve bundandır ki, insanlık yeterince faydalanamamıştır."[208]

"Benim îmân-ı kâmilim (!) o sahte softa ve dervişlerin îman-ı zaifinden pek kavî ve pek yüksek olduğu için..."[209] diyen **Kılıçzâde Hakkı**'nın, bu iddiâsına rağmen -evvelce zikrettiğimiz üzere- o mûcizeyi ve Âhiret hayatını inkâr ve İslâmiyet'i -hâşâ- Hz. Peygamber'in şahsî zekâsı mahsulü

---

207 **Kılıçzâde Hakkı**- a.g.e., sh: 120.

208 **Kılıçzâde Hakkı**- Müslümanlık ve Hıristiyanlık, İçtihad Dergisi, s: 68, sh: 1408.

209 **Kılıçzâde Hakkı**- İtikâdât-ı Bâtılaya İlân-ı Harb, sh: 31.

olarak iddia etmek gibi küfrü müstelzim hususlara ilâveten bir de O'nun dinde ne değişiklikler yapmak istediğini gösterelim:

Bir kere günümüz şartları dolayısıyla Müslümanlar'ın Ramazan orusundan muaf tutulmalarını istemektedir.[210] Ayrıca dinle devleti ayırarak **"Lâiklik"** talebinde bulunmakta ve İslâm'ı -O'nun öz muhtevasına aykırı olarak- vicdanlara hapsetmek istemektedir. Âyetle sâbit olan kadınların örtünme (tesettür) mecburiyetini de ortadan kaldırmak, O'nun reformist görüşlerinden diğer biridir.

Gerçekten **Kılıçzâde Hakkı**'ya göre, *"tesettür yarasının zararlarını erkeklere, kadınlara ve toplıma yönelik olmak üzere üç grupta toplamak mümkündür:*

1-Tesettür erkeklerin karşı cinse saygı ihtiyacı duymasını önler; incelikten, duygusal hayattan ve âile ortamından yoksun kalmasına sebep olur. Bu durum, onu, eşcinselliğe, alkol ve sefahate sevk eder.[211]

2-Kadınların, daima örtülü olmaları yanında kapalı mekânlarda kalmaları sebebiyle sağlıkları bozulmaktadır. Tesettür, tek sebeb olmamakla beraber câhil kalmalarının da en büyük etkenidir. Ahlâklarını da olumsuz şekilde etkileyerek seviciliğin yayılmasına yol açar.

3-Tesettür, toplumsal hayata da zararlıdır. İlk öğretmen olması gereken anne, câhil kalınca bütün nesiller bundan zarar görmekte, bu durumun olumsuz sonuçları siyâsî ve askerî alana da taşımaktadır. Zira tesettür dolayısıyla yabancılarla ülfet etmeme, bizleri vatan topraklarının çoğunda bir yabancı

---

210 **Kılıçzâde Hakkı**- Son Cevap, sh: 63.

211 **Kılıçzâde Hakkı**- İtikâdât-ı Bâtılaya İlân-ı Harb, sh: 150-152. Ayrıca bkz: **Dâniş Reynî**- Tesettür-i Nisvândan Erkekler Nasıl Mutazarrır Oluyor, Hürriyet-i Fikriyye, s: 4, (24 Şubat 1329), sh: 16; s: 5, (3 Mart 1330), sh: 9-12. (**Dr. A. İ. Demir**- a.g.e., 2h: 266)

قیلیج زاده حقی

اعتقادات باطله یه
اعلان حرب

جلال نوری بکك «مظفریات فکریه» عنوانلی مقالهٔ مهمه‌سی اشبو
جلدك نهایتنده مندرجدر .

مقدمه .— ساخته صوفتالنه ودرویشلکه اعلان حرب .— صوفتالق
و درویشلك مسئله‌سی .— رؤیا .— قادینلر و مکاتب ابتدائیه
معلملری .— پرنسزلر .— اقوم السبیل .— ضربهٔ قطعیه .— اتحاد
اسلام .— قادین و ستر مسئله‌سی .

فیاتی ۵ غروشدر

درسعادت

سنجاقبان مطبعه‌سی

۱۳۳۱

Kılıçzâde Hakkı'nın bahsi geçen "İtikaadât-ı Bâtılaya İlân-ı Harb" isimli eserinin kapağı

gibi kalmaya sevk etmiş, mağlubiyet kokusu alan asker, eşinin hicret edeceğini düşündüğünden savaşı bırakıp Fadime'sine yardıma koşmuştur.[212]

*Tesettürü, «**Tam olarak çözülmedikçe varlığını sürdürecek problem**» diye niteleyen*[213] **Kılıçzâde**, *zararlarını bu şekilde sıraladıktan sonra, «**kaldırılırsa fuhuş artar**» korkusuna işaret eder."*[214]

Kılıçzâde Hakkı'nın "Biz, hiçbir zaman gerçek mânâda bir âile olamadık" iddiâsında bulunması, belli şartlarla müsaade edilmiş bir **"ruhsat"** olan **"taaddüd-i zevcât"**ı kaldırmak ve lâtin harflerini müdafaa etmek gibi daha pek çok seyyiâtı vardır. Bunları kitap ve makalelerinde defaatle tekrarlamıştır. O'nun en mühim eseri olan **"İtikâdât-ı Bâtıla'ya İlân-ı Harb"**de **"Rüya"** başlığı altında yer alan bir makale mevcuddur.[215] Bu makale, daha önce İçtihad Dergisi'nde **"Pek Uyanık Bir Uyku"** adıyla yayınlanmıştır.[216] **Peyâmi Safa**, bu uzun makaleyi Garblılaşmanın bir programı telâkki etmiş[217] **Abdullah Cevdet** hakkındaki değerli araştırmasında[218] **Dr. Şükür Hanioğlu** da bu **"Rüya"** isimli metni, şu gi-

---

212 *"Dönemin İslâmcılarının temsilcilerinden **Mehmed Âkif**'in tesettürün zararları konusundaki iddiâlara reddiyesi olarak bkz: **Mehmed Âkif**- Müslüman Kadını: Tesettür, Kadınların İktisâb-ı Kemâl Etmelerine Mâni midir?, Sırat-ı Müstakîm, s: 13 (1234), sh: 200'den naklen, **Melike Türkdoğan- Mehmed Âkif** ve Müslüman Kadın, Yedi İklim, s: 117-118, (Aralık 1999-Ocak 2000), sh: 120-122."* (**Dr. A. İ. D.**- a.g.e., sh: 266)

213 **Kılıçzâde Hakkı**- Tamamen Hallolunmadıkça Bitmeyen Bir Mesele, İçtihad, s: 92-93, (6 Şubat 1329), sh: 2070. (**Dr. A. İ. D.**- a.g.e., sh: 266)

214 **Dr. Ahmed İshak Demir**- a.g.e., sh: 265 vd.

215 Bkz: **Kılıçzâde Hakkı**- a.g.e., sh: 42 vd.

216 Bkz: İçtihad Dergisi, s: 55, sh: 1226 vd.

217 **Peyami Safa**- Türk İnkılâbına Bakışlar, İstanbul, 1938, sh: 57.

218 **Dr. Şükrü Hanioğlu- Dr. Abdullah Cevdet** ve Dönemi, İstanbul,

rizgâh ile iktibas etmiştir:

*"Belirttiğimiz gibi **Kılıçzâde Hakkı Bey** tarafından hazırlanan Batılılaşma plânı, **Atatürk** devrimleri adını verdiğimiz değişimlerin büyük çoğunluğunun ilk tasarımlarını içermektedir. Bu açıdan «**Batılılaşma Utopia**»sının Türkiye Cumhuriyeti üzerindeki fikrî etkisini gösteren bu plân, diğer yönden mevcut toplumsal yapıda düşünülen radikal değişiklikleri sergilemektedir."*[219]

Buna göre bu yazı, hem Kemalist inkılâpların bir projesi ve hem de **Kılıçzâde Hakkı**'nın bütün kitap ve makalelerinde serd ettiği reformist düşüncelerin bir özeti mâhiyetindedir. Nitekim **M. Şükrü Hanioğlu**, iktibas ettiği bu metnin sonunda yer verdiği şu değerlendirme ile bu görüşü te'yid etmektedir:

*"Plânın toplumsal realiteyi değiştirme arzusuyla birlikte önceki bölümünde incelediğimiz yeni bir «ethic» (ahlâk) oluşturma isteğini de içerdiği görülmektedir. Bu plânda işaret edilen konulara **Abdullah Cevdet** ve arkadaşları tarafından sık sık işlenen temalardan, **Lâtin harflerinin kabûlü** (Bkz: **Abdullah Cevdet**- Mukadderât-ı Tarihiye Karilerine, İçtihad, no: 56, 28 Şubat 1328, sh: 1249-1250 ve pek çok yerde) **kanunlarda asrî değişiklikler** (bu konudaki geniş inceleme için bkz: **Tarık Zafer Tunaya**- Âmme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrûtiyetin Fikir Cereyanları, Basılmamış Tez, İstanbul, 1948, İ. Ü. Hukuk Fakültesi Kütüphânesi, no: T. 7, sh: 51-58) gibi hususlar ilâve edildiğinde (Garpçıların ileri sürdüğü isteklerin şikâyet biçiminde bir tasnifi için bkz: **Aksekili Ahmed Hamdi**- Bilinmesi Elzem Hakikatler, 1332, sh: 4-5) Cumhuriyetin ilk yıllarındaki devrimlerin bir taslağı ile karşılaşırız."*[220]

Bu sebepledir ki, biz de bu tarihî metni, okuyucularımızın dikkatlerine aynen arz ediyoruz:

(tarihsiz).

219 **Dr. Şükrü Hanioğlu**- a.g.e., sh: 375.

220 **Dr. Şükrü Hanioğlu**- a.g.e., sh: 383.

"RÜYA

Pek Uyanık Bir Uyku

***Celâl Nûri** Beyefendiye*

Muhterem Efendim!

Dün gece âlem-i menâmda bir şahs-ı nûrânî (rûhânî değil), bana, size gönderilmek üzere âtide münderiç mektubu tevdî etmiş ise de ikâmetgâhınızı ve hangi diyarda bulunduğunuzu bilemediğim için İçtihad'ın vesâtetine müracaat ettim. Vusûlünde beni haberdar etmenizi istirham ederim.

*Oğlum **Celâl Nûri Bey**, size tebşîrât-ı âtiyyeyi (aşağıdaki müjdeyi) müsaraaten (acele olarak) tebliğ ederim:*

1-Bütün şehzâdegân ile sûret-i mahsusada veliahdların teallum ve terbiyelerine ziyâdesiyle dikkat ve itina edilüp, kendilerine bile fâidesi dokunmayan o küçük başların, yani zencilerin ve hadımların telkînât-ı eblehânesinden kurtarılacaklardır. Genç şehzâdeler, umûmiyetle ordu ve donanmaya dâhil edilip orada terakkî ve tefeyyüz edecekleri gibi bu sûretle asil bir hey'et-i zâbitân vücuda getirmek için bir esas-ı metin vaz' edilmiş olacaktır. Pespâyegân bâ'demâ zâbit olamayacaklardır. Hilkâtte müsâvât-ı tâmme olmadığından herkes yalnız huzur-ı mehâkimde müsâvî olacak ve husûsât ve ahvâl-i sâirede herkes kendi tabakası dâhilinde cevelân edebilecektir. Bu sûretle Türkiye'de dahî tabakat-ı sınıf-u ahâlî vücuda getirilerek esaslı bir medeniye-i milliye vücuda gelmiş olacaktır.

Bâdemâ câlis-i taht olacak Padişah hazretleri, küfüvleri (denkleri) olan Hânedândan (Müslüman olmak müreccahtır) bir kız ile ezdivac edecek ve yalnız bir zevce-i meşrûası alup resmen cevârî (câriyeler) istifraş etmekten feragat edecektir. Padişahlar bâdemâ Topkapı Sarayı'nda ikamet edip Dolmabahçe Sarayı, millet sarayı ittihaz olunacak ve fakat Çırağan Sarayı gibi ta'me-i lehib olmaması için hükümet

mutabassırâne hareket edecektir. Diğer saraylar ve köşkler ve makam-ı saltanata âid emlâk tamamen satılıp ba'demâ Padişah-ı zaman hazretleri maaşlarından arttırabilirler ise, emlâk sahibi olabilecekler ve ba'de vefatihim, işbu emlâka umûm evlâd-ı hânedân değil de belki şer'an müstahak olanlar vâris olabileceklerdir. Kezâ Hazine-i Hümâyun'da bulunan eşya ve mücevherât-ı tarihiye Müze-i Hümâyun'da tahsis edilecek dâireye nakl ve orada teşhir ve diğerleri alelusul ve tamamen füruht olunup (satılıp) yekûnu mektepler inşâsına ve muallimleri idâre için vâridât verecek akaretler mübâyaasına hasr-ü tahsis olunacaktır. İhtiyar şehzâdeler ile prenseslere kayd-ı hayat şartıyla muhassesât-ı mâkule ve kâfiye verilecek ve genç prensesler küfüvlerine tezvic olunanacaklardır.

*2-Türkler, ahkâm-ı hakikiye-i Kur'âniyyeye son derece iman ile tevessül edip birtakım menkulât ve isrâiliyyât yerine mâkulât ikame edeceklerdir. Bâdemâ meselâ «**Tevekkeltü alellâh**» levhasının baş tarafına "**azimet**" kelimesini ilâve edeceklerdir. Binâların takına astıkları «**Yâ Hâfız**» levhası altına da bir de herhangi bir sigorta kumpanyasının levhasını asacaklar ve yangından kurtulmak için kârgir hâneler inşâ, şehir ve kasabaların sokaklarını tevsî' vesâit-i itfâiyeyi teksir edecekler ve mahalle tulumbacılarını bir an'ane-i milliye gibi muhafaza edecekler ise, fakat herhalde tensik ve tanzim edeceklerdir. Her türk hânesinin her odasına yan yana iki levha asacak, bu levhaların birinde nûrânî bir hat ile «**İttihâd-ı İslâm**» ve diğerlerinde âteşin bir hat ile «**İntikam**» yazılmış bulunacaktır.*

Münderecâtı artık bir gâye ve hedef-i milliye olacak olan işbu iki levha mekteplerde, câmilerde, kışlalarda, sokaklarda, meydanlarda, kahvehânelerde ve hülâsâ her yerde duvara ta'lik edilmiş olacaktır.

Her türk son sistem bir mevzer, bir sandık fişenk, nümûnesine tevfikan birtakım askerî elbise ile sâir levâzım-ı seferberiyi dâima hazır bulunduracak ve bunları ihzar ve ikmal etmemiş olanlar, teehhülden (evlenmekten), işten ve cenâze merâsiminden mahrum kalıp âile-i Türkiye'den nevüma tard edilecektir.

Her mahallede mektebe gitmemiş veya gidememiş ve ba'demâ dahî bittabî gidemeyecek olan yaşlılar için amelî (yani ağızdan öğreten) mektepler açılacağı gibi mahallede birer endaht (atış) mahalli veya salonu vücûda getirilip Cuma günleri orada herkes 5-10 fişenk ihrakına (yakmaya) mecbur olacak ve senede iki defa müsabaka icrâ olunacaktır. İşbu müsabakalarda on kurşunu hedefin birinci dâiresine isabet ettirenler bir nişancı madalyasına mâlik olacak ve onu hâmil olanlara karakollar ve nöbetçiler tarafından resm-i tâzim icrâ olunacaktır. Kezâ at yetiştirmek, ata binmek, yüzmek, güreşmek vesâir idman harekâtına son derece ehemmiyet verilip kızlarımız dahî bu idman harekâtına devam ve iştirak edebilecekler ve indelhâce (gerektiğinde) Almanya'da olduğu gibi manevra için kendi civarlarına ordular geldiği zaman esbsüvar (atlı) olan işbu lâtif atlılar, süvari keşşaflarına (izcilerine) rehberlik edip ordunun tâlim ve terbiyesine ve netice-i fevz ü zaferine iştirak edeceklerdir. Bütün memlekete, icab eden fişek ve tüfekleri yetiştirmek için imâlât-ı harbiye fabrikaları tevsî edilip (genişletilip) gece ve gündüz çalışacaklardır. Bütün bu işlere pek başka bir vukûf ve kûsayişle iş görmeye başlayacak olan Harbiye Nezreti tarafından tâyin edilecek azimkâr zâbiter nezâret edeceklerdir.

*Osmanlı İmparatorluğu dâhilinde ikamet eden her müslüman, "**İslâm'ın şartı kaçtır?**" suâline "**Altıdır!**" dedikten ve mâlum olan beşini saydıktan sonra, altıncısı: "**Bir tüfek, bin fişek, daimî taze ve üç günlük idâreye kâfî bir torba ek-**

mek sahibi olmaktır. *" cevabını verecektir.*

3-Mevcud akmişe fabrikaları tevsî ve yenileri küşad edilip (açılıp) Hazret-i Padişah ve Hanedan-ı Saltanattan itibaren bütün nüzzar (nâzırlar), âyân ve mebusân âzâlarıyla ordu ve donanma erkân ve ümerâ ve zâbitânı ve kâffe-i memurîn, efrâd-ı askeriye ve fabrika ameleleri resmî ve husûsî mekâtip şâkirdân ve muallimini işbu fabrikaların mâmulâtından giymeye mecbur tutulacaktır. Ahâlî dahî gerek gazeteler ve gerek sâlifü 'z-zikr (adı geçen) amelî mektepler vâsıtasıyla irşad ve teşvik edilip emtia-i dâhiliyenin sürümü tezyid edilerek milel-i sâirenin medâr-ı kuvvet ve miknetleri olan kadim ve Hıristiyan Bizanslılar'ın millî serpuşu olan fes kâmilen def edilip yeni bir serpuş-u millî kabul olunacaktır.

Askerlerin başlarına giydikleri kalpaklar dahî tebdîl olunup ecdadımızın kullandıkları miğfere müşâbih (benzer) ve fakat zaman-ı hâzır nezâketine muvâfık bir siper-i miğfer, serpuş-i askerî ittihaz edilecektir. Bu sûretle efrâd-ı askeriye harb zamanlarında yağmurdan ve ziyâdan dolayı ateşi kesmeyecektir.

4-Kadınlar diledikleri tarz ve biçimde telebbüs edip (giyinip) yalnız israf etmeyeceklerdir. Polisler, softalar ve sûret-i mahsûsada arabacı mâkulesi kesân (kimseler) ile evbaşanın kadınların telebbüslerine, çarşaf ve peçelerine kat'iyyen müdahaleye hak ve selâhiyetleri olmayacağı gibi ba'demâ Şeyhülislâm Efendiler hazerâtı dahî çarşaflara dâir makaleler imlâ ve imza etmeyeceklerdir. Polis, kadınlar işine ancak ve ancak münâsebetsiz ve âdâb-ı umûmiyyeyi muhil (bozucu) ahvâlde müdâhale ve fakat işbu vazife-i kanuniyelerini kemâl-i nezâketle îfa edeceklerdir. Erkekler, kadınların ehemmiyetini takdir edip onlara hürmet ve riâyet edecek ve hele hiç kimse Dünya'nın memleketimizden maadâ hiçbir yerinde mevcud olmayan kadınlara karşı harfendazlık (lâf atmak) ve

taşkınlık rezâletine devama cür'et edemeyip yollarda, vapurlarda, tramvay ve sâir merâkib-i berriye ve bahriyede (kara ve deniz taşıma vâsıtalarında) hanımlara kemal-i ihtiramla yol verecekleri gibi şayed bir kadın ayakta kalmış ise, derhal ona yerlerini vermeye müsâraat edip bu sûretle vazife-i insaniyet ve hissiyât-ı âciz nevâzilerini izhar edeceklerdir.

Kadınlar, vatanın en büyük velinimeti addedilip kendilerine o yolda muâmele edilecek ise de kadınlarımız dahî bunlardan şımarıp kabarmayacaklar ve bilâkis bu gibi muâmelât-ı insaniyetkârâneye lâyık olan mütemeddin ve zarif mahlûkât olduklarını isbat edeceklerdir.

5-Kızlar tahsilleri ve bekârlıkları müddetince, Müslüman Boşnak ve Çerkezlerde câri olan müstahsene (güzellikler) üzerine aslâ tesettür etmeyecekleri gibi velîleri refakatında oldukları hâlde gerek yaşlı ve âlim erkekler ve gerek hemsin (yaşdaşı) ve küfüvleri olan nâmuslu ve terbiyeli delikanlıları ile edibâne görüşüp hayat-ı umûmiye karışacaklar ve bu sûretle sa'y ü amel-i millî ve vatanî hususunda hisselerine isâbet eden kısmını icrâ edeceklerdir. İşte bu sûretle herkes gördüğü, tedkik ettiği, beğendiği ve intihab ettiği kız ile teehhül etmek (evlenmek) suhûleti (kolaylığı) vücûda gelmiş olacağından geçimsizlik ve hâne dirliksizliği ortadan kalkarak şeriat-ı Muhammediye'nin bahş ü ihsan buyurduğu hakkı talakın ibtizâlen (bolca) isti'mâline mahal kalmayıp ancak elzem olduğu zaman isti'mal edilecektir. Hanım kızlarımız için azabefgân (azab verici) olan o mâhud görücülük âdet-i gayr-i mergûbesine dahî hitam verilmiş olacaktır.

Kızlar için diğer mekâtip maadâ bir de tıbbiye mektebi küşad edilerek (açılarak) arzu eden kızlarımız orada tabâbet tahsil edecekleri gibi diğer kızlar, bu kadınlar dahi orada Hilâl-i Ahmer (Kızılay) hidemâtı (hizmetleri) için hasta bakıcılığı ve husûsât-ı sâire teallüm ve tederrüs edebileceklerdir.

6-Elyevm birer menba-ı atâlet ve masdar-ı batâlet olan tekâyâ (tekkeler) ve zevâyâ (zâviyeler) kâmilen ilgâ olunarak -mavüzih lehine sarf olunmayıp yalnız evlâd ü ıyâl meşâyihe bad ü hava mekel ittihaz olunan- ve irâdât ve muhassesâtları kat' ve maârif bütçesine ilâve olunacaklardır.

Meşâyıh meyânında âlim ve fâzıl bulunmuş olanlara birer hâne kayd-ı hayat şartıyla ve fakat mekâtipten birinde muallimlik etmek kaydıyla tahsîsât verilecektir. Diğerleri, yani câhil olup da sermayesi babadan kalma birkaç mir-i kelâmât ve tâbirâttan ve (Hû eyvallah erenler)den ibâret olan ve şimdiye kadar halkı fikren ve ilmen ızrar edenlere (zarara sokanlara) hiçbir şey verilmeyerek çalışıp kazanmaya mecbur tutulacaklardır. Bunlardan nefes etmek kallaşlığına ötekini berikini dolandıranlar cezaya çarptırılacaklardır.

7-Hâl-i hâzır medreseler ilgâ edilip ***Süleymaniye Medresesi*** *yerine* ***"College de France"*** *tertibinde gâyet mükemmel bir* ***"Ulûm- Edebiye Medresesi"*** *yapılacağı gibi* ***Fâtih Medresesi*** *yerine ise* ***"Ecole Polytecnic"*** *tarzında diğer bir* ***"Medrese-i Âliye"*** *vücuda getirilecektir.*

Ulûm-i 'Âliye ve âliye ve bu mekteplerde ve Dârulfünûnlarda (üniversitelerde) tahsil olunup softalık mesleği ilân olunacak ve mekteplerde softalara şimdiki medreselerde olduğu gibi birer oda verilmeyip Dünya'nın her tarafında olduğu gibi nezâret altında bulundurulacaklardır. Ve kendilerine muntazam taam, elbise, hizmetçi, karyola, maaş verilecektir. Softalar çalışırken rakkas gibi artık sallanmayacaklar ve hele köy ve kasabalarda olduğu gibi behâim esel-i muallimin önünde boylu boyuna uzanıp ders dinlemeyeceklerdir.

Sarığı sarmak ve cübbe giymek yalnız ulemâ-i kirâma tahsis edilip mekâtib-i âliye-i diniyyeden şehâdetnâmesiz olanlar ve tefsir ve hadîs-i şerif ile sâir ulûm-i diniyyeden bînasip bulunanlar sâlifü'l-arz kisve-i ilmiyeye bürünemeye-

ceklerdir. Bu sûretle sarık ve cübbe bir alâmet-i fazl ü irfân addolunarak erbâbına karakollar tarafından resm-i ta'zim icrâ olunacaktır. Efrâd-ı askeriye dahî bu muhterem füzelâya selâm vermeden geçmeyecektir.

Mektep muallimleri, ancak bu gibi âlim-i hakiki efendilerden biri olduğu hâlde sarıklı bulunabileceklerdir. Ahâlinin zîulemâyı takliden başlarına doladıkları sarık tarzındaki paçavralar, kirli, müstekreh bezler kâmilen polis mârifetiyle men edilecektir. Mekâtib-i İdâdiye ve daha yukarı mekâtip mezunları arzu ettikleri takdirde sakal salıverecekler ve efrâd-ı nassdan salıverenler derece derece resme tâbî olacaklardır.

*8-Evliyâya nezredenler men edilip bu gibi teberruât donanma ve müdâfaa-i milliyle cemiyetleri kasalarına girecek, zira evliyânın bu gibi nezirlere (adaklara) ihtiyacı yoktur. İndallah merzukturlar ve onlar havf ü hüzünden berîdirler. Şer'-i Şerîf'in sadaka verilmesine cevaz gösterdiği bîçâregân ve ma'lûlîn ise te'sis edilecek dâru'l-acezelerde, yine kendi yapabileceği işler gördürülmek şartıyla infâk ü iskân eyleyeceklerdir. Bu sûretle ortalık zillet-i suâl ve meskenetten tamamen tathir edilip (temizlenip) Müslümanlar'a izzet-i nefsin ne olduğu öğretilecektir. Bu sûretle «**el-İzzetü lillah ve rasûlih ve'l-mü'minîn**» hükm-i şerifi tecellî edecektir. Herkes mükâfât-ı sa'y ü verzîşini alacak, ızbandud gibi herifler, şunun bunun kesesinde bad-i hava (boşuna) geçinemeyeceklerdir.*

Yapılacak bütün hayrât ve hasenât vâcibu'l-vücud hazretleri nâmına yapılıp şuna buna atfedilmeyecektir. Herkes metâlib-i mâneviyesini Allâh'ına arz edecek ve Hazret-i Peygamber'in şefaatinden başka kimsenin yardım ve şefaatini istemeyecektir.

Okuyucular, üfürükçüler, ısıtma bağcılar ve ilh... kâmi-

len tenkil edilip (tepelenip) ısıtmaya (sıtmaya) dûçâr olanlar behemehal sülfato içmeye mecbur tutulacaklardır.

Din, mezhep, akıl, mantık, tabâbet, medeniyet, insaniyet ve bunlardan ibâret olan İslâmiyet için şeyn (ayıp) olan -Yemüş Çarşısı meydanlığındaki- o mâhud pis, murdar, müstekreh (iğrenç) resmî ve alenî başa okuyucular oradan def edileceklerdir.

*Yeni Câmi-i Şerif civarında birtakım matbu' ve sahte şeriat-ı mutahharamız için hakaret-i mahz olan o bitmez tükenmez, bıçak kesmez, kurşun delmez, bin derde devâ nüshaların füruhtu (satılması) men edilip bunlar yerine efrâd-ı askeriye ve avam halka o nüshalardan daha müfid ve daha hıfzedici risâleler her Cuma günleri hükümet tarafından tesis edilecek "**Tenvir-i Efkâr-ı Millet**" cemiyetleri tarafından meccânen tevzî edilecektir. İşbu risâleler, sûret-i mahsûsada herkesin anlayacağı bir tazr ü beyanda olacaktır.*

*9-Belediyeler ekl ü şürbe (yiyip içmeye) müteallik mevadda (maddelere) ve belediyenin sathında nezâfet ve taharetine son derece dikkat edip ahâliyi dahî öğretecek ve mukarrerât- nâfiasını tav'an ve kerhem ahâliye kabul ve icrâ ettirecektir. Artık faaliyete gelmiş evlâd-ı ahâli için bîfâide ise de mahzâ derhatır ettirmek için «**Koşunuz, acele ediniz, durmayınız!**» gibi levhaları şuraya buraya ta'lik edecektir.*

10-Hürriyet ve İtilâf ve İttihad ve Terakkî ve sâir mevcud cemiyetler ba'demâ hükümet işiyle uğraşmayıp bunları ehil olanlara terk ederek kendileri donanma, müdâfaa-i milliye, maârif-i umûmiye, hıfz-ı sıhhat-i umûmiye gibi mesâil ile iştigâl ve meslek-i siyâsîlerinin tatbiklerini meclisteki fırkalara terk edeceklerdir. Bu sûretle nezâretlere câhil cemiyetlilerden ziyâde âlim ve vâkıf vatanperverler gelecektir.

*11-Ahâlinin ahkâm-ı şer'-i şerîfe mugâyir bazı mutekidâtı (inançları) tashih olunup meselâ «**El-Kanaatü kenzün***

*lâyağnî» (Kanaat, tükenmez bir hazinedir) hadîs-i şerifinden maksad softalar ve câhil meşyihin öğrettikleri: **"Canım, Dünya fânî değil miya? Aza kanaat edip cem'i mal etmeyiniz! Âhirette o altunlar hep derilerine yapışacaklardır!"** gibi yâveler ve maskaralıklar olmayıp insan mes'ud ve bahtiyar olmak için çok çalışmak ve nâmuskârâne kazanmak ve fakat ihtiyâcâtını taklil edip israf ve sefahatten sakınmak ve mükâfât-ı sa'y-i amelî olarak kazandığı ve tasarruf edip biriktirdiği paralardan indelhâce (gerektiğinde) menâfi-i umûmiye-i vatan için sarfetmek demektir ve kanaatten talep olunan netice dahî budur demek olduğu anlatılacak ve diğer husûsât ve evâmir (emirler) dahî bu yolda tefsir ve tebliğ edilip meşâyih ve tekâyânın (tekkelerin) veya softaların avam-ı nâsı izlâline (sapıttırmasına) müsaade edilmeyecek mahsüsü'l-husus kara câhil şeyler «**El-Fakru fahrî**» hadîsi âlîsini yanlış tefsir ederek halkı sa'y-i amelden ve fakrın, yani onların tabirince züğûrtlük hasmı olan nezâfetten men ettikleri için «**kadre'l-fakr**» hadis-i şerifi Türkçe tercümesiyle beraber levha hâlinde boyunlarına asılarak bu vechile fakr u zarûretin indallah ne kadar menfur bir vaziyet olduğu halka izah edilecektir.*

12-Diğer devâir (daireler) ve nezâretlerde olduğu gibi Dâire-i Muallâ-yı Meşîhat'ta dahî tasfiye ve tensîkât-ı kâmile icrâ ve hele devâi-i şer'iyye (şer'î dâvâlar) ömrü bir sür'at-i kat'iyyet ve adâletle ru'yet olunacaktır.

*Ulemâ-yı rüsûmum kemâl-i cehlinden ve tâcdârânın temâmi-i istibdâdından dolayı asırlardan beri mesdud (kapalı) kaldığı iddiâ edilen «**bâb-ı içtihad**» yeniden açılacak, yani tefsirler ve içtihadlar meydana konacağı gibi Kur'ân-ı Azimüşşân ile beraber ehâdis-i şerifenin sahihleri Türkçe'ye tercüme edilecek ve ba'demâ hutbeler Türkçe ve ihtiyâc-ı asra göre îrâd edilecektir.*

Ahkâm-ı Şer'iyye ve şeâir-i İslâmiye, Müslimlere olduğu gibi telkin ve meselâ hacca gitmekten maksad kızgın kumlar üzerinde yalın ayak ve kavurucu bir Güneş'in altında başı açık gezmek ve taşlara yüz ve el sürmek olmayıp ancak Cenâb-ı Hakk'a karşı vazife-i ubûdiyeti ve Hazret-i Nebiyy-i Ekrem'e karşı kemal-i ta'zimi îfâ etmekle beraber zımnen de Müslümanlar'ın birbirini anlamaları ve birbirinden haberdar olmaları ve birbirlerini görüp teşyîd-i râbıta-i uhuvvet (kardeşlik duygularını kuvvetlendirmek) ve müdâvele-i efkâr ve müzâkere-i umûr-i millet kaziye-i mûtenâsı olduğu ifhâm edilecektir.

13-Ordu ve donanmaya itaat, inzibat, mâlumât girecek ve Harbiye Nezâreti, meselâ yalnız resm-i tazim için senede birkaç defa -münâkasa (açık eksiltme) ilânları verir gibi- beyannâme neşredip gülünç olmayacaktır. Harbiye Nezâreti artık kaani olacaktır ki, bütün ordu umûru yalnız emir vermekle değil, evvelâ öğretmekle ve sonra verdiği evâmiri takip ve icrâ ettirmekle kaabil olabilecektir. Zâbitân dahî dargınlar gibi birbirine selâmlar vermeyerek uhuvvet-i hakikiye-i askeriyeyi irâe edecek (gösterecek) sûrette gerçekten muhibbâne selâmlaşacaklar ve erkân-ı ümerâ ve zâbitânı o sahte azimetleri terk edip şu resm-i temennâ hususunda herkese nümûne-i imtisal olacak ve bu bâbda ısrar ettikleri müzekkereler müeddâsına evvel be evvel kendileri itaat edeceklerdir.

Ordu, her şeyden evvel temizliğe itina ve bu da birçokları tarafından gâyet âdî görülüp fakat büyük bir ehemmiyeti hâiz olan traş olmak ve saçlarını taramaktan ibtidâ edecektir. Orduda erkân-ı ümerâ, zâbitân, efrad her gün muntazaman traş olmaya mecbur tutulacaktır.

14-Mevâhib-i muhtelifenin söz sahipleri akdedecekleri samimi bir içtimada tevhid-i fikr ü maksad ederek yeniden biliçtihad tamamiyle yeni bir meslek kabul edilecek ve işbu mezheb umûm memâlik-i Osmaniye ve İslâmiyeye, Halife-i

İslâm Hazretleri'nin emr-i şerifleriyle tamim ve ilân edilip ba'demâ Müslimler arasında mezhep şikakı (ihtilâfı) ref edilerek mânâ-yı mâkuluyla gâye-i umûmî olan İttihad-ı İslâm kaziyesinin husûlü teşrî etmiş olacaktır. İşbu mezhebin hâvî olacağı ahkâm-ı cedîde Müslümanların iktisâden ve içtimâen terakkîlerine kâfil olacaktır.

*15-Şimdiye kadar mefkud olan (mevcud olmayan) bir Osmanlı lügat kitabı memleketin lisâniyyun ve ediblerinden müteşekkil bir heyet-i âlime ve fâzıla tarafından telif edilecek ve fakat bugüne kadar Türkler'in âdeta şiarı olan «**yavaş yavaş**» tâbiri lisân-ı ümmetten kat'iyyen ihraç edilecektir. Lisân, Osmanlı lisânı olarak muhafaza edilip Turan'a lisânen avdetten sarf-ı nazar edilecektir. Osmanlı lisanı kendisine mahsus lügat kitabına mâlik olduğu gibi yine kendisine mahsus bir sarf ü nahvi (grameri) olacaktır. Osmanlıca öğrenmek için hiç kimse Osmanlıcanın ihtiyacından fazla Arabî ve Farisî tahsiline mecbur olmayıp eğer bu lisanları tahsile heves edenler bulunacak ise, bu arzuları mahzâ o iki lisanda tedkikat ve tetebbuâtta bulunmak için olacaktır. Osmanlı dilinde müsta'mel ne kadar kelimeler, terkipler, kaideler varsa, hangi lisandan alınmış olursa olsun Osmanlıca'ya mâl edilecektir. Meselâ **"temettü'"** kelimesi, Osmanlıca telâffuz ve hecâsı mûcibince **"temettü"** yazılabilecek ve etfâl-i sagire (küçük çocuklar) mekâtib-i idâdiyede (lisede) lisanlarını serîan öğrenmek için bu sûretle büyük bir suhûlete (kolaylığa) mazhar edilmiş olacaklardır.*

16-Osmanlılar hükümetten hiçbir şey beklemeyecekler, yollarını, köprülerini, limanlarını, şümendiferlerini, kanallarını, vapurlarını, fabrikalarını kendi teşebbüs ve faaliyetleri ile vücûda getireceklerdir.

17-Ramazan aylarında ve diğer mübârek günlerde câmilerde vâizler tarafından halka verilen vaaz ve nasihatlerde vâizler mecburen îtiyad ettikleri vechile ba'demâ halkın

*lisanında söylemeyecekler, yani câhil ve fâsidü'l-ahlâk olan insanlar mutlaka kendi lisanlarından anlamak şanlarından olduğu ve bu da elyevm en ziyade söğüp sayan cerâid (gazeteler) ile bin türlü yaldızlı müfsid-i ahlâk esâmi-i müstekrehe için ilk gelen usûl-i hitâbet bu ise de «**Fırtınaların havayı tashih ettiği iddiâsı gibi bu muharebe ve felâket fırtınası**» Türklerin ahlâkını tashih edeceğinden bâlâda beyân-ı sâbık ettiği vechile vâiz efendiler, halkın bugünkü lisanında söylemeyeceği ve belki yeni iktisab etitkleri ahlâk-ı fâzılaya çesban nezih bir lisan ile idâre-i kelâm edip halkı dileklerine göre sağ taraflarında ırmakları coşan ve işban ve nebâtâtı fürüzan ve derunlarında herkese dilediği kadar verilecek olan hûri ve gılman ile müzeyyen ve şaşaafeşân hadâyıkcinâne (cennet bahçelerine) veya sol taraflarında müdhiş aleve ve dumanlarıyla tüten ve semiaçâk (kulak tırmalayan) iniltileriyle kaynayan cehennem kazanlarına atmayacakları gibi vakitlerini dahî geyik veya güvercin hikâyeleriyle veyahud kendilerinin dahî anlamadıkları birtakım derin mebâhisle imata (geçirmeye) ve imrar etmeyecekler ve belki halka âdâb ve erkân-ı ferâiz ve sünnetten sonra vatanperverlikten, fezâil-i sa'y ü amelden, tasarruftan, nâmuskârâne kazançtan, hüsn-i ahlâktan, yekdiğere uhuvvet ve muhabbetten, ittihad-ı İslâm'ın ehemmiyetinden bâhusus elhusus i'dad-ı kuvvetten bahsedeceklerdir.*

18-Senelerden beri ta'dil ve ıslâhını arzu ve defalarca ilan edip de kimsenin kulağına îsal edemediğimiz o mâhud «ıslâh-ı kavânîn» (kanunların düzeltilmesi) kaziyesi tam ihtiyac-ı zamana göre tâdil ve ıslah olunup arazi ve evkaf kanunları cümlesine takdim ve bu meyanda tâdâdı zâid (sayıp dökülmesi faydasız) gördüğüm birçok iyilikler dahî istihsal-i temin edilecektir.

Müştâkınız
Timsâl-i Emel"

Bu uydurma rüyâyı bilâhare eserine nakleden **Kılıçzâde Hakkı, "Celâl Nûri Beyefendi'nin Cevâbı"** adı altında bir mektuba yer vermiştir:

*"Pek Uyanık **Hakkı Efendi**'ye!..*

*Rüyânızı gördüm. Hayırdır inşâallah!.. Mâbedleri ortadan kaldırmayı düşünmemişsiniz. Onun için bendeniz de bunlardan birine gittim. Rüyânızı tâbir ettirdim. «Bu işte hayır var, dedi. Mâdem ki böyle rüyalar görülüyor, bunun ardı gelecek!» dedi. Emin olunuz bu rüya, mideden gelmiyor. Rüyâ-yı sâdıktır. Ben de böyle âlem-i mânâda gezersem elbette netice-i müşâhedâtımı size yazarım. Bâki «**Timsâl-i Emel**» Hazretleri'nin ellerinden öperim. Azizim, efendim.*

***C.N.**"*[221]

d-Şahsiyeti

1872 yılında Niş'te Dünya'ya gelmiş olan **Kılıçzâde Hakkı**'nın asıl adı, **"İsmail Hakkı"**dır. 1877-1878 Türk-Rus Harbi (Doksan Üç Harbi) hengâmında âilesi Manastır'a intikal etmiştir. Burada babasını kaybeden **Kılıçzâde Hakkı**, ilk ve orta tahsilini Manastır'da tamamladı. 1890 yılında Mühendishâne-i Berr-i Hümâyun'a kaydoldu ve 1894'te topçu üsteğmeni rütbesi ile buradan mezun oldu. Selânik'ten Yemen'e kadar birçok askerî birlikte bulundu. 1911 yılında Sütlüce'deki mâmülât ambarı müdürü oldu. Ertesi yıl İstanbul Muhâfızlığı bünyesindeki **"Dîvân-ı Harb"**da vazife aldı.

1912'de **"Balkan Harbi"** başladığında rütbesi binbaşıydı. Bu harbde mâruz kalınan bozgun üzerine vatanın kurtuluşu için çareler arayan yazılar yazmaya başladı. Fakat O, devrinin birçok münevveri gibi kendisini **"Biyolojik Materyalizm"** cereyanına kaptırmış bulunduğundan kendine fik-

221 **Kılıçzâde Hakkı**- İtikâdât-ı Bâtılaya İlân-ı Harb, sh: 63.

ren yakın gördüğü **Abdullah Cevdet**'in çıkardığı **"İçtihad"** Dergisi'nde yazmaya başladı. O günkü müesses nizam aleyhine olarak yazdığı cüretkâr ve radikal yazılarından dolayı O'na **"Kılıçzâde"** ünvanı verildi. Ondan sonra **"İsmail"** olan adını terk ederek **"Kılıçzâde Hakkı"** ismini kullanmaya başladı. Yazdığı yazılardaki aşırı ve ütopik (hayalci) fikirlerinden dolayı 1914'te emekliye sevk edildi. İçtihad'da yazmaya devam etti ve burada yayınladığı makaleleri **"İtikâdât-ı Bâtılaya İlân-ı Harb"** isimli bir kitapta topladı. Bu kitap dolayısıyla dini tezyif ettiği iddiâsı ile mahkemeye verilmişse de bundan bir netice hâsıl olmadı. Çünkü beraat etti.

Bu sırada **Celâl Nûri** ile **Abdullah Cevdet** arasında **"Şîme-i Husûmet/Şîme-i Muhabbet"**[222] diye bilinen bir ihtilaf çıktı. Bunun üzerine kendisi de İçtihad kadrosunda olan **Celâl Nûri, "Hürriyet-i Fikriyye"** adıyla yeni bir dergi çıkarmaya başladı. **Kılıçzâde Hakkı** da bu dergide yazmaya başladı. Fakat O'nun pozitivist ve materyalist muhtevalı yazılarından dolayı bu dergi birkaç kere kapatıldı.

*"Türk kadınlarının tesettürden kurtulması, Cuma hutbelerinin Türkçe okunmasına dâir makalelerle pozitivist ve materyalist yazıların çıkmasından dolayı yayımına birkaç defa ara verilen «**Hürriyet-i Fikriyye**»de Lâtin Harfleriyle ilgili makalelerin neşri, hükümet tarafından büyük bir tepkiyle karşılandı. **Kılıçzâde**, Dâhiliye Nâzırı **Talat Paşa**'nın huzuruna çağrılarak uyarıldı. Sözkonusu makaleler yayımlanmaya devam edince dergi kapatıldı. (Mayıs, 1914) Yerine önce Serbest Fikir, bunun da yasaklanması üzerine (Haziran,*

---

222 **"Şîme"**, huy veya tabiat demektir. Balkan Harbi Fâciaları yaşanırken iki batıcı yazar arasında Batıya bakış tarzı ve ölçüsü itibariyle bir fark husûle gelmiştir ki, buna **"şîme-i husumet/şîme-i muhabbet"** kelimeleri damgasını vurmuştur. Her iki yazar da (**Abdullah Cevdet** ve **Celâl Nûri**) ellerindeki gazetelerde (İçtihad ve Hürriyet-i Fikriyye) karşılıklı olarak atışmışlardır.

1914) «Uhuvvet-i Fikriyye» çıkarılmaya başlandı. Ancak Ağustos 1914'te o da kapandı."[223]

İstanbul'dan ayrılarak bir müddet Çanakkale'de Muhâcirîn İdâresi'nde memur oldu. Bu vazife, 1917'de İzmit'teki benzer müesseseye nakledilmekle oraya yerleşti. 1918'de burada Kocaeli Gazetesi'ni kurarak tekrar basın hayatına döndü.

1923'te M. **Kemal Paşa**, İzmir'e giderken İzmit'te yaptığı basın toplantısına, **Celâl Nûri**'nin çıkarmakta olduğu **"İleri Gazetesi"**ni temsilen katıldı.[224]

1923 yılında İçtihad'da tekrar yazılarına başlayan **Kılıçzâde Hakkı, Abdullah Cevdet**'in **"İngiliz Muhibler Cemiyeti"**nin beyannâmesini imzalamış olmasından dolayı bu seferki beraberlikleri de uzun sürmedi. **"Kılıçzâde"** adını Cumhuriyet'ten sonra **"Kılıçoğlu"** sûretinde kullanmaya başladı.

M. Kemal ve **İnönü** ile yakın bir sûrette temas imkânını bulan **Kılıçzâde Hakkı,** 1927 yılında başlanan üçüncü devre TBMM'ye Kocaeli Milletvekili olarak girdi. Müteâkip devrelerde Muş Milletvekili oldu ve bu vazifeyi kesintisiz olarak tâ 1946 yılına kadar sürdürdü.

14 Nisan 1960 tarihinde hayata gözlerini yumuncaya kadar yazdığı yazılarda *"İslâmiyet'in toplumsal gelişmenin*

---

223 DİA, c: XXV, sh: 415 vd. **(Celâl Pekdoğan)**

224 *"...Teşkîlât-ı Esâsiye Kanunu'na geçmeden çok evvel, İzmit'te, İstanbul ve İzmit erbâb-ı matbuâtıyla uzun bir mülâkât ve hasbihâlimiz esnasında muhataplarımdan bir zâtın (Kılıçzâde Hakkı) şu suâline mâruz kaldım:*

"-Yeni hükümetin dini olacak mı?"

İtiraf edeyim ki, bu suâle muhatap olmayı hiç de arzu etmiyordum. Sebebi, pek kısa olması lâzım gelen cevabın, o günkü şerâite göre ağzımdan çıkmasını henüz istemiyordum." **(M. Kemal Paşa**- Nutuk, Ankara, 1927, sh: 435)

önünde önemli bir engel olduğunu ileri sürdü. İslâm Dini'ni sosyolojik verilerle, vahiy inancını marazî psikoloji ile açıkladı. İslâmiyet'in toplumda oynadığı rolün yerine bilimi koymak istedi. İslâm'ın salt dînî kısmından ziyâde içtimâî kısmını ön plâna çıkarmaya çalıştı; yeni tefsirlere ve yeni içtihadlara ihtiyaç olduğunu ileri sürdü. Tesettürün kaldırılmasını, tek eşliliği, Lâtin harflerini, hukukun üstünlüğünü, lâikliği ve biyolojik materyalizmi savundu. Eğitim, askerlik ve ekonomi alanında moderleşmenin zorunlu olduğunu vurguladı."[225]

Bu fikirlerin sahibi olan ve hele hele Âhiret inancını reddeden, böyle olduğu hâlde millete hizmet ettiğini sanarak **"rahmetle anılacağını uman"**[226] bu adamı, sadece devleti değil, aynı zamanda milleti de **"lâdînîleştirmek"** dâvâsında olan Kemalistlerden acaba bir hatırlayan var mıdır?! Hatırlayıp da rahmetle anan!.. Ama biz müslümanlar, O'nu ve O'nun gibileri bazen acıma, bazen de nefret hissi ile hep hatırlayacağız!..

C-FAHREDDİN ALTAY (1880-1974)

Türk-Yunan Harbi'nde hizmet etmiş ve 9 Eylül 1922'de İzmir'e ilk olarak vâsıl olmuş süvari kuvvetlerinin kumandanı olan bir orgeneraldir. Ancak İstanbul Hükümeti ile Ankara arasında ihtilâf vukuu hengâmında müteredddid kaldığı hâtıratındaki[227] muhtelif vak'a ve izahat ile sâbit olduğu hâlde ihtimal bu zaafı setretmek için:

*"Ertesi gün Hükümet Meydanı'nda toplanan halka **Refet**, ateşli bir nutuk söyledi. Daha sonra da **İsmet Bey**, İstanbul'un hâlini ve oraya ümit bağlanamayacağını anlattı. Akşamüzeri halkın büyük tezâhürâtı ile teşyî edildiler.*

---

225 DİA- c: XXV, sh: 416, (**Celâl Pekdoğan**)

226 **Kılıçzâde Hakkı**- İtikâdât-ı Bâtılaya İlân-ı Harb, sh: 8.

227 **Fahreddin Altay**- On Yıl Savaş ve Sonrası, İstanbul, 1970.

Mustafa Kemal'e teşekkür telgrafı çekerek yeni baştan kumandanlık işlerine, fakat bu sefer Mustafa Kemal'in emrinde olarak başladım. Hamdolsun, O ölünceye kadar izinden ayrılmadığım gibi bugün bu emeklilik hâlimle de O'nun izindeyim."[228] sözleriyle bunu -âdeta- itiraf etmiş bulunmaktadır.

Doğrudur; O, Ata'sının izinden ayrılmadığını hâtıratından onbir yıl önce yayınlamış bulunduğunu **"İslâm Dini"**[229] adlı eserindeki reformist görüşleriyle ortaya koymuş bulunmaktaydı. Güyâ **"Aydın Gençler"**e İslâm Dini'ni öğretmek maksadıyla kaleme alınmış bu hacimsiz esere[230] o kadar yalan yanlış, indî görüş sığdırmıştır ki, bunlara hakkıyla cevap vermek cildlerle eser telifini gerektirmektedir.[231] Biz bu sakat ve mutlak bir tahrif ve reform mâhiyetindeki beyânlardan ancak bir kısmına cevap verebileceğiz. Önce O'nun fikirleri ile izinden ayrılmadığını ifade ettiği Ata'sının bu hususlaki paralelliğini bâriz bir sûrette göstermesi dolayısıyla bu eserin sonlarında yer verdiği câmilere sıralar konulması, ayakkabı ile girilmesi vs. hususlara dâir reformist görüşüne âid satırları dikkatlerinize arz edelim:

"...Namazda oturmak, Kur'ân-ı Kerim'de ibâdet erkâ-

---

228 **Fahreddin Altay**- a.g.e., sh: 235.

229 **Fahreddin Altay**- İslâm Dini (Aydın Gençler İçin), İstanbul, 1959.

Bu kitap yayınlandığında ben İstanbul Üniversitesi'nde bir avuç îmanlı geçten biriydim. Arkadaşları toplayıp **Fahreddin Altay**'ın Emirgân'daki evinin önünde O'nu protesto eden bir nümâyiş yapmıştık. Bu hâdiseden sonra gazeteler, O'nun felç olduğunu yazmışlardı.

230 Bu esercik, sadece 40 sahifeden ibârettir.

231 Bunu değerli âlim **M. Râif Ozan**, ozaman çıkarmakta olduğu **"Hakkaniyet Gazetesi"**nde yapmış, orada tefrika edilen bu cevaplar Sebilürreşad Dergisi'nden iktibas olunarak tekrarlanmıştır. (Bkz: Sebilürreşad Degisi, c: XIII, s: 303 vd.)

Fahreddin Altay
(1880-1974)

*nından gösterilmemiştir. İnsan istediği gibi oturabilir. Eskiden entari ve şalvar giyildiği için yerde otutulabilirdi. Zaman geçtikçe âdâb-ı muâşeret ve giyim değişmiş ve oturmanın da buna uyması zarureti hâsıl olmuştur. Pantalonla diz çökmek zor ve elbiseyi yıpratıcı olduğundan sandalye ve sıralarda oturmak umûmî ihtiyaç hâline gelmiştir. Din zorluğu red ettiği için namaz kılarken oturmayı kolaylaştırmak aykırı değil, uygun bir harekettir. Sandalyede ve sıralrda oturulabilir. Cuma namazlarında iki hutbe arasında hatip basamakta oturur ki, bu bir nevî sıra demektir. Bugün imamlarımızın bile kıyafeti **Hz. Muhammed**'in kıyafetine benzemediğine göre, namazda oturmak da O'nun oturduğu tarza benzemeyebilir, sıra üzerinde oturmak câizdir.*

Namazda ayakkabı çıkarmak da şart değildir, Cenâze namazları ayakkabı ile kılınmaktadır. Yalnız temiz olması şarttır. Câmilere ayakkabı ile girilmemesi secde yerlerini kirletmemek içindir. Ayak basılacak yerlerle secde yerleri ayrılacak olursa, temiz ayakkabı ile ibâdet mümkündür.

Câmilerde şu tarzda değişiklik, bugün için ihtiyaç hâline gelmiştir: kapıdan mihraba doğru geniş bir yol ve bu yoldan yanlara doğru dar yollar ve bu dar yollar arkasında sıralar ve bunlarla dar yolların arası beş-on santim yükseklikte secdeli secde yerleri, sıraların altında şapka koyacak yerler. Câmi kapısında da ayakkabı silecekleri bulunur. Umûmî olarak aşağıdaki şekil gibi!.."[232] diyerek 1928 yılında bir kısım ilâhiyat profesörüne hazırlattırılan **"İslâmiyet'i Is-**

232 **Fahreddin Altay**- a.g.e., sh: 35.

lah Projesi"ndeki[233] reformist fikirleri tekraren ileri sürmüş bulunmaktadır. **Fahreddin Altay**, sanki mâhud o projeden aklında kalmış olanları tekrarlamıştır. Câmiden çok bir kilise tasavvurunu andıran bu sözlerden sonra **Fahreddin Altay**, bu tasvirini müşahhaslaştırmak için bir de kroki çizmiştir ki, o da aşağıda gösterilmiştir:

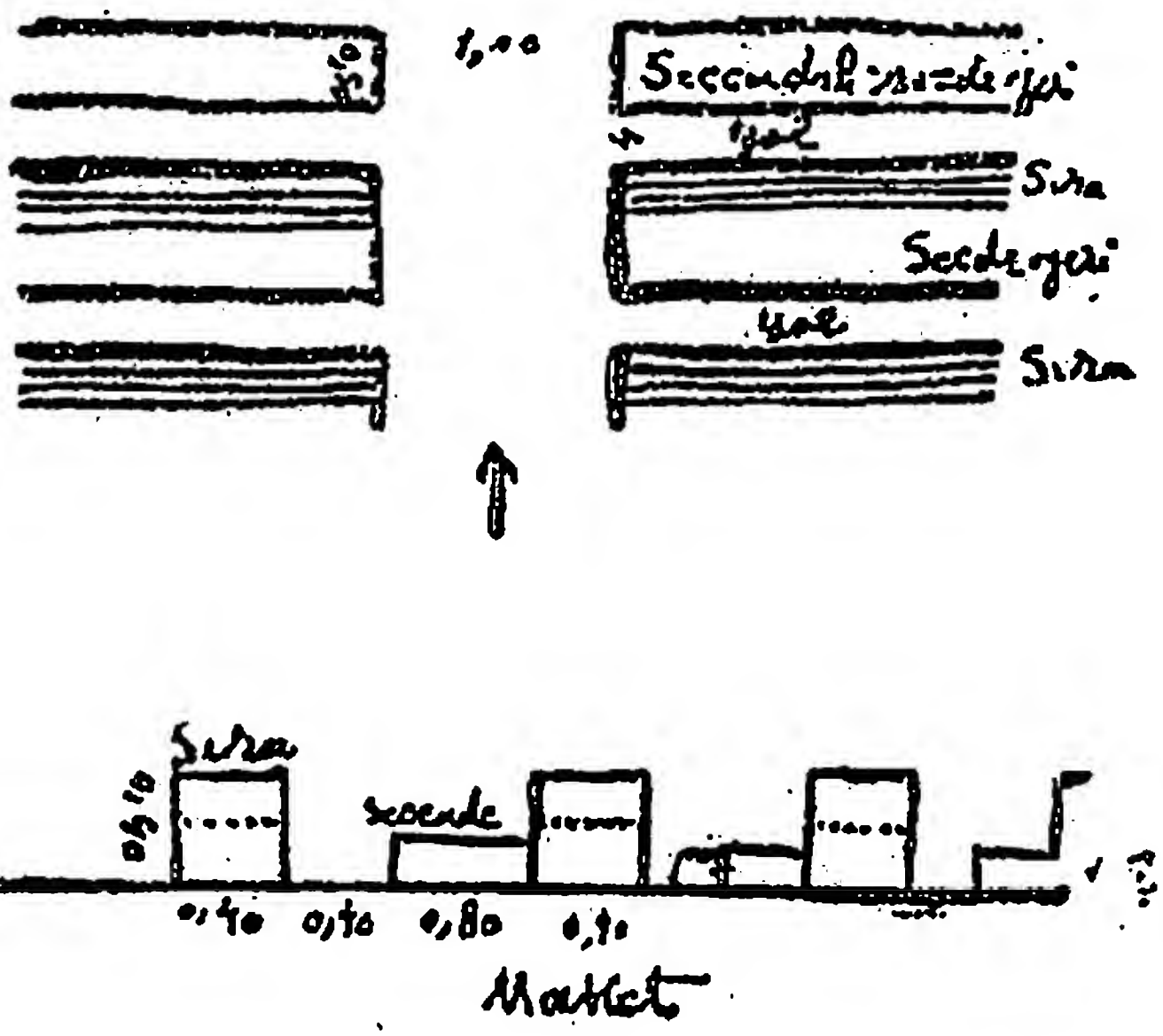
Sıra
Sıra
Sıra

terdiği bir ihtiyaç karşılığıdır. Sıralarda oturanların ayakları yerde ve secde yerleri önlerinde bulunur, ayağa kalkar, rükûa varır ve secde eder ve bunları bir daha tekrar ettikten sonra yine sırada oturur. Bu şekil, er-geç bir gün kabul edilecektir. Bir insan büyüğünün huzuruna da öyle çıkmalıdır. Madem ki büyüklerin huzuruna baş açık girmek hürmet alâmetidir, namazı da baş açık kılmak lâzımdır."[234]

Müslümanları câmilere girip çıkarken ayakkabı çıkarmak külfetinden kurtarmak isteyen, pantalonların ütülerinin bozulmamasını arzulayan bir adam, namazı büsbütün ilgâ etse, herkesi -kendince- daha büyük bir külfetten kurtarmış (!) olmaz mıydı? Fakat ne hâcet, bu cüretkâr orgeneral, bu neticeye giden yolu da şöyle aşmak istiyor:

*"... Namazın kaç rekât kılınacağı, Kur'ân-ı Kerîm'de açıkça emredilmemişse de 4. Nisa Sûresi'nin 102. âyetinde tehlikeli ve sıkışık zamanlarda bir rekât kâfi olacağı beyân buyrulmuş olmasına göre, tehlike olmayan vakitlerde birden ziyâde rekât kılınması lâzım geleceği anlaşılır ki, buna göre en az iki rekâttır. İslâm Dini'ni kabul edenlerin, Kur'ân'dan birkaç âyet ezberlemeleri zor bir şey değildir. Meselâ «**El-hamdulillâhi rabbilâlemîn**», «**Kul hüvellâhu ahad**» gibi birkaç Arapça cümleyi ezberleyememiş olanların «**Allâh'ım sen birsin, büyüksün. Sana şükürlerimi sunarım.**» gibi Türkçe söylemesi dahî olabilir. Namazda okurken kendi kulağı işitecek kadar hafif sesle okumak, Kur'an hükümlerindendir. Ne kadar çok âyet Arapça olarak ezberlenebilirse, şüphesiz ki iyidir. Ama işi gücü bırakıp Kur'ân'ı anlamadan ezberlemeye çalışmak, çokluk için doğru değildir.*

***Namaz vakitleri:** Namazın kaç vakit ve hangi vakitlerde kılınacağı Kur'ân'da açıkça emredilmiş değildir. Ancak günde iki vakit, hattâ bir vakit açıkça emredilmiş, diğer vakitler*

---

234 **Fahreddin Altay**- a.g.e., sh: 36.

*işâretle gösterilmiş ve beş vakit namaz, bu sûretle tespit edilmiştir. 4. Nisa Sûresi'nin 103. âyetinin sonunda «... **Namaz mü'minlere vakitli yazılmıştır.**» buyruluyor. Lâkin vakitler beyân edilmiyor. Bundan anlaşılır ki, namaz mütemâdiyen değil, ancak muayyen vakit kılınacaktır. 17. İsrâ Sûresi'nin 78. âyeti «**Güneşin batımından gecenin karanlığına kadar olan zamanda namazı kılın ve fecir Kur'ân'ı...** » meâlindedir. Bazıları, âyetteki "**dülûk**" kelimesini "**zeval vakti**" zannetmişlerse de yanılmışlardır. Zeval vakti, gölgenin zeval bulduğu vakittir ki, öğle zamanıdır. Güneşin zevâli, yok olması, batması demektir. Bu kat'î emrin akşam namazı için olduğu açıktır. Cenâb-ı Hak, insanların ibâdet yüzünden işlerinden geri kalmalarını istemediği içindir ki, onların işlerinden ayrılıp istirahate geçecekleri zaman olan akşam vaktini günlük ibâdet için emretmiştir. İnsan, akşama kadar çalışarak işini bitirince, temizlenecek (abdest alacak), en az iki rekât namaz kılacaktır. 78. Nebe Sûresi'nin 9. âyeti uykuyu istirahat kıldığını, 11. âyeti de gündüzleri mâişet tedârikine tahsis ettiğini bildirmektedir. Görülüyor ki, Cenâb-ı Hak, ibâdetin insanların çalışıp kazanmasına engel olmasını ve sıhhata zarar vermesini istemiyor. Bu âyetin ikinci fıkrasındaki "**Kur'ân**" kelimesi, namaz mânâsında kabul edilerek fecir namazı da emre dâhil edilmiştir. Ama akşam namazı gibi açık değildir. Buradaki «**kuran**» kelimesinin aslı «**kıran**»dır da hareke okunur ken «ı» esre yerine «u» ötre konulmuş olması muhtemeldir. Kıran, iki zıt şeyin birleşmesi demek olup, karanlık ile ışığın birleştiği "**fecir vakti**" demek olabilirdi, fakat böyle kabul etmek selâhiyetinde değiliz. Elimizdeki Kur'ân'ı değiştiremeyiz. İnsanların Güneş doğmadan evvel uyanıp küçük veya büyük yıkandıktan (abdest aldıktan) sonra, yine en az iki rekât namaz kılarak Allah'tan o günkü işlerinde kendisine yardımcı olmasını ricâdan sonra işine başlaması lâzım geli-*

yor ki, güzel ve kolay bir şeydir.

*24. Nûr Sûresi'nin 58. âyetinde «**Sabah namazından evvel, yatsı namazından sonra...**» tarzındaki beyân, sabah ve yatsı vakitlerinin muayyen namaz vakitlerine dâhil olduğunu gösterirse de emir hâlinde değildir. Kur'ân, Hicaz bölgesindeki halka gelmiş olduğundan onların hâllerine ve bilgisine uygun olması tabiîdir. Hicaz bölgesindeki gece ile gündüzün farkı pek az olduğundan fecir vakti kalkmak pekâlâ mümkündür ve sıhhata aykırı değildir. Gecesi pek kısa olan yerlerde fecir vakti kalkmak, uykuyu alamamak sebebiyle sıhhata aykırı olacağından bu da Allâh'ın istemediği bir şey olduğundan bu gibi yerlerde bulunanlar, uykularını tam aldıktan sonra kalkar ve o vakit temizlenerek sabah ibâdetlerini yapabilirler. İşte fecir namazının açık emredilmemiş «**kuran**» kelimesiyle ifade buyrulmuş olmasını bu yüzden telâkki edebiliriz.*

*Hûd Sûresi'nin 114. âyeti, «**günün iki tarafında ve gecenin bir kısmında namaz kıl, hasenât seyyiâtı giderir...**» ve 30. Rum Sûresi'nin 17. ve 18. âyetlerinde «**akşam ve sabah, öğle ve ikindi vakitlerinde Allah'ı tesbih ediniz.**» ve Bakara Sûresi'nin 238. âyetinde «**Namazları ve orta namazı muhafaza ediniz.**» buyrulmasından, günde en çok beş vakit namaz tespit olunmuştur. Bu âyetlerde daha çok "**tesbih**" kelimesi kullanılmış olması dikkate değer. İhtimal ki, yüce Allah, namaz işinize engel olacaksa, kıbleye dönerek eğilmek veya başı yere koymak sûretiyle Allah demenin kâfi geleceğini bildirmek istemiştir.*

*Bakara Sûresi'nin 177. âyeti «**Yüzünüzü doğuya ve batıya çevirmeniz birr** (hayır ve hasenât, hizmet ve itaat) **değildir. Birr sâhibi ancak Allâh'a, âhirete, meleklere, kitaplara ve peygamberlere inananlar ve akrabaya, yetimlere, miskinlere, yolculara, fukaraya ve esirlere malından***

severek verenlerdir ve namaz kılanlar, zekât verenler, ahde vefâ edenler, zarûret ve fenalıklara, müşkülât ve zahmetlere sabırlı olanlardır. İşte bunlar sâdık ve müttakîlerdir.» *buyuruyor.*

Namaz ve zekâtı ikinci sıraya bırakmakla İslâmlığın esası yalnız namaz olmadığını gösterir. Hülâsâ olarak diyebiliriz ki, günde en az ibâdet akşamleyin bir vakit, en çok ibâdet de sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı olmak üzere beş vakittir. En az rekât iki ve en çok rekât da bunun iki misli dörttür.

*Sabah ve akşam namazını kılanların, diğer vakitler kılamazlarsa, hiç olmazsa yüzlerini kıbleye çevirerek başını huşû ile eğerek «**Elhamdülillâh**» diye zikr ve tesbihte bulunması lâzımdır. İnsan, Allâh'ı hiç aklından çıkarmayacak ve ara sıra O'nun adını söyleyecektir ki, işlerinde hileden çekinsin. Namazı, bu sûretle azaltmak, ancak namaz dolayısıyla işleri bozulacak veya sıhhati eksilecek olanlar için olabilir. Yoksa hâli müsâid olanlar, beş vakit namazı kılmalıdır."*[235]

İşte bir emekli orgeneralin, **"dinin direği olan namaz"** hakkındaki görüşleri bunlar!.. Demek ki, namazı günde beş vakit kılmak, kendisi gibi ununu eleyip eleğini köşeye asmış, vakti bol emekliler içinmiş.[236] Vakti az olanlarınsa, sabah ve

---

235 **Fahreddin Altay**- a.g.e., sh: 36 vd.

236 1950'li yıllarda bir gün merhum **Hacı Muzaffer (Özak)** Efendi, sahaf dükkânında dedi ki:

"-Bir kısım ilerici (!) gençler beni **"Millî Tesânüd Cemiyeti"**nin toplantısına çağırdılar. Birazdan oraya gideceğim. Galiba **"dinde reform"** meselesi münakaşa ve münazara edilecek. Benimle gelir misiniz?"

Millî Tesânüd Cemiyeti, o zaman Tünelbaşı'nda faaliyette bulunan, mensupları kemalist ve solcu gençler olan bir dernekti. Teklifi kabul edip üç-beş arkadaşla Hocaefendi'nin beraberinde oraya gittik. Orada söylenen sözlerin hülâsası şu idi:

Bugünkü hayat şartlarında günde beş vakit namaz kılabilmek pek müşkül olduğundan bunu üçe indirmeliyiz. Şafiî Mezhebi'ndeki **"cem"** ve

akşam namazlarını kılıp diğer vakitler için yüzünü kıbleye dönüp başını huşû ile eğerek «**Elhamdülillâh**» demeleri kâfi

---

"kasr"ı zikrederek sefer meşakkati sebebiyle namaz günde üç kere kılınabildiğine göre, Hz. Peygamber, bugünkü hayat şartlarının ağırlığını görseydi, bu görüşü mutlaka kabul ederdi. Üstelik bugün trenler ve uçaklar sayesinde sefer meşakkati azalmış, aksine çalışma şartları güçleşmiştir.

Oruç için de benzer martavallar ileri sürdükten sonra **Muzaffer Hoca**'ya dönüp O'nun fikrini sordular. Hocaefendi, çok zekî ve nüktedân bir adamdı:

"-Hay hay, doğru söylüyorsunuz. Öyle yapmalı..." dedi ve bizim şaşkın nazarlarımız karşısında, orada bir alkış tufanı koptu. Lâkin alkış bittikten sonra Hocaefendi:

"-Durun, sözlerim bitmedi...» dedi ve şunu ilâve etti:

"-Namaz üç vakit olsun! Amma bu üç vakti isteyenlerin de bunu her gün muntazam bir sûrette kılmaları şartıyla!.."

İlerici gençlerin hevesleri kursaklarında kaldı. İleri-geri mırıldanmalar ve insicamsız konuşmalardan sonra içlerinde biri ayağa kalkarak:

"-Hocam, iyi güzel söylediniz ama, Allâh'ın bildiğini kuldan mı saklayacağız? Biz namaz kılmıyoruz ki!.. Bunu, kılanları düşündüğümüz için söylüyoruz." deyince Hocaefendi:

"-Siz hiç beş vakit namaz kılıp da, bundan şikâyetçi olan birini gördünüz mü? Onlar hâllerinden memnun olduğuna göre, siz bu işe neden müdahale etmek istiyorsunuz?" dedi.

Sonra da onlara "nasıl bir hastalık için kullanılacak ilâcın cinsini, miktarını ve kullanma şartlarını hasta değil de doktor tayin ederse, mânevî hastalıkların ilâcı olan namazın vaktini, miktarını ve îfâ şekillerini de onu emreden Cenâb-ı Hak tâyin etmiştir..." yollu nasihatlerde bulundu. Bu vesîle ile buraya, kendisi eski bir asker olan merhum **Kemal Kuşçu** Bey'in naklettiği bir hâtırasını da ilâve etmek istiyorum. Merhum, diyor ki:

"25 sene evvel şarkta bir vilâyet merkezinde idim. Bir Cuma günü (o zaman tâtil günü idi) öğle ezânı okunurken, mahfelde (ordu evinde) bulunan birkaç zâbit, kapıya doğru koşuştu. Yüzlerinde mânâsız bir sevinç ifadesi vardı. Çünkü ezân, o gün ilk defa Türkçe okunuyordu. Ezân bitti, yerlerine oturdular; iskambil, tavla partilerine devam ettiler. Ne kadar garip idi ki, câmiye gidenler, Türkçe ezândan ezâ duyarlarken, memnun olanlar da ibâdete karşı haftada bir gün olsun alâka duymayan insanlardı. Onlar, ezânın Türkçe olmasına sevinmişlerdi, fakat câmiye gitmek akıllarından geçmemişti.

On sene evvel emekliye ayrılmış bir arkadaşımla buluşup birkaç yeri

gelirmiş. Acaba namaza vakti müsâid olmayanlar, ibâdetten daha değerli (!) ne gibi işlerle meşgul olurlarmış, doğrusu bilmeye değer!.. Müctehid (!) orgeneralin **"oruç"** ve **"hac"** gibi diğer farzlar için söyledikleri de en az namaz için söyledikleri kadar abestir. Kitabının önsözünde:

"Bu yazılarımı bütün tefsirleri bir tarafa bırakarak yalnız Kur'ân âyetlerine dayanarak yazdım."[237] diyen bir kimseden, başka ne beklenir?!

Kendisini on dört asırdan beri İslâm üzerine düşünüp eser vermiş milyonla âlimin mesâîsinden müstağnî addeden bu adam, işte böyle birçok çam devirmekten kurtulamaz. Onun bütün fâhiş hatalarına mufassal ve muknî cevaplar vermiş olan **M. Raif Ozan**'ın sözlerinden şu prensip değerlendirmesini dikkatlerinize sunmak isterim:

"... Eğer yazıları, meslekî ihtisası çevresinde olup da yanlışlara düşmüş olsaydı, bunları tenkid selâhiyeti, ancak kendi meslektaşlarına düşerdi.

---

dolaşmak îcab etti. Yolda gidiyor ve konuşuyorduk. Arkadaşım, konuşma arasında bir şeyler mırıldanıyor, sonra yine benimle konuşmasına devam ediyordu. Merak ettim, mırıldandığı şeyin ne olduğunu sordum:

*«**Yoktur tapacak, çalaptır ancak**" dedi.*

*Mânâsını sordum, «**Lâ ilâhe illâllah**» demekmiş. Tavla oynarlarken arkadaşlar, düşüne düşüne bunu bulmuşlar. Sık sık mırıldanmasının sebebi, «**Muhammedün Rasûlullah**»'ın öz Türkçe karşılığı birdenbire sânih olur ümidi imiş. Bu zâta, Cuma namazını hangi câmide kıldığını sordum; ezildi, büzüldü, canı sıkıldı. İşi şakaya vurmaktan başka çare bulamadı.*

«-A birâder, sen de soracak başka suâl bulamadın mı?» dedi.

Bize Türkçe ezanların, dinde reformların, inkılâpçı geçinen zevâtın bu bâbdaki yazılarının hülâsası, zübdesi, özü, işte şu iki hâtıramda okuyucunun takdirine terk ettiğim ruh hâletidir. İbâdete karşı hiçbir ilgi duymadıkları, hiçbir dînî vecibeyi yerine getirmedikleri hâlde dindarın îtikadını rencide edecek ucûbeler, garîbeler îcad etmek, yenilik diye ortaya koymak ve bunları ileri bir hamle saymak!..." (**Kemal Kuşçu**- "Çerman'dan Sonra Altay Dini mi?" adlı makale, Sebîlürreşad Dergisi, c: XII, s: 297, sh: 360)

237 **Fahreddin Altay**- a.g.e., sh: 4

Fakat gerek incelemeleri, gerek onlardan çıkardığı hükümler ve neticeler, kendi ihtisâsı çevresi dışında konular olmak haysiyetiyle, yanlışlar, eksikler, birbirini tutmazlıklar ile mâlûliyetleri, tabiî sebep olarak kabul edilse de hiçbir bakımdan sanki ictihad hatası imiş gibi mâzur görülemez ve bu derece fâhiş ve ilim dışı iddia ve hükümler mukabelesiz bırakılamaz.

Asıl maksadı maskelemek

*Son zamanlarda bir gürûh câhil yazıcıların **"dinde reform"** konusunu ele alarak başı sonuna uymaz, tarih ve ilimli münâsebeti bulunmaz lâfları neşirdeki cür'etleri, halkta reform terimine haklı bir tiksinte uyandırmış bulunduğunu belki hatırladığından olacak ki, sayın emekli general, istekleri ve iddiâları reformun tarifine girmekte bulunmasına rağmen **"reform, reformatör"** tabirlerini kullanmayarak broşürüne sadece **"İslâm Dini"** adını vermiştir. Ne yazık ki, asıl büyük yanlışlık da buradan başlamaktadır.*

Kendi düzenlerine "İslâm Dini" demek cür'eti

İslâm veya başka bir din olsun, herhangi bir dinin îmân usûlü, dayandığı delillerin şartları ve târifleri birbirine bağlı ve mazbut şer'î prensip ve hükümleri vardır.

*Din, herhangi bir şahsın kendi mütalâaları, incelemeleri toplamının adı değildir. Şâriin muhassala-i teşrîinin ünvanıdır.[238] Böyle olunca emekli general, broşürüne meselâ **"İslâm Dini Hakkında Görüşlerim-İncelemelerim", "İslâm Dini'nde Başarılmasını İstediğim Yenilikler"** gibi bir ad takabilirdi. Fakat İslâm Dîni'nin teşrî'edilmesinin yerine kendi istidlâl ve hükümlerini koymak sûretiyle düzenleyip yazdığı*

---

238 *"**Şâri'**, dinin kurucusu ve hükümlerini koyandır. Şâri', Allah Teâlâ'dır. Rasûl -aleyhisselâm-'a da Şâri-i Âzam olan Allâh'ın buyruklarını ümmetine tebliğ, tefsir, izah ve tâlime memur bulunması haysiyetinden şâri' denilir."* **(M. Raif Ogan)**

*esere **"İslâm Dini"** ismini vermeye hakkı yoktur. Yalnız ilim ve mantık değil, haktanırlık da bunu gerektirir. Görülüyor ki, yanlışlık isimden başlamaktadır. Gençler, bu isme aldanıp dalâlete düşebilir."*[239]

1945 yılında orgeneral rütbesindeyken emekli olan ve 1946-1950 yılları arasında CHP'den Burdur milletvekiliği yapmış bulunan **Fahreddin Altay**, partisinin 27 senelik din karşıtı diktatörlüğüne karşı hiçbir tenkid veya târizi bulunmadığı hâlde, mâhud eserinde demokrasi havârisi kesilmiş ve İslâm siyâsî nizamının demokrasi olduğunu iddiâ etmiştir. O'nun bu hususta sözlerinden az bir kısmı şöyledir:

*"...Halkın başına geçen birtakım menfaatperest ve müstebit şefler ise, temellüke revaç vererek tahakkümlerini arttırmışlar ve dinin emrettiği müsâvât dâhilinde demokrat harekâtı söndürmüşlerdir. 2. Bakara Sûresi'nin 104. âyeti: **«Ey mü'minler, bizi râiy et demeyiniz, ancak bize nezâret et deyiniz ve onu dinleyiniz.»** buyuruyor.*

Râî'nin mânâsı, gütmek olduğu hâlde bunun aksine hükümdarları çoban, halkı koyun sürüsü yapmışlardır. Âyet halkın şef tarafından güdülmesini istemiyor, şefe ancak nezâret, bakanlık hakkı veriyor, fakat onu dinlemeyi, sözlerini nazar-ı dikkate almayı lüzumlu buluyor.

*Burada dinlemek, itaat etmek değildir. İnsan topluluğunun idâresinde demokrasiyi bu kadar açık gösteren âyet, demokrasinin ne olduğu bilinmeyen ve hükümdarların istibdatlarını yürütmek zevkinde oldukları zamanlarda bu sûretle tamamıyla aksi bir mânâ ile izah edilmiştir. Milleti koyun sürüsü, hükümdarı çoban yapmışlar, bir de **«Sultan yeryüzünde Allâh'ın gölgesidir.»** gibi uydurma bir hadis de çıkarmışlardır.*

---

239 **M. Raif Ogan**- "İslâm Dini'nin Hakikatleri" adlı tefrika, Sebîlürreşad Dergisi, c: XIII, s: 303, sh: 36.

*İşte Müslümanların medeniyet ve fen sahasında garplılardan geri kalmalarının başlıca sebeplerinden birisi budur. Vâkıa Hıristiyanlık da bu devri geçirmiştir, lâkin onlar işlerini birbirinden ayırarak kendilerini saran dar çemberi kırmışlardır. Lâiklik, bu demektir. Rahmetli **Atatürk**, Türkiye'de lâikliği ilân etmekle bizi saran dar çemberi kırmış, geniş bilgi sahasında ilerlememize yol açmıştır. Bu hâl, dinsizlik demek değildir. Bilâkis dinin aslına dönmesi demektir. Kara kuvvetten sıyrılmak, nûra kavuşmak demektir."*[240]

Bu satırlar, yeniyetme reformistlerden **Zekeriya Beyaz**'ı hatırlatmıyor mu? O da İslâm siyâsî sisteminin -hâşâ- mutlak mânâsı ile **"demokrasi olduğunu"**[241] ispat için koca bir kitap yazmış değil midir?[242]

Fahreddin Altay'ın Hz. Peygamber'in mûcizelerini[243] ve Mirac'ı inkâr[244] gibi pek çok Ehl-i Sünnet dışı görüşü mevcudsa da biz bunlardan sadece Ramazan Orucu hakkında safsatalarını naklederek O'nun hakkındaki bu bahsi nihayetlendirmek istiyoruz.

Bu müctehid taslağı orgeneral, bakınız **"oruç"** başlığı altında ne herzeler ortaya koymuş bulunmaktadır:

"Oruç

Bakara Sûresi'nin 184. ve bundan sonraki âyetlerinde, Ramazan ayını görenlerin oruç tutmaları emrediliyor ve orucun sayılı günler olduğu bildiriliyor. Âyetler bütün bir ay

---

240 **Fahreddin Altay**- a.g.e., sh: 20 vd.

241 Demokrasi'nin İslâm Dünya Görüşü ile mizan edilip değerlendirilmesi hakkındaki bilgiler için bkz: **Kadir Mısıroğlu**- Geçmişi ve Geleceği İle Hilâfet, İstanbul, 2011, sh: 29 vd.

242 Bkz: **Zekeriya Beyaz**- İslâm ve Siyasî Düzen, İslâm'a Göre Hilâfet, Saltanat, Cumhuriyet, Demokrasi; İstanbul, 1991.

243 **Fahreddin Altay**- a.g.e. sh: 16

244 **Fahreddin Altay**- a.g.e. sh: 17'de, *"Kur'an, Mirac'ın da rüyâ olduğunu bildirir."* denilmektedir.

oruç tutulacağını açık açık söylemiyor. Sayılı günlerdir, denildiğine ve Arapça'da ***eyyam*** *kelimesi üç veya daha ziyâde gün demek olduğuna göre, en az orucun üç gün, en çok da tam bir ay olduğu anlaşılabilir. Dinde zorlama olmadığından, bir ay oruç tutmak hakikaten zor gelene ve işine mânî olana, ilk üç gün oruç tutmak kâfi olabilir. Bayram günü oruç tutmak memnû olmasından da Ramazan ayının son gününde oruç tutmak lüzumu anlaşılır. Oruç tutmayanların her gün için bir fakiri doyurmalarını Kur'ân emrediyor. Oruç tutmaya niyet etmişse tutması şarttır. Aksi hâlde cezası büyüktür, tutmayacaksa niyet etmemelidir.*

Kur'ân-ı Kerîm'de Ramazan kameri görüldüğü vakit denilmemiş, Ramazan ayı denilmiştir ki, takvim ayı demektir. Şüphesizdir ki, takvim ayı, kamerin ilk hilâl hâlinde görünüşü ile başlar. Ama âyetin bu sûretle beyânında bir hikmet olsa gerek.

*İsrâ Sûresi'nin 12. âyetinde «**Gece ile gündüzü iki âyet kıldık. Gece âyetini, gündüz âyetiyle giderdik ki, Rabbinizin fazlından isteyesiniz ve seneleri, hesâbı bilesiniz ve her şeyi size tafsil ettik.**» buyrulması düşünmeye değer.*

Senelerin bilinmesi için gündüzün geceyi gidermesi, Güneş takviminin ay takvimini gidermesi lâzım geleceğine işaret telâkki olunabilir. O vakit ay takvimi kullanılırdı. Dünya'nın Güneş etrafında döndüğü bilinmezdi. Bu sebeple olacak ki, âyet kapalı bir ifade taşıyor; hem o zaman insanlarının anlayabileceği bir ifâde, hem de fen terakkî edip doğru takvim meydana çıkınca, onu sağlayacak bir mânâ ile geliyor.

Hicaz bölgesinde iklim ve gece gündüz farkları azdır. Fakat bu bölgeden kuzey ve güneye doğru uzaklaştıkça bu fark artar. Ay takvimine devam edilmek yüzündendir ki, bazı yerlerde kışın soğuklarda beş altı saat, yazın da onbeş-yirmi

*saat sıcaklarda oruç tutulmaktadır. Bu hâl, «**Dinde zorluk yoktur.**» âyetine uygun değildir. Bunu yukarıdaki âyete dayanarak Güneş takvimine göre ayarlamak ve değişmez bir hâle koymak mümkündür. Ay takvimine göre olan Arabî ayların isimleri, Güneş takvimi aylarına pekâlâ verilebilir. Sene başı Ocak ayı Muharrem olursa, Eylül ayı Ramazan olur. Oruç ibâdeti, hem işlerin, hem de mevsimin en müsâid ve gece ile gündüzün bir olduğu zamanda yapılmış olur.*

Bazı mütehassıs takvimciler, Kur'ân'ın nâzil olduğu Ramazan'ın o vakit Eylül ayına tesâdüf etmiş olduğunu hesaplamışlardır. Böyle olunca Ramazan'dan iki ay sonra gelecek Hicaz vakti de Aralık ayına gelir ki, o iklimin sıhhata zarar vermeyecek en müsâid mevsimidir. Gece ile gündüzü günlerce süren yerlerde oruç tabiatiyle yoktur. Birkaç gün fakir doyurmak kâfi gelir. Bu takvim meselesini bir karara bağlamak, büyük bir İslâm kongresine düşer."[245]

Görüyor musunuz, müctehid (!) emekli orgeneral, dînî emirlerin tatbikini kolaylaştırmak için ne çareler düşünüp ortaya koymuş bulunmaktadır?! Eh, bütün insanlar için bu derecede hayırhâh bir insana tenkid ve târizde bulunmak, insaf ölçüleri ile bağdaşmaz değil mi?!

Cenâb-ı Hakk'ın dininde tasarruf ve değişikliğe yeltenen bu cüretkârlar karşısında şu duâ âyet-i celîlesine sığınmaktan başka çaremiz var mı?

"İçimizdeki beyinsizlerin işledikleri yüzünden bizi helâk eder misin Allâh'ım!"[246]

Umûm Müslümanlar'ın hissiyatına tercüman olarak söyleyelim:

Elbette etmez ve etmeyecektir!..

---

245 **Fahreddin Altay**- a.g.e., sh: 37-38.

246 A'raf Sûresi, âyet 155.

Ç- ABDULLAH CEVDET (KARLIDAĞ, 1869-1932)

1492 yılında Amerika'nın keşfiyle batı Hıristiyan Âlemi'ne servet akışının başlaması, daha sonra buharlı motorun keşfiyle Dünya ticâret yollarının değişmesi[247] gibi çeşitli sebeplerle ortaya çıkan kalkınma ve bunun âmili olan **"Sanayi İnkılâbı"**nı katılamamak, Osmanlı'da bir geri kalmışlık olarak tezahür etmiştir. Dâhil[248] ve hâriçten[249] yürütülen sinsi bir propagandanın eseri olarak ortaya çıkan bu durumun bir neticesi olarak Osmanlı cemiyetindeki kadîm **"üstünlük kompleksi"**nin zamanla hacîl (aşağı) bir **"aşağılık kompleksi"**ne tahavvül etmesiyle doğru bir Şark-Garb

---

247 Bu gelişmeyi ilk olarak fark eden, Osmanlı tarihindeki zirve bir şahsiyet olan **Kanunî Sultan Süleyman** (1520-1566)'dır. Fransızlara birtakım imtiyazlar bahşeden meşhur kapitülasyonlarla bir taraftan ticârî faaliyetleri yeniden ülkesi üzerine çekmek, diğer taraftan da Batı Âlemi'ndeki kadîm Hıristiyan ittifakını bozmak gâyesini takip etmiştir. Hattâ O'nun, aynı gâye ile gizlice **Martin Luther**'i desteklemiş olduğu da bilinmektedir. Sonradan dejenere edilip ticârî faaliyetler hâricine de teşmil edilmiş olan kapitülâsyon, başlangıçta işte böyle bir ileri görüşlülük eseri idi. Tıpkı bugünkü yabancı sermâyeyi celbetme hareketi gibiydi.

248 Teknik terakkîye ayak uydurmaya çalışmamızın dâhildeki sayısız baltalanmasının en tipik misali, telsiz telgrafın Beylerbeyi Sarayı'nda ilk tecrübe edilişi sırasında, Padişah'ın etrafındaki paşalardan birinin bu âleti gizlice sakatlamış olmasıdır. Bu meş'um hâdisenin tafsilâtı için bkz: **Kadir Mısıroğlu**- Bir Mazlum Padişah: **Sultan Vahideddin**, İstanbul, 2008, sh: 28'deki 24 numaralı dipnot.

249 Hâriçten vâkî olan baltalamaların tarihi çok eskidir. Bunu kavramak için sadece şu bir tek esere şöyle bir göz atmak kâfidir:

"Cent Projest de Partage la Turquie" (Türkiye'nin Taksimi İçin Yüz Proje) adlı eser veya bunun Donanma Mecmuâsı'nın 49. ve müteakip sayılarında yayınlanmış bulunan tercüme ve tahlili... (İşbu eserin **Şekip Arslan** Bey'in Arapça tercümesinden **Yakup Üstün** tarafından Türkçe'ye aktarılan bir nüshası **"Yüz Plân"** adıyla İstanbul'da 1977'de basılmıştır.)

Bu eserin yazarı, Romanya eski diplomatlarından **Trandafir G. Djuvara**'dır. Bu eserin emekli büyükelçi **Pulat Tacer** tarafından yapılmış olan bir tercümesi ise, 1999 yılında basılmıştır.

Abdullah Cevdet
(1869-1932)

muhâsebesi yapmaya muktedir olamayan bir kısım münevverlerimiz (!) de kendi millî ve dinî hüviyetimiz üzerinde gitgide derinleşen bir şüphe doğurmuştur.

Bunlar, Batı'daki teknik ve terakkî, bâtıl Hıristiyanlıkla canhıraş bir mücâdele sâyesinde gerçekleşebilmiş olduğu hâlde[250] ilk emri **"Oku!"** olan ve *"İki günü birbirine eşit geçen bir kimseyi hüsranda kabul eden"*[251] yüce İslâm Dini'ni de, körü körüne taklit hastalığının bir neticesi olarak, mâni-i terakki göstermeye başladılar.

Bu durumu, **Ziya Paşa**:

"İslâm imiş pâbend-i terakkî[252]
Evvel yoğ idi işbu rivâyet yeni çıktı!"

diyerek ne güzel ifade etmiştir.

İşte bu zihniyet etrafında toplanan ilk siyâsî ve fikrî topluluk, millî tarihimizde **"Jöntürk"** adıyla anılır ki, bunların en müessir olanlarından biri de **Abdullah Cevdet**'tir.

1869 yılında Arapgir'de tabur imamı **Hacı Ömer Vasfi Efendi**'nin oğlu olarak Dünya'ya gelen **Abdullah Cevdet**, ilk gençlik devresinde -içinde bulunduğu muhit

---

250 Batı Âlemi'nde teknik terakkinin mutaassıp papazlarla ne canhıraş bir mücâdeleler ve ne ağır bedeller ödenerek gerçekleşebildiğini anlamak için **Dr. Adnan Adıvar**'ın iki ciltlik **"İlim ve Din"** isimli eserine bir göz atmak kâfidir. Bütün ortaçağ Avrupa'sına damgasını vuran **"Engizisyon Mezâlimi"**ne rağmen bir mücâdele yürütülmüş olduğunu görmemezlikten gelerek, İslâm'ın ilmî faaliyeti teşvik eden sayısız hükmüne rağmen bizde de dini terakkiye mâni görmek veya göstermek ne hazin bir gaflettir!..

251 Hadîs-i Şerîf.

252 **Pâbend-i terakki:** Terakkiye ayak bağı, engel.

dolayısıyla- gâyet dindardı. Bu duruma, O'nun eski arkadaşları şâhitlik etmektedirler.[253] **Abdülhak Hamid Tarhan**'ın (1851-1933) tesirinde kalarak yazdığı şiirler arasında bir de na't-ı şerîf vardır.[254] Hattâ daha sonra din karşıtı fikirlerinden dolayı **"Aduvvullah Cevdet"** olarak anılması sebebiyle **"İctihad"**ın, O'nun ölümünden sonra çıkan ilk nüshasında bu şiir dinsiz olmadığını göstermek maksadıyla tekrâren yayımlanmıştır.[255]

Kuleli Askerî Lisesi'ni bitirdikten sonra girdiği Askerî Tıbbiye'de hâkim olan **II. Abdülhamid** aleyhtârı atmosfer içinde, O'nun dînî telâkkileri değişmiş ve O, uzun müddet yayınladığı İctihad Dergisi'ndeki yazılarıyla İslâm Dini hakkında târizkâr beyânlarda bulunan ilk Osmanlı münevveri olmuştur. Bu hususta, **Dr. Şükrü Hanioğlu**, O'nun hakkındaki mufassal eserinde şöyle demektedir:

*"Bu değişimin **Abdullah Cevdet** üzerinde doğurduğu önemli bir etki de dinin yerini -biyolojik anlamda- materyalizmin almasının, toplumsal ilerlemeyi sağlayacağı düşüncesiyle birlikte bu ilerlemeyi sağlamak ve hattâ biyolojik materyalizmin dinin yerini alması konusunda dahî İslâm Dini'nden ve özellikle onun toplumsal içeriğinden yararlanılması gerektiği, bu destek olmaksızın böylesine dönüşümlerin sağlanamayacağı düşüncesini de oluşturması olmuştur. **Abdullah Cevdet,***

---

253 Bkz: **İbrahim Temo**- İttihad ve Terakkî Cemiyeti'nin Teşekkülü ve Hıdemât-ı Vataniye ve İnkılâb-ı Millîye Dair Hatırâtım, Mecidiye, 1939, sh: 17.

Ayrıca bir görgü şâhidi olarak **İzzeddin Şadan Bey**'in kendisinden dinlediğime nazaran, gençliğinde **Abdullah Cevdet**'i evinde sık sık ziyârete gidermiş. Evde kaç-göç hayatı yaşandığı gibi, âilesi de hayatı boyunca çarşaf giyermiş.

254 **Dr. M. Şükrü Hanioğlu- Doktor Abdullah Cevdet**, İstanbul 1981, sh: 6.

255 a.y. (Bkz: İctihad Dergisi, Nu: 358, sh: 5881)

*dinin, halk indindeki -özellikle Osmanlı toplumu açısından- önemini belirtiyor ve «**İlim, havâssın dinidir, din avâmın ilmidir. Din ile ilmin seyyânen** (eşit olarak) **terakkî ve tekâmül etmesi lüzûm-i ictimaîsi bundandır...**» şeklinde Jön Türk çevrelerinde revaçta olan sözleriyle bu desteği sağlamanın gerekliliğini belirtiyordu. Kuşkusuz **Gustave Le Bon**'un cumhûr rûhu kuramı, Osmanlı İmparatorluğu'na uygulandığında bu rûhun oluşumunda en temel etki, İslâm tarafından gerçekleştirilecekti ki, bu da **Abdullah Cevdet**'in tahlillerinde konunun ağırlık kazanması sonucunu doğuruyordu.*

*Daha ilerdeki bölümlerde ayrıntılı bir biçimde inceleyeceğimiz gibi **"İctihad Dergisi"** II. Meşrûtiyet sonrasında İslâm Dini'nin eleştiriye uğratıldığı ilk Osmanlı dergisi olacaktır. Ama **"İctihad"**ın belirttiğimiz amaç için **"... Cihan-ı İslâm'ın Avrupa'da ilk müesses matbaası"**nın ürünü olarak yayınlandığını göz önüne almak gerekmektedir.*[256] *Nitekim **Abdullah Cevdet**, matbaasını kurmak için yardım toplarken, amacının cihan-ı İslâm'ın sesini Avrupa'da duyurmak olduğunu belirtiyor ve bu nedenle de Fas Kralı **Mevlâ Abdülaziz**'e dahî sonuçsuz kalan başvurular yapıyordu.*

*Biyolojik materyalizmin, İslâm'ın toplumda oynadığı rolü alabilmesi ve bu düşüncelerin Osmanlı aydın ve vatandaşlarına ulaştırılması için **Abdullah Cevdet**, eski İslâm düşünürlerinin de yararlandığı biyolojik materyalist düşünürlerle aynı görüşleri savunduklarını ileri sürüyor, örneğin, **Seyyid Şerif Ali bin Muhammed el-Cürcanî**'nin yaptığı felsefe tanımı için:*

*«**... bu târif-i felsefe, hikmet tariflerinin ekmel** (en mükemmel) **ve asdakı** (en doğrusu)**dır ve mutasavvıfînin bâlâda mezkûr** (yukarıda zikredilmiş) **tarz-ı nazarlarını daha ziyade izah ve tenvir eder. Bu tarifte L. Jacoby'nin** «Les hemmes*

256 **Abdullah Cevdet**- *"İctihad"*, İctihad, nu. 1, 1 Eylül 1904, s. 1.

descendent des animaux et son destines a devenir des Dieux» ***sözündeki hakikat-i belîğa münderiçtir.»*** *açıklamasını yapıyordu.*

Ebu'l-Ula el-Maarrî*'nin eserlerini de* ***«Darwinism denilen ahkâm-ı tekâmülün esasını...»*** *ortaya koyan kitaplar olarak görmesi ve* ***Maarrî****'yi,* ***Schopenhauer****'in görüşlerini evvelce ileri süren bir düşünür olarak takdimi,* ***Abdullah Cevdet****'in bu çabasını açıkça göstermektedir.*

Osmanlı toplumunun geriliği konusunda, İslâm Dini'nin oynadığı ***olumsuz rol*** *(!) üzerinde duran ve tedricî bir şekilde bu etkinin kırılması gerektiğini düşünen* ***Abdullah Cevdet,*** *bunun için neden bizzat İslâm'ın olumlu toplumsal içeriğinden yararlanılması gerektiğini ise şöyle açıklıyordu:*

«Uzun tecrübelerimizle biz Müslüman kafasının doğrudan doğruya Hıristiyan Âlemi'nden geldiği takdirde aydınlığa bütün girişleri kapayacağını müşahede etmiş bulunuyoruz. Binâenaleyh bizler, Müslüman damarlarına yeni bir kan nakletme görevini üzerlerine alan bizler, İslâmiyet'te çok miktarda bulunan terakkîperver prensipleri arayıp bulmalıyız...»

Gözden kaçmayan diğer bir nokta ***Abdullah Cevdet****'in bu olumlu toplumsal içerikten yararlanma görevini kendisinin* ***«... bir zümre-i münevvere-i İslâmiye...»*** *şeklinde vasıflandırdığı bir Müslüman elitine bırakmasıdır. Bu endişeyi belirtirken* ***Abdullah Cevdet*** *herhâlde on sekizinci yüzyıl başlarından itibaren Avrupa kaynaklı teknik gelişme ürünlerinin imparatorlukta kullanımı kunusunda doğan tepkileri düşünüyordu.*

«... Müslümanlar terakkiyât-ı medeniyeyi ancak Müslüman bir menba'dan istinbad ve kabul ederler. Bu dakikayı (nükteyi) anlamayan, bizim mülâhazamızı abes görür. Fakat Âlem-i İslâm'ın i'tilâ ve inkıraz-ı hikmetine müttali

١ ایلول ١٩٠٤ — نومرو : ١

آدرس : [illegible]

IDJTIHAD

[illegible]

تلفون نومروسی : ٢٣٢٧

[illegible] (١) فرانقدر .

اجتهاد

برنجی سنه

هر لسانده هرنوع آثار علمیه وادبیه و اجتماعیه مشکرانه قبول اولنور

سنه‌لك آلونه بدلی هریر ایچون (١٢) فرانقدر

ایچون ایدیورلر مکاتبه‌ی اولونمه‌یه مطبوعات سنه‌لك آلونه‌سی (٥٠) فرانقدر

آیده بر دفعه نشر اولونور ، سربست ، مجموعهٔ عثمانیه واسلامیه‌در

اجتهاد

هرائر قلمی ، حاصل ایدهجکی اثرفعلینك دیاجه‌سیدر ؛ بنابرین اوزون اوزادی یه بر دیباجهٔ دیکر یاغه‌یه حاجت یوق .

مکتب‌لری ، رساله موقوته‌لری ، کتبخانه‌لری ، یوزلرجه غزته‌لری وار . بز ترکلر و علی‌الدوام مسلمانلر ایسه یوکله مؤسسه‌لره هر قومدن زیاده محتاجز ؛ « مطبعهٔ اجتهاد » جهان اسلامك

Abdullah Cevdet'in çıkardığı "İctihâd" gazetesinin ilk sayısının başlığı

olan vâkıfîn-i kiram isâbet-i fikrîmizi tasdikte tereddüd etmezler ve bizden râzı olurlar...»

*İslâm'ın toplumsal içeriğinden yararlanma konusunda **Abdullah Cevdet**'in yapmak istediği ise, İslâm'ın salt dinsel kısmıyla toplumsal kısmını ayırmak ve Müslümanların dikkatini bu ikinci yöne çekmektir:*

«... Yalnız şunu bilmeli ki her sıfat-ı ilâhiyenin kendisine has bir sûret-i icra-yı âyin ve ibâdeti vardır. Meselâ Allâh'ın ma'bud sıfatına has olan âyini namaz kılmak, hissiyât-ı taabbüdkârâne ile mütehassis olmaktan ibarettir ki, bunun mükâfat ve in'amı âlem-i uhrevîde verilir. Hâlbuki Allâh'ın «gâlib» sıfatına has ibâdet muzafferiyetin esbab ve kavanînini mütalâa etmek, toplar, tüfekler, zırhlı sefineler, mitralyözler, istihkâmlar, torpidolar inşasına hasr-ı fikr ile iştigal etmektir ki, bu ibâdetin mükâfatı lâlettâyin gâlibiyet ve muzafferiyet olur. Allah'ın ma'bud sıfatına has olan âyine mükâfat olarak mazhar-ı gâlibiyet olmayı beklemek abes ve eser-i delâlettir. Eğer Allah yalnız tesbih çekerek kendisinden gâlibiyet isteyen bir tenbel kavmi...»

***Abdullah Cevdet**'in görüşlerine çok benzer bir şekilde İslâm'ın toplumsal içeriğindeki olumlu yönleri bularak işlemeye çalışan **Ahmed Rıza**'nın da benzer düşünceler ortaya atması, **"Meşveret"**te İslâm'ın gündüzleri aç durmak, akşamları bol bol yiyip içerek eğlenmek, ne olduğunu anlamaksızın her şeye kafa sallamak olmadığı şeklindeki görüşlerin yer alması, bize **Abdullah Cevdet**'in bu konuda pek de yalnız olmadığını göstermektedir.*

*Bu düşünceler, on yedinci yüzyıl başlarında Avrupa düşün çevrelerinde hararetli tartışmalara yol açmış olan **"Deism"** felsefesi ile şaşılacak bir benzerlik göstermektedir. **Newton**'unu **"Principia"**sı ile dinsel geleneğin bilimle uyuşmazlığı belirlenince bu felsefenin savunucuları Tanrı'nın,*

*Dünya'yı **Newton**'un öngördüğü düzende yarattığını, bunun dışında kişilerin yaşamları içindeki hareketlerle ve bunların sonuçlarına hiç karışmadığını ileri sürmüşlerdi. Bunun sonucunda dinin oldukça basit bir amacı kalıyordu ki, bu da iyi yurttaşlar yetiştirilmesi ve düzenli bir toplumsal yaşam sağlanması konusunda yardımcı bir araç işlevini görmesiydi."*[257]

Yukarıya derc ettiğimiz satırlarda, **Abdullah Cevdet**'in dine bakışı şöyle hülâsa olunabilir:

a-Abdullah Cevdet, "Deist"tir.

O hâlde nedir, bu deizm denen dînî görüş? Yarattığı âlemde irâdesi sadece yaratırken vâkî olan, daha sonra aslâ vârid ve cârî olmayan, peygamber göndermeyen bir yaratıcıyı kabulden ibâret bir telâkki... O -felsefe itibariyle söylemek gerekirse- varlık zincirinin en başında mevcud olan, yani **"illet-i ûlâ"** (ilk sebep)'dır. Tıpkı bir mimarın inşâ ettiği bir binâ ile o bitirildikten sonra hiçbir alâkası kalmayıp binanın mimar irâdesinden münkati' olması gibi. Bu teşbih, tam da 19 ve yukarısı derecelerdeki masonların, **"yaratıcı"** yani Allah hakkındaki inançlarının aynısıdır!..

Gerçekten masonlar, Allâh'ı **"Kâinatın ulu mimarı"** kabul ettiklerindendir ki, sembolleri pergel ve cetvel gibi âlât ve edevâttır. Bunun İslâmî adı, **"mülhidlik"** (ateizm) olmayıp **"ilâhiye"**dir ki, bu da sapık fırkalardan birisidir.

"Deizm" tâbiri, XVI. yüzyılda Lâtince **"ilâh"** demek olan **"Deus"** kelimesinden türetilmiş ve **"mülhid"** (ateist) yani Allah diye bir mefhum tanımayanlara karşı kullanılmıştır. Zira onlar, bir yaratıcı kabul ediyorlar; fakat bu kabul,

---

257 **M. Şükrü Hanioğlu**- a.g.e., sh: 129 vd.

Bu değerli mütalâaların dayandığı kaynakları gösteren mufassal dipnotları, okuyucuyu sıkabileceği düşüncesiyle iktibas etmedik. Ayrıca O'nun kullandığı **"içerik"** (muhtevâ) ve **"dinsel"** (dînî) gibi uydurma kelimelere -maâlesef- dokunmadık.

semâvî dinlerden hiç birindeki kabule benzemiyordu. Bu sebepledir ki, kilise sapık telâkki ettiği deistlerden kendilerini tefrik için Yunanca yaratıcı mânâsındaki **"theos"** kelimesinden türettiği **"teist"** kelimesini benimsemiştir.

Deist görüşü ilk olarak müdafaa eden filozof **John Taland** (1670-1722)'dır. Vahyin yerine aklı koymuş ve **"illet-i ûlâ"** (ilk sebep) inancını da inkâr ederek maddenin kendi kendine var olduğunu ve hareket ettiğini iddiâ ederek **"Tabiat Dini"** denilen bir görüşü müdafaa etmiştir.

Deist olan **Voltaire**'e göre (1694-1778), *"dindeki tanrı fikrinden maadâ her şey saçmadır. **İsa** adlı bir Yahudi'ye bir ihtiyaç yoktur."*[258]

O'nun muâsırı olan **Rousseau**'ya (1712-1778) göre ise, *"Din, yüksek bir varlığın bize verdiği dînî bir duygudan ibârettir. Yeter ki, ibâdetin şekil ve kaideleri din adamları denilen aracılar eliyle bozulmuş olmasın!.. Bu takdirde herkese dînî vazifelerini sevdirecek aklî bir medeniyet dini yeter."*

Bu tarz bir telâkkinin İslâm inançlarına taban tabana

---

258 **Abdullah Cevdet** deist olduğu içindir ki, **Voltaire**'in rahip **J. Meslier** nâm-ı müstearı ile yazdığı **"Akl-ı Selîm"** (Bon sense) adlı eserini tercüme ve neşretmiştir. (İstanbul 1928)

İnternetteki bir kayda göre, bu eser, **M. Kemal Paşa**'nın isteği üzerine tercüme ve neşredilmiştir.

Din karşıtlığının tam bir manifestosu olan bu eserden birkaç bahis başlığı şöyledir:

"Din vasıtası ile şarlatanlar insanların deliliklerinden istifade ederler." (Sohbet 10)

"Din, câhilleri mûcize ile iğfal eder." (Sohbet 11)

"Her din tahakküm etmek arzusundan doğmuştur." (Sohbet 13)

"Allâh'ın mevcudiyeti hakkında kanaat hâsıl etmek, gayr-ı mümkündür." (Sohbet 15)

"Güneş'e perestiş etmek bir Rûhullâh'a perestiş etmekten az gayr-ı mâkuldür." (Sohbet 21)

Beş yüz sayfadan fazla olan bu eser, hep bu minval üzere, din aleyhtarı başlıklarla devam edip gitmektedir.

zıt olduğunu bilmek için âlim olmaya gerek yoktur. Zira her Müslüman bilir ve inanır ki, Kâinat'taki her oluş, Allâh'ın hâlık sıfatı ile yani izn-i ilâhî ile gerçekleşir.[259] Bu hususstaki İslâmî inanç esası hülâsaten şöyledir:

Allâhu Azîmuşşan iki sıfat-ı ilâhiyesinden, mâsivaullahtan hiçbir varlığa zerre miktar bir nasip vermemiştir. Bunlar **«beka»** ve **«hâlık»** sıfat-ı ilâhiyeleridir. Bekâ sıfat-ı ilâhiyesinden nasip alınamamasının neticesi, mutlak fânîliktir.[260] Hâlık sıfat-ı ilâhiyesinden nasip sahibi olamamanın neticesi ise, Allâh'ın bu sıfatın tecellisi ile dâhil olmadığı bir fiilin asla gerçekleşememesidir. İman esâsları arasındaki **«hayrihî ve şerrihî minallâhi teâlâ»** düsturunun mânâsı budur.

Bu sebepledir ki, Müslümanlar, hem kadere iman ile hayrın da, şerrin de Allah tarafından yaratıldığına iman ederler ve hem de kendi irâde ve ihtiyarları ile gerçekleştirdikleri fiillerin neticesi olarak felâkete mâruz veya saadete nâil olacaklarına inanırlar.

Kâinat'ı dilediği gibi halk eden Cenab-ı Hak, O'nun işleyişini bir takım temel kanunlara raptetmiştir ki bunlara **"sünnetullah"** veya **"âdetullah"** denilir. Bunlarda hiçbir değişiklik olmaz.[261] İşte zerreciklerden fezadaki yıldızlara kadar bütün varlıklara hâkim olan bu kanunlar mutlak kader icabıdır. Bunların cârî olduğu varlıkların mâcerası bugünkü robotların hareketlerine benzer. Bunlar için bir mesuliyet takdir olunmadığından onlara ne eğriyi doğrudan ayırt etmeye yarayacak

---

259 En'am Sûresi, âyet 59'da:

"Gaybın anahtarları O'nun yanındadır; onları ancak O bilir; hem kara ve denizde ne varsa bilir! Bir yaprak düşmez ve arzın zulümâtı (karanlıkları) içine bir habbe de gitmez ki O bilmesin. Ne bir yaş ne de bir kuru yoktur ki her hâl bir kitab-ı mübîn'de (ilm-i ilâhîde) olmasın." buyrulmaktadır.

260 Rahmân Sûresi, âyet 26.

261 Fetih Sûresi, âyet 23.

"akıl" ve **"vicdan"** ve ne de **"irade"** ve **"ihtiyar"** lutfedilmemiştir. Bunlarla mücehhez olan, sadece insanlar ve cinlerdir. Çünkü mâsivaullah içinde sadece bu iki kategori varlık mes'ul ve bir imtihana tâbî kılınmaları sebebi ile böyle mücehhez yaratılmışlardır. Onlarla ilgili ve mutlak kader îcabı olan işler de yok değildir. Meselâ rızıkları, Dünya'ya geliş zamanları, ana-babaları, ecelleri ilh... gibi birçok husus, cüz'î iradeleri ile ilgili değildir. Ancak bu gibi ahvâl onlar için bir mükâfat veya mücâzât sebebi değildir. Mes'uliyet onların irâdelerini hür olarak kullanabildikleri fiiller hakkındadır. Mutlak kader îcâbı olarak gerçekleşen hususlar, insanların sadece ilâhî mîzândaki mes'ûliyetlerinin tâyinindeki **"nisab"**ı teşkil ederler.

Bir binanın inşâdan sonra, mimar veya mühendisinin alâkasının münkatı' olması (kesilmesi) gibi Allâh'ın da Kâinat'la alâkası kalmadığını, ondaki oluşların kendi kendine gerçekleştiği tarzındaki deist telâkkinin, yukarıda kısaca izah edilmiş olan İslâmî inanç esasları ile aslâ bağdaşmadığı bedâhet derecesindedir.

Buna rağmen **Abdullah Cevdet**'i **"İslâm dışı"** yani **"mürted"** kabul edip, nefsimizi O'na cevap vermekten müstağnî addetmedik. Zira o birçok kereler, Hz. Peygamber'in adını kemal-i ihtirâmla **"Hazret"** sıfatıyla andığı gibi parantez içinde (a.s.) sıfatını da kullanmıştır. Üstelik İslâm'ın başta **"meşveret usûlü"** olmak üzere birçok esasını siyasî emelleri için kullanmış ve müdafaa etmiş olduğu gibi, bazı batılı yazarlara karşı da İslâm'ı umûmî olarak müdafaa ettiği görülmektedir. Meselâ şu sözler de O'nundur:

*"... **Alfieri**'nin Din-i Muhammediye'yi istibdâda müsâid görmesi mûsib (isabetli) değildir. Çünkü zaman-ı saadette teessüs eden hükümet-i İslâmiye'nin şekl-i idâresi cumhuriyet idi. Fakat sonraları o esas-ı adâlet bozuldu. Hilâfet, verâsete rabt edildi. Ahkâm-ı şer' (şeriat hükümleri) unutuldu. Bâb-ı icti-*

*had kapatıldı. Kavânîn-i şer'iyye (şer'î kanunlar) icrâ edilmez oldu. Halifeler, Sultanlar, hilâfet nâmına cinâyetler, İslâmiyet nâmına tahakkümler, taaddîler irtikâb ettiler. Gerek mâzinin, gerek hâlin hükümât-ı İslâmiyesindeki istibdadlarda dinin dahli yoktur. İslâmiyet'in esasındaki adâleti, terakkîperverliği takdir için hükemâ-yı fâzıla-i İslâmiyenin âsârını (bunların içinden **Ahmed Ebu'l-Ûlâ el Maarrî**[262] gibi açık düşüncelileri seçerek ve onların düşünceleriyle materyalist düşünürlerinkiler arasında benzerlikler bularak) nâfiz, müteammik (inceleyici) bir nazar-ı mütalâadan geçirmek iktiza eder."*

O'ndan bu sözleri nakleden **M. Şükrü Hanioğlu** şöyle diyor:

*"İslâmiyet hakkındaki tüm bu olumlu düşüncelerine karşın **Abdullah Cevdet** ister istemez ister bizzat içeriği ister yorumlanması sonucunda olsun, dinin Osmanlı toplumu ve tüm İslâm toplumlarının geriliğinin bir nedeni olduğu sonucuna varmıştı. Bundan dolayı **Abdullah Cevdet**, tüm çabasını Müslümanları bu gerilikten kurtarmanın yollarını aramaya sarfetmeye başlamıştı. (...)*

***Abdullah Cevdet**'in amacı, toplumsal yapıda İslâm Dini'nin oluşturduğu sonucuna vardığı sorunları, bizzat onun toplumsal içeriği yardımıyla çözmek ve nihaî olarak materyalizmin, dinin toplumda oynadığı tüm rollere tedrîcen geçişini sağlamaktı. Bu konuda **Abdullah Cevdet**, Mekteb-i*

---

262 **Abdullah Cevdet**, tarihte bedbinlik denince ilk akla gelen isim olan mülhid **Maarrî**'den (ö. 1057) kendi fikrini destekleyen şu kıtayı nakletmiştir:

"Uyanınız! Uyanınız! Ey iğfal edilip saptırılmış kimseler! Sizin dinleriniz eskilerin kurduğu hile ve kandırmacadan başka bir şey değildir. Bu vâsıta ile onlar, Dünya menfaati elde etmek istediler ve buna da muvaffak oldular, sonra öldüler. Fakat kurmuş oldukları yalan ve iğfal kurumu ölmedi, şaklaban kurucularından sonra yaşamaya devam etti." (**Abdullah Cevdet**- Fünûn ve Felsefe, İstanbul, 1912, sh: 156)

Tıbbiye'deki öğrenim döneminde olduğu gibi -İslâmiyet'ten dâima bir araç olarak yararlanmak şartıyla- İslâm'ın tümüyle olumsuz olduğu kuramına itiraz ediyor ve ondan amacını gerçekleştirene kadar belirttiğimiz yolda yararlanmak gerektiğini ileri sürüyordu:

«Şu sözlerim riyâkârane bir dindarlık eseri addolunmasın. Türkiye'de ***Doktor Büchner'in***[263] *âsârını kısmen tercüme ve neşreden, ilk bendeniz oldum. Şimdi* ***Büchner'i*** *tahtie (hatalı kabul) etmemekle beraber insanlar için hadd-i zâtında Müslümanlık kadar sâde ve mâkul bir din az bulunur itikadındayım ve İslâmiyet'i bugün körcesine bir bağlanma ile değil, bir tamik-i hürendişâne (hür bir inceleme) ile takdir ve hakîmâne ve hürendişâne olan ahkâmını tebcil ediyorum. Binâenaleyh İslâmperestâne sözlerim bu gürûh-ı mutaassıbın hoşuna gitmek gibi süflî bir emele hidmeten değildir."*[264]

Şu sözleri okuyanlar, O'nu İslâmiyet'i, aslındaki sâfiyete ircâ etmeye çalışan biri sanmaz mı?! **Dr. Şükrü Hanioğlu** da bu noktaya parmak basarak şöyle diyor:

"İslâm'ın saf hâline dönmesi yolundaki düşünceleri ise, ***Abdullah Cevdet'in*** *Cenevre'de tanımak ve konuşmak fırsatını bulduğu ünlü İslâm reformcusu* ***Şeyh Muhammed Abduh'dan*** *alınmışa benzemektedir.* ***Abdullah Cevdet,*** *İslâm'ın özüne dönüş düşüncesinden dolayı* ***Abduh'un «derdimizin nereden geldiğini, ne olduğunu, ne ile kabil-i tedâvî***

---

263 **Dr. Lüdwig Büchner** (1824-1899), **"Kuvvet ve Madde"** isimli tamamen materyalizmi müdafaa eden eseri ile meşhur olan Alman filozofudur. **Abdullah Cevdet**'in tamamen din karşıtı olan böyle menfur bir eseri ilk defa kendisinin Türkçe'ye tercüme etmiş olmakla iftihar etmesi şâyân-ı hayrettir. Değerli İslâm âlimi **İsmail Fennî Ertuğrul** (1855-1946) bu esere **"Maddiyyun Mezhebinin İzmihlâli"** adıyla mufassal bir cevap yazmış, bu eser, yayınevimiz tarafından **"Materyalizmin İflâsı ve İslâm"** adıyla iki cild hâlinde (1996) yayınlanmıştır.

264 **M. Şükrü Hanioğlu**- a.g.e., sh: 126 vd.

olduğunu pek iyi...» anladığını belirtiyordu."[265]

Hâlbuki O'nun asıl maksadı tahrifkâr bir anlayışla İslâm'ı **"Biyolojik Materyalizm"**e eşdeğer bir muhtevaya oturtmaya çalışmaktan ibâretti. O hâlde şimdi biraz da bu moktayı izah edelim:

b-Biyolojik Materyalizm ve İslâm

Abdullah Cevdet ve Jöntürkler'in pek çoğu tabiî bir tekâmül sonucu olarak dinin yerini **"Biyolojik Materyalizm"**e terk ederek ortadan kalkacağına inanmaktaydılar. O devrin din karşıtı münevverlerinin bazıları da bu neticenin müsbet ilimlerin gelişmesi sonucunda vâkî olacağını iddiâ eden **"siyantizm"** (scientism)'e meyletmiş bulunuyorlardı.[266]

Son devir münevverlerini sihr-i şiir ile idlâl eden **Tevfik Fikret, "Haluk'un Âmentüsü"** şiirinde:

---

265 **M. Şükrü Hanioğlu**- a.g.e., sh: 137 vd.

Gerçekten **Abdullah Cevdet**'e göre, İslâm'ın mâni'-i terakkî olduğu hususu, *"saf, iptidâsındaki Müslümanlık için gayr-ı muhik (haksız) olduğu, buna mukabil müteredddî Müslümanlık, daha doğrusu sahte Müslümanlık için doğrudur."* (Bkz: İçtihad Dergisi, s: 46, 1 Mayıs 1328, sh: 1087)

266 *"Filhakika eğer din ancak ruhu itibarıyla beşeriyetin his ve kalbine hâkim olmakla kalsaydı, hiç şüphesiz ki ilmin sahasına asla hücum etmeyecekti; belki de asırlarca beşerin dimağını yoran dini ilme yahut ilmi dine hâkim kılmak ve nihayet ikisi arasındaki nizâı bir itilâf ile bitirmek meselesi bugün mevcud olmayacaktı. O zaman birçok dimağlar, din hakkında serinkanlı düşünecekler, dinlerin ilahiyatçıların şan ve şereflerini temin etmek için değil, bilâkis insanların bazı hissî ve kalbî ihtiyaçlarını tatmin etmek için vücuda gelmiş müesseseler olduğunu görecekler ve **bu ihtiyaçlar başka bir yoldan tatmin olununcaya kadar beşerî cemiyetlerin en mühim müesseselerinden biri olarak dinin bâkî kalacağına inanacaklardı.** Fakat kuvvet elde etmek isteyen her müessese gibi din de bu his ve kalb sahasından çıkarak insanların düşünüşü, gündelik hayatı, cemiyetin kanunları üzerine de hâkim olmaya başlayınca karşısında aklı ve sonra da tecrübe ve müşâhedeyi bulmuş, yani evvelâ felsefe ve sonra da ilim ile çarpışmıştır."* (Bkz: **Abdülhak Adnan Adıvar**- Tarih Boyunca İlim ve Din, İstanbul, 1944, sh: 8)

"Bir gün yapacak fen, şu siyah toprağı altun
Her şey mümkün, kudret-i irfanla inandım."
demekteydi.

Materyalizm, fizikötesi bir âlem, dolayısıyla bir yaratıcı kabul etmeyip var olan her şeyin **"madde"**den ibâret bulunduğuna inanılan sapık bir görüştür. Materyalistlere göre, şuur, his ve düşünceler dahî maddeden kaynaklanmaktadır. Başta Allah inancı olmak üzerei Âhiret, cennet, cehennem, melek ve vahiy gibi bütün metafizik inançlar bir hayal ve yanılma mahsulüdür. Kadîm Yunan Felsefesi'nden beri daima mevcud olagelmiş olan materyalizm, Batı'da XVIII. yüzyıldan itibaren **Thomas Hobbes** (1588-1679), **J. Toland** (1912-2004), **Denis Diderot** (1713-1784), **Baron Holbach** (1723-1789) gibi filozof ve düşünürler vâsıtasıyla ünlü filozoflar **Rene Descartes** (1596-1650) ve **İmmanuel Kant** (1724-1804) gibi şahsiyetlerin tenkidlerine rağmen revaç bulmuştur.[267] Materyalist filozofların fikirleri arasında az çok farklılıklar olmakla beraber hepsi de Cenâb-ı Hakk'ı ve ruhu inkâr hususunda müttefiktirler.[268]

Abdullah Cevdet bütün materyalist filozoflar ve bilhassa Fransız **"Ansiklopedistler"**[269] ile **Charles R. Darwin**'in

---

267 Materyalist felsefenin butlânına hakkıyla vâkıf olabilmek için şu eserlere bakılabilir:

Hilmi Ziya Ülken- Tarihî Maddeciliğe Reddiye, İstanbul, 1981.

Ahmed Hilmi (Şehberderzâde)- Huzur-i Akl u Fende Maddiyyun Meslek-i Dalâleti, İstanbul, 1332.

İsmail Fennî Ertuğrul- Maddiyyun Mezhebinin İzmihlâli, İstanbul, 1928.

S. Hayri Bolay-Türkiye'de Ruhçu ve Maddeci Görüşlerin Mücâdelesi, Ankara, 1967.

268 **İsmail Fennî Ertuğrul**- a.g.e., sh: 322.

269 Batı Âlemi'nde sonradan gelişip genişleyecek olan **"ateizm"** (inançsızlık) ve materyalist görüşlere1789 Büyük Fransız İhtilâli âdeta beşiklik etmiştir. İhtilâlciler önce kilisenin mallarını devletleştirmiş, sonra

(1809-1882) büyük ölçüde tesirinde kalmış olan bir kimsedir. **Darwin**'e mahsus olan materyalist görüş **"Biyolojik Materyalizm"** olarak adlandırılmıştır.

O'na göre canlılar tek hücreden başlayarak tabiî bir gelişme (evrim) ve ıstıfâ (seleksiyon) ile bugünkü duruma gelmişlerdir.

Yahudi filozof **Darwin**'le meşhur olmuş bulunan bu görüş, bâtıl olup üstelik aslında pek de yeni değildi. Zira daha önce bir kısım filozoflar, bu Âlem'de her şeyin tabiî illetlerin (sebeplerin) tesisiyle kendi kendine var olduklarını iddia etmişlerdi. Bu Tekâmül Nazariyesi, Tabiatta her şeyin en basit ve ibtidâî bir hâlden başlayıp tedrîcen terakkî ederek kemâle ulaştığını, sonra da tekrar aynı tedrîc kanununa tâbî olarak inhilâl ettiğini iddia ederek bu eski görüşü te'yid ve takviye ile meşhur etmişlerdir.

Meselâ Fransız âlimlerden **Lamarck**, 1809 yılında yayınladığı **"Hayat İlminin Felsefesi"** isimli eseriyle tekâmül nazariyesini hayvanların çeşitlenmesi (transformisme) mevzuunda ortaya atmış, daha sonra **Darwin**, **"Türlerin Menşei"** (1859) adındaki kitabıyla bu görüşü şümullendirmiştir.

---

da din adamlarını alaya alıp kısa bir müddet zarfında siyâsî otoritenin emrinde âdeta birer **"köle"** hâline getirmiştir. Bu sûretle kilisenin bütün nüfuzunu kıran, onu -içtimâî plânda- tesirsiz hâle getiren ihtilâlciler ilk defa **"ansiklopedi"** adıyla müteselsil (birbirini tâkip eden) cildler hâlinde bir eser ortaya çıkarmışlardır. **"Ansiklopediciler"** denilen bu eserin yazarları tamamen din karşıtı görüşleri aksettiren bir üslupla batı materyalizminin âdeta temellerini atmışlardır.

Daha sonra dînin tesirsiz hâle getirilmesinden doğan içtimâî boşluk ve ahlâkî sefâlet karşısında **"Tabiat Dini"** adıyla uydurma beşerî bir din ihdâsına kadar ileri gitmişlerse de bundan sadra şifâ bir netice hâsıl olamamış, Batı Âlemi asırlar süren ahlâkî ve îmânî buhranlara sürüklendikten sonra nihayet lâiklikte karar kılmıştır.

Lâiklik -ahlâk kâideleri dışında- içtimâî bir düstur ihtivâ etmeyen İncil karşısında kabil-i müdafaadır. Ancak îmânî esaslarla birlikte aynı zamanda bir tarz-ı hayat vaz'eden Kur'ân karşısında kabil-i müdâfaa değildir.

İngiliz filozofu **Herbert Spencer** ise, 1862'den 1905 yılına kadar yayınladığı muhtelif eserlerle **"Tabiî İstihâle"** (Evrim) nazariyesini Kâinât'taki her varlığa teşmil etmiştir.

Abdullah Cevded'in benimsediği bu görüş, bugün Batı Âlemi'nde tamamen çöpe atılmıştır. Buna rağmen ülkemizde bazı **"din karşıtı"** yarı münevverlerce matah bir şeymiş gibi hâlâ harâretle tervîc olunmaktadır.[270] İnsanların, maymunların istihâlesi sonucu ortaya çıkmış olması gibi[271] bir garâbet iddiası yüzünden **Darwin**'e münhasırmış gibi meşhur olmuş bu nazariyenin aslında müsbet hiçbir ciheti yoktur.

Bir kere fosiller üzerinde araştırma yapan tabiat âlimlerinin bütün buluşları bu nazariyeyi dâvâ edenleri tekzib etmiştir. **"Maymun adam"** hikâyelerinin hiçbir ilmî delile dayanmadığı isbat edilmiştir. Zira insanlardaki 30.000 genin

---

270 Bunlara tek bir misal vermek gerekirse, **"Başörtüsü"** yasağının kaldırılması dolayısıyla **"lâikçilik dini"** taraftarlarının feryâd u figan hâlinde başlattıkları tenkid ve tel'in kampanyasında **Prof. Dr. Celâl Şengör**'ün şu sözlerini hatırlatalım:

*"**Öğrenci Karşımızda Dinini Şakırdatacak:***

***Prof. Dr. Celâl Şengör**, başörtüsüne serbestlik getirilmesi durumunda üniversite hocaları olarak buna tepki göstereceklerini söyledi. **Şengör**, «-Karşımıza gelen öğrencilere din kitaplarında yazamayan şeyleri öğretiyoruz. Bunları öğrenmesini istiyoruz. **Nuh** Tufanı'nın olmadığını, insanların **Âdem**'le **Havva**'dan gelmediğini öğretiyoruz. Bunları sadece not alması için değil, hayatına da yansıtması için öğretiyoruz. Ancak şimdi durum böyle değil. Türbanını takan öğrenci, karşımıza dinini şakırdatarak gelecek.» şeklinde konuştu."*

271 Hâlbuki insanlar maymundan türemiş olmayıp aksine maymunlar, cezalandırılmış insanlardır. Bu hususu beyân eden âyet-i kerimenin meâli şöyledir:

"Vaktâ ki, artık o nehyedildikleri şeylerden dolayı kızıp tecâvüz etmeye de başladılar (isyana koyuldular), **biz de onlara «Maymun olun keretalar!..» dedik ve o vakit Rabbin şu ahdi îlâm buyurdu: «Lâbüdd** (mutlaka) **kıyamet gününe kadar üzerlerine hep o kötü azabı peyleyecek kimse gönderecek!.. Şüphe yok ki, Rabbin çok serî ikablı, yine şüphe yok ki, O çok gafûr, çok rahîmdir."** (A'râf Sûresi, âyet 166-167)

لوئی بوخنەر

مادّه و قوّت

بها توفیق — احمد نبیل

مادەلایموتدر ـ قوتلایموتدر ـ مادەنهایتسزدر ـ حرکت ابدیدر ـ طبیعتك قانونلری عمومیدر. ـ آرمنك یارادیلیش دورلری ـ دماغ و روح ـ تفکر دماغك بر وظیفهسیدر ـ وجدان ـ روحك مقری ـ انسانك؛ کندیشکانده خلق ایتدیکی الله ـ ارادهٔ جزئیه، اولاماز ـ دین؛ اخلاقه مغایردر.

ناشری

« درسعادت » کتبخانهسی صاحبی آرسەن

Buchner'in "Madde ve Kuvvet" isimli eserinin kapağı

maymunlarla sadece 97'si, yani binde üçü karşılaştırılmıştır. Cansız hücrelerin bir araya gelmesi ile hayatın (canlılığın) tesâdüfen başladığı isbat edilememiş bir ham hayaldir.

Son söz olarak diyebiliriz ki, tekâmül nazariyesine inanan pozitivist filozoflar, sadece duyu organlarına ve tecrübeye itibar ederler. Lâkin Kâinât'ta aklı aşan ve onu hayrette bırakan mükemmellikten, eserinden daha mükemmel olan bir yaratıcının varlığına ulaşan müminler, aklî istidlâli sırf duyu organları ve tecrübeye hasretmezler. Çünkü ilâhî kudretin eserlerini kavramakla mükellef olduklarını düşünür ve hakikatin künhüne vâkıf olamayacakları gerçeğinin idrâki ile naklî ilmin, yani vahyin rehberliğini kabul ile ona ittibâ ederler.

Büyük allâme **İsmâil Fenni Efendi,** bu nazariyeyi uzun uzun tahlil ve çürüttükten sonra şöyle diyor:

*"Zamanımızda **Gustave Le Bon** gibi müsbet ilim âlimlerinin en mümtazlarından sayılmakta olan bir zâtın «Hayat ve nevilerin menşei hakkında kabul olunan nazariyelerin, bunları ileri süren üstadların selâhiyet ve itibarlarından başka itibarı yoktur.» dediğini unutmayalım. Şu hâlde kendimize bir nevî maymun azmanı nazariyle bakmaya hiçbir mecburiyetimiz yoktur. Âcizâne fikrimize göre, insan kendisinin diğer hayvanların pek fazla üzerinde ve yeryüzündeki yaratılmışlara ve hatta tabiat kuvvetlerine hâkim, seçkin ve müstesnâ bir mahlûk olduğunu bilmeli ve hâiz olduğu mertebenin şeref ve ulviyetini takdir edip bu mertebeye lâyık olan yücelik ve faziletleri kazanmaya gayret sarfederek, hayvanlar (dört ayaklı hayvanlar) gibi sırf cismine âid menfaatlerinin sağlanması ile meşgul olmaktan çekinmelidir. Bu şeref ve imtiyazı hatırlayıp, zikredip, düşünmediği takdirde dört ayaklı hayvanlar gibi mutlaku'l-inan (dizginleri salıverilmiş, başıboş) olarak yaşaması ve en rezilce fâhişelikleri ve bu gibi işleri tabiî hal-*

lerden sayması ve nihayet kuvvetin her şeyi yapmaya hak ve selâhiyet vereceği fikrine kapılarak, en gaddarca fecaatları övünme vesîlesi görmesi tabiîdir."

"...insanı, vazifeleri ve mesuliyeti unutturan ve onu yırtıcı hayvanlardan aşağı bir dereceye düşüren şey bu fâsid fikirdir. Yukarıda açıklandığı gibi Amerika'nın bazı memleketlerinde tekâmül nazariyesinin okutulmasının men edilmesi, talebeyi İncil'in emrettiği dostluk ve kardeşlik esâsına uygun olarak terbiye ederek bu hastalıklı fikrin neticelerinden kurtarmak maksadına dayandığı, vicdan sahibi bazı âlimlerin vukû bulan beyânlarından açıkça anlaşılmıştır."[272]

"Cenâb-ı Allah'ın zâtının, akılların idrâkinin üzerinde olduğunu bilmekle beraber O'nun varlığının eserden müessire intikal tarîki ile (esere bakıp, o eserdeki incelikleri görüp düşünüp yaratıcıyı bulma) istidlâl (delil çıkarma) eyleriz. Zaten insanı hayvanlardan ayıran şey de bu istidlâldir. Tabiî hâdiseleri illet ve sebepleriyle îzaha çalışmakla beraber o sebeplere sebep olanın Cenâb-ı Hak olduğuna inanırız. Bu hususlaki itikadımızın kat'î delillere dayandığında şüphemiz de yoktur."[273]

Abdullah Cevded'in bir din muslihi (reformist) görünerek hayat boyunca müdafaa ettiği **"Biyolojik Materyalizm"** dâvâsı akıl, mantık ve ilmî keşifler önünde ve binnetice İslâm karşısında tamamen bâtıl olmuş, ispat edilemeyip sırf bir nazariye olarak kalmıştır.

Buna dâir pek çok olan Kur'ânî delillerden sadece birini arz ederek bu bahse son verelim:

Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerim'de:

«Ey Âdem!.. Bunlara onları isimleriyle haber ver!.» buyurdu. Bu emir üzerine Âdem onlara isimleriyle onları

---

272 **İsmail Fenni Ertuğrul**- a.g.e., sh: 97-98.

273 **İsmail Fenni Ertuğrul**- a.y.

haber veriverince de buyurdu ki: «Demedim mi ben size, ben her hâlde semâvât u arzın (göklerin ve yerin) **gaybını bilirim ve biliyorum, ne izhâr ediyorsunuz** (açığa vuruyorsunuz) **da ketmeyliyordunuz** (gizliyordunuz)?!»" buyurmaktadır.[274]

Bütün bu söylenenlerin hülâsası şudur:

*"**Comte** ve **Durkheim**'in tesiriyle XIX. Yüzyılda Batı'ya ve batıcılara hâkim olan sosyolojik tarih doktrinine göre din, artık devrini tamamlamış bir sosyal müessese olup zamanla ortadan kalkacaktır. Zira tarih belli bir çizgi takip ettiğinden geleceği de kestirilebilir. İlmin XIX. yüzyıldaki inkişâfı karşısında insanlığın devamlı bir ilerleme hâli yaşadığını sananlar, Avrupa Medeniyeti'nin belirli bir dönemindeki manzarasını evrensel bir hâdise olarak görmüşlerdir. Onlara göre din devri geçmiş ve sıra pozitif bilime gelmiştir. Bundan sonra insanlar, bütün hayatlarını ilme göre düzenleyeceklerdir. Geriye dönüş olmadığından artık dine kıymet verilmesi de imkânsızdır. Din, yeni hayatla uzlaştığı müddetçe devam edecek, fakat sonunda mutlaka ortadan kalkacaktır."*[275]

Şu sözler, O'nun gerçek hüviyetini göstermiyor mu?

"Kudüs'te İsevîler ile Muhammedîler arasında bir gürültü koptu. Bir taraf çan çalıyor, diğer taraf minarede bağırıyor. Her iki taraf, dinlerinin büyüklüğünü iddiâ ediyorlar. Bunların hangisinin doğru olduğunu, âh ne kadar bilmek isterdim!.."[276]

Bunlara, bir de **d'Holbach**'tan naklettiği şu sözleri ilâve edersek, sanırım başka söze hâcet kalmaz:

---

274 Bakara Sûresi, âyet 31-33.

275 **Dr. Ahmed İshak Demir**- Cumhuriyet Dönemi Aydınlarının İslâm'a Bakışı, İstanbul, 2004, sh: 106

276 **Abdullah Cevdet- Rahip Meslier**'in Vasiyetnâmesi Hakkında, İstanbul, 1924, sh: 30.

"Din, bir hayâl-ı ham tesmiye olunuyor. Teolociya, ilâhiyat bir zanlar, vehmler, tenâkuzlar, tar-u-pûdla dokunmuş bir mensûcdur. Yahud esbâb-ı tabiiyye hakkındaki cehâlettir. Bu cehâlet, sistem hâlinde te'sis etmiştir. Diğer tarafta bu sistemin kahramanları mevzuu din olan Allah... itikadları muhal sıfatlarla müzeyyen câhillik ve esirlik insâniyetin hakiki düşmanlarıdır. İnsâniyeti bedbaht eden bunlardır. Hâlbuki insaniyete salâh ve saâdet vermeye yegâne sâlih olan akıl, ilim ve hürriyettir. Ancak bâtıl fikirlerden (dinden) tahlis edilmek (kurtarılmak) sayesindedir ki, insanlık siyât-ı ahlâkiyelerinden ve derdlerinden kurtarılabilir..."[277]

c-Şahsiyeti

Abdullah Cevded'in hayat hikâyesi de aynen benimsediği ve dâvâ ettiği bâtıl fikirler gibi tezatlar ve mantıksızlıklarla doludur. Kısaca ifade etmek gerekirse, O'nun hayatının tâkip ettiği seyir şöyledir:

Askerî Tıbbiye'den hekim yüzbaşı olarak mezun olduktan sonra (1894), Gülhâne'de göz hastalıkları muallim muâvini olarak göreve başlamıştır. Bu vazifede iken sokaklara yafta yapıştıran ermeni ihtilâlcilerine yardım ettiğinden dolayı Trablusgarb'a sürülmüştür. Orada hekimlik yaparken Avrupa'ya kaçıp Cenevre'de diğer bazı Jön Türklerle (**İshak Sükûtî** ve **Tunalı Hilmi**) **"Osmanlı"** adını taşıyan bir dergi çıkarmaya başlamıştır.

1897 yılında **Sultan II. Abdülhamid**'in yaptığı sulh teşebbüsü sonunda Jön Türk'lükten vazgeçerek Viyana'da Osmanlı Sefârethânesi'nde tabipliğe başlamıştır. Fakat bu esnada da rahat durmayarak **Theodor Herzl** ile temasa geçip O'nun bazı mektuplarının Türkçe'ye tercümesini yapmış ve O'na gâyesine ulaşmak için İstanbul'da kime, ne kadar rüş-

277 Bkz: **Abdullah Cevdet- Rahip Jan Meslier,** İçtihad, s: 471.

vet vermesi gerektiğini öğretmiştir.[278]

İlk gençlik yıllarında **"sofu"** denebilecek derecede dindar olan **Abdullah Cevdet**, daha sonra Fransız mütefekkiri **Gustave Le Bone**'un tesirine kapılarak dinsizleşmiş, hatta mutassıp bir din düşmanı olmuştur. Bu sebeple halk, O'nu, **"Abdullah Cevdet"** yerine **"Adüvvullâh Cevdet"** olarak anmaya başlamıştır. Hâlbuki **Gustave Le Bone**, dinsiz ol-

---

278 **Theodor Herzl**, hâtıratında **Abdullah Cevdet** için:

*"Mısır'daki Osmanlı temsilcisi komiserin ve Mısır'ın mukavemetinin «**Rüşvet Metodu**» ile ortadan kaldırılması fikri bugün **Dr. Abdullah Cevdet Bey** ile yaptığımız konuşmanın sonucudur.*

Bu yeni tanıdık, enteresan bir adam.

***Cevdet**, "Neue Freie Presse"in edebiyat sahifesinde yayınlanan bir şiiri dolayısıyla bana teşekküre geldi ve bir randevu istedi. Kendisini dâvet ettim ve konuşmamız dönüp dolaşıp benim projeye intikal etti.*

***Dr. Abdullah Cevdet**, kendisini bir Jön Türk ve Yahudiler'in dostu olarak takdim etti. İkinci konuşmamızda, aklıma Sultan'a yazacağım mektupları O'na tercüme ettirmek düşüncesi geldi. O da muvâfakat etti. Bu iş için İstanbul'dan telgrafla gelmesini istediğim **Bâdi Efendi**'ye bir telgraf daha çekerek gelmemesini bildirdim. **Cevdet**, üç gün çalışarak Sultan'a mektubu ve imtiyaz mukavelesi metnini tercüme etti.*

Sonra söze başladı:

"-İstanbul'da doğrudan doğruya Nâzırlar ile konuşabilecek bir adamın var mıdır?"

*Kendisinin arası, Dâhiliye Nâzırı **Memduh Paşa** ile çok iyidir.*

Bir konudan diğerine atlayarak bu çiçek bozuğu yüzlü, kara gözlü adam bana bir sürü şeyden bahsetti.

*Kendisi Jön Türklerdenmiş, ama **Memduh** şimdi kendisini «Susturmuş»; Viyana Sefâreti tabibi olarak ayda 1.500 frank çekiyormuş.*

*Ve bana -imtiyaz mukavelesi imzaladıktan sonra verilmek kayıd ve şartı ile- bir hisse programı hazırladı ki, şöyle: **Sadrazam Ferid Paşa**, Harbiye Nâzırı **Hasan Paşa**, Dâhiliye Nâzırı **Memduh Paşa**, Adliye Nâzırı **Abdurrahman**, Mâliye Nâzırı **Nazif**, Maarif Nâzırı **Celâl** ve **Şeyhülislâm** 2.000'er altın alacaklardı.*

*Buna muhtemelen bazı ilâveler yapılabilir. Bundan başka ben kendisine 2.000 altın ve **Memduh**'un kâtipleri **Fâik** ve **Dr. Baha** ile **Şükrü Paşa**'nın kâtibi **Yüzbaşı Vasfi Bey**'e 100'er altın vaad ettim."* demektedir. **(Yaşar Kutluay**- a.g.e., sh: 293 vd.)

makla beraber sosyal hayat için mânevî müesseselerin lüzum ve ehemmiyetini kabul eden bir kimseydi. **Abdullah Cevdet,** O'nu da din -hâsseten İslâm- düşmanlığı şeklinde benimsemiş olmakla beraber O da kendi bâtıl görüşleri için kısmen de olsa dini bir vâsıta olarak kullanmaktan geri kalmamıştı. Dinsizlerin bir nevî âmentüsü mâhiyetinde olup **Voltaire**'in yazıp **Rahib Meslier** takma adıyla yayınladığı **"Akl-ı Selîm"** (Le Bonsens) isimli küfürnâmeyi Türkçe'ye tercüme etmiştir.

1904 Cenevre'de İçtihad Matbaası'nı kurup neşriyata başlamış, bir yıl sonra bu matbaayı Jön Türkler'in yuvalandığı yerlerden biri olan Mısır'a nakletmiştir. Bu matbaada **Le Bone**'un bazı kitapları ile **Dozy**'nin Türkiye'de hâlâ münakaşa edilmekte olan mâhud **"İslâm Tarihi"**ni tercüme ve neşretmiştir. **Sultan II. Abdülhamid**'in amansız düşmanı **Hicivci Eşref**'in **"Deccal"** isimli dergisi de bu matbaada basılıp dağıtılmıştır.

Birkaç şiir kitabı da yayınlamış olan **Abdullah Cevdet, Gustave Le Bone**'un yazdığı **"Arab Medeniyeti"** isimli eserin tesiriyle *"Türk ırkının dejenere olup inkıraza (yok olmaya) yüz tuttuğuna inanmış ve damızlık erkekler getirerek*[279]

---

279 Tafsîlât için bkz: **Liz Behmoaras-Mazhar Osman**, İstanbul, 2001, sh: 221 vd.

*"**Cevdet**'e ışık gibi görünen nokta **G. Le Bon**'un «**Melezleşme**» teorisidir. Mâdemki ırkların melezleşmesi yeni ve canlı ırkların doğmasına imkân verebilir. Öyleyse **A. Cevdet**'e göre ırkçılığın çizdiği târihî kader sınırını aşmaya ve gelecekten ümitlenmeye imkân vardır. Bu da Türk ırkının üstün bir ırkla karışması ve melezleşmesidir. Irk hakkındaki peşin bir hükme saplanmış ve üzerinde hiçbir tartışma yapmadan onu kabul etmiş olan **Abdullah Cevdet**, fikirlerinin sonuçlarında ne kadar sapık bir noktaya ulaştığının farkında değildi. Eğer **Gustave Le Bon** üzerinde bir inceleme ve tenkit yapılmış olsaydı, oradaki doğru ve yanlış tarafları ayırır, onu zamanın başka sosyal psikologları ile karşılaştırır ve daha sağlam bir yönde ilerleyebilirdi. Yazılarının hücuma uğrayışında bu kusurların önemli bir payı vardır."* (**Hilmi Ziya Ülken**- Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi, c: I, İstanbul, 1966, sh: 404)

Türk ırkını ıslâh etmek" gibi edebsizce fikirler ortaya atmıştır. Çünkü **Le Bone,** "Türkler'in medenîleşmeye kabiliyetsiz bir kavim olduğu"nú yazmış, **Abdullah Cevdet** de bu görüşü benimsemişti.

Abdullah Cevdet'in bu din ve milletin düşmanı olduğunu gösteren vak'alar saymakla bitmez. O memlekete dönüşte, Sirkeci garı'nda şapka ile arz-ı endam ettiği gibi Lâtin Harfleri'nin de ilk ve mûsır müdâfilerinden biridir. Ermenilerin olduğu kadar sapık Bahaîleri tebrie edip (temize çıkarıp) müdafaa etmiştir.[280] Bunun gibi ortaya atmadığı sapık fikir[281] yoktur.[282]

"Bir gün O'nun imzasını taşıyan ve neslimizi kuvvetlendirmek, eski tâbiriyle «istifâya tâbî tutmak» için Avrupa'dan ve Amerika'dan «Damızlık Erkek» getirilmesini isteyen yazıyı okuyanlar evvela şaşırdılar, sonra dehşet içinde kaldılar." (**Samed Ağaoğlu**- Babamın Arkadaşları, İstanbul, 1998, sh: 39)

280 *"..Her din merhamet ve uhuvvet tesisi için gelmiştir. Fakat bir insan hangi dinde olarak doğdu ise o dinde kalmasına hiç mâni olmaksızın o insana kendisini din olarak kabul ettirebilecek bir mâhiyette bir din kabul edilmemiştir. Bu din ancak **Bahâullâh**'ın ve oğlu **Abdülbahâ**'nın vaz' ve tesis ettiği din-i merhamet ve muhabbettir. Fehm-i dînî ile fehm-i ilmî arasındaki fark, daha sade söyleyeyim ilim ile din arasındaki fark şudur ki, ilim hararetsiz bir nûrdur, din nûrsuz bir harârettir... Bununla beraber din, ilm-i mahz olmasa da daima muvâvık-ı akıldır. Ve böyle olmak dinin şart-ı vücudu ve şart-ı bekasıdır... **Bahâullâh**'ın te'sis, **Abdülbahâ**'nın tanzim ve neşrettiği **Bahâîlik**, akıl ile müteârız hiçbir fikri, hiçbir hükmü ihtivâ etmemektedir."* (Bkz: **Abdullah Cevdet**- Mezheb-i **Bahâullâh**- Din-i Ümem, İçtihad, s: 144, (1 Mart 1922)

281 *"**Abdullah Cevdet**, bir Fransız'ın «**İslâm Dünyası Nasıl Kurtulur?**» sorusuna:*

*"**-Kur'ân'ı kapa, kadınları aç!**" şeklinde veciz bir cevap verdiğini iftihar ve takdirle nakletmiştir. O, Kur'ân'ı kapama hedefini, -herşeyi yüzüstü bırakacağının idrâkiyle- ileri bir tarihe erteleyerek kadının açılmasının gerekçelerine İslâm'dan destek bulma yolunu seçmiştir."* (Bkz: **Abdullah Cevdet**- Umûm Müslümanlar Kongresi, İçtihad, s: 4, sh: 287, Eylül 1907)

282 **Dr. M. Şükrü Hanioğlu- Doktor Abdullah Cevdet** ve Dönemi,

Türkiye'de Batıcılar, ateistlerin pîri olan **Abdullah Cevded**, sonradan **Mustafa Kemal**'le de görüşmüş[283]. Fakat O, ilham kaynakları belli olmaması için **Ziya Gökalp** gibi O'na da yüz vermemiştir.

Bu müteveffâ herifin cenâzesi de mesele olmuş, bir rivâyette namazı kılınmamış, diğer bir rivâyette zorlukla toplanabilen üç-beş kişi ile kılınmıştır.[284]

Hâlbuki O, en yakın arkadaşı **İbrahim Temo**'nun hâtıratında mezkûr olduğu üzere gençliğinde namaz bile kılıyormuş. O, Askerî Tıbbiye'de İttihad ve Terakkî Cemiyeti'nin ilk kuruluş ânını anlatırken **İshak Sükûtî** ile bu hususta ki konuşmasını şöyle nakletmektedir:

"Bence böyle kuru mülâhazalar ve mütalâalardan dert yanacağımıza faaliyete geçmek lâzımdır.'

İshak:

"-Ne gibi bir faaliyete?"

Ben:

"-Bir cemiyet hâlinde çalışmakla..."

İshak:

İstanbul, 1984, sh: 339 veya **Samed Ağaoğlu**- a.g.e, sh: 39 vd.

283 Bkz: **Abdullah Cevded**- Gâzi'nin Köşkünde, İçtihad Dergisi, 15 Aralık 1925 tarihli nüsha.

284 *"**A. Cevdet**, din aleyhtarı yazılarıyla zaten halkın arasında «**Dinsiz filozof**» olarak anılıyordu. 1932 senesinde öldüğü zaman cenazesi, Ayasofya Câmii'ne getirilmişti. O zaman Ayasofya daha müze olmamıştı. İkindi namazını müteâkib cenâze namazı kılınacaktı. Cemaat ikindiden sonra cenâze namazı için saf tuttuğu bir sırada cenâzenin **A. Cevdet**'e âid olduğu kulaktan kulağa yayıldı. Bunun üzerine cemaat, cenâze namazını kılmadan dağılıverdi. Cenâze ortada kalakalmıştı. Yazar **Peyami Safa**, O'nun desteğini görmüştü. Babasının yakın arkadaşıydı. Gönlü, bu manzaraya râzı olmamıştı. Hemen ileri atıldı. Kalabalığa hitâben kısa bir konuşma yaptı. Ancak birkaç kişi toplayabildi. Bu birkaç kişiyle cenâze namazı kılınabildi."* (**Süleyman Hayri Bolay**- Batıcılığı Abartmış Bir Şahsiyet: **Abdullah Cevded**, Zaman Gazetesi, 27.08.2005)

"-Güzel ama, sen kime itimad edip de böyle tehlikeli bir işe teşebbüs etmemizi düşünüyorsun?"

Ben:

*"-Evvelâ sen, bir; (koğuştan çıkıp bize doğru gelmekte olan **Mehmed Reşîd**'i göstererek), bu da iki, olduk üç. İşte bir cemiyet başladı demektir."*

***Mehmed Reşid**'e işaret ederek yanımıza çağırdık. Fikrimizi açtık. Bu sıra, o zaman çok sofu olan **Abdullah Cevded** ikindi namazını kılarak mektebin camisinden çıkıp yanımıza gelince:*

"Alınız, bir de dördüncü..." dedim."[285]

D-HÜSEYİN CÂHİD (YALÇIN) (1875-1957)

Hüseyin Câhid Yalçın
(1875-1957)

Dîni ıslah, yani düzeltme maksadını (!) ön plâna çıkararak O'nun temellerine saldıran reformistler, öyle devâsâ yanlış ve iftiralar ileri sürmüşlerdir ki, bunların hakkıyla cevaplandırılması her biri hakkında müstakil birer eser te'lifini gerektirmektedir. Ne yazık ki, onlarca reformisti bir arada ele almak durumundaki bu eserde gayet muhtasar cevaplarla iktifâ etmek mecburiyetindeyiz. Uzun hayatı boyunca **"hiçbir zaman İslâmiyet'e bir temâyülü olmadığını"** müşâheden edilmekte olan **Hüseyin Câhid** hakkında da -esefle ifade etmek isteriz ki- bu tarzda hakaret etmek ıztırarındayız.

---

285 **İbrahim Temo**'nun İttihad ve Terakkî Anıları, İstanbul, 1987, sh: 13-14; ayrıca bkz: "**Ethem Ruhi**- Balkan'ın Hatıralarından İttihatçıların Temelini Atanlar", Yakın Tarihimiz, c. 2, yıl: 1961, sh: 366-367.

Hakikaten biz, burada O'nun hemen hemen bütün beyânlarında mebzûlen mevcud olan İslâm'ın öz muhtevâsına aykırı fikirlerinin âdeta bir hülâsâsı olarak Cumhuriyet'in X. yıldönümünde (29 Ekim 1933) çıkarmaya başladığı **"Fikir Hareketleri"** Dergisi'ndeki[286] makalelerinin tahlili ile iktifâ edeceğiz. Bu dergide zaman zaman yazdığı dinle ilgili yazılarında Hz. Peygamber'in adını bir kere bile **"hazret"** sıfatı ile kullanmamış olmaktan maâdâ devirdiği çamların belli başlılarını muayyen başlıklar altında ele almak istiyoruz.

a- Hilâfet Meselesi

Hüseyin Câhid'e Göre:

"...Peygamber'in vefatından beri geçen tarih göz önüne getirilirse, Hilâfet'in hiçbir zaman kuru bir ünvandan ileriye geçmemiş olduğu görülür.

Hilâfet, sırf Hilâfet sıfatıyla Müslümanlık'ta hiçbir zaman bir rol oynamamıştır. Bu, kuvvetli hükümdarların âdeta mânevî bir şan ve şeref kabîlinden ele geçirmek istedikleri bir pâye demekti. Hilâfet'in kaldırılması, Müslüman Dini'ni hiç müteessir edemezdi.

Müslümanlıktaki Hilâfet'i, Hristiyanlık'taki papalığa teşbih edenler büyük bir hataya düşerler. Halife, hiçbir vakit Müslümanlar üzerinde öyle bir nüfuz sahibi olmadı. Halifelerde bir nüfuz görülmüşse o, ellerinde tuttukları kılıcın kuvveti sâyesinde idi.

Hilâfet'in Müslümanlık'ta ciddi ve müessir büyük bir mevkii olmaması, İslâm Dîni ile bir alâkası bulunmamasından ileri gelir.

*Kur'ân, Hilâfet meselesi hakkında tamamen sâkittir. Kur'ân'da halife sözü, yalnız **Âdem** münâsebeti ile geçer. Allah,*

---

286 Bu haftalık dergi, 29 Ekim 1933 tarihinde yayına başlayarak tam 364 sayı aralıksız çıkmıştır.

*meleklere Yeryüzü'nde kendisine bir halife yaratmak istediğini söylüyor ve **Âdem**'i halkediyor. Buna bakılırsa, Âdemoğulları sıfatı ile hepimiz Dünya'da Allâh'ın halifesi addedilebiliriz.*

Görülüyor ki, meşgul olduğumuz mesele itibariyle Kur'ân'daki bu halife sözü bize hiçbir şey öğretemez.

Kur'ân'ın Hilâfet nâmına bir şey tanımaması, gâyet mânâlı değil midir? Kur'ân İslâmiyet'in bütün ahkâmını câmî bir kitaptır. Yirmi seneden fazla bir zaman içinde parça parça tebliğ edilen Kur'ân, İslâmiyet'in ilk günlerine âid en kıymetli bir vesika teşkil eder. Burada her günkü hayatın en küçük dedikodularına varıncaya kadar îmâlar mevcuddur, tafsilât vardır.

*Böyle olduğu hâlde sonradan Müslümanlar'ın bu kadar ehemmiyet vermiş yahud verir gibi görünmüş oldukları Hilâfet hakkında Kur'ân'da hiçbir sarahat bulunmaması, Allah ve **Muhammed** nazarında bir Hilâfet meselesi mevcud olmadığına en büyük delil teşkil eder. Çünkü Allah ve **Muhammed**, Muhammedîlikte Hilâfet'e bir mevki vermek istemiş olsalardı elbette bunun esâsını müminlere tebliğ edeceklerdi.*

Binâenaleyh, Kur'ân'ın kat'î ve mutlak sükûtuna bakarak Müslümanlık'ta Hilâfet diye bir müessese mevcud olmayacağına hiç tereddüt etmeden hükmedebiliriz.

***Muhammed** de vefatından sonra Müslüman cemaatinin, Medine hükümetinin nasıl idâre edileceğine dâir hiç tâlimât vermemiştir. Vâkıa **Muhammed**'e isnad olunan ve Hilâfet'e taalluk eden bazı hâdiselere tesâdüf ediyoruz. Meselâ:*

***"Benden sonra hilâfet otuz senedir, sonra hükümdarlığa münkalip olur."** meâlinde bir hadis rivâyet ediyorlar. Bunun uydurma olduğu pek âşikârdır."*[287]

Esâsen daha sonra görüleceği üzere, bütün hadîslerin uydurma olduğunu iddia eden **Hüseyin Câhid, "Hilâfet"**in

---

287 Bkz: Fikir Hareketleri Dergisi, s: 1'de yer alan **"Hilafet Mes'eleleri"** isimli makale, sh: 5.

peygamber lisânında vârid olmuş bulunmasına da bir ehemmiyet atfetmiyor.

O, ümmete bir **"emîrü'l-mü'minîn"** yani Halife nasbının vâcib olduğu hususundaki Sünnî görüşü kaale almayarak halifeler, sanki Hz. Peygamber'in **"Peygamberlik"** sıfatına halefmişler gibi, bakınız, daha sonra ne diyor:

*"**Muhammed** ömrünün sonuna kadar bu idealinden ayrılmadı. Hayatının son zamanlarında tebliğ ettiği âyetlerin birinde **"...Artık bugün dininizi ikmal ettim."** deniliyor. **Muhammed**'in yirmi seneden fazla devam eden risâleti esnasında, bâhusus bu âyeti de gördükten sonra, dînî vazifesini îfa etmiş ve buna kendisi de emniyet getirmiş olduğuna hükmedebiliriz, Müslümanlar'ın içinde hiç kimse, bugüne kadar İslâmiyet'in yarım kalmış bir din olduğuna dâir bir iddiâya kalkmamıştır.*

*Şu hâlde **Muhammed**'e peygamberlik vazifesinde bir vekil tasavvur edilebilir mi? Din âleminde peygamberlik vazifesi, Allah tarafından yalnız bir zâta tevdî olunur. O zât vazifesini görür, iş biter. Risâlet, vekillik kabul etmez bir vazifedir. **Muhammed**'in vefatile Allah'tan gelen ahkâmın arkası kesilmiştir. Bundan sonra bir peygamber vekili ne yapacak? Böyle bir vekilliğe aklen imkân yoktur."*[288]

İlk dört halife devrine dâir bazı izahatlarda bulunduktan sonra da:

*"**Muhammed**'in vefatını takip eden senelerdeki şu vaziyeti gördükten, Kur'ân'ın sükûtuna baktıktan ve **Muhammed**'in hayatında din ve Dünya işlerini ayırmak lüzumunu anladıktan sonra, artık Hilâfet Müessesesi hakkında ne düşünülebilir?*

Bilâtereddüt hükmedebiliriz ki bu, saltanat kavgalarında tahakküm için sonradan îcâd edilmiş bir şeydir.

Din bakımından hiçbir kıymeti ve yeri olmayan Hilâfet,

---

288 a.g.m., sh: 7.

acaba saltanat ve siyâset bakımından bir işe yaradı mı? Benim kanaatimce, Halife ünvanı müstebit hükümdarın azamet ve gururunu okşamaktan başka hiçbir fayda temin etmemiştir. Halife ünvanını takınan bir hükümdar kuvvet sahibi oldukça bu kuvveti nisbetinde müessir olmuştur. Ellerinde hiçbir kuvvet kalmıyan Halifeler, Mısır sultanlarının himâyesi altında, gösteriş kabîlinden, Mısır'da yaşadılar. Ne nüfûzları oldu, ne ehemmiyetleri...

Osmanlı padişahları da halife idiler. Fakat umûmî harpte, peygamberin çocukları, peygamberin Müslümanlığı kurduğu yerlerde kâfirlerle birleştiler ve Halife'ye isyan ettiler. Memleketimize hücum eden düşman askerleri içinde pek çok müslüman vardı. Osmanlı padişahlarının yeryüzünde Allâh'ın gölgesi ve peygamberin halifesi olmalarına rağmen yüzlerce milyon Müslüman tebaaya mâlik olan müttefikler, onlara Osmanlı saltanatını âdeta istiklâlden mahrum, küçük bir beylik hâline indiren bir muâhede imza ettirdiler.

Saltanat kaldırıldıktan ve Türk Milleti hâkimiyetini eline alarak Cumhuriyeti îlân ettikten sonra, Hilâfet Müessesesi'nin siyâsî bir âlet makamında Türkler'in elinde kalması, memleket için faydalı olabileceği fikrine bir aralık ben de sürüklenmiştim. Hâlbuki artık hiçbir yeri ve mânâsı kalmamış olan bu müessese, kendi millî hududları dâhilinde, kendi terakkisine çalışmak ve beynelmilel sahada bir sulh ve medeniyet âmili olmak isteyen Türk Cumhuriyeti'nin açık ve temiz siyâsetine bir engel teşkil edecekti. Mâzînin hataları ve dalâletleri ile hesabı kat'î sûrette kesmek, gizli ve entrikalı siyâsetlerden çekinmek, Türk Cumhuriyeti'nin hâricî siyaseti için hakikî kuvveti teşkil etmiştir."[289]

Burada Hz. Peygamber'in din ve Dünya işlerini birbirinden ayırdığı hususundaki ifade külliyen yalandır. Lâikliğe

289 a.g.m., sh: 8.

hüseyin cahit yalçın

hüseyin cahit yalçın, 1942 de.

نادیده

مؤلفی :

ح . جاهد

معارف نظارت جلیلهسنك مخصص قرع اولنمشدر

استانبول

[illegible] مطبعهسی ـ اهل اسلام وشرکاسی [illegible]

[illegible] ۱۳۰۸

5—17 şubat 1306—1891 de neşr-humaya başlayan *nâdide* roma-nının ilk sayfası.

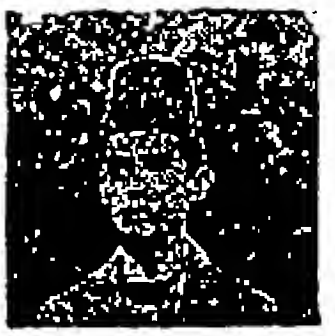

hüseyin cahit, 1885 te.

eski harflerle cıyazım

Bir tarihimiz kalmış değil-lerini, vahiddir, bu mu-hakkak kurtulmamıştır ki en kâşifinin değe-gayesinin bir kâbus sarsılmasın kabulü, değil kabilesinin mümessi-ihtiyarı da oldu. Tarihi-yazı ve coğrafi hayatı çalışmalarını bu kadar basit ve mâsûmane yazmamak mahkûm-dandır!

Cahit Yalçın

yeni harflerle cıyazım

Hakkı Târık Us'un "Ellinci Yıl Jübilesi"nde Hüseyin Câhid Yalçın

dînî bir kılıf bulmak zarûreti ile uydurulmuş olan bu yalanı, **Hüseyin Câhid**, zikri geçen makalelerinde birçok kereler daha ileri sürmüştür.[290] Hiç böyle olsa Kur'ân-ı Kerîm'de muâmelâta âid yüzlerce âyet-i kerîme mevcud olur muydu?!

Hüseyin Câhid'in yukarıya dercolunan sözlerindeki bir diğer yanlış da Hilâfet'in tarih boyunca hiçbir işe yaramadığı palavrası ile Birinci Cihan Harbi'nde **"peygamber çocukları"** dediği Araplar'ın düşmanlarımızla beraber hareket ettikleri yolundaki iddiâsıdır. Biz bütün din karşıtlarının ağzında, artık çürük sakıza dönen bu iddiayı, **"Arab İhâneti Palavrası"** umûmî başlığı altında, başka bir eserimizde tafsilâtı ile anlatmış bulunmaktayız.[291] Hilâfetin tarih boyunca bir işe yarayıp yaramadığını öğrenmek isteyenlerse, yeniden genişletilerek IV. Basımı yapılmış olan **"Geçmişi ve Geleceği İle Hilafet"** isimli eserimize[292] bakabilirler.

Burada **Hüseyin Câhid**'in eyyâmcılığını gösteren şu sözlerine de dikkatinizi çekmek çekmek isterim:

"Saltanat kaldırıldıktan ve Türk Milleti hâkimiye-

---

290 Mesela Merkür Dergisi'nin 4 Ekim 1934 tarih ve 50 numaralı sayısında **"Din ve Dünya İşleri"** ünvanlı makalede:

*"...**Muhammed** kendisinden sonra dinin nasıl ellere düşeceğini tahmin edememişti. Hocalar hem **Muhammed**'in îlân ve takip ettiği müsâadekârlık rûhunu tanımadılar, tamâmen zıddı bir taassub neşrettiler, hem de din ve Dünya işlerini bir araya karıştırarak Müslüman cemaatini dâimî bir hareketsizlik, vakâyia (vak'alara) ve zamana dâimî bir intibaksızlık içerisinde, cehâlet ve taassub içinde, inhitattan (çöküntüden) inhitata sürüklediler."* denilmektedir.

Ayrıca;

*"Kur'ân'da din ve Dünya işleri tamamen birbirinden ayrılmış görünüyor. Daha doğrusu bunlar, âdeta zorla, vakayi îcabı, karışmış gibidir. Fakat **Muhammed** nazarında iki saha birbirinden kat'î sûrette ayrıdır."* (a.y.)

291 Bkz: **Kadir Mısıroğlu**- Filistin Dramı'nın Düşündürdükleri, İstanbul, 2010, sh: 71 vd.

292 **Kadir Mısıroğlu**- Geçmişi ve Geleceği İle Hilâfet, İstanbul, 2011, sh: 201 vd.

tini ele alarak Cumhuriyet'i îlan ettikten sonra, Hilâfet Müessesesi'nin siyâsî bir âlet makamında Türkler'in elinde kalması memleket için faydalı olabileceği fikrine bir aralık bende sürüklenmiştim." diyor.

Bu îtirafın sebebi şudur:

Bahsettiği zamanda **M. Kemal Paşa, "Halife"** olmak istiyordu. Fakat bu emeline Lozan'da set çekilmişti. **Hüseyin Câhid**, bu durumu henüz fark edememiş olduğundan, **Ağa Han** ve **Emir Ali**'nin Başbakan **İsmet Paşa**'ya gönderdikleri bir tavsiye mektubunu, o mektup henüz muhâtabına ulaşmadan, 5 Aralık 1923 tarihinde gazetesi **Tanin**'de yayınlamıştı. Liderlere yaranmak emeli ile kaş yapayım derken göz çıkaran bu hareketi sebebiyle soluğu **"İstiklâl Mahkemesi"**nde almıştı.[293]

b- Kur'an-ı Kerim'in Tek Kaynak Kabul Edilmesi ve İslam Âlimleri'nin Topyekün Reddedilmesi

1- Kur'an-ı Kerim'in Tek Kaynak Olduğu İddiası

Bütün reformcular, gelmiş geçmiş tekmil İslâm âlimlerinin Kur'ân, Sünnet, İcmâ-ı Ümmet, Kıyas-ı Fukahâ olarak kabul ettikleri **"edille-i şer'iyyeyi"** (şer'î delilleri), sadece Kur'ân-ı Kerim'den ibâret olmak üzere, **"tek"**e ircâ etmek hususunda müttefiktirler. **Hüseyin Câhid** de tabiî olarak o kafadadır. Bakınız ne diyor:

"Hadislerin zaptına, ancak bir buçuk asır sonra başlandı. İlk zamanlar pekâlâ hâfızsız, muhaddissiz, müfessirsiz, fetvâsız, fıkıhsız, usûl-i fıkıhsız yaşadılar. Hocaların sonradan îcad ettikleri türlü türlü -güyâ- ilimlere vâkıf olmadan da pekâlâ Müslümanlık kabîl olabileceğini bize bilfiil gösterdiler. Daha doğrusu, gözümüzün önündeki bu misal, asıl Müslümanlığın böyle hâfızsız, hocasız, muhaddissiz, müfessirsiz, fakîhsiz

293 **Kadir Mısıroğlu**- a.g.e., sh: 387 vd.

ve sözde ulemâsız bir din olduğunu isbat edip duruyor.

Burada zihinlerde ufak bir tereddüt hâsıl olabilir. Kur'ân'ı anlamak, bütün din ahkâmını Kur'ân'dan çıkarmak, herkes için kaabil midir? Bunu bilenden öğrenmeye lüzum yok mudur?

Hocalar, kendilerinin vücûduna ihtiyaç hissettirmek için Kur'ân'dan anlamak kabiliyetini kendilerine hasretmişler, bunu âdetâ bir ihtisas meselesi hâline sokmağa uğraşmışlardır.

Hâlbuki Kur'ân'da gizli, anlaşılmaz, künhüne nüfuz edilmez hiçbir ibâre olamaz. Çünkü halk için, halkın anlaması için tebliğ edilmiş âyetlerden terekküp eder. Hem de âdeta yarı medenî bir hâlde yaşıyan, câhil bir halk için... Halka hitap eden kitaplar, pek tabiidir ki, açık, anlaması kolay olması lâzımdır. Yoksa hiçbir fayda temin etmezler. Akıl ve mantık bunu icabettiği gibi Kur'ân'ın sarâhati de Kur'ân'ın içinde anlaşılması zor hiçbir ibâre bulunmadığını, Kur'ân'ın herkes tarafından anlaşılır bir mâhiyette olduğunu bize gösteriyor. Bu noktada Kur'ân'dan iyi bir şâhid bulamayız ya...

İşte bazı âyetler:

"Anlamanız için Kur'ân'ı Arapça olarak indirdik." (Sure-i Yusuf, 2)

"Müttekîleri tebşir etmen ve inatçı kimseleri de korkutman için, Kur'ân'ı fehmi (anlaşılması) kolay olarak senin lisânınla indirdik." (Sûre-i Meryem, 97)

"Anlamanız için Kur'ân'ı Arapça gönderdik." (Sure-i Zuhrûf, 3)

"Anlayıp düşünmeleri için onu senin lisanınla kolay olarak gönderdik." (Sûre-i Duhân, 58)

"Eğer Kur'ân'ı Arapça'nın gayri bir lisân ile göndermiş olsa idik, âyetleri tafsil olunsa idi, «Bunlar başka bir lisân ile, biz ise arabız!» derlerdi." (Sûre-i Fussilet, 4)

"Eğer kuranı arabın gayri bir kimseye indirmiş olsa idik de kendilerine okusa idi ona iman etmezlerdi." (Sûre-i Şuarâ, 198-199)

İşte şu âyetler gösteriyor ki; Kur'ân, herkesin anlayabileceği bir kitaptır. Kur'ân anlaşılması kolay olarak tebliğ edilmiş bir kitaptır. Zaten başka türlü olması pek mânâsız ve mantıksız olurdu. Binâenaleyh herkes Kur'ân'ı kendi okuyacak, anlayacak ve üzerinde düşünecektir. Bu, Kur'ân'ın en sarîh, en kat'î bir düsturudur. Ara yerde hocaya, müfessire, muhaddise, imama, hiç kimseye hâcet yoktur. Bunların hepsi salâhiyetsiz, fuzûlî ve tufeylî kimselerdir ki, bütün gayretleri, halkın cehâletinden istifâde ederek kendilerine para, mevki ve nüfuz temin etmek gâyesine mâtuftur.

Arapça anlamayanlar ne yapacak? Bilmediğimiz lisanlardaki kitapları nasıl okuyorsak bunu da öyle yapacağız. Yani tercümesini okuruz ve kendi akıl ve muhâkememizle düşünürüz. En câhil bir bedevînin bile anlayabileceği kadar sâde ve kolay olarak tebliğ edilmiş âyetleri, bugün bizim anlamaklığımıza ("anlamamaklığımıza" şeklinde olsa gerektir!) ihtimal verilebilir mi? Onu anlaşılmaz, tefsire muhtaç karanlık ve derin derin esrârı muhtevî gibi gösterenler, kendi vücudlarına lüzûm hissettirmek için böyle bir kanaati kasten tevlid etmişlerdir ve bu kanaat de yukarıda naklettiğim Kur'ân âyetlerile sâbit olduğu üzere, Kur'ân'ın hem rûhuna, hem sarâhatine mugâyirdir. Kur'ân tetkikinde salâhiyetsiz hiç kimse yoktur. Herkes salâhiyattardır. Herkes Kur'ân'ı kendi anlıyacaktır ve kendi düşünecektir. Hocanın, müfessirin, şunun-bunun sözlerine ehemmiyet verenler ve bunlara kapılanlar, Kur'ân'dan uzak kalırlar."[294]

Gördünüz mü halkı cehâletten kurtarmak isteyen refor-

---

294 Bkz: a.g.d., 14 Haziran 1934 tarih ve 34 numaralı sayıda yer alan **"İlk Müslümanlar"** adlı makale, sh: 115 vd.

misti?! Kur'ân tetkikinde selâhiyetsiz hiç kimse yoktur diyebiliyor. Biz daha önce **"mezhep"** bahsinde cevabını vermiş olduğumuz bu deli saçması iddiâya, burada yeniden cevaplandırmak ihtiyacı duymuyoruz. Yalnız **Hüseyin Câhid**, şer'î kaynakları teke ircâ etmenin sonucunda başka hiçbir reformcudan işitilmemiş olan iki müthiş yanlışla temâyüz etmiş bulunmaktadır. Bunların biri, **"peygamberlerin millî olması"**, diğeri ise **"tebliğlerinin alemşümûl olmayıp mahallî bulunması"**dır. Önce bu iki iddiâya âid olmak üzere, O'nun sözlerinden bir kısmını dikkatlerinize arzedelim:

O:

"Peygamber gönderilmesinden bahseden hiçbir âyet yoktur ki; onda o peygamberin dine dâvet ettiği kavme mensup olduğu tasrih ve tekrar edilmemiş olsun."[295] dedikten sonra, her kavme bir peygamber gönderilmiş olduğuna dâir âyetlerin meâlinden sonra şu hükme yer veriyor:

"İşte görülüyor ki; Kur'ân, kat'î bir kanun olarak, her peygamberin millî olmasını kabul ediyor. Ecnebî bir adamı, bir ümmete resul olarak göndermiyor.

Bu kanunun istisnâsı yok mu? Kur'ân'a nazaran, Allâh'ın hareketleri istisnâ kabul etmez, Allâh'ın bir sünneti, yani bir an'anesi vardır ve bu sünnet değişmekten masundur.

Bunu bize gene Kur'ân söylüyor:

"Allâh'ın sünneti aslâ değişmez." (Sûre-i Ahzab, 62)*"*[296]

Dergisinin 40. Sayısında **"Muhammed'in Peygamberliği"** başlığı altında, bu bahse devam eden **Hüseyin Câhid**:

*"Görülüyor ki; Kur'ân, resul göndermek bahsinde kabul ettiği umûmî kaideye, yani peygamberin millî olması keyfiyetine **Muhammed** münâsebetile bir istisnâ yapmamış-*

---

295 a.g.d., 12 Temmuz 1934 tarih ve 38 numaralı nüsha, sh: 179'da yer alan **"Kur'ân ve Peygamber"** isimli makale

296 a.g.m., sh: 180.

tır."[297] diyor ki, bunun mânâsı, İslâm'ın âlemşümul karakterini inkârla O'nu Arap Kavmi'ne mahsus kabul etmekten başka bir şey değildir. Sayısız âyetin bütün insanlığa hitâbındaki sarâhate rağmen şu iddianın Türk Milleti'ne zımnen **"İslâm'dan ayrılın!.."** demekten başka bir mânâya hamli kabil midir?! Hatta arap olmayanlara değil, Araplar'ın kaahir ekseriyetine bile!.. Çünkü O Hz. Peygamber'in risâletini sırf Mekke ve civarı ile mahdud görüyor. Bu inanılması güç iddianın delili de O'nun aynı makaledeki şu sarîh beyânıdır:

"Eğer Kur'ân'ı Arapçanın gayrı bir lisânla göndermiş olsa idik, âyetleri tafsil olunsa idi, «Bunlar başka lisân ile, biz ise Arabız» derlerdi." (Sûre-i Fussilet, 44)

"Eğer Kur'ân'ı Arabın gayri bir kimseye indirmiş olsa idik de kendilerine okunsa idi, O'na îman etmezlerdi." (Sûre-i Şuarâ, 198-199)

Bu âyet, bütün bütün mânidardır. Gayr-ı millî bir peygamber olmayacağını Allah o derece te'yid ediyor ki, Araplar'a gayr-ı millî bir peygamber gelse idi, Mekke Araplarının O'na itaat etmemelerini Allah mâzur ve tabiî buluyordu.

Gene bu âyetler gösteriyor ki, bir kavim kendisine Allâh'ın emri ve kitabı ile tebliğ edilen ahkâmı kendi lisanile okuyup anlamak îcab eder. Kendi lisanile olmayan bir kitabı anlamadığı için kabul etmeyenlerin hareketini Kur'ân pek haklı görüyor.

Kur'ân'ın rûhuna ve sarâhatine nazaran, bunun başka türlü olmasına imkân yoktur: Her ümmete kendi içlerinden bir resul ve kendi lisanlarile bir kitap!..

*Başka âyetler, **Muhammed**'in kimlere resul olarak gönderildiğini daha açık sûrette göstermişlerdir:*

"Bu kitabı «Mekke ahâlisini ve etrafındaki halkı» Allah azabiyle korkutman için, mübârek ve ellerinde buluna-

297 a.g.d., sh: 211.

nı musaddık olarak indirdik. (Sûre-i En'am, 92)

"«Mekke ahâlisi ile havâlisinde bulunanları» vukuunda şüphe olmayan kıyamet günü ile korkutman için, işte böyle sana Kur'ân'ı Arapça olarak vahyeledik." (Sûre-i Şûrâ, 7)

Kur'ân'ın şu âyetlerini gördükten sonra bizim hocaların ne düşündüklerini, ne dediklerini insan pek tabiî olarak merak eder.

*Tefsir-i Tibyân, âyetteki «**Mekke ahâlisini ve etrafındaki halkı**» ibâresini şu sûretle tercüme ediyor:*

"Mekke ehlini ve şark ve garb ehlini inzar edesin."

*Kur'ân'daki Mekke'nin etrafındakiler, hocaların ağzında **"şark ve garb ehli"** hâline giriyor. Buna tercüme demezler, tahrif derler. Nasılsa, şimal ile cenûbu unutmuşlar!..*

Gene Tefsîr-i Tibyân, diğer âyeti şu sûretle tercüme eder:

"Tâ ki, ol Kur'ân'la Mekke ehlini ve anın havlinde «küllü arz ehlini» inzar edesin."

İkinci bir tahrif daha. Kur'ân, Mekke'nin etrafındakiler diyor, hocalar, "bütün Dünya ahâlisi" diyor!.."[298]

Bu sözleri ile **"yavuz hırsız, ev sahibini bastırır"** darb-ı meselini hatırlatan **Hüseyin Câhid**, diğer bir yazısında şöyle demektedir:

"Kur'ân, hiçbir zaman bütün insanları tek bir şeriat hâlinde birleştirmek taraftarı değildir!.."[299]

Bu cevâhirler (!) hep aşağıdaki bâtıl hükme vâsıl olmak maksadıyla yumurtlandığını anlamak pek güç olmasa gerektir:

*"Mekke, Muhammedîler'in eline geçer geçmez **Muhammed'in «dâvet»** vazifesi nihayet buluyor, dini ikmal edilmiş oluyor. Hâlbuki bütün Dünya'ya şâmil bir risâlet*

---

298 a.g.m., sh: 212.

299 a.g.d., 28 Haziran 1934 tarih ve 36 numaralı nüshada yer alan **"Muhammed'in Telâkkisine Göre Din"** serlevhalı makale, sh: 149.

mevzuu bahsolsa idi, geride daha ne kadar çok yapılacak iş kalırdı!

Mantıksızlık ve tezat, Kur'ân'da değil; O'nu bizlere yanlış anlatmaya karar vermiş olan hocalardadır."[300]

İslâm Dini hakkındaki bu en meşhur bedâheti, şu sûretle inkâr eden **Hüseyin Câhid**, bir de utanmadan binbir iftira ve topyekûn hakaretler yağdırdığı İslâm âlimlerinin:

"...Bâb-ı Âli caddesindeki hamalbaşından ders almaya muhtaç" olduklarını söyleyebiliyor!.. Peki, biz, acaba kendisini ikaz için kime gönderebilirdik?! Herhâlde bunun cevabı, bir akıl doktoru olabilirdi!..

Onun geçmiş bütün İslâm âlimleri hakkındaki iftiraları ise, bırakınız ilmî ve târihî gerçekleri de asgarî bir terbiye icapları karşısında bile kabil-i müdâfaa değildir. Şimdi biraz da O'nun rûhî sefâletini aksettiren bu hususdaki beyânlarına temas edelim:

2-Geçmiş İslâm Âlimleri Hakkındaki İftira ve Tezyifleri

Hüseyin Câhid'in zikri geçen makalelerini okuyanlar, bunlarda en öncelik verilmiş olan mes'elenin Ehl-i Sünnet âlimlerinin red ve cerhi olduğunu görürler. Öyle sanılır ki, bu âlimlerin Kur'ân-ı Kerim'den çıkarageldikleri dînî hükümlerle O'nun gerçek muhtevâsı arasında müthiş tezatlar var da bu reformist, Müslümanlar'ın nazarlarını bu ilâhî Kitab'a tevcih ile onları hurâfelerden kurtarmak istiyor!.. Hâlbuki sık sık âyet meâlleri naklederek dâvâsını te'yid etmeye çalışan bu sapığın Kur'ân-ı Kerim hakkındaki görüşü şudur:

"Yirmi küsur sene zarfında, bin türlü vakayî arasında parça parça tebliğ edilmiş olan Kur'ân, bugünkü o karmakarışık tertip tarzı ile birdenbire insanı sersemletir. Âyetler

---

300 a.g.e., 9 Ağustos 1934 tarih ve 42 numaralı nüshada yer alan **"Musevîlere ve İsevîlere karşı Muhammed"** serlevhalı makale, sh: 245.

arasında çok kere hiçbir irtibat yoktur. Bir bahisten başka bir bahse atlanmıştır. Çünkü âyetlerin, bugün gördüğümüz şekilde, yan yana getirilmesi rasgele vukua gelmiştir. Birçok tekerrürler vardır. Muhtelif vesilelerle aynı bahislere avdet etmeye ihtiyaç hissedilmiş olacak!.. "[301]

Kur'ân-ı Kerim'in i'câzından haberi olmayan bir reformist, elbette O'nun her vasfı ile **"mûcize"** kabul eden Ehl-i Sünnet âlimlerini sevemez!.. Lâkin ondaki hâl, sevmek ve sevmemekten öteye nefret yüklü bir düşmanlıktır. O'nun hocaları, Kur'ân'daki Müslümanlığı kasden tahrif etmiş olduklarına dâir beyânlarında ümmetin medâr-ı iftiharı **İmam-ı A'zam** Hazretleri'ne kadar dil uzattığına şâhid olmaktayız. O, diyor ki:

*"Hocalar, **Muhammed** Dini'ni herkesin gözünde öyle bir hâle sokmuşlardır ki, kendimizi sanki kolay kolay akıl erdirilmesi imkânsız, karanlık bir orman yahud hudutsuz bir umman karşısında zanneder ve korkudan titreriz!.. Cild cild kitaplar, metinler, şerhler, tefsirler... Hepsi Arapça. Senelerce dirsek çürüterek Arapça öğrenen çömezler ve softalar, sonra ömürlerinin sonuna kadar güyâ din ilmini tahsil ile hayat tüketen adamlar. Bütün bunlar niçin? Müslümanlığı öğrenmek, Allâh'ın ne dediğini anlamak için. Hâfızlar, hocalar, müfessirler, muhaddisler, imamlar, **İmâm-ı A'zamlar** vesâire vesâire!.. Bu kadar muhteşem ve muazzam bir ordu ile dört yanı çevrilmiş bir mevzua bir zavallı fânînin yaklaşıp da kendiliğinden bir kanaat peydâ etmesine imkân kalır mı hiç?*

Onun için, bizlere düşen şey, bu bahiste âciz ve selâhiyetsiz olduğumuzu itiraf ederek bize ne derlerse körükörüne inanmaktan ibâret kalıyor. İşte şark, asırlarca böyle boğucu, körletici, budalalaştırıcı bir hava altında yaşadı durdu.

---

301 a.g.d., 20 Eylül 1934 tarih ve 48 numaralı nüshada yer alan **"Muhammed'de Müsamahakârlık Rûhu"** ünvanlı makale, sh: 339.

Hâlbuki Müslümanlığın tarihine bir bakınız: Ne hâfızı var, ne hocası var, ne müfessiri var, ne muhaddisi, ne imamı!..

Peygamberin etrafında yaşayan en büyük Müslümanlar, en tebcil edilen büyük halifeler, Kur'ân'dan bîhaber!.. Daha nasıl namaz kılındığını tamı tamına bilmiyorlar. Ortada hâfız nâmına bir kişi yok! Hadis ilmi denilen şey, düşünülmemiş bile. Ortada Kur'ân yok ki, müfessir olsun!..

Bütün bu eksikliklere rağmen, herkes Müslüman, herkes cennetlik, herkes "Ashâb-ı Kirâm"!..

*Bu nasıl oluyor? Çünkü **Muhammed**'in tebliğ ettiği din, gâyet sâdedir: Tek bir Allâh'a ve Âhiret gününe inanmak, iyi ahlâklı olmak!.. İşte Müslümanlık. Ne papaz lâzım, ne hoca!.."*[302]

Bu sözleri, hayatın dinamizmi karşısında Kur'ân'daki hükümlerin değişmesi gerektiğini (!) müdafaa eden ve bunun yapılmamış olmasının İslâm Âlemi'nin geri kalmışlığının bir sebebi olarak îlân eden bir adam söylüyor.

İşaret ettiğimiz bu tezad, O'nun şu sözleri ile sâbit değil mi?!

*"**Muhammed**, sade bir resul vaziyetinde kalamadı. Vakayi ve hayat, O'nu bir cemaat reisliğine, bir hükümdarlığa yükseltti. **Muhammed** bir taraftan şeriksiz Allâh'a ve Âhiret'e îmanı neşrederken diğer taraftan vücûde getirdiği cemaatin hergünkü hayatiyle ve meseleleriyle de uğraştı, bu bâbda kaideler ve kanunlar koydu. **Muhammed**'in yirmi küsur sene devam eden peygamberliği esnasında Kur'ân'da bazı değişiklikler vukua geldi. Yani kanunlardan bazıları kaldırıldı, yerine yeni ahkâm konuldu. Tıpkı her heyet-i içtimiyye kanunlarında görüldüğü gibi bir değişiklik.*

---

302 Bkz: a.g.d., 14 Haziran 1934 tarih ve 34 numaralı nüshada yer alan **"İlk Müslümanlar"** ünvanlı makale, sh: 115.

*Fakat, dikkat etmeli. Bu değişiklikler yalnız Dünya işlerindedir. Müslüman Dini'nin esası hep aynı kaldı. Demek oluyor ki, şeriksiz Allâh'a ve Âhiret'e iman gibi sırf vicdânî esas olan esas hâricinde **Muhammed**'in tebliğ ettiği ahkâm değişebilir. Nasıl ki, 23 sene içinde bunun bir-iki misali görülmüştür. Hatta yalnız bir kanun maddesi kaldırılarak yerine başka biri ikame edilmekle de iş bitmemiştir. Allâh'ın bazı emirlerini **Muhammed** unutmuş ve onlar bu sûretle tatbik mevkiinden kalkmıştır. Tıpkı bazı kanunların sarâhaten ilgâ edilmeyerek mürur-ı zaman ile hükümden düşmesi gibi."*[303]

Hocaları hiçbir ayrım yapmadan -hâşâ- **"papazlardan müthiş bir ruhban sınıfı"** îlân eden şu satırlardaki kadr u kıymet inkârına şaşmamak kaabil midir?! **Hüseyin Câhid,** diyor ki:

*"Müslümanlıkta ruhbanlık yok deniliyor. Bu ruhbanlık kelimesi üzerinde biraz durmak îcab eder. Çünkü Müslümanlık'ta resmen «**ruhban**» diye bir sınıf olmadığını hep biliyoruz. Fakat acaba dinde bulunmayan bir müessese fiiliyatta yerleşmiş ve asırlardan beri hükmünü icrâ etmemiş midir?*

Ruhbanlıktan maksad, Allah ile kul arasında ibâdet için bir mütevassıt rolünü oynayacak, yol gösterecek, âdâb öğretecek ve bunu sanat edinerek yaşayacak bir sınıf-ı mahsus ise, bugünkü Müslümanlık'ta papazlığın en müthişi mevcud olduğuna tereddütsüz hükmedebiliriz.

Tahsil görmüş küçük bir arap ekalliyeti istisnâ edilecek olursa, bugün hiçbir Müslüman Allâh'ın kitabı olduğuna îman ettiği Kur'ân'ı eline alıp da vicdaniyle Allâh'ını karşı karşıya bulunduramaz. Çünkü okuduğunu anlaması kabil değildir. Son zamanlara gelinceye kadar elde bir Kur'ân tercü-

---

303 Bkz: a.g.d., 4 Ekim 1934 tarih ve 50 numaralı nüshada yer alan **"Din ve Dünya İşleri"** ünvanlı makale, sh: 372.

mesi yoktu. Tefsir tarzında yazılan kitaplardan da bir mânâ çıkarabilmek herkesin işi değildi. İşte bu sûretle, Allah ile kul arasında bir durak çekilmiş bulunuyordu. Müslümanlar, dinlerini ancak bir mütevassıt sınıfın yardımıyla öğrenmek mecburiyetinde idiler. Hocalar dediğimiz bu mütevassıt sınıf ise, büyük Müslüman kütlesini daima câhil bir vaziyette bırakmayı, Allâh'a varmak isteyen mü'minler ile Allah arasında teşrifatçı ve mâbeynci rolünü oynamayı menfaatleri icabından bilmişlerdir. Çünkü başka rolü olsaydı, vücudlarının hikmeti kalmayacaktı.

Binâenaleyh, bugün bizim Müslümanlık diye bildiğimiz şeyler, ulemâ bize neyi bildirmek ve ne türlü bildirmek istemişlerse ondan ibârettir. Fakat acaba onların asırlardan beri neşrettikleri fikirler, hakikatte ***"Muhammed'in ve Kur'ân'ın koyduğu fikirler ve hükümler"*** *midir?*

Hocalar, dine ve Dünya'ya dâir bütün hakikatleri, yalnız kendileri bilmek ve Müslümanlık yalnız kendilerinin anladıkları ve anlamak istedikleri şekilden ibâret olmak yolundaki esasları ortaya çıkarmakla Müslüman Dünyası içinde bir ***«hocalar saltanatı»*** *kurmuşlardır ki, bunun kuvvet ve şiddeti en müstebit saltanatları bile geçmiştir."*[304]

"Tahsil görmüş bir azınlık dışında Arapça ana dilleri olan Araplar'ın bile Kur'ân-ı Kerîm'i anlayamayacağını" söyleyen bir adamın, Arap olmayanların âlim veya câhil, meâl alıp okumalarının kâfî olduğunu acaba ne cesâretle iddia edebilmektedir?!

Hüseyin Câhid Bey'in hocalar hakkındaki iftiraları bu kadarla sınırlı değildir. O hocaların **"Müslüman ulu'l-emre itaati emreden"** âyet-i kerimeyi yanlış mânâlandırarak siyâsî otoriteyi elinde bulunduran **"ulu'l-emr"**den maksadın,

---

304 a.g.d., 29 Ekim 1934 tarih ve 1 numaralı nüshada yer alan **"Hocalar Saltanatı"** ünvanlı makale, sh: 8.

kendileri olduğunu iddia etmiş olduklarını söylüyor ve şöyle devam ediyor:

"Hocalar, bu âyetle temelini attıkları saltanatlarını, yine Kur'ân'ın başka âyetlerinden aynı çürük ve gülünç mantık ile çıkardıkları mânâ sayesinde genişletmeye çalışmışlardır.

*Hocalar, Kur'ân'ın bir âyetine istinad ederek Kur'ân'dan **"istinbat"** tarikiyle hükümler çıkarmak müsaadesi mevcud olduğuna karar vermişlerdir. Fakat Kur'ân'dan kim mânâ çıkaracak? Kendileri!..*

Bu, yalnız onlara mahsus bir inhisar ve imtiyazdır. Bu imtiyazı onlara kimse vermiyor, kendileri alıyor! İşte hocalar kendilerinde bir kere bu imtiyazın mevcud olduğuna hükmettikten sonra derhal nüfuzlarını hissettiriyorlar:

*«**Avâm-ı nâsın füru-ı amelde ulemâyı taklidlerinin vâcip**» olduğuna hükmediyorlar.*

*Burada da aynı kurnazlık! Hepimizi, din nâmına kendilerini taklide mecbur eden hocalar, bizden bu körükörüne itaati zâhiren **"füru-ı âmâl"**de istiyorlar. Fakat mânâsı bile pek iyi anlaşılmayan bu küçücük takyidin gözden kaçmasından kolay ne vardır? Ortada yalnız bir hüküm kalıyor, o da avâm-ı nâs, ulemâyı taklide mecburdur kaidesinden ibârettir.*

Hocalar, bu kadarla da kalmadılar. Müslümanları, din işleri ile uğraşmaktan uzaklaştırmak, kendileri din nâmına istedikleri gibi oynayabilmek için ortaya başka esaslar da attılar.

Din ahkâmını bilmek, herkes için lâzım değildir, onu ulemânın bilmesi kâfîdir, dediler.

Fakat bu hocaların tegallüb ve tahakküm hırsına kâfî gelmedi. Kur'ân'dan istinbat tarikiyle mânâ çıkarmak, yalnız teferruata âid şeyler hakkında idi. Onlar Müslümanlığı bütün bütün kendi keyiflerine tâbî tutmak hırsını besliyorlar-

dı. Onun için ortaya bir de ***"içtihad"*** *çıkardılar. Fakat bu içtihad, yalnız ulemânın içtihadı olacaktı.*

Bugün Müslümanlığın esas kaidelerinden biri olarak iddia edildiğine göre;

Ulemânın içtihâdına mutlaka itaat lâzımdır. İtaat etmeyen kâfir olur.

Hocalar saltanatı için bir adım atmak daha kalıyordu. O da gecikmedi.

Kâfir olan kimsenin katli îcab eder, dediler.

Bir kimsenin kâfir olduğunu kim fetvâ verecekti? Hocalar!

İşte artık papazlığın en müthişi, istibdatların en menfûru kurulmuş oluyordu. Hocalar, ***Muhammed****'in dinini kendi malları gibi çekip aldılar. Halkı, bu din ahkâmını bilmek ve öğrenmek mecburiyetinden uzaklaştırdılar. Onu bilmeyi, yalnız kendilerine hasrettiler. Kendilerinin içtihatlarını kabul etmeyenlerin kâfir olacakları esâsını koydular ve kâfirlerin katline de karar verdiler. Artık Müslüman kütlesi için hocalara boyun eğmekten başka bir çare kalmıyordu."*[305]

Tarihin hiçbir devrinde hocaların kendilerini **"ulu'l-emr"** mevkiinde gördüklerine dâir tek bir misal bile gösterilemez. Bilâkis ulu'l-emre Allâh'ın hükmünü bildirerek icraatin ona uygunluğunu sağlamaya çalışmışlardır. **Yavuz sultan Selim** gibi celâdetli bir padişahın bile karşısına çıkarak O'nun bazı icraatlarını engellemiş olan **Zenbilli Ali Efendi** gibi hocalar az değildir!..

Elbette **"içtihad"**, âlimlerin hakkıdır!.. Dinin özünü muhafaza gayreti ile içtihada ehliyet hususunda evvelce izah etmiş olduğumuz şerâit hatırlanırsa, bunun câhillerin işi olmayacağı bedâhet derecesinde bir gerçek olduğu anlaşılır!.. Şimdiye kadar hangi müçtehid, içtihadı ile amel etmeyeni

---

305 a.g.m., sh: 9.

"kâfir" îlân etmiştir?!

Bu iddia doğru olsaydı, Ehl-i Sünnet mezheplerinin farklı içtihadlar dolayısıyla birbirlerini küfürle itham etmeleri gerekirdi!.. Böyle bir şeyin aslâ vârid olmadığını her sıradan müslüman bilirken, **Hüseyin Câhid**'i bu gerçekten habersiz mi kabul edelim?! Âlim veya câhil, herkesi Kur'ân-ı Kerim'den hüküm istinbâtına (çıkarmaya) mezun addetmek, dinin zamanla tanınmaz bir hâle gelmesine müncer olmaz mı?

Hüseyin Câhid, "içtihadların, hakkında nass vârid olmayan hususlarda", yani **"fürû-ı din"**de olduğunu biliyor da acaba **"içtihad ile içtihadın nakzi kabil olmadığını"** bilmiyor mu?!

Yok, yok; O'nu aslâ bu derecede câhil kabul etmeye imkân yoktur!.. Öyleyse sıra O'nun maksad ve niyetini sorgulamaya geliyor ki, bunu da biz prensip itibariyle Allâh'a havâle ediyoruz.

Herkes bilir ki, yüce İslâm Dini karşısında insanlar **"müçtehid"** ve **"mukallid"** olarak iki kısımdır. İçtihada kadir olmayan avam için ferâizi (farzları) muhtasaran bilmek kâfîdir. Bu, **"farz- ayn"**dır. Mufassalan bilmek ise, **"farz-ı kifâye"**dir. Yani bazı kimselerin bu derecede bilmesi ile sâir insanlar mesûliyetten berî olurlar. Aksi hâlde herkesin din âlimi olması iktizâ ederdi ki, bu da hayatın reel (şe'nî) husûsiyet ve icapları karşısında imkânsızdır!..

"Bir içtihadı kabul etmeyen kâfir olur, kâfirin ise katli îcab eder!" diyerek mugâlata yapıyor. Kâfirin katli, ancak savaş hâlinde câizdir. Ehl-i küfürle savaş ise, Müslümanlara tecâvüz veya bir akdin nakzedilmesi gibi sebeplerle câizdir. O, herhâlde **"mürted"** olanları kasdediyor ki, böylelerinin katli ise, içtihad ile değil, nass ile sâbittir.[306]

---

306 Bu hususta fazla bilgi için **"İslâm Dünya Görüşü"** (İstanbul,

Hüseyin Câhid, "Eşeğe vuramayan semerine vurur." darb-ı meseline muvâfık bir sûrette, dîni tahkir yerine hocaları tahkir ediyor ve **"yavuz hırsız, ev sahibini bastırır"** mantığı ile kendi tahrifini hocalara isnad ederek diyor ki:

"Karşılarında keyif ve heveslerinden başka bir kanun tanımak istemeyen müstebit padişahlarla menfaatlerinden başka bir gâye tâkip etmeyen hocalar arasında bütün bu Müslüman kütlesi zararına olarak Dünya'nın en ahlâksız, en çirkin bir uzlaşması vukua geldi. Padişahlar, hocaları lütuflarına boğdular; onlara millet içinde mümtaz bir mevkî verdiler. Vicdanlar üzerinde istedikleri gibi tahakkümlerine müsaade ettiler. Hocalar da padişahların en çılgınca hareketlerine, canavarca arzularına boyun eğdiler. Padişahlar, hocaları tuttular; hocalar da padişahların zulmüne âlet oldular. İnsanlık nâmına bir cinâyet teşkil eden bu ittifakın bütün felâketini zavallı millet çekti.

Hiçbir zâlim hükümdar gelmemiştir ki, en câniyâne icraatı için hocalardan istediği fetvâyı alamamış olsun. Tarih, yalnız ***Yavuz Sultan Selim*** *zamanında bunun bir misâlini kaydediyor. O da memleket ve millet zararına!..*[307]

Osmanlı tarihinde sadrazamların, kumandanların, vâlilerin vesâirenin su gibi kanları akar. Hocalar ahlâksızlıkta, irtikap (zimmet) ve irtişada (rüşvet) kimseden geri kalmadıkları hâlde idam edilen bir şeyhülislâm ismi zikrediliyor.[308]

2010) isimli eserimizin **"Cihad"** (sh: 361 vd) bahsine bakılabilir.

307 **Hüseyin Câhid,** bu muğlâk ifadesi ile her hâlde **Yavuz Sultan Selim Han**'ın bütün teb'asını cebrî olarak müslümanlaştırmaya kalkışmasını ve bunun **Zenbilli Ali Cemâlî Efendi** tarafından önlenmesi hâdisesini kasdediyor. Din ve vicdan hürriyetini diline dolayanbir kimsenin bu hareketi, *"O da memleket ve millet zararına!.."* diyerek tenkid etmesi, âşikâr bir tezad değil mi?!

308 Osmanlı tarihinde siyâseten katledilen şeyhülislâm bir değil, üç tanedir. Bunlar:

Hocalar saltanatının ruhu, halkı cehâlet içinde yaşatmaktı. Tabiîdir ki, serbest düşünecek, muhâkemesini kullanacak bir adam hocaların Müslümanlığa da hiç uymayan bu tahakkümlerine isyan edecekti. Onun için, hocalar her türlü terakkînin, ilmin ve inkişâfın en tabiî ve zarûrî bir düşmanı oldular. Müslüman memleketlerinin düştükleri inhitat (çöküş) ve tedennîde (gerilemede) en büyük âmil bu hocaların saltanatıdır; bu saltanat dolayısıyla Müslümanlar hür muhâkemeden mahrum kalmışlardır. Mamafih, hocalar da yaptıkları bu fenâlığın cezasını aynı fenalığa uğratmak sûretiyle çekmişlerdir. Milleti câhil kalmaya mahkûm eden hocalar, Dünya'da cehâlet timsâli hâline gelmişler, muhâkemesi yerinde kimseler için ebedî bir istihzâ mevzuu olmuşlardır."[309]

Hüseyin Câhid, hocaları ve hükümdarları ile bütün bir İslâm tarihi'ni, İslâm dışı bir tatbikatla itham etmesindeki haknâşinaslık, Cumhuriyet devri yarı münevverleri için -âdeta- alâmet-i fârika sayılabilecek müşterek bir vasıftır. Onların sırf Osmanlı'ya bakışları değil, yüce İslâm Dini'ne bakışları da aynen **Hüseyin Câhid**'in yukarıya aktarılan çarpık görüşlerinin aynıdır. Bütün bu menfî kıymet hükümleri, numarasız bir gözlük gibi her lâdînîlik taraftarı kemaliste kaabil-i izâfedir. İşte bu sebepledir ki, **Hüseyin Câhid**'e biraz fazla yer vermek ihtiyacını hissettik.

Son olarak O'nun birkaç bâtıl iddiâsına daha -kısacatemas ederek bu bahse son vermek istiyoruz.

O, hocalara karşı isnad ve iftiralarla dolu olan **"Hocaların Mevkii ve Rolü"** isimli diğer bir makalesinde şöyle

---

1-**Ahizâde Hüseyin Efendi** (**Sultan IV. Murad** tarafından)

2-**Hocazâde Mes'ud Efendi** (**Sultan I. Ahmed** tarafından)

3-**Seyyid Feyzullah Efendi** (1703 tarihli **"Edirne Vak'ası"**nda linç edilmiştir.)

309 a.g.m., sh: 10.

diyor:

*"...Hocalar meydanı serbest gördükçe, **Muhammed**'in dinini kendilerinin bir çiftliği, bir mâden ocağı gibi işletmek ve halkın sırtından rahat rahat geçinmek yolunu buldukça cür'etlerini arttırmışlar ve nihâyet bir de evliyâlık ve kerâmet iddiâlarına kalkmışlardır ki, cür'etkârlığın bu derecesi hakikaten şaşılacak bir iştir.*

*Kur'ân, hiçbir zaman **Muhammed**'in bir mûcizesinden bahsetmez. **Muhammed**, hiçbir zaman mûcize iddiâsına kalkmamıştır. Yegâne mûcizesinin getirdiği kitap olduğunu söylemekle iktifâ etmiştir. Fakat bizim hocalarımız, evliyâlık pâyesine ererler ve kerâmet, yani mûcize gösterirler!.."*[310]

Burada **"keramet, yani mûcize"** ibâresi ile bunların her ikisini de aynı şey zannetmekteki yanlış bir tarafa, O'nun **"yegâne mûcize"** dediği Kur'ân-ı Kerim hakkındaki yakışıksız sözleri de ortada iken, bu durum, O'nun Kur'ân'a taraftarlığının (!) sûret-i haktan görünmek olduğunu göstermiyor mu?!

c-Hz. Peygamber'in Mûcizelerini İnkâr

Hüseyin Câhid Bey, "Muhammed ve Mûcize" ünvanlı makalesinde şöyle diyor:

*"**Muhammed**'in mûcizelerine dâir ciltlerle eser yazılmıştır. Tefsirlerde, hadislerde **Muhammed**'in birçok mûcizelerinden bahsolunur. Fakat Kur'ân'da **Muhammed**'in mûcizesine dâir hiçbir işâret veya sarahat yoktur. Hâlbuki daha evvelki peygamberlerin mûcizelerine dâir Kur'ân'da hikâyeler doludur. Hattâ **Muhammed**'in mûcizesi olmadığı Kur'ân'da ayrıca bildirilmiştir. Buna da sebep Mekke'deki müşrikler ve Medine'deki Yahudilerdir. Çünkü onların nazarında harikulâde işler göremeyen bir adamın Allah tara-*

---

310 a.g.d., 17 Mayıs 1934 tarih ve 30 sayılı nüshada yer alan **"Hocaların Mevkii ve Rolü"** ünvanlı makale, sh: 52 vd.

*fından resul olmasına imkân yoktu. **Muhammed**'i muttasıl sıkıştırıyorlardı. Onlar böyle sıkıştırdıkça, Kur'ân vaziyeti aydınlatmaya çalışıyordu:*

"De: Ben nefsim için menfaat celbine ve mazarrat def'ine kadir değilim. Meğer ki, Allah dileye. Eğer gaybı bilmiş olsa idim, çok faydalı şeyler elde ederdim ve bana da hiçbir zarar dokunmazdı. Ben îman eden kimseler için ancak korkutucu ve müjdeleyiciyim." (Sûre-i A'raf, 188)

*Kur'ân'dan anlıyoruz ki, **Muhammed** gaybı bilmek iddiâsında değildir. İstikbali keşfetmek, istikbalden haber vermek **Muhammed**'in elinde değildi, **Muhammed** de sâir insanlar gibiydi. Böyle olduğu hâlde, istikbale âid vakayi hakkında hocalar türlü türlü hadîsler uydurup **Muhammed**'e isnad ettiler. Kur'ân'ın bu sarahati karşısında onların hepsine hiç tereddüt etmeden «Yalan!» deriz. **Muhammed**'den böyle bir iddia sâdır olmamıştır."*[311]

Hüseyin Câhid Bey, Hz. Peygamber'den sâdır olmuş bulunan bütün mûcizeleri böylece reddettikten sonra Kur'ân'la sâbit olan **"Mîraç Mûcizesi"**ni de bir beşerî **"rüya"** olarak kabullenmek sûretiyle güyâ tezada sürüklenmekten kurtuluyor. Gerçekten o adı geçen makalede bilâhare şöyle diyor:

"Maamafih Kur'ân'da, harikulâde bir vak'aya benzer ufak bir telmih vardır:

"Âyetlerimizden bazılarını kendisine göstermek için kulunu gece vakti Mescidü'l-Haram'dan etrafını mübârek kıldığımız Mescidü'l-Aksa'ya götüren, münezzehtir. O, semî ve basîrdir." (Sûre-i İsrâ, 1)

*Bu âyet, gece vakti **Muhammed**'in Mescidü'l-Haram'dan Mescidü'l-Aksâ'ya götürüldüğünü anlatıyor*

---

311 a.g.d., 23 Ağustos 1934 tarih ve 44 numaralı nüshada yer alan **"Muhammed ve Mûcize"** ünvanlı makale, sh: 275.

*diye kabul olunsa, bunun bir mûcize teşkil edeceği şüphesizdir. Nasıl ki, **Muhammed**'in etrafında böyle anlayanlar oldu. Fakat Kur'ân, derhal bu gece seyahatinin bir «**rüya**»dan ibâret olduğunu anlatarak şâyiaları tekzip etti."*[312]

Buradaki **"rüya"** hükmünü İsrâ Sûresi'nin 60. âyetinin meâliyle güyâ te'yid ettikten sonra:

*"İşte **Muhammed**'de görülebilen biricik harikulâde vak'a, yani mûcize gece rüyasında, bir Kudüs seyahati yapmış olmaktan ibârettir."* demektedir.[313]

Hüseyin Câhid, mûcizeleri inkâr hususunda hızını alamamış olacak ki, ertesi hafta **"Hocalarda Mûcize"** serlevhalı bir makale daha yazarak bunda:

*"...Hocalar, **Muhammed**'den, Allah'tan da ileri gidiyorlar. Onlar **Muhammed** hesâbına mûcizeler uydurmuşlar ve bu yalanları **Muhammed**'in ağzından hikâye edecek derecede insafsızlık ve cüretkârlık göstermişlerdir. Güyâ Kur'ân'a itikat eden bu adamların hem Peygambere, hem Allâh'a iftira etmeleri kadar feci bir manzara olamaz. **Muhammed**'in ve Allâh'ın en büyük düşmanları **Muhammed**'i tehzil ve tezyif için çâreler düşünselerdi, İslâmiyet'in Kur'ân'dan sonra en sahih kitaplarından addedilecek derecede ehemmiyet ile ortaya atılan eserlerdeki uydurma hadisler ve mûcizeler kadar gülünç şeyler icad edemezlerdi.*

***Sahîh-i Buhârî**'deki Mîraç hâdisesi, işte böyle bir yalancılık ve ahmaklık şâheseridir. Kur'ân, **Muhammed**'in yalnız geceleyin Kudüs'e götürülmesinden bahseder ve sonra bunun ancak bir rüya olduğunu tasrih ederek mûcize şâyialarının önünü alır. Böyle olduğu hâlde, hocalar, **Muhammed**'i tâ yedi kat göğe kadar çıkarıyorlar, koca bir seyahatnâme yazıyorlar ve bunu da güyâ **Muhammed**'in söylediğini iddia*

---

312 a.g.m., sh: 276.

313 a.y.

*ediyorlar. Yani sarâhaten **Muhammed**'i yalancı mevkiine düşürüyorlar ve içlerinde hiçbir azab duymuyorlar."*[314]

Bu kadar rezilâne ifâdelere doğrusu nasıl bir cevap verilebileceğini tayinde güçlük çektiğimi itiraf mecburiyetindeyim. Aynen bunun gibi O'nun büyük İslâm âlimleri **Muhammed Gazalî**[315], **İmâm-ı A'zam** Hazretleri[316], **İbn-i Abbas**[317], **Fahreddin er-Râzî**[318], **Kâdî Beyzâvî**[319] gibi pek çok şahsiyetle ilgili olarak ileri sürdüğü çirkin iftira ve yalanlar karşısında da aynı durumdayım.

En iyisi, buna Araplar'ın bir darb-ı meseli ile cevap vereyim:

"Aynu'r-rızâ an külli aybin keliletün. Kemâ enne aynu's-sühtü tübdü'l-mesâviye."

(Yani, bir şeye ondan râzı olarak bakan kusur görmez!.. Tıpkı kusur görmek için bakanın meziyet görmediği gibi...)

Hüseyin Câhid'in gazete yazılarında din ve dindarlık aleyhine pek çok yazısı çıkmıştı. Son olarak onlardan da bir misal zikredelim:

---

314 a.g.d., 6 Eylül 1934 tarih ve 46 numaralı nüshada yer alan **"Hocalarda Mûcize"** ünvanlı makale, sh: 307.

315 a.g.d., 7 Haziran 1934 tarih ve 33 numaralı nüshada yer alan **"Hocalar Hurâfeleri"** ünvanlı makale, sh: 103.

316 *"**Ebû Hanife**'ye nazaran, cinlerin kazandıkları sevap onları ancak cehennemden kurtarır. **Leys**, cehennemden kurtulan ecinnîlerin de hayvanlar gibi toprak olacaklarını, mahvolup gideceklerini temin eder. Fakat **İmâm-ı Mâlik** ile **Ebû Leylâ**, cinlerin iyi amellerine mukabil mükâfât, fenâ amellerine mukabil mücâzât göreceklerine mûtekiddirler. **Nakkaş**, tefsirine kaydettiği bir hadîse istinâden, cinlerin cennete gireceklerine kanaat getiriyor. **Ömer bin Abdülaziz** ise, cinlerin cennete giremeyip etrafındaki bahçelerde kalacaklarını iddiâ ediyor."* (a.g.m., sh: 104)

317 a.g.m., sh: 105.

318 a.g.d., 24 Mayıs 1934 tarih ve 31 numaralı nüshada yer alan **"Hocalar ve Kur'ân Tefsirleri"** ünvanlı makale, sh: 69.

319 a.y.

Demokrasiye geçilince hac ibâdeti üzerindeki yasağın kalması üzerine yazdığı **"Hacca Gitme Modası"** başlıklı yazıda, *"Hacca gitmek, hacı olmak, âdeta salgın bir moda hâlini aldı." diye söze başlamış ve husûsî olarak hacca gidenlerin, harb yıllarında 18 milyon nüfusun geçimini her gün biraz daha güçleştirerek milyonlar yığmış vurguncular diye vasıflandırarak tramvayda kıyafetlerinden işçi olduklarını anladığı iki kişinin muhâveresini misal olarak göstermiştir.*

"Belki böyle bir konuşma yapılmış ve bu konuşma da tesâdüfen bu yazarın kulağına gitmiş olabilir. Belki hacca gidenlerin içinde ne oldum delisi vurguncular, şöhret budalası zenginler bulunabilir. Yalnız şâyân-ı hayret olan cihet:

Birkaç kişiye âid olan bu çirkin vasfın bütün Hicaz'a gidenlere teşmîlidir ki, bunda apaçık bir din garazkârlığı göze çarpmaktadır.

Moda bahsine gelince:

*Modanın mânâsı mâlum. Yeni çıkan bir şeye moda denir. Bin üç yüz küsur seneden beri yapılagelmekte olan modaya da hiç rastlanılmamış. **Hüseyin Câhid**, hâfızlık ve hacılığı moda olarak kabul ediyorsa, kıyamete kadar bunların modasının geçmeyeceğini bilmesi gerekmez miydi?!"*[320]

Bu bahsi bitirirken, **Hüseyin Câhid**'den yaptığım bütün iktibaslarda sırf O'nun saygısızlığının müşâhedesi için Fahr-i Kâinât Efendimiz'in mübârek isimlerini **"Hazretsiz"** ve **"salât u selâmsız"**, yani O'nun andığı şekilde kaydettiğim için mü'min ve muvahhid okuyucularımdan özür dilerim.

Şimdi kısaca biraz da O'nun şahsiyetinden bahsedelim.

d-Şahsiyeti

Babası Aşar Müdürü **Ali Rıza Efendi**'nin memuriyeti sebebiyle 1875 yılında Balıkesir'de doğmuş olan **Hüseyin**

320 Bkz: Tanin Gazetesi, 27 Eylül 1947 tarihli nüsha.

Câhid, yine aynı sebeple tahsiline Serez'de askerî rüştiye (orta mektep), İstanbul'da ise mülkî idâdî (lise) okuduktan sonra Mekteb-i Mülkiyeyi (Siyasal Bilgiler) bitirmiştir. (1896)

Yazarlık hayatına talebeliğinde çıkardığı **"Mekteb"** adlı dergiyle başlamıştır. Önce Maârif Nezâreti Mektûbî Kalemi'nde memurluk, sonra da Vefâ ve Mercan İdâdîleri'nde Türkçe ve Fransızca muallimliği yapmıştır. Gazeteciliğe **"Servet-i Fünun"**da başlamış ve bu derginin adıyla anılan **"Edebiyat Zümresi"**nden olarak şöhrete ulaşmıştır.

1908'de îlân olunan II. Meşrûtiyet'te İttihad ve Terakkî Partisi milletvekili olarak Meclis'e girdi. Aynı yıl **Tevfik Fikret** ve **Hüseyin Kâzım Kadri** ile **"Tanin Gazetesi"**ni çıkarmaya başladı. Bu gazete, İttihatçılar'ın sözcüsü olarak tanındı. Bundan dolayı 31 Mart Hâdisesi'nde matbaası tahrip edilmiş, kendisi de mutlak bir ölümden tesâdüfen kurtulabilmiştir.

Gerçekten isyancılar, **Hüseyin Câhid**'e benzettikleri Lazkiye Meb'usu **Emir Aslan Bey**'i linç ettiler. Bu hâdise üzerine **Hüseyin Câhid**, Rus Elçiliği'nin yardımı ile Romanya'ya kaçtı.

Bir ara Düyûn-i Umûmiye-i Osmaniye'de **"Dâyinler Vekilliği"**, yani alacaklılar vekilliği yaptı. İhtimal bu sebepledir ki, Lozan Konferansı esnasında sabataist mâliyeci **Câvid Bey**'le birlikte Düyûn-i Umûmiye'nin fennen taksimi kaabil olmadığını iddia ederek Osmanlı borçlarının tamamını genç Türkiye Cumhuriyeti'ne ödettirmeye çalışmıştır.

Bu hususta **Dr. Rıza Nur, Mâliyeci Câvid** ve **Hasan Saka**'nın uzun süren mukavemetleri naklettikten sonra diyor ki:

*"**Günter**'i bu işi bütün tafsîlâtı ile tahkik etmek için Zürih'e yolladım. Oradaki bankerlerden tahkik edip geldi.*

Dedi ki:

"-Sermâye taksimi teknikçe tamamıyla mümkünmüş. Tahvilât kâğıtları parçalanıp taksim edilemeyeceğinden, yeniden basılması da pek pahalı olduğundan yeniden birer kâğıt bastırılarak ilâve edilirmiş. Bu da pek, pek yarım milyon liralık bir iş imiş."

*Yerimden zıpladım. Doğrusu bu büyük bir hizmet olmuştur. **İsmet**'e anlattım. **İsmet**, yine bir fikir söylemiyor. **Hasan**'a söyledim. Ve sözüme ağır lâkırdılar da ilâve ettim. Hole gittim. **Câvid**'le **Hâmid**'i buldum. Onlara da kâğıt ilâvesi meselesini söyledim. **Câvid**:*

"-O da milyonlarca masraflı olur." dedi.

"-Hayır, azami yarım milyonla olurmuş." dedim.

*Çenesi tutuldu. Bu iş için **Hüseyin Câhid** de gazetesinde **Câvid**'in sözünü müdafaa ediyor, bizim aleyhimize yazıyor. Bizi câhillikle itham ediyor ve bizimle alay ediyor. O da Dâyinler Vekili idi ya!.. Bu efendiler, yıllarla Düyûn-ı Umûmiye'den çöplenmişlerdi. Hâlâ da çöplenmekteler... Biri Yahudi, diğeri Arnavut; türk çalışsın Frenklere para versin, umurlarında mı?!*

*Artık benim bu teslisten büsbütün sıdkım sıyrıldı. Bu işlerin başında Fransızlar'dan **Bombar**, **Dekloneyer**, **Serrebos** var. **Bombar**'a behemehal sermaye taksimi olacağını söyledim.*

*"-Sizin delegeleriniz (**Câvid**, **Hâmid**, **Hasan**) Anninte taksimi kabul ettiler bile. O geçti, geri dönülemez." dedi.*

"-Yok, onlar kabul edemez, murahhas biziz!.." dedim.

*Hâle bak!.. Meğerse bizim re'yimize danışmadan murahhasımız **Hasan**, müşâvirlerimiz **Câvid** ve **Hâmid**, bunu kabul etmişler. Felâket, vazifeşinaslık, hıyânet!..*

*Bunun üzerine Fransızlar tarafından bir kıyamettir koptu. Telâş ve harâretli münâkaşa, tehdid. Her şey var. **İsmet**'in*

sinirleri iyice zayıfladı. Uyku uyuyamıyor. Yemeden içmeden kesildi, odasında volta vuruyor. Âdeta ne yapacağını şaşırmış. Nihâyet bu iş için bizim umûm müşâvirlerin iştirâki ile büyük bir içtima yaptı. Münâkaşa edildi. Dinledim, dinledim, nihâyet ayağa kalktım. Dedim ki:

"-Bu iş mutlaka sermaye taksimi esâsı üzerine yapılacak!.. Kat'iyyen başka türlü olamaz. Asla başka şekil kabul etmem."

***Hasan** başını kaldırdı, yan gözle bana bakarak (bu hâli, hiç gözümün önünden gitmez):*

"-Sermaye taksimi fennen mümkün değildir." dedi.

Dedim:

"-Mümkündür, başka türlü olamaz." dedi.

*"-Hayır!.." dedim. "Sen bilmiyorsun. Arkadaşlar, hepiniz işitin! Sermâye taksimi olmayan bir muâhedeyi ben imzalamayacağım. **İsmet Paşa, Hasan Bey** imzalasa da ben imzalamayınca muâhede olamaz."*

***Hasan**, masanın üstünde çok yatar. Âdeta burnu önündeki kâğıda dokunur. Âdeti böyledir. Bu vaziyetten telâşla doğruldu.*

"-E, sonra ne olacak?" dedi.

"-Ne olacak?" dedim. "Böyle müthiş bir hâdise zuhur etmemesi için şimdiden Ankara'ya yazarız. Hükümet sizin fikrinizde ise, bana öyle emir verir; ya ben kabul etmez istifa ederim yahud da hükümet beni kaldırır. O vakit siz imzalarsınız. Yahud seni kaldırır."

***Hasan** cevap vermedi. Ben de oradan çıktım. Pek tuhaf şey!.. **İsmet**, beni bu içtimaa çağırmamıştı. İçtimâ zamanını bana söylememişti. Haber alıp yetişmiştim. Bu sözlere de **İsmet** «lâ» ve «neam»[321] demedi. Bu işte **İsmet** mütemâdiyen fikirlerini saklıyordu.*

---

321 "Lâ: Hayır", "Neam: Evet" demektir.

استانبول مبعوثی حسین جاهد بك

Osmanlı Meclis-i Meb'usânı Albümü'nde **Hüseyin Câhid Bey**

İsmet pek ızdırap içinde. Hâli perişan. Bana da bir şey söyleyemiyor. Nihâyet döküldü:

"-Câvid, Câhid, Hâmid, başımıza belâ olmuştur. Bunları nerden getirdim?!" dedi.

"-Sana demedim miydi?!" diyecektim. Ama sırası değildi. Çok perişan olmuş, acıdım. Fakat bu sözü çok isterdi. Taşı gediğine koymak lâzımdı. Devam etti:

"-Bunlar, düşmanla bir olmuşlardır. Hem düşmanla uğraş, hem de bir de bunlarla uğraş. Bunlar hıyânet ediyorlar. Kendi elimle ettim. Sen ise, bana Câvid'i getirme diye çok söyledin. Bunlardan kurtulmadıktan sonra bu işi halledemeyiz. Engel oluyorlar. Hasan aptalını da bunlar iğvâ ediyorlar." dedi.

İşte dosdoğrusu bu idi. Benim de hissiyâtım onların hıyânetinde idi. Bizim Hasan ahmağını da bilmem ne sûretle elde etmişlerdi. Bizi içimizden de bombalıyorlardı. Bunlardan kurtulmak lâzımdı. Muhakkak.

İsmet bana dedi ki:

"-Ben bir çâre düşünüyorum, Paris'ten Ferid'i getirtelim. O'n sermâye taksimi üzerine bir proje yaptıralım. Fransızlar ile müzâkereye O'nu memur edelim."

Dedim ki:

"-Münâsiptir. Ancak bu adam huysuzdur, yalancıdır, ahlâksızdır. Bu sûretle tehlikelidir. Puankara'nın tebliğinin mürekkebi de henüz kurumadı. Eğer söz dinler ve bir şey çıkarmazsa pekâlâ!.."

"-Ben idare ederim." dedi.

Hakikaten Ferid muktedirdir. Bunu Mâliye Vekâleti'ni yoluna koymakta göstermişti. Münâsip idi. Yine dedim ki:

"-Bir tedbir daha var. En esaslısı budur. Bu Câvid'ler zehir neşreden bir menbâ hâlindelerdir. Cezrî hareket lâzımdır. Bu menbaı kurutmalı. Bunun için Câvid, Câhid ve

طنین

سیاسیات

فیتنل پرسلر

مدن آکلدم ، چونکه کوچوك بر طاقم سیاه ایچره
بیوك اولان بالکان قطاری یله فیتنل دیوروه پرسلر
گلیورمش ! طرابلس غربه کره یرلی و کره لیکنجی
عثمانلی پوروه پر وظیفه ایله اتفاق اولان سوسیالیست نجلی
احمدالشریف حضرتلری ، دائما حضرت خلافتپناهی جسارتلو
اولوغ اولاده شیرازه گلیورلر .

اسلامیتك مقدا ایلك دورلرنده اسلام ملتك اتحاد ایچون
آوریلی اولان ، اسلامیت کرهصه ماتا سیم و بوکسك
و سوقع استقبال ایلیمیزده مسلمانلق و مصر دولتی آوریلیه
مرکز اتحاد بولمق ، سوکه دولتی بالکان وسطی آوریلیه
موقوف پول آلمق ، بتلاشمدیکی تقدیرده بوگون آوریلی
ملتلرینك جان اوجنه ایکیسی ده ایچون وبال سیاستلرینه
مسکون اولاجقلردر .

آوریلی ملتلرینك اسلامیت طرفندن اوریلدیکی دولت ،

قیلنج آلایی

بوگون ایکنجی اجتماعمز

بوگون ساعت سکز بوچوقده اجرا اولونه جغندن اعضانك
بالجمله ساعت سکزه قدر ساحل سرایی جوارنده بولنملری
استدعا اولنور . حضرات اعضانك بیلهسی ایله بیلمیه آلای
وکیلی اولمق اوزره بوگون بیلمیه آلای مقامنه قائم
اولمق اوزره بیلمیه آلای وکیلی ایله بیلمیه مواصلات وکیلی
سلطان اصلیلی مکتبنده ترجمهلیقده بولونان افندیلرمزدن
خواجه سرای تابعه افندیلرینه تودیع اولنمشدر .

دائره حضرتلرینك مدرسلری و تلامیذ آلایلرینه مخصوص
وتیلرلرده بوگون ساعت سکزده ساحل سرایی جوارنده بولنملری
واجب و لازم اولدیغندن بوگون ساعت سکزده ساحل سرایی
جوارنده بولنمیان تلامیذ آلایلرینه دائره حضرتلرینك
تلامیذ آلایلرینه تعلق ایدن تفنگلری تسلیم اولنمیه جغندن
تسلیم بولنملری لزومی اعلان اولنور .

دیوان حربیه عرفیه ریاستی جانبندن بعض ضباط
اتهامیله توقیف اولنمش اولان ضباطدن بعضلرینك
اطلاقلرینه دائر اولدیغی یازلمشدی . بو ضباطدن
اطلاقلرینه امر صادر اولنمش اولان ضباطدن بعضلری
بوگون اطلاق اولنمشلردر .

لیمندار برزیارت

شیخ سنوسی حضرتلرینك مواصلتی

[illegible]

وداع و عزیمت

شیخ سنوسی حضرتلری بالطبع والدهلری و اقربالری
بوگون گوندیکلری اولدیغندن بوگون اوده و حاریه سنه
پولدن ایه چرکس گروه سنه جوارنده چرکس
خانوده گیچیرمشلردر . قصر گیچه
ولاحق قصبه اهالیلرندن ، قاضی اولمق اوزره وداع
اولونه جغندن ، حضرتلری بوگون اوده و حاریه
اولونه جغندن ، حضرتلری بوگون اوده و حاریه گلمشلردر .

شیخ سنوسی حضرتلری استقبال ایچون گیچمش اولدیغی
اقربالری عیدت استقباله [illegible]
تاکر حضرتلری بوگون اولونه جغندن [illegible]
اولونه جغندن [illegible]
استقبال ایچون گیچمش اولدیغی [illegible]
اولونه جغندن [illegible]

چرکس گروهی استقبال

[illegible]

Hüseyin Câhid'in çıkardığı "Tanin" gazetesinin başlığı

*Hâmid'i Lozan'dan göndermeli. Buna Hahambaşını da ilâve etmeli. Kezâ **Nihad**, **Reşad** da imtiyaz ve kadın işinden başka bir şeyle meşgul değil ve Frenklerle çok temasta. Bize de henüz hiçbir hizmeti görülmedi. Pek hafif meşrep bir adam. Çalışmıyor da. Hiçbir sözünde de durmuyor. Bu beşini Lozan'dan gönderelim. Saha açılır."*

***İsmet**:*

"-İyi, ama ben bunu yapamam!.." dedi.

"-Niye?! Pekâlâ yaparsın. Sen reissin." dedim.

Dedi ki:

"-Sen yap!"

***İsmet** bu!.. Kendine düşman kazanır mı? Millet-devlet işi, ikinci derecededir. Evvelâ şahsı. Entrikacı bu?! Hiç merdâne açık iş yapar mı?"*

Ben:

"-Peki, ben yaparım." dedim.

***Rıza Nur**, Türk için menfaatini, hatta başını derhal ortaya kor.*

Derhal bunlara tebliğ ettim:

"-Müşâvirlikten azledildiniz. Hemen bu akşam Lozan'ı terk edeceksiniz!.. Etmezseniz bunun âkıbeti ağır olur."

*Hepsi gittiler, sade **Câvid** birkaç gün izin istedi. Birkaç gün sonra O da gitti. **Nihad**, **Reşad'a İsmet**, bilmem neden ve benden gizli bir memuriyet süsü verilerek göndermiştir. **Câhid** müşâvir değildi. Müşâvir olmadığından **Câhid'e** bir şey diyemedik."*[322]

İşte **Hüseyin Câhid**, bir gazeteci olduğu hâlde Lozan'da Türkiye'nin aleyhine böyle çalışmış birisidir. Uzun ve mâceralı hayatında birkaç kere sürgün ve hapsedilmiştr. 1912'de gazetesinin kapatılması üzerine Viyana'ya kaçmış, Bâb-ı Âli baskınından sonra yurda dönmüş, tekrar gazetecilik yapma-

322 **Dr. Rıza Nur**- Hayat ve Hâtırâtım, Frankfurt, 1982, sh: 983 vd.

ya başlamıştır. (1913) Ertesi yıl Tanin'i İttihat ve Terakkî'ye sattı. (1914)

Hüseyin Câhid, I. Dünya Savaşı sonrasında İstanbul'un işgal edilip Meclis'i dağıtan İngilizler tarafından Şubat 1919'da tutuklanıp **"Bekirağa Bölüğü"**ne konuldu. Daha sonra diğer tutuklularla birlikte Malta Adası'na sürüldü. (Haziran 1919) Malta'da husûsî bir muâmele görerek bir otel ve pansiyonda oturmasına, âilesini getirmesine izin verildi. Sürgünlüğü sırasında İngilizce ve İtalyanca öğrendi. **"Oğlumun Kütüphânesi"** adlı çeviri dizisini hazırlamaya başladı. 16 Mart 1921 günü Türk ve İngiliz hükümetleri arasında imzalanan anlaşma ile serbest bırakıldı. (1921) Âilesi ile birlikte diğer Avrupa şehirlerini gezdikten sonra 15 Temmuz 1922'de işgal altındaki İstanbul'a döndü.

Cumhuriyet devrinde üç kere İstiklâl Mahkemesi'ne sevkedilmişse de her seferinde beraat etti. Bunların birincisi -evvelce anlatılmış olduğu üzere- Hilâfet'in ilgâsı hengâmında **Ağa Han** ile **Emir Ali**'nin Başbakan **İsmet Paşa**'ya gönderdikleri müşterek mektubu Tanin'de yayınladığından dolayı; ikincisi **Şeyh Said** vak'asından sonra çıkarılan **"Takrir-i Sükûn"** kanununa muhâlefet sebebiyle; üçüncüsü ise 1926'da **"İzmir Sûikasdı"** sebebiyle vâkî olmuştur.

6 Mart 1925'te gazetesi kapatılan **Hüseyin Câhid**, hapsedildi. Ömür boyu Çorum'da ikamet cezâsına çarptırıldı. 1926'da bu cezanın kaldırılması üzerine tekrar basın hayatına dönerek telif ve tercüme pek çok eser yayınladı.

1933'te kendisinden iktibaslar yaptığımız **"Fikir Hareketleri"** Dergisi'ni yayınlamaya başladı. 1939-1954 yılları arasında CHP'den İstanbul, Çankırı ve Kars milletvekillikleri yaptı.

1943-1947 yılları arasında tekrar Tanin Gazetesi'ni çıkardı. 1945'te yazılarıyla **Serteller**'in çıkardığı Tan Gazetesi'nin gençler tarafından basılıp tahrip edilmesinde âmil oldu.

1948'den itibaren CHP'nin organı Ulus Gazetesi'nde başyazarlık yapmaya başladı.

Demokrat Parti aleyhine yazdığı bir yazı dolayı 1954'te 79 yaşında hapse girdi ise de kısa süre sonra Cumhurbaşkanı **Celal Bayar** tarafından afvedilerek çıktı. 1957 seçimlerinde tekrar milletvekili adayı oldu. Ancak seçimlerin neticesini öğrenemeden 18 Ekim 1957 tarihinde İstanbul'da:

"-Hürriyet!.. Hürriyet!.." diyerek son nefesini verip varlığına inanmadığı Dâr-ı Ukba'ya gitti!.. Cenâzesi, Feriköy Mezarlığı'na defnedildi.

Bütün hayatı boyunca bir kere bile Hz. Peygamber'in adını anmamış olan bir adamın son sözü, "Allah!.." olacak değildi ya!..

Te'lif ve tercüme basılmış pek çok eseri vardır.

E-AHMED EMİN YALMAN (1888-1972)

a-Fikirleri

Ülkemizde İslâm'dan inhirafın ilk resmî tezâhürü, 1839 tarihinde îlân olunan **"Tanzimat Fermanı"** iledir. O tarihten itibaren **"Islahat"** nâmı altında gerçekleşen her içtimâî değişiklikle dinin müessiriyeti biraz daha azaltılarak Yahudi güdümlü İttihad ve Terakkî Komitesi'nin ülkeye hâkim oldukları Balkan ve Birinci Cihan Harbi günlerine gelinmiştir.

Yüce İslâm Dini'nin devlet ve millet üzerindeki mutlak hâkimiyetine kat'î bir darbe vurmaya teşne olan bu gürûh, 1911 Trablusgarb Harbi'yle başlayan müteselsil askerî harekât sebebiyle bu emellerini gerçekleştirmek imkânı bulamamış[323] bu tâlih (!) onların **"B Takımı"**ndan olan **M. Ke-**

---

323 Teşkîlât-ı Mahsûsa lideri Albay **Hüsameddin Ertürk** şöyle diyor:

*"...Başkumandan vekilinden bu emri alınca meştûreden verilen tahsisât ile Almanlar'ın bu hususa tahsis ettikleri denizaltı ile **Yusuf Şetvan** Beyefendi'yi Trablusgarb'a göndermiştik. **Abdülhamid** Devri'nde müte-*

mal Paşa'ya yâr ve yâver olmuştur.

Osmanlı'nın yıkılış hengâmındaki çoğu din karşıtı yarı münevverlerinden biri olan **Ahmed Emin Yalman**, kendisi de bir üyesi bulunduğu[324] İttihadçılar'ın bu akîm kalmış teşebbüslerini hâtıratında teessüflerle şöyle anlatmaktadır:

Ahmed Emin Yalman
(1888-1972)

Önce İttihadçılar'ın masonlukla alâkalarına; *"...Sarıklı meb'usların muhîtinde cerbezeli ve*

---

*addid dâvetlere bir türlü icâbet etmeyen Şeyh Hazretleri, nihayet **Sultan Mehmed Reşad**'ın dâvetini kabul etmiş ve Alman denizaltısı ile, **Yusuf Şetvan** Beyefendi'nin refakat ettiği yolculuktan sonra sâlimen İstanbul'a vâsıl olmuş ve Padişah'ın misafiri olarak Topkapı Sarayı'nda ikamete başlamıştı. **Yusuf Şetvan**, müteaddid defalar **Sultan Mehmed Reşad**'ın huzurunda bulunmuş ve **Enver Paşa**'nın telkinleri altında nihayet İslâm memleketlerine gitmeye ve onları Halife ordularına yardım hususunda iknaa çalışacağını bize vaad eylemişti. **Enver Paşa**'nın ümidi şu idi:*

***Şeyh Sünûsî** Hazretleri'nin İslâm Âlemi'nde büyük bir nüfûzu mevcuddu. Bundan istifade edilecekti. Bir ara **Enver Paşa**, Şeyh Hazretleri'ne:*

"-Muhterem Şeyh Hazretleri!.. İslâm Dünyası yarın bir İslâm Konfederasyonu teşkil edecektir. Hicaz'a, Irak'a, Yemen'e, hattâ Suriye'ye muhtariyet vermeyi düşünüyoruz. Bu takdirde Hilâfet, bu İslâm Devletleri'nin seçecekleri ve müştereken tanıyacakları bir makam olacaktır. Bu takdirde zât-ı devletlerinin de bir gün Hilâfet'e intihabı mümkün olacaktır!"

***Şeyh Sünûsî** Hazretleri, **Enver Paşa**'nın bu iltifatına gülerek şöyle cevap vermişti:*

"-Osmanlı İmparatorluğu karşısında hiçbir Müslüman hükümdar, Hilâfet'e lâyık olamaz!.. O, yalnız ve haklı olarak Âl-i Osman'a has bir mevki-i muallâdır. Onlar asırlarca hizmetleri ile bu makama hak kazanmışlardır!.." demişti." (Bkz: **Hüsameddin Ertürk**- İki Devrin Perde Arkası, İstanbul, 1996, sh: 171 vd.)

324 **Ahmed Emin Yalman**- Gördüklerim ve Geçirdiklerim, c: I, İstanbul, 1970, sh: 67.

*sürükleyici bir adam olan **Abdülaziz Mecdi Efendi**'ye gitmiş ve şunları söylemişti:*

*"-İttihadçılar, bizzat mason olmakla kalmayarak, ulemâdan birçoğunu ve bu arada bizzat **Şeyhülislâm Musâ Kâzım Efendi**'yi localarına almışlardır. Ben size mason işaretlerini ve parolalarını öğreteyim, Şeyhülislâm Efendi'yi yoklayınız, sözlerimin doğru çıktığını göreceksiniz."*

Mesele şuydu: Meşrûtiyet'in îlânından evvel masonluğun Rumeli'de oynadığı rol, ilândan sonra İstanbul'a geçmişti. Kabine üyelerinden, ileri gelen memurlardan, fikir adamlarından, bilhassa sarıklı hocalardan birçoğu mason olmuştu."[325] dedikten sonra hâtırâtının ileriki sayfalarında hayatı boyunca müdafaa edeceği bâtıl görüşlerinin bu ibtidâî safhasını şöylece ortaya koyuyor:

*"Balkan bozgununu fazla batılılaştığımızdan dolayı Allah tarafından verilen bir ceza sayan, bir ümmet hâline gelmemizde ve birleşik bir İslâm Âlemi'ne dayanmamızda necât arayn muhitler eksik değildi. Adını **"Sebilürreşad"**a çeviren eski gerici **"Sırât-ı Müstakim"**in yanında **Beyânü'l-Hak**, **Mahfel**, **Livâ-i İslâm**, **Mekâtip** ve **Medâris** adlı dînî dergiler yer almıştı. Fakat ona karşılık İçtihad gibi dergilerin sütunlarında dînî taassuba karşı şiddetli yazılar almış yürümüş ve tabiî diye karşılanmıştı. Umûmî olarak eski sâbit taassuba uymayan dînî görüşlere âid münâkaşaların hükümet ve polis kuvvetiyle susturulması itiyadı ortadan kalkmıştı.*

Dînî müessese ve inançları değişen şartlara uygun bir hâle getirerek, dînî kuru ve mihânikî bir ibâdet sahası hâlinden çıkararak millî tesânüdün yanında dînî tesânüdü bir içtimâî enerji ve tesânüd kaynağı hâline getirmek ve kapalı olduğu iddia edilen içtihad kapısını yeniden açmak isteyenler de serbestçe ortaya atılmıştır.

---

325 **Ahmed Emin Yalman**- a.g.e., sh: 178 vd.

Çöken imparatorluğun yerine Türk milliyetçiliğinin gelişmesini ve millî mukadderâta şuurla sahip çıkmasını isteyen unsurlar, büyük fikir adamı ve vatansever ***Ziya Gökalp'in*** *idâresi ve Türkçülük bayrağı altında toplanarak,* ***"Genç Kalemler"****,* ***"Türk Yurdu"****,* ***"Küçük Mecmua"****,* ***"Halka Doğru"*** *gibi dergiler meydana getirdikten başka Türk Ocağı'nı sağlam ve akıncı bir inkılâp müessesesi hâlinde ilerletmişlerdir.*

Batı Medeniyeti'ne uymayı başlıca hedef bilenler, acı bozguna, köhne bir temel üzerinde taklid ve sathî müesseseler kurmamızın sebep olduğunu ileri sürmüşler, temelli bir batılılaşma için bu bozgundan münâsip bir hareket noktası bulunamayacağını anlatmaya çalışmışlardır."[326]

Hâtıratının daha ileriki sayfalarında ise, **"Din ve Devletin Ayrılması"** serlevhası adı altında İttihad ve Terakkî'nin din sahasında **"ıslahat"** adıyla yapmayı plânlamış olup da harb-darb sebebiyle akîm kalmış olan inkılâp hamlesini, O'nun:

"-Ne yazık ki, bu dînî ıslahat cereyanı Mütâreke yıllarında sıfıra indirilmiş" cümlesi ile nihayetlendirdiği sözleri aynen şöyledir:

"DİN VE DEVLETİN AYRILMASI

Harb yıllarında meydana getirilen en büyük ıslahat hareketi, din ve devletin ayrılmasına zemin hazırlanmasıdır. Dînî Cihad'ın ilânının iflâsla neticelenmesi, hattâ Peygamber sülâlesinden gelen ve Mekke Emîri olan ***Şerif Hüseyin****'in düşman tarafına geçmesi, bu ıslahatı kolaylaştırmıştır. Hâdise halktan gizli tutulmuş, yalnız 18 Haziran 1916 tarihli gazetelerde şöyle bir fıkra çıkmıştır:*

«Mekke Emîri Şerif Hüseyin Paşa, îcabı dolayısıyla bu vazifeden azledilerek, yerine Şerif Ali Haydar Paşa geçirilmiştir.»

---

326 **Ahmed Emin Yalman**- a.g.e., sh: 193 vd.

*Hâlbuki Türkiye'de mühim gelişmelere yol açan hâdisenin esâsı, **Lord Kitchner**'in Mekke Emîri **Hüseyin**'le temasa geçmesi ve Arap istiklâlini garanti etmesi şeklinde başlamıştır. **Kitchner**, 14 Temmuz 1915'de Türkiye aleyhine olarak Araplar'ın harbe sokulması hakkındaki şartlarını bildirmiş ve 30 Ocak 1916'da uzun pazarlıklardan sonra **Hüseyin** ile İngiltere ve Fransa arasında bir anlaşmaya varılmıştı. **Hüseyin** derhal Mekke'deki Türk kıtalarına hücum ederek esir almış, yalnız Medine **Fahri Paşa**'nın kumandasında harbin sonua kadar dayanmıştır. Meşhur İngiliz casusu **Albay Lawrence**'in entrikalarıyla Araplar'a oynatılan rollerin 1916 ile 1918 arasında güneyde zâyiâta uğramamızda ve imparatorluğun çökmesinde belli başlı bir payı vardır.*

*Bu şartlar karşısında **Ziya Gökalp**, Lâiklik sistemi lehine ilk defa olarak sesini yükseltmiş ve bütün Müslümanlar'la müşterek olan dînî müesseselerle, sırf Türk Milleti'nin varlığı, kültürü ve asrın îcabına göre gelişmesi ile ilgili müesseselerin birbirlerinden tamamen ayrılması ve bu zeminde Batı Âlemi'nde tutulan **lâiklik** yoluna gidilmesi lâzım geldiğini îlân etmiştir.*

Mesele lâfta kalmamış, İttihad ve Terakkî'nin 1916 kongresine kanunların bir tek sistem hâline indirilmesine dâir bir kanun tasarısı teklif edilmiştir. Kanunun tasarısının gerekçesinde şu sözler vardır:

«Şeyhülislâmlığın idâresi altındaki dînî müesseselere kendi otoritelerini diledikleri gibi kullanmak hakkını vermek ve onları birtakım tâlî yük ve gâilelerden kurtarmak istiyoruz. 1871'de Adliye Islahatı yapıldığı zaman birtakım vazifeler dînî bir nitelik taşıyan şer'î mahkemelere verilmişti. Bu mahkemeler, şimdi devletin umûmî adliye sistemine bağlanacaktır.»

Taassup muhitlerinin kıyâmetler koparmalarına ve Şey-

*hülislâm **Hayri Efendi**'nin protesto makamında istifa etmesine rağmen, yeni adliye kanunu tasarısı, 24 Şubat 1917'de Meclis'e gönderilmiş, oradan oyların ekseriyetiyle geçmiş, Ayan Meclisi de yalnız üç muhâlif reyle buna «**Evet**» demiştir.*

Kanuna bağlı bulunan nikâh kanunu icabınca, Türkiye'de dînî nikâh kalkıyor, din farkı olmadan bütün Türk vatandaşları için sivil nikâh kuruluyordu. Poligami (birden fazla karı almak imkânı), ilk hamlede kaldırılamamış, fakat bir adamın ikinci bir karı alması için ilk karısının buna râzı olduğunu yazı ile bildirmesi şart koşulmuştu.

***Ziya Gökalp**, işi bu kadarla bırakmamış, dînî hayatın basmakalıp bir hâlden kurtarılması ve nefsin ıslâhına ve mü'minin Allâh'a lâyık olmasına hizmet eder bir hâle gelmesi için **Halim Sâbit**'le beraber neşrettiği dergi ile, broşürler ve konferanslarla gayretler sarfetmiştir. Onun fikrince Araplar'la Türkler'in Allâh'ı anlayışı arasında farklar vardır. Araplar, Allâh'ı gazap kaynağı, Türkler ise şefkat ve sevgi kaynağı diye kabul ederler. İslâm Dini'nde ikrah ve baskı olmaması ve ferdin vâsıtasızca doğrudan doğruya Allâh'a karşı mesuliyet taşıması esasına dayanarak, **Ziya Gökalp**, şu fikirleri ileri sürüyordu:*

«Fiilî olarak ortalıkta bir taraftan dini yalnız zühd ve ibâdetten ibâret diye kabul eden zâhidler vardır, bir taraftan da îmanları kuvvetli olmakla beraber, Allâh'a lâyık olmanın yolunu bizzat aramak isteyen mü'minler. Biz, zâhidlerin mescidlere girerek, vakitlerini zühd ve ibâdetle geçirmelerini saygı ve sevgi ile karşılarız, fakat onlar da bizi baskı altında tutmaya kalkışmamalı, câmilerde toplanarak ruh ve vicdanlarımızı yükseltecek yolda münakaşalara girişmemizi ve fiilî sûrette hayır işlemeyi ve şerden kaçmayı ön plâna almamızı hor görmelidirler.»

Ne yazık ki, bu dînî ıslahat cereyanı mütâreke yıllarında sıfıra indirilmiştir."[327]

Ahmed Emin Yalman denilince ilk akla gelen **"Vatan Gazetesi"**dir. O zaman zaman başka gazetelerde de yazı yazmış olmakla beraber, asıl nâşir-i efkârı olan kendi çıkardığı bu gazetedir. Uzun süren gazetecilik hayatı boyunca dindarları daima **"gerici, nurcu, ticânî"** ve **"yobaz"** gibi kelimelerle itham edip aleyhlerine kalem oynatmış bulunan **Ahmed Emin Yalman'**ın târizlerinden bu eserin nâciz yazarı bile masun kalamamıştır.[328]

---

327 **Ahmed Emin Yalman**- a.g.e., sh: 278 vd.

328 1959 senesinde Büyük Doğu Dergisi tekrar yayınlanmaya başlamıştı. Ben o zaman Süleymaniye'de Kirazlı Mescid Sokağı'nda kâin büyük bir ahşap konağı, **"Seyhan Talebe Yurdu"** adıyla işletmekteydim.

O yıl Kurban Bayramı'nda Üstâd'ın sevenleriyle Seyhan Talebe Yurdu'nda bayramlaşacağına dâir Büyük Doğu'ya bir îlân vererek bir gösteri yapmak istedik.

Yurtta aynı zamanda elli kişinin yemek yiyebileceği bir salon vardı. Fakat tahminimizin fevkinde genç geldi. Salona sığılmadı. Bahçeye çıktık. Bizim toplantılarımızda hiç bu kadar insan olmazdı. İhtimal yüz kişi vardı. Bayramlaşmadan sonra Üstad sohbete başladı. Kalabalığı görünce keyiflenmişti.

Tam bu sırada gençlerin arasında birinin Üstad'ın sözlerini not etmekte olduğunu gördüm. O zaman şimdiki gibi cep teypleri yoktu. Gelenlerin hepsi de tanıdık değildi. Küçük bir ihbarla hem Üstad'ın ve hem de benim başım ağrıyabilirdi. Nitekim Üstad'ın bu yurttaki sohbetinden dolayı birkaç kere savcılığa çağrılmış ve ifade vermiştim. Aramıza gizli polisin sızmamasına imkân yoktu.

Bu sebeple not tutan gence mâni olmak istedim. Gazeteci olduğunu, buna hakkının bulunmadığını söyledi. O'na bulunduğu yerin de, sohbetin de husûsî olduğunu, gazetecilere açık bir toplantıda bulunmadığını izah ederken münakaşa çıktı ve aramızda söz uzadı.

Konuşmacı olarak **Necip Fâzıl Bey**'in dikkati dağıldı ve sordu:

"-Ne oluyor orada?!"

İzah ettim. O gence hangi gazeteden olduğunu sordu. Delikanlı yirmi-yirmi iki yaşlarında gözüküyordu. Pervâsızca:

"Vatan Gazetesi'ndenim!.." dedi.

Bu hususiyeti dolayısıyla başta Üstad **Necip Fâzıl Bey** olmak üzere, hemen hemen çağdaşı olan her islâmcı yazarla polemikleri olan **Ahmed Emin Yalman**'ın görüşlerindeki

---

Herkes pür dikkat kesildi ve Üstad'ın mukabelesini merak etti. Zira Üstad'ın Vatan gazetesi ile arasında geçmiş talihsiz hâdiseler vardı. Kısaca söylemek gerekirse kanlı bıçaklıydılar.

Hakikaten Vatan Gazetesi'ni çıkaran mâhud dönme **Ahmed Emin Yalman**'la Üstad **Necip Fâzıl Bey** arasında şiddetli bir kalem münakaşası cereyan etmişti. 1952 yılında Başbakan Menderes'in seyahatine gazeteci olarak katılıp Malatya'ya giden **Ahmed Emin Yalman**'a, o zaman genç bir lise son sınıf talebesi olan **Hüseyin Üzmez** tarafından bir sûikasd teşebbüsünde bulunulunca (Tafsîlât için bkz: **Hüseyin Üzmez**- Çilenin Böylesi, İstanbul, 1991; **Ahmed Emin Yalman**- Gördüklerim ve Geçirdiklerim, c: IV, İstanbul, 1970, sh: 277) **Necip Fâzıl Bey "azmettirme"** suçu ile itham olunarak hapsedilmişti. O'ndan başka merhum **Cevad Rıfat Atilhan** ve **Serdengeçti Osman Yüksel**'in de hapsedilmesine sebep olan bu **"Malatya Suikasdı"** dolayısıyla Vatan Gazetesi'nde, O'nun sahibi ve başyazarı **Ahmed Emin Yalman** da bütün müslümanlar için tahammül edilemez derecede menfurdu.

Hatta Üstad'ın Beyoğlu'nda bir kumarhânede cürm-i meşhud hâlinde yakalattırılması da bu dönmenin bir tertibi olarak bilinmekteydi.

Üstad, gazeteci gence:

"-Getir notlarını, bakayım, ne yazmışsın?!" dedi.

Genç:

"-Hayır efendim. Ben basın kartını hâiz bir gazeteciyim. Dilediğim notu alırım ve bunları da kimseye göstermeye mecbur değilim!.." dedi.

Hayret, Üstad kızmadı. Bir bayram toplantısını bir münakaşa ile tatsızlaştırmak istemiyordu. Sâkin bir sesle:

"-Evlâdım!.." dedi. "Senin sahip olduğun o basın kartını ben yirmi beş yıldır taşıyorum. O kart sana böyle bir hak sağlamaz. Burası husûsî bir yerdir. Bir insanın şahsî evi gibi... Biz bir gazeteciyi istersek içeri alırız, istemezsek almayız!.." dedi.

Çocuk inad etti:

"-Bu, ilânla tertiplenmiş bir toplantıdır. Husûsî olamaz!.. Burada bulunmak için kimsenin müsâadesine ihtiyacım yoktur. Notlarımı da göstermem!.."

Üstad, sükûnetini muhafaza ederek:

"-Tamam, notlarını gösterme! Ne yazmış olursan ol!.. Sadece kabul et ki, burada bizim müsaademizle duruyorsun!.. Bunu itiraf et ve kal!.." dediği hâlde O inad etti ve orada kalmak için müsaademize ihtiyacı olmadığını

çarpıklığı, O'nun Vatan Gazetesi'nde yayınlanmış olan bir-iki yazısını esas alarak arz etmek istiyoruz.

Bu yazıların ilki, **"İnkılâb ve Din"** başlığını taşımaktadır.[329] Yazar, bu makaleyi 1948 yılı Kurban Bayramı vesilesiyle yazmıştır. Bu tarih, çok partili hayata geçilmiş olduğu bir zamandı. Ayrıca O'nun kendisi de yeni kurulan Demokrat Parti'yi desteklemekteydi. Bu sebeple o günün siyâsî şartları icabı olarak hem nalına ve hem de mıhına vurur bir sûrette makalesine şöyle başlamıştır:

"Bugün dînî bir bayramdır. Günün tabiî mevzuu da

---

tekrarladı. Üstad, talebini bir kere daha tekrarladığı hâlde, O, alttan almadı. Bunun üzerine Üstad gürledi:

"-Defol buradan!.."

Çocuk, şöyle bir etrafına bakındı. Bir an üzerinde gezinen nefret nazarlarının altında yüzü sarardı ve çantasını toplayarak kalkmaya davrandı. Biz de iki-üç kişi koluna girerek O'nu kalabalık içinden çıkardık. Birinin taşkınlık yaparak O'na bir tokat vurmasından korktuğum için dış kapıya kadar bizzat çıkardım. Tam o sırada toplantıya gecikenlerden biri ile kapı önünde karşılaştık. Durumdaki anormalliği görünce:

"-Ne o?!" dedi.

Cevap verdim:

"-Hiç, bu bizden değil!.. Araya karışmış, kendisini geldiği yere gönderiyoruz!.."

Çocuk, demek, bu son sözümü aklında tutup gazetede kendisini gönderen **Ahmed Emin Yalman**'a anlatmış ki, ertesi günkü yazısını, benim bu sözüm üzerine kurmuş: **"İkilik Zehri"** adıyla, aleyhimize bir başyazı döşendi. (Bkz: **Ahmed Emin Yalman**- İkilik Zehri (başyazı), Vatan Gazetesi, 16 Nisan 1959 tarihli nüsha.)

Bunda yapabileceği her türlü tezvîrâtı yapmış, bizi Anadolu'dan gelen gençleri zehirlemek (!) ve gerici (!) yapmak için yurtlar açmakta olan bir teşkilat veya kadrolaşma içinde göstermiş ve aklınca müdde-i umûmîye sermaya çıkarmaya çalışmıştı.

Hakikaten ben, açtığım bütün yurtlarda -ki, bunlar yedi tanedir- elimden geldiğince islâmî faaliyette bulunmuşumdur. **Ahmed Emin Yalman** gibilerce ise, en afv edilmez cürüm (!) böyle Allah irâdesinin galebesi için çalışmaktı.

329 Bkz: Vatan Gazetesi, 6 Ağustos 1948 tarihli nüshadaki başmakale.

dindir. İnkılâp kıymetleri zâviyesinden dinin insanların hayatındaki mevkii bakımından ve bir de ideal gâye bakımından bu mevzuu tenkitli bir ruhla gözden geçirmek doğru olur.

*"**Türk İnkılâbı**" dediğimiz devir, münakaşaya cevâz vermeyen bir taassub ve istibdat safhası geçirdikten, resmî hakikatler, resmî bir tarih, resmî bir ilim yarattıktan sonra, tenkid projektörü altına alınmaya müsaid bir safhaya varmıştır. Bu devri, kimimiz çok büyültürüz, kimimiz çok küçültürüz. Hakikat ikisinin ortasındadır. Hele din bakımından inkılab kıymet ve telâkkîleri arasında tam bir tezad vardır.*

*İnkılâp devri; Türk Milleti'nde ve Müslüman Dini'nde zaten mevcud olan lâiklik istidadını işleyerek, **Ziya Gökalp**'in bilhassa Birinci Cihan Harbi yıllarında büyük bir sabır ve anlayışla sarfettiği gayretlerden istifade ederek muazzam bir başarı elde etmiştir ki, o da dînî müdahalelerin yarattığı zincirlerden aklı kurtarmak ve nakle, yani an'aneden kuvvet alan keyfî ve indî nüfuz ve otoriteye karşı aklın hâkimiyet kurmasına imkân hazırlamaktı.*

*Aklımızı serbestçe kullanmamızı günah ve küfür sayan kaba softalık, cehâletin bir âleti diye nice asırlar karşımıza dikildi. "**Benden fetvâ almadan adım atamazsın!..**" diyerek İslâm Dini'nin yüksek ruhuna karşı bizzat boyuna günah işledi ve hürmetsizlik gösterdi. Kaba softa, bu rolünde, kötü bir politikacıdan başka bir şey değildi. Sadece hasis, şahsî nüfuz ve menfaat arıyordu.*

Şunun ve bunun, dini silâh yaparak aklımızı zincire vurmasını, siyâsete, idâreye, hukuka, terbiyeye, ilme karışmasını kökünden önlemiş olmak, cidden Türk inkılabının lehine kaydedilecek bir şeydir. Bu an'aneye hepimiz dört elle sarılmalı ve bunu yobazlığın ekseriyetle hesaplı ve tamamile beşerî olan tecâvüzlerinden korumalıyız. Dinin asıl kendine has olan vâdilerde, vazifesini tam bir hülûsla görmesinin şar-

tı da yine budur.

Buna mukabil, inkılâp kıymetlerini bir tahakküm kalesi hâline indiren ve dinde tenkid ettikleri kusurları bizzat başka bir şekilde tekrar ederek kendi kendilerini inkılâbın bekçisi, softası ve fetvacısı rolüne çıkaran insanlar, dinin ve bilhassa İslâm Dini'nin ulvî mânâlarını anlamaktan âciz kalmış kimselerdir."

Ahmed Emin Yalman'ın bu makalesindeki, ***"Dinî müdahalelerin yarattığı zincirlerden aklı kurtarmak ve nakle, yani an'aneden kuvvet alan keyfî ve indî nüfuz ve otoriteye karşı aklın hâkimiyet kurmasına imkân hazırlamak"*** tarzındaki sözleri, hem İslâmiyet ve hem de İslâm âlimleri hakkında tam bir bühtandır. Hangi islâmî kaide, aklı zincire vurmaktadır?! Aksine aklın, yüce İslâm Dini'ndeki mümtaz mevkiini bilmek için âlim olmaya bile lüzum yoktur. En câhil müslüman bile rahatlıkla bilir ki, kulun mükellef, yani mes'ul olmasının iki aslî şartı vardır. Bunların biri **"büluğ"**, diğeri ise **"akıl"**dır. Aklı olmayanlar, bütün mükellefiyetlerden muaftır.

Ayrıca Kur'ân-ı Kerim'de birçok kereler **"yâ ulu'l-elbâb"** yani **"ey akıl sahipleri"** hitâbı mevcud olduğu gibi defaatle **"Efelâ ya'kilûn: Akıl etmezler mi?!"**, **"Efelâ yeş'urûn: İdrâk etmezler mi?!"** gibi akla ve tefekküre hitap eden beyânlar mevcudken **"dinin, aklı zincire vurduğu"** iddiası cehâletten ziyade husûsî bir maksaddan başk türlü kabil-i izah mıdır?! O maksad da -hiç şüphesiz- aklı, naklin önüne geçirmektir ki, bu görüş, aslâ islâmî değildir!..

Zira İslâm nazarında akıl, bir olan Allâh'ın varlığını kabule kadar mutlak bir sûrette hür olduğu hâlde ondan sonra vahiyle mukayyeddir. Aklın kudretini sonsuz kabul eden rasyonalistlerden İslâm'ı ayıran husus budur.

Vahiyle terbiye edilmemiş akıl, azgın bir at gibidir. Onu

kendi başına buyruk bir şekilde kullanmakla hak ve hakikate ulaşılamayağı, filozofların birbirlerini nakzeden sonsuz beyânları ile sâbittir.

Bütün reformcular için müşterek bir sapıklık olan **"aklı, naklin önüne geçirme"** gayreti merdud olup doğrusu aklın, vahyin hikmetine nüfuz etmek üzere kullanılmasıdır. Bununsa bir ilim olarak bütün mantıkî icaplarıyla büyük islâm âlimlerince hassas bir sûrette tesbit edilmiş olduğu ehline mâlumdur. Bu gerçekten haberdar olmayanların veya haberi olup da islâm âlimlerini toptan reddedenlerin müslümanlara söyleyecek bir sözleri yoktur ve olamaz!..

Ahmed Emin Yalman, adı geçen makalesinde bir sû-i misali emsâl göstererek öyle takdirlerle yâd ediyor ki, evlere şenlik!.. O diyor ki:

"Her din muhteremdir, her din Allâh'a yaklaşmak ve daha iyi olmak hasretinin bir ifadesidir. Dinlerin kendi hesaplarına mutlak bir üstünlük ve inhisar iddia etmeleri ve başka dinleri hakîr görmeleri, din mefhumunun doğrudan doğruya inkârıdır.

Birkaç hafta evvel, doksan yaşında olduğu hâlde vefat eden eski Bâbıâli sicil umûm müdürü ***Ohannes Ferid****'le eski hocası* ***Gaziantepli Hasırcızâde*** *arasındaki konuşmayı defalarca anlatmıştım. Bu münâsebetle bir defa daha tekrar edeyim: Doğuş itibariyle ermeni Ortodoks olan* ***Ohannes Ferid****, hocasından aldığı hidâyetin tesiri altında Müslüman olmaya karar veriyor. Hocasına bunu söyleyince* ***Hasırcızâde****'nin mukabelesi şu oluyor:*

"-Her din insanı Allâh'a yaklaştırır. Sen kendi dinini değiştirip Müslüman olursan, seni yetiştiren anan ve baban ile aran açılır. Onları müteessir edersin, haklarını yersin. Böyle bir şey yaparsan bir daha sana elimi öptürmem."

Üç çeyrek asır evvelki Türkiye'de böyle bir ruh yaşa-

*tan muhteren **Hasırcı Hoca**, din mefhumunun en ulvî şeklini ifade etmiş demektir. Zaten Müslümanlığın lehinde olarak söylenecek en mühim noktalardan biri, İslâm Dini'nin Hıristiyanlık ve Mûsevîlik iki büyük dini resmen hak dini olarak kabul etmesidir ki, başka dinler böyle bir tesâmühe varamamışlardır."*[330]

Ahmed Emin Yalman, Ohannes Ferid adındaki bu ermeni vatandaşımıza âid bu vak'ayı daha sonra kaleme aldığı hâtıralarında daha geniş bir sûrette ve yine takdirkârlıkla anlatmıştır.[331]

Müslüman olmak isteyen bir ermeniye:

"-Eğer böyle bir şey yaparsan hoca sıfatıyla sana bir daha elimi öptürmem. Sen din değiştirirsen, anan, baban, yakınların üzüleceklerdir. Sen onlara kahır ve zulüm etmiş olacaksın, hayatını borçlu olduğun kimselere zulmetmeye ise din cevaz vermez. Sen iyi adam olmak istiyorsan, din değiştirmeden de bu imkânı bulabilirsin. İyi niyetliler ve temiz içliler için her din, bir hak yoludur."[332] tarzında, **Hasırcızâde** nâmındaki güyâ hoca birisine atfen naklettiği bu sözler, **Ahmed Emin Yalman**'ın tavsifi vechile bir tesâmüh (tolerans) değil, tam bir ahmaklık ve hattâ hâinliktir. Zira bir Müslüman bilir ki, Hıristiyanlık ve Mûsevîlik'in hak kabul edilişine âid değerlendirme, onların aslı hakkındadır. Bugünkü muharref (tahrif edilmiş) sapık muhtevâları ise, İslâm nazarında mutlak olarak merduddur. Bu gerçeği **"hoca"** sıfatını hâiz bir kimsenin, hattâ **Ahmed Emin Yalman**'ın bile bilmediğine inanmak, aslâ mümkün değildir. Bu durumda şu adamları, **"Diyalog"** peşinde koşan **Fethullah Gülen** ve ekibinin mü-

---

330 a.g.m.

331 **Ahmed Emin Yalman**- Gördüklerim ve Geçirdiklerim, c: I, İstanbul, 1970, sh: 174 vd.

332 **Ahmed Emin Yalman**- a.g.e., sh: 174.

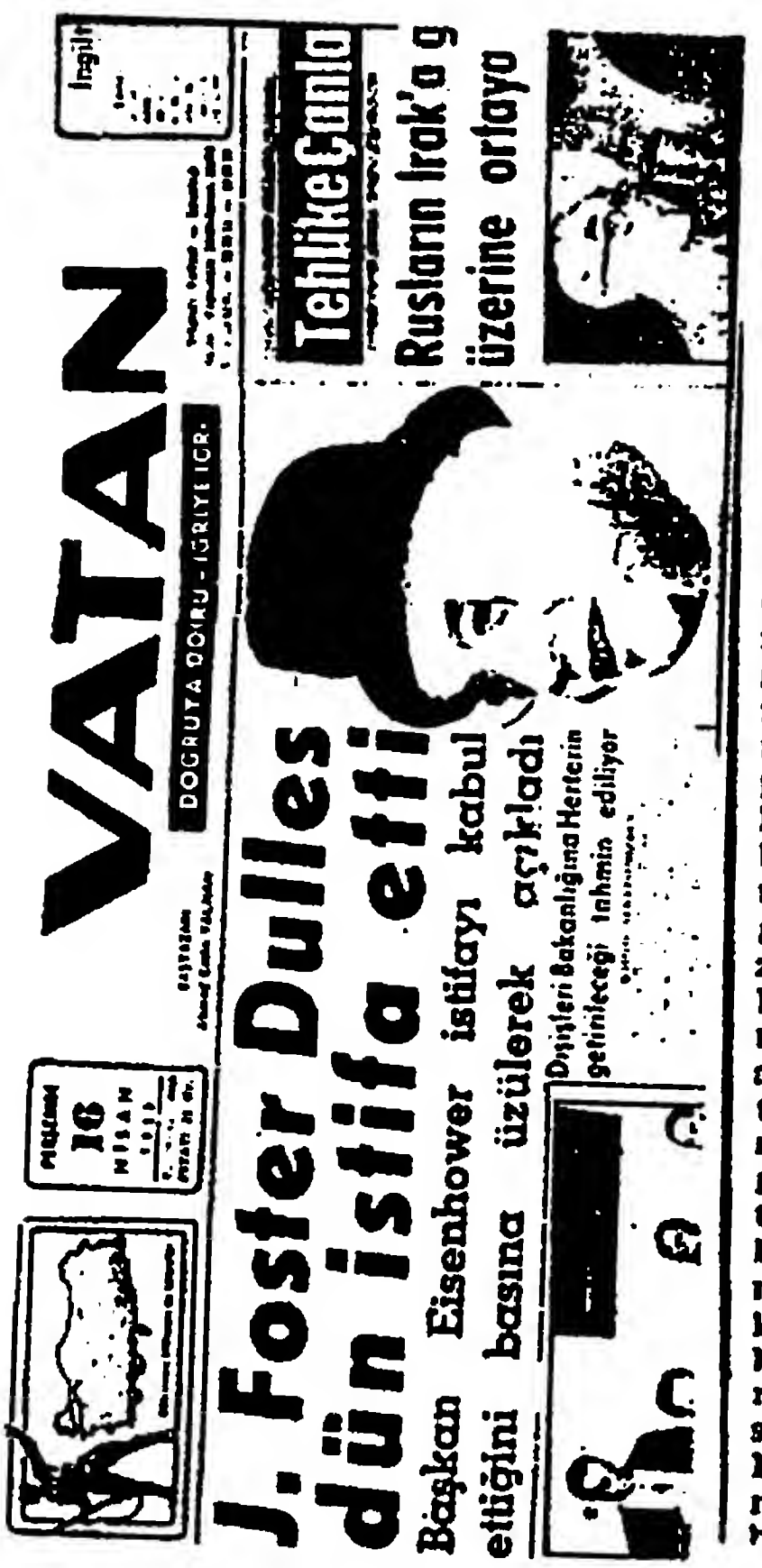
VATAN
DOĞRUYA DOĞRU - İĞRIYI İĞR.
İngiltere
Tehlikeçiolo
Rusların Irak'a g
üzerine ortaya
J. Foster Dulles
dün istifa etti
Başkan Eisenhower istifayı kabul
etliğini basına üzülerek açıkladı
Dışişleri Bakanlığına Herter
getirileceği tahmin ediliyor

İkilik Zehri

Ahmed Emin YALMAN

Evvelki gün münevver üniversiteli öğrencilerden mürekkep bir grup ziyaretime geldi. Gençler bana dediler ki: «Çok üzgünüz. İçimizi dökmeğe ve ümid aramağa geldik. Atatürk'e, inkılâblara ve rejime düşman olan cephe, üniversite muhitine apaçık ve pervasızca zehirlerini saçıyor. Bazı talebe yurtları bunların bir neyi tekkesi haline konulmuştur. Anadolu köşelerinden gelmiş, henüz gözü açılmamış, zihni aydınlanmamış gençler kurban diye seçiliyorlar, kurnazca usullerle telkin ve tahrik altına alınıyorlar. Gerilik taraftarları, «bizler, onlar» diye ayırıcı bir fesat dili kullanarak, gençlik içinde bir uçurum, bütün memlekette kin ve nefretlere dayanır bir ikilik yaratmağa çalışıyorlar, memleketin kanunlarını hiçe saymaktan çekinmiyorlar. Belli ki maksatları, Atatürk'ün gençliğe olan vasiyetini ve emanetini ciddiye alan münevver gençliğin içine nifak sokmak, bu selâmet ve hasret cephesini böylece çökün

Mâhmud dönme Ahmed Emin Yalman'ın bahsi geçen başyazısı

beşşirleri kabul etmekten başka çâre yok demektir!..

Ahmed Emin Yalman, ikinci makalesinde de yine devrin siyâsî şartları icabı olarak **"Tek Partili Devri", Hitler** Almanyası'na teşbih ettikten sonra, dinle ilgili görüşlerini dört paragraf hâlinde şöylece ifade etmiştir:

"1-Din ile inkılâbın münâsebetlerindeki karanlık vaziyeti tasfiye etmek ve aydınlık yaratmak, din tefsircilerinin değil, memleketin fikir adamlarının vazifesidir. Bu dâvâ halledilmezse, ileriye doğru yapacağımız hamleler, sağlam bir temele dayanmayacaktır. Çünkü din dâvâsı birçok ruhlarda bir ukde olarak kalacaktır.

2-Dînî müesseseler, şurada burada buhran ve sarsıntı geçiriyorsa, bu hâl, eskiler tarafından sırf şekiller üzerinde inat edilmesinin, günün diliyle konuşulmamasının ve yeni neslin ruhuna olan intibâkın geciktirilmesinin neticesidir.

3-Hıristiyanlık Âlemi'nde engizisyon ruhu hüküm sürdüğü ve mezhep kavgaları yüzünden sellerle kan aktığı zamanlarda Müslüman memleketlerinde içtihad kapıları açık duruyordu; vicdan hürriyeti vardı; itikadlardaki tenevvü İslâm Dini'nin asil ruhuna zindelik veriyordu.

4-İslâmiyet'te bir dînî inkılâp yaratmak ve vicdan hürriyeti devrine tekrar kavuşmak için her imkân vardır."

O'nun bu makalesinde manşetten verdiği sözler ise şöyledir:

"Uzak bir mâzide kapanan içtihad kapısının açılması ve bir dînî inkılâba doğru gidilmesi zamanıdır. İçtihad kapısının açılması vicdan hürriyetinin tam mânâsıyla hüküm sürmesi demektir."[333]

Bu **"ilerici"** geçinen, bizimse kendilerine **"yenilikçi"** dediğimiz güruhun hemen hemen hepsi de **"içtihad kapısı"**nın asırlarca evvel kapatılmış olmasından şikâyetçi-

333 Vatan Gazetesi, 7 Ağustos 1948 tarihli nüshadaki baş makale.

dirler. Bunlar, İslâm Dünyası'nın teknik sahada geri kalmışlığını hep bununla izah etmektedirler. Hâlbuki içtihad kapısı, ehli için kıyâmete kadar açıktır. Eğer bir zamanlar âlimler, bu kapının kapandığını ifade etmişlerse, bu fiilî bir durumun ifadesinden başka bir şey değildir. İyi ki de öyle söylemişlerdir. Yoksa örnek olarak zikrettiğimiz **Hüseyin Câhid** ve **A. Emin Yalman** gibi din sahasında câhil ve kötü niyetli kimseler, inanç ve amel itibariyle ortalığı sise boğarlardı. **"Kapandı"** denildiği hâlde, bir kısım müfsidlerin âşikâr tahriflerini **"içtihad"** olarak kabul ettirmeye çalışmaları karşısında o tarihî karar olmasaydı, bu dinin şimdi tanınmaz bir hâle geleceği muhakkaktı. **Yalman**'ın bir önceki makalesinde **"İnkılâp Devri Türk Milleti'nde ve İslâm Dini'nde zaten mevcud olan lâiklik istidâdı"** diyebildiğine göre, sapla şekeri birbirine karıştırmaktan kurtulmak mümkün olabilir miydi?! Bereket versin ki, halk, bu baykuşları dinlemeyerek bildiği yolda devam edip gitmiştir.

Ahmed Emin Yalman'ın bu yazılarına, onların yayınlandığı sırada cevap vermiş olan **Eşref Edib Bey** diyor ki:

*"**«Din ile inkılâbın münâsebetlerindeki karanlıkları aydınlatmak ve din dâvâsını halletmek din adamlarının değil, fikir adamlarının vazifesidir.»** sözü kendi kendini içinden yıkan bir safsatadır. Hem din mütehassısı olmayacak, hem din mühimmesini halledecek... Hem içtihadın ne olduğunu bilmeyecek, hem içtihad edecek... Hiç böyle şey olur mu?*

*Bir yerde **«dinde geçirilen buhran ve sarsıntı eskiler tarafından sırf şekiller üzerinde inat edilmesinin neticesidir.»** deniliyor. Biraz sonra **«Hıristiyanlık âleminde mezhep kavgaları yüzünden seller akarken Müslüman memleketlerinde içtihad kapıları açıktı ve vicdan hürriyeti vardı»** deniliyor. Demek ki, eskiler şekiller üzerinde inat etmiyorlar-*

mış..."[334]

Daha sonra **A. Emin Yalman**'ın makalelerindeki tenâkuzları nakleden yazar:

*"Makale yazarının birbirini tutmayan ve her adımında bir bataklığa saplanan fikirlerinin mâhiyetini gösterdikten ve meslekî ihtisası olmayanların bu gibi mühim mevzulara karışmasından ne derece mahzurların doğabileceğine işaret ettikten sonra **Ahmed Emin**'in bu yazılardan asıl gâyesi olan esas meselelerin incelenmesine geçelim.*

Bu meseleler, O'nun tabiriyle söyleyelim, uzak bir mâzide kapanan içithad kapısının açılması ve bir dînî inkılâbıa doğru gidilmesi meseleleridir. Bunları öteden beri söyleyenler çoktur. Lâkin işin biraz iç yüzüne nüfuz edince bu iki dâvânın aslâ kavranılmadan ileri sürüldüğü ve söyleyenlerin, Müslümanlık esasları ve tarihi hakkında bir bilgiye sahip olmadan bir fantezi olarak böbürlendikleri ve bu fikirleri sırf garpta cereyan eden Hıristiyanlık kavgalarına uyulmak, orada yapılan hareketlere körü körüne ittibâ etmek için sırf taklitçilik ruhuyla hareket ettikleri görülür.

Bu yanlış yol, garblılaşmak fikrinin yanlış telâkkisinden neş'et etmektedir. Garplılaşmak, fen ve teknik saha içindir. Kültür meselesinde ise, böyle bir harekete aslâ mahal yoktur. Zira bir Türk'ün Frenk olmasına ve millî bünyemizin ecnebî an'anelerine intıbakına ne maddeten, ne de aklen imkân yoktur.

*Dînî inkılâp istemenin mâhiyeti nedir? Bu mevzua girmek için önce garpta din inkılâbının **"Réforme"**un niçin ve nasıl vukua geldiğine dinler tarihi ve aynı zamanda inkılâp tarihi bakımından kısaca bir göz gezdirelim:*

*Mâlumdur ki, İnciller, **Hazret-i İsâ**'nın sahneden çekil-*

---

334 Bkz: **Eşref Edip**- Vatan Gazetesine Cevap, Sebilürreşad, c: I, s: 15, (Eylül, 1948), sh: 227.

mesinden sonra yazılmaya başlanılmış ve dördüncü asırda yüzlerce İnciller arasından dört İncil seçilmiştir. ***Kostantin*** *tarafından Hıristiyanlık resmî din olarak ilân edilince mâbetlerde eski putların yerini Nasrânî tasvirleri almış, fakat eski putperestlik an'aneleri yine devam etmişti. Ruhbâniyetin ihdâsı, patriklerin yeni yeni mezhepler çıkarmaları, aforoz sistemi, mukaddes kitaplar hâricinde ilmin memnûiyeti, İndulgence'lar, kilisenin ağır vergileri, mes âyini, ruhban hâkimiyeti ve engizisyon hareketleri birbiri ardından Ortaçağı sarmıştı. Bu tahammül edilmez hâller karşısında Rönesansın cehâlet ve taassupla mücâdelesi başladı ve neticede hayata kavuşmak ve nefes almak için dînî inkılâp bir zarûret hâlini aldı. Bu netice hem mâkuldür, hem gâyet tabiîdir ve yerindedir.*

Müslümanlık'ta ise, din, Peygamber'in hayatında kemâle ermiş ve tamamlanmıştır. Kur'ân, nüzulü ânında yazılmış ve ezberlenmiş, Peygamberin vefâtını tâkip eden yıllarda Kur'ân nüshaları teksir edilerek etrafa gönderilmiştir. Peygamber'in sözleri, hâl ve hareketleri ayrı bir itina-yı mahsusla zaptedilmiştir. Müslümanlık, akla istinad etmiş, ilmi teşvik etmiş, fikir ve vicdan hürriyetini kurmuş, ilk günlerden itibaren müçtehidler, imamlar ve âlimler birbirini takip etmiş ve hudutsuz bir hürriyet içinde ilim ve fikir münâkaşaları yapılmış ve dînî esaslar olduğu gibi, hiç tahrife uğramadan tesbit edilmiştir.

Bundan başka dinde ruhbaniyet menedilmiş, ilme ve akla zincir vurulmak şöyle dursun, büyük bir serbestî verilmiş!.. Usr ve hareç (güçlük ve meşakkat), cebir ve ikrah kaldırılmış, bilâkis bütün insanlara şefkat ve sevgi, müsâvât ve serbestî, adl ve ihsan esasları kabul ve tatbik edilmiştir.

Şimdi şu karşılıklı iki levhaya dikkatle bakalım:

Din tarihi ve din mevzuatı bakımından birbirinden ayrı

*tâlihe mazhar olan bu iki müesseseden birinin zarûrî olarak vardığı reforma, diğerinin zinde esaslarını nasıl benzetelim de zoru zoruna «**dînî inkılâbın zamanı geldi**» diyerek onu da tarihin akışına aykırı âkıbete götürelim?*

*Garpta dînî inkılâp, **İsa**'nın İncillerde yazılı şahsî tâlimâtına rücû talebinden ibârettir. Kur'ân'da yazılı hükümlerden din bakımından ayrılma var mı ki, biz de Kur'ân hükümlerine rücû isteyelim?!*"[335] diyor.

Aynı zamanda Kanadalı Papaz **Mr. Smith** ile yaptığı bir görüşmeyi gazetesinde yayınlayan **Ahmed Emin Yalman**'ın bir vesile ile serd ettiği dînî fikirlere cevap veren **Ömer Rıza Doğrul** diyor ki:

*"**Mister Smith**'in **Ahmed Emin Yalman**'a yaptığı telkinlerin temeli, Yeryüzü'nde bütün dinlerin aynı yolda yürüdüğü ve aynı gâyeyi güttüğüdür. Onun için bunlar birbirinin tecrübelerinden faydalanmalı ve ona göre hareket etmelidirler. Bilhassa dinlerin hepsi de bu sırada el ele vererek Komünizmle mücâdele etmeli ve beşeriyetin bu belâdan kurtulması için yardımlaşmalıdırlar.*

Bu, dış görünüş bakımından zararsız gibi görünen telkinler, misyonerliğin bütün ruhunu taşımaktadır.

Din demek, her şeyden önce itikad ve iman demektir. Biz Müslümanlar öyle bir dine sâlikiz ki, bütün itikadları sarihtir, vâzıhtır, kat'îdir ve lâ yetegayyerdir. İslâm'ın itikadları, Hazret-i Peygamber Efendimiz tarafından bildirildiği gibi yaşamaktadır. Bu itikatları her tecâvüzden korumak için, bu itikatların sağlamlığını belirtmek için tutulan hareket tarzı gelişebilir. Fakat asıl itikadlar, hiçbir veçhile değişmez.

*İslâmiyet bu merkezde olduğu hâlde acaba **Mister Smith** gibi bir Hıristiyan misyoneri, itikadlarını nereden aldığını ve kimden telâkkî ettiğini anlayabilecek bir vaziyette*

---

335 Bkz: a.g.m.

midir?

Biz itikatlarımızı Hazret-i Peygamber'den aldık ve bu îtikadların Allah tarafından bildirilmiş olduğuna inandık. Bu itikatlara bağlıyız ve ilelebet bağlı kalacağız.

*Fakat **Mister Smith** neye inanıyor? Allâh'ın birliğine mi? Üçlüğüne mi? Üçlük içinde birliğine mi? Bunların herhangi birisine inanıyorsa, bunu kimden almıştır? Bir peygamberden mi? Bir kiliseden mi? Rûhânî bir meclisten mi? Roma'daki Papa'dan mı, yoksa **Luther**'den mi? Veya daha başkasından mı?*

***Mister Smith**, itikadı her ne ise, bunu **Hazret-i İsa**'dan öğrendiğini söyleyecek olursa, bugün **Hazret-i İsa**'nın bildirdiği asıl itikadlar yalnız Kur'ân'dadır ve Kur'ân'a göre **Hazret-i İsa**, hâlis muhlis muvahhittir, yani bizdendir. **Mister Smith** ise, hâlis muhlis muvahhit değildir. Çünkü hiçbir Hıristiyan mezhebi, hâlis muhlis muvahhid olmadığı için arada ayrılık baş göstermiş ve bu ayrılık, geniş bir mâhiyet almıştır.*

*Şayet **Mister Smith**, **Hazret-i İsa**'yı, Kur'ân'da bildirdiği gibi tanıyor ve öylece kabul ediyorsa, bunu herhalde **Ahmed Emin Yalman**'dan gizlemezdi. Fakat öyle olmadığına göre eldeki İncillere güveniyorsa, bunların hiçbir tarihî değeri olmadığını Hıristiyan münekkidleri apaçık gösteriyorlar."*[336]

Fakat **Ahmed Emin Yalman**'ın papaz **Mr. Smith**'le görüşmesi esnasında serdettiği bâtıl görüşlere en muknî ve en mufassal cevabı, merhum **Raif Ogan** vermiştir.[337] O, makalesine:

---

336 **Ömer Rıza Doğrul**- Sebilürreşad Dergisi, c: I, s: 18 (Ekim, 1948), sh: 277'deki **"Misyonerliğin Yeni Şekli"** ünvanlı makale.

337 Bkz: **Raif Ogan**- **"İslâmiyet'te Reform Olamaz!.."** başlıklı makale, Sebilürreşad, c: I, s: 19, sh: 294 vd.

"İslâmiyet, bütün dinlerde reform yapmış, kemâlin ve tamlığın en yüksek mertebesine erişmiş bir dindir. Onun usûlî itikad ve bu usûlî imanın tatbikatında yapılabilecek ıslahat yoktur ve olamaz! Bunu bildiren Allah'tır, Allâh'a inanılınca da ancak böyledir.

«Elyevme ekmeltü leküm dineküm ve etmemtü aleyküm ni'meti» *(Mâide Sûresi, âyet 4)*

«...Bugün dininize tam kemalini verdik ve nimetimizi itmam eyledik.» " sözleri ile başladıktan sonra **Ahmed Emin Yalman**'dan bu vesile ile sâdır olan yanlışları şu şekilde maddeleştirmiştir:

1-Allah ile kul arasına vâsıta kabul etme işi,

2-Herkesin Allah ile olan münâsebetlerini kendi vicdanına göre tanzim etmesi,

3-Diğer mü'minlere sûizan ve müdahale izni verilmemesi,

4-Diğer dinlerin hak yolu bilinmesi,

5-İbâdetin bir gâye değil, bir vâsıta gibi telâkki edilmesi ve bunun yerine hakkaniyetin, feragatin ve her sûretle hayır işlemenin ikame imkânlarının açık tutulması.

Tekrardan kaçınmak için, O'nun bu son maddeye dâir cevabını naklederek bu bahse nihayet vermek istiyoruz:

*"**Ahmed Emin Yalman** yanılıyor. İbâdet, O'nun anladığı biçimde vâsıta ve gâye değildir. İbâdet, sadece mahlûkun Hâlık'a karşı vazifesidir ki, Hâlık'ın kat'î bir emri onu yerine getirmeyi mahluka farz ve borç kılmıştır. Hâlık'ın rızâsını tahsil için kesbî vasıtadır. Hâlık'ın emrini tutmak ve yerine getirmek bakımından mahlûkun gâyesidir. Ama vazife olan ibâdetin tahtındaki fayda ve menfaat, mahz-ı lutf ve kerem-i ilâhîdir, takdir ve meşiyyet-i Rabbânî'ye bağlıdır.*

Ehl-i sünnet usûlünce; ibâdetin mükâfâtını ve isyanın cezasını vermek Allah Teâlâ'ya vâcip değildir. Karşılığın tak-

diri, mahlûkun hukuk-i iktisâbiyesinden doğacak vücup değil, Allâh'ın inâyet ve mağfireti tensip ve irâde buyuracağıdır. Burası ince bir meseledir. Mûtezile, burada Ehl-i Sünnet'ten ayrılarak itaatkâra mükâfât ve âsiye mücâzâtın Hâlıka vücubuna kail olurlar. Kelâm nazariyatının burada yeri olmadığından teferruata gidilmedi. Lâzım olan nokta, ibâdetin kat'î vazife olduğu, bu vazifenin kesin vâsıtası olduğu, gâyenin de Allâh'ın emrine bağlanmak ve yerine getirilmesi işinde kendi kudretini ve ihtiyarını sarf eylemekten ibâret bulunduğudur.

Binâenaleyh ibâdeti vâsıta ve gâye olmaktan ayırmak imkânsızdır.

*İkinci nokta daha mühimdir: İbâdet yerine «**hakkaniyet, feragat ve hayır işlemek**» gibi hadd-i zâtında iyi de olsalar başka hiçbir şeyin konulamayacağıdır. İbâdet, izah eylediğimiz üzere Halık'ın emri ne yolda yerine getirilmesi iktizâ eylediğini Rasûl-i Ekreminin târif ve tâlimi dâiresinde, zamanlarda, usûllerde yapılır. Ne **Ahmet Emin**'in, ne başka hiçbir ferdin öz aklının bulduğu veya saplandığı yollarda değil. «**Kelime-i Şehâdet**» başta gelmek üzere «**namaz, oruç, zekât, hac**» usûl-i îmandır. En kat'î sûrette tebliğ olunmuştur.*

*İslâm olarak kalındıkça, bunlardan hiçbirinde ne tâdil yapılır, ne de mübâdele câiz olur. Ama «**İslâm**» târifinin medlûlü olmaktan vazgeçilince, öyle de yapılsa olur, böyle de edilse... Bunlar pek bilinen ve açık noktalar olduğundan sözü uzatmaya lüzum görmüyorum. Burada şu «**hakkaniyet, feragat ve hayır işlemek**» tarafına da biraz göz atmak yerindedir. Bunlar için, İslâm ibâdetlerinde değişiklik yapmak, islâm câmiasından uzaklaşmak aslâ gerekmez. Dine yapışır, ibâdetleri ve emirleri cân u yürekten yerine getirmeye uğraşırsak bu işler kendiliğinden, hem de fazlasıyla olur.*

Bunlar İslâm Dini'nin esâsen emir, terviç, teşvik eyle-

diği farizeler ve vecibelerdir."[338]

Şimdi biraz da **Ahmed Emin Yalman**'ın şahsiyetinden bahsedelim:

b-Şahsiyeti

Ahmed Emin Yalman, 1888'de sabetaist[339] bir âilenin

---

338 **Raif Ogan**- a.g.m., sh: 296.

339 Bir **"Sahte Mesih"** olarak ortaya çıkmış olan **Sabatay Sevi** adındaki bir yahudinin kurduğu cemaatin mensuplarına **"sabataist"** veya **"dönme"** denilir.

Sabatay Sevi (1626-1675): 1648'de henüz 22 yaşındayken İzmit'te beklenen **"Mesih"** olduğunu ilân etmiştir. Zira Yahudiler, **Mesih**'in o yıl zuhûr edeceğine inanmaktaydılar.

Etrafına birçok yahudinin toplanmasına rağmen İzmir'deki Hahamlar'ın O'nu Mesih olarak tanımamaları sebebiyle İstanbul ve Selânik'e seyahatler yaptı. Sonra tekrar İzmir'e döndü. 1664'de Mısır'a daha sonra Kudüs'e gitti. Mısır'da iken Polonya asıllı bir Yahudi kızı olan **"Sara"** veya **"Raşel"** ile evlendi.

1665'te tekrar İzmir'e dönen **Sabatay Sevi**'nin etrafına toplayabildiği insanlar çoğalınca devrin sadrazamı **Köprülü Fâzıl Ahmed Paşa** tarafından İstanbul'a celbedilip hapsedildi ise de Sadrazam'ın Yahudi sarrafı **Mordehay Kohen**'in şefaati ile hapisten çıkarılıp Çanakkale'ye sürgün edildi. Orada da faaliyetine devam eden **Sabatay Sevi**'nin, vaktiyle **Şeyh Bedreddin**'in yaptığı gibi bir isyan çaıkarmasından endişe edildiğinden Edirne'ye celbedilerek devrin Padişahı **IV. Mehmed**'in de kafes arkasından dinlediği âlimler tarafından istintak edildi. **Şeyhülislâm Vânî Efendi**'nin riyâset ettiği bu ilmî muhâkemede kendisinden bir mûcize göstermesi talep edilince yaptıklarını inkâr edip dâvâsından vazgeçti. Kendisi de bir Yahudi dönmesi olan **Başhekim Hayatîzâde** bu müzâkerede tercümanlık yapmaktaydı. O'nun ikazı üzerine başının kesilmesinden korkarak hemen kelime-i şehâdet getirerek güyâ Müslüman oldu. Cemaatinin çoğu O'nu tâkip etti. Karısı **Raşel** de Müslüman olup **Fatıma** adını aldı. **Sabatay Sevi** ise, **Mehmed Aziz Efendi** oldu.

Beş sene kadar İstanbul, Selânik ve Edirne'de Müslüman sıfatı ile yaşadı. Sonunda devletçe gizli gizli Yahudi âyinleri tertip etmekte olduğu istihbar edildiğinden Rumeli'de **"Berat"**a sürüldü ve 1675'te orada öldü.

Sabatay Sevi, ilk karısı **Raşel** veya **Fâtıma Hanım**'ın ölümünden sonra **Yoheved** adında diğer bir Yahudi kızı ile evlenmiş, bu kadın da **Ayşe** adı-

çocuğu olarak Selânik'te doğdu. İstanbul'da Alman Lisesi'ni ve Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Daha sonra Amerika'da gazetecilik ve felsefe dallarında doktora yaptı.

1914 yılında İstanbul Üniversitesi'nde sosyoloji müderrisliği (profesörlüğü) yapan **Ziya Gökalp**'in asistanı oldu. İki yıl sonra Siyasal Bilgiler Fakültesi'n tâyin olundu. 1917'de **Âsım Us**'la birlikte Vakit Gazetesi'ni kurdu. 1920'de işgal kuvvetleri tarafından Malta Adası'na sürgün edilenler arasında yer aldı.

Sürgün dönüşü Vatan Gazetesi'ni çıkarmaya başladı. Bu gazetedeki yazılarından dolayı 1925 yılında İstiklâl Mahkemesi'nde muhâkeme edildi ve Çorum'a sürgün edilme cezası aldı. Uzun zaman gazetecilikten men edildiğinden ticaretle meşgul oldu.

1936 yılında **Zekeriya Sertel**'le birlikte Tan Gazetesi'nde çalıştı. 1940 yılında Vatan Gazetesi'ni yeniden çıkarmaya başladı.

1946 yılında çok partili hayata geçiliş hengâmında Demokrat Parti'yi tutan yazılar yazmaya başladı. Fakat bu partinin din hayatı üzerindeki tahakkümü azaltmak istikametindeki icraatına kızarak tavır değiştirip muhâlif oldu. Bu sırada

---

nı almıştı. Bu **Ayşe Hanım, Sabatay Sevi**'nin ölümünden sonra Selânik'te dönmeleri kendi etrafında toplamayı başarmış ve kendi kardeşi **Abdullah Yakub** hakkında bir efsâne icad etmiştir. O da şudur:

Güyâ **Sabatay Sevi**, mezardan çıkıp kendisiyle münâsebette bulunmuş ve **Yakub**, O'nun çocuğu olarak **Ayşe Hatun** tarafından 12 yaşında olarak doğurulmuştur. Bu masala inananlarca, **Yakup**, bir müddet cemaat reisliği yapmışsa da **Mustafa Çelebi** isimli biri çıkıp **Sabatay Sevi**'nin ölümünden dokuz ay sonra doğmuş olan **Osman** adında birinin **Mesih** olduğunu iddia edince cemaat ikiye bölündü. Bu da bir başka masaldı ki, sonradan **"Osman Baba", "Osman Ağa"** veya **"Bevvâb (Kapıcı) Osman"** adları ile bilinen efsânevî şahsiyet ortaya çıktı. Daha sonraki cemaat liderlerinin hepsi bunun halifeleri kabul edilmiştir.

Böylece dönmeler ikiye ayrılmış oldular. **Yakub** masalına inananlar

dindar ve dini gelişmeler aleyhindeki yazıları sebebiyle başta **Necip Fâzıl Bey** olmak üzere, bütün muhafazakârlar tarafından tel'in ve kınamalara muhatab oldu. Bu polemiklerin tesirinde kalanlardan **Hüseyin Üzmez** tarafından başarısız bir sûikasde mâruz kalarak yaralandı.

1948 yılında babasının vefâtı üzerine yazdığı **"Hakk'ın Emri"** ünvanlı başyazıda, O'nun yaşadığı dindarâne ve faziletli hayatı, bu hayattaki hayırseverliği, doğruluğu, kanaatkârlığı ve Allâh'a tevekkülünü, hayatın güçlükleri karşısında aslâ ye'se kapılmayıp daima Cenâb-ı Hakk'a şükrettiğini, ölüme karşı bile büyük bir metânet göstererek vicdan istirahatiyle Hakk'ın emrini beklediğini yazdıktan sonra, bütün bunların îmân sâyesinde olduğunu söylemiştir.

Böyle demiş olduğu hâlde acaba daha sonra niçin **"Din ve İnkılâp"** yazısında dinin terbiyeye müdahale etmemesi gerektiği tarzında bir beyânda bulunmuştur? Eğer din ve iman terbiyeye müdahale etmese, **Ahmed Emin**'in pederi bu yüksek faziletlere erebilir miydi? **"Din"**siz, **"îman"**sız bir terbiye, bu faziletleri temin edebilir miydi?

O îmanlı, yüksek faziletli babanın evlâdı olan **Ahmed Emin Yalman,** bu yazısında diyor ki:

"Baba, temsil ettiğin yüksek ruh ve güzel îmân yaşamalıdır, asîl Türk cemiyetinin iyiliği için yaşatılmalıdır."[340]

Ahmet Emin Yalman, o hüzün dolu yazısı şöyle bitiyor:

"Ömrümün geri kalan kısmında senin yanına katılmazdan evvel geçecek zaman zarfında hayatımın başlıca gâyesi,

---

"Yakubîler", Osman Baba efsânesine inananlar ise bugüne kadar **"Karakaşlar"** nâmı ile anılagelmişlerdir. Daha sonra bir üçüncü grup ortaya çıkmıştır ki, onlara da **"Kapancılar"** denilmektedir.

340 **Ahmed Emin Yalman**- Hakk'ın Emri, 17 Eylül 1948 tarihli Vatan Gazetesi.

senin inandığın kıymetleri, faziletleri, geniş görüşleri yaşatmaya çalışmak olacaktır. Bunu sana söz veririm, baba... "[341]

Böyle demiş olmasına rağmen bu tarihten sonraki hayatını da hep dini gelişmeleri baltalamaya mâtuf yazılar yazarak geçirmiş ve 17 Aralık 1972'de İstanbul'da vefat etmiştir. Allah, dâr-ı Beka'ya îman ile göçmek mazhariyetine nâil olan herkese rahmet eylesin!..

F-İSMAİL HAKKI BALTACIOĞLU (1888-1978)

İsmail Hakkı Baltacıoğlu, yakın tarihimizin en renkli sîmâlarından biridir. Padişahlık, Meşrûtiyet ve Cumhûriyet gibi arka arkaya üç devri görüp yaşamış ve bu devirlerin fikir cereyanları ile haşır-neşir olarak uzun bir ömür sürmüştür. Bahçıvanlıktan hattatlığa kadar çeşitli el sanatları yanında birçok ilim şubesiyle de iştigâl etmiştir. Aynı zamanda velûd bir yazar ve konferansçıdır. Bununla beraber hâkim ve mümeyyiz vasfı sosyolog (ictimatyatçılık) ve pedegogluk (terbiyecilik)tur. Bir sosyolog olarak hayatı boyunca dinle alakalı pek çok makale ve kitap yazarak bu hususta orijinal (nev'i kendine mahsus) fikirler ileri sürmüştür. İşte bizi burada alâkadar eden de O'nun dine, daha doğrusu İslâmiyet'e dâir müdafaa etmiş olduğu fikirlerdir. O'nun islâmî düşüncelerini birkaç gruba ircâ etmek kaabildir.

İsmail Hakkı Baltacıoğlu
(1888-1978)

341 a.y.

a-Durkheim Sosyolojisinin İslâm Dini'ne Verdiği Zarar

İsmail Hakkı Baltacıoğlu hakkında değerli bir yüksek lisans tezi[342] hazırlamış olan **Ercan Şen**, O'nun fikir ikliminin teşekkülünde **Emile Durkheim**'in rolünü şöyle tespit ve ifade etmektedir:

*"**Baltacıoğlu**'nun fikirlerinin oluşumunda Batı'dan **J. J. Rousseau** (ö. 1778), **Le Bon** (ö. 1931), **Durkheim** (ö. 1917) ve **Bergson**'un (ö. 1941) yerli olarak ise **Satı Bey** (ö. 1968), **Abdullah Cevdet** (ö. 1932), **Ziya Gökalp** (ö. 1924), **Prens Sabahaddin** (ö. 1948) gibi kimselerin tesiri olmuştur.[343] Özellikle de **Ziya Gökalp**, O'nu en çok etkileyen isimdir. Zaten kendisinin de Türk Sosyolojisinde, **Durkheim** ekolünün **Gökalp**'ten sonra gelen önemli temsilcilerinden biri olduğu da göz önüne alınırsa onun nasıl bir düşünce yapısına sahip olduğu kendiliğinden ortaya çıkacaktır.*

***Baltacıoğlu**, **Gökalp** ile başlayan **Mustafa Kemal** ile resmîleşen **"Türk toplumunu doğru tanıma ve Sosyoloji bilimini yeni devletin yardımcısı kılma arzusu"**nu gerçekleştiren, **Atatürk**'ün ilke ve inkılâpları ile kalkınma ülküsüne (!)[344] heyecanla bağlanan bir ilim, fikir ve sanat adamıdır. Kendisi, 1950'lerin önde gelen fikir adamları arasındadır. Döneme ve dönemin temel konularına ilişkin uygun fikirler üretmekte, bu fikirlerini **Yeni Adam**, **Ulus**, **Türk Düşüncesi**, **Din Yolu** gibi gazete ve dergilerde insanlarla paylaşmaktadır.*

*Medeniyet buhranının ve tartışmalarının en kesif yaşandığı dönemlerde yaşamış bulunan **Baltacıoğlu**, medeniyet değiştiren milletlerin özelliklerinden bahsederken, başka*

---

342 **Ercan Şen- İsmail Hakkı Baltacıoğlu** ve Kur'ân Meâli, İstanbul, 2008.

343 **Hilmi Ziya Ülken**- Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi, Konya, 1966, sh: 747-760.

344 Parantez içindeki ünlem ve diğerleri bana âiddir.

bir medeniyetten çıkıp Avrupa medeniyetine giren milletlerin dînî yaşayış, ahlâkî ve hukukî vicdan, zevk, felsefe, muâşeret ve yemek gibi kültürü oluşturan nesneleri muhafaza etmesi gerektiğini, bunların millete göre olduğunu, evrensel olamayacağını belirtmiştir.[345]

---

345 **İsmail Hakkı Baltacıoğlu**, kültürü oluşturan davranış biçimlerinin **"millî"** olmak zorunda bulunduğunu **"Türk'e Doğru"** isimli iki ciltlik eserinde (İstanbul, 1943) ve sâir makalelerinde belki yüzlerce defa tekrarlamıştır. Bu kanaatte olan **Baltacıoğlu** adı geçen eserde:

*"Türkçülüğün olgunluk safhası, **Atatürk** safhasıdır. Bu safhaya yakından bakılırsa büyük bir Avrupalılaşma, medenîleşme hareketi görüyoruz. Bu medeniyet hareketleri ilim, fen ve teknik hareketleridir."* (a.g.e., c: I, sh: 6) demektedir.

Hiçbir insaf sahibi kimse Kemalist inkılapların, Batı'nın sadece tekniğine tâlip olduğunu, milletin kültürüne dokunmadığını söyleyebilir mi?! Hayatta olsaydı **Baltacıoğlu**'na sadece şunu sorsam kafi gelirdi: **M. Kemal Paşa**'nın cenâzesi an'anevî sûrette tekbirlerle mi, yoksa **Şopen**'in cenâze marşıyla mı kaldırıldı?!

Milletimizin asırlarca islâmî tefekkür ve tahassüsle yoğrulup şekillenen bütün ictimâî tavır ve müesseseleri yıkılırken bu tahribin baş âmili CHP'de iki devre milletvekilliği de yapmış olan **Baltacıoğlu**'nun Kemalizm'e muhâlefeti şu cılız beyândan ibaret olmuştur:

"Cumhuriyet rejimi, devrimlerin en büyüğünü getirdi. Asırlardan beri Avrupalılaşmak uğrunda türlü atılımlar yapmıştık. Cumhuriyet bu işi birden, kesin olarak başardı. Ancak sarsıntı çok büyük oldu. Çünkü bir yandan eski İslâm Medeniyeti'nin bağlarından koptuk; bir yandan da Avrupa medeniyetile birlikte Garb milletlerinin milli kültürlerine aşılanmak tehlikesine uğradık." (a.g.e., sh: 17)

O'nun böyle tezatları çoktur. Bunların bazılarına ileride temas edilecektir. Burada birinden daha bahsedelim:

İsmail Hakkı Baltacıoğlu, adı geçen eserinde (bkz: c: I, sh: 38 ve devamındaki **"Irk ve Milliyet"** başlıklı makale) milliyeti, ırk ve kan esasından telakkî edenleri reddetmiş olmasına rağmen **M. Kemal Paşa**'nın Ağustos 1935 tarihinde tam 64.000 mezar açtırıp kafataslarını ölçtürmesi aleyhine olarak bir tek cümle dahî sarfetmemiştir. Öyle ki, bu mezarı açılmış olanlardan bir de **Baltacıoğlu**'nun hakkında senâkâr bir makale yazdığı **Mimar Koca Sinan** (a.g.e., c: II, sh: 66 vd.)'dır. Üstelik mezarı tarumâr edilen bu büyük şahsın kafatası da diğerleri ile birlikte kaybolmuştur. (Tafsilât

Lâiklik ve din ilişkisi bağlamında yorumlar da getiren ***Baltacıoğlu****, Lâiklik'in veya lâik kafanın, din propagandası yapmayacağını söylediği gibi, aynı zihniyetin dinden bahsetmesini de suç saymaz. Kendisini de lâik düşünceli bir adam olarak telâkkî eden* ***Baltacıoğlu****, din ile kültürün yani milliyetin, (O'na göre, kültür ve milliyet aynı şeydir) sıkı bir şekilde dayanışmasını savunur."*[346]

Gerçekten O, kendisini şu aşağıdaki sözlerle **"Lâik düşünceli bir insan"** olarak îlân ettiği hâlde İslâmiyet hakkında bu kadar fikir beyân etmesine şaşmamak mümkün müdür?!

"Bu satırları yazarken biraz tereddüd ettim. Ben de sizin gibi lâik düşünceli bir insanım. Fakat lâik kafa, din propagandası yapmayacağı gibi, dinden bahsetmeyi de suç saymaz. Maksadım, milli kültürümüzü korumaktır."[347]

Lâiklik, bütün dinlere yabancı kalmak demek olduğuna nazaran **"Lâikim!"** demek **"Dinsizim!"** demekten farklı telâkkî olunabilir mi?! Hâlbuki **Baltacıoğlu**, eserlerine hâkim olan zihniyete göre, bir lâik, yani dinsiz veya dine yabancı yerine **"Reformist bir İslâmcı (!)"** görünümü arz etmektedir. **"Reformist İslâmcı"** demek İslâm'ı bir dâvâ hâlinde ele alan, fakat onda reform yapılmasına taraftar olan bir kimse demektir. Kendisini lâik îlân eden aynı makalede, daha sonra şöyle diyor:

"Önce şunu söylemek isterim ki; ben eski dedelerimizin Müslüman olmasını tarihin bir şeâmeti (uğursuzluğu) olarak anlayan insanlardan değilim. Böyle bir hükmün ilmî ve ahlâkî mesûliyetinden korkarım. Aksine olarak şöyle düşünürüm; Müslüman olan Türkler milliyetlerini koruyabildi-

---

için bkz: 23 Ağustos 2010 tarihli Vakit veya 6 Ağustos 1935 Cumhuriyet gazeteleri)

346 **Ercan Şen**- a.g.e., sh: 36.vd.

347 **İsmail Hakkı Baltacıoğlu**- a.g.e., sh: 144

ler. Fakat ırkça ve kültürce Türk olan Bulgarlar, Hıristiyan olunca milliyetlerini kaybettiler. Bu bir iddia değil, tarihin bir gerçeğidir."[348]

O, bu sözleri söyledikten sonra da *"Şimdi din ve milliyet problemini, bir de sosyoloji bakımından inceleyelim."*[349] diyerek dînî fikirler sarfetmeye başlıyor.

Bundan anlaşılacak olan şudur ki, **Baltacıoğlu**'nun dinle alakası -belki sağlam bir mümin olmasından değil de- sadece bir sosyolog olma vasfından dolayıdır. Tıpkı görüşlerinin Türkiye'de, **Ziya Gökalp**'ten sonra temsilciliğini yaptığı **Emile Durkheim** (1858-1917) gibi!..

Durkheim ve şâkirdlerine göre, din, bir sosyal vakıadır. Onun varlığı inkâr edilemez. Ancak dinin sosyal hayattaki bütün tezâhürlerinin ilmi, daha doğrusu sosyolojiyi alâkadar eden yönü, -diğer bir çok vak'alarda olduğu gibi- onların sadece reel (şe'nî) vechesidir. Bir hakikatleri olup olmadığı, bu ilmin meşgul olacağı bir husus değildir. Bu şe'niyet ve hakikat (verite, realite) tefriki, dinin bütün metafizik gerçeklerini gayr-ı ilmî îlân edip redde müncer kılınmaktan başka bir şey değildir. Nasıl başka türlü olabilirdi ki!.. Yahudi asıllı **Emile Durkheim**'in sosyolojik görüşünün temeli **"Pozitivizm"**dir. Esâsen bâtıl görüşlerin hepsinin kaynaklandığı temel sâik **Pozitivizm**'dir.

Pozitivizm, Fransız filozofu **Auguste Comte** (1798-1857) tarafından te'sis edilmiş olan bir felsefî meslektir. Metafizik gerçekleri külliyen reddeder. Pozitivistlere göre, duyu organları ile kaabil-i kontrol olmayan bir şeyin hakikati yoktur. Hâlbuki mahdud bir tecrübe neticesinde vâsıl olduğu gerçeği tamim (umûmîleştirmek) sûretiyle kendi prensipi ile tezada

---

348 **İsmail Hakkı Baltacıoğlu- "Din ve Milliyet"** isimli makale, sh: 145.

349 a.y.

düşer. Meselâ normal basınç altında bir saf suyu kaynatarak buharlaşma ânındaki suhûnete, meselâ 100 santigrat derece der. Sonra başka suları tecrübe eder. Fakat bütün suları laboratuarda kontrol etmesine imkân yoktur. Böyle olduğu hâlde:

"-Bütün saf sular, normal basınç altında yüz derece (yani hep aynı) harârette buharlaşır!.." der.

Bu faaliyet, lâboratuarda elde edilen neticenin -tâbir câizse- zihin laboratuarında devam ve ikmal ettirilmesidir. Zira "Şu, su falan derecede buharlaşır!.." demekle "Bütün sular için" bunu iddia etmek aynı değildir. Bunlar ayrı ayrı hükümlerdir. İkinci hüküm, Pozitivizmin kendisine temel ittihaz ettiği başlangıçtaki hüküm ile tezad hâlindedir.

Aynı şekilde maddenin husûsiyetleri içinde **"zarûrî"** derler ki, bu da laboratuardan istihraç edilemez.

Auguste Comte, insanlığın fikrî gelişimini:

a-Teolojik Devir
b-Metafizik Devir
c-Pozitif Devir

sûretinde üç safha addederek buna **"Üç Hâl Kanunu"** adını vermiştir ki, bu izah târihî gerçekler önünde tamamen yanlıştır.

İnsanı putlaştırarak ona **"büyük varlık"** (Grand Etre) diyen **Auguste Comte**, sonradan Hıristiyanlığa karşı yeni bir din kurmaya kalkışmıştır ki, kocası hapiste olan bir kadına âşık olduğundan, bu sapık dinde kadınlar âdeta ilâhlaştırılmıştır.

Bu kadının adı **Clotil de Vaux**'tur. **Auguste Comte** bu kadını kaybettikten sonra tecennün etmiş ve kendisini Sein Nehri'ne atmış, kurtarılıp tımarhâneye yatırılmıştır. **"İnsanlık Dini"** veya **"Pozitif Din"** adıyla kurmaya çalıştığı dinin bir de ilmihâlini yazmıştır ki, bu eser, **"Pozitivizmin İlmihâli"** ünvânıyla **Dr. Gâlip Ataç** tarafından dilimize de çevrilmiş ve Millî Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanmıştır.[350]

---

350 **Dr. Gâlip Ataç**- Pozitivimin İlmihâli, Ankara, 1934.

CHP 64.000 kişinin kafatasını ölçtürmüş

Başbakan Erdoğan'ın, 'Önemli olan boy değil, soy' sözlerine 'Eline pergel, cetveli al, gel benim kafatasımı ölç' diyen Kılıçdaroğlu'na cevap yine CHP kaynaklarından bulundu. İnönü yaşasaydı Kılıçdaroğlu'nun kafatasını ölçtürebilirdi. Çünkü İnönü'nün talimatıyla tam 64 bin kişinin kafatası ölçülmüş.

● Atatürk ile manevi kızı ve Türk Tarih Kurumu'nun kurucusu Afet İnan diyor ki: "İnönü talimat verdi. Kafatası, boy ve kilo gibi 23 ölçüm için Türkiye 10 bölgeye ayrıldı ve on bilgi öğretmenden, Hatta 2 de Londra'ya gitti. Amaç, Sümer'in ırkı kafatası çıkardı. Ancak daha sonra Sümer'in kafatası kaybolduğu

Mehmet Şükrü

● Afet İnan devam ediyor: "Bu çalışma için Javchers'den 10 taksi ölçü aleti getirtildi. Araştırma için hazinedarı mühim bir miktar para ayrıldı. Yaz ay sürmüş çalışma ile Anadolu ve Rumeli'nin dört bir tarafından tam 64 bin kişinin kafatası ölçülmüş. 20 bin kişinin kafatası Ankara'da 20 bin Istanbul'da ve 20 bin de Erzurum'da yapıldı. SR

Kemalist Kafatası Irkçılığına Dâir Bir Gazete Haberi

Comte'un kurduğu bu din (!) revaç bulmadıysa da, fikirlerinin 19. asır Rönesans'ında bir hayli taraftarı zuhur etmiştir.

Gerçi Materyalist görüşlerin tarihi pek eskidir. Kadîm yunan filozofu **Demokrit (Demokritos)**'tan beri (M. Ö. 460-370) birçok materyalist görüş sahibi filozof ortaya çıkmıştır. Fakat denilebilir ki, bu bâtıl telâkkî **Comte**'dan sonra âlemşümul bir mâhiyet kazanmıştır.

Auguste Comte, kurduğu ve Allah yerine insanı oturttuğu **"din"**e dâvet maksadıyla Tanzimatçı **Mustafa Reşid Paşa**'ya bir mektup göndermiştir.[351]

Bundan takrîben otuz sene sonra **Auguste Comte**'un Türkiye'de temsilciliğini yapan **Beşir Fuad** (1852-1887), kısacık ömründe pek çok eser vermiş fevkalâde zeki bir insan olmakla beraber intihar etmiştir.

Bizim şaşkınlar güruhu **"Jön Türkler"**imiz de ekseriyetle Fransa'da faaliyet gösterdikleri için başta **Ahmet Rıza** olmak üzere, ekseriyetle bu materyalist cereyana kapılmışlardı. **Filibeli Ahmed Hilmi Bey** (1865-1914) de onları îkaz sadedinde **"Allah'ı İnkâr Mümkün müdür?! Yahud Huzur-i Fende Mesâlik-i Küfür"** adıyla (İstanbul, 1327) ve **"Huzur-ı Akl u Fende Maddiyyûn Meslek-i Dalâleti"** (İstanbul, 1332) adlarıyla iki eser yazıp neşretmiştir.

İslam nazarında **"dil ile ikrar, kalb ile tasdik"** sûretinde teşekkül eden îman, gâibedir.[352] Lâkin bu ikrar ve tasdikin mukaddimesi, aklî istidlâllerdir. Lâkin îmân esaslarında aklı aşan ve onu acze mahkûm eden pek çok mes'eleler vardır. En başta Allâh'ın **"zât"** hakikatı olmak üzere pek çok îmân esası böyledir. Bunlar, pozitivizmin gerçekliliğini reddettiği metafizik hususlardır. Ancak Müslümanlar, aynen pozitivizmde olduğu gibi evveliyetle, akıl ve müşâhede sahasına giren ve

---

351 Bkz: **Sabri Esad Siyavuşgil**- Tanzimat'ın Fransız Efkâr-ı Umûmiyesinde Uyandırdığı Akisler, İstanbul, 1940, sh: 4.

352 Bakara Sûresi, âyet 3.

کتبخانهٔ اجتهاد عدد 55

دوکتور عبدالله جودت

عقل سلیم

J. MESLIER

ile

LE BON SENS

آدلی مشهور کتابك ترجمهٔ کاملهٔ وصادقهٔ سیدر

طابع و ناشری

دوقتور عبدالله جودت

ایستانبول

شرکت مرتبه مطبعه سی

1928

Dinsizliğin bir el kitabı mâhiyetindeki "Akl-ı Selîm" isimli eserin Kapağı

aklen kaabil-i kontrol sayısız gerçeği ele alır ve bunların incelenmesi sonunda, ilâhî emirlere hâkim olan tezatsız ve istisnâsız mâkuliyeti zihnen ta'mim ederek bütün ilâhî beyânlara teşmil ederler ve teslimiyete ulaşırlar.

Hâl böyleyken Pozitivistlerin kendileri için mâkul addettikleri küllîlik kaidesinin dinde kullanılmasını dikkate almamaları, âşikâr bir tezad değil midir?! Ancak onlar, insanlık tarihindeki tekâmülü **"üç hâl kanunu"** ile izah ettikleri ve dinleri **"ibtidâî devre"** (teolojik devre) âid telâkki ettikleri ve üstelik de dine sosyolojik açıdan daima lüzum atfettiklerinden kaba ve materyalist bir din anlayışına vücud vermek istemektedirler. Bizdeki reformcuların da yüce İslâm Dini'ne vermek istedikleri yeni şekil ve muhtevâ budur. Bunun ispatı, **İsmail Hakkı Baltacıoğlu**'nun da imzâsını ihtivâ eden 1928 tarihli **"İslâmiyet'i Islâh Projesi"**dir.[353] Câmilere sıralar ve

---

353 Bu uğursuz proje hakkında bu eserin birinci cildinde (sh: 500 vd.) kâfî mâlumât verilmiştir. Burada ilâveten şu bilgiyi de verelim ki, bu mâhud proje, **İsmail Hakkı**'nın bir röportajdaki şu sözleri ile ayniyyet ifade etmekle, O'nun kaleminden çıktığı iddiâ edilmiştir. Şöyle ki:

*"Yine bu günlerde Millî Mecmua bir anket açarak memleketin belli başlı dinî ve felsefî eserler yazan muharrirlerine mürâcaatla din ıslahâtı, yahud inkılâbı hakkındaki fikirlerini öğrenmek istemiş, bunlar arasında ilk olarak da terbiye müderrisi **İsmail Hakkı** Baltacıoğlu'nun beyânâtını 110 sayılı nüshasile neşretmiş ve ikinci olarak da profesör **Mehmet Ali Aynî**'nin beyânâtını neşredeceğini îlân eylemişti. Bahsi geçen beyânât şudur:*

TÜRK İNKILÂBI KARŞISINDA MÜSLÜMANLIK

*«Evvelce bir anket açacağımızı ve geçen nüshamızda da suâlleri bildirmiştik. Bu hususta ilk defa olarak Darülfünûn terbiye müderrisi **İsmail Hakkı Bey**'i ziyaret ettik. Aziz müderrisimizin lütfettikleri cevapları neşrediyoruz:*

-Din. içtimâî hayatta lâzım mıdır, değil midir; asrımızın ilmî, ahlâkî, bedîî inkişaflarına rağmen dinî hayat zarurî midir, değil midir?

-Din de lisân, ahlâk, sanat gibi içtimâî müesseselerden biridir. Cemiyetin hayatında dinin kendisine mahsus canlı vazifesi vardır. Bu vazife, lisâ

org konulması, içeriye ayakkabı ile girilmesi, ibadet dilinin Türkçe olması gibi çeşitli sapıklıklar ileri süren ve tam on profesörün imzasını ihtivâ eden bu akîm kalmış proje, Cumhuriyet münevverlerinin temsil ettiği fikrî ve mânevî sefâletin ne dehşet verici bir derekede olduğunu âşikâr bir sûrette gös-

---

daki ifâde, ahlâktaki iyilik, sanattaki güzellik vazifelerinden ayrıdır. Onlarla karıştırılmamalıdır. Dînî vecd, ahlâkî ve bedii vecdler gibi nev'inde münferit bir hâlettir. Asrımızın ilmî, ahlâkî ve bedii inkişaflarına rağmen ayrıca dînî hayat yaşamak bence içtimâî bir zarûrettir,

-İslâm Dini'nin tekâmül ve inkılâp kabiliyeti var mıdır, yok mudur?

-«İslâm Dini'nin tekâmül ve inkılâp kabiliyeti var mıdır, yok mudur?» suâli aksi bir suâldir. İslâm kavimlerinin tekâmül ve inkılâp kabiliyeti var mıdır, yok mudur?» diye sorabilirsiniz. Çünkü kavimler hâricinde, din diye mücerred, maddî ve gayr-i şahsî bir şe'niyet yoktur.

İslâm Dini'nin tekâmül ve inkılâp kabiliyeti İslâm kavimlerin tekâmül ve inkılâp kabiliyetine bağlıdır. Bir din, birlikte yaşadığı ilim, ahlâk, hukuk, sanat ve medeniyet şekli hâricinde kalamaz. Dinin mukadderâtı bütün diğer içtimâî müesseselerin mukâdderâtına bağlıdır. Türkler, bir inkılâp yapmışlardır. Müslümanlık da Türklerle birlikte bir inkılâp yapacaktır,

-O inkılâbı yapacak kimlerdir?

-Gerçi böyle bir inkılâbı peygamberler, velîler gibi mistik adamların yapacağını zannedenler vardır. Ben o kanaatte değilim; zamanımız sırrîleri besleyecek bir zaman değildir. Dînî inkılâbın tohumları, ilmî, ahlâkî, iktisâdî ve bedii inkılâbın tohumları gibi evvelâ fikrin ve ilmin açtığı ve temizlediği tarlalara ekilecektir. Bugün bütün içtimâî müesseseleri tanzim eden şey, cemiyetin ilim ve müsbet velâyeti olduğu gibi, dinî müesseseyi de aynı cemiyetin ilmî ve müsbet velâyeti tanzim edebilir. Bunun hâricindeki kanaatlerin yaratıcı bir mâhiyeti yoktur.

-Hıristiyanlık karşısında, Müslümanlığın ahlâkî hüviyeti nedir?

-Müslümanlık da, Hıristiyanlık gibi ahlâkî ve medenî dinlerden biridir. Her iki din, insanların bazı ezelî iştiyaklarına tercüman olmuştur. Her iki din, doğruluğun, iyiliğin ve güzelliğin mutlak şekillerini anlamaya değil, fakat yaşatmaya çalışan insanlık hamleleridir. Yalnız bu dinler arasında ihtilâf münâsebetleri yerine içtihad farkları vardır. ***Fakat bu içtihatlar, içtihatlardan ibaret kaldıkça bir insan için bir dini diğerine tercih etmek imkânı***

termektedir. Bu durum, onların pozitivizmi sosyolojiye tatbik eden **Durkheim**'in dine bakışını kabullenmiş olmalarından başka bir sebeple izah olunamaz. İhtimal, **Ziya Gökalp** Bey de daha evvel (1924) vefat etmiş bulunmasaydı, bu proje-

---

yoktur. Binâenaleyh itikadlarımızın menşei, içinde yaşadığımız millî cemiyetin dinî hayatı olması tabiîdir. Diğer taraftan lâzım ki; insanlar bedîî mezheblerde ayrıldıkları gibi dinî telâkkilerde de ayrılsınlar. Yalnız bu ayrılık, ictihad sahasında kalsın, yoksa husûmetin topraklarına girmesin...

-Müslümanlıkta, inkılâp esasları ne olabilir?

-Birincisi ibâdetin şeklinde: Mâbetler yaklaşılabilir, içerisine girilebilir, sıhhî ve bedîî evler hâline gelmelidir. Temiz bir ayakkabı ile içeri girilebilmelidir. Secde yerden yüksek, temiz, kürsüler üzerinde olmalıdır. İkincisi ibâdetin dilinde: İbâdet münhasıran Türk Diliyle ve Türk Edebiyatı'yle yapılmalıdır. Hem hutbe, hem namaz, hem de duâlar Türkçe ve Türkler için olmalıdır. Üçüncüsü ibâdetin sanatında: Güzel sesli müezzinler lâzımdır, kâfi değildir. Mâbede nay, keman, piyano gibi âletlerin musikisi de girmelidir. Bu mûsikî, Türk sanatkârları tarafından en mütekâmil bir sanat telâkkisine göre îcat edilmiş en ilâhî, en rûhânî parçaları Türk halkına dinletmelidir. Dördüncüsü dinin felsefesinde: İlmî kelâm ve tasavvuf dediğimiz din felsefeleri tarihî kıymeti haiz felsefe mezhepleridir. Yeni Türkler'in muhtaç olduğu din felsefesi bunlar değildir.

Dinin tam bir felsefesi, ne kelâmcıların akliyeci mantıkı, ne de tasavvufçularm hissiyeci mantıkı ile vücûde gelemez. Müslümanların kitabı olan Kur'ân-ı Kerim'in mutlak ve beşerî hüviyetini bize öğretecek olan tam bir felsefeye ihtiyaç vardır. Bu felsefe, beşerî bir hadsin mahsûlü, mânevî bir kül ve irâdî bir uzviyet olarak telâkki edilmesi lâzım gelen Kur'ân-ı Kerîm'e tatbik edilecek olan «Kuvvanî Dinamique» bir rüyet ile yapılabilir. Muâsır Müslümanlığın muhtaç olduğu şey, bu tarz-ı rü'yettir. Bu tarzda anlaşılan Kur'an-ı Kerim, diğer içtimâî müesseselerden hiçbirinin mantığı ile teâruz etmez. Bilâkis kendi kendini te'yid eder. Hülâsa İslâm Dini'ni Türkleştirmek lâzımdır.

Bunun için başlıca iki müessesenin meslekî faaliyetine ihtiyaç vardır: İstanbul Darülfünunu'nun İlahiyat Fakültesi ile İstanbul Konservatuarı. İlahiyat fakültesi, dînî müessesenin Türk Milleti'nin içtimâî bünyesile mütesanid bir sûrette tekâmül imkânlarını tetkik edecek, bilhassa Müslümanlığın Türklük harsına intıbâkını temin edecek, aynı zamanda ilmi kelâm ve tasavvuf yerine kaim olacak bir din felsefesi tesis edecektir.

yi seve seve imzalayanlardan biri olurdu. Zira ibâdet dilinin Türkçe olmasını ilk talep etmiş olan O'ydu.

Baltacıoğlu, ülkemizde **Ziya Gökalp**'ten sonraki en mühim **Durkheim** taraftarı olduğu hâlde O'ndan ayrıldığı hususlar vardır. O, bunları belirtirken yapıcı bir kuvvet durumundaki din, dil ve sanatın kapalı müesseseler olmadığını, diğer bütün ictimâî müesseselere te'sir ettiğini, te'sirin devamlı olduğunu söyler. O'na göre din, yalnız inançlarda ve

---

Konservatuar, dînî musikiyi de vücuda getirecek ve müezzinlerin, imamların musiki terbiyesini verecektir.»

*Şu beyânâttaki ifâde ve düşünüş şeklinin, bahsi geçen rapora benzemesi, o raporun da **İsmail Hakkı Baltacıoğlu** tarafından kaleme alınmış olduğunu açıkça gösterir. Öteki profesör ve müteahassısların da bu mevzu etrafında düşündüklerini ortaya atmaları ne kadar arzu edilirdi. Çok yazık ki, bundan mahrum kaldık.*

Gerek Son Posta'da, gerekse Millî Mecmua'da bu türlü yazıların çıkması, dindar ve muhafazakâr halk kütlesi arasında heyecanı, inkılâp taraftarları arasında da memnuniyeti (!) mucip oldu. Her iki zümre de büyük bir inkılâbın, arifesinde olduklarını sanıyorlardı.

Bu sırada İlâhiyat Fakültesi'nde müderris olarak şu zâtler bulunmakta idiler:

***Köprülüzâde Mehmet Fuad, Terbiyeci İsmail Hakkı, Rûhiyatçı Mustâfa Şekip, İzmirli İsmail Hakkı, Halil Halid, Halil Nimetullah, Mehmed Ali Aynî, Şerâfeddin, Şevket, Arabkirli Hüseyin Avni, Hilmi Ömer, Yusuf Ziya.** (Bunlar, mâhud rapora imzâ koyanlardır.)*

*Garâbete bakınız ki, bu zâtler arasında tecânüs ve fikir birliği de yoktu ve olamazdı. Onlar bu mazbatayı nasıl imzalayacaklardı? Buna herkes hayret ediyordu. Şu satırları yazdığım dakikaya kadar çözülememiş olan bu muammânın düğümünü, son günlerde profesör **Şerâfeddin Yaltkaya** lütfen ve tesadüfen bir konuşma sırasında çözdüler ve hâdiseyi şöyle anlattılar:*

*«Terbiye müderrisi **İsmail Hakkı**, müderrisler toplantısında birkaç kere **Atatürk** bizden bir şeyler bekliyor, hattâ istiyor» diyor ve beklenen şeyi de kısmen anlatıyordu. Bunları son bir defa daha bahis mevzuu ettiği zaman,*

«-Pekâlâ! Önce bir komisyon, bu meseleleri bir rapor hâlinde tespit etsin de onun üzerinde konuşalım.» denildi. Bir kaç gün sonra yine toplandığımız zaman elimize hazırlanmış olan raporun, birer sureti verildi..." (Bkz: **Osman Ergin**- Türkiye Maârif Tarihi, c: V, İstanbul, 1943, sh: 1642 vd.)

törenlerde yaşayan kapalı bir müessese olmayıp hayatın her sahasına sinen son derece yaygın bir güçtür.[354]

Osman Ergin:

"Cumhuriyet devrinde kültür sahasında yapılan ***inkılâpların en önemlisi, Türk kültürünün lâikleştirilmesidir. İskolastik, geri ve örümcekli kafalar yetiştirmekte sonuna kadar ısrar etmiş olan medresenin*** *yanında imparatorluk, açmak zaruretinde kaldığı okulların hiçbirine lâik ruhu sokamamış, yetiştirdiği talebeye sağlam bir ilmî zihniyet vermeye muvaffak olamamıştır. Meşrûtiyet Devri'nde yapılan programlarda bile birtakım derslerde* ***bâtıl hurâfelere yer verilmiş,*** *din derslerinde mûcizelerin fennen isbâtı gibi fen derslerinde alınan fikirlere taban tabana zıt olan bahislerle talebenin zihinleri altüst edilmiştir. Kültürümüzü lâikleştirmedikçe Türk kültürüne sağlam bir cereyan verilemeyeceğine kaani olan Ulu Önder, 1924 Mart'ının birinde Büyük Millet Meclisi'ni açarken îrad ettikleri nutukta:*

*«****Milletin ârâ-yı umûmiyesinde tesbit olunan terbiye ve tedrisâtın tevhidi umdesinin bilâ ifâte-i an*** *(vakit geçirmeden)* ***tatbiki lüzumunu müşâhede ediyoruz. Bu yolda teahhürün zararları ve bu yolda tehâlükün ciddî ve derin semereleri serî kararınıza vesile-i tecellî olmalıdır.»*** *sözleriyle tevhid-i tedrisâtın lüzum ve zarûretine işaret buyurmuşlardır.*

Büyük Millet Meclisi, 3 Mart 1924 tarihinde ***Atatürk****'ün yüksek irşadlarıyla bir taraftan Hilâfet'i ilgâ ederken öte taraftan medreseleri kapatarak tedrisâtı tevhid etmiş, bu sûretle Türk vatandaşlarının geri ve bâtıl akîde ve fikirlerin tesiri altında yetişmelerinin önüne set çekmiştir."*[355] dedikten sonra bu eğitimin lâikleştirilmesi işinde **İsmail Hakkı**

---

354 **İsmail Hakkı Baltacıoğlu**- Pedagojide İhtilâl, İstanbul, 1964, sh: 27

355 **Osman Ergin**- a.g.e., sh: 1349.

Baltacıoğlu'nun rolünü, O'nun kendi beyânlarıyla şöyle anlatmaktadır:

"...Köşke vardığımız zaman doğrudan doğruya kabul edileceğimizi anladık. Sessiz ve müteheyyiç merdivenleri çıktık. Kendileri ufak bir odada bizi bekliyorlardı. Gâzi, tunçtan bir sanat eseri, bir heykel gibi ayakta ve hareketsiz duruyordu. Bu manzara çok haşyet vericiydi. Bütün samimiyetimle söylüyorum, ***ulu bir mâbette, mâbudunun huzuruna çıkmış bir âbid gibi vecd, huşû duymaktaydım.*** *Elini sıktım. Hiçbir şey söylemedi ve oturmamızı işaret etti. Heyetin duyduğu saadet hâlini kendilerine ifade etmek için müsaadelerini istedim.*

Hemen ilmî bir görüşme başlamıştı. Mesele şu idi: Terbiye dînî mi olmalı, yoksa millî mi olmalı? Bu soruyu bana soruyorlardı. Bu, Türkiye'de yıllarca terbiye mevzuları üzerinde çalışmış, ders vermiş, şimdi de memleketin en yüksek ilim müessesesini temsil eden bir adama karşı sorulan soru idi. Bahsin büyük ve tarihî ehemmiyetine kavuşuyordum. Bütün dikkatimi topladım. Verdiğim cevabın hülâsasını buraya yazıyorum:

"-Din, içtimâî bir müessesedir. Realitede yaşamaktadır. Fakat devlet onu mekteplerinde öğretmeye mecbur değildir. Devlet terbiyesinin karakteri, ancak millî olabilir. İnkılâp, maârif müesseselerini lâikleştirmelidir."

Gâzi, doğru veya yanlış demiyorlardı. Bir sorunun cevabını alınca ikincisine geçiyorlardı. İkinci bir soru sordular:

"-Böyle bir laisizasyon hareketini halk nasıl telâkkî eder?"

Hiç tereddütsüz cevap verdim:

"-Türk Milleti, lâik terbiye esasını çok iyi kabul edecektir. Çünkü Dünya'nın en realist, en müsbet kafalı bir mil-

letidir."

Bu cevabımın iyi karşılandığını seziyordum. Fakat Gâzi, mücerred iddiaları hemen tasvib etmiyordu. Delil ve isbat istediğini ihsas etmişti. Ben 1908'i takip eden yıllarda İstanbul Dâru'l-Muallimât ve Dâru'l-Muallimîn'inde yurdun her tarafından gelen gençler üzerinde yaptığım psikolojik bir anketin mevzuundan bahsettim. Bu anket, gençlerin din, milliyet ve hayat anlayışlarını açıkça gösteriyordu. Gâzi, bu tecrübeden çok memnun olmuştu.

Yemeğe inmiştik. Mübâhese aynı yolda ilerlemekteydi. Yemekten sonra o katta geniş bir salonda oturduk. Bahis, tarihî ve yaşama hakkı olmayan ve dînî olmaktan ziyâde politik olan bir müessesenin tabiatına intikal etmişti. Hiç şüphe yok ki, ağır bir imtihan geçiriyorduk. Bu işte asıl sıkıntıyı çeken bendim. Çünkü arkadaşlarım ya hiçbir şey söylemiyorlar yahud da arada bir beni te'yid ediyorlardı. Bazen **Köprülü** *yardımıma koşuyordu. Bütün enerjimi toparlamaya, ilmî kanaatlerimi olanca vuzûh ve kat'iyyetle söylemeye çalışıyordum. Aradan on yedi yıl geçtiği hâlde o gece verdiğim cevabı hemen hemen aynen hatırlarım:*

"-Çanakkale'de büyük bir şehâmet eseri yaratarak Türk'ün nâmusunu kurtaran bir erkân-ı harb, günün birinde saika-i kaderle aksâ-yı Anadolu'ya memur olur gider. Orada yolunun üzerinde türlü istikametler belirir. Biri servet ve sâmâna, öteki rütbe ve nişana götürür. Fakat bir istikamet vardır ki, ölümle birlikte istiklâl, şan ve şerefe götürür. Hangi istikamette yollanmalı? Tarihin ne büyük ve ne mesud hâdisesidir ki, sonuncu yol, şan ve şeref istikametinde ilerliyor. Yolunun üzerindeki bütün ârızaları kaldırıyor; bütün çalı ve dikenleri söküp atıyor. ***Bu yolun üzerinde bir de asırlık bir softalık ve taassup ağacı var.*** *Gerçi bu ağacın da dalları budakları kesilip atılmış. Fakat iri kökleri, henüz toprağın için-*

sene 1 — no. 1 sayısı 10 kuruş. 1 kânunsani 1934

HER HAFTANIN
PAZARERTESİ GÜNÜ ÇIKAR
İDAREHANESİ
İSTANBUL, ANKARA
CADDESİ, No. 61.
Telgraf adresi:
«YENİ ADAM»
Gazeteye girmiyen yazılar
geri verilir.
Her türlü iş için Müdürlüğe
müracaat edilmelidir.

Yeni Adam

Haftalık Fikir Gazetesi

Sahip ve Başmuharriri: İSMAİL HAKKI

ABONE ŞARTLARI
TÜRKİYE İÇİN:
Üç aylığı 125, Altı aylığı 250,
Senelİği, 500 kuruştur.
ECNEBİ MEMLEKETLER İÇİN:
Üç aylığı 200, altı aylığı 400,
senelİği 800 kuruştur.
Havaleler YENİ ADAM
Müdürlüğü namına
gönderilmelidir.

Ülkümüz demokrasi ve cumhuriyet için çalışmaktır.

İçindekiler

Türkiye bir terbiye plânına muhtaçtır.

Almanya'da pedagoji

İspanya Üniversitesi

Kısa tetkik ve tenkitler

Muasır cemiyetlerde karı koca

1933 Paris Sonbahar

Gazete niçin çıkarıyorum?

Gazete çıkarmak benim idealimdir. Bu idealime kavuşuyorum. Dünya her yüzden değişiyor. Değişmenin bilgisini kazanmalıyız. Değişmiyen varlıklar ölüyor. Değişme gücünü taşımalıyız. Hiçbir değişme yalnız başına olmuyor. Değişenlerden haber almalıyız. Her gazete, sahibinin tabiatini taşır Benim gazetem de bana benziyecektir. Yaratıldığım gündenberi demokratça yaşadım. Ölünceye kadar da demokrat kalacağım. Bütün yaşayışımda güzellik, iyilik ve doğruluk için çalıştım. Gazetem bu ülkülere hiyanet edemez. Gerçi şimdiye kadar bu prensiple-

İmkânsız samimiyet

Her insan tarihin eseridir. Bununla her birimizin benliğinin geçmiş devirlerin bıraktığı izlerle yüklü olduğunu söylemek istemiyorum: Bu, tekrarına hacet olmıyan bir hakikattir. Fakat her nesil her an tarihi, yani hem dünü, hem de yarını düşünerek hareket etmekten kendini alamamıştır. Babalarımız bizim için acaba ne derdi? Bizim eserimiz hakkında yarınkilerin hükmü acaba ne olacaktır?..

Bu iki sualden kurtulmak,

İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun çıkardığı **"Yeni Adam"** Dergisi'nin ilk sayısının başlığı

dedir. Bu toprak yaş, üzerindeki Güneş ise yakıcıdır. Asırlık ağacın kütüğü bir gün sürecek ve eskisinden daha çok gürbüzleşecektir. Bu, büyük bir tehlikedir. Köklerini de hemen söküp atmalıdır..."

Gâzi, bu sözlerim üzerine çok iltifat ettiler. Fakat arası çok geçmeden çok ağır bir soru karşısında kaldım.

"-İnkılâpların üniversel vetiresi nedir? İnkılâpçılar için hangi metot tabiî, daha normaldir: Efkârı tenvir ettikten sonra emr-i vâkîleri ihdas etmek mi, yoksa evvelâ emr-i vâkîleri ihdâs edip bilâhare efkârı tenvir etmek mi?"

Bir an için durdum; âdeta sarsılmıştım. Fakat birden kendimi toplayıp hiç tereddütsüz cevabımı vermiştim:

"-Bu vetirenin şâheseri bizim inkılâp tarihimizde vardır: Önce emr-i vâkîleri ihdas etmek. İnkılâbımızın vetiresi yanılmış değildir ki, bir başkasının tecrübesi bahis mevzuu olsun. İnkılâbımızın bu vetiresi lâyuhtîdir..."

Büyük dâhinin tam emniyet ve teveccühünü kazanmıştım. Tekrar iltifat buyurmuşlardı. Artık hiç sıkılmıyor ve serbestçe konuşabiliyordum."[356]

O, ekseriyâ muhatabına göre konuşur. Bu sözler, **M. Kemal Paşa**'nın O'ndan beklediği sözlerdi. Fakat!..

Bu sözleri söylemiş olan **Baltacıoğlu**, Ankara İlahiyat Fakültesi'nin açılışı dolayısıyla TBMM'de yaptığı konuşmada ise, bir din taraftarı olarak görünmüştür:

"Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'nin açılışıyla ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yapılan müzâkereler sırasında, kişinin ahlâk, sanat ve dil sahasında gerekli kültürü aldıktan sonra dînî formasyona tâbî tutulmaması hâlinde şahsiyetinde bütünlük olamayacağını belirten (TBMM Tutanak Dergisi, XX, 278) ***Baltacıoğlu****'na göre, din denilen*

---

356 Yeni Adam Dergisi'nin 345. sayısından naklen **Osman Ergin**-a.g.e., sh: 1360 vd.

sırlı yaşayış, bir kaynak ve yaratıcı öz olarak bütün öteki toplum kurumlarını var etmekle kalmamış, aynı zamanda onların içinde varlığını sürdürmüştür. Toplumun dini, ahlâk, hukuk, dil, bilgi, sanat ve varlık felsefesinden ayrı bir varlık değildir. Din bütün bunların özünde varlığını sürdürmektedir. Şu hâlde dînî kişilik olmadan millî kişilik de olamaz. Din, teknik gibi insanın yalnız aklını, sanat gibi yalnız gönlünü saran bir şuur değildir; o insanın bütün bilgisini saran bir şuurdur. Kansız yaşanamayacağı gibi dinsiz de yaşanamaz."[357]

İşte bu gibi sebeplerledir ki, O'nu sadece **"reformist"** değil, bir **"İslâmcı Reformist"** olarak vasıflandırmış bulunmaktayız.

b- Aşırı Türkçülük ve İslâm Dini'ni Milîleştirme Sapıklığı

İslâmiyet **"realist"** bir Dünya Görüşü olması hasebiyle kavmiyeti inkâr etmez. Çünkü o, beşer hayatının fiilî bir vâkıasıdır.[358] Ancak insanlar arasındaki üstünlüğün kavmiyetle değil, **"takva"** ile olduğunu kabul eder. Bununla beraber İslâm ile mizan edildiğinde kavmiyetin, hatta âilenin ortaya

---

357 Dîne Doğru, AÜİFD, VI/1-4 (1957), sh: 44-59'den naklen DİA, c: V, sh: 37.

358 Cenâb-ı Hak, Hucurât Sûresi, 13. âyet-i kerimede:

"Ey o bütün insanlar!.. Biz sizi bir erkekle, bir dişiden yarattık, hem de sizi şa'b şa'b, kabile kabile yaptık ki tanışasınız! Haberiniz olsun ki, Allah yanında ekreminiz [en itibarlınız] en takvalınızdır; her halde Allah alîm'dir, habîrdir." buyurmaktadır.

Elmalılı Hamdi Yazır, bu meâli, şu dipnotla îzah etmiştir.

*"**«Soylarınızla, atalarınızla övünmek için değil, birbirinizi soyu sopu ile tanıyarak ona göre yardımlaşasınız diye...»** Araplar toplum katmanlarını insan bedeninin anatomisini esas alarak taksim etmişlerdir. İnsanın kafatasını teşkil eden başkemiklerinden her birine **«kabile»**, toplamına **«kabâil»** denir ve bu baş kemiklerinin kavuşup bitiştiği eke de **«şa'b»** ıtlak edilir. Bir babanın sulbünden gelen kesretli bir topluluğa «kabile» dendiği gibi, çeşitli kabileleri bir araya toplayan ve heyet-i mecmuası bir asla mensup bulunan büyük cemiyete de **«ra's»** ve **«ş'ab»** adı verilir."*

çıkacak müspet vasıflarını takdir edip onlarla iftihar etmeyi men etmez.

Hâl böyleyken Kemalist inkılâplarla yüzü tamamen Batı'ya döndürülmek istenen ve lâdînî tavırlara icbar edilen milletimizin iftihar kaynağı olarak İslâm'ın yerine **"Türklük"** ikame edilmeye çalışılmıştır. Kemalizm'in **"dil"** ve **"tarih"** tezi, bu gerçeğin mutlak bir ifadesidir.

Gerçekten terakkiye mânî olduğu iddiâsı[359] ile **"İslâm Harfleri"** yasaklanarak O'nun yerine Lâtin asıllı yeni bir alfabe ikamesi ile yetinilmemiş, bu meş'um hamleyi takviye maksadıyla güzel Türkçemizde asırlardan beri kullanılarak çoktan millîleşmiş olan binlerce arapça asıllı kelime reddedilip yerine yerlerine tarihteki en büyük İslâm düşmanı Moğollar'ın lisânından kelimeler alınmış veya Türk Dili'nin müstekar yapısına aykırı câhilce kelimeler uydurulup bunlar devlet eliyle yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Bu Donkişotvârî tavır, Türkçülük îcâbıydı. Bunu, Türkçe mütehassısı ecnebîler bile kabul etmektedirler:

*"Bu, Cumhuriyet önderlerinin, İmparatorluğun çöküş yıllarının «**Türkçülük**» akımından miras kalan çağdaşlaşma*

---

359 Bu iddianın gerçekle bir alâkası olmadığını, bunun **"İslâmî Kimlik"** aleyhine bir tavır bulunduğunun insaflı bir yabancı şöyle ifade ediyor:

*"Arap alfabesinin geri kalmışlıkla bir ilişkisi olmadığı yolundaki en güçlü itiraz için bkz. **Avram Galanti**- Arabî Harfler Terakkimize Mâni Değildir, Hüsn-i Tabiat Matbaası, İstanbul, 1927. **Anderson** ise, **Atatürk**'ün zorunlu Lâtin alfabesini, Türk-Türkiye'nin millî bilincini daha geniş bir islâmî kimlik aleyhine yükseltmek için dayattığını söyler. Ona göre, **Atatürk**, bu yolla aynı zamanda Türk milliyetçiliğini Batı Avrupa'nın modern ve Lâtin alfabesini benimsemiş medeniyetiyle ilişkilendirmeyi ummuştur. **Benedict Anderson**- Hayali Cemaatler, terc.: **İskender Savaşır**, Metis, İstanbul 1993, sh: 61.*

***Feroz Ahmed**; Modern Türkiyenin Oluşumu, çev. **Yavuz Alogan**, Sarmal, İstanbul, 1994, sh: 119"* (Bkz: **Geoffrey Lewis**- Trajik Başarı- Türk Dil Reformu, İstanbul, 2007, sh: XXVI)

projelerinin bir parçasıydı."[360]

"Elhamdülillah Müslümanım!" yerine **"Ne Mutlu Türküm Diyene!.."**[361] sözünün ikamesine çalışılması, ileride ortadan kalkacaklarına inanılan camilerin yerine **"Halk Evleri"** ihdas edilmesi baştan **"dokuz umde"** ilan edilmişken, bunların daha sonra İslâm'ın **"altı îmân esası"**na tekabül etmesi maksadıyla altıya ircâ olunarak **"altı ok"** olarak millete hedef gösterilmesi ilh... hep bu Türkçülük projesinin birer îcabı olarak ortaya çıkmıştır.[362]

"Tarih tezi" de böyledir ve yine aynı maksatla ortaya atılmıştır. Türk tarihinin İslâm'la yoğrulmuş olan en yüksek devirlerini padişahların şahsî ihtirasları ve türlü kötülüklerin cârî ve hâkim olduğu sûretinde değerlendirip milletin alâkalarını İslâm öncesine tevcih etmek ve hele sarı ırka mensup Moğollar'ı **"Türk"** kabul edip **"Cengiz"** ve **"Hülâgû"** gibi millî hâfızada zulümleriyle yerleşmiş isimlere revaç vermek, hep islâmî temâyülleri sarsarak millet efrâdını, gayr-i islâmî bir kimliğe yöneltmek arzularının bir eseri olarak gerçekleşmiştir.

İşte **İsmail Hakkı Baltacıoğlu**, bu İslâm karşıtı cereyanın ilim ve fikir sahasında baş aktörlüğünü yapmaya çalışanlar arasında on mütemayiz simalardan biridir. O'nun birçok eser ve makalesi arasında bilhassa **"Türke Doğru"** isimli iki cildlik eseri, bu görüşümüzün ispatına tek başına kâfîdir.

Gerçekten **Baltacıoğlu** hakkındaki bu hükmümüzün doğruluğunu ispat için delil ittihaz ettiğimiz eserindeki bahis

---

360 a.y.

361 **"Ne Mutlu"** sözü, hasret ifade ettiği cihetle Türk olan birinin ağzında garip değil midir? *"Ne Mutlu Zengin Olana!.."* sözü fakire, *"Ne Mutlu Sıhhatli Olana!.."* sözü de hastaya yakışmaz mı? Misaller daha da çoğaltılabilir. Acaba bu, bir şuur altı boşalması mıdır?!

362 Tafsilat için birçok kereleri basılmış olan **"Bin Uydurma Kelimeyi Boykot"** isimli eserimize bakılabilir.

başlıklarının zikri bile tek başına kâfîdir.

O'nun **"Türke Doğru"** isimli eserindeki 46 makalenin yarısından fazlası, yani 26 adedi, falan şeyde Türk'e doğru, filan şeyde Türk'e doğru gibi başlıklar taşımaktadır. Bunlar:

Ahlâkta Türke doğru (sh: 42), Hukukta Türke doğru (sh: 46), Muâşerette Türke doğru (sh: 50), Dilde Türke doğru (sh: 53), Mimikte Türke doğru (sh: 58), Edebiyatta Türke doğru (sh: 62), Romanda Türke doğru (sh: 67), Tiyatromuz yoktur. (sh: 71), Tiyatroda Türke doğru (sh: 75), Mimârîde Türke doğru (sh: 87), Mimaride Türklük (sh: 91), Evde Türke doğru (sh: 94), Bahçede Türke doğru (sh: 97), Mobilyada Türke doğru (sh: 100), Resimde Türke doğru (sh: 105), Dekorda Türke doğru (sh: 109), Şehircilikte Türke doğru (sh: 113), Heykelde Türke doğru (sh: 122), Modada Türke doğru (sh: 126), Mûsikîde Türke doğru (sh: 132), Dansta Türke doğru (sh: 136), Teknikte Türke doğru (sh: 141), Felsefede Türke doğru (sh: 150), Devlette Türke doğru (sh: 163), Terbiyede Türke doğru (sh: 170), Pedagojide Türke doğru (sh: 174), Maarifte Türke doğru (sh: 177).

Baltacıoğlu'nun bu kitapta yer alan sâir makalelerinin birçoğu da ünvanındaki **"milî"** kelimesi sebebiyledir ki, aynı kategoriden addedilmesi kabildir!. Bu takdirde bundan sayının daha çok olduğu anlaşılır. Bununla beraber eserin ismine nazaran bu durum tabiî kabul olunabilirse de **"bahçıvanlık"**tan **"dansa"** kadar bütün faaliyetleri türkleştirmek, onu din yerine ikame etmeye çalışmak demek değil midir?! Esâsen bu gerçek, **Baltacıoğlu**'nun İslâm Dini'ni de **"Türkleştirmek"** istemesiyle sâbittir. Gerçekten O, bu eserinde **"Din ve Milliyet"** başlıklı yazısında aynen şöyle demektedir:

"...Türkler, Müslümanlığı basmakalıp bir din olarak almamışlar, onu kendi kültür ve medeniyet menşurlarından (prizma) geçirmişlerdi. Türk mimarları, Türk tezyinâtçıları,

Türk hattatları, Türk mutasavvıfları, Türk şâirleri, Türk hatipleri ve Türk tarîkat pîrleri bu dini türkleştirerek ululaştırmışlardır.

Bu iddiamızın doğruluğunu gösteren olayların başında Türk tarîkatları, gelir. Bektâşîlik, Alevîlik, Tahtacılık gibi Müslümanlığı, eski Türk aşîretlerinin dinsel gelenekleriyle kaynaştıran tarikatların inan ve törenlerinde Türk zihniyeti göze çarpmaktadır. Serbest düşünceye, güzel sanatlara, edebiyat ve musikîye baş yeri vermek, topluluk hayatı yaşamak, büyüklere saygı, sıkı bir disiplin, kardeşlik, karşılıklı dayanışma, karşılıklı güven, hür düşünce, hoşgörme gibi Türk gelenekleri, bu tarikatların temelinde bulunmaktadır.

Eski Türk dininden canlı olarak gelen geleneklerle bir ümmet dini olan İslâm Dini örflerinin Osmanlı tarihinde ve Anadolu'nun göbeğinde nasıl çarpışmış olduğunu şu kısa satırlar göstermektedir:

«Türklerin dîn-i iptidâîleri ile (manizm)yi İslâmiyet'le te'life muvaffak olan yegâne mübdi dâhi, ancak ***Hacı Bektâş-ı Velî****'dir. Bektâşîliğin esrar alut (esrarlı) safahat-ı asırdîdesinden (asırlık safhalardan) tereşşuh eden (süzülüp gelen) birkaç "eser"e ancak nâil olduğumuz hâlde, bektâşî âyini asliyetini kaybetmemiştir».*[363]

«Bütün mesâlik-i sofiye (tasavvuf meslekleri) bu asliyetlerini zâyi ettiği hâlde Bektâşîlik ve Kızılbaşlık kadîm Türk dinini, ocak an'anesini, hürriyet ve hürmet-i nisvânı (kadınlara hürmeti), saz ve sözünü bilfiil kabul etmiş ve yaşatmıştır.»[364]

«Osmanlıların Anadolu'da teessüsiyle ***"millî bir mez-***

---

363 "**Baha Said** Anadolu'da İctimâî Zümreler ve Anadolu İctimâiyatı" (Millî Tâlim ve Terbiye Cemiyeti Mecmuâsı, Adet 5, Ağustos 1334. (İ. H. B.)

364 a.y.

*hep" doğmuştu. Bu da Bektâşîlik! Buna ihtiyaç vardı; çünkü Mesnevî'nin "**farisî taklidi**" ile "**nay** (ney) **ve nefîrinden**" Selçuk Türkleri denilen Oğuz Türkleri hiç bir şey anlamıyordu. Şüphesiz Türk'ün "**kaval**"ına benziyen "**nay**"in eninkâr, pür heyecan nagamâtından (nağmelerinden) Türkler hoşlanmıştı. Fakat "**nay**" Fârisî ötüyordu. Selçuk aristokrasisi bunu anlamıya, özenirken millî benliğini de kaçırıyordu. Avam ise, birşey anlamıyor, hem de o kahraman bahadır "**batır**" alplarını farslaşmış görerek ellerinden kaçınıyordu.»*[365]

*«**Âşık Paşa-yı Veli, Ahi Evran** (yahud **Ahi Elvan**), **Şeyh Süleyman, Hacı Bektaş** bir günün, bir asrın, bir fikrin müçtehidleri olduğuna şüphe edilmez. Kırşehir'deki **Cace Bey** Medresesi'nde toplanan **Hacı Bektaş**'tan maada bu asrî müçtehitlerin içtihadı, Konya'nın Mesnevî medresesi olan Karatay'a rakabet etmekte idi. Karatay Konya mektebi Faris felsefe ve içtihadı ile uğraşırken **Cace Bey** Medresesinde **Âşık Paşa**'nın **Garipnâme**'sini ibdâ ediyor, (ortaya çıkarıyor) **Şeyh Süleyman, Tezkiretü'l-Evliya**'yı; **Ahi Elvan, Gülşen-i Râz**'ı ve kimbilir daha bilmediğimiz yazıcılar daha neler yazıyorlardı.»*[366]

Bu millî tarikatlar, eski Türk geleneklerini korumakla kalmamış, tarikat yoluyla Arnavutlukları, Ermeniler'i bile türkleştirmiş, Türkçülük ateşiyle tutuşturmuştur. Türk ve halk gelenekleriyle kaynaşmış olan bu tarikatlar, Arap ve Acem millî gelenekleriyle anlaşmış olan öteki tarikatlara hiç benzemezler. Birinciler, yabancı milliyet fertlerini türkleştirirken bu sonuncular, öz Türkler'i Arap ve Acem kültürüne aşılamışlardır.

Türkler'in bütün kültür alanlarında olduğu gibi din alanında dahi millî benliklerini belirttiklerini gösteren daha

---

365 a.y.

366 a.y.

birçok belgeler vardır."[367]

Müslümanlık diye **"Bektâşîlik"**, hatta **"Kızılbaşlık"** esas alınıp doğru kabul edilince Ehl-i Sünnet yolunun da Araplaşmak tarzında telâkki edilmesi îcab edecektir. **Baltacıoğlu** da bunu yapmaktadır. O'nun bu iddiasının cevâbı, Kur'ân-ı Kerim'in tamamı ve bu tamamiyete hâkim olan ana fikirlerdir.

O'nun bu sapık görüşler vasıtasıyle Arnavutlar ve hatta **"Ermeniler"**in türkleştirilip Türklük ateşiyle tutuşturulmuş oldukları yolundaki iddiâsı ise, tarihî gerçekler önünde mutlak bir yalandır. Hatta sadece yalan değil, gülünçtür de!.. Gerçek ise, sadece Arnavutlar'ın ve üstelik onların da ancak bir kısmının Türklerle İslâmlık dolayısiyle kısmî bir ayniyet kesbetmeleridir. Ermeniler içinse, bu bile mevzubahis değildir.

Baltacıoğlu, İslâm Dîni'ni millîleştirmek gayretini **"tevhid inancı"**nın yüce bir peygamberi olan **Hz. İbrahim**'in Türk soyundan olduğunu iddia etmeye kadar vardırmıştır.

*"Cumhuriyetin îlânıyla beraber o zamana kadar gündeme gelmeyen aykırı ve farklı tezler ortaya çıkmaya başlamıştır. Genelde daha önce dile getirilemeyen bu tezler, birçok tepkiyi de beraberinde getirmiştir. Çünkü bunların temel niteliği millîleştirmeyi ve milliyetçiliği öne çıkaran bir üslup taşımasıydı. Aynı zamanda bunlara bilimsellik gibi bir kılıf da giydiriliyordu. **Hz. Muhammed**'in Türk asıllı olduğu,*[368] *yine buna benzer bir şekilde **İmam-ı Azam Ebû Hanife**'nin, **İmâm Buhârî**'nin, **İbn Rüşd**'ün... vb. birçok kişinin Türkler'in soyundan geldiğini dillendiren tezler gündemi meşgul ediyordu. İşin ilginç yanı, bu tezlerin savunucuları arasında **Baltacıoğ-***

---

367 **İsmail Hakkı Baltacıoğlu**- a.g.e., sh: 144 vd.

368 **Kemal Samancıgil- Hz. Muhammed** Türk mü idi?, İstanbul, 1958.

*lu da bulunuyordu. Hatta o kadar ki, **Baltacıoğlu** 1924 yılında yazmış olduğu birkaç makalede **Hz. İbrahim**'in Türklüğü meselesi üzerinde durmuş;*[369] ***Hz. İbrahim**'in Türk olduğunu ispatlamaya çalışmıştır."*[370]

İftihar vesilesi ve doğruluk timsâli olarak ırk esas alınınca, işte böyle dalâletlere sürüklenmek kaçınılmaz olur!.. Hâlbuki kavmiyet fıtrî, din ise kesbîdir. Buna göre ırkını değiştirmek, hiç kimsenin elinde olan bir iş değildir. Hâlbuki herkes dinini değiştirebilir. Buna göre ancak, din ile iftihar edilebilir. Çünkü onun seçiminde beşerî irâdenin bir dahli vardır. Dinin ortadan kaldırılması (!) ile hâsıl olacak boşluğu doldurmak maksadıyla ırka sarılanlar, ırkın da, dinin de hakikatinden gâfildir. Din, insan fıtratının bir îcâbı olduğu cihetle ebedîdir. Çünkü fıtrat değişmez; ırk ise, iklim, beslenme ve tarihî tecrübeler gibi ârizî sebeplerin eseridir. Menşe' itibariyle bütün insanlık, **"Benî Âdem"**, **Âdem**'in oğulları değil mi?!

Üstelik **Baltacıoğlu**, insanların dînî inançlara âid temâyüllerinin fıtrî olduğunu, dinlerin zaten mevcud olan bir duygu ve temâyülü geliştirdiğini, semâvî dinlerin en mütekâmili olan İslâmiyet'in bu fıtrat îcabına tam bir tetâbuk hâlinde olduğunu söylemektedir. Lâkin hangi İslâmiyet?! Galiba Bektâşî ve Kızılbaşların anladığı İslâmiyet!.. Çünkü Ehl-i Sünnet Müslümanlığını gayr-i millî addederek O'nun millîleştirilmesi için birçok teklif ileri sürmektedir ki, bunların başında **"Türkçe Kur'ân"** mes'elesi gelmektedir.

Gerçekten bu hususta fikrini takviye için Batı Âlemi'ndeki **Luther**'i örnek olarak alan **Baltacıoğlu**'na

---

369 Bkz: **Baltacıoğlu**, "**Hz. İbrahim** (a.s.) Bir Türktür", Tevhid-i Efkâr, 9-10 Haziran 1340; "**Hz. Sara, Hz. İbrahim**'in Nesi idi?", Tevhid-i Efkâr, 19 Haziran 1340.

370 **Ercan Şen**- a.g.e sh:42

göre, *"İşe, Kur'ân'ın bir an önce Türkçe'ye çevrilmesiyle bir Türk-İslam İlâhiyat Fakültesi kurulmasıyla başlanmalıdır. **Baltacıoğlu**, Türke özgü (has) onun öz benliğini, duyguların, harekete geçirecek yani anladığı dilde ibâdet edebileceği bir din için reform teklif etmektedir."*[371] *"Birçok plâtformda değişik vesîlelerle bu fikrinin arkasında durmuş, bu düşünceyi hayata geçirmek için çalışmalar yapmaktan geri durmamıştır.*

*Toplumsal (ictimâî) kalkınma için devamlı çalışmalar yapan **Baltacıoğlu**, ölümüne kadar bu çalışmalarını sürdürmüştür. Hatta 1977'deki en son konferansının konusunu da bu oluşturmuştur. Ona göre kalkınmanın üç unsuru vardır ki biri de dindir."*[372]

*Din konusunda yenilikçi fikirlere sahip olduğunu daha önce de belirttiğimiz **Baltacıoğlu**, devamlı bir şekilde dinin yeniden anlaşılması gerektiği üzerinde durmuştur. Bunun yolunun da Kur'ân'ı yeniden tercüme etmekten geçtiğini ifade etmektedir. Bir sözünde bu durumu şöyle belirtir:*

«Dini yok saymak ve gerici güçlerin tekeline bırakmak değil, reforme etmek gerekir. Bu reformun temeli Kur'ân'ın Türkçe'ye çevrilmesi ve Türk halkının dinini aracısız anlamasını sağlamaktır. Türk halkı, Allâh'ın dediklerini aracısız ve doğru anladığında, softaların elinden kurtularak ulusal benliğine kavuşacaktır.»[373]

*Dinle lâikliğin uzlaşması (!..) gerektiğini belirten **Baltacıoğlu**, sosyolojik olarak ele aldığı din konusunu*

---

371 **Kaçmazoğlu**- "Bir Halk Adamı Olarak Aydının Portresi: **İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu**", Doğu-Batı Dergisi, 2001, s: 16, sh: 211. (E. Ş.)

372 **Baltacıoğlu**- "Kalkınma Felsefesi", Yeni Adam, 1978, s: 921, sh: 52. (E. Ş.)

373 **Baltacıoğlu**- Büyük Tefsir: Allah Nedir?, Ankara, 1961, sh: 14 (E. Ş.)

***Durkheim**'in bakış açısı ile değerlendirir:*

*«İnsan değil miyiz, bir dinimiz olacak, ileri, geri bir dinimiz olacak. İstesek de istemesek de, inansak da, inanmasak da. Toplum olarak dilimiz, sanatımız gibi dinimizi de öğrenmemiz gerekir.» diyen **Baltacıoğlu**,[374] bir ulusun aydınlarının, bilginlerinin yapacağı en büyük işin dinin, dilin, sanatın ne olduğunu doğru olarak halka anlatması olduğuna inanmaktadır.[375]*

Ona göre, her ulus (millet), kendine yakışan dini bulur. Türk Câmisi, Türk kültürünün, Türk geleneklerinin kaynaştığı yerdir. Türk câmisinde Türk'ün mimarlığı, yazıları, çinileri, mûsikîsi, töresi, felsefesi, kendisi vardır. Türk câmisine giren insan yalnız islâmlaşmaz, türkleşir de. Daha doğrusu, türkleşerek müslümanlaşır."[376]

İslâmiyet gibi en fârik vasıflarından biri "Âlemşümullük" olan bir dini "millîleştirmek" ve müslüman topluluklar arasındaki ufak tefek farklılıkları böyle telâkki etmek, bu dinin özünü tahrife yeltenmekten başka bir şey değildir. Hiç şüphesiz müslüman topluluklar arasında dînî telakkîler îtibariyle bazı farklılıklar mevcuddur. Bunlar esasa taalluk etmezler. Ederlerse de onları benimseyenler, ne iddiada bulunmuş olurlarsa olsunlar aslâ müslüman sayılmazlar. **Hz. Ali**'ye -hâşâ- ulûhiyet atfeden bazı şiî fırkaları böyledir.

Tabiî sayılan farklılıklar ise şuna benzer; bu güne kadar **Şekspir**'in meşhur tiyatro eseri olan **Hamlet**'i yüzlerce artist oynamıştır. Fakat bunların hiç biri, müellifin tasavvuruna yaklaşım itibariyle elbetteki bir birinin aynı olmamıştır. Herkes kendi kabiliyeti derecesinde başarılı olmuştur. Aynen bu-

---

374 **Baltacıoğlu**- a.g.e., sh: 7, (E. Ş.)

375 **Ercan Şen**- a.g.e., sh: 45 vd.

376 **Baltacıoğlu**- Din Nasıl Bir Gerçektir?, Türk Düşüncesi Dergisi, s: 15, c: 13, İstanbul, 1955, sh: 165.

nun gibi İslâmiyet'i kabulle fikir ve davranışlarını ona göre şekillendirmeye çalışan toplulukların da bu hususta ki başarıları aynı derecede olmamıştır. Fakat bu hususta ki farklar, onların bu dini millîleştirdikleri tarzında telâkkî olunamaz. Zira böyle bir telâkkî, İslâm'ın âlemşümul karekterini inkâra müncer olan bir tahriftir.

c- Meâlcilik Sapıklığı

Meâlcilik, bütün reformistlerin müşterek bir sapıklığıdır. Onlara göre meâllerin yaygınlaştırılması ile geniş halk kitleleri Allâh'ın emir ve yasaklarının daha iyi anlayacaklar ve bu durum da, âlimlerin inhisârından kurtarılmış olacaklardır. Kur'ân-ı Kerîm'in fikir ve âbidevî muhtevâsına vâkıf olmayanlar için ilk nazarda mâkul gözüken bu görüş, tamamen sakattır. Şöyle ki:

1-Güçlük

Kur'ân-ı Kerim, i'caz belâgat ve fesâhat itibariyle eşsizdir. O'nun bu vasfını, tercümeye cür'etle iktifâ etmeyerek ortaya attığı tercümeye **"Kur'ân"** adını vermeye kadar ileri gitmiş olan[377] **Baltacıoğlu** bile şöyle itiraz etmektedir:

---

377 Şimdiye kadar Kur'ân-ı Kerim'i Türkçe'ye tercüme edenlerden hiç biri eserine **"Türkçe Kur'ân"** veya sadece **"Kur'ân"** adını koymaya cür'et etmemiştir. (Bkz: **İsmet Binark-Halit Elen**- Dünya'daki Kur'ân Tercümeleri Bibliyografyası, İstanbul, 1986) Bu edebi ilk olarak ihlâl eden **Osman Nebioğlu** adındaki bir masondur. O **"Türkçe Kur'an"** adıyla neşrettiği eserin üzerine **"çeviren Osman Nebioğlu"** yazmıştır. Bu duruma dikkat çeken bir makalede:

*"Nereden çevrildi? Arapça aslından mı? Yoksa Fransızca, İngilizce veya başka bir lisândan mı? **Osman Nebioğlu**, Arapça bilmediği için, yaptığı işin mâhiyeti gizli kapaklı kalmak maksadiyle böyle yapmıştır. Fakat bu, müslümanlârı aldatmaktır. Hiç Arapça bilmeyen bir adam nasıl çevirebilir? Kur'ân bütün müslümanların kitabıdır, üzerinde oynanamaz. Her müslüman işin hakikatini bilmek ister. Bütün müslümanların sahib olduğu*

Baltacıoğlu'na göre, Kur'ân'ın dört temel karakteri vardır. Bunların

*"**Birincisi**, Kur'ân, O'nun Tanrı buyruğu olduğunu kabul etmeyen insanları da şaşırtacak kadar ulu bir eserdir.*

***İkincisi**, Kur'ân, akla en büyük yeri veren eserdir.*

***Üçüncüsü**, Kur'ân belgeleri (âyetleri) hep susturucu, inandırıcıdır.*

***Dördüncüsü** de Kur'ân nesir, nazım diye kesinleştirilemeyecek kadar türü kendine özgü (has) bir güzellik anıtıdır."*[378]

***Baltacıoğlu**, «Kur'ân nedir?» sorusuna Kur'ân'ın değişik özelliklerine değinerek şu cevapları verir:*

Kur'ân, düşünenler için bir düşünce anıtı, içi olanlar için (!) bir coşkunluk ırmağı, yapıcılar için bir erk (kudret) kaynağıdır. Böyle olması da tabiîdir. Çünkü Kur'ân, medeniyet kesimleri birbirine eşit olamayan, düşünüş, anlayış bakımından ayrı olan türlü ırklara, türlü kültür ve geleneklere bağlı milyonlarca insanın kutsal kitabıdır. Yüzlerce yıldan beri de varlığından, gönülleri birleştirici gücünden hiçbir şey kaybetmeyerek, bugüne dek ayakta duran ulu bir din ki-

---

bu kitap üzerinde hiç kimsenin iğfâlkâr hareket etmesine cevâz yoktur. Bütün müslümanlar bunu protesto eder, şiddetle red ve takbih eyler." denilmiştir. (bkz: **"Kur'ân'a Karşı Suikasd"** isimli imzâsız makale, Sebilürreşad, c: XI, s: 252, Eylül 1957, sh: 22)

Bu makaleden anlaşıldığına göre, **Osman Nebioğlu**, eserinin içine tanıtım broşürü koymuş. Bunda **Kâzım Nami**, **Cemil Sena** ve **Cihad Abacı** gibi meşhur masonlarla Hz. Peygamber'e -hâşâ- **"Arab Mehmed"** diyen ve **Süleyman Çelebi**'nin mevlidini **M. Kemal Paşa**'ya adapte etmiş olan **Behçet Kemal Çağlar** mülhidinin tezkiyeleri varmış. (a.g.m., sh: 23)

İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Osman Nebioğlu'ndan da ileri giderek tercümesini, sadece **"Kur'ân"** adıyla neşretmiştir. (İstanbul, 1957)

378 **Baltacıoğlu**- "Kur'ân'ın ana dilimize çevrilmesi, Kur'ân Nedir?", Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, c: I, s: II-III, Ankara, 1952, sh: 32. (E. Ş.)

tabıdır. Dinsiz, dinsizliğini kendine yolak (!) edinmiş insanlar bile Kur'ân'da sosyal yönden birtakım gerçeklerin var olduğunu kabul edeceklerdir. Bu insanlar bile bu ulu din kitabının, ona inananların hayatında yüksek bir görevi olduğunu düşünmek isteyeceklerdir."[379]

Değil îcazda zirve teşkil eden Kur'ân-ı Kerîm'i, ilmî ve edebî beşerî bir eserin bile bir dilden diğerine hakkıyla nakli bir liyakat ve kifâyete muhtaçtır. Bu gerçeği, Batıdan yapılan tercümeler dolayısıyla ülkemizde çok iyi tanınan **Andre Gidé** şöyle ifade etmektedir.

"Mütercimlerin hüsn-i niyeti, kifâyetsizliklerini telâfi edemez. İyi bir mütercim, terceme ettiği müellifin lisânını iyi bilmelidir. Bundan maksadım, lisânı yalnız hatasız, kaideye uygun olarak yazabilmek değil; belki niceliklerini, yumuşaklıklarını, gizli kaynaklarını da bilmek lâzım olduğunu ifade etmektedir. Bu ise, ancak meslekden yetişmiş muharrirlerin işidir. Birden bire mütercim olmak mümkün değildir..."[380]

"Herhângi bir ilmî veya edebî eser için böyle olunca, nâzil olduğu dilde; fesâhat ve belâgat itibariyle en büyük ve en meşhur şâirlere, hayret içinde baş eğdiren Kur'ân için, peygamberin bu en büyük mûcizesi için dil bilmek lüzûmu ne derece evleviyette olduğu kolayca takdir olunur. Gerek ***Nebioğlu****, gerek profesör* ***İsmayıl*** *Arab lisân ve edebiyatını hiç bilmediklerini bizzat îtiraf ettiklerine göre, tercemelerinde ne raddeye kadar muvaffak olabildikleri kendiliğinden meydana çıkar."*[381]

Kur'ân-ı Kerîm'in bu îcaz üstünlüğü[382] hususunda **Fah-**

---

379 **Baltacıoğlu-** a.g.m., sh: 33. (E.Ş)

380 **Ali Kemâli Aksüt-** Kur'ân Tercümesi Oyuncak Hâline Getirilemez!, Sebilürreşad, c: XI, s: 257, sh: 102.

381 a.y.

382 Bu hususta tafsilatlı bilgi edinmek isteyenler şu esere bakabilir-

reddin Râzî şöyle diyor:

"İ'caz, fesâhattedir. Fesâhat ise, lâfızlardadır. Tercümede bu kaybolur!"[383]

Elmalılı Hamdi Efendi ise, Kur'ân Tercümesi'nin güçlüğü hakkında şöyle diyor:

"Tercüme bir kelâmın mânâsını, diğer bir lisanda dengi bir tâbir ile aynen ifade etmektir. Tercüme, aslın mânâsına tamamen mutabık olmak için sarahatte, delâlette, icmalde, tafsilde, umûmda, hususta, ıtlakta, takyıdde, kuvvette, isâbette, hüsn-i edâda, üslûb-u beyânda; hâsılı ilimde, san'atta asıldaki ifadeye müsâvî olmak iktizâ eder. Yoksa tam bir tercüme değil, eksik bir anlatış olmuş olur. Hâlbuki muhtelif lisânlar beyninde hutût-ı müştereke (müşterek hatlar) ne kadar çok olursa olsun, her birini diğerinden ayıran birçok hususiyetler de vardır; onun için lisânî hususiyeti olmayıp sırf akl u mantık'a hitab eden kuru ve fennî eserlerin kabiliyet-i ilmiyyesi terakki etmiş olan lisânlara hakkıyla tercümesi kabil olduğunda söz yoksa da hem akla, hem kalbe yahut yalnız zevk u hissiyata hitab eden ve lisan nokta-i nazarından edebî kıymeti ve zevk-i san'atı hâiz bulunan canlı ve bedîi eserlerin tercümelerinde muvaffakiyet görüldüğü nâdirdir."

"...Lâkin nazm-ı Kur'ân nasıl bir nazımdır? Herkesin bildiği harflerin, seslerin en güzellerinden, yerine göre en güzel nağmelerinden, bütün Arabın bildiği ve dolayısıyla bütün insanların anlayabileceği kelimelerin en güzellerinden seçilerek, Allah'tan başka kimsenin yapamayacağı canlı bir nesc ile dizilip dokunmuş; lâfız mânânın, mânâ lâfzın âyinesi hâlinde nâmütenâhî iltimaatını beyân ile parlatılmış. Hay-

---

ler: **Ahmed Coşkun**, "Kur'ân-ı Kerim'in Anlaşılmasında Belâgat İlminin Önemi", Kur'an ve Tefsir Araştırmaları III, İstanbul, 2002, sh: 269-283

383 **M. Raif Ogan**- Kur'an Tercümesi Kur'ân Değildir, Sebilürreşad, c: II, s: 45, sh: 313.

di, bunun Allah'tan indirildiğinde şüpheniz varsa, Allah'tan başka bütün güvendiklerinizi çağırarak ve hatta ins u cin bir araya gelerek bunun, hatta bir sûresinin mislini yapın, fakat imkânı yok yapamazsınız diye bütün Cihan'a meydan okuyan, gayet basit bir teklif ve gâibden kat'î bir ihbar ile saha-i şuhûda gelmiş her âyeti bir sehl-i mümtenî' olan öyle i'cazkâr bir nazımdır ki, hiç Arabî bilmeyen bir kimseye bile okunduğu zaman tatlı ve güzel bir kelâm olduğunu duyurur. Biraz Arapça bilen bir kimse, bir âyeti işittiği zaman derhal bir mânâ anlar ve anladım zanneder, ben de söyleyiverece-ğim gibi tevehhüm eder, bir de bakar ki, anlamamıştır. Çünkü nazmının her noktasından birçok mânâlar fışkırmaya başlar. Taklidine özendikçe yükselir, derinleşir, ölçüsü-mikyâsı bulu-namaz. Âyetten âyete terkibine geçildikçe zevki tezâuf eder, sırr-ı hayat gibi nâmütenâhiye giden esrârının ihâtası beşerî kudretin fevkinde kalır. Eğer öyle olmasaydı, bu basit teklife karşı paralar sarfederek, silâhlar çekerek, ordular toplaya-rak asırlardan beri Kur'ân'ı kaldırmak için harb edip du-ran münkir beşeriyet, bu zahmetleri çekecek yerde onun bir nazîrini yapıvermez miydi? Fakat yapamamıştır ve yapamaz, Kur'an'ın verdiği haberleri kimse yalancı çıkaramaz!

*Ne kadar yüksek olursa olsun haysiyet-i edebiyye ka-zanmış herhangi bir şahsiyetin üslûb-i ifadesi meşk edile edile az-çok taklid ve tanzîr olunmuş iken Kur'ân'ın nüzû-lü ânından beri bütün udebâ ve bülegâ-yı Arab, belâgât-i Kur'ân'ı lisânına nümûne ittihaz etmiş ve bu sayede Arab lisân ve edebiyat nokta-i nazarından yükselmiş olduğu hâlde nazm-ı Kur'ân'ı taklid ve tanzîre yanaşabilen kimse zuhûr et-memiştir. O hâlde kendi lisânında bile taklid ve tanzîri kabil olamamış olan Kur'ân'ın nazm u üslûbunu, diğer bir lisanda taklid veya tanzîr etmek elbette mümkün olamaz; olamayınca da **«aynen tercüme»** edilemeyeceği gibi **«tanzîr»** sûretiyle*

*hiç tercüme edilemez. Çünkü tanzîr edilemedikten başka ilmî haysiyetinden «**tağyir**» ve «**tahrif**» de edilmiş, Kur'ân'da olmayan şeyler Kur'an'a katılmış olur.*

Gerçi Kur'an'da mânâsı bulunmayacak hiçbir kelime yoktur. Fakat mânâsı pek derin olan kelimeler bulunduğu gibi bir kelime etrafında birçok mânâların tezâhum ettiği ve bazı ifadelerin hepsi de sahih olmak üzere müteaddid vecihlerin, ihtimallerin içtima ettiği yerler de çoktur ki, bunlar tefsir ve te'vil'e tevakkuf eder ve bazılarını doğrudan doğruya tercüme mümkün olsa bile hepsini bütün vücûhu ile tercümeye sığdırmak mümkün olmaz. Bunları aynen almak veya mânâyı edebîsi fedâ edilerek te'vil ve tefsir tarzında ifade etmek lâzım gelir ve bu cihetten Kur'ân'ı anlamakta yalnız dirâyet-i lisâniyye kâfi gelmez; sahibinden rivâyete veya hâdisâtın inkişafına tevakkuf eder. Onun için bazen bir hâdise karşısında Kur'ân'ın âyetlerinden o vakte kadar hissetmediğiniz bir mânâ anlarsınız ve o anda o âyet o hâdise için nâzil olmuş sanırsınız ki, bu da garâib-i Kur'an'dandır. Tercümede bunlar ihata edilemeyeceğinden zâyî olur."

*"...Şimdi insaf ile düşünelim. Bu şerait altında «**Kur'ân'ı tercüme ettim veya ederim**» diyenler yalan söylemiş olmaz da ne olur? Doğrusu Kur'ân'ı cidden anlamak, tedkîk etmek isteyenlerin onu usûlü ile Arabî yolundan ve tefâsir-i merviyyesinden anlamaya çalışmaları zarurîdir. «Kur'ân'ın falan tercümesinde şöyle demiş» diyerek ahkâm istinbâtına, mesele münakaşasına kalkışmamalıdır. Bunu îmanı olanlar yapmaz, kendini bilen ehl-i insaf da yapmaz. Kur'ân'dan bahsetmek isteyenler, onu hiç olmazsa harekesiz olarak yüzünden okuyabilmelidir. Mamafih öyle kimseler görüyoruz ki, Kur'an'ı harekesiz olarak şöyle dursun harekesiyle bile dürüst okuyamadığı hâlde onun ahkâm ve meânisinden içtihada kalkışıyor. Öylelerini görüyoruz ki, Kur'ân'ı anla-*

KUR'AN

Türkçeye çeviren

ISMAYIL HAKKI BALTACIOĞLU

1957

İsmâil Hakkı Baltacıoğlu'nun, aslının yerine ikaame etmek maksadıyla yaptığı ve adına -hâşâ- **"Kur'ân"** dediği meâlin kapağı

*mıyor ve «tefsirlere müfessirlerin te'villeri karışmıştır» diye onları da kâle almak istemiyor da eline geçirdiği tercümeleri okumakla Kur'ân'ı tedkîk etmiş olacağını iddia ediyor; düşünmüyor ki, okuduğu tercümeye âlim müfessirlerin te'vili değilse, câhil mütercimin re'yi ve te'vili, hatası, noksanı karışmıştır. Bazılarını da duyuyoruz ki, «**Kur'ân Tercümesi**» demekle iktifâ etmiyor da «**Türkçe Kur'ân**» demeye kadar gidiyor.*

Türkçe Kur'ân mı var; behey şaşkın?

*Kur'an Arabîdir. Zira "**İnnâ enzelnâhu Kur'ânen Arabiyyen: Biz, onu Arapça Kur'ân olarak indirdik.**" mansustur. Düşünmeli ki, Kur'ân'ı tefsir etmek üzere Peygamber'in îrad buyurduğu hadîse bile Kur'ân denemez, denirse küfr olur. Hâsılı, tercüme, Kur'ân'dan mütercimin anlayabildiği kadar bazı şeyleri anlatabilirse de hakkıyla anlatamaz; anlattığı şeylerde de Kur'ân hükm-ü kıymetini hâiz olamaz!*

*Mamafih şunu da unutmamalıdır ki, Kur'ân anlaşılmaz bir kitab değildir. Hatta "**Velakad yessernâl-Kur'âne lizzikri fehel min müddekir**" buyurulduğu üzere, mânâsını en kolay ve açık bir sûrette anlatan ve tekellüfsüz, tasannûsuz su gibi akan, nûr gibi parlayan bir Kitâb-ı Mübîn'dir. O, kendisini bütün insanlığa duyurmak ve anlatmak için nâzil olmuş ve duyurmuştur. Ancak onun meânisi ihata olunup bitirilemez; bir mânâsı inkişaf ederken arkasından bir mânâ daha, arkasından bir mânâ daha... yüzgösterir, nûrunun şâşâ-i vuzûhu içinde hafâ zuhur eder, mü'mine hitab ederken kâfire bir inzâr fırlatır, kâfiri inzâr ederken mü'mine bir tebşîr nüktesi uzatır, avâma hitab ederken havassı düşündürür, âlime söylerken câhile dinletir, câhile söylerken âlime dokundurur, geçmişten bahsederken geleceği gösterir, bugünü tasvir ederken yarını anlatır, en sâde müşâhedelerden en yüksek hakikatlere götürür, mü'minlere gaybı anlatırken kâfirleri hâlden bîzâr eder*

ve bütün bunları hâle, makama, mekâna, zamana, mevzua göre en uygun, en râ'nâ kelimelerle ifade eder."[384]

İşte gerçek bir âlimin tercüme mes'elesindeki sözleri!... Şimdi siz burada serdedilen İslâmî gerçeklerin ışığında, **İsmail Hakkı Baltacıoğlu**'nun kendi meâline **"Kur'ân"** adını vermesindeki dehşetli dalâleti, varın kabule değer bulun veya hoş görün bakalım?!

Kaldı ki, **İ. Hakkı Baltacıoğlu**'nun meâlcilik anlayışında başka sakatlıklar da var. O, İslâm Âlemi'ndeki ve hâsseten ülkemizde ilim ve fen sahasındaki geri kalmışlığın temel sâiki olarak Kur'ân-ı Kerim'in aslıyla ihticâc olunarak Türkçe meâllerin geniş halk kitlelerine ulaştırılmamış olmasını görüyor. Bu fikri te'yid için de Batı Âlemi'ndeki teknik terakkînin **Luther**'in İncil'i Almanca'ya tercüme etmesiyle vücud bulabildiğini iddia ediyor.[385] Ki bu fikir tamamen yanlıştır. Kendisi de ülkemizde **Luther** rolü oynamaya kalkışan **İ. Hakkı Baltacıoğlu**'nun bu yanlış kanaatine karşı birçok itirazlar yapılmıştır.

*"Kutsal kitapları tercüme etmenin terakkiye götüreceğini savunanlardan biri olan **Baltacıoğlu**, bir adım daha ileri giderek Kur'ân'ın da Türkçe'ye çevrilmesiyle Türk milletinin yükseleceğini iddiâ etmiştir. Ancak buna karşı çıkanlar da olmuştur. Özellikle **Hâfız Ali Rıza Sağman** (ö. 1965), bu tür düşüncelerin her bakımdan yanlış olduğunu belirtmiştir. Çünkü Tevrat'ın ve İncil'in birçok farklı millî dile çevrildiğini ve bunun sonucunda ise, hangi milletin terakki ettiği konusunun kapalı kaldığını söylemiştir. Havralarda ve sinagoglarda İbrânice ile ibâdet edildiğini, kiliselerde ise Lâtince ve Eski Yunanca ile ibâdet edildiğini söyledikten sonra, bu iddiânın vakıaya*

---

384 **Elmalılı Ahmed Hamdi**- Hak Dini Kur'an Dili, c: I, Mukaddime.

385 **Baltacıoğlu**- "Dine Doğru", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c: VI, s: I-IV, Ankara, 1959, sh: 58.

*uymadığını ifade etmiştir. Aynı şekilde bu konuda Kur'ân'ı Tevrat ve İncil'le mukayese etmenin yanlışlığını vurgulamış, Kur'ân'ın bundan on dört asır evvel nâzil olduğu gibi durduğunu, diğer kitapların ise bin elden ve elekten geçmiş olduğunu, türlü maksatların saldırısına uğrayarak kılıktan kılığa girmiş olduğunu, neredeyse Tevrat'ın **Hz. Musa**'ya İncil'in de **Hz. İsa**'ya sahih bir nispeti kalmadığını söylemiştir.*

Yine devamla bugünkü Garp Âlemi'ni Hıristiyanlık dininin doğurduğunu, İncil'in millî dillere çevrilmesinin Batı Âlemi'ni yükselttiğini sanmanın bir gaflet olduğunu, bir cehâlet eseri olduğunu ve şöyle vurgulamıştır:

Eğer din kitabının bir milletin millî diliyle yazılmış olması, o milletin yükselmesini temin etmiş olsaydı; Lâtince olan İncil, Lâtin Âlemi'ni 325'ten itibaren Hıristiyan akvâmın en yükseği hâline sokmalı değil miydi? Oysaki tarih, Lâtin Âlemi'nin şark ile İslâm Dünyası ile temâsa geçtikten sonra kımıldamaya başlamış olduğunu göstermektedir. Din kitabının millî dilde olmasının hiçbir faydası olmadığına bir misâl de Arap Âlemi'dir. İşte Arabistan, Kur'ân'ı belki bizden iyi anlıyorlar; amma her bakımdan bizden geridedirler. Bundan şu anlaşılıyor ki, Kitab'ı yalnız anlamak, hiçbir iş görmüyor, asıl iş gören, o Kitab'ı anlayıp o Kitab'a sarılmaktır.[386]

***Martin Luther** ve yaptığı reformun fazlaca abartıldığını ileri süren **Ali Rıza Sağman**, reformun Alman Milleti üzerindeki tesirinin bi'l-vâsıta olduğunu söyleyerek konuyu açıklığa kavuşturmuştur.*[387]

***Luther** ve reformu konusunda kapsamlı bir araştırma yapan **Hakan Olgun**, bu reformun temelinde Katolisizmi*

---

386 **Hafız Ali Rıza Sağman**- "Kur'an-Mahiyeti-Başka Dile Çevrilmesi", Neşreden: **Dücâne Cündioğlu**, İslamiyât Dergisi, c: 1, s: 2, Ankara, Nisan-Haziran 1998, sh: 112-114 (E. Ş.)

387 **Sağman**- a.g.m., sh: 114-116 (E. Ş.)

cemil said dikel, 1942 de

cemil said, 1883 yilinda

Ihtiyarligim ve hiçbir zaman
kendi yazamiyacagim oldugum gunlerde
hayatim sonuna kadar hatirlayacagim
aynen yapmadan bulundugumuz
günümüz 10. Haziran 942

Cemil Said Dikel

yeni harflerle elyazisi

اخبارلرنده اك بيوك زوق كوره جكمز اولديغي كبي
هيئت سوريه آرديدن وه هيأت منفرده دولابنه كوره مكدر
١٠ حزيران ٩٤٢

cemil

eski harflerle elyazisi

اولور .

بيوك آغاجلر اطرافندن تهالك كتيرلرك
دارلشدو وكا پولم بي كورور اولدك بيوك بير
ايجون بولنديغندن آبسيراولان بتبارلنلرندن .

سعيدبكزاده

جبل

« سعادت »

جبل بك افندي كي سائك كوچك اولديغي
سائده تابلة پتيوك بولنان و مخصوص سيدك بر يك
حنينة لطيف بر آربي فرزه من نقل ايله اعتنار
ايدرز .

sadeti gazetesinin 19—31 birincikânun 1301 — 1885 tarihli sayisinda çikan yazisi

Kazimirski'den tercüme ettiği meâl aslının yerine ikaame edilmeye çalışılmış olan **Cemil Said Dikel**'in **"Ellinci Yıl Jübile"** kitabında tanıtımı

protesto olduğunu söyler ve bizim de katıldığımız şu yorumları yapar:

*Reform hareketi, tüm Avrupa toplumlarında büyük çalkantıların, ayaklanmaların ve yerel savaşların yaşandığı bir dönemde kendini göstermiştir. Bu dönemde merkezî idâre olan imparatorluk ile yerel idâreciler olan prensliklerin iktidar kavgaları, bunun yanında, seküler idârecilerle kilise kurumunun lâik halkı birlikte istismar etmelerinden oluşan sosyal bir çöküntü yaşanmaktadır. **Luther**'in dinsel orijinli reform hareketi, söz konusu dinsel ve seküler kurumlara gösterilen tepkilerin aksiyona dönüşmesinde önemli bir başlangıç sayılmaktadır.*[388]

Görüldüğü gibi reform hareketiyle[389] *Kur'ân'ın Türkçeye çevrilmesi arasında doğrudan bir amaç ortaklığı mevcud değildir. Aynı zamanda her iki olguyu farklı açılardan ele almak, kanaatimizce daha isabetli olacaktır."*[390]

2- Niyet Bozukluğu

Niyet derûnî bir hâl olmak dolayısıyla keşfi zor bir husus olmakla beraber reformistlerin pek çoğu meâl dâvâsı gütmekten maksadların sadece insanların dinlerini öğrenmelerinden ibâret olmayıp ortaya koydukları meâllerin Kur'ân-ı Kerîm'in aslının yerine kaim olması emelini taşımakta olduklarını gizlememektedirler. Böylelerinden biri olan **Besim Atalay**'ın bu hususstaki samimi itirafları, bu eserin birinci cil-

---

388 **Hakan Olgun- Luther** ve Reformu, Ankara, 2001, sh: 201 (E. Ş.)

389 Reform Dönemi ve bu dönem siyasal düşünceler tarihi açısından en önemli düşünürleri olan **Martin Luther** ve **Jean Calvin** hakkında geniş bir bilgi ve bibliyografya için şu esere müracaat edilebilir: **M. Ali Ağaoğulları-Levent Köker**, Tanrı Devletinden Kral Devlete, Ankara, 1991. (E.Ş.)

390 **Ercan Şen**- a.g.e., sh: 57 vd.

dinde naklolunmuştur.[391] **İsmail Hakkı Baltacıoğlu** ise, meâlini sadece **"Kur'an"** adıyla bastırmakla **Besim Atalay**'dan daha da ileriye gitmiştir.

*"**İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu**'nu iyi tanıyan ve O'nun sahip olduğu fikirleri iyi bilen **Süleyman Arısoy**, **Baltacıoğlu**'nun bu tercümeyi yapmadaki gerekçeleri hakkında şunları ifade etmektedir:*

*İslâm Dini'nin daha iyi anlaşılabilir ve özümlenebilir olması için Arapçılıktan çıkararak Türk için Türkçe oluşturulması inanç ve güvencinde idi. Kemalist görüş ve ilkelere paralel olan bu görüşle yüce düşünce için eyleme girişti. Bu, O'nun son olgunluk devrelerinde yaşam boyunca edindiği tezlerin bir sonucu, yani sentezi idi. Yaşam çağının sonuna ve olgunluk dönemine doğru İslâm teolojisi üzerine yoğun olarak eğildi ve Kur'ân'ı tercüme ederek, İslâm dinine **Atatürkçü yolda** açıklık ve aydın görüşle (!) yaklaşım getirdi."*[392]

Buna göre **Baltacıoğlu**'nun maksadını anlamak için Atası'nın bu hususta ki fikir ve hareketlerinin ne olduğuna bakmak îcab etmektedir:

M. Kemal Paşa'nın Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe'ye tercüme işiyle meşgul oluşundaki maksadı, gedikli kemalist **Fâlih Rıfkı Atay** şöyle izah etmektedir:

*"**Mustafa Kemal Atatürk**'ün son dileği, Ezân'dan başka ibâdetleri de Türkçe yaptırmak ve Türk kafasını, Arap kafası köleliğinden kurtarmaktı."*[393]

M. Kemal Paşa'nın bu maksad giriştiği faaliyetleri

---

391 Bkz: **Kadir Mısıroğlu**- Tarihten Günümüze Tahrif Hareketleri, c: I, İstanbul, 2010, sh: 444 vd.

392 **Süleyman Arısoy**- "Çağdaş Türk Düşünce, Sanat Kuramcısı ve Devrimcisi **Baltacıoğlu**", Yeni Adam, 1978, s: 921, sh: 45. (E. Ş.)

393 **Fâlih Rıfkı Atay**- Atatürkçülük Nedir?, İstanbul, 1966, sh: 47.

mufassal eserinde[394] uzun uzun anlatmış olan **Dücane Cündioğlu**, bu faaliyetlerin maksadını:

"...1932 Ramazanı'nda tatbik mevkiine konulan İbâdetlerin Türkçeleştirilmesi Projesi..."[395]

ve:

"... Cumhuriyet tarihinin en hareketli devirlerinden biri olan 1932 Ramazanı, İslâm'ı türkleştirme veya Millî Müslümanlık adıyla yürütülen büyük bir inkılâp projesinin ..."[396]

cümleleriyle daha eserin önsözünde ortaya koymuş bulunmaktadır.

Bu akîm kalmış projeyi, **"Atatürk'ün beraberinde götürdüğü hasret"** olarak adlandıran diğer bir kemalist **Cemal Kutay, Baltacıoğlu**'nun Kur'ân tercümesini ne maksadla yapmış olduğunu kendisine şöyle hikâye ettiğini anlatmaktadır:

*"1942-1957 arası, on beş yıl Türk Dil Kurumu terim kolu'nda çalıştım. Kurum **Atatürk**'ün direktifiyle kurduğu terim kollarıyla özellikle kırsal kesimde konuşulan dilin etimolojik yapısını belirlemeye çalışıyordu. Bunun için «**Tarama Dergisi**» adı altında tespit fişleri düzenlenmiş, yurt çapında dağıtılmıştı. Bir hazine karşısındaydık. Nelere sahiptik ve neleri unutmuştuk? İnan bana, daha o günlerde bir Kur'ân çevirisi yüreğime yerleşti. Zor işti ve de benim emek saham dışıydı. Olsun, dedim ve düşündüm ki, yüzyıllar ve devirler, egemen kuvvetlerin reddettiği bu mirastan da ilham alarak bir Kur'ân çevirisi başarabilirsem, Din'le Dil arasındaki kopmaz bağa sağlam ilmik olabilmeyi denerim. Aydın yapılarına, daha doğrusu gerçek müslümanlıklarına inandığım dostla-*

---

394 **Dücâne Cündioğlu**- Türkçe Kur'ân ve Cumhuriyet İdeolojisi, İstanbul, 1998.

395 a.g.e, sh: 7.

396 a.g.e., sh: 8.

*rım vardı. Bunların başında yer alan **Ahmed Hamdi Akseki** ve **Şerafeddin Yaltkaya** üstatlara danıştım. Onayları dayanç kaynağım oldu. Tarama Dergileri'nde yer alan konuyla ilgili sözcüklere yer vererek, **Atatürk**'ün yarıda bıraktığı özleminin günün birinde gündeme geleceğini umarak Kur'ân çevirisini ele aldım."*[397]

Şimdi bu durumda **İsmail Hakkı Baltacıoğlu**'nun mâhud tercümeyi, aslının yerine ikame ümidiyle yapmış olduğundan şüphe edilebilir mi?!

Baltacıoğlu'nun bu niyet bozukluğuna ilâveten şunu da söyleyelim ki, O, kendisinden evvel yapılmış olan meâllerde sayısız yanlış bulunduğunu iddia ettiği hâlde kendi meâli de lebâleb bunlarla doludur. Bu eserde, O'na ayırdığımız yer, bu yanlışları tadâd etmeye kifâyetsiz olduğundan bu bahse girmek istemiyoruz.[398]

d- Lisânda Irkçılık Mel'aneti

Dünya'nın hiçbir ülkesinde güzel Türkçemiz üzerinde vâkî olmuş bulunan tahribata benzer bir gayr-i ilmî hareket

---

397 **Cemal Kutay- Atatürk**'ün Beraberinde Götürdüğü Hasret: Türkçe İbâdet, Anadilimizle Kulluk Hakkı, İstanbul, 1998, sh:77.

398 İsteyenler bu bâbda geniş mâlumât için şu kaynaklara bakabilirler:

Ercan Şen- a.g.e., sh: 68 vd.

Hasan Basri Çantay- ***Baltacıoğlu** ve Kur'ân*, Sebilürreşad, c: XI, s: 257, sh: 100 vd.; *Kur'ân'a Karşı Sûikasd*, Sebilürreşad, c: XI, s: 252, sh: 19 vd.

M. Raif Ogan- ***Baltacıoğlu** ile Bir Hasbihal*, Sebilürreşad, c: IX, s: 215, sh: 236 vd.; ***Baltacıoğlu**'na Cevap*, Sebilürreşad, c: IX, s: 217, sh: 259 vd.; *Asrî Din Âlimleri*, Sebilürreşad, c: IX, s: 220, sh: 307 vd.

Ali Rıza Sağman- *Kur'ân'ın Türkçe'ye Tercümesi Karşısında Üç Profesör: **Hilmi Ziya Ülken**, **İsmail Hakkı Baltacıoğlu**, **Besim Atalay***, İstanbul, 1957. Aynı müellifin *"Kur'ân Tercümeleri Hakkında"* başlıklı yazısı, Sebilürreşad, c: X, s: 250, sh: 304 vd.

Ayrıca müellifi belirsiz -muhtemelen **Eşref Edip**- *"Kur'ân'la Oynuyorlar"* isimli makale, Sebilürreşad, c: X, s: 250, sh: 394 vd.

görülmüş değildir. Osmanlı'nın son zamanlarında başlayıp kemalist inkılâplar devresinde zirveleşmiş olan bu sapıklığın aldatıcı mûcib sebebi olarak **"Türkçenin sadeleştirilerek herkesin anlayabileceği bir hâle getirilmesi"** gösterilmiştir. Kısacası, münevverlerle câhil insanlar arasındaki farkı ortadan kaldırmaktır.

Hâlbuki her gelişmiş dilde, âlimlerle câhillerin kullandıkları lisânda bu fark mevcuttur. Bugün İngilizce kelimelerin en mükemmel lügatı olan **"Webster"** kelime sayısı bir milyondan ziyâdedir. Lâkin bir köylü İngilizin bilebildiği kelime sayısı, olsa olsa iki bin civarındadır. Hiç bir İngiliz münevveri, câhilleri esas alarak dildeki kelime ve mefhum sayısını azaltmak teklifinde bulunmaya cür'et edemez!..

Hâl böyleyken, bizdeki lisân sapıkları, milletimizin en câhilinin dahî bildiği kelimeleri nisyâna (unutulmaya) mahkûm ederken kendi ileri sürdükleri sebep muvâcehesinde dehşetli bir tezada sürüklenmiş değiller midir?! Meselâ çobanların dahî bildiği **"hâkim"** yerine **"yargıç"**, **"hayat"** yerine **"yaşam"**, **"cevap"** yerine **"yanıt"** gibi sayısız kelime değişikliğindeki ısrar, bu gerçeği ortaya koymuyor mu?![399] Bu durumda Türkçemizdeki Arapça asıllı kelimelere karşı takınılan bu tavrın gerçek sebebi, onların iddia ettikleri gibi daha anlaşılır olmak değildir. Bu, olsa olsa bütün Dünya'da sadece devlete âid bir vasıf kabul olunan **"lâiklik"**in fertlere teşmîlinden ibarettir. Yani **"İslâm düşmanlığının lisandaki bir tezâhürü"**dür. Zira **Hayreddin Karaman**'ın doğru bir sûrette tesbit ettiği gibi **"Din, Dilde Yaşar!.."**[400]

---

399 Bu mes'elenin tafsilâtı için, İstanbul'da birçok baskısı yapılmış olan **"Bin Uydurma Kelimeyi Boykot"** isimli eserimize bakılabilir.

400 Bu doğru tesbit için bkz: Kırk müellifin makalelerini ihtivâ eden **"Türkçe'nin Müdafaası"** isimli eser, İstanbul, 2008, sh: 327 vd.

Gerçekten lisânımızdaki her Arapça asıllı kelime, bir halatın içindeki ince lifler gibidir. Onlardan her gün bir-ikisini koparmak, bizi İslam kültürüne bağlayan o halatın kopmasına müncer olur ki, inkılâp sar'asına tutulmuş İslâm düşmanlarının da asıl matlubları budur! Zira dinde reform talebiyle ortaya çıkmış olanlardan hiç biri, güzel Türkçemizi ırkçı bir mantıkla tahribe cür'etin aleyhine bir cümle serdetmiş değildir. Bilâkis bu din karşıtı bâtıl hamlenin aktörleri olarak, milletimizin ilim ve kültür hayatında meş'ûm bir rol üstlenmişlerdir ki; bunların belli başlılarından biri de **İsmail Hakkı Baltacıoğlu**'dur!

Gerçekten O, beynel İslam mâruf olup ebeveyninin kendine taktığı **"İsmail"** adını dahi bi'l-intizam **"İsmayıl"** sûretinde yazarak kendince, halka yaklaşmaya, isminin imlâsıyla başlamıştır. Lâkin iş burada kalmamış:

"Beni otuz bu kadar yıldan beri öz Türkçe'ye yaklaştıran, hiç şüphe yok ki, bir soy içgüdü, bir soy sezgi idi. Çünkü ben dilci değilim. Türkçe'nin özleştirilmesi için şimdiye kadar dilcilerimiz tarafından yapılan savaşların ne gibi millî temellere dayandığını görmek beni ayrıca sevindirmişti."[401] sözleri ile, bir lisân âlimi olmadığını ifade etmiş, olmasına rağmen O, bizzat birçok kelime uydurmuş (!) ve bunları meâlinde bile kullanmaktan ictinâb etmemiştir. Bu durumu tenkid edenlerden biri de **Peyami Safâ** olmuştur. O, diyor ki;

*"Arapça Kur'an'ımızı Arapça bilmeyen **Baltacıoğlu**'muz*[402] *Türkçeye çevirdi ve Arapça bilmeyen **M.***

---

401 **İsmail Hakkı Baltacıoğlu**- Türke Doğru, c: I, İstanbul, 1943, sh: 54.

402 Meâlini, aslının yerine ikame etmek iddiâsında olan ve ona **"Kur'ân"** adını veren **Baltacıoğlu**'nun Arapça'yı bilmediğine şu vak'a kâfî bir delildir:

*"**Baltacıoğlu** da Ankara'da münteşir Medeniyyet Gazetesi'nin*

*Şekip Tunç, Hasan Âli Yücel ve Âsım Us dostlarımız bu tercümeyi beğendiler. Arapça bilenlerse, tercümede buldukları yanlışları saymakla bitiremiyorlar. Demek ki, **Baltacıoğlu** dostumuzun tercümesini beğenmek için Arapça bilmemek lâzım. **Baltacıoğlu**'nun bu tercümedeki iddiâlarını ben kabul edemiyorum... Mânâlarını hamalın, berberin, şoförün, ırgatın, muharririn, şâirin ve profesörün de bilmediği birçok ölü Türkçe sözler de var. Bunlar ya asırlardan beri kullanış dilinden çıkmış arkaik kelimeler veya bölge dillerinde yaşadıkları hâlde umûmî dile girememiş kelimeler yahud da*

---

*26.1.1957 tarihli nüshasında: "**«Kur'ân Arabca değil, Rabçadır» diyen radyo konuşucusuna söylüyorum: «Kur'ân Arapça'dır; Kur'ân çevrilebilir»**" başlığı ile bir yazı neşretti. Buna değeri nisbetinde cevap vermeden önce şu hâtıramı nakledeyim:*

*Bundan yedi-sekiz yıl kadar evveldi. Bir gün Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya profesörlerinden aziz dostum **Reşad İzbırak Bey**'le bir sened tanzimi işi için Ulus Meydanı'nda kâin Koç Hanı'ndaki Noter'e gitmiştik. O sırada oraya **Baltacıoğlu** geldi. Selâmlaştık. Bana hitâben:*

*"-**Kemal Edîb**, ben Kur'ân'ı tercüme ediyorum. Tereddüt ettiğim kelimelerde **Muallim Nâci** lügatına baksam yeter mi?" dedi.*

*Dışarıya çıktığımız zaman **İzbırak**, bana:*

*"-Allah aşkına, **Muallim Nâci**'nin lügati bizim bildiğimiz lugat midir, yoksa, onun Kur'ân-ı Kerim tercemesine yetecek, yardım edecek başka bir lügati var mıdır?" dedi.*

Aziz dostum, bunu elbette hatırlayacaklardır. Bu hâtıraya hiçbir kelime ilâve etmeyeceğim.

*Vakit vakit Vefâ Sultânîsi'nde rahmetli **Âtıf Efendi**'den okuduğunu söylediği Arapça ile **Elmalı**'ların, **İzmirli**'lerin, daha eskilerin, daha yenilerin tefsirlerindeki yanlışlardan bahseden ve bunu zikr-i muttarid hâlinde mütemâdiyen tekrarlayan bu zât, benim ne demek istediğimi anlayacak kudrettedir. Her nedense bir ârifâne bilmezlik tavrı takınıyor.*

*Kur'ân-ı Kerim'in hangi dilde olduğunu, **Baltacıoğlu**'nun dilinden ve kaleminden Kur'ân kelimesinin geçmediği yıllardan çok evvel bilenlerdeniz.*

Biz de O'na söylüyoruz:

"-Kur'ân, Rab dilindedir!.. Bunu inkâr ederse, mesele yok!.." (**Kemal Edib Kürkçüoğlu**- Dinde Reform Meselesi, Ankara, 1957, sh: 54 vd.)

Baltacıoğlu'nun Türkçe köklerden teşkil yoluyla elde ettiği şahsî yaratma mahsûlü kelimelerdir. Her üç hâlde de halk ve kültür dilinin dışında kalmışlardır ki, dil denemelerinde teklif hâlinde kullanılabilir, fakat Baltacıoğlu'nun herkesin anlamasını istediği Kur'ân'ımızın tercümesinde yer alamazlar. Çünkü Kur'ân tercümesi bir deneme konusu olamaz."[403]

Peyami Safa'nın haklı olarak tenkid ettiği bu dil hususiyeti itibariyle **Baltacıoğlu**'nun -hâşâ- **"Kur'ân"** adıyla neşrettiği meâle bakıldığında ortaya şöyle bir liste çıkmaktadır:

"Uydurma veya Gayr-ı Me'nûs Kelimelere Misaller:

Çalab: *Rab, İlâh, Allah./* ***Hakan:*** *Mâlik, sahip, hâkim /* ***Rızk:*** *Azık /* ***Alık:*** *Sefih, akılsız, beyinsiz /* ***Tanımaz:*** *Kâfir, inkâr eden kimse /* ***Düzülmek:*** *Hazırlanmak /* ***Ululamak:*** *Tesbih etmek, hamd etmek /* ***Ulus:*** *Kavim, millet, âlem /* ***Firavungiller:*** *Firavun Hânedânı, Firavun taraftarları /* ***Yanıltı:*** *Hata, suç /* ***Oymak:*** *Bölük, esbât, torun, kısım, kavim /* ***Yeyniltmek:*** *Hafifletmek /* ***Pekitmek:*** *Te'yid etmek, desteklemek /* ***Vergi:*** *Lütuf, ihsan, fazl /* ***Kandırıcı (İnandırıcı) belge:*** *Delil, burhan /* ***Tapınak:*** *Mescid /* ***Türetici:*** *Yoktan var eden, mübdî, eşsiz yaratıcı /* ***Yasamak:*** *Dilemek, istemek, murad etmek /* ***İl:*** *Şehir, belde /* ***Gönendirmek:*** *Faydalandırmak, nasiplendirmek, rızıklandırmak /* ***Erkli olmak:*** *Azîz olmak, Hakîm olmak /* ***Yönelge:*** *Kıble /* ***Dürtü:*** *Arzu, hevâ, heves /* ***Yönet:*** *Cihet /* ***Yarlıgamak:*** *Bağışlama, rahmet etme, merhamet etme /* ***Bellik:*** *İşâret, nişâne, şeâir /* ***Töre:*** *Örf /* ***Olgunluk:*** *Birr, iyilik, takva, hayır, itaat /* ***Tapkı:*** *İbâdet etmek /* ***Topluluk:*** *Ümmet /* ***Geçindirmek:*** *İnfak etmek /* ***Genlik:*** *Üstünlük, vüs'at, /* ***Belge:*** *Âyet, delil, alâmet, iz, işaret /* ***Dölendirme:*** *Ferahlık, sekîne /* ***Öğrence:*** *İbret /* ***Yey:*** *Hayırlı, iyi /* ***Kitapsızlar:*** *Ümmîler /* ***İbrahimgil:*** *İbrahim âilesi /* ***İm-***

---

403 **Peyami Safâ**, "Kur'ân Tercümesi", Sebilürreşad, 1957, c: X, s: 250, sh: 397.

***rangil:** İmran âilesi / **Yalvarı:** Duâ / **Ulu iyilik:** Fazl, Lütuf ve ihsan / **Kıvanmak:** Nasip vermek, haz vermek / **Kalın:** mehir. ilh...*

Tâbirlere (Deyimlere) Örnekler:

***Başkalarını da geçindirmek:** Allah yolunda harcamak / **Kanasıya İnanmak:** Kesin olarak inanmak; kesin îman etmek / **Ortalığı karıştırmak:** Fesat çıkarmak, fitne çıkarmak / **Kıyıcılık etmek:** Zâlimlik yapmak / **Ateşlik olanlar:** Cehennemlikler / **Doğruyu iğri kılığına sokmak:** Hakkı bâtıla karıştırmak / **Eğilenlerle birlikte eğilmek:** Rükû edenlerle birlikte rükû etmek / **Olgunluk öğüdü vermek:** İyiliği emretmek / **Kurtulmalık almak:** Fidye almak / **Allâh'a inanırlığı Allah'ı tanımazlığa değişmek:** İmânı küfre değişmek, îmâna bedel inkârı almak / **Ey sağ düşünenler:** Ey akıl sahipleri / **Kâbe'ye yüz sürmek:** Haccetmek / **Yüz sürmek tapkıları bittikten sonra:** Hac ibâdetleri bitince, hac menâsiki bitince / **Kendini harcamak:** Kendini Allâh'a fedâ etmek / **Töreye uygun olmak:** Mâruf bir şekilde, meşrû çerçevede olan, örfe uygun olan / **Kalın biçmek:** Mehir belirlemek, mehir tâyin etmek / **Özlerini pekiştirmek:** Rûhlardaki îmânı kökleştirmek, rûhlardaki cömertliği kuvvetlendirmek / **Bilimce ergin olanlar:** İlimde yüksek pâyeye erişenler, ilimde rüsûhu olanlar, ilimce derinleşenler / **Bilgi ululaı:** İlim sahipleri / **Bilinmeyen olayların yankıları:** Gayb haberleri / **Uygunu buyurmak, uygunsuzu yoğamak:** İyiliği emredip kötülükten men etmek / **Sebit kişileri:** Cumartesi kişileri, cumartesi adamları / **Allâh'ın uygunlaması:** Allâh'ın izni, müsâadesi / **Dirlikli cennetler:** Nîmeti bol olan cennetler. ilh..."*[404]

Şimdi insaf ile düşünelim: **Baltacıoğlu**'nun meâlinin neşrinden bugüne kadar aradan elli yıldan fazla bir zaman

---

404 Bu liste **Ercan Şen**'in adı geçen eserinden alınmıştır.

geçmiş ve bu müddet zarfında Türkçe'deki ırkçı tahribat çok daha ileri merhalelere ulaşmıştır. Böyle olduğu hâlde, şu listelediğimiz kelime ve tâbirler hakkında halk arasında bir araştırma, **Baltacıoğlu**'nun tercih ettiklerini mi, yoksa diğerlerini mi daha ziyâde bilir ve anlarlar? Merak etmeye hacet yoktur!.. Elbette ki **Baltacıoğlu**'nun **"alık, belik, tapkı"** ilh... gibi kullandığı birçok kelimeyi halktan hiç kimse -bugün bile- bilemeyecektir. Bu mudur halka yakınlaşmak ve ona dinini daha kolay öğrenme imkânı sağlamak? Yok, yok!.. Burada gerçek maksad, hiç şüphesiz başkadır ve Müslümanlar, onu da kavramakta gecikmemiş, daha mâhud meâlin neşri sırasında itirazlarını şöyle ortaya koymuşlardır:

*"Zaman zaman muhtelif safhalar geçiren ve türlü türlü maskelere bürünen bu hareket (Türkçe Kur'ân çalışmaları kastedilmektedir), Halk Partisi zamanında parti maddeleri arasına da girdi. Hükümet kuvvetiyle fiilen tatbiki cihetine gidilmesine karar verildi. Muhtelif tecrübeler yapıldı. 33 dereceli farmason doktor **Adnan Adıvar**'ın, mektepleri, enstitüleri komünist ruhlu muallimlerle dolduran, Kur'ân lisânıyla yazılı âyetleri ve sûreleri muhtevî din kitaplarını toplatıp karakollarda ayaklar altında süründüren Maarif Vekili **Hasan Âli Yücel**'in delâletleriyle **Şerâfeddin Yaltkaya**, bu maksadla Diyanet Riyâseti'ne getirildi. Diyânet reisi sıfatını alan **Yaltkaya**, **Hasan Âli**'nin koltuğunda günlerce, haftalarca Çankaya'ya taşındı. Cumhurreisi **İnönü**, bu dînî inkılâbı bir an evvel yapmak istiyordu. Evvelâ namaz sûreleri süratle tercüme edilerek bunlar bir broşür hâlinde neşredilecek, bütün imamlara tevzî edilecek, günün birinde kanun çıkarılarak câmilerde imamlar bu Türkçe tercümeleri okumaya mecbur tutulacaktı. Diyânet reisi bir fetva neşredecek, bir devrim daha başarılmış olacaktı. Ve arkasından Halk Partisi'nin **Baltacıoğlu**'na hazırlatmakta olduğu ter-*

cüme de neşredilecek, Kur'ân'ın aslı tamamen ortadan kaldırılacaktı."[405]

e- Şahsiyyeti

İsmail Hakkı Baltacıoğlu, 1886 yılında İstanbul'un Cihângir Semti'nde doğmuştur. Babası itibariyle Kırşehirlidir. **"Baltacıoğlu"** soyadını, 1934 tarihli soyadı kanunu dolayısıyla almış değildir. Kendisi, bunun kadîmen mevcud olduğunu söylemiştir.[406] Dindar bir babanın oğlu olan **Baltacıoğlu,** tahsilini muhtelif mekteplerde tamamlamıştır. Çocukluğunun dînî bir atmosfer içinde geçtiğini, O şöyle izah eder:

"Ben dindar ve müslüman bir âilede doğdum. Babam mü'min, âbid ve zâhid bir kişidir. Annem de öyle... Bütün çocukluğum dînî bir hava içinde geçti. Duydum, inandım, ibâdet ettim. Dînî hisleri, dînî azapları yaşadım. İşte dînî hayatım... Onun için dînî hayatım, dînî vicdanım, ilk kaynaklarımdır."[407]

Lâkin O'nun dindarlığı, zamanla âilesininkinden farklı bir mâhiyet kazanmıştır. Bu durumu kendisi şöyle ifade etmiştir:

*"Küçükken yaşadığım dînî hayattan bahsetmez ve kendimi sırf lâik terbiye almış bir insan gibi gösterirsem haksızlık etmiş olurum. Ben **William James'in «dînî tecrübe»** adını verdiği iç tecrübeyi bilenlerdenim. Fakat yeni bir nesle mensuptum. Ne babamın, ne anamın, ne de amcamın dindarlığı, benim de dindar ve hatta âbid olmam için kâfi değildi. Birçok*

---

405 **Hasan Basri Çantay**- "Kur'ân'a Karşı Sûikast", Sebîlürreşad, 1957, c: XI, s: 252, sh: 19

406 **İsmail Hakkı Baltacıoğlu**- "Hayatım", Yeni Adam Dergisi, s: 15

407 **İsmail Hakkı Baltacıoğlu**- Din ve Hayat, İstanbul 1334, sh: 7

tecrübelerim birçok dînî an'anelerin aleyhinde idi."[408]

İdadî (lise) yıllarında ve Dârülfünûn-i Osmanî (İstanbul Üniversitesi) Ulûm-i Tabîiyye (Fen Bilimleri) Fakültesi'nde okurken, **Jean Jacke Russo, Durkheim** ve **Bergson** gibi Batılı filozofların eserlerini okuyarak asıl şahsiyet ve fikrî dünyasını bunlarla tamamladı. Bu filozoflardan en çok tesirinde kaldığı **Durkheim**'la fikrî yakınlığını daha önce anlatmış bulunmaktayız.

Baltacıoğlu, birçok memuriyetlerde bulunmuştur. Ezcümle daha Dârülfünun'dayken Divan-ı Hümâyûn kâtipliğine memur olarak girdi. Bir müddet hat hocalığı yaptı. 1908'de Dârülfünûn'u bitirdikten sonra Dârülmuallimîn-i İbtidâiyye (İlkokul Öğretmenliği)'ye hat hocası tayin edildi. Bir müddet burada vazife yaptıktan sonra pedagoji ve el sanatları konularında incelemelerde bulunmak üzere Avrupa'ya gönderildi. Fransa, İngiltere, Belçika, İsviçre ve Almanya'da araştırmalar yaptıktan sonra 1911'de yurda döndü. Dârülmuallimîn'deki vazifesine devam etti. Dârülmuallimin'i, Batı sistemine göre yeniden düzenlemekle vazifelendirildi.

1913'te Dârülfünûn'da (İstanbul Üniversitesi) fenn-i terbiye (pedagoji) hocalığına getirildi. Ayrıca çeşitli mekteplerde de ders vermeye devam etti. Maârif Nezâreti'nde de vazife alarak tedrisât-ı tâliyye (ortaöğretim) ve tedrisat-ı âliyye (yükseköğretim) müdürlüklerinde bulundu. Heyet-i teftişiye başkanlığı yaptı. 1917'de Edebiyat Fakültesi kâtib-i umumîsi (dekanı) ve 1923-1925 seneleri arasında Dârülfünûn emîni (İstanbul Üniversitesi rektörü) oldu.

1933'te yapılan üniversite reformu sırasında kadro dışında bırakıldı. **Yeni Adam Dergisi**'ni çıkardı. 1939'da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne öğre-

---

408 **Necmettin Tozlu- İsmail Hakkı Baltacıoğlu**'nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma, İstanbul 1989, sh: 5

tim üyesi tayin edildi. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'nden 1943'te Afyonkarahisar, 1946'da Kırşehir milletvekili seçilerek TBMM'ye girdi. 1942-1957 seneleri arasında Türk Dil Kurumu Terim Kolu başkanlığı yaptı. 1950'den sonra tekrar **"Yeni Adam"** ile 1956'da çıkarmaya başlayıp kısa süre devam ettirebildiği **"Din Yolu"** dergilerini yayınladı. Çeşitli mevzularda konferanslar vererek yayın ve çalışma hayatını sürdürdü.

Hayatı boyunca **Emile Durkheim** ve **Ziya Gökalp**'in tesiri altında yazılar yazan **Baltacıoğlu**, daha sonra incelediği **Bergson**'un görüşleri ile **Durkheim**'in görüşlerini te'lif gayretiyle **"Kalbin Gözü"** adıyla bir kitap yazdı. Kalemini geniş bir yelpaze içinde kullanan **Baltacıoğlu**'nun yüzden fazla eseri mevcuddur. Bunların çoğunu tiyatro eseri ve sosyoloji, pedagoji ve din sahalarındaki incelemeler teşkil eder. Hayatının son yıllarında çıkardığı **"Din Yolu"** Dergisi ve Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi'ndeki yazılarında dînî mevzûlarda biraz daha mûtedil yazılar[409] yazmışsa da, O, -anlatılmış olduğu üzere- tam bir reformisttir. Ancak dine, O'nu millîleştirmek şartıyla taraftar olduğu cihetle kendisini **"İslâmcı reformist"** olarak vasıflandırmış bulunmaktayız.

Zira âlemşümûl karakteri aslâ inkâr edilemeyecek olan İslâm Dini'ni millîleştirmek, daha doğrusu O'nun defaatle ifade etmiş olduğu üzere türkleştirmek reformdan başka bir şey değildir. O, bu vâdide o kadar ileri gitmiştir ki, Alevî ve

---

409 Din Yolu Dergisi'nde yayınlanan **"Dinsiz Kalkınma Olabiliyor mu?"** (a.g.d., s: 5, Nisan 1956), **"Dinsiz Ahlâk Olur mu?"** (a.g.d., s: 7), **"Bir Din Kongresi Toplamalı"** (a.g.d., s: 6) ünvanlı makaleler.

Ankara İlâhiyat Fakültesi Dergisi'nde ise, **"Bakara Bölümünün Türkçesi Üzerine Düşünceler"** (s: III, 1953), **"Kur'ân Nedir?"** (s: II-III) **"Allah"** (a.g.d., s: III-IV) ve **"Kur'ân Felsefesi Üzerine İnceleme"** (s: I) ünvanlı makaleler.

Kızılbaşları baş tâcı edindiği gibi **İbrahim** Peygamber'in, hattâ **Hz. Ali**'nin Türk olduklarını iddia etmiştir. O'nun şu sözleri, bu sapık iddiânın en beliğ bir ifadesidir:

*"Sünnî Türkler ile Alevî Türkler arasında din bakımından, hiçbir ayrılık yoktur. İkisi de Müslüman'dır. **Hz. Ali**'ye gelince, O'nu biz de severiz, sayarız, Alevî Türkler de severler, sayarlar. Alevîlerin **Ali** sevgisinde şu saygı, şu özellik, şu gürlük vardır:*

*«**Ali**, büyük peygamber **İbrahim**'in soyundandır. Büyük peygamber **İbrahim** Turanî'dir, Türk'tür, **Ali** de Türkoğlu Türk'tür. Üstelik **Ali** doğrudur, iyidir, güzeldir. Türk kamu vicdanının insan değeri olarak ayırdığı, benimsediği bütün erdemler **Ali**'de, **Ali**'nin kişiliğinde, hem de tam olarak, vardır. Onun için **Ali** Alevîlerin göz bebeğidir, öyleyse **Ali** sadece Türk değil, hem de Türklüğün sembolü, uyruğudur."*[410]

Bu saçmalıklardan mâadâ din eğitiminin gereksiz olduğunu da müdafaa eden **Baltacıoğlu**, âilede din birliğinin şart olmadığını ileri sürmüş ve Hilâfet'in dinde yeri olmadığı gibi saçma sapan düşünceleri, hayatının sonuna kadar korumuş ve 1978 yılında Ankara'da vefat etmiştir.

Hayatı boyunca hattatlık, resim, dekorasyon, mimarlık incelemeleri, bahçıvanlık ve çeşitli el sanatlarıyla da bizzat ilgilenen **Baltacıoğlu**, İslâm ve Lâtin yazılarının her çeşidinde yazılar yazdı. **"Alev yazısı"** diye tanınan yeni bir hat şekli geliştirmiştir.

G- CELÂL NÛRİ İLERİ (1882-1938)

Celâl Nûri İleri de aynen **İsmail Hakkı Baltacıoğlu** gibi II. Meşrûtiyet Devri'nin batıcı, yani yenilikçi münevverlerinden biridir. Onunla birlikte **"lâik cumhuriyet"** ide-

---

410 **İsmail Hakkı Baltacıoğlu**- "Türklük Bakımından Alevîler", Türk Düşüncesi, c: III, s: 1, Aralık 1954.

olojisinin oluşmasında müessir bir rol oynamıştır.[411] Üstelik **Baltacıoğlu**'nun **Durkheim**'in felsefî görüşünü dine tatbik ederek O'nun sadece şe'niyet-i ictimâiyesini (sosyal realitesini) esas alıp hakikatini (veritesini) gayr-i ilmî addedip redde mahkûm ettiği gibi benzer bir yanlışla **Celâl Nûri** de İslâm'ı **"materyalist felsefe"** ile te'lif etmeye çalışmıştır. Gençliğinde **"İttihad-ı İslâm"**[412] dâvâsı güttüğünden, O'nu hiç olmazsa hayatının bir devresi için İslâmcı saymak gerektiği hâlde, şu bâtıl dâvâ sebebiyle O da **Baltacıoğlu** gibi **"İslâmcı reformist"** olarak adlandırılabilir.

Zira O, Balkan Harbi yıllarında, İslâm Birliği fikrini müdafaa etmiş olduğu hâlde, 1924'te fikir değiştirerek -ırkçı mânâda olmasa da- **"milliyetçilik"**te karar kılmıştır. *"Ancak, **Celâl Nuri**, Cumhuriyet'in ilk yıllarında modern Türkiye'nin muâsırlaşması için önceden savunduğu gibi dinin içtihatlarla yeniden yorumlanması gereği üzerinde durmuştur. Buna göre, **Celâl Nûri**, 1914'lerden itibaren İslâmiyet'i batı tarzı bir şablona oturtmak isterken din ve vicdanın ayrı şeyler olduğunu söylemiş ve **«Allâh'ın hakkını Allâh'a, kaysere âid olanın kaysere»** verilmesini istemiştir."*[413]

*"**Celâl Nûri**'ye göre, devlet üzerinde din adamlarının etkisi olduğundan, ulemâ, Âhiret'le Dünya işlerini ayırt*

---

411 *"**Celâl Nûri**, dinde reform anlayışından dolayı İslâmcı çevrelerden eleştiriler almıştır. Konuyu fazla uzatmamak için sadece bunlardan bir kaçı dipnotta verilecektir. Görüldüğü gibi **Celâl Nûri**, içinde bulunduğu şartlara göre İslâm Dini'nden siyâsî, sosyal vs. yönlerden faydalanma yoluna giderek, dinden ilerleme aracı olarak faydalanmıştır. **Celâl Nûri**, bu görüşleriyle **Kılıçzâde Hakkı**'yla beraber bir anlamda Türkiye'deki lâik modelin benimsenmesinde önemli rol oynamıştır."* (Bkz: **Necmi Uyanık**, Siyâsî Düşünce Tarihimizde Batıcı Bir Aydın Olarak **Celâl Nûri (İleri)**, Basılmamış Doktora Tezi, Konya 2003, sh: 263)

412 **Celâl Nûri İleri**- İttihad-ı İslâm, İslâm'ın Mâzisi, Hâli, İstikbali, İstanbul , (h.) 1331.

413 **Celâl Nûri**- Hâtemu'l-Enbiya, İstanbul 1936, sh: 143,

edememiş, menkulâta bağlılıktan dolayı medreseler gelişememiş ve dolayısıyla bu durum, devletin ilerlemesine engel olmuştur. O'nun için İslâm, reform maksadına uygun olarak kullanılmalıdır. Çünkü ***Hz. Muhammed, Martin Luther****'in Reform hareketini bir anlamda yedinci yüzyılda gerçekleştirmiştir. Câhil ulemâ yerine, hür fikirli, ileri görüşlü ulemâ ve üniversitelere ihtiyaç vardır. Akla gereken önem verilmelidir."*[414]

Celâl Nûri İleri
(1882-1938)

"Osmanlı Devleti'nin gerilemesinde dil, alfabe, edebiyat ve bunların tefekküre etkisiyle birlikte asırlarca basında süren durağanlıktan dolayı, fikrî, hissî, terbiyevî açıdan olumsuz gelişmeler olmuştur. Özellikle eğitim kurumları, bu gelişmelerden yenilik adına negatif yönde etkilenmişlerdir. Devlette ve millette ortalığı bir kadercilik kapladığından teşebbüs ve yenilik fikri donma noktasına gelmiştir."[415]

Şu hâle nazaran İslâm'a taraftarlığı başlangıçtan itibaren reformist olan **Celâl Nûri**'nin şahsiyet ve fikirlerini birkaç ana başlık altında arz etmeye çalışalım:

a- Fikrî Arka Plân

Eserleri ve makaleleri baştanbaşa incelendiğinde açıkça görülür ki, **Celâl Nûri**'nin gâyesi, İslâm Dini'nin yerine felsefeleştirilmiş bir din[416] anlayışının yerleştirilmesine çalış-

---

414 **Celâl Nûri**- Tarih-i Tedenniyât-ı Osmâniye- Mukadderât-ı Târihiyye, İstanbul, 1936, sh: 65, 162 vd.

415 **Necmi Uyanık**- a.g.e., sh: 248 vd.

416 **Rahmi Karakuş**- Felsefe Serüvenimiz, İstanbul 1995, sh: 194.

maktan ibârettir. O'nu, bu gayeye imâle eden ise, inanıp bağlandığı bâtıl felsefî sistemlerdir. Bunların başında metafiziği ve bu arada tabiatıyla dini de insanlığın ilerlemesi önünde bir engel olarak gören Pozitivizm zikredilmelidir. Bu menhus (uğursuz) telâkki hakkında evvelce kâfî derecede izahatta bulunmuş olduğumuz cihetle burada ondan ayrıca ve tekraren bahsetmeyi gerekli görmüyoruz. Pozitivizmin bir alt kolu mesabesindeki materyalizm ve **Celâl Nûri**'nin büyük ölçüde tesiri altında kaldığı **Ludwig Büchner** hakkında kısa bir bilgi sunalım:

Tarihi, **"Eski Yunan"**a kadar giden Materyalizm[417] hemen her çağda taraftar bulmuş olmakla beraber[418] bilhassa XIX. yüzyıl Avrupasında altınçağını yaşamıştır. 1880'li yıllarda ülkemize girmeye başlayan Materyalizm, İkinci Meşrûtiyet'in ilânından sonra tam mânâsıyla revaç bulmuştur. Bir bağ bozumunu andıran Meşrûtiyet sonrası fikir hayatı, Batı Âlemi'nin çöplüğünde ne varsa memleket yarı münevverlerince kapışılır olmuştur. Başta Osmanlı Cemiyeti'nde materyalizmin öncülüğünü yapan **Beşir Fuad**[419] (1852-1887)'ın

---

417 Tafsilât için bkz: **Ahmed Aslan**- İlkçağ Felsefesi Tarihi, İstanbul, 2006, sh: 316 vd.

418 *"Rönesans atomcularından **P. Gassandi** (1592-1655), mekanist materyalistlerden **F. Bacon** (1561-1626), **T. Hobbes** (1588-1679), kendiliğinden materyalizmin temsilcisi **Th. Huxley** (1825-1895), Vitalist materyalizmin temsilcisi **Vogt** (1817-1895), pozitivizmde **D. Hume** (1711-1776), **A. Comte** (1798-1857) 19. yüzyılın ilk yarısında ise **L. Feuerbach** (1804-1872), **Blelinski** (1811-1848), **Çernisevski** (1828-1889), dialektik ve tarihî materyalizmde ise **Karl Marx** ve **F. Engels** önde gelen isimler olarak sayılabilir."* **(Hatice Çöpel, Celâl Nûri**'nin Din Anlayışı, Konya 2010, sh: 17)

Bu bâtıl görüşün taraftarları tarih boyunca İslâm Âlemi'nde de zuhûr etmiştir ki, bunlar **"Dehrîler"** olarak anılırlar. Bu cereyanın öncüsü **İbnü'r-Râvendî** (ölümü: M. 913)'dir.

419 35 yaşında intihar eden bu bedbaht mülhid hakkında fazla bilgi

بهر نفوسه یوز درهم شکر توزیعی

ارمنیلر حالا بویوك ارمنستان خیالنی می بسله یورلر؟

دردنجی حرب سنه سنك مدهش غنائم حربیه سی:

شاعر دن فیلسوفه

آتی

Celâl Nûri'nin çıkardığı "Âtî" gazetesinin başlığı

Ludwig Buchner'in **"Madde ve Kuvvet"** (Kraft and Stoff) isimli eseri[420] olmak üzere pozitivizm, tekâmül nazariyesi ve biyolojik materyalizme dâir ne varsa tercüme edildi.

Hatice Çöpel, Celâl Nûri hakkındaki eserinde bu durumu şöyle ifade etmektedir:

*"Materyalizmin ülkemizde yaygınlaşmasında en büyük rolü; materyalist filozofların eserlerinin tercümesi, dönemin tıp ve hukuk mektepleri ile **Felsefe Mecmuâsı** oynar. Özellikle Mekteb-i Tıbbiye'nin **«biyolojik materyalizm»**i beslediği mezunlarının hemen hepsinin bu felsefeyi benimsemelerinden anlaşılabilir.[421] 1847 yılında Mekteb-i Tıbbıyye'yi ziyâret eden **Mac Farlane**'in belirttiğine göre, burada tamamen materyalist bir eğitim yapılmaktaydı.*

***Mac Farlane**, Fransız devrimini hazırlayan materyalist filozofların hemen tüm kitaplarının burada okunduğunu görmekle hayrette kalır. Bu fakültenin kitaplığı hakkında:*

"-...Çoktan beri bu kadar düpedüz materyalizm kitaplarını toplayan bir koleksiyon görmemiştim." der.

***Mac Farlane**, dâvet edildiği bir toplantıda şunları anlatmıştır:*

*"-Doktorlara ve Türk asistanlara ayrılan mükemmel döşenmiş bir salona dâvet edilmiştim. Kanepenin üzerinde bir kitap vardı. Alıp baktım. Bu, **Baron d'Holbach**'ın dinsizlik kitabı olan **«Systeme de La Nature»**un en son Paris baskısı idi. Kitabın çok okunmaktan aşındığı sayfalarından*

---

için **Orhan Okay**'ın **"İlk Türk Pozitivist ve Natüralisti Beşir Fuad"** (İstanbul, 2008) isimli çalışmaya bakılabilir.

420 **İsmail Fennî Ertuğrul**'un **"Maddiyyûn Mezhebinin İzmihlâli"** (İstanbul, 1928) isimli eseri, âdeta baştan başa **Büchner**'in bu eserine bir reddiyedir.

421 **Şükrü Hanioğlu**- Bir Siyasal Düşünür Olarak **Abdullah Cevdet**, İstanbul, sh: 129 (H. Ç.)

belli oluyordu."[422]

Bu gözlem, dönemin eğitiminde materyalizmin yerini göstermektedir.

Bilimin ve yalnızca tecrübeye dayalı tabiat ve tıp bilimlerinin tartışılmaz üstünlüğünü savunarak her türlü felsefî fikir hareketine ve dinî inanca savaş açan on dokuzuncu asır materyalizmi, Osmanlı entelektüel dünyasına taşındığında «derin» bir fikir akımına dönüşmüştür. ***"Bilim her şeyin üzerindedir.", "Günümüz insanının bilimden başka hiçbir şeye ihtiyacı yoktur.", "Madde sonsuzdur.", "Ne kadar fosfor, o kadar düşünce."*** *ve* ***"İnsan dindarlaştıkça kültür ve bilgiye daha az ihtiyaç hisseder."*** *gibi söylemler yaygınlık kazanmıştır.*[423]

Son dönem Osmanlı, erken dönem Cumhuriyet Türkiye'sinde etkili olan materyalizm ***vülgermateryalizm*** *(halk seviyesinde materyalizm) olarak adlandırılmaktadır. İdealist felsefeye özellikle de Alman idealizmine karşı çıkan vülgermateryalizm,* ***Vogt, Büchner*** *ve* ***Moleschott*** *gibi temsilciler tarafından yayılmıştır. Vülgermateryalist filozoflar genellikle felsefeyi reddederler; bütün felsefî problemleri, somut (müşahhas) araştırmalarla çözmeye çalışırlar. Onlara göre her şeyin bilimsel bir izahı vardır. Vülgermateryalizmin düşüncenin maddî temellerini ispatlama alanındaki en önemli tezlerinden birisi* ***Moleschott*** *tarafından ortaya atılmış, daha sonra ise* ***Büchner*** *tarafından popülerleştirilmiştir. Ancak* ***Büchner, Vogt****'un "beynin düsünceyi, aynen karaciğerin safra ürettiği gibi oluşturduğu" yolunda* ***"Physiologische Briefe für gebildete aller Stände"*** *(1845-47) adlı kitabında ortaya attığı savı (iddiayı) şiddetle eleştirmiştir.* ***Orhan Han-***

---

422 **Murtaza Korlaelçi**- Pozitivizmin Türkiye'ye Girişi, Ankara 2002, sh: 198 (H.Ç.)

423 **Şükrü Hanioğlu**- a.g.e, sh: 41 (H. Ç.)

***çerlioğlu** bu konuda söyle der:*

*"Kitlelere nakledilen materyalizm **«bilimin tartışılmaz ve kıyaslanmaz üstünlüğü»** mesajını vererek dini bir hurafeler yığını düzeyine indirmekle kalmayıp felsefeye de itibar etmiyordu."*

*Osmanlı fikir hayatında materyalizm, iki farklı yön izlemiştir. İlki batıda da anlaşıldığı şekliyle felsefe ve din karşıtı materyalizm; diğeri dini ve felsefeyi, materyalizmle uzlaştırmaya çalışan anlayıştır. Bunlardan ikincisi, Osmanlı aydınlarına has bir özelliktir. Nitekim bu, dini bütünüyle reddeden, onun bilimsel gelişmeler ışığında ancak bir hurâfe, bâtıl itikâd olarak sınıflandırılabileceğini düşünen **Büchner**, **Moleschott** ve **Vogt** benzeri düşünürlere karşın, aslında bu fikirlere katılan **Dr. Abdullah Cevdet**, **Celâl Nûri (İleri)** ve **Kılıçzâde (Kılıçoğlu) Hakkı Beyler** gibi aydınlar tarafından İslâm'ın bir tür materyalizm olduğu, âyât-ı celîle ve ehâdis-i şerîfe ile ispat (!) çalışmalarında açıkça görülür. Meselâ **Kılıçzâde Hakkı** tekâmül nazariyesini reddetmenin bir **«küfr-i sarih»** olduğunu savunurken, **Abdullah Cevdet**, **Darwin**'in temel tezlerinin Kur'ân'da **«icmâlen ve remzen pekâlâ mevcud»** olduğunu (!) ifade etmiştir. Daha da ilginci, bu düşünürlere göre, İslâm, esasında ruhun varlığını kabul etmemektedir ve bu açıdan modern materyalizm ile tam bir uyum hâlindedir.[424] **Celal Nûri** de bu ikinci yolu takip etmiş, materyalizmin İslâm'a uygunluğunu vurgulamıştır."*[425]

"...

*Materyalizmin yanında etkili olan iki önemli düşünce daha vardı ki, bunlar; **"Biyolojik Materyalizm"** ve **"Sosyal Darwinizm"**dir. Sosyal Darwinizm; var olma mücadelesini*

---

424 **Şükrü Hanioğlu**- Kanun-i Esasî'den Askerî Müdahaleye II. Meşrutiyet, İstanbul, 2008, sh: 68.

425 **Hatice Çöpel**- a.g.e., sh: 22 vd.

ve tabiî seleksiyonu (tabiî ıstıfâ kanununu) sosyal ilerlemenin temel gücü olarak kabul ediyordu.

*Sosyal Darwincilik, **Darwin**'in biyoloji teorisinin **F. Lange**, **Otto Amon** ve **Benjamin Kidd** tarafından sosyolojiye uygulanmasının sonucu olarak ortaya çıkmış ve 19. yy. sonlarında yaygınlık kazanmıştır. Sosyal Darwinizm; Darwinizmin en popüler sloganları olan **"yaşamak için mücadele"** ve **"en iyinin hayatta kalması"** düşüncelerinin toplumsal yaşama uygulanması şeklinde tanımlanmıştır. Sosyal Darwinizm'in en önemli temsilcisi **Ernst Haeckel**; Darwinizm'in insan bilgisi üzerine tamamen yeni bir perspektif meydana getirdiğini, **Darwin**'in mesajının **"evrim ve ilerleme"** olduğunu, devlet, kilise ve okullar gibi **"gerici"** kurumların ilerlemenin engeli olduklarını savunmustur. O'na göre, bunun da tek çaresi modern bilim ve eğitimdi. **Haeckel**'in modern bilim ve eğitimden kastettiği ise, **Darwin** ve biyolojik evrim (tekâmül) teorisiydi. Biyolojik materyalizmin savunuculuğunu ise; **Darwin, E. Haeckel** ve **Spencer** yapmıştır. Bu görüşün bizdeki en önemli temsilcisi ise **Beşir Fuad**'dır. Bunlar canlı hayattaki tüm gelişmeleri, maddeyle açıklayan teoriler geliştirmişlerdir."*[426]

İşte **Celâl Nûri**'nin arka plânını teşkil eden bâtıl felsefî cereyanlar kısaca bunlardır. Şu farkla ki, materyalist felsefe mensupları dini **"bir yığın hurâfe"** addedip reddederken **Celâl Nûri**, onu materyalizmle te'life (bağdaştırmaya) çalışmıştır. Ancak bu düşünce, ilk olarak Alman filozofu **Lange** tarafından ortaya atılmıştır. O'na göre, ana prensibi **"tek tanrıcılık"** (vahdâniyet) olan üç din (İslâm, Mûsevîlik ve Hıristiyanlık) içinde materyalizme en yatkın olanı İslâmiyet'tir. O, ayrıca İslâm filozofu **İbn-i Rüşd**'ün materyalizmin öncüsü olduğunu iddiâ etmiştir. Bu görüş de materyalist filozofların bütün öteki görüşleri gibi yanlış olmakla beraber **Celâl Nûri**

426 **Hatice Çöpel**- a.g.e., sh: 25

tarafından benimsenmiş ve müdafaa edilmiştir. Bu görüşü benimsemesinde **İbn-i Rüşd**[427] ve **Gustave Lé Bonn**'un[428] da tesirlerine işaret etmek gerekir.

b- Reformist ve Sapık Fikirleri

Bazı çarpıklıklarla da olsa Allâh'ın varlığına ve birliğine inanan ve dinin sosyal bir vâkıa olarak mevcudiyetine taraftar olan **Celâl Nûri**, tam bir reformisttir. Üstelik **"reform"**un İslâm Dini'nin bir îcabı olduğunu iddiâ etmiştir.

---

427 **İbn-i Rüşd** (m. 1126-1198) Endülüs'te yetişmiş bir İslâm filozofudur. İslâm filozofu demek, İslâm Âlemi'nde yetişmiş bir filozof demektir. Yoksa vahye itibar etmeyerek sırf aklı kullanan felsefenin, İslâm'la bir alâkası olamaz.

Kurtuba'da doğup Merakeş'te (Fas) yaşayan **İbn-i Rüşd**, bir **Aristo** hayranıdır. Ulaşamadığı **"politika"** dışında O'nun bütün eserlerini Arapça'ya tercüme etmiştir. O'na göre **Aristo**, Dünya'nın biricik filozofudur. Batı Âlemi **Aristo**'yu, O'nun tercümeleri vâsıtasıyla öğrenebilmiştir.

İbn-i Rüşd, felsefeyi İslâm'la, daha doğrusu Kur'ân-ı Kerîm'le bağdaştırmaya çalışmış olan bir filozoftur. Bu sebeple **İmâm-ı Gazalî**'nin felsefeyi reddeden **"Tehâfütü'l-Felâsife"** isimli eserine **"Tehâfütü Tehâfüti'l-Felâsife"** adıyla bir reddiye yazmıştır. Tehâfüt, ardarda hataya sürüklenmek demektir. İhtimâl, **Celâl Nûri**, O'nu felsefeyi Kur'ân'la bağdaştırmaya çalışması sebebiyle sevmekte ve O'nun hakkında:

*"**İbn-i Rüşd** hazretleri, **Eflâtun**, **Aristo** vb. gibi insanlığın yetiştirdiği birinci sınıf zekâlardandır. **Zembilliler**, **Ebussuudlar** bu aslanın yanında sümüklü böcek (hâşâ) kalırlar. Hazret-i Peygamber 'den sonra fikr-i beşere Müslümanlar arasında nüfuz eden **İbn-i Rüşd** derecesinde kimse yoktur."* demektedir. (Bkz: **Celâl Nûri**- Tarih-i İstikbâl, İstanbul, 1936, sh: 85)

428 **Gustave Lé Bonn** (1841-1931): Asıl mesleği doktorluk olan Fransız sosyoloğudur. Türkçe'ye **"İlm-i Rûh-i İctimaî"** adıyla tercüme edilmiş olan eseriyle meşhur olmuş, pek çok ilim ve siyaset adamını tesiri altına almıştır. Zira O, toplumda mantık yerine hislerin hâkim olduğunu ileri sürerek halkın seçkin kimselerce idâre edilmesi gerektiğini iddiâ etti. İdârecilerin **"halk için, fakat halka rağmen"** hareketlerini doğrü ve meşrû addettiğinden görüşleri diktatörlerce rağbetle karşılandı. Bizde İttihad ve Terakki erkânı ile Cumhuriyet kadrolarınca O'nun fikirlerinin benimsenmiş olması, bir tesâdüf değildir.

*"**Celâl Nûri**, dinin gâyelerinden birini de «**reform**» olarak görür. Aslında bu gâye, dindarın gâyesi olarak anlaşılmalıdır. Dinler içinde bu gâyeye hizmet eden en elverişli din de İslâm'dır. Zaten O'nun reformdan da kastı, dinin özüne dönme hareketidir. Bu konuda söyle der:*

"İslâmiyet'te yenileşme demek, peygamberin sünnetine ve yoluna dönmekten başka bir şey demek değildir. Biz usul-i fıkhın zebûnu esiri olmuşuz. Dünya değişmiş, biz hâlâ o devrini tamamlamış kurallarda direniyoruz. Hâlbuki devrimler içindeki Dünya, bizi o metinlerden yeni kurallar çıkarmaya zorluyor."[429]

Her nedense bütün reformistler, dini aslına ircâ gibi bir yalanın arkasına saklanmışlardır. **Celâl Nûri** de -samimî veya gayr-i samimî olarak- bunu iddiâ etmiştir. O diyor ki:

*"Kendi ahvâlimize dönmeliyiz, din-i İslâm aslında bir reform dinidir. **Hz. Muhammed** sınırlı Nasraniyet Âlemi'nde **Martin Luther**'in yaptığını, birçok asır evvel, din-i umûmîde yapmıştır. İslâmiyet, reform üzerine müsteniddir. Cenâb-ı seyyidül-beşer din-i **İbrahim**'i te'yid ve ıslah, kezâlik şerîat-ı **İsa**'yı tenziye ve tasfiye için gelmiştir. Son din demek hürriyet, içtihad dini demektir. Çünkü bir din, beşerin, beşeriyetin son dini olabilmek için İçtihad kapısını daima açık tutmalıdır. İlk zamanda dört imâmın zuhûru, sonra gerek Endülüs, gerek Bağdat'da son derece hürriyet-i efkâr ile tartışmalar, konuşmalar olması, hep iddiâmızı te'yid eder. Maalesef biz bu tecdîdi unuttuk. Yeni bir tecdid yapmağa ihtiyacımız yoktu. Fakat din-i esas-ı Ahmediyye'yi ifsad ettik, ruh-i İslâmiyet'e son derece zıt şeyler yaptık. En reforme bir din elimize geçtiği hâlde biz onu en anlayışsız bir mezhep hâline getirdik. Şunu söylemek isterim ki, biz reformdan müstağnî iken Avrupa'nın reformuna bile iltifat etmedik. Zihnimizi bir demir çember ile*

---

429 **Celâl Nûri**- Hatemü'l-Enbiya, İstanbul 1936, sh: 322.

bağladık. İçtihad kelimesini telâffuz edenleri bile ateşlerde yaktık."[430]

Peki, ama İslâm'ı menfur materyalizmle bağdaştırmaya çalışmak ve onu Darwinizm safsatasına göre değerlendirmekle mi din aslına ircâ olunacaktı?

Yukarıya alınmış olan sözlerinde **Martin Luther**'i birçok kere tekrîmle emsal gösteren **Celâl Nûri**, başka bir yerde de reformist husûsiyetine hayran olduğu **Martin Luther** hakkında:

*"Birçokları yaptıklarının yapılmasını istediğimizi sanıyor. Reform Avrupa'da terakki ile beraber tefrikayı, binlerce savaş ve mücâdeleyi, insanların katlini getirmiştir. Biz bundan ürkeriz. Tefrika ruhu, İslâmiyet'le uyuşmaz. Şiî-Sünnî ihtilâfı az gelmiş gibi, bir de yeni ve eski Müslümanlık ihtilâfına meydan vermek cinâyettir, felâkettir. Bir reform, ne şekilde yapılırsa yapılsın dâima ayrılığı icâp ettirir. Bazıları İslâmiyet dâhilinde **Martin Luther, Calven** vs. nin yaptıkları değişikliklerin lüzumuna inandığımız zannında bulunuyor. Hayır! Biz **Luther** mukallidi değiliz. Bizim tavsiye ettiğimiz şey, esasat-ı Ahmediyye'ye rücû ile İslâm'ın tekâmülcü mâhiyetini yükseltmektir."*[431]

O'nun İslâm akaid ve muâmelâtında değişiklik talep etmeye varan cür'eti ve binnetice bütün insanlığı İslâm'a râm eylemek derecesindeki hayal ve iddiâsına bakınız:

"Fıkıh ve akaid değişikliğe muhtaçtır. Muâmelât ise, asrın ihtiyaçlarına göre geliştirilmelidir. Yahudiler böyle yaparak bugün dinleriyle ayaktadırlar. Bana dâire-i Ahmediyye içersinde izin verin, Âlemi, Müslüman yapayım. Şarktan garba kadar insanları birleştireyim."[432]

---

430 **Celâl Nûri**- Tarih-i İstikbal, İstanbul 1936, sh: 165 vd.

431 **Celâl Nûri**- a.g.e., sh: 70.

432 **Celâl Nûri**- a.g.e., sh: 69.

Şu fikrî ve fiilî sefâlete bakınız! O, materyalist ve Darwinist bir muhtevâya ircâ edeceği İslâm'ı, bu sûretle peygamberlerin yapamadığını gerçekleştirerek bütün insanlığa kabul ettirecek!.. Zehî gaflet!..

İslâm'ın ahlâkî cihetine ehemmiyet veren ve bu sebeple Japonların Müslümanlar'dan daha müslüman olduğunu söyleyen[433] **Celâl Nûri,** geri kalışımızı ulemânın dini yozlaştırmış olmasıyla izah edişiyle[434] inandığı Darwinizm'e ters düşmüştür. Bu hususta **Atila Doğan** şöyle demektedir:

"Sosyal Darwinizm ve biyolojik materyalizmin savunuculuğunu yapan her Osmanlı aydını gibi ***Celâl Nûri*** *de bir taraftan evrimci ve özellikle Darwinci doğal ayıklanma (tabiî ıstıfâ) düşüncesini referans almakta, fakat diğer taraftan hem adâlet, kardeşlik ve dayanışma gibi Osmanlı geleneksel düşüncesinden kopamamakta, hem de doğal ayıklanma düşüncesi parçalanma sürecine girmiş olan Osmanlı İmparatorluğu'nun ciddî ihtiyaç duyduğu birlik ve bütünlük ihtiyacıyla uyuşmamaktaydı."*[435]

Fakat bundan ne çıkar?! O esasen inandığı "tekâmül nazariyesi"ne göre dinin zamanla yerini müspet ilme bırakarak[436] bir gün ortadan kalkacağına inanmaktaydı:

---

433 **Şükrü Hanioğlu**- a.g.e., sh: 138.

434 *"Neticede şunu iddia edebiliriz ki, rûh-ı İslâmiyet köreltildi. Son fakihlerin tuttukları yol, mânâ-yı asliyesiyle İslâmiyet'e muvâfık değildir. İslâm Âlemi'nin bugün tefvik edememesine (üstünlük sağlayamamasına) sebep, işte budur."* (**Celâl Nûri**- Türk İnkılâbı, İstanbul 1926, sh: 59)

435 **Atila Doğan**, Osmanlı Aydınları ve Sosyal Darwinizm, İstanbul 2006, sh: 277.

436 Bu görüşü, **Dr. Adnan Adıvar** şöyle ifade etmektedir:

"Filhakika eğer din ancak ruhu itibarıyla beşeriyetin his ve kalbine hâkim olmakla kalsaydı, hiç şüphesiz ki ilmin sahasına asla hücum etmeyecekti; belki de asırlarca beşerin dimağını yoran dini ilme, yahut ilmi dine hâkim kılmak ve nihayet ikisi arasındaki nizâı bir itilâf ile bitirmek meselesi bugün mevcud olmayacaktı. O zaman birçok dimağlar, din hak-

"İstikbalde din, yalnız vicdana âid olacaktır. Fen, tecrübe, kanun, hükümet terakkîleri ile dinin müdâhil ve iştigâl ettiği birçok şeyleri geri isteyecek fakat itikad; âlem ve vicdana hükümrân olacaktır. Zaten bu tekâmül vukû buluyor. Her hak sahibine kat'iyen verildiği gün artık Cihan'da din nizamı kalmayacaktır. Din, eskiyi muhafaza etmeyi bırakırsa, insanlığa hizmet etmiş olur. Böyle hareket ederse, cidden maksad ve gâyesine yaklaşmış olur."[437]

Celâl Nûri'nin hayal ettiği bu gelişmeyi (!) de O'nun akıl hocalarından biri olduğu **M. Kemal**, artık gerçekleştirmiş bulunuyor. Fakat öz İslâmî anlayışa ters olan bu tatbikat, bakalım, daha ne kadar devam edebilecektir!..

Her ne mâhiyette olursa olsun dine -umûmî bir mülâhaza ile- taraftar olan **Celâl Nûri**, bazı sözleri itibariyle itirazlara uğramış[438] ve dinsizlikle itham olunmuştur. Meselâ o sözlerden birisi şudur:

"Şimdiye kadar Dünya'ya gelen psikologların en büyü-

---

*kında serinkanlı düşünecekler, dinlerin ilahiyatçıların şan ve şereflerini temin etmek için değil, bilâkis insanların bazı hissî ve kalbî ihtiyaçlarını tatmin etmek için vücuda gelmiş müesseseler olduğunu görecekler ve **bu ihtiyaçlar başka bir yoldan tatmin olununcaya kadar beşerî cemiyetlerin en mühim müesseselerinden biri olarak dinin bâkî kalacağına inanacaklardı.** Fakat kuvvet elde etmek isteyen her müessese gibi din de bu his ve kalb sahasından çıkarak insanların düşünüşü, gündelik hayatı, cemiyetin kanunları üzerine de hâkim olmaya başlayınca karşısında aklı ve sonra da tecrübe ve müşâhedeyi bulmuş, yani evvelâ felsefe ve sonra da ilim ile çarpışmıştır."* (Bkz: **Abdülhak Adnan Adıvar**- Tarih Boyunca İlim ve Din, İstanbul, 1944, sh: 8)

437 **Celâl Nûri**- Tarih-i İstikbal, sh: 66.

438 Bunlardan bir kaçı şunlardır: **Şehbenderzâde Ahmed Hilmi**- Huzur-ı Akl u Fende Maddiyûn Meslek-i Dalâleti, İstanbul 1332-1916, sh: 159; **Ferid Kam**- "Tarih-i İstikbâl", Sebîlürreşad, c: 11, No: 283, 16 R.evvel 1332/30 K.sânî 1329/1914, sh: 358-361; **Ferid Kam**- "Tarih-i İstikbâl- **Celâl Nûri Bey**" Sebîlürreşad, c: 12, No: 287, R.âhir 1332/27 Şubat 1329/12 Mart 1914, s: 4-7.

*ğü ve en ulusu, hiç şüphesiz Hz. **Muhammed**'dir. Bugün adedi (birkaç yüz) milyon raddesinde bulunan bir kısım mühim beşerin binlerce senelik ihtiyacını bilen ve ona göre şeriat tedvin eden, O zâttır."*[439]

Hâlbuki Hazret-i Peygamber "**şeriat**"in tedvin edicisi değil, tebliğ edicisidir:

*"... Başka bir çalışmada ise, daha iddialı bir fikir öne sürülerek **Celâl Nûri**'nin adı geçen eserini sırf dini inkâr maksadı ve aynı zamanda **Hz. Muhammed**'in Kur'ân'ı kendisinin yazdığını ispatlamak amacı ile yazdığı ifade edilmektedir.*[440]

*Söz konusu çalışmanın yazarı **Celâl Nûri**'nin eserinde yer alan **"İslâm'ın bânîsi olan Muhammed", "İslâm'ı tedvin eden Muhammed", "İslâmiyet devlet ve şeriat esaslarını ihtiva etmek üzere bir adamın eseridir, o adam da Hz. Muhammed'dir.", "İslâmiyet ber-vech-i âtî inhisar Muhammed b. Abdullah'ın sanatıdır."** gibi ifadelere dikkat çekmekte ve bu ifadelerin **Celâl Nûri**'nin İslâm'ı ve Kur'ân'ı inkâr ettiği anlamına geleceğini belirtmektedir. Bu ifadeleri tek başına aldığımızda ve anlamak istediğimiz gibi okursak, şüphesiz vahiy unsuru ortadan kalkar."*[441]

Makalenin yazarı "**Ancak...**" diye başlayan ihtirazî bir kayıtla **Süleyman Hayri Bolay**'ı da şâhid tutarak[442] **Celâl Nûri**'nin sonradan bu sapık fikirlerden vazgeçerek İslâm'ı müdafaa ettiğini iddia etmekteyse de bu görüş doğru değil-

---

439 **Celâl Nûri**- İttihad-ı İslâm, İstanbul 1331, sh: 18.

440 **Ahmet İshak Demir**- Cumhuriyet Dönemi Aydınlarının İslâm'a Bakışı, İstanbul 2004, sh: 112-114.

441 **Dr. Mehmet Çoğ**- Celâl Nûri ve Hatemü'l-Enbiya Adlı Eserine Göre **Hz. Muhammed** Tasavvuru, Fırat Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, s: 7, (2006), sh: 96.

442 **S. Hayri Bolay**- Türkiye'de Maddeci ve Ruhçu Görüşün Mücadelesi, Ankara 1995, sh: 183.

dir. Bilâkis O, Osmanlı döneminde **"İttihad-ı İslâm"**ı dâvâ etmiş ve bu nâm ile bir de eser te'lif etmişken Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki İslâm karşıtı bütün tavırları, hem kalemi ve hem de re'yi ile (çünkü ilk dört dönemde milletvekilidir) desteklemiş olduğu cihetle, O'nda bir düzelme değil, aksine daha da bozulma gerçekleşmiştir.

*"İttifak grupunun I. Dünya savaşını kaybetmesiyle, Osmanlı Devleti önemli toprak kaybına uğramıştır. Yaşanan olumsuz gelişmeler ve Dünya'daki milliyetçi uyanışları gören **Celâl Nûri**, 1924'e gelindiği zaman İttihâd-ı İslâm politikasından vazgeçecektir. Ancak, **Celâl Nûri**, Cumhuriye'in ilk yıllarında modern Türkiye'nin muâsırlaşması için önceden savunduğu gibi dinin içtihadlarla yeniden yorumlanması gereği üzerinde durmuştur. Buna göre, **Celâl Nûri**, 1914'lerden itibaren İslâmiyet'i batı tarzı bir şablona oturtmak isterken din ve vicdanın ayrı şeyler olduğunu söylemiş ve «**Allâh'ın hakkını Allâh'a, kaysere âid olanın kaysere**» verilmesini istemiştir."*[443]

Bu iddiâ, lâiklikten başka nedir? Üstelik o devrin lâiklik anlayışı, sadece devleti değil, aynı zamanda milleti de dine yabancılaştırmak mâhiyetinde değil midir?

*"...yazılarıyla Millî Mücâdele hareketini destekleyen **Celâl Nûri**'nin Cumhuriyet dönemindeki iki önemli eseri **"Tac Giyen Millet"** ve **"Türk İnkılâbı"** adlarını taşımaktadır. Bu eserlerinde saltanatın padişahtan millete geçiş sürecini ve Avrupa merkezli inkılâp kavramını Türkiye'ye ithal etmeye çalışan **Celâl Nûri**, bu eserlerinde âdeta Türk modernleşmesinin ana hatlarını ortaya koymaktadır."*[444]

Celâl Nûri'yi dinî mevzulardaki ciddiyetsiz sözlerinden dolayı kınayanlardan biri de kendisi de bir reformist

---

443 **Necmi Uyanık**- a.g.e., sh: 262.

444 **Necmi Uyanık**, a.g.e., sh: 244

olan[445] **Kazanlı Mûsâ Cârullah**'tır.

*"**Cârullah, Celâl Nûri**'nin Batılı araştırmacıları övüp İslâm ulemâsını küçük gördüğünü ve bu tavrıyla, Batı taklitçisi olduğunu gösterdiğini iddiâ etmektedir. Bununla da yetinmeyerek **Celâl Nûri** gibilerin İslâm toplumunda îmansızlık ve güvensizlik aşılamaya çalışan eski mollalardan ve misyonerlerden daha tehlikeli olduklarını söylemektedir.*[446]

*Başka bir değerlendirme de, **Celâl Nûri**'nin **Hz. Muhammed**'in insânî özelliklerini aşırı bir şekilde işlediğini, vahiy alan bir peygamber vasfının neredeyse ortadan kalktığını vurgulamaktadır."*[447]

Celâl Nûri'nin, hakkındaki bütün tenkid ve târizlere cevabı, şu olmuştur:

"Biz dinsiz değiliz. Az-çok tarih karıştıran, beşerin mîzâcını, dinlerin rûhiyâtını araştıran dinsiz olamaz. Dinsiz olsak bunu söylerdik. Tam aksine bizim amacımız, taassup denilen dinsizliğe karşı cihad etmektir. Biz müslümanların mânen, maddeten, iktisâden yükselmesi için vicdanlarındaki îmân kuvvetinden istifâde etmek istiyoruz. Biz, İslâmiyet'te teceddüdün olması gerektiğine inanıyoruz. Teceddüd ise, Sîret-i Rasûl'e dönmekten başka bir şey değildir."[448]

O vaktiyle böyle cevap vermişti, ama dinin önce devlet, sonra da millet hayatındaki müessiriyetini sıfırlamak maksadıyla yapılan bir serî inkılâbı desteklemiş ve hatta bunlara fikir babalığı yapanlardan biri olmuş bulunan bir kimse, başka

---

445 Bkz. **Şeyhülislâm Mustafa Sabri**- Yeni Müctehidlerin Kıymet-i İlmiyesi, Dâru'l- Hilâfetü'l- Âliye, 1337.

446 **Mûsâ Cârullah**- Büyük Mevzularda Ufak Fikirler, haz: **Musa Bilgin**, Ankara, 2001, sh: 95-99. (M.Ç.)

447 **Ali Suad**- "Tenkit ve Takriz (**Celâl Nûri** Efendiye)", XI/272, Sebîlürreşad, Rebîülevvel 1332, s: 342-345 (Bkz: **Dr. Mehmed Çoğ**- a.g.m., sh: 95)

448 **Celâl Nûri**- Hâtemü'l-Enbiya, sh: 321.

nasıl değerlendirilebilir?!.. Başta Hilâfet'in ilgâsı, lâikliğin kabûlü, Tevhid-i Tedrisât Kanunu ile dinin öğretiminin yasaklanması ve Lâtin harflerinin kabûlü cinâyeti olmak üzere, bütün Kemalist inkılâplara destek vermiş olan **Celâl Nûri**'ye **"dindar"** diyebilecek bir mantık fukarâsı tasavvur edilebilir mi?! Böylelerinin din telâkkisinde **"oruç"** bir **"perhiz"**, **"namaz"**sa **"idman"**dan ibârettir. Diğer emirler de bu tarzda değerlendirilir. Dînî tavizlere, onlar ferdî kaldıkça müsamaha edilebilir. Çünkü nasıl olsa zamanla ortadan kalkacaklardır. Siyonist ve Darwinistlere göre, dînî tavrın geleceği yoktur!.. Beşeriyetin çocukluk devrine âid olan bütün dinler, devam eden tekâmül sonunda nasıl olsa ortadan kalkacaktır!.. Bu gibi yâvelerin akis mahalli olan **"Kemalist İnkılâplar"**ın alâmet-i fârikası **"din"**, daha doğrusu **"İslâm karşıtlığı"**dır.

Bu sözümüzü te'yid eden yüzlerce vesîkadan sadece bir tekine âid birkaç cümleyi dikkatlerinize arz ederek bu bahse nihayet verelim. O vesîka da **M. Kemal Paşa**'nın 5 Ekim 1925 tarihinde Ankara Hukuk Fakültesi'nin açılışı dolayısıyla îrad ettiği nutuktur:

***"Türk İnkılâbı nedir? Bu inkılâb, kelimenin vehleten** (durup düşünmeden) **îmâ ettiği ihtilâl mânâsından başka, ondan daha vâsi bir tahavvülü** (değişikliği) **ifade etmektedir. Bugünkü devletimizin şekli, asırlardan beri eski şekilleri bertaraf eden en mütekâmil tarz olmuştur. Milletin, idâme-i mevcûdiyeti için efrâdı arasında düşündüğü râbıta-i müştereke, asırlardan beri gelen şekil ve mâhiyetini tebdil etmiş, yani millet, dînî ve mezhebî irtibat yerine, Türk milliyeti râbıtasıyla efrâdını toplamıştır."*[449] denildikten sonra bir çok kereler:

"milletimizi... münhezim etmiş olan menfî ve kâhır kuvvet, şimdiye kadar elimizde bulunan hukuk ve onun

---

449 **Osman Ergin**- a.g.e., sh: 1501 vd.

samimi muâkıpları", "...esbab-ı hukukun meş'um mukavemeti", "köhne hukukun müntesiplerinin....", "çürümüş hukuk ve onun bîderman müntesipleri" gibi sayısız hakaretâmiz tavsife[450] ilâveten:

"Büsbütün yeni kanunlar vücuda getirerek eski esâsât-ı hukukiyeyi temelinden kal' etmek teşebbüsündeyiz."[451]

Ve:

"Fakat bu prensipleri (CHP prensipleri), gökten indiği sanılan kitapların dogmalarıyla (nass) aslâ bir tutmamalıdır. Biz, ilhamımızı gökten ve gâibden değil, doğrudan doğruya hayattan ve tabiattan almış bulunuyoruz."[452] gibi sözlerle aşağılanan Kur'ân-ı Kerîm'e dayanan İslâm Hukuku değil mi?! Anlayana bu kadarı yeter!...

*"**Celâl Nûri'nin** 1928 yılındaki değerlendirmelerine göre, milliyet, bir his, bir vicdan, bir dil ve irfandır. Türkiye'de Türk'ten başkasının hissesi yoktur.[453] Ona göre, **Mustafa Kemal Paşa** inkılâpçı özelliğiyle saltanat ve hilâfeti kaldırarak milliyeti muzaffer hâle getirmiştir.[454] Cumhuriyet döneminde Türk Ocakları'nın milliyet fikirleriyle beraber Türkiye'nin ilerlemesinde büyük rolü olduğuna dikkat çeken **Celâl Nuri**, bu ocaklarda garp ilmini bilen yetişmiş münevver insanların olduğunu belirtir. Ona göre, ocakların önceden savunduğu fikir, cumhuriyetle resmiyetini tescil ettirmiştir. Artık Türk*

---

450 a.y.

451 **Osman Ergin**- a.g.e., sh: 1503.

452 **Atatürk**'ün Söylev ve Demeçleri, İstanbul, 1945, c: I, sh: 389.

453 **Celâl Nûri**- "Müsâlemetin Engelleri: Ekalliyetler", İkdam, Nu. 11232, 31 Temmuz 1928, sh: 2; "Irk Yahud İlk Mekteb Talebesine Küçük Bir Ders", İkdam, Nu. 11239, 7 Ağustos 1928, sh: 2, (N. U.)

454 **Celâl Nûri**- "Derin Bir Politikanın İnkışâfı-Milliyetperverlikle Kilise Câmiası", İkdam, Nu: 11173, 30 Mayıs 1928, sh: 2, (N. U.)

Ocakları konferanslar ve yayınları yoluyla milleti yetiştirmelidir.[455]

Gelinen son nokta itibarıyla Türk devleti millî bir devlettir.[456] ***Celâl Nûri**'ye göre, Türkiye açısından milliyetçilik vazgeçilemez bir unsurdur*[457] *ve Türk milleti, tarihin en büyük milletidir.*[458]

"Türk Milleti, ulu bir Sakarya'dır: Yalnız Sakarya, bir satıh üzerinde akıyor; Türk Milleti ise, tarihin içinde; zamanların içinde akıyor. Mâzinin bize, meçhul derinliklerindeki kaynak(ğından)tan çıkıyor. İstikbâlin aydınlıklarına doğru gidiyor.»"[459]

c- Şahsiyeti

Celâl Nûri, 1882 yılında, babası Kandiye (Girit) eşrafından **Helvacızâde** âilesine mensup **Mustafa Nûri Efendi**'nin mutasarrıf olarak bulunduğu Gelibolu'da doğmuştur. Annesi ise meşhur Mesnevî şârihi **Âbidin Paşa**'nın (1843-1908) kızı **Nefise Hanım**'dır. **Âbidin Paşa,** Arnavutluk'un meşhur âilesi **"Dinolar"**dandır. **Celâl Nûri**'nin asıl adı **"Mehmed Celâleddin"** olduğu hâlde O, **"Celâleddin"**i, **"Celâl"** şeklinde, bunun önüne de gayet kültürlü bir adam olan babasına hayranlığından dolayı **"Nûri"**yi ekleyip hayatı boyunca **Celâl Nûri** sûretinde kullanmıştır. 1934 tarihli soyadı kanununda

---

455 **Celâl Nûri**- "Türk Ocakları Hakkında", İkdam, Nu. 11350, 27 İ. teşrin 1928, sh: 2; **Celâl Nûri**- "Dağ Yolunda Bir Ziyâfet", İkdam, Nu. 11246, 14 Ağustos 1928, sh: 2, (N. U.)

456 **Celâl Nûri**, "Milliyet Devri", Hayat Mecmuâsı, Yeni Tertip Nu. 4, Nisan 1930, sh: 344-453, (N. U.)

457 **Celâl Nûri**- "Darülfünûnda Canlılık", **Yılmaz**, Nu. 15, 15 K.sânî 1931, sh: 2, (N. U.)

458 **Celâl Nûri**- "Tarihin Neresine Geldik- Gâzi İnkılâbı ve Sonrası", **Yılmaz**, Nu. 44, 13 Şubat 1931, sh: 5, (N. U.)

459 **Celâl Nûri**- a.g.e., sh: 87-103. **(Necmi Uyanık**, a.g.e. sh: 268)

sonra gazetesinin adı olan **"İleri"**yi ekleyerek **Celâl Nûri İleri** olmuştur.

Celâl Nûri'nin kendisinden küçük iki erkek kardeşi daha vardır ki, bunlar da **Sedad Nûri** ve **Suphi Nûri İleri**'dir.[460] **Sedad Nûri** karikatürist, **Suphi Nûri** ise, **Fâtih Sultan Mehmed** için ağza alınamayacak küfürler eden bir nâdandır.[461]

Kültürlü bir âilenin evlâdı olan **Celâl Nûri**, ilk tahsilini babasının memûriyeti sebebiyle muhtelif taşra vilâyetlerinde, orta tahsilini Galatasaray Lisesi'nde, yüksek tahsilini de İstanbul Hukuk Fakültesi'nde tamamlamıştır. Hususî hocalardan İngiliz ve Fransız dillerini de öğrenen **Celâl Nûri**, kısa bir müddet memurluk ve avukatlık yaptıktan sonra gazetecilikte karar kılmıştır. 1909'da **Ebuzziyazâde Tevfik Bey**'le başladığı gazeteciliği hayatı boyunca devam ettirmiştir.

Önceleri **"İkdam"**, **"Le Corrier d'Orient"**, **"Jeune Turc"**, **"Tanin"** gibi Türkçe ve Fransızca gazetelerle **"İctihad"**, **"Türk Yurdu"** ve **"Resimli Kitap"** gibi dergilerde yazan **Celâl Nûri**, 1918'de ilk defa kendi adına **"Âti"** (Gelecek) isimli gazeteyi çıkardı. Çıkışından kısa bir süre sonra kapatılan bu gazeteyi, **"İleri"** adıyla devam ettirdi. 1924 yılına kadar yayın hayatına devam eden bu gazete ile **"Millî Mücadele"**yi destekledi.

Sultan II. Abdülhamid'e şedîd muhalefetiyle meşhur olan **Celâl Nûri**, son Osmanlı Meclis-i Mebûsânı'na Gelibolu Meb'usu (milletvekili) seçildiğinden bu meclisin işgal kuvvetleri tarafından feshi üzerine Malta Adası'nı sürülenler arasında bulunmuştur. Hâlbuki o felâketli mütâreke yıllarında

---

460 Hepsi de materyalist olan bu şahıslar hakkında fazla bilgi için bkz. **Mahmud Çetin**- Boğaz'daki Aşiret, İstanbul, 2008, sh: 126 vd.

461 Tafsilât için bkz: **Kadir Mısıroğlu**, Lozan- Zafer mi Hezimet mi, İstanbul, 2009, sh: 138 vd.

birçokları İngiliz Mandacılığı güderken O, istisnaî bir sûrette **"İtalyan Mandacılığı"**na taraftarlık ediyordu.[462]

1921 yılında Malta dönüşü, yine Gelibolu milletvekili olarak TBMM'ye katılmış ve bu siyasî faaliyeti, 1935 yılında kadar aralıksız devam ettirmiştir.

Celâl Nûri, çok velûd (doğurgan) bir yazardır. Gerçekten *"Fransızca ve Türkçe gündelik bazı gazete ve değişik periyotta çıkan birçok dergide 2.444'ü bulan makale neşretmiştir. Bu gazetelerden bazıları, **Le Courrier D'Orient, Le Jeune Turc, Tanin, Âti-İleri, İkdam, Anadolu'da Yeni Gün, Yılmaz, Vakit** ve **Yeni Adam** ismini taşırken, dergiler ise **İçtihat, Hürriyet-i Fikriye, Serbest Fikir, Uhuvvet-i Fikriye, Türk Yurdu, Resimli Kitap, Edebiyât-ı Umûmiye, Yarın, Cerîde-i Adliye ve Hayat Mecmuâsı**'dır."*[463]

Ahmed Midhat Efendi'den sonra en çok eser vermiş bir muharrir olarak kabul edilir. *Bundan dolayı «**Seksen beygir kuvvetinde bir yazı makinesi**»ne benzetilmiştir. **Celâl Nuri**'nin üretkenliğinden dolayı **Süleyman Nazif** şu değerlendirmeyi yapmıştır:*

*"**Celâl Nûri Bey**'in ilmini kimse inkâr etmez, çok okuduğu için, ilminde ilerleyerek değişir. O, son sistem bir dretnottur (savaş gemisi), fakat dümensiz."*

***Celâl Nuri**, yazılarında kendi isminden başka **Helvacızâde, Afife Fikret, Haydar Kemal, Tarık Celâl, Mehmet Celâl** müstear isimleriyle birlikte, Fransızca eserlerinde **Djelal Noury** ve **N. D Helva** gibi isimler kullanmıştır."*[464]

*"Gazetecilik ve milletvekillik dönemleri fırtınalı geçen **Celâl Nûri**, ilk gençlik yıllarından itibaren 18 yaşında Lond-*

---

462 **Mevlüt Çelebi**- "Mütâreke İstanbulunda Bir İtalyan Dostu **Celâl Nûri**", Tarih ve Toplum Dergisi, 1992, s: 108, sh: 45 vd.

463 **Hatice Çöpel**- a.g.e., sh: 10.

464 **Necmi Uyanık**- a.g.e., sh: 242.

ra-İngiltere, 27-28 yaşlarında Atina-Yunanistan, Brüksel-Belçika, daha sonra seyahat ve araştırma amaçlı olarak 29 Temmuz-23 Ağustos 1912 tarihleri arasında yaptığı kuzey gezisinde Rusya, Finlandiya, İsveç, Norveç, Danimarka, 1 Temmuz-17 Ağustos 1913 tarihleri arasında Almanya, İskoçya, Norveç, İzlanda ve kutup yakınlarına kadar Avrupa'nın değişik bölgelerine gitmiştir. 17 Nisan-25 Haziran 1914 tarihleri arasında ise, daha çok araştırma amaçlı olarak Amerika'yı gezme fırsatı elde etmiş"[465] ve bu seyahatlerde gördüklerini çeşitli adlar altında kitaplaştırmıştır.

Fakat O'nun eserleri daha çok din ve tarihle ilgilidir. Bütün bu eserlerde İslâm Dini ve tarihini, materyalizm ve Darwinizm'le te'lif etmek (uzlaştırmak) şartıyla dine taraftar görünen **Celâl Nûri**, sonunda dini tedricen ortadan kaldırmak maksadı güden Kemalizm'e râm olarak onun belli başlı ideologları arasındaki yerini almış ve 1938'de noktalanan ömrünü bu çizgide tamamlamıştır.

O'nun bu aşırı kemalistliği ile Kelebek Mecmuâsı'nda şu sûretle alay edilmiştir:

ASRÎLİK

Celâl Nûri Bey'in Âmentü'sü

***Celâl Nûri Bey**, birkaç gün evvel İleri (Gazetesi)'de **Müştak Bey**'e bir sual sormuş, Halk Fırkası'nın siyâsî âmentü'süne **Müştak Bey**'in îman edip etmediğini öğrenmek istemişti. Bir arkadaşına bu vesile ile şöyle söyledi:*

"-Bu suâli her mü'mine sormak vâcib oldu. Ancak böyle âmentü'ye de bir şekil vermek lâzımdır. Fikrimce bu şekil şöyle olmalıdır:

«İnandım, îman getirdim Halk Fırkası'na, Halk Fırkası'nın meb'uslarına, meb'usların yapacağı kanunlara,

---

465 **Necmi Uyanık**- a.g.e., sh: 238.

nâşir-i efkârı olacak (fikirlerini yayacak) gazetelere, inanıp inanmayanlar için er geç bir yevm-i suâl (sual günü) geleceğine, inandım.»

Şekil belki düzgün değildir. Her hâlde ***Gökalp Ziya Bey*** *bunu vecîz bir manzûme ile daha iyi ifade eder. Bu âmentü, fikrimce, mü'min ile münkiri kat'iyyen ayıracak, bîsud (faydasız) münâkaşâtı (münakaşaları) kökünden kesecektir."*[466]

*"**Celâl Nûri**'nin siyâsî hayatında yaşamış olduğu en büyük olay, Lozan Antlaşması'ndan sonra kanunsuz bir şekilde yurda dönmek isteyen Rum ve Ermeniler konusuna gösterdiği ilgi ve eleştirilerden kaynaklanmıştır. Olay, meclis içindeki bazı milletvekillerinin «**İş Komitesi**» adı altında Rum ve Ermenilerin Türkiye'ye dönmesinde parmakları olduğu iddialarını **Celâl Nûri**'nin kardeşi olan **Suphi Nûri**'nin Son Telgraf gazetesinde ortaya atmasıyla başlamıştır. **Celâl Nûri**'nin de konuyla ilgili soruşturma istemesi gazetelerde adı geçen bazı memurlarla birlikte milletvekili olan **Kılıç Ali** ve **Yunus Nadi**'yi kızdırmış ve İleri gazetesini basan (Rize milletvekili **Rauf Bey**'le*[467] *beraber) **Kılıç Ali**, **Celâl Nuri**'yi 30 Temmuz 1924'te yaralamıştır.*

*Bu olayın gelişim sürecinde 21 Mayıs 1924'te İçişleri Bakanı **Ferid (Tek) Bey** istifa etmiş ve yerine **Recep (Peker)** geçmiştir. **Celâl Nûri**'nin dövülme olayı, Türk basınında önemli bir yankı bulmuş ve haftalarca bu konuyla ilgili yazılar yayınlanmıştır. Bu olaydan sonra **Celâl Nûri** bir süre gazete yazılarına ara vermek zorunda kalmıştır."*[468]

Kırk civarında eser te'lif etmiş bulunan **Celâl Nûri**,

---

466 Kelebek Mecmuası, s. 25, sh: 11.

467 **Ali Şükrü Bey** Vak'ası'nda **Topal Osman**'ı vurmuş olan bir binbaşıdır. Konuşmasını önlemek için **Topal Osman**'ı kalleşçe öldürmesine mükâfâtan Rize Milletvekili yapılmış olan **M. Kemal**'in silâhşörlerinden biridir.

468 **Necmi Uyanık**- a.g.e., sh: 239 vd.

Celal Nûri

جلال نوری

Yeni Alfabe ve İmlâ dersleri

یکی آلفابه و املا درسلری

İkhdam gazetesinde iki def'a basıldıktan sonra
kitap şeklinde neşr olunmuş-tur

(اقدام) غزته‌سنده ایکی دفعه باصیلدقدن صوکره کتاب شکلنده
نشر اولونمشدر.

İstanbul
Suhûlet Kütüphânes
Semih Lûtfi
1928

Celâl Nûri'nin pek fazla taraftar olduğu Lâtin yazısını öğretmek üzere yazdığı bir kitabın kapağı

Kemalizm'in müdafaasını **"Tac Giyen Millet"** (1923) ve **"Türk İnkılâbı"** (1926) eserleri ile yapmıştır. İslâm ittihâdını müdafaa ettiği ilk zamanlarda bile batıcı ve reformist olan **Celâl Nûri**, îman ettiği materyalizm ve onun çeşitli sahalardaki tezâhürleri olan Darwinizm ve Siyantizm'in gayesini Kemalizm'de görmüş ve onu samimî bir sûrette desteklemiştir. Müspet ilmi mâbud ittihaz eden Siyantizm ve tabiî ıstıfâ kanunu gereğince, dinlerin bir gün vazifesini tamamlamış olarak ortadan kalkacağına inanan **Celâl Nûri**'ye göre, Cumhuriyet'in ilk yılları tam da beklenen o günlerdi!..

Dinlerin fıtrî ve değişmez bir inanma ihtiyacını karşıladığı hususundaki mutlak gerçekten gâfil ve murad-ı ilâhîden bîhaber olan bu gürûh ve pek tabiî olarak **Celâl Nûri** de mezardan başlarını kaldırarak bugünkü Türkiye'ye ve hattâ İslâm Âlemi'ne bakabilseler, müşâhede edecekleri bir ikinci gençlik ve zindeleşme tezâhürleri sebebiyle herhâlde teessüf ve hırslarının tuğyânı ile bir kere daha ebediyen ölürlerdi!..

H- İLHAN ARSEL (1921-2010)

Bu eserin önsözünde **Edip Yüksel** ve **Turan Dursun**'un adlarını zikrederek bu gibi inkârdan yola çıkanların mevzumuz hâricinde olduğunu, bu sebeple onların sapık fikirlerine cevap vermeyeceğimizi beyân etmiştik. Zira bu eserin adı **"Tahrif Hareketleri"** olduğuna nazaran, tenkidlerin İslâm'ı kabul etmiş olmalarına rağmen onun muhtevasındaki doğruları yanlış anlatan, yani tahrif edenlere verilecek cevaplara hasredilmesi gerekmekteydi. Böylelerinin bir kısmı İslâm'dan hârice çıkmış olmalarına rağmen ifsadlarının Müslümanlar üzerindeki şansını çoğaltmak maksadıyla sun'î bir Müslümanlık hassasiyeti ve gayreti izhar etmekte olduklarından, bunları da cevap verilmesi gerekenler listesine almıştık. Bunlardan biri de **İlhan Arsel** adındaki Sabetaist'ti. Zira

O'nun sadece iki eserini[469] görmüş ve bunlardan edindiğimiz kanaate göre, kendisini münâfıklardan biri sanmıştık.

Belli başlı reformistler arasında **İlhan Arsel**'i de yazmaya sıra gelince, O'nun bütün eserlerini temin edip inceledim ve hayretle gördüm ki, o sapık bir Müslüman değil, mutlak bir İslâm düşmanı ateisttir! Hattâ O, **Edip Yüksel** ve **Turan Dursun**'dan daha şedîd bir din aleyhtarıdır.[470] Yalnız İslâmiyet'i değil, bütün semavî dinleri toptan reddetmektedir.[471]

İlhan Arsel
(1921-2000)

O'nun Kur'ân-ı Kerîm[472] ve Hazret-i Peygamber[473]

---

469 Bu eserler:

1- **Arap Milliyetçiliği ve Türkler,** İstanbul, 1973.

2- **Şeriat ve Kadın,** İstanbul, 1988'den ibaretti.

470 Bu gerçeği kavramak için O'nun şu eserine bir göz atmak kâfidir: **İlhan Arsel, Turan Dursun**'a Mektuplar, İstanbul 1996. Bu eserin takdiminde nâşir şöyle demektedir:

"... Mektuplarda aydınlanma mücâdelesinin iki bayrağı arasındaki sarsılmaz dostluğu, şeriatin karanlığına karşı mücâdele azmini okuyacaksınız."

471 Bkz: **İlhan Arsel**- Tevrat ve İncil'in Eleştirisi, İstanbul, 1997.

472 Bkz: **İlhan Arsel**- Kur'ân'ın Eleştirisi, İstanbul, 1999, (üç cilt).

473 Bkz: **İlhan Arsel- Muhammed**'e Göre **Muhammed,** İstanbul 2000
Bu kitabın arka kapağında yer alan bazı konu başlıkları şunlardır:
*"İslam Dünyası **Muhammed**'i, Onun Kendi Tanımına Göre Değerlendirip Yüceltir; Yüce Görünme ve Övünme Taktiğinin Altında Yatan Amaç: İnsanlara Baş Eğdirtmek!; Alçakgönüllü ("Tevâzu İnsanı") Olduğu Söylenen **Muhammed**, **"Övünmekten"** ve **"Övülmekten"** Hoşlanır: Hem de Hoşlanmazmış Gibi Görünerek; Övünürken ve Kendisini Yüceltirken, İnsanları Aşağılayıcı ve Ezik Kılıcı, Hatta Benlik Duygusundan Uzak-*

hakkında ise bir Cizvit papazının bile telâffuzuna cür'et edemeyeceği sayısız hakaret ihtivâ eden eserlerinde yer alan sapıklık ve iftirâları -yukarıda zikrettiğimiz sebep dolayısıyla- cevaplandırmaktan nefsimizi berî addediyoruz. Zira bu eser, ateistleri îmâna dâvet ve iknâ için yazılmamıştır. Ancak **İlhan Arsel**'in inkâr ile iktifâ edip hareketsiz kalmamış, bütün dinlere ve bu arada daha ziyade İslâmiyet'e karşı taarruz ve tecâvüzlerde bulunmuş olmasından dolayı cevaplandırılmamıştır.

Gerçekten O'nun yirmiden ziyâde olan ve çirkin iftiralarla dolu bulunan bütün eserlerinin bir hülâsası mâhiyetinde olmak üzere kaleme aldığı **"Şeriat Devletinden Lâik Cumhuriyete"**[474] isimli yedi yüz sayfayı mütecâviz eserine, onun iki katı hacminde ve iki cilt olarak cevap verilmiştir. Dileyenler, O'nun sapık fikirlerini ve bunların cevaplarını öğrenmek için **Süleyman Karagülle** tarafından kaleme alınmış olan bu reddiyeye bakabilirler.[475]

Biz burada numarasız bir gözlük gibi, O'nun emsâlleri hakkında da aynen vârid olan cehâletini tebarüz ettirmekle

---

*laştırıcı Tutum ve Davranışlara Yönelir; **Muhammed**, Kendisini Yüce Niteliklerle Tanımlama Arzusunun Sınırsızlığı İçerisinnde Tanrısal Kertede ya da Tanrı'ya Eş Güçte ve Değerde Görünme Yollarına Başvurur; Tanrı (Melekleriyle Birlikte) **Muhammed**'e «**Salât ve Selâm**» Ediyor;*

*Tanrısal Kertede ve Yücelikte Görünmek İçin **Muhammed**'in Başvurduğu Diğer Bazı Usûller..."*

O'nun diğer kitaplarının da içi-dışı böyle eşi emsâli görülmemiş hakaretlerle mâlâmâldir. O'nun her yanlış ve garezkâr cümlesinin hakkıyla cevaplandırılması ciltlerle eser te'lifini gerektirir. Hangi eserine bakarsanız bakınız, sırf bahis başlıkları bile bu iddiamızı ispata kâfi gelir.

474 **İlhan Arsel**- Şeriat Devletinden Lâik Cumhuriyete, İstanbul, 1993.

475 Bkz: **Süleyman Karagülle**- İslâmiyet'e Yapılan Saldırılara ve **Prof. Dr. İlhan Arsel**'in Teokratik Devlet Anlayışından Demokratik Devlet Anlayışına (Şeriat Devletinden Lâik Cumhuriyete) Kitabına Reddiye-İslâm Devlet Dünya Düzeni, İstanbul, 1997.

iktifa edeceğiz:

O, Arapça bilmemesini, esâsen buna gerek de olmadığını ispat için tamamen batılı kaynaklardan istifade ettiğini ve bunun yeterli olduğunu ispat maksadıyla diyor ki:

*"Çince bir tek kelime bilmediği hâlde **Leibniz**, oturmuş koca bir Çin tarihi yazmıştır. Yazarken de kendisine kaynak olarak Jesuitlerin Batı dilleriyle nakletmiş oldukları bilgileri esas almıştır.*

*O tarihlerde, Çin hakkında Batı diliyle yazılmış eserlerin sayısı günümüze nispetle hiç denebilecek kadar azdı. İlim ve bilgi alanlarında gezmiş devirleri uçurumlar farkı ile aşan çağımızda Yeryüzü'nün her ülkesi ve her toplumu ile ilgili olarak Batı dillerinde yazılmış sayısız eser ve yayın vardır. Bundan dolayıdır ki, bir veya iki Batı diline vâkıf olmak sûretiyle her konuda (bu konu hangi ülkeyi kapsarsa kapsasın) her türlü eleştirme ve araştırma yapmak imkânı bulunmaktadır. Durum, şüphesiz ki, bizim bulunduğumuz bölgeler için de aynıdır. İster Arap ülkelerinin ister kendi ülkemizin sorunlarıyla ilgili herhangi bir konuda direnlemesine bilgi edinmek veya kitap yazmak isteyenler için Batı'nın ilim merkezlerinde ve özellikle ünlü kitaplıklarında (örneğin **"British Museum"**, **"New York Public Library"** vs. gibi emsalsiz kitap hazinelerinde) eleştirme ve araştırma yapmak mutlak şekilde şarttır. Sadece Batı dillerinde veya bu dillerden birine çevrilmiş olarak değil, fakat bu ülkelerin kendi dillerinde yayınlanmış eserleri ve yayınları dahî çoğu zaman özellikle Batı ilim merkezlerinde ve kitaplıklarında bulmak mümkündür. Türkçeye çevrilmemiş ve fakat Türk'le ilgili nice Arapça eserler vardır ki, bunları Türkiye'de ele geçirmek veya okumak imkânı dahî yoktur.*

Bundan dolayıdır ki, kitabımıza kaynak teşkil eden kitap ve yazar adlarını genellikle Batı dillerinde araştırma yapma geleneğine sahip kimselerin kolayına gelecek şekilde belirt-

tik. Örneğin "el-Ezher" yerine "Al-Azhar" yazılışını seçtik. Çünkü Batı kitaplıklarında bu yazılış böyledir."[476]

Batı Âlemi'nde İslâmiyet ve Peygamber hakkında yazılmış olan eserlerin kaahir ekseriyetle garazkârâne olduğunu bilmeye bir tek müslüman yoktur. Böyle eserleri kaynak ittihaz etmiş olan **İlhan Arsel** -tuhaftır ki- tezvir ve iftirada onları da aşmış bulunmaktadır. Bunun tipik misâli bahsi geçen eserinde güyâ Türkleri kötüleyen (!) yüzlerce hadîs-i şerîf zikrederek kemalistlerin öteden beri şiarı olan **"Arap düşmanlığı"** dâvâsını takviye etmeye çalışmasıdır.[477] Hâlbuki O'nun ecnebî kaynaklardan alıp İslâmî kaynaklara atfettiği bu hadislerde kastedilen **"Türkler"** değil, **"Moğollar"**dır.[478]

---

476 **İlhan Arsel**- Arap Milliyetçiliği ve Türkler, Ankara, 1973, sh: 6 vd.

477 O'nun bu tarihî gerçekleri çarpıtarak iler sürdüğü iddialara karşı okuyucularımıza **Prof. Dr. Zekeriya Kitapçı**'nın şu eserlerini tavsiye ederiz:

1-İslâm Tarihi ve Türkler, Konya, 1986.

2-Saâdet Asrı'nda Türkler- İlk Türk Sahabe, Tâbiîn ve Tebe-i Tabiînler, Konya, 1993.

3-Hazret-i Peygamber'in Hadîslerinde Türk Varlığı- Selçuklular-Moğollar, İstanbul, 1989.

478 Bu gerçeği kavramak için şu kaynaklara bakılabilir:

1-**Sahih-i Buharî**- Muhtasar Tecrîd-i Sarîh (Tahriç ve Notlar: **Abdullah Feyzi Kocaer**) İstanbul 2003, c. I, sh: 627 vd.

2-**Sünen-i Tirmizî** Tercümesi, (Terc: **Osman Zeki Mollamehmedoğlu**), İstanbul, tarihsiz, c: IV, sh: 80 vd.

3-**Sünen-i Ebû Dâvud** Tercüme ve Şerhi, (hazırlayan: **Necati Yeniel, Hüseyin Karapınar**, İstanbul, 2000, sh: 424 vd.

4-**Prof. Dr. İbrahim Canan**- Hadîs Ansiklopedisi, c: XIV, sh: 105 vd.

Bu sonuncu kaynakta yer alan bu hususlaki sözlerin pek az bir kısmını dikkatlerinize arz etmekle iktifa edelim:

*"... Hadiste geçen "ümmetim" tabiriyle, Aleyhissalâtü vesselâm'ın ümmet-i nesebi kasdettiği, "ümmet-i dâvet"i kastetmediğini belirten **İbn-i Hacer**, Türkler hakkında bir başka bâbda bilgiler kaydettiğini ilâve eder. İlgili babda şu açıklamalara yer verir:*

Türklerin aslı hususunda ihtilâf edilmiştir.

***Hattâbî**: «Onlar **Benû Kantûra** (Kantura evlâtlarıdır). **Kantûra**, Haz-*

İlhan Arsel'in Arapça bilmemesini bir tarafa bırakın da onun böyle mevzularla ilgilenen kimseler için farz-ı ayn durumunda olan Osmanlıca'yı dahî bilmediğine dair **Orhan Şâik Gökyay**'ın

---

ret-i İbrahim'in cariyesi idi.»

Lügatçi Küraun-Neml: *«Bunlar Deyledir, demiştir.» Ancak «Onlar Türklerden bir cinstir, Guzz da öyle» denilerek bu görüş tenkid edilmiştir.*

Ebu Amr: *«Türkler, **Yafes**'in zürriyetindendir. Bunlar birçok boylara ayrılır» demiştir.*

Vehb İbnu Münebbih *der ki: «Onlar **Ye'cüc** ve **Me'cüc**'ün amca çocuklarıdır. **Zülkarneyn**, seddini inşa ettiği zaman, **Ye'cüc** ve **Me'cüc**'den bir kısmı gâibdiler, onlar terk edildiler. Böylece kavimleriyle birlikte (seddin dâhiline) giremediler. Bu sebeple (terk kökünden olmak üzere) onlara Türk denildi.»*

*Türkler'in Tübba neslinden oldukları da söylenmiştir. Keza **Efrîdun İbnu Sam İbni Nuh** zürriyetinden oldukları, kezâ **Yafes**'in kendi sulbünden oldukları, kezâ **İbnu Kûmi İbni Ya'fes** zürriyetinden oldukları da söylenmiştir.*

*Bir kısmı, târihen varlığı bilinen, ırkî taassuba dayanan yorum ve efsane karışımı bu rivayetleri, eski kitaplarda mevcut olanlar hakkında bir bilgi vermiş olmak için aynen kaydettik. Sünnî İslam'ın, gerek Şia tehlikesine karşı dâhilî ve gerekse Haçlılar başta olmak üzere dış düşmanlara karşı haricî tehlikelere karşı en az bin yıllık himayesini fiilen derûhte etmiş olan milletimiz hakkında **Vehb İbnu Münebbih**'ten kaydedilen efsâne nevinden rivâyetlerle yanlış bir kanaat hâsıl olmaması için, asrımızın büyük müfessir ve yorumcusu **Bediüzzaman**'ın Kur'ân hizmeti adına, milletimiz hakkındaki hasbî yorumunu aksettiren birkaç pasajını buraya kaydetmeyi gerekli buluyoruz:*

*«İşte ey ehl-i Kur'ân olan şu vatanın evlâdları! Altı yüz sene değil, belki Abbasîler zamanından beri bin senedir, Kur'ân-ı Hakîm'in bayrakları olarak, bütün cihana karşı meydan okuyup, Kur'ân'ı ilân etmişsiniz. Milliyetinizi, Kur'ân'a ve İslamiyet'e kal'a yaptınız. Bütün Dünya'yı susturdunuz, müthiş tehaciümatı defettiniz. Ta (Meâlen): **«Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, Allah onların yerine öyle bir kavim getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı sever. Onlar mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı izzet sahibidirler. Allah yolunda cihad ederler ve dil uzatanların kınamasından da korkmazlar...»** (Mâide, 54) âyetine güzel bir mâ-sadak oldunuz...»*

***Bediüzzaman**'a göre, Türkler Fahr-i Kâinat -aleyhissalâtu vesselâm-'ın da övgüsüne mazhar olmuştur: «Türkler hakkında senâ-i Peygamberî muhakkaktır. Birkaç yerde Türkler'den ehemmiyetle bahsetmiş hadis var. Fakat*

kendisiyle alay etmesine sebep olan bir câhilâne beyânına işaret ederek onun hakkındaki sözlerimize son verelim:

*"Şeyhülislâm **Ebussuud Efendi**'yi küçültmeye yeltenen bir yazıda, O'nun **hulle** hakkındaki fetvalarından biri alınarak, büyük İslâm hukuku bilgininin o fetvasında «**cimaa kâdir olmayan bir pire**»den söz ettiği ileri sürülmekte ve burada bu sözcük, aman okuyucunun gözüne ille de batsın diye olacak, bütün harfleri büyük yazılarak iki defa tekrarlanmaktadı. Oysa bu fetvada geçen bu sözcük pire değil «**pîr'e**»dir ve herkesin bildiği ve bileceği gibi «**yaşlı**» anlamına «**pîr**»dir. Fetvada «**cimâa kâdir olmayan pîr'e**» denilmektedir ki, «**erkeklikten kesilmiş olan yaşlı kişi**» demektir. Türkçeyi yeni öğrenmeye başlayan bir yabancı bile bu fetvayı doğru okumayı, okuduktan sonra anlamaya becerecektir kuşkusuz. Fetvada «**cimâa kâdir olmayan pîr'e yahut on iki yaşında olan oğlancığa hulle etse**» dendiğine göre, burada pîr ve oğlancık kelimelerinin, dilbilgisindeki «**-e hâli**» dediğimizden başkası olamayacağını anlamak için ilkokula gitmeye bile gerek yoktur, Türkçeyi konuşmak yeter. Gerçi pire ile hepimiz çocukluğumuzdan bu yana aynı yatakta çok yatmışızdır, yatıp duruyoruz, ama hiçbirimizin aklından bir kötülük geçmemiştir. Hele pirenin aklından haydi, haydi.*

*İmdi, O'nun bu fetvasını günümüzde yani ilkel ve câhil bir toplum[479] olmaktan az çok kurtulduğumuzu sandığımız bir zamanda bir profesörün bu biçimde anlayıp üzerinde böylesine ahkâm yürüttüğüne, **Ebussuud Efendi** sağ olsaydı,*

---

bu hadisin hakiki sureti ne olduğunu, yanımda kütüb-i hadisiye bulunmadığından bilemiyorum. Fakat mânâsı hakikat ve Türk Milleti'nin sena-i Peygamberîye mazhar olduğu hakikattır. Bir nümunesi Sultan Fatih hakkındaki hadistir.»" (Bkz: **Prof. Dr. İbrahim Canan**- a.g.e., sh: 170 vd.)

479 *"Milletimiz hakkında **İlhan Arsel**'in yargısı bu."* **(O. Ş. G.)**

İSLÂMİYET'e
YAPILAN SALDIRILARA
ve
Prof. Dr. İLHAN ARSEL'in
TEOKRATİK DEVLET ANLAYIŞINDAN
DEMOKRATİK DEVLET ANLAYIŞINA
(Şeriat Devletinden Lâik Cumhuriyete) kitabına

REDDİYE

İSLAM

DEVLET - DÜNYA DÜZENİ

I

Süleyman Karagülle

Yayına Hazırlayan
Reşat Nuri Erol

KOBA

İlhan Arsel'in yalan yanlış fikirlerine cevap veren bir eserin kapağı

acaba ne derdi? Elbette ince zekâsı, şeriata uygun, nükteli bir fetva verirdi." dedikten sonra **Ebussuud Efendi**'nin fetvâlarından örnekler sıralayarak onun ne kadar ileri görüşlü bir âlim olduğunu ispat ettikten sonra yazısını şöyle nihayetlendirmektedir:

*"**Halkının dinine** kuvvetle ve inanarak bağlı olduğu, şeriat hükümlerinin, daha doğru bir deyimle İslâm Hukuku'nun kanun değerinde yürürlükte bulunduğu bir devirde, bir ülkede, insanların birbirleriyle ve toplumla ilişkilerinde, gerektikçe, Şeyhülislâmlık Makamı'ndan ve müftilerden bir fetva istemelerinde yadırganacak ne vardır? O çağın gerekli kıldığı ne varsa ona uydular, dört yüz yıl sonrasına göre davranmadılar diye, bilginleriyle, halkıyla bütün bir millet için **câhil ve ilkel bir toplum** yargısına varmakta kendimizde nasıl bir hak görüyoruz? Nasıl oluyor da bu küfre dilimiz varıyor? Hiç olmazsa, o yüzyılların hiçbir ferdi, bu yargıya varan gibi, **pire ile insanı çiftleştirecek kadar** iz'an ve irfandan uzak düşmemiştir.*

Hem tarihteki bütün imparatorluklardan daha uzun sürmüş olan bu Türk İmparatorluğu eğer böyle ilkel ve câhil bir toplum idiyse, toptan bir Hıristiyanlık Dünyası'na karşı altı yüz yıla nasıl dimdik ayakta kalabilmiştir? Nasıl olmuş da bugün her biri Müslüman, Hıristiyan, başına buyruk birer devlet hâline gelmiş olan bu ayrı ayrı toplumları, dilleri, dinleri, örf ve âdetleri başka başka milletleri, yüzyıllarca yönetebilmiştir? Bir yandan Atlas Okyanusu'na, bir yandan Hind Okyanusu'na yol alan kalyonları, kendi tersanelerimizde yapıp donatan onlar değil midir? Türk orduları doğudan batıya, batıdan doğuya turist olarak mı gitmişlerdir?

Alemleri yıldızlarla öpüşen bu minâreleri, bu câmileri, bu türbeleri, kışın musluklarından sıcak sular akıttıkları

İLHAN ARSEL'İN ESERLERİ-24

İlhan Arsel

ŞERİATÇIYLA MÜCADELENİN EL KİTABI

4. Basım

KAYNAK YAYINLARI

İlhan Arsel'in mel'ûnâne eserlerinden kapağı

*Ebû Hanîfe diye yüceltilen ve otuz yıl aralıksız şeyhülislâm olan ulu bir fıkıh ve tefsir âlimine ve kanun yapıcısına isnad ile kendüleri hakkında «**onu hiçbir vechile büyük insan ya da ilim adamı saymak olanağı yoktur**» deyü bühtanlar eylese,*

*Ç-Her kangı bir tarîk-i âm (anayol) üzerinde karşımıza çıkacak âhâd-ı nâstan (halktan herhangi biri) şeriatçe mükellef sayılan lâalettâyin bir ferdin dahî, insanoğlunun pire ile cimâını tasavvur etmenin imkânsız olduğunu teyakkun edeceğinde, böyle bir suale muhatab olduğu takdirde, **buna «zehî tasavvur-ı bâtıl, zehî hayâl-i muhâl»** mısra-ı meşhûru ile karşılık vereceğinden aslâ ve kat'â şekk ve şüpheye mahal olmadığı bilinse,*

*D-Bundan mâadâ, müderris-i merkumun kendünün emsal ve akranlarından niceleri nin kurûn-ı vustâ medreselerinden her kangı birinde, müderrislik değil, ta'lîm ve teallüm ile külliyen alâkası bulunmayan ve ednâ (en aşağı) hizmetlerden saydığı **hademelik** bile yapamayacak kertelerde kimselerden olduğu ve kifâyet-i ilmiyesinin mefkûdiyeti, tevâtür hududunu aşıp alâ-melei'n-nâs (herkesin gözü önünde) ikrar ve itirafi ile sübut bulsa, ol müderrisin medrese-i mezkûrede işgal eylediği ta'lim ve tedris makamında ibkası câiz olur mu? Cevap buyurup sevaba giresiz.*

***El-cevâb:** Olmaz.*

*Ketebehû el-fakîr ile rabbihî el-Ganî **Orhan Şaik el-Kavsü'l-kuzahî el-Karlukî el-Oğuzî**, afâ anhü fî Muharremi'l-haram, sene 1397 min-hicretin-Nebî"*[481]

Bütün eserleri ile militan bir ateist olduğu apaçık olarak görülen **İlhan Arsel**, benzeri mülhidlere karşı İslâm'ın müdafaası bâbında tarih boyunca sayısız eserler telif olunmuştur. **İlhan Arsel**'in eserleri, çoktan cevaplandırılmış olan

---

481 A.y.

eski garezkâr müsteşriklerin iddialarının birer tekrarından ibarettir. O'nun yaptığı, bunların çoğundan haberi olmayan bir kısım yeni yetme solcu ve kemalist gençleri irşad (!) ve din karşıtlığı dâvâsında techiz (!) etmeye çalışmaktan ibârettir. Bu gerçeği, O, şöyle îtiraf etmektedir:

*"Ancak ne var ki «**ders almak**», ders almasını ve «**değişmesini**» öğrenmişler için mümkündür. Ortaya sereceğimiz delillere ve en sağlam kaynaklara (ki genellikle Arab kaynaklarıdır bunlar) rağmen bizim insanımızın kafasını değiştiremeyiz. Bunu şimdiden biliyoruz. Bu kitap **değişmez** nitelikteki bu kafa yapısında bulunanlar için yazılmadı. Bu kitap, bilgi kaynağı yardımıyla olumlu yönlerde görüşlere sahip olabilecek ve kendi toplumuna ve dolayısıyla insanlığa yararlı duruma girebilecek az sayıdaki **aydınlarımız** için ve onlara fikir malzemesi sağlasın amacıyla yazıldı."*[482]

Kendisi gibi militan ateistlerin[483] **"az sayıda"** olduğunu ta 1973'te itiraf eden **İlhan Arsel**, 2010'a kadar yaşadığına göre, böylelerinin daha da azaldığını müşâhede ederek hayata gözlerini hüsrânla kapamış olmalıdır. Hem de sadece Batı Âlemi'nde değil, aziz vatanımız Türkiye'de bile!..

Başta Cenâb-ı Hakk'ın varlığı ve Hazret-i Peygamber'in üstün ahlâkı olmak üzere bütün dînî hakikatleri reddedip bir ömür boyu bunlarla mücâdele eden **İlhan Arsel**, bu militan vasfı dolayısıyla zaman zaman üniversite hocalarıyla ihtilâfa

---

482 **İlhan Arsel**- Arab Milliyetçiliği ve Türkler, İstanbulh 1973, sh: 6

483 O'nun mâsumâne bir ateist olmayıp din karşıtlığında militan bir tavır sahibi olduğuna bütün eserleri ortaya koymaktadır. Fakat ne hâcet, O'nun **"Şeriatçıyla Mücadelenin El Kitabı"** (İstanbul, 2008) isimli eseri, tek başına bu tavsifimizi doğrulamaya kâfîdir.

Ayrıca **"Şeriat ve Eşitsizlik"** (İstanbul, 2006), **"Şeriatin Getirdiği Hoşgörüsüzlük"** (İstanbul, 2006) ve **"Din Adamları"** (İstanbul, 1977) gibi eserleri, sadece inkâr değil, lebâleb hakaretlerle doludur.

düşmüş[484] ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden istifa edip ayrılmak zorunda kalmıştır.

Nihayet Amerika'ya gidip Florida'ya yerleşmiş ve orada 2010 Şubat'ında her fânî gibi vefat edip hayattayken iman edemediği Allâh'a dönmüştür. Ne diyelim: Toprağı bol olsun!..

I- CEMİL SENA (ONGUN) (1894-1981)

a- Tezadlı Bir Kafa

Bütün reformist yazarlar, -her insan gibi- **"mü'min"**, **"münafık"** ve hattâ **"kâfir"** sayılmak gibi üç muhtemel tavsife tâbî olmak durumundadırlar. Onları inceleyenlerin her biri de -sanırım aynen benim gibi- tereddütte kalır ve binnetice gâlip görünen vasfa göre bir değerlendirme yapar. Zira böylelerinin hangi sözlerinin gerçek kanaatlerini aksettirdiğini, hangi sözlerininse bir **"rüşvet-i kelâm"** olduğunu tâyindeki müşkülât bunların hemen hemen hepsi için vârid görünmektedir.

Bu müşkülâtla karşı karşıya kaldığım reformistlerden biri de **Cemil Senâ (Ongun)**'dur. O'nun dinle doğrudan doğruya ilgili olan **"İnsan Ruhu Ebedî midir?"** (1951), **"Tanrı Anlayışı"** (1973) eserleri kendisi hakkında bir değerlendirmeyi güçleştiren mütenâkız ifadelerle lebâlebdir. Bu gerçeği, O'nun **"Hazret-i Muhammed'in Felsefesi"** isimli eserinin önsözündeki şu tezatlarla ispat edelim: O, Hazret-i Peygamber'i -hâşâ- bir filozof addederek bu önsöze şöyle başlıyor:

*"Büyük Filozoflar Ansiklopedisi (4 cilt, 1957-1969) adıyla yayınlamış olduğumuz eserde, İslâm din, felsefe, kültür ve uygarlığının ilk kurucusu olarak Peygamberimiz **Hazret-i Muhammed**'e de bir yer vermek istemiştik. Fakat*

---

484 Bkz: **İlhan Arsel**- Biz Profesörler, (İstanbul, 1987)

Cemil Senâ Ongun
(1894-1981)

*bir ansiklopedide kendisine ayırabileceğimiz yer, O'nun büyüklüğüyle ve İslâm toplumlarındaki önemiyle orantılı olamayacağı için O'nu ayrı bir kitapta olabildiği kadar geniş çizgileriyle tanıtmayı denemek istedik. Şüphesiz ki bu, büsbütün ayrı bir uzmanlığa ihtiyaç gösteren ve incelenmesi zor olduğu kadar da nâzik bir konudur. Fakat biz, ansiklopedimize uyguladığımız yöntemden ayrılmayarak, kendisinin hayatıyla kutsal bildirileri arasındaki ilişkileri kaybetmemeye ve dolayısıyla Kur'ân'dan ve hadislerden fazlasıyla faydalanarak, büyük kişiliği hakkında az çok bir felsefeci gözüyle bilgiler vermeye çalıştık ve **Hazret-i Muhammed**'in bir filozof olduğunu değil, bir felsefeci yönünün de bulunduğunu açıklamaya özendik."*[485]

Burada **"Peygamberimiz"** diyen ve onun büyüklüğünden bahseden **Cemil Senâ**, "**Hazret-i Muhammed**'in bir «**filozof**» olduğunu değil, bir felsefeci yönünün de bulunduğunu" söylüyor! Onu bir filozof olarak kabul etmesen, Filozoflar Ansiklopedisi'nde kendisine bir yer vermeye düşünmene mahal olur mu? Sonra filozof değil, ama felsefeci bir yönü var, demek o aynı zamanda bir filozofdur demek değil midir? Hazret-i Peygamber'i filozof kabul etmekse vahyi inkârdan başka bir şey olabilir mi?

Kaldı ki, iktibas ettiğimiz satırların devamı şöyledir:

"Her şeyden önce eserimizde türlü vesilelerle aklımıza gelmiş olan eleştiriler ve bazı özel görüşlerimiz yüzünden,

---

485 **Cemil Senâ, Hazret-i Muhammed**'in Felsefesi, İstanbul, 1993, sh: 7.

imanımızın zayıf ya da şüpheli olduğu kanısına düşülmemesini dileriz. Bunlar, yüzyıllar boyunca birçok İslâm bilginleriyle sistem ve mezhep kurucuları tarafından da başka başka şekillerde ileri sürülmüşlerdi. Çokları da yaşadıkları çağda ve demokratik Türk toplumunda böyle ilkel ve geri hükümlerin verilemeyeceğine emin olduğumuz gibi, gerçek Müslümanlığın da bu çeşit iftiralara aslâ izin vermeyeceğine inanmaktayız. İslâm Dini, gerçekleri arama işini engelleyecek olan saçma (bâtıl) inançların baskısından tiksinen yüksek ve hoşgörülü inanç ve bildirilerden yoğrulmuştur. Nitekim ulu Peygamberimiz, bütün ömrünü insanlara gerçekleri öğretmekle geçirmiştir. Biz bu eserde, büyük dinimizle onun kutsal kurucusu hakkında çözümsel (analytique) bir panorama sunmayı diledik ve olabildiği kadar nesnel ve bağımsız düşünmek ve anlatmak istedik. Dini ilgileyen eserlerle tefsircilerin pek çoğunda özel bir iman gayreti görüldüğü için okuyanlara, düşüncelerden ve gerçeklerden çok, asla akla ve bilimsel verilere hitap etmeyen bir takım mistik telkinlerde bulunmak âdeti yerleşmiş, masal türünden olan bu söylentilere dalarak dinin gerçek amaç ve bilgelikleri ihmal olunmuştur."[486]

Yazar, bu son cümledeki ithamına muhâtap olanlara da alta yazdığı bir dipnotla şöyle açıklık kazandırıyor:

*"Bilgisiz vâiz ve imam gibi din adamlarının yanlış ve zararlı telkinlerinden başka, örneğin, **Kâdî Beyzavî**, Rûhü'l-Beyan'ında; **Fahrüddin Râzî**, Tefsîr-i Kebîr'inde; **Taberî**, el-Tefsîr'inde ve daha diğer birçokları uydurma hadislerden, İsrail masallarından, çoğu yanlış astronomi bilgilerinden, tekrarlardan ve çeşitli ukalâlıklardan kurtulamamışlardır."*

Eh, pes doğrusu!.. Bir taraftan **"ulu Peygamberimiz"** diyeceksin, diğer taraftan da eserleri klâsikleşmiş olan **"Kâdî Beyzavî"** ve **"Fahrüddin Râzî"** gibi âlimlere **"ukalâ"** diye-

---

486 a.y.

ceksin!.. Fakat iş bununla da kalmıyor. Bakınız **Cemil Senâ**, bu önsözün devamında İslâm âlimlerine daha ne cinâyet ve ihânetler isnad ediyor:

"Siyasal bir kuvvet hâlini alan herhangi bir din, kendine bağlanmış olan uluslara, yalnız birtakım tapım (culte) ve inanç kurallarını değil, aynı zamanda bu kurallardan doğan kültür ve kurumları da kabul ettirir. Bu durumda ulus, ***kendi özel ve tarihsel kişiliğini yitirerek,*** *siyasal otoriteyi temsil eden mistik kuvvetlerin potasında erimeye mahkûm olur. Halifelik, Osmanoğulları'na geçtikten sonra, devletin egemenliğiyle birlikte dinin korunma ve uygulanma işini de üzerine almış olan Türk ulusu,* ***Hazret-i Muhammed'e*** *karşı olan içten bağlılık, hayranlık ve saygısını, kendi ulusal çıkarlarını olduğu kadar da ulusal özellik ve* ***kişiliğini ihmal edecek kadar aşırı bir dereceye çıkardı*** *ve sanki her arap, Peygamber soyundan kutsal bir kişiymiş, Arabistan toprakları da cennetin giriş kapılarını saklıyormuş gibi, mübarek sayıldı. Anavatanın tüm serveti Arap ülkelerine döküldü. Fazla olarak «****necip Arap Kavmi****»nin dili, sanatı, kültürü, hattâ neredeyse* ***çöl ahlâkı*** *benimsendi. Böylece ulusumuz, Araplar'ın ve Müslümanlığın* ***mânevî sömürgesi*** *hâline geldi. Yaşadığımız dönemde bile garip bir ümmetçiliği savunan ya da evvelâ Müslüman, sonra Türk olduğunu iddia edecek kadar* ***ulusal benliğini inkâr etmekte*** *fayda uman, Müslümanlığı ayrı bir ulus sayarak Türklüğü inkâr eden kimseler görüldü.* ***Dilimiz, edebiyatımız soysuzlaştı.*** *Yüzyıllarca mimarlık dışındaki plâstik sanatlar gelişemedi. Ahlâk ve törelerimiz gerçek değerlerini yitirdi. Çoğu bilgisiz ve hoşgörüden yoksun olan din adamlarımız, ulusal rûhu öldürmekte, din ve dünya bakımından fayda gördüler ve bizi âdeta* ***Araplaştırmak gayreti güden baskılarıyla*** *her çeşit Batı uygarlığından faydalanmamıza, gelişip ilerlememize engel oldular. Yanlış*

anlaşılmış, fena teklif edilmiş ve politika amaçlarına hizmet ettirilmiş bir din imanın kendilerine sağladığı maddesel ve tinsel (mânevî) saltanatın sefil konforu altında, ***felsefeye can çekiştirilmiş,*** *lâyık ve olumlu (müsbet) bilimler okullarımıza gereği kadar sokulamamış, medreselerin asalak mensupları, bütün topluma egemen olmuş, ulusal değerlerimizi soysuzlaştırmıştır. Bu zümrenin büyük bir çoğunluğu, dinin akla değil, duygulara seslenen taraflarına önem vererek halkı, tinsel hayatın estetik heyecanıyla ve hayatsal değer taşıyan ahlâksal emirleriyle, dinin bilgeliğiyle değil, uydurma harikaların trajik ve gülünç sahneleriyle* ***sersemleştirmişlerdi.*** *Böylece yurdumuzu, Tanrı'nın Elçisi'ne sığınan, yalnız ondan şefaat ve yardım dilenen, asık suratlı, Dünya'ya geldiğine pişman, Âhiret'lerini onarmak için dünyalarından vaz geçmiş,* ***tembel, miskin, hoşgörüden ve erdemden*** *(fazîlet) yoksun, her yeniliğe* ***«gâvur icadı»*** *veya* ***«günah»*** *diye dirsek çeviren, hattâ düşmanı olan insanların barınağı hâline getirdiler ve imanı, din maskesi altında en çirkin eylem ve tutkuların saklamasını bilen* ***birtakım sefillerin*** *siperi yaptılar."*[487]

İslâm ahlâkına **"çöl ahlâkı"** diyen din âlimlerinin her yeniliğe **"gâvur îcadı"** demek ithamıyla yetinemyip milletimizi Araplaştırdığı gibi iftiraları sıralayan bir adam devamında İslâm Dini'nin akla, mantığı uygunluğu ve terakkiyi teşvik ettiği gibi beyanlarla herkesi kandıramayacağını müdrik olmalı ki, **"dinsizlik"**le itham olunmak endişesiyle ikinci baskının önsözünü şu cümlelerle bitiriyor:

"Dinsel konular üzerinde düşünmek, yalnız bilginlerin değil, her Müslüman'ın ve düşünürün ödevidir. Artık düşünce ve inanç hayatında tabuların kalmadığı bir Dünya ve çağda yaşamakta olduğumuzu anlamak gerektir. Dinimiz gibi ulusumuzda hoşgörücüdür ve tarihimizin hiçbir döneminde,

---

487 a.g.e., sh 9

halkımıza, dini dolayısıyla baskılar yapılmış değildir. Câmilerimiz bütün îman edenlere açık olduğu gibi, Müslümanlık her yerde hazır ve görücü olan Yüce Tanrı'ya yine her yerde ibâdet edilebileceğini savunan bir din olduğu için, kimsenin bu konudaki dilekler engel olmaya da gücü yetmez.

Müslümanlık, yalnız ibâdet dini değildir, erdemlik dinidir. Eserimiz bu düşüncenin ışığı altında, ***Hazret-i Muhammed****'in Dünya işlerinde göstermiş olduğu büyük başarılarını göstermeye hizmet edecek düşünceleri savunmaktadır. İki yüz yıldan beri insanlık içinde bağımsız, şerefli ve uygar bir ulus olarak yaşayabilmemiz için devletçe başvurulmuş olan yöntem, ilke ve ülküleri* ***Atatürk****'ten ve O'nun devrimlerinden alan tinsel savaşa yardım etmekten başka da bir amaç gütmüş değiliz. Dinin yüceliğini korumak için tek çare de bu yolda yapılacak hizmetlerdir. Lâik ve özgür düşüncenin yarattığı ve pozitif bilimlerin aydınlattığı yollarda ilerlemek* ***ne dinsizliktir ne de din düşmanlığıdır****. Bu gerçeği kavramadan* ***ulusumuzu uyuşturmaya devam etmek isteyenler****, gerçekte dış düşmanlardan daha tehlikeli ve korkunçturlar. Hatta bunlar, elden gidiyor diye uğrunda türlü saldırıları göze aldıkları dini de yıkmaktadırlar. Yani, dinin gerçek düşmanları, savunduklarına uygun bir yaşantıları da olmayan ve kafalarını değiştirmemekte inat eden* ***bu yozlaşmış ruhlardır. İbn-i Sina, «Biz, Tanrı'nın lûtfuna güvenmişizdir; ibâdet etmekten ve günâh işlemekten soyunmuşuzdur. Senin inâyetin olan yerde yapılmamış olan yapılmış gibidir.»*** *derken, biz buna yapılmış olan da yapılmamış gibidir inancını ekleyerek,* ***Yüce Tanrı'dan bizi küfür ve sapıklıkla suçlayanların kusurlarını, kendi kusurlarımızla birlikte bağışlayıp yarlıgamasını*** *(mağfiret)* ***dileriz.***"[488]

Cemil Senâ'nın bu peşin tedbirinin İslâm Dünya

488 a.g.e., sh: 13.

Görüşü'nü hakkıyla bilenler için önleyici bir tesiri asla yoktur. Zira O'nun küfürle ithamına medar olacak o kadar beyanı mevcuddur ki, kendisi de bunun farkında olduğundan, daha kitabının önsüzünde böyle bir ifadeye kendini mecbur hissetmiş olmalıdır. Böyle beyanlarında biraz ileride sıkça bahsedecek olduğumuz hâlde burada da sadece birini dikkatlerinize arz edelim:

Bu eserin ilk sahifelerindeki bir serlevha şöyledir:

25. sahifede **"Peygamberler Hakkındaki Âyetler ve Bunlardaki Gelişmeler"**, müteakip sahifede ise, **"Peygamberlerin Kusurları"** başlığı altında yazılanlar, eserin her tarafına serpiştirilmiş akaide aykırı görüşlere bir ilk örnek olarak gösterilebilir. Biz şahsen Kur'ân âyetleri arasında -hâşâ- tezat (!) görebilen ve bunu ispata (!) yeltenen birinin nasıl olup da müslüman kalabileceğine akıl erdiremiyoruz.

O'nun bir taraftan dine ve peygambere taraftarlık izhar ederken İslâm'ın temel umdelerine karşı fikir serdetmesini eserinin **"Dinde Revizyon"** başlığı altında yazdıkları daha sarih bir sûrette ortaya koymaktadır.

O, bir hayli zırvaladıktan sonra fikirlerini şöyle hülâsâ ederek maddeleştirmiştir:

"Özet olarak, kuramlar diyalektiğine fazla sokulmaksızın verdiğimiz şu açıklamalara göre tekrar edelim ki, ***tek Tanrılı dinlerin, Tanrısal bir emrin ürünü olmadıklarına*** *dâir birtakım karineler vardır:*

1-Bu dinlerin birbirlerine oranla bir evrim geçirmemeleri gerekirdi. Zira Yüce Tanrı'nın evvelâ insanları böle bir dini anlayabilecek bir seviyeye ulaşacakları zamana dek totemlerle, fetişlerle, mana ile ya da çoktanrılı masallarla oyalayarak kendini algılatmasının (idrak) nedenini açıklamak olanaksız olurdu.

2-Esâsen Tanrı'ya böyle bir ödev yüklemekle, kendisi-

nin de zamanla türlü bölge ve kavimlere göre sürekli olarak iradesini değiştirmekte olduğuna inanmamız gerekirdi. Bu ise, yukarıda kaydettiğimiz Kur'ân dogmalarına aykırıdır. Bu dogmayı reddetmek ise zihinlerde onun ***özellikle Tanrıbilim bakımından mutlak sûrette yetkin ve aşkın (müteal) bir varlık olmadığı kuşkusunu doğurur.***

*3-**Kitaplı dinlerin Tanrı tarafından emredilmiş olduklarına nasıl inanabiliriz** ki, bu dinlerin dışında milyonlarca insan tarafından binlerce yıldır inanılmakta olan Tanrısız, peygambersiz diler vardır ve hâlâ Yeryüzü'nde Tanrı düşüncesinden bile yoksun olan milyonlarca ilkel kavim de görülmektedir.*

4-Tanrı'nın böyle bir emri yalnız Samî kavimlere verip de öteki milyonlarca kavmi bu lûtuftan yoksun bırakmasının neden ve bilgeliği (hikmet) açıklanamaz ve akla, acaba Ulu Tanrı onları kendi kavimleri saymaya tenezzül etmiyor mu? Gibi bir soruyu getirir.

5-Tanrı böyle bir emri vermiş olursa, O'nun tümel bilgisiyle tümel gücünü ve ***kutsal kitapların betimledikleri türlü sıfatlarını kabul etmek güçleşir.*** *Zira bu sıfatların doğa ve insan kaderi üzerindeki etkisi, çoğu zaman insel akıl ve vicdanın kabul edemeyeceği türlü zulümler ve haksızlıklarla yüklüdür. Bunun içindir ki, tefsircilerle ictihat erbabı, Tanrı'nın doğa ve insanla ilişkilerini açıklarken, türlü* ***gülünç çevirtilere ve yorumlara*** *başvururlar. Nihayet zihinleri kandırabilmek için O'nun, dilediğini yapan ve yaptığından sorumlu olmadığını bildiren âyetleri öne sürerler. (Enbiyâ, 23)*

6-Tanrısal güç, tüm insanları her çağda ve her zaman dilediği yetkinlikte yaratma iktidarında olması gerekirken, insanın ve dolayısıyla şeytanın daima ***O'na başkaldırmasını açıklamak zordur.*** *Kur'ân, tüm bu çıkmazlar açıklamak için, hidâyetin de, dalâletin de Tanrı'dan olduğunu ve Tanrı'nın*

sapıttırdığı kimseleri doğru yola iletecek kimsenin bulunmadığını bildirirken (Mâide 43, Âraf 186), zaten Ulu Tanrı'nın pek de herkesin imanlı olmasını istemediğini belirtir (Yusuf 100, Ra'd 31) ve peygamberlerin bile görevlerini yerine getirebilmelerindeki olanaksızlıklara örnekler verilmiş olur ve nihayet Peygamber'in özel hayatını ilgilendiren konulara kadar türlü bildiriler verir.

*7-**Kur'ân'ın bir vahiy eseri olup olmadığı hakkında İslâm bilginleri arasında çeşitli tartışmalar olmuştur.** Nihayet **Ahmed bin Hanbel**, buna inanıp inanmamanın imanla bir ilgisi olmadığını beyan etmiştir."*[489]

Gördünüz mü, müslüman olduğunu iddiâ eden adamı?! Ben şahsen şu uydurma kelimelerle te'sis edilen görüşü şöyle anladım:

Cemil Senâ'ya göre Yeryüzü'nde mevcud hiçbir din ilâhî menşe'li değildir. Hâlbuki en câhil bir Müslüman dahî ilk insan olan **Hazret-i Âdem**'in aynı zamanda ilk peygamber olduğunu bilir. Bâtıl ve beşerî dinlere âit zuhûr sebep ve icaplarını semavî dinlere de teşmil eden **Cemil Senâ**, herhâlde **"İnka Medeniyeti"** üzerinde yapılmış olan yeni araştırmalara göre beşeriyet tarihindeki dinlerin vahdaniyet (tek tanrılık) esası üzerinde başlayıp zamanla çok tanrıcılık gibi şekillere bürünmüş olduğu, artık sosyologların müşterek bir kanaati olduğunu bilmiyor. Kaldı ki bu gerçek, ilmen tespit edilmemiş olsaydı bile bir iman esası olduğu cihetle aksine beyan, sahibini dinden çıkarırdı. Bunu bilmeyen bir tek Müslüman yoktur. **Cemil Senâ**'nın:

*"Kur'ân'ın bir vahiy eseri olup olmadığı hakkında İslâm bilginleri arasında çeşitli tartışmalar olmuştur. Nihayet **Ahmed bin Hanbel**, buna inanıp inanmamanın îmanla bir ilgisi olmadığını beyân etmiştir."* sözü, kuyruklu bir yalan ve

---

489 a.g.e., sh: 528 vd.

iftiradır.

Kur'ân'ın vahiy eseri olup olmadığı tarih boyunca ancak Müslümanlarla kâfirler arasında münakaşa mevzuu olmuştur, hâşâ, İslâm âlimleri arasında değil. Zire O'nun vahiy eseri olduğunda tereddüt bile insanı kâfir yapar. Bunu te'yid eden onlarca âyet vardır.

Biz bunlardan sadece birini -hem de bütün insanlığa meydan okuyan birini- dikkatlerinize arz edelim: Kur'ân-ı Kerîm'de meâlen:

"Eğer kulumuza ceste ceste (kısım kısım) indirdiğimiz Kur'ân'dan şüphede iseniz, haydi onun ayarında bir sûre meydana getirin ve Allah'tan başka güvendiklerinizin hepsini çağırın, eğer sâdıksanız bunu yapın! Yok, yapamazsanız -ki hiçbir zaman yapamayacaksınız- o hâlde -çırası insanlarla o taşlar (yani kendisine tapılan putlar, heykeller) olan o ateşten sakının; o, kâfirler için hazırlandı!"[490] buyrulmaktadır.

Kur'ân, 1450 seneden beri **Cemil Senâ** gibilere böyle meydan okumakta iken bu iddia bir küfr-i mutlak değil de nedir? yalnız Kur'ân-ı Kerîm'in değil bütün semâvî kitapların vahiy eseri olduğunu, bunu kabûlün **«âmentü»**deki **«ve kütübihî»** ibâresi ile sâbit olduğunu **Cemil Senâ** gibiler bilmiyorlar mı dersiniz?

Bu durumda **Cemil Senâ**, bütün dinleri ve bu arada İslâmiyet'i de beşerî bir fikir ve irâde mahsûlü kabul edince herkesin onda tasarruf hakkı olabileceği kanaatindedir. Bu kanaat sebebiyledir ki, O, kendini İslâmiyet'i bir revizyona sokmak hususunda selâhiyetli görüyor. O hâlde şimdi biraz da onun İslâm Dini'nde yapmak istediği tâdilâtın ne olduğunu izah edelim:

---

490 Bakara Sûresi, âyet 23-24.

b- Reformistliği

Cemil Senâ, eserinin **"Din ve Dünya"** başlığı altında, önce **"her dinin dünya hayatını düzenlediğini"** ve **"Hıristiyanlığın İslâmiyet gibi bir devlet kurma amacını gütmediğini"** söyledikten sonra:

*"Müslümanlık, Avrupa'ya yayılmış olsaydı, her şeyden önce, güzel sanatlar gelişmeyecekti. Zira İslâm Dini sonradan uydurulmuş mitolojik harika efsânelere sahip olsa da bunları somut şekilleriyle belirtmeyi yasaklar. Asıl yapısında, insan hayaline konu olabilecek hiçbir orijinal mûcizesi yoktur. **Hazret-i Muhammed**'e yükletilen mûcizeler, Hıristiyanlık ve Mûsevîlik'ten bazı şekil değişiklikleriyle aktarılmışlardır. Zira Kur'ân, mûcizenin aleyhindedir ve **Hazret-i Muhammed**'e böyle bir yetki de verilmemiştir. Yüce Tanrı'nın sıfatları olarak sayılan nitelikler de birbirleriyle çelişik ve antropomorfiktirler. Uygarlıkların oluşumunda tüm insanlığın emeği vardır.*

*İslâm Dini'nin yayılmış olduğu toplumlarda niçin Avrupa uygarlığı türünden tekniğe, sanata, olumlu ve spekülâtif bilim ve felsefelere dayanan bir gelişme olmadığını, ancak bu açıdan ve Müslümanlar'ın hayat ve Dünya anlayışlarından ders alarak açıklamak olanaklıdır. Nitekim İslâm şehirlerinde yaşayan Hıristiyan ve Mûsevîler'in hayat anlayışları, ahlâksal davranışlarıyla Müslümanlar'ınki karşılaştırılamayacak denli Müslümanlığın aleyhinedir. İslâm Dini'nin kitap ve Peygamberi, dil ve ırk bakımından, hattâ gelenek, töre ve âdetleri bakımından birbirine benzeyen Araplar'ın içinden çıktığı hâlde, Araplar'ın kendileri arasında **Nasturîlik**, **Dürzîlik**, **Mârunîlik**, **Nasranîlik**, **Katoliklik** ve **Mûsevîlik**... gibi inançlar yaygındır. Anlaşılıyor ki, kavmin ana karakteri, çöl hayatının geleneklerine bağlı olarak Müslümanlığı bile **soysuzlaştırmıştır**. Arabistan'da Tanrı'ya, kitaba, Peygamber'e ve dine sövmek, saygısızlık göstermek, halk arasında yaygın-*

dır. Ahlâk itibariyle de kirli ve pis bir hayatın yarattığı gaflet ve tembellik içindedirler. Üstelik din adamlarının, dinsel dogmaları mutlaka Arapça telkin etmek hususundaki gelenekse bağnazlıkları, bu dinin uygarlığa hizmet edebilecek öğütlerinden halkı yoksun bırakması, ileri düşüncelerin doğmasına her çağda ve her yerde engel olmuştur."[491] demektedir.

Sırf İslâm'ı kötüleyebilmek için tarihî gerçekleri bile değiştiren **Cemil Senâ**'nın bu kısacık pasaja sığdırabildiği bunca yanlışın hangisine cevap verelim? Bu adamın -şayet kasıtlı değilse- muazzam İslâm medeniyeti tarihinden habersiz olduğunu mu kabul edelim? Ona cevaben bir Hıristiyan Arab olan **Corci Zeydan**'ın bin sahifelik **"Medeniyet-i İslâmiye Tarihi"** isimli eserini baştan başa tekrarlamak gerekmektedir. Fakat bir nefsimizi böyle bir külfetten berî addediyoruz. Zira buradaki yanlışları kavramak için vasat derecede din ve tarih kültürüne sahip olmak kâfidir.

Bununla beraber biz O'na bir yandaşının sözleriyle cevap verelim. O yandaş, **Şemseddin Günaltay**'dır. O'nun, henüz sapıklığa sürüklenmeden önce yazdığı bir eserinde, Müslümanlar'ın İslâm'ı doğru olarak anlayıp tatbik ettikleri devirlerde ortaya koydukları kültür ve medeniyet hamlesini -çoğu kere- insaflı Batılılardan naklen sayfalar dolusu anlattıktan sonra:

"Fakat bir dinin hükümlerini, ulviyetini idrak edebilecek irfan seviyesine yükselemeyenlerin, o din nâmına söyledikleri sözlere bakarak dinin kendisini itham etmek, câhilâne bir acelecilik olmaz mı?

Bir din veya herhangi bir felsefî inancın leh ve aleyhinde söz söyleyebilmek için sâliklerini değil, din veya akidenin kendisini göz önüne almalıdır. İslâm Dini, bizzat ken-

---

491 Bkz. **Corci Zeydan**- Medeniyet-i İslâmiye Tarihi, Dersaâdet, 1328.

disi ilerleme ve tekâmüle mâni olsaydı, evvelki Müslümanlar medeniyetin kucağına bugün bile irfan erbabını hürmet ve tebcîle mecbur bırakan ilmî âbideler ve büyük ölmez eserler bırakabilirler miydi?

Müslümanlar, İslâmiyet'in yüce kanunlarına bağlı kaldıkları devirlerde, ilerleme ve tekâmüle koşmuşlar; bu kanunları ihmal ettikleri tarihten itibaren sefalet ve felâket uçurumlarına düşmüşlerdir.

İslâmiyet, bir ilim ve irfan dinidir. Hiçbir zaman cehâlet ile pâyidar olamaz. Tarih meydanda!.. Her ne zaman Müslümanlar, dini hakkıyla anlamışlar, ilim ve irfana sarılmışlarsa, yükselmişlerdir. Her ne vakit dinî tavsiyeleri ihmal etmişler, cehâlet ve tenbelliğe düşmüşlerse, felâketten felâkete koşmuşlardır. İslâmiyet, ilim ve irfanla yüklü beyinlerin vicdan harîmlerine hâkim oldukça, şa'şaalı huzmelerini etrafa saçmış, müntesiplerine ilerleme ve gelişme yollarını açmıştır." demektedir.

Şemseddin Günaltay, bu gerçeği uzun ve haklı esbabı mûcibelerle teyid ettikten sonra da:

"Müslümanlar dinlerinde hakîkaten âlim oldukları zaman bütün Dünya kavimleri arasında âlim idiler. Bütün âlemin önderi idiler. Şeriatın sırlarını bilmemek hastalığına tutulunca artık hakîkî mevcûdiyetlerini muhâfaza edemeyerek hezîmete uğradılar." demektedir.[492]

O'nun, **"Müslümanlık Avrupa'ya yayılmış olsaydı her şeyden önce güzel sanatlar gelişmeyecekti"** tarzındaki hükmü de tamamen yanlıştır. Bu, belki putçuluğun tarihî devamından başka bir şey olmayan **"heykeltıraşlık"** için doğru kabul edilebilir.

Rönesans'tan itibaren Batı Âlemi'ndeki uyanışın İslâm Medeniyeti sâyesinde gerçekleşmiş olduğunu bütün Batılılar

---

492 **Şemseddin Günaltay**- Zulmetten Nûra, İstanbul, 1998, sh: 149.

bile kabul etmektedirler. Hakikaten Rönesans'ın İtalya'dan başlaması, bir tesâdüf eseri değildir. Bu gerçek, İslâm Âlemi ile ticaret yapmak hususunda izinli kılınan Venedikliler'in muazzam İslâm Medeniyeti'ni her türlü fiilî ve fikrî eserleriyle Batı'ya ulaştırması sonucudur. Bunu ispat eden **Sigrid Hunke**'nin eseri[493] her dile çevrilmiş ve satış rekorları kırmıştır.

İslâmiyet, medeniyet tarihinde muazzam bir gelişmeye âmil olmuşken, sonradan duraksaması -hiç şüphesiz- Müslümanlar'ın (Müslümanlığın değil!) munzam hatalarıyla birlikte **"Moğol İstilâları"** gibi -burada izahı gerekmeyenpek çok sebebin bir sonucudur. Ancak bu sebeplerden biri de **Cemil Senâ**'nın pek taraftar olduğu ve hattâ Hazret-i Peygamber'e dahî izafeye yeltendiği kadim Yunan felsefesinin İslâm Âlemi'ne intikalidir.[494]

Cemil Senâ:

"...Doğuda medresenin içtihat kapılarını kapatarak özgür düşünceye izin vermemesi, hangi coğrafî bölgede olursa olsun, zihinlerin elişmesine engel olan büyük âfetlerden-

---

493 **Dr. Sigrid Hunke'nin "Avrupa'nın Üzerine Doğan İslâm Güneşi"** isimli hayret ve heyecanla okunacak eseri (İstanbul, 1997)

494 Bu hususta **Şemseddin Günaltay** şöyle diyor:

*"İslâmiyet, Suriye ve Irak havalisine şâmil hâle geldikten sonra burada birtakım eski kültürlerin bakiyesi ile karşılaştı. Buna ilâveten topu topu yüzyıllık bir müddeti olan Emevî saltanatının sonlarına doğru eski yunan ilimleri (ulûm-i kadîme)nin eserleri Arapça'ya terceme edilmeye başlanmış ve bu faaliyet Abbasî halifelerinden **el-Me'mun** ve **Harun-ı Reşid** devirlerinde kemale ermiş bulunduğundan İslâm akaidinin safiyeti bozulmaya yüz tutarak birtakım felsefî görüşler ortaya konulmaya başlanmıştır. Bunun ilk mümessili **"Ebu'l-Hükemâ"** (hakîmlerin, yani filozofların babası) ünvanıyla maruf olan **el-Kindî** (v. 252 h.-.866 m.)'dir. Bundan bir asır sonra **Farabî**, ondan bir asır sonra da **İbn-i Sînâ** zuhur etmiştir."* (Fazla bilgi için bkz: **Şemseddin Günaltay**- Antik Felsefenin İslâm Dünyası'na Girişi, İstanbul, 2001)

dir. Belki de tüm öteki dinlerden çok Müslümanlık, eski Yunan filozofu ***Kritias'ın dediği gibi, «Halkı Tanrı cezalarıyla korkutarak hükümdara daha çok itaat eden bir köle hâline getirmek için icat edilmiştir.»*** *"*[495] dedikten sonra sözü **"lâiklik"** bahsine intikal ettirerek numarasız gözlükler gibi her Kemalist'e uyan şu sözleri söylüyor:

"Lâiklik konusuna gelince, evvelâ, sosyal kurumlar için dinsel dogmalardan bir temel aramak ya da yardım dilemek yanlıştır, zararlıdır; dinin de aleyhinedir. Zira bu dogmalar, Tanrısal emirler diye kabul edildikleri için değiştirilemezler; devletse sürekli olarak değiştirilebilen kanun ve ilkelere dayanır. Ulusların birbirleriyle ilişkileri bakımından bugünkü ihtiyaçları o kadar çeşitlenmiştir ki, esasen bunları yönetmeye yeterli dinsel dogmalar da yoktur. Dinsel dogmalarda öyle yargılar vardır ki, bugün bunlar, edimsel olarak (fiilen) uygulanamazlar. Örneğin, Tanrı emridir diye kısasa dayanan bir ceza hukuku düşünülemez; fâiz ve içki yasaklanamaz; kadın, iş hayatından çekilip çarşaflara sokulamaz; savaş meydanlarında korku namazı kıldırılamaz; nihayet 1400 yıl önceki sosyal ihtiyaçları kaldırabilen birtakım ***ilkel buyruklar****, çağımızın uygarlık ve hayat anlayışına uygulanamaz.*

Dinler de doğdukları dönemin ve kavmin sosyal ihtiyaç ve koşullarının ürünüdürler. Dürüm bu olunca, dinin devlet işlerine karıştırılmaması, Hıristiyanlığın bir taklidi değil, dinlerin kendi niteliklerinin sonucudur. ***Lâiklik, Müslümanlığa aykırı değildir*** *ki, Müslüman olarak lâik olabileceğimiz ve bunun ilkelerini Müslümanlık'tan almamız savunulabilsin. Ancak lâikliği bir dinsizlik zannedenler, böyle bir iddiaya kalkışabilirler. İslâm Dini'nin amacı, ümmetçi bir devlet kurmaktır. Bu ise* ***ulusal kişiliği öldürür*** *ve hiçbir dönemde Müslümanlar, tam bir ümmet rejimini kuramamışlardır.*

---

495 **Cemil Senâ**- a.g.e., sh: 532.

Bir din tümüyle kutsaldır. ***Kur'ân'daki emirler, Tanrısal iseler,*** *onların hemen hepsini uygulamak, borçlar kanununu, bugünkü ekonomik düzeni, politik koşulları, modern hayat tarzlarını âyet ve hadislere dayanarak bir evrime zorlamak, özellikle âyetleri plâstik, yani esnek bir değerde olduklarını, onların mutlak bir gerçekliği bulunmadığını, dilediğimiz şekilde yorumlayabileceğimizi kabul etmek demektir ki, bu,* ***dinin tüm kutsallığını zedelemekte bir sakınca olmadığını kabul etmek demektir.*** *Böyle bir girişim, dinin kendi özüne de aykırıdır. Bir düşüncenin ya da devrimin değeri, esasen ulusal bir değeri olmayan, hattâ ulusal duyguları öldüren ve yüzyıllarca hizmet ettiğimiz hâlde, imanlılarından* ***gerçek bir sevgi ve saygı da göremediğimiz bir dine*** *uygun olup olmamasıyla ölçülemez. Lâiklik, için Hıristiyanlığı örnek tuttuğumuzu zannedenler, tüm bir Batı uygarlığının baskısı altında olduğumuzu fark edemeyenlerdir. Batı Âlemi'nde lâiklik hangi ilkelere bağlı olursa olsun, elde edilen sonuç olumlu olduktan sonra, mutlaka kendi lâik sistemimizi,* ***Müslümanlık dogmalarının anlam ve biçimlerini değiştirmek sûretiyle*** *kurmaya uğraşmamamız, kendimizi aldatmaktan başka bir sonuç veremez. Ulusumuzun ilerlemesi için, Dünya çoğunluğu tarafından denenmiş ve başarıları görülmekte olan çağdaş uygarlığın gerçek ajanlarını öğrenip uygulamaktan başka çâre yoktur.*

Bizce irticâ, her gün biraz daha organlaşmakta, insan hak ve özgürlüklerine saldırmaya hazırlanmaktadır. İrticaı onaylamak için mutlaka bir ***Patrona Halil,*** *bir* ***Derviş Vahdetî*** *ve* ***Kubilay*** *fâciası gibi büyük bir ihtilâlci hareketlerin meydana gelmesi bekleniyorsa, aldanılmış olur. Gizli işleyen tarikatların mensupları artmakta,* ***Kur'ân kurslarında zavallı, sefil ve perişan Türk yavruları Arap harfleriyle Kur'ân okumakta,*** *câmilerimizde dine ve devlet kanunları-*

na da aykırı olan birtakım bâtıl ve geri düşünceler uluorta telkin edilmektedir. Resmî ve lâik okullarımıza yeter sayıda yetenekli öğretmenler bulmanın olanaksızlığını görüp durduğumuz hâlde sayıları ***sürekli olarak artırılan imam ve hatip okulları*** *açılmaktadır. Her yıl hacca giden yurttaşların sayısı artmakta, sokaklarımız çarşaflı, sakallı ve kalpaklı insanlarla dolup taşmaktadır. Ramazanlarda Anadolu şehirlerinde geziye çakınların öğleleri açık lokanta bulmaları güçleşmektedir. Mahkemeleri uğraştıran sağcılık akımı da gittikçe kuvvetlenmektedir. Tüm bunlar, irticaı hazırlayan örgütlerin durmadan genişlediğine delâlet ettiği gibi, yurttaşları bölme eğiliminde olan bir ayrı sınıfın da hazırlanmakta olduğunu göstermektedir. Lâik anlayış (zihniyet) dine saldırma; fakat dinsel örgütler ve kendilerini dinli zannedenler, inandıkları dogmalara aykırı saydıkları her şeye saldırırlar ve bunu kutsal bir ödev bilirler. Cumhuriyetimizin başlangıcından beri kimsenin* ***ibâdet ve inancına engel olunmamıştır.*** *Gerçek bu olduğu hâlde, bazı politikacılarla çıkarcı gazeteler, çoğunluğu pek bilgisiz olan halkımızı her yeniliğe karşı kışkırtmaktadırlar. Asıl hazin olanı, bu dramı oynayanların iman ve amel bakımında dinle hiçbir ilgileri olmayışıdır.*

Dolaylı ya da dolaysız yalnız Müslümanlığı değil, ***tüm dinleri eleştiren*** *ve dinin gerçek niteliğini açıklamak isteyen İslâm düşünürleri çıkmıştır ve kuşkusuz bunlar her dönemde dinin gerçek bilgeliğini kavrayamamış olan din bezirgân ve avukatları tarafından* ***kâfir*** *sayılmışlardır.* ***İbn Rüşd****'den başlayarak,* ***İbn Ravendî, Zekeriya Razî,*** *gibi eski maddecilerle dinde bazı ıslahat yanlısı olan Şeyh* ***Muhammed Abduh,*** *hattâ Pakistanlı* ***İkbal****... gibilerin anlattıkları din ve Müslümanlık, bilgisiz softaların anlayışına asla uymaz. Daha son aylarda «****Tahdîs-el-Akl-el-Arabî****» (Arab Aklını Yenileştirme) adlı bir önemli eser yazmış olan Lübnanlı* ***Hasan Saab*** *ve*

*«el-Felsefetü'l-Kur'âniyye» (Kur'ân'ın Felsefesi) adlı eserin yazarı Mısırlı **Abbas Mahmud el-Akkad** gibi düşünür ve bilginler de bu zümredendirler. İtiraf etmek gerekir ki, bu konularda toplumun hoş görmez seviyesinden ürkerek düşündüklerini cesaretle yazabilenler de bugün pek azdır.*

*Öyle sanıyoruz ki, **artık din dogmalarına dayanan herhangi bir uygarlığı gerçeklenmesi olanaksızdır.** Ulusumuzun müslüman olması, O'nun türk olmaması demek değildir. Ulusal bağımsızlık ve karakterlerimizi, **ibâdetten başka işlerde görevi kalmamış olan dinlerden herhangi birinin emri altında ilkelleştirmek** hem dini, hem devleti yok etmek için tek çaredir. Şu açıklamalarla dinsizliği ve Tanrısızlığı savunduğumuz zannedilmemelidir. Fakat **din anlayışına yeni bir yön vermek ve onu kendi kutsal sınırları içinde bırakmak zorunludur** ve dine en büyük saygı da budur kanısındayız. Bilimsel gerçeklere, hoşgörüye ve hayatın uygarsal zorunluluklarına dayanan ve ilerlemeye engel olmayan bir ülkü ve imanın kurtarıcılığına inanıyoruz. Eğer çağımızın dinsel duygularında bir gevşeme varsa, bunun sorumlusu bilimler, felsefeler, sanatlar ve Batı uygarlığı değil, dinleri kendi dar, bağnaz ve bilgisiz anlayışlarına göre her şey zanneden **din adamlarının saldırgan baskılarıdır.**"*[496]

Bu satırları iktibas etmekle okuyucularımın önüne taaffün etmiş mevad (kokuşmuş maddeler) dolu bir çöp sepeti boşaltmaya benzer bir iş yapmış olduğumun farkındayım. Ancak ne çare ki, buna mecbur bulunmaktayım. Zira bu yazarcık, şu iktibas ettiğimiz satırlar arasında bir taraftan Allah'ın emirlerine **"ilkel buyruklar"** veya **"karakterimizi ibâdetten başka işlerde görevi kalmamış olan dinlerden herhangi birinin emri altın ilkelleştirmek"** gibi sayısız ateist beyâna rağmen, diğer taraftan da **"şu açıklamalarla din-**

496 a.g.e., sh: 532 vd.

sizliği ve tanrısızlığı savunduğumuz zannedilmemelidir" diyebilmektedir. Buna ilâveten eserinin birçok yerinde **"Peygamberimiz"** ve **"Hazret-i Muhammed"** gibi ifadeler yüzünden O'nun küfrüne hükmedip bu eserin şümûlü hâricinde bırakamadım. Bu bahsin başında da söylemiş olduğum gibi reformistlerin çoğu bu durumdadır. Bu durumu bir **"küfr-i hafî"** (gizli küfür) mi, yoksa bir **"rüşvet-i kelâm"** mı saymak gerektiği hususunda hep böyle müteredddid ve mütehayyir kaldım.

Dinin eğitim ve öğretimi yasaklanarak onun zamanla ortadan kalkması plânlanmışken Dünya siyâsî şartlarının zorlamasıyla **"çok partili hayat"**a geçilince Müslümanların boynuna vurulan zincirdeki hafif bir gevşemeden rahatsız olarak **"İrtica!"** yaygarası ile bu tabiî ve insan haklarına uygun gelişmeyi engellemek isteyen her kemalist gibi O da Kur'ân kursları ve İmam Hatip mekteplerindeki gelişme karşısında dehşete kapılmakta ve sarhoş kusmuğundan farksız sözler söylemektedir. O'nun burada söylediklerinin bir kısmı böyle din karşıtı hislere mâkes olduğu gibi diğer bir kısmı da -kasten veya cehâleten- ilme ve fiilî gerçeklere aykırıdır. Şöyle ki, yukarıdaki ifadesinde yer alan:

"Dinsel dogmalarda öyle yargılar vardır ki, bugün bunlar, edimsel olarak (fiilen) uygulanamazlar. Örneğin, Tanrı emridir diye kısasa dayanan bir ceza hukuku düşünülemez; fâiz ve içki yasaklanamaz; kadın, iş hayatından çekilip çarşaflara sokulamaz; savaş meydanlarında korku namazı kıldırılamaz; nihayet 1400 yıl önceki sosyal ihtiyaçları kaldırabilen birtakım ***ilkel buyruklar****, çağımızın uygarlık ve hayat anlayışına uygulanamaz."* cümleleriyle âyetlere dayanan pek çok hükmü, hikmet-i teşrîiyyelerinden gâfil olarak ve bunları kabul etmeyerek reddetmektedir.

Sonra da **"ilkel"** olarak damgaladığı hükümlerin icti-

maî hayatı bütünüyle ve âmir hüküm vasfında olarak tanzim ettiğini, ülkeyi idare edenlerin hem de yeni îcab ve ihtiyaçlar karşısında elini kolunu bağladığını sanmaktadır. Hâlbuki yüce İslâm Dini, insan fıtratının değişmeyen hususiyetleri muvacehesinde bir takım temel esaslar koyarak teferruatı ictihada havale etmektedir. O, temel esaslarda yani âmir hükümlerde de bir değişme kabul olunsa, dinin her asırda başka bir veche arz edeceği muhakkaktır.[497] Nasıl kanunların **"Anayasa"**ya aykırı olmaması gerekiyorsa böyle hükümler de bir İslâm Devleti'nde anayasa hükümleri gibidir. Onlara muhâlif olmamak şartıyla devlet he türlü kanun çıkarabilir. Buna şeriatte **"hakk-ı tâzir"** denilir. İki de bir âmir hüküm vasfındaki âyetlerin değişmezliğini dinamik olan hayatın icaplarına aykırı görerek tenkid eden bu adamlar Kemalizm'in beşerî olan bir prensibinin değiştirilmesine rıza gösteriyorlar mı? Ne gezer! Hayatın fiilen iptâle mahkûm ettiği bazı inkılâp kanunlarını bile anayasanın koruması altına sokmuşlardır. Meselâ şapka kanunu buna bir örnektir. Bu kanuna göre baş açık sokağa çıkmak bir suçtur. Fiilen kadük olan bu kanunun anayasaya aykırılığının iddiası bir anayasa hükmü ile engellenmektedir.

Sırf bu misâl bile göstermektedir ki, **"softa"**, **"yobaz"** gibi nâ-lâyık ifadelerle Müslümanları taassupla itham edenler, aslında bu tavsiflere en müstehak olan kendileridir.

Cemil Senâ, iktibas ettiğimiz sözlerinin sonunda **"... din anlayışına yeni bir yön vermek"** ihtiyacından bahsetmektedir. Peki, O'nun -hiçbir selâhiyeti olmadığı hâlde- yüce İslâm Dini'ne vermek istediği yön ve mâhiyet acaba nedir? Şimdi biraz da bu gerçeği onun kendi sözleriyle ortaya koyalım:

---

497 Bu meselenin tafsilâtı için **"İslâm Dünya Görüşü"** (İstanbul, 2008) isimli eserimize bakılabilir.

O, eserinin **"Yeni Din Anlayışında Ayrıntılar"** başlıklı kısmanda şöyle diyor:

"Başlangıcından bugüne dek, kabataslak işaret ettiğimiz nedenler yüzünden bir hayli değişmelere uğramış olan dinimizde, çağımıza ve toplumumuza uygun olan yeni bir anlayışın esasları acaba ne olabilir?

*Bunu açıklamak ve özetlemek kolay değildir. Bu konuda bize güç ve umut vererek cesâretimizi arttıran, İslâm Dini'nin de bir determinizme bağlı olarak yavaş yavaş kendi sınırlarını daraltmış olması, ödevlerinin en çok amacı olan Tanrı ve kul ilişkilerini ayarlamasıdır. Bu bakımdan şeriat hukuku tüm lâik ve demokrat devletlerde olduğu gibi, yerini uygar hukuka, çağımızın ceza ve borçlar hukuka terk etmek zorunda kalmıştır. **Atatürk** devrimlerinin ışığı altında kadın, harf, kıyafet, kültür konuları, din baskısından kurtulmuş olduğu gibi, özgürlüklerin her çeşidi ve insanları mistik inançlarının türüne göre sınıflandıran ilkel ve çağımızın adalet vicdanına sığmayan inançlarına son verilmiştir. Politika oyunlarıyla **bazı geri dönüşlerin belirmesine karşı, ezânın mutlaka bir gün Türkçe okutulması, ibâdetlerimizde Türkçeleştirilmiş namaz sûrelerine yer verilmesi,** özel yaşamımızda olduğu gibi, câmilerimizde de Türkçe dua edilmesi, yeni bir din anlayışının temel ilkeleri olmalıdır.*

*Zira kutsal olan, âyetlerin ve duaların Arapça oluşları değil, onların anlamları ve kulun Tanrılığa karşı bağlılığını ifade eden düşünce, inanç ve dilekleridir. **Vara yoğa kurban kesme** gösteriş ve âdeti, kurbanın tinsel anlamına aykırıdır. Dinsel görevleri bir geçim aracı yapan örgütlerin mistik duyguları nasıl **gülünç bir lâubalilik içinde soysuzlaştırdığı** da sık sık görülen gerçeklerdendir.*

Peygamberimiz zamanında yazı ve yayın araçları bulunmadığı için hâfızlık zorunlu bir kurumdu. Bugün ise he-

*men her Müslüman'ın evinde bir ya da birkaç Kur'ân vardır. Artık sûrelerin ve âyetlerin değişip kaybolmasına da olanak bulunmadığı için bu kuruma hiçbir ihtiyaç yoktur. Anlamlarından habersiz bir gramafon plâğı gibi tekrar edilen ve çoğu zaman da yanlış okunan kutsal kitabı, baştan başa ezberlemek sûretiyle birçok genç ve **yetenekli evlâtlarımıza sersemleştirmeye** ne Peygamber, ne de Tanrı râzı olabilir."*[498]

Cemil Senâ, "dinin kendi sınırlarını daraltmış" (!) olmasından cesaret alarak reform teklifinde bulunmaya cür'et ediyormuş. Hâlbuki bu daralma hiçbir yerde dindarlarca gerçekleştirilmiş değildir. Dinin kendi sınırlarını kendi daraltmış olduğunu söyleyen bu cumhuriyet sapığı, bunun gerçekleşmesi için ülkemizde oluk gibi kan akıtıldığını acaba bilmiyor mu? Öyleyse biz bu gerçeği, **M. Kemal Paşa**'nın şu sözleriyle kendisine hatırlatmış olalım:

"... Kan ile yapılan inkılâblar daha muhkem olur. Kansız inkılâb ebedîleştirilemez. Fakat biz bu inkılâba vâsıl olmak için lüzumu kadar kan döktük. Bu kanlarımız yalnız muharebe meydanlarında değil, aynı zamanda memleketin dâhilinde de döküldü."[499]

Hele şükür ki, ibâdetlere karışılamaz diyor; amma yine de tezvirâttan geri kalmıyor:

*"Dinsel dogmaların bir kısmı ibâdetleri ilgiler. Bunlardan vakitleri ve rekât sayıları tüm ayrıntılarıyla Kur'ân'da bildirilmemiş olan namaz, «**îmân edenlere belirli zamanlar için farz kılınmıştır.**» (Nisâ, 103) Diğer âyetlerde bildirilenlerdeyse, namazın sünnetlerinden söz edilmemiştir. Bununla birlikte namaz, İslâm âmentüsünün ana ödevlerinden biri olduğundan, üzerinde tartışmaya hakkımız yoktur. Yani hiç kimse beş vakit namaz yerine daha az ya da daha çok na-*

---

498 a.g.e., sh: 539

499 **Gâzi Paşa** İzmir Yollarında, Ankara, 1339, sh: 38.

mazı savunamaz ve rekât sayıları üzerinde tartışılamaz. Fakat Nisâ (102-103) Sûresi'nde bildirilen ve savaş sırasında kılınması gereken namaz, bugünkü savaş koşulları içinde aslâ uygulanamaz. Zira bugünün savaşları, üç beş yüz kişiyle yapılan çöl gazveleri değildir. Milyonlarca insanın binlerce kilometrelik bir alanda çarpışması, yerden ve gökten türlü saldırılara girişmesi şeklinde yapılmaktadır. Nihâyet ***Hz. Muhammed****'in ibâdete verdiği değer, sanıldığı kadar da fazla değildir.* ***«Bir an bilgi edinmeye çalışmak, tüm geceyi ibâdetle geçirmekten hayırlıdır.»*** *ve* ***«Tanrı katında bilgi kazanmaya çalışmak, namazdan da, oruçtan da, hacdan da ve Yüce Tanrı'nın yolunda cihaddan da üstündür.»*** *hadisleri, O'nun bilgiyi tapmaktan üstün tuttuğunun açık kanıtlarındandır. Buradaki bilgiyi yanlı din bilgisi anlamına da kabul edemeyiz. Zira O,* ***«Bilgiye dâir dilediğiniz her şeyi öğreniniz.»*** *demektedir."*[500]

Sırf ilme rağbeti arttırmak için vârid olmuş şu hadîs-i şerîflerin böyle anlaşılması ibâdetleri tahfif değil de nedir? **"Hz. Muhammed'in ibâdete verdiği değer, sanıldığı kadar da fazla değildir."** diyen bu adam, O'nun geceleri mübârek ayakları şişinceye kadar ibâdet ettiğinden acaba habersiz midir?

Devamında ise:

"...hattâ Müslümanlar'ın yüzyıllardan beri dilemekte oldukları şefaate bile Peygamberimizin gücü yetmediği anlaşılmaktadır."[501] demektedir.

Şu sözler de O'nundur:

"... Bugün beş, altı yüz milyonu aşmış olan Müslümanlar'dan dinsel ödevlere candan katılanların ve erdemlikle bezenmiş olanların toplamı, haftada bir kiliseleri-

---

500 a.g.e., sh: 540.

501 a.y.

ne giden ya da hiç gidemeyen öteki din mensuplarından pek fazla olmadığı gibi, iki tarafın kültür seviyeleri, insanlara yapmakta oldukları hizmetler, birbirleriyle karşılaştırılamayacak kadar Müslümanlar'ın aleyhinedir.

Yalnız zenginlere farz kılınmış olan hacılık için Hicaz'a gidenlerden çoğunun yoksullar olduğu, bunlardan bir kısmının bu ziyâreti bir çeşit ticâret ve övünme aracısı yaptıkları, toplumumuzun yaygın gerçeklerindendir. Hacdan beklenen siyasal, kültürel ve sosyal yararlar, hiçbir gün gerçekleşmemiş; çağımız için ise önemini tamamen yitirmiştir. Hac turizmine en çok rağbet edenler, bizden daha çok Müslüman olması gereken Araplarla öteki uluslar değil, yurttaşlarımızdır. Yıllardan beri soyulmak için türlü mistik propagandaların çekimine tutulmuş olan bilgisiz halkımız, borç harç biriktirebildiği servetleri, evlâtlarını aç, ev barklarını sefil ve perişan bırakma pahasına Arabistan yollarında sürünmektedir. Çağımızda bu ziyâretin, ahlâk bakımından da, tüm hacıların ruhunu arıtmadığı, hacının, hocanın şerrinden korunmayı salık veren atasözlerinden de anlaşılır."[502]

Bunun arkasından oruç için de bazı ileri geri sözler söyledikten sonra:

"Bugünün iş ve çalışma hayatı, beş vakit abdes ve namazla, türlü dinsel görevlerle israfa elverişli bir sosyal düzene bağlanamaz. Böyle bir uğraşı, bireylerin ve toplumun resmî ve özel hayatını altüst eder. Bunun ilk önce Dünya işleri için yararından çok zararı olduğu bir gerçektir. Bazı din adamları, hatta tefsirciler, beş vakit abdes ve namazı savunmak için bu ödevin bir çeşit temizlik ve idman olduğunu, yani sağlık bakımından organik yararları bulunduğunu savunurlar. Oysa ki temizlik ve idman için, Dünyamızda mistik hareketlerden çok, yararlı, çekici egzersizler ve olanaklar

---

502 a.g.e., sh: 542.

vardır."[503] diyor.

Bu sözlerin mânâsı, **Nasreddin Hoca** fıkrasındaki gibi **"Şuna değdi, buna değmedi"** diyerek ibâdetlerden topyekûn kurtulmaktan (!) başka nedir?! O, câmilerin içindeki Müslümanların kıyâfetleri hakkında her kemalist için müşterek olan görüşler serdettikten sonra:

*"Halkımıza, kurbanların, hac masraflarının, zekâtın ve türlü sadakaların **Kızılay, Çocuk Esirgeme ve Uçak Yapma Kurumu, Düşkünler Yurdu, Donanma Cemiyeti, Darüşşafaka**, hastaneler gibi iyilik kurumların bağışlanmasını sağlamak için sistemli olarak çalışmak, dinsel görevleri yapmamaktan doğacak tinsel sorumlulukları bağışlatmanın tek çaresidir. İmanlılara bu iyilik işlerine bağışlarda bulunmayı öğretmek, mistik kültürün esaslı dogmaları olmalıdır."*[504] diyor.

Bundan sonra **"Lâik ve Özgür Düşünce"** başlığı altında bir bahis olarak lâikliğin müdafaasına yönelen **Cemil Senâ**, bu vesile ile sade İslâmiyet'i değil, bütün semâvî dinleri reddeden bir görüş ortaya atıyor:

"Evvelâ hiçbir din, milliyetçi değildir ve artık dinlerin böyle bir fonksiyonu da kalmamıştır. Buna karşın, kendilerinde başka bir dinin ve uygarlığın gerçeklerini kabul etmeyen ve hattâ bunları bir küfür sayan kitaplı dinler, kendi dogmalarına uygun bir devlet kurmayı, kendi yayılma ve güçlenmelerinin koşulu sayarlar. Oysaki insanın ihtiyaç ve seviyesi sürekli olarak değişmekte, insan irade ve ihtiyacının ürünü olan devletlerin kanun ve örgütleri, sürekli olarak değişmektedir. Din dogmalarının kaynakları ise, kutsal ve Tanrısal sayıldıkları için, bunların değişmeleri olanaksızdır. Bunun içindir ki, dinlerin kendileri hoşgörüden yoksun olmasalar

---

503 a.y.

504 a.g.e., sh: 544.

bile, dinsel bildirileri politikaya ve kendi kişisel çıkarların hizmet ettirmek isteyen bazı din adamlarıyla devlet adamları ve bunların dayandıkları sömürücü zümreler, düşünce ve ***vicdan özgürlüğüne asla değer vermezler*** *ve bu dogmaları, tüm sosyal kurumların temeline yerleştirmek isterler. Aslında din, statik bir kurum olduğu hâlde, devlet tamamıyla dinamik bir gerçekliktir. Yani dinlerin özünde, sürekli olarak değişen bilimsel ve uygarsal gerçek ve gereksinimler karşısında yerinde saymak gibi bir eylemsizlik vardır."*[505]

Şu iddiâların hiç birinin İslâm'a kaabil-i isnad olmadığını kavramaya sıradan bir Müslüman'ın bilgisinin bile kâfi geleceği bir bedâhet (ispat gerektirmeyen gerçek) iken **Cemil Senâ**'nın bunca iddiâlı sözlerine ve kendisini Müslüman (!) ilân etmesine rağmen söylediği şu sözlere şaşmamak kaabil midir?

Uzun uzun lâiklik müdafaası yaptıktan sonra **M. Kemal Paşa** medhiyesi ile bu bahsi bitiren **Cemil Senâ** nihâyet ağzındaki baklayı çıkararak **"Kur'ân'ı Türkçeleştirmek"** serlevhası altında bütün zehrini kusuyor. Bu hususta bütün reformistler için müşterek olan iddiâları tekrarladıktan sonra:

"... Denebilir ki, bizden başka her ulus, kutsal kitaplarını kendi dilleriyle okumakta ve ibâdetlerini kendi dilleriyle yapmaktadırlar. ***Luther*** *gelinceye dek İncillerin başka bir dile çevrilmesi büyük günahlardandı. Bugün artık Tevrat'ın İbranîcesini din uzmanlığı yapan hahamlar bilir ve öteki İnciller'in Lâtinceleriyle Yunancalarını, din enstitülerinde yetişen râhip adayları öğrenmektedirler. Halk ise, bunları değil, kendi dillerine çevrilmiş olanlarını okuduğu için de asla dinlerini yitirmiş değildirler. Ne yazık ki, Müslümanlığın esaslarını ve Kur'ân'la hadisleri en bilimsel*

505 a.g.e., sh: 545.

*yöntemlerle Batılılar bizlerden daha iyi öğrenmiş ve dillerine çevirmişlerdir. «**İslâm Ansiklopedisi**» incelenirse, Müslümanlığı ilgileyen önemli sorunları, en ince ayrıntılarıyla yazmış olanların, Batı müsteşrikleri olduğu görülür. Halkımızın Kur'ân'ı kendi diliyle okuyup öğrenmek için duyduğu özlemi, Türkçeye çevrilmiş olan Kur'ânların gerek baskı ve gerek çeviri sayılarının çokluğundan da anlayabiliriz. Halkımızı yetkisiz ellerin ticârî amaçlarla ve sürekli olarak piyasaya sürdüğü ve çoğu başarısız denemeler olmaktan kurtulamayan çevirilerden kurtarmak için Diyânet İşleri Başkanlığı'nın bu önemli işi, Türkçesi kadar da Arapçası güçlü, îmanları kadar da dinin nitelik ve bilgeliklerini kavramış, geniş kültürlü ve olgun bilginlerden oluşan bir heyete resme verme cesaret ve insafını göstermesi zamanı gelmiştir sanıyoruz. Ancak bu sûretle yalnız halkımızı değil, ayrıca alacakları çağdaş kültürle de aydınlanması gereken hatip ve vaizlerimizi, skolastik hurâfelerden, yanlış ve geri düşüncelerden kurtarabiliriz. Bu dine Araplardan daha az hizmet etmemiş ve onlardan daha çok bağlı olan ulusumuzun kazanması gereken erdemlikte, bilgisizliğin değil, akıl, bilgi ve bilimin daha aydınlatıcı bir kılavuz olduğuna inanılmalıdır.*

İnsanlar, darda kaldıkları zaman, Tanrılarına kendi dilleriyle yalvarır, dua ederler. Yarısından çoğuna henüz okuyup yazmayı bile öğretemediğimiz aziz ulusumuzun hiç olmazsa okuyup yazanlarının dinlerin ve kutsal kitaplarını kendi dilleriyle öğrenmelerine yardım etmekte sonsuz yararlar vardır. Bu yarar, din için yanlış ve haksız olarak düşünülen sakıncalardan daha çok olumlu ve verimli sonuçlar verir. İbadetlerimizle dualarımızı, kendi dilimize çevrilmiş Kur'ân sûre ve âyetlerini okumak sûretiyle yapmamızda şeriat bakımından bir sakınca olmadığını da bilmekteyiz. Bu

konuda değirli din bilginlerimizden ***Doç. Dr. Bahriye Üçok*** *şu bilgileri vermektedir...*" diyerek bundan sonra **İmam-ı Âzam** Hazretleri'nin evvelce zikri geçmiş olan ve **"kavl-i evvel"** diye bilinen fetvâsına atfen iddiasını ispata (!) çalışmaktadır. Bu gibi iddiâlar -evvelce- cevaplandırılmış olduğu cihetle burada tekraren cevaplar vermeye lüzum görmüyoruz.

Cemil Senâ'nın eseri **"Şeriatçılık"**[506], **"Din Dersleri Ne Fayda Sağlıyor?"**[507] ve **"Hâfızlık"**[508] gibi inkâr, iftirâ ve hakaret dolu bahislerle nihayete eriyor.

Birbirinin benzeri oldukları cihetle bunlara satır satır cevap vermeye lüzum görmüyoruz. Buraya kadar naklettiklerini okuyanların gayr-i ihtiyarî:

"Dahleden dînime, bâri Müselman olsa!.." darb-ı meselini hatırlayacaklarından şüphe edilemez.

c- Şahsiyyeti

Cemil Senâ, 1894 yılında Konya'nın Seydişehir Kasabası'nda doğmuştur. Zikri geçen eserinin kapak arkasındaki tercüme-i hâl yazısında -ki kendisi tarafından yazılmış olduğuna ihtimal verilebilir- babaannesi dolayısıyla **Hazret-i Mevlânâ** sülâlesinden olduğu bildirilmektedir. Aynı kaynakta ayrıca şu bilgiler vardır:

"İstanbul Sultanîsi ve Darülmuallimîn-i Âliye'nin Felsefe şubesinde okudu. Paris Üniversitesi (Sorbonne) ve College de France'ta felsefe kültürünü genişletti. Bazı Anadolu illerinde ve İstanbul Erkek, Galatasaray, Haydarpaşa, Çamlıca, İstanbul Kız, Vefa ve Darüşşafaka liseleriyle Halıcıoğlu, Kuleli ve Maltepe askerî liselerinde felsefe okuttu. Kurtuluş

---

506 A.g.e, sh: 558.

507 A.g.e, sh: 565.

508 A.g.e, sh: 569.

Savaşı'nda Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi'nde çalıştı.

En çok Varlık, Çığır ve Barış Dünyası, Özgür İnsan ile Dünya Gazetesi'nde makaleler yazdı. Sayısı kırkı bulan eserlerinin en önemlileri, öğretim yöntemlerine dâir olan 3 cilt, Allah Fikrinin Tekâmülü, Estetik, Büyük Filozoflar Ansiklopedisi (4 cilt), Ahuramazda Böyle Dedi, Saadet Yolları, İnsanlar ve Ahlâklar ve Tanrı Anlayışı'dır. (Eser ve makalelerinden bazılarını, şimdi resmen kaldırmış olduğu ***Ongun*** *soyadıyla yayımlamıştı.)"*

Cemil Senâ, 15 Nisan 1981 tarihinde vefat etmiştir.

Toprağı bol olsun!..

II-KEMALİST TAHRİB VE BU TAHRİBİN İCRA SAFHASINDA ROL ALMIŞ BULUNAN REFORMİSTLERDEN BİRKAÇI

A-KEMALİST TAHRİP VE M. KEMAL PAŞA

a-Kemalist Tahribe Kısa Bir Bakış

Kemalist tahripten bu eserin birinci cildinde oldukça fazla bahsetmiş olduğumuz hâlde[509] **"Önsöz"**de ifade etmiş olduğumuz hâlde, bazı gençlerin vâkî suâlleri sebebiyle, bu tahribin gerek **"hazırlık"** ve gerekse de **"icrâ"** safhasında rol alan reformistleri anlatmak ihtiyacını hissetmiş bulunmaktayız. Bu sebeple adına **"Kemalist İnkılâplar"** denilen ve hepsi de Yüce İslâm Dini'nin tesir sahasını daraltmak ve azaltmak maksadıyla gerçekleşmiş olan hâdiselerin kısa ve kronolojik bir izah ve tahlilini gerekli gördük.

Evveliyetle şunu ifade etmek isteriz ki, kemalist inkılâplar, Tanzimat Fermanı ile başlayan inhirafın tabiî ve nihâî bir

509 Bkz: **Kadir Mısıroğlu**- Tarihten Günümüze Tahrif Hareketleri, c: I, İstanbul, 2010, sh: 485 vd.

safhasıdır. Bu inkılâpların zemini oluşturmada hizmetleri (!) sebkat etmiş (geçmiş) yüzlercesi arasından seçerek ele aldığımız en ehemmiyetli **"on kişi"**ye âid naklettiğimiz müteselsil fikrî mesâî, bu zemini alabildiğine müsâid bir hâle getirmiş bulunmaktaydı.

Bu mesâîye ilâveten askerî buhranlar ve bunların doğurduğu **"aşağılık duygusu"**, bu zemini müsaidleştiren bir diğer müessirdi.

Gerçekten hazırlık safhasının şâiri **Ziyâ Paşa** (1825-1880):

"Diyâr-ı küfrü gezdim, beldeler, kâşâneler gördüm,
Dolaştım mülk-i İslâm'ı bütün vîrâneler gördüm."

diyerek devrinin münevverlerine ârız olan aşağılık duygusunu gâyet sarih bir sûrette ortaya koymuştur. Bunun daha pek çok misâli vardır. Meselâ **Celâl Nûri**:

"Utanıyorum... Kendimden tiksiniyorum... Berlin'in şu muazzam, mücessem, müheykel medeniyetgâhının içinde bir öksüz vaziyetindeyim... Âsâr-ı medeniye, otomobiller, elektrikler, fabrikalar... Bunlar beni eğlendireceğine mahzun ediyor... Sıkıntım neden, bütün Osmanlı, İslâm, Türk vatandaşlarının ıstırabını çekiyorum."[510] demiştir.

Medeniyetin teknik terakkîden farkını anlamamış diğer bir reformist olan **Kılıçzâde Hakkı** ise:

*"Her şeyi dinden ibâret zanneden softalık efkârı (fikirleri) bize hiçbir şey yaptırmamıştır. Ne lisânımız, ne kâmusumuz, ne kavâidimiz, ne edebiyatımız, ne servetimiz, ne ziraatimiz, ne san'atımız vardır. Meselâ İngiltere'nin **Newton**'u, Fransa'nın **Pasteur**'ü, Almanya'nın **Rontgen**'i, İtalya'nın **Marcani**'si ve hâkezâ büyük küçük milletlerin birer medâr-ı iftiharı vardır.*

*Bunlara mukabil bizim neyimiz vardır? **Ebussuud Efendi** veya **Zenbilli Ali Efendi** ile onlara karşı iftihar ede-*

---

510 **Celâl Nûri**- Kutup Musâhabeleri, İstanbul, 1331, sh: 5 vd.

bilir miyiz?"[511] demektedir.

Batılılar, Birinci Cihan Harbi nihayetinde devletimizin teslim aldıkları bedenini, Lozan'da rûhumuzla değiş tokuş ederek -kısmen- geriye vermişlerdir. Bu tesbit, bana âid değil, **Ş. Teoman Duralı**'nındır. O, diyor ki:

*"Millî Mücâdele'den tükenmiş hâlde çıktık. Bunu Makedonyalı kumandan **Pirrhos**'un M.Ö. 279'da Romalılar'a karşı kazanmış olduğu zafere benzetebiliriz. O derece bîtâp düşmüştük ki, -silâh, mühimmât, döğüşebilir kişilerin sayısı itibariyle- kıpırdayacak hâlimiz kalmamıştı. Birinci Cihan Harbi yenilgisi sonucunda İngiliz-Yahudi imperyalizmi, Sevrés'de bedenimize el koymuştur. Millî Mücâdele'nin **Pirrhos** zaferimizle bize **Lausanne**'da takas teklif edildi:*

"-Bedeninizi geri vereceğiz, buna karşılık rûhunuzu bize teslim edeceksiniz!.." denilmiştir.

*1840'lardan itibaren Fransa'dan alabildiğine ithal olunan Aydınlanmacı Pozitivcilik çerçevesinde yetiştirilmiş Harbiye-Mülkiye-Tıbbiye Mekteb-i Sultâniye (Galatasaray) v Amerikan Misyon Okulları (Robert Koleji meselâ), **"aydın"** tabakamız için, **"ruh"** içi boş bir kavram, dolayısıyla bir vehimdi. Bundan ötürü de takas teklifine mânâ verilemedi. Sonuçta rûhun teslim edilmesi teklifinin gerektirdiği **"bütün öldürücü ameliyeler"** eksiksizce yerine getirildi: Halifeliğin ilgâsı, yazı ile dil devrimi ve nihayet köklü bir **"İslâmsızlaştırma"** (Fr déislamisation) hareketi gibi.*

*İşte uğramış olduğumuz **"rûhî-mânevî soykırım"**ın serencâmı. Peki, bedenimizi kurtarabildik mi? Rûhu uçup gitmiş vücuda ceset diyoruz. O hâlde kurtarabildiğimiz, cesedimizmiş."*[512]

---

511 **Kılıçzâde Hakkı**- İtikâdât-ı Bâtılaya İlân-ı Harb, Dersaâdet, 1331, sh: 13.

512 **Ş. Teoman Duralı**- Omurgasızlaştırılmış Türklük, İstanbul, 2010, sh: 133.

Lozan sonrasında Yeni Türkiye'nin hâkim-i mutlakı mevkiine yükselen kadroda yer alan asker ve sivil bütün şahsiyetler, bu değiş-tokuşa gönüllü olarak râzı oldular. Millî Mücâdele boyunca, halkın desteğini sağlayabilmek için İslâm ideolojisini bayraklaştırmış olanlar[513] zaferden sonra bu siyâseti ters yüz ederek aksine bir yolda yürümekte bir beis görmediler. Zira bunlar, öteden beri pozitivist, materyalist ve darvinist görüşlerin tesiri altında idiler. Batı Âlemi karşısındaki teknikte geri kalmışlığımızın mes'ulü olarak İslâm Dini'ni görmek hususunda müttefiktiler. Gerçi bunların çoğu hazırlık safhasında dinden ziyâde din adamlarını itham etmekteydiler. Fakat bu, sadece geçici bir taktikten ibâretti.[514] Lâkin aynı zamanda **"Millî Hâkimiyet"**i sağlamak maksadıyla yola girmiş olanlar, halkın desteklemesine imkân olmayan[515] bu inkılâpları nasıl yapabileceklerdi?! Bunun yolu-

---

513 Türk-Yunan Harbi'nde elde edilen başarının en mühim âmilinin din ve dînî hissiyât olduğunu anlamak için pek çok kereler basılmış olan **"Sarıklı Mücâhidler"** isimli eserimize bakılabilir.

514 Millî Mücâdele'nin âmillerinin sadece dine değil, aynı zamanda o günkü siyâsî rejime bile bağlı olduklarına dair bu taktik icabı sözleri pek çoktur. Meselâ **M. Kemal Paşa**, 28 Ekim 1922'de bir Fransız gazetecisine verdiği beyânâtta:

"-Biz ne bolşevikiz, ne de komünist!.. Biz milliyetperver ve dinimize hürmetkârız. Hilâfet'i muhafaza edeceğiz!.." demiştir. (Bkz. **Gotthard Japschke**- Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi, c: I, Ankara, 1989, sh: 11)

515 Sadece o zamanı değil, aradan geçen bunca zamana rağmen kemalist inkılâpların bugün bile halkın tasvibine mazhar olmadığını kendileri bile kabul etmektedirler. Buna dair bir misal vermek gerekirse, kemalizmi din aleyhtarlığı için istismar etmenin bir numaralı âmili olan Cumhuriyet Gazetesi'nin 19.8.1970 tarihli nüshada intişar eden **Oktay Akbal** imzalı yazının serlevhasını zikretmek kâfidir: **"Devrimler İçin Oylama Yapılmaz!"**

Daha önce **Fâlih Rıfkı** da aynı şeyi söylemişti:

"Pek iyi bilindiği üzere, devrim demek, bir topluluğu içinde bulunduğu kötü şartlardan kurtarmak için, azınlığın çoğunluğu zorlaması demektir. Devrim demokratik olmaz. ... Eğitim yolu ile halk yığınlarına mâl edilmeden

nu da eserleri çoktan beri bu ilerici takımın ellerinde gezen Fransız filozofu **Gustave Le Bon** (1841-1931)'dan öğrenmiş bulunuyorlardı. O, birtakım seçkin insanlar tarafından idare edilen halkın menfaatine olan hususların **"halka rağmen"** yapılabileceğini, hatta yapılması gerektiğini iddiâ etmekteydi. O, bu düşüncesiyle önce İttihad ve Terakkî'ye, sonra da Cumhuriyet idârecilerinin metbuu oldu. Bu durum, **"Cumhuriyet"** adına ve **"Hâkimiyet-i Milliye"** iddialarına rağmen diktatörlüğü meşrûlaştıran (!) bir görüştü.

Kemalist tahrip hareketlerinin icrâ safhasında vazife alanların tamamı, bu görüşü benimseyerek kendi görüşlerini diktatörün tâyini ile milletvekili olan toplulukça (Meclis) kanunlaştırıp, riâyet etmeyenleri **"devlete isyan etmiş"** göstererek asıp kesmekte bir beis görmediler.[516] Bunun en tipik misâli, 1925 tarih ve 671 sayılı **"Şapka İktisâsı Hakkında Kanun"**dur. Bu kanun, o tarihte hiçbir müeyyide ihtivâ etmediği hâlde, buna karşı çıkanlar **"devlete isyan etmiş"** gösterilerek pek çok şehirde nice mâsum insanlar asılmıştır!.. Bu durumu meşrû (!) ve mâkul (!) kabul eden kemalistlerden bir-ikisinin görüşlerini dikkatlerinize sunalım:

Fâlih Rıfkı Atay:

"Câhil halk tabakası, kendi yararına olan şeyi bilemez ve anlayamazdı. Bunun için henüz medeniyet savaşı içinde

---

oya sunulmaz." (Bkz: **Fâlih Rıfkı**- Batış Yılları, İstanbul, 1963, sh: 141)

516 Bu gerçeği aksettiren bir-iki gazete haberi şöyledir:

*"Kaç yeni mebus alınacak? Hakiki vaziyeti hiç kimse tahmin edemez. Kat'î vaziyet, **Gâzi** Hazretleri umûmî listeyi ilan edince anlaşılacak."* (Cumhuriyet, 1.4.1931, sh: 1-4)

*"**Gâzi** Hazretleri, gösterilecek namzetleri tetkike başladılar."* (Cumhuriyet, 8.4.1931, sh: 1)

*"**Gâzi** Hazretleri, gösterilecek namzetleri tesbit ettiler."* (Cumhuriyet, 14.4.1931, sh: 1)

*"Liste dün gece hazırlandı, **İsmet Paşa** ve **Recep Peker Bey**, dün **Gâzi** Hazretleri'nin nezdlerinde içtimâ ettiler."* (Cumhuriyet, 21.4.1931, sh: 1)

çırpınan bir toplulukta halkın isteklerini yerine getirmek halkçılık değil, halk düşmanlığı olurdu. Yapılması gerekenleri yapmak ve inkılâplara engel olmaya çalışanları sehpalara yollamak, doğru olandı."[517] demektedir.

Celâl Nûri'ye göre ise:

"Türk inkılâbı, İslâm inkılâbına benzetilebilir. Demokrattır. Başka bir deyişle milletin yol göstericisidir. Millete, avamın düşünemediği bir yaşayış biçimini öğretiyor ve kabul ettiriyor. İnkılâbımızda aslolan hürriyetten çok, belli bir tarz ve usûlün halka benimsetilmesidir. İnkılâbımız âmmenin yararına olduğu için, köhne fikirleri, nakle dayanan düşünceleri ve eski anlayışı istememektedir. Müslümanlık da liberal olmaktan çok demokrattır. Hatta muâmelâtta ümmeti bir zâbıta altında bulundurmuştur. Şapka giymek için kanun vaz'ı, inkılâbımızın demokratlığını te'yid eder."[518]

Bu durumu, **M. Kemal Paşa** da itiraf ederek şöyle demiştir:

"...Filhakika asırlardan beri teb'iyyet etmeye alıştığımız bir şekl-i idârenin hâricine çıkarak Dünya'da mümâsili bulunmayan bir devlet kurduk. Fakat bu teceddüdün (yenileşmenin) mutlaka ma'kûs bir hareketi icab ettireceğini hatırımızdan çıkarmamak lâzımdır.

*Bu harekete tâbir-i mahsusu ile **"irticâ"** derler. Yaptığımız işler ve aldığımız neticelere göre bu gibi irticâlara her vakit intizar olunabilir. **Kan ile yapılan inkılâplar daha muhkem olur. Kansız inkılâp ebedîleştirilemez. Fakat biz bu inkılâba vâsıl olmak için lüzumu kadar kan döktük. Bu kanlarımız, sadece muhârebe meydanlarında değil, aynı zamanda memleketin dâhilinde de döküldü."***[519]

Fakat ne hâcet!.. İhtimal, **"Harbiye Marşı"**nda **"Kan-**

---

517 **Fâlih Rıfkı Atay**- Batış Yılları, İstanbul, 1963, sh: 149.

518 **Celâl Nûri**- Türk İnkılâbı, İstanbul, 1926, sh: 108.

519 **Gâzi Mustafa Kemal Paşa** İzmir Yollarında, Ankara, 1339, sh: 38.

la, irfanla kurduk biz bu cumhuriyeti!.." denilmesi bu sebeptendir.

Seyahatine devam eden **M. Kemal Paşa**, yol boyunca bu irticâ meselesine ve tehdidlerine devam etmiştir. İşte onlardan biri daha:

*"Unutmamalıdır ki, milletin hâkimiyetini bir şahısta yahud mahdud eşhâsın elinde bulundurmakta menfaat bekleyen câhil ve gâfil insanlar vardır. Hükümdarlar, kendilerine mevhum (vehmedilen) bir kuvvetin mümessili tanırlar ve bundan zevk alırlar. Fakat onların etrafındaki menfaatperestler, bunu din kisvesine büründürerek bütün milleti iğfâle, idlâle çalışırlar. Nitekim şimdiye kadar çalışmışlardır. Nihayet milletin kulağı bu terennümâtla dolar ve o telkinatı îcab-ı din ve hakikat-i mahz zanneder. Bu gibilere **"mürtecî"** ve hareketlerine **"irticâ"** derler. Yakın safahat-ı tarihiyyemizi tedkik edersek birçok misallere tesâdüf ederiz. Fakat buna bütün Cihan kaani olmalıdır ki, milletimizi bu gibi telkînâtla idlâl ve igfâl etmenin imkânı kalmamıştır. Fetvâ ile veyahud şu bu gibi telkînâtla **milleti irticâa sevk etmek isteyenlerin yeri, zindan olacaktır.** Kat'iyyetle ve bilâpervâ söylerim ki, hâkimiyet-i milliyemizin bir zerresini şu veya bu sûretle takyid etmek isteyenler, en koyu mürtecîdir. Öylelerine karşı milletin yapacağı şey, onları parçalamaktır!.."*[520]

Kan dökme metodu ile gerçekleştirilen **"halka rağmen"** inkılâpların ilki 1 Kasım 1922 tarihinde **"Hilâfetin Saltanattan Ayrılarak Saltanatın İlgâsı"** olmuştur. İslâm'ın emrettiği bir müessese olmayıp sırf maslahattan doğmuş bulunan **"usûl-i verâset"** yani **"saltanat"**ın bile milletvekillerinin ölümle tehdid edilmeleri sûretiyle ilgâ edilebilmiş olduğu hususu, **M. Kemal Paşa**'nın şu sözleriyle sâbittir:

*"Üç encümen bir odada içtimâ etti. Riyâsetine **Hoca***

---

520 **Gâzi Mustafa Kemal Paşa** İzmir Yollarında, Ankara, 1339, sh: 78.

Müfid Efendi'yi intihab eyledi. Mes'eleyi müzâkere etmeye başladılar. Şer'iyye Encümeni'ne mensup hoca efendiler, Hilâfet'in Saltanat'tan münfak (ayrılmış) olamayacağını, mâruf safsatalara istinad ettirerek, iddiâ ettiler. Bu müddeiyâtın cerh ve nakzında serbest idâre-i kelâm edenler, ortaya çıkar görünmediler.

Biz, çok kalabalık olan aynı odanın bir köşesinde münâkaşayı dinliyorduk. Bu tarzda müzâkerenin maksud neticeye iktiranına intizar etmek, beyhûde idi. Bunu anladık. Nihayet müşterek encümen riyâsetinden söz aldım. Önümdeki sıranın üstüne çıktım. Yüksek sesle, şu beyanatta bulundum:

*"-Efendim," dedim. "Hakimiyet ve Saltanat hiç kimse tarafından hiç kimseye, ilim icâbıdır diye, müzâkere ile, münâkaşa ile verilmez. Hâkimiyet, saltanat kuvvetle, kudretle ve zorla alınır. Osmanoğulları, zorla Türk Milleti'nin hâkimiyet ve saltanatına vâ'zıu'l-yed olmuşlardı. Bu tasallutlarını altı asırdan beri idâme eylemişlerdi. Şimdi de, Türk Milleti, bu mütecâvizlerin hadlerini ihtar ederek, hâkimiyet ve saltanatını, isyan ederek kendi eline bilfiil, almış bulunuyor. Bu bir emrivâkidir. Mevzuu bahs olan, millete saltanatını, hâkimiyetini bırakacak mıyız, bırakmayacak mıyız, mes'elesi değildir. Mes'ele zâten emr-i vâkî olmuş bir hakikati ifâdeden ibarettir. Bu, behemehal, olacaktır!. **Burada içtima edenler, Meclis ve herkes mes'eleyi tabiî görürse, fikrimce muvafık olur. Aksi takdirde, yine hakikat usul-i dâiresinde ifâde olunacaktır. Fakat ihtimal bâ'zı kafalar kesilecektir!**"*[521]

M. Kemal Paşa'nın bu öldürme tehdidi, Meclis dışında da vâkî olmuştur. 20 Mart 1923 tarihinde Konya'da halka ve gazetecilere karşı şöyle demiştir:

"Benim ve benimle beraber hemfikir arkadaşlarımın yapacağı şey, mutlaka ve mutlaka o adımı atanı tepelemek-

521 Bkz. **M. Kemal Paşa**- Nutuk, Ankara, 1927, sh: 422.

tir.

Sizlere bunun da fevkinde bir söz söyleyeyim. Farz-ı muhal, eğer bunu temin edecek kanunlar olmasa, bunu temin edecek Meclis olmasa, öyle menfî adım atanlar karşısında herkes çekilse ve ben kendi başıma yalnız kalsam, yine tepeler ve yine öldürürüm!.. "[522]

Bu sırada Saltanatın ilgâsına nazaran kaldırılması pek daha güç olan Hilâfet'in muhâfaza edileceğine dâir sayısız beyânda bulunulmuş[523] olmasına rağmen bu iş, **"Ali Şükrü Bey Vak'ası"**[524] bahane edilerek Meclis feshedilmesi ve tek parti (CHP) ve tek seçici (**M. Kemal Paşa**) mârifeti ile teşekkül ettirilen ikinci Meclis'in teşekkülüne bırakılmıştır.

Nihayet 3 Mart 1924 tarihinde o da ortadan kaldırıldıktan sonra, İslâm düşmanlığı sûretinde anlaşılan **"Lâiklik"**in icabı olarak devleti ve milleti islâmsızlaştırmaya mâtuf inkılâplar, birbiri ardına sökün etmiştir. Şöyle ki:

1 Kasım 1922-Saltanatın Hilâfet'ten ayrılarak kaldırılması.

13 Ekim 1923- Ankara'yı Hükümet merkezi yapan kanun.

29 Ekim 1923- Cumhuriyet'in Îlânı.

20 Ocak 1924- Cuma gününün resmî hafta tatili olarak kabulü. (Bu, sonra Pazar günü olacaktır.)

3 Mart 1924- Tevhîd-i Tedrîsât Kanunu, Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti'nin ve Hilâfet'in İlgâsı, Osmanlı Hânedânı'nın sınır dışı edilmesi.

8 Nisan 1924- Şer'iyye Mahkemelerinin Kaldırılmasına Dâir Kanun.

---

522 Bkz: **Kemal Ariburnu**- Millî Mücâdele ve İnkılâplarla İlgili Kanunlar, Ankara, 1957, sh: 155

523 Tafsîlât için **"Geçmişi ve Geleceği ile Hilâfet"** (İstanbul, 2010) isimli eserimize bakılabilir.

524 Tafsilât için bkz: **Kadir Mısıroğlu- Ali Şükür Bey**, İstabul, 1978.

20 Nisan 1924- Yeni Teşkîlât-ı Esâsiye Kanunu.

4 Mart 1925- Takrîr-i Sükûn Kanunu.

25 Kasım 1925- Şapka İktisâsı Hakkında Kanun.

30 Kasım 1925- Tekke ve zâviyelerin (türbelerin) seddi ile birtakım ünvanların men' ve ilgâsı.

26 Aralık 1925- Saat reformu, Milâdî takvim başlangıcı.

17 Şubat 1926- Medenî Kanun.

10 Nisan 1928- Anayasa'dan **"Türkiye Devleti'nin dini, Din-i İslâm'dır"** ibâresinin çıkarılması.

20 Mayıs 1928- Uluslararası rakamların kabulü.

1 Kasım 1928- Türk Harfleri Kanunu.

1 Eylül 1929- Okullardan Arapça ve Farsça derslerinin kaldırılması.

26 Mart 1931- Metrik Ölçüler Kanunu.

10 Temmuz 1931- Diyânet İşleri Başkanlığı'nca ezânın Arapça okunması yasağı. (Bu yasak, tam 18 sene devam etmiştir.)

21 Haziran 1934- Soyadı Kanunu.

26 Kasım 1934- Efendi, Bey, Paşa gibi lâkapların kaldırılması.

5 Aralık 1934-Bazı kisvelerin giyilemeyeceğine dâir kanun. (dînî kisveler, mâbet ve âyin dışında giyilemez.)

5 Aralık 1934- Anayasayla kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı.

27 Mayıs 1935- Hafta tâtilinin Cuma'dan Pazar'a alınması.

5 Şubat 1937- Lâikliğin, altı ilkeyle beraber Anayasa'ya konulması.

6 Nisan 1941- 671 sayılı Şapka Kanunu ile 1353 sayılı yeni alfabe kanununun ihlâli hâlinde üç ay hapis cezâsı getiren T.C.K.'nun 522. Maddesinin tâdili.

2 Haziran 1941- Arapça ezan yasağı kanunu. (Cezâ: Üç ay hapis)[525]

---

525 Bu kanunların, akıl ve mantık dışı esbâb-ı mûcibeleri (gerekçele-

Bütün bu kanunların mâhiyetleri, Yüce İslâm Dini'nin sahasını olabildiğince daraltarak O'nu mâbede ve vicdanlara hapsetmekten ibâret olduğunu göstermiyor mu? Hattâ ezânın Türkçe okunmak mecburiyeti ile meâlle ibâdete zorlanmak gibi hareketlerde sâbit olduğu üzere yapılan bundan daha fazla bir insan hakları ihlâlidir. Meselâ tekke ve zâviyeler, bir devlet müessesesi değil, bir sivil toplum kuruluşu olduğu hâlde lâikliğe aykırı ne ciheti vardı ki, kapatıldı?!

Bu demektir ki, Kemalist inkılâplarla gerçekleştirilen tahriple, sırf devlet değil, millet de **"lâdînîleştirilmek"** istenmiştir. Bunun neticesi, altı iman esası yerine **"altı ok"**, câmi yerine halkevlerinin ikame edilmek istenmesi ile dinden boşalan yer, kemalizmle doldurulmak istenmiş ve bu ifade, bu eserin birinci cildinde arz edilmiş olduğu cihetle burada pek az misal zikri ile iktifâ etmek istiyoruz:

İşte size bu düşünceyi aksettiren bir şiir:

GÂZİ

Çok görme, rükû etse de karşısında bu millet,
Hoş geldin eyâ Gâzi-i serdar-ı hamiyet

Türk Milleti'nin bahtını rûhunda tutansın!
Türk yurdu değil millete, sen Türk'e vatansın!

Sen Türk'ü tanıttın koca Dünya'ya gazanfer
Mağlup iken olduk, senin azminle muzaffer.

Sâyende tebâh oldu taassupla cehâlet,
Bulduk hepimiz şimdi teceddütte saadet.

---

ri) için **Kemal Arıburnu**'nun yukarıda adı geçen eserine bakılabilir.

Her yaptığın iş hârikadır, her sözün âyet,
Kavmin olalım, sen bize, din eyle inâyet!

Din istemeyiz öyle Arap felsefesinden,
Gâzi! Bize bir din de yarat Türk nefesinden!..

Ali Hâdî

Böyle, bir fânî olan **M. Kemal Paşa**'yı ilâhlaştırmak mâhiyetindeki dalkavukluklar pek çoktur. Başta Ulus Gazetesi olmak üzere, ölüm günü nüshası ve müteâkip günlerin nüshaları bu gibi herzelerle lebâlebtir. Bunlardan bir-iki misal zikredelim:

Bir zamanlar Beylerbeyi'ndeki Bedevî Tekkesi Şeyhi olan **Nureddin Artam**'ın[526] **"Büyük Ata'ya"** isimli şiiri şu pespâye beyitle bitiyordu:

"Her zaman ırkıma büyük Baş Atam,
Tanrılaş gönlümde, tanrılaş Atam!.."[527]

aynı yerde meşhur meddah **Behçet Kemal Çağlar** ise, **"İzinde"** isimli uzun şiirinde:

"Hey Dünya! Yeryüzü! Sarsıl, yarıl, çök!..
Neysen bugün göster: Delin, boşan, gök,

---

526 1900 yılında Çengelköy'de doğmuş olan **Nureddin Artam**, 1933 yılında kemalist inkılâpların müdâfiîliğini yapmak üzere Ankara'ya gitmiş; sakalını traş ettirip başına melon şapka giyerek Hâkimiyet-i Milliye (Ulus) yazarı olmuş, daha sonra radyo konuşmaları ile meşhur olmuştur. Daima **"Şen ve esen kalınız!.."** ibâresiyle bitirdiği bu konuşmalarla kemalist inkılâpların halk tarafından benimsenmesini sağlamaya çalışmıştır.

Demokrasiye geçiş mevsiminde **Nureddin Sevin**'le birlikte **"Müslüman Çocuğun Din Kitabı"** adıyla binbir yanlış ihtivâ eden bir eser çıkarmıştır. (1949) Manzum ve mensur, risâle mâhiyetinde pek çok eseri mevcuddur.

527 11 Kasım 1938 tarihli Ulus Gazetesi.

Kendini yere çal, parçalan tarih.
Ey Timur, Attilâ, Yıldırım, Fâtih,
Alpaslan, İskender, Cengiz, Napolyon.
Ey evvelce ölen yüzlerce milyon
Kâfî değil, gökten muhayyel tavaf:
Kalkın mezarlardan, toplanın saf saf;
Doğrulun: Gelen eşsiz bir kahraman,
Doğrulun: Geliyor en büyük insan...”

dedikten sonra, şöyle devam ediyordu:

“Kaç yıldır Türkçeydi, Tanrı’nın dili;
İnsana ne ilâh, ne de sevgili
Ne de ana-baba aratıyordu:
Her an yaratıyor, yaratıyordu,
Birlikti gönüller ona îmanda
O ateş yanardı, her damla kanda...”[528]

M. Kemal Paşa’yı, birçok şiiri ile -hâşâ- ilâh mevkiine yükseltmiş olan **Behçet Kemal Çağlar**, daha sonra **Süleyman Çelebi**’nin meşhur **“Mevlid”**ini, O’na adapte ederek **“Bizim Mevlidimiz”** adıyla bir zamanların **“Halkevleri”** dergisi olan **“Yücel”**de yayınlamıştır. Kâh câmie, kâh da kiliseye mum göndermekle meşhur olan **Osman Ergin**, bu hâdise hakkın şöyle diyor:

*“**Atatürk**’ün meclisinde şiirleri okunmak bahtiyarlığına mazhar olan şâir **Behçet Kemal Çağlar**, **Süleyman Çelebi**’nin Mevlid’ini örnek edinerek **“Bizim Mevlidimiz”** adında yeni bir mevlid yazmıştır. Bu mevlidin kahramanı, **Muhammed** değil, **Atatürk**’tür. Bu, **Atatürk**’ün Mevlid manzûmesini sevdiğinden mi, yoksa edebî bir fantezi olsun diye mi? Hâsılı, ne maksadla şâir tarafından yazılmış olduğu anlaşılamıyor.*

---

528 12 Kasım 1938 tarihli Ulus Gazetesi.

غازی

[شاعری طرفندن دوره آلشام تورك
اوماغنده غازی یه مظاهر انشاد اولنمشدر]

چوق کورمه ، رکوع ایتمه ده تاریخده بو ملت
خوش کلدك أی غازی سردار حمیت !
تورك ماضیك بحتنی روحکده طوتالسك ؟
تورك یوردی دکل ملته ، سن تورکه وطنسك !
سن تورکی طانیندك فوجه دنیایه غضنفر
مغلوب ایکن اولدق سنك عزمکله مظفر
سایه کده نباه اولدی نعصله حهالت ،
اولدق یه نیمز شبه دی تحدده سعادت
هر بایدیکك ایش خارقه در ، هی سورك آیت
قومك اولالم ، سن بره ، دین ایله عنایت .
دین ایسته ویز اوبله غرب فلسفه سندن
غازی ! بزه یر دیده یارات تورك نفسندن !

علی هادی

Bu dalkavuknâmenin aslı

*Bu yeni Mevlid'e edebiyat ıstılahlarından «**nazîre**» de diyemeyeceğiz. Buna yeni terimlerden «**adapte bir eser**» demek daha doğru olacak. Fransızcada Adapter'in dilimizde karşılığı «**uydurmak**» olduğuna göre, bu mevlide «**uydurma mevlid**» diyebiliriz.*

*Yani **Behçet Kemal Çağlar**, yeni eserini **Süleyman Çelebi**'nin beş buçuk asır önce yazmış olduğu manzûmesine her mânâsıyla, her şekliyle uydurmak sûretiyle bu eseri ortaya çıkarmıştır demek daha doğru olur.*

Uydurmanın şeklini ve derecesini göstermiş olmak için mevlidinin baş tarafındaki dört beyiti ile genç şâirin mevlidinin o kadar beytini şöylece karşılıklı kaydediyorum:

"Allah adın zikredelim evvelâ / ***Millet** adın zikredelim evvelâ*
Vâcip oldu cümle işte her kula / *Vâcip oldu cümle işte **Türkler'e***

Allah adın her kim ol evvel ana / ***Yurdu halkın** her kim ol evvel ana*
Her işi âsân (kolay) **eder Allah ana** / *Her işi âsân eder Allah ana*

Bir gez Allah dese aşk ile lisân / ***Şevk ile Türk'üm** dese **bir dem lisan***
Dökülür cümle günâh misl-i hazan / *Dökülür cümle **hüzün** misl-i hezan*

İsm-i Pâk'in pâk olur zikreyleyen / *İsm-i pâkin pâk olur zikreyleyen*
Her murada erişir Allah diyen / *Her murada erişir **Türk'üm** diyen"*

*Genç ve lâik şâirin mısralarda yapmış olduğu değişiklikler, başka harflerle gösterilmiştir. Hatta bu tür değişiklikleri yapmakla kalmayarak Mevlid'in bahir denilen fasıllarında daha esaslılarını yapmıştır. Meselâ «**Velâdet**» bahrindeki değişiklikler şöyle başlar:*

Âmine Hatun Muhammed ânesi / ***Ol Zübeyde Mustafa'nın** ânesi*
Ol sedeften doğdu ol dür (inci) **dânesi** / *Ol sedeften doğdu ol dür dânesi*

Çünkü Abdullah'tan oldu hâmile / ***Gün gelip oldu Rızâ'dan** hâmile*
Vakt erişti hafta vü eyyâm ile / *Vakt erişti hafta vü eyyâm ile*

Hem Muhammed gelmesi oldu yakîn / ***Mustafa'nın** gelmesi oldu yakîn*
Çok alâmetler belirdi gelmedin / *Çok alâmetler belirdi gelmedin*

*Yine bu bahirde **Âmine Hatun**, **Muhammed**'i doğuracağı sırada **Süleyman Çelebi**'nin yanına geldiklerinden bahsettiği **Asiye**, **Meryem** ve hûrîlerden bir melek yerine lâik şâir:*

"Biri Yavuz, **biri** Fâtih, **biri** Timur **ânesi"**

*ni koymuş ve Miraç yeri olarak da gökleri değil, **Atatürk**'ün Samsun'a çıkışını almıştır.*

*Yine İslâm an'anesi göre **Hazret-i Muhammed**'in gökte, geçmiş peygamberlerle görüşmesine karşı adapte mevli-*

*dçi de **Atatürk**'ü geçmiş Türk şâirlerinden **Yunus**, **Seyrânî**, **Emrah** ve **Köroğlu** ile görüştürüp konuturmaktadır.*

*Bir de **Süleyman Çelebi**'nin Mevlid'inde her bahrin sonunda tekrarlanan:*

"Ger dilersiz bulasız oddan** (ateşten) **necât/Mustafa'ya Mustafa'ya es-salât"

*Yahud: **"Mustafa-yı bâ Kemâle essalât"***

*Veya: **"Atatürk'e Atatürk'e essalât"***

*Veya: **"Can verin, tek isteyin Türk'e hayat"***

*Veya: **"Can verin, tek isteyin halka hayat"***

*Veya: **"Azmedin de Türk'e râm olsun hayat"***

mısralarını kullanmıştır. Hâsılı eser, baştan başa bu türlü değişikliklerle, bu çeşit uydurmalarla ortaya konmuştur.

*Bu mevlidi, 91-92-93. sayısıyla neşreden **Yücel Mecmuâsı**, şu mütâlaayı yürütüyor:*

*«Arkadaşımız **Behçet Kemal Çağlar**, **Süleyman Dede**'nin aşk ve imanla sevdiği **Muhammed Mustafa** için yazdığı Mevlid'i -eski tâbirle- tanzir etmiş, aşk ve imanla sevdiği **Mustafa Kemal** için bir mevlid yazmıştır.*

Arkadaşımız, askerliği zamanında yazdığı bu mevlidi, bazı Türkmen köylerinde okumuş, kadınların ve ihtiyarların ağlaşarak dinlediklerine şâhid olmuştur.»

*Şâir **Süleyman Çelebi**'nin Mevlid'ini, bütün zuhaflarıyla, bütün imâleleriyle taklid etmiş ve aynı vezinde, köylülerin anlayacakları bir dille yazmış olduğu için o muhitlerde sevilerek dinleneceğinde şüphe edilemez. Ancak câmilere girecek midir? İşte burası şüphelidir!*

*Esâsen **Süleyman Çelebi**'nin mevlidine beş buçuk asırdan beri yüzlerce nazîre yapılmış ve bu nazîrelerin arasında dil ve edebiyat bakımından **Süleyman Çelebi**'ninkinden üs-*

*tün olanlar da bulunmuş olduğu hâlde, hiçbirisi onu geride ve gölgede bırakarak yerini alamamıştır. Öyle sanıyorum ki, lâik genç şâirimizin adapte mevlidi de **Süleyman Çelebi**'yi unutturamayacak, belki Türkmen çadırlarının ve köylerden yükselerek lâik bir müessese olan halkevlerinde ve Türk münevverleri arasında güler yüz bulacaktır.*

*Bu da bir muvaffakiyettir ve bu muvaffakiyette **Süleyman Çelebi**'nin de büyük bir hissesi vardır."*[529]

Hem nalına, hem mıhına bir üslupla nakledilen bir mel'anetin hikâyesi işte böyledir. Bu gibi ilâhlaştırma misâlleri sonsuzdur ve -denilebilir ki- zamanımıza kadar devam etmiştir. Bunlardan bazılarını **"Kemalist Destekli Tahrif Hareketleri"** başlığı altında müteâkip bölümde dikkatlerinize arz edeceğiz. Bu sebeple son olarak **Kemaleddin Kamu** nâm tâlihsiz müteveffânın **"Çankaya"** adlı şiirinden alınmış şu kıt'ayı dikkatlerinize arz edelim:

"Ne örümcek ne yosun
Ne mûcize, ne füsun,
Kâbe, arabın olsun
Bize Çankaya yeter!.."

Demek oluyor ki, yüzlerce emsâlinden sadece bir-ikisini zikrettiğimiz bu sapıklarca, **"Kemalizm"** ortadan kaldırılmak istenen dinin yerine ikame edilmek istenmiş; O'nun baş âmili **M. Kemal Paşa** da bazen **"ilâh"** ve bazen de **"peygamber"** mevkiine konulmuştur. Bu durumu, **Ş. Teoman Duralı** şöyle değerlendirmektedir:

"Haddizâtında Türk tarihinde ilk din devleti, Cumhuriyet Türkiyesi'dir. Ulu tapınak Akropolisi ve yurt sathına

---

529 **Osman Ergin**- Türkiye Maârif Tarihi, c: V, İstanbul, 1943, sh: 1531 vd.

*yayılmış irili ufaklı tümen tümen tâlî ibâdet yerleri, esmâ-i hüsnâsı, kitâb-ı mukaddesiyle ve aynı zamanda hadisleriyle peygamberlik görevini de üstlenmiş gözüken tanrı kılınmış kişi -ki, adıyla anılan dini, «**Kemalîlik**»- ve elverdiği bir kutsal makam dahî vardır. Bu «**kutsal makam**», «**derin devlet**»in başı yahud merkezi durumundadır. Bunun buyruk ile kumanda şemsiyesi altındaki zâbitâna «**ruhban zümresi**» diyebiliriz. Bahse konu zümreye "**iman**"ı, yaşayışı, tavır ve tutumu, demek ki, "**muâmelât**"ıyla yakın duran «**ruhban olmayanlar**» yani «**laique-civil**»ler dahî mümtazdır. Bu kategoriden olmayı reddedenlere gelince, **onlar «göbeğini kaşıyam inkârcı kaba kara budun»**, sol Kemâlîlerin deyişiyle, «**halk yığınları**»dır. Mü'min Kemâlî, küreselleştirilmiş Çağdaş İngiliz-Yahudi medeniyetine -kısaca «**Çağdaşlık**»a- merbut, giderek kuldur. O, kendini, Çağdaş İngiliz-Yahudi Medeniyeti'nin temel belirleyicisi olduğu sanılan "**akl**"ın yarattığı kanısındadır. Bununla birlikte, akla-mantığa ziyâdesiyle uyduğu söylenemez. Filvâkî doksan yıla yakın geçmişiyle «**Kemâlî Din**», Türk Milleti'nin uyuşturucu-aptallaştırıcı afyonu olmuştur."*[530]

b-Kemalizm'in Tarih Tezi

Kemalist tahrifin üç vechesi vardır: Din, dil ve tarih!.. Bunlardan son ikisi, aslî gâye olan dini tahrifin gerçekleşmesine yardımcı olmak üzere kullanılmıştır. Ancak bunların da kemalist inkılâplar başlamadan önce gerçekleştirilmiş olan bir hazırlık safhası vardır.[531]

Gerçekten Osmanlı'nın yıkılış hengâmında azınlıkların

---

530 **Ş. Teoman Duralı**- a.g.e., sh: 132.

531 "***Gâzi Paşa**, uzun senelerden beri bütün münevverlerin ateş ve îmanla beslediği emelleri tahakkuk ettirdi.*" Bkz: **Abdullah Cevdet**- "**Gâzi**'nin Köşkünde" isimli makale, İçtihad, s: 194 (15 Kânun-i evvel 1925), sh: 3813.

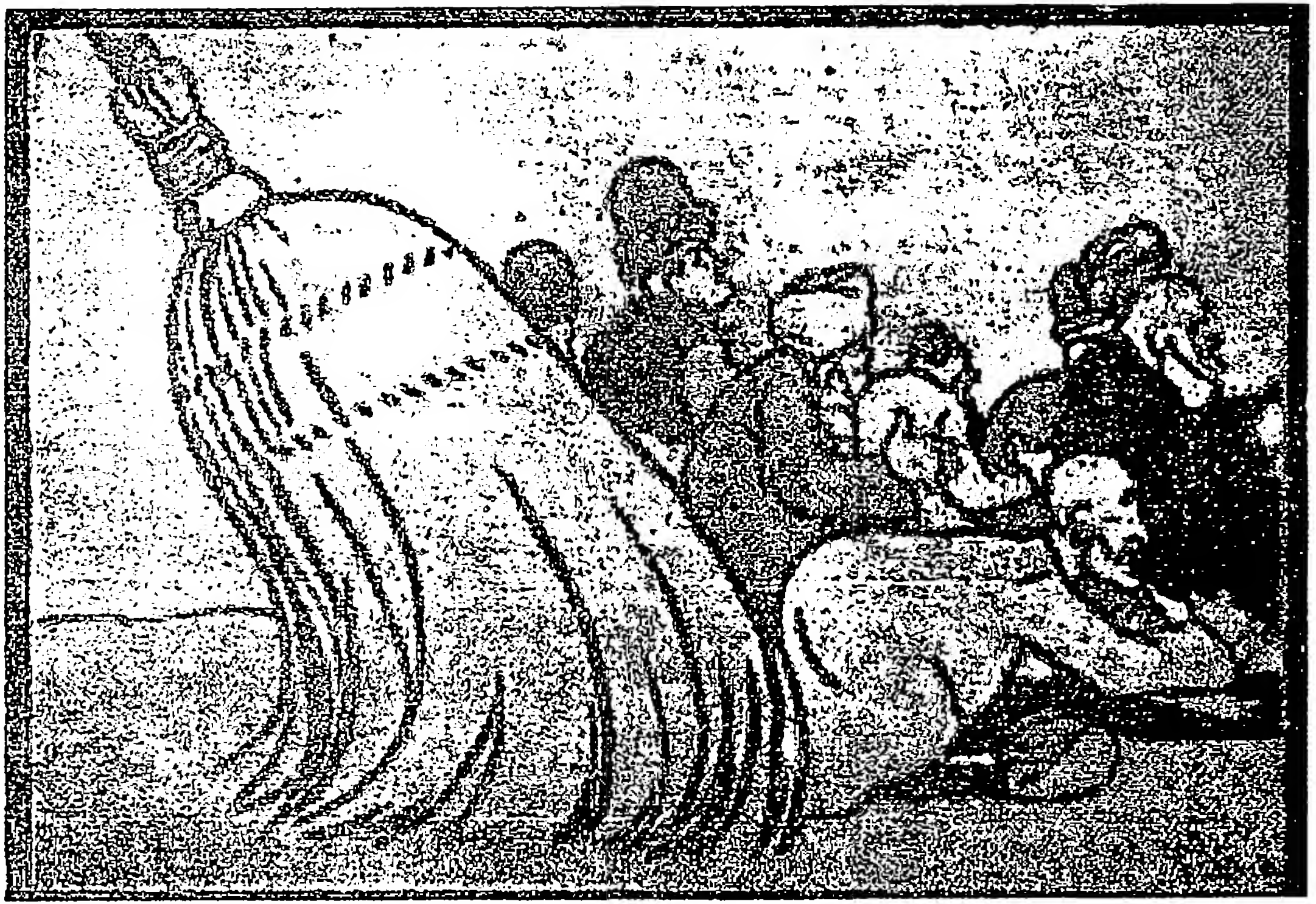

Cumhuriyet'in ilk yıllarında din âlimleri ile alay eden binlerce karikatürden biri

kendi milliyetlerini dâvâ etmelerine karşı bir aksülamel (reaksiyon) olarak ortaya çıkmış bulunan **"Milliyetçilik"** cereyanı, Kemalistlerce **"ırkçılık"** sûretine inkılâb ettirilerek belli başlı dâvâlardan biri hâline getirilmiştir. Kemalizmin altı esas umdesinden (prensibinden, yani **"altı ok"**tan) biri olarak **"Milliyetçilik"** sûretinde isimlendirilen bu dâvâ, bir **"kültür milliyetçiliği"** şeklinde benimsenmiş olsaydı, içine dinin bütün içtimâî tezâhürleri de gireceği için mahzurlu olmazdı. Lâkin bu görüş, İslâm'ın şiddetle men ettiği **"Irkçılık"** sûretinde benimsenince, dinin bundan zarar görmesi kaçınılmaz bir hâle geldi.

Her büyük içtimâî değişikliklere âmil olanlar, kendi zuhurlarını haklı gösterebilmek için tarihî hâdiseleri kendi postulaları, yani münakaşasız kabul ettikleri prensiplerle yeniden değerlendirirler. Kemalizm de bunu yapmış, büyük Türk tarihini **"ırkçılık"** miyarı ile değerlendirmeye kalkışmıştır. Bunun bir sebebi de -hiç şüphesiz- ortadan kaldırılmak istenen dinin yerine yeni bir şey koymak ihtiyacı idi.

Ruşenî Barkın'ın **"Din Yok, Milliyet Var!"** isimli kitabının kapağına, **M. Kemal Paşa, "Bravo!.. Âferin!.."** yazmıştır.[532]

Bin yıldan beri:

"-Elhamdülillâh, müslümanım!" diyerek kendini islâmî bir hüviyetle tanıtmış olan bri millete:

"-Ne mutlu, Türk'üm diyene!.." dayatmacasını, başka türlü izah mümkün müdür?! Hem de **"Ne mutlu bana ki, Türk'üm!.."** demek varken, ancak **"Türk olmayanın hasretini ifade edecek tarzda", "Ne mutlu Türk'üm diyene!"** yani **"diyebilene!"** sûretinde vârid olan ifade, acaba sırf bir ifâde hatası mıdır?!

Bu maksatla Tarih Kongreleri toplandı. Bu kongrelere

---

532 Bkz: 2000'e Doğru Dergisi, s: 8, İstanbul, Şubat 1987.

katılan daha çok Türkçülükle temâyüz etmiş **Zeki Velidi Togan, Yusuf Akçora, Ahmed Câferoğlu, Sadri Maksudi** ve emsâli hatipler, ortaya yeni yeni tezler attılar.[533]

Türkler'in Orta Asya'da başlamış şanlı bir tarihleri olduğu, sonra da bu medenî topluluğun ortaya çıkan bir kuraklık sebebiyle umûmî bir muhâceretle Dünya'nın dört bir bucağına dağıldığı[534] gibi iddiâlarla iktifâ edilmeyip sarı ırktan olan Moğollar'a varıncaya kadar aslen türk oldukları iddiâ edilmedik bir kavim bırakılmadı. Hele hele **"Cengiz"** ve **"Hülâgu"** gibi İslâm düşmanı şahsiyetlerin millî mefâhir meyânına dâhil edilmeleri, gerçekten cinnetten farksız bir budalalıktı.

Bu görüşleri geliştirip yaygınlaştırmak için **"Türk Tarih Kurumu"** adıyla bir müessese ihdâs edildi. Burada toplananlar ilk mektepten lise son sınıfına kadar mekteplerde okutulmak üzere yeni tarih kitapları yazıldı. Meselâ 1933 senesinde basılıp ilkokulların beşinci sınıfında okutulan **"Tarih"** kitabının 24. sahifesinde:

*"**Mehmed**'in koyduğu esasların toplu olduğu kitaba «**Kur'ân**» denir."*

91. sahifesinde ise:

*"**Muhammed**, uzun zaman yaptığı tefekkürâtının mahsulü olan âyetleri, lüzum gördükçe halka anlatırdı."* gibi hezeyanlar mevcuddu.

Lise tarih kitapları ise, böyle hezeyanların müteaffin (kokuşmuş) bir çöplüğü mesâbesindeydi.

Solcu bir derginin (2000'e Doğru) bu kitaplardan yap-

---

533 Tafsîlât için bkz: Birinci Tarih Kongresi, Konferanslar-Münâkaşalar, Ankara, 1932.

534 İlk mektepte okurken sınıfımızda, üzerinde **"Türkler'in Ana Yurdu ve Göçleri"** yazılı büyük bir haritanın dâimî bir sûrette asılmakta olduğu hâlâ hâfızamdadır.

tığı sayfalar dolusu iktibasa âid değerlendirmenin pek az bir kısmını arz ederek bu bahse son verelim:

*"... **Muhammed** de başlangıçta diğer Araplar gibi cinlere inanıyordu. Cinlerin şâirlere şiir ilhâm ettikleri kanısında idi. **Muhammed**'in **İsa** ve **Musa** dinlerine dâir öğrendikleri de bu inancını kuvvetlendirmişti. **İsa**'ya atfolunan mûcizelerin çoğu cinleri tard etmekten ibâretti. **Muhammed** dahî bütün cinleri, şeytanlarla bir tuttu. Fakat **Muhammed** diğer yandan doğanın üstünde bir kuvvetin ilhâmlarına mâruz kaldığına inandı." **Atatürk** devamla, "**Muhammed** ilhâmlarını cinlerden almadığını ve fakat cinlerden yüksek olan Allah'tan aldığını söyler." diyor.*

***Muhammed**, **Atatürk**'e göre, "Herhâlde şiddetli bir heyecana uğramıştı."*

***"Kur'ân Sûrelerine"** gelince, **Atatürk**'e göre, onların da bir açıklaması vardı. Bu sûreler, "**Muhammed**'e açık semâda peydâ olmuş bir şimşek gibi günün birinde, birdenbire bir taraftan inmiş değillerdi. **Muhammed**'in söylediği sûreler, uzun bir devirde, dînî düşüncelerinin ürünü olmuştu. **Muhammed**, bu sûrelere birçok çalıştıktan ve incelemeler yaptıktan sonra edebî bir şekil vermişti."*

***Atatürk**, İslâmiyet'in doğuşunu araştırırken, yalnız **Muhammed**'in kişiliği üzerinde durmayı yeterli bulmuyor, asıl toplumsal gelişmeye, kendi deyişiyle "**Muhammed**'in faaliyet alanını oluşturan kavmin durumuna" dikkat yöneltiyordu. "Toplum, **Muhammed**'in ilk telkinlerini ağır bir gelişmeyle düzeltmiş ve genişletmişti."*

*Görüldüğü gibi **Atatürk**, Kur'ân sûrelerini, Allah kelâmı olarak değil, **Hazret-i Muhammed**'in inceleme ve düşüncelerinin ürünü, söylediği edebî sözler olarak görüyordu. İslâmiyet de gökten inmemiş, fakat toplumsal bir gelişmenin*

Milliyet
Halk Gazetesi
PAZAR 7 ARALIK 1913

HER DERDE ÇARE: ATATÜRK BÜSTÜ

LEVENT'TE

OKMEYDANI'NDA

AKSARAY'DA

OTOGARDA

Putlaştırmadan zaman zaman kendileri de böyle şikâyet ediyorlar!.

sonucunda doğmuştur."[535]

M. Kemal Paşa'nın kendi el yazılarını kullanarak O'nun böyle sayfalar dolusu inkâr mâhiyetindeki sözünü iftiharla dergilerinde yer verenlere bir şey olmadığı hâlde, bu yazıların **Üstad Bediüzzaman**'ın **"Beşinci Şuası"** ile mukayeseli bir sûrette, üstelik kendi adını ketmedip **"Şemseddin Güler"** adıyla yayınlayan[536] bir müslüman, fâil-i meçhul bir cinâyetle ortadan kaldırılmıştır!..

c-Kemalistlerin Lisân Tezi

Kemalist inkılâpların temel umdesi olan **"lâiklik"**, Dünya'nın hiçbir yerinde görülmemiş olan bir sûrette, sadece devleti değil, milleti de islâmsızlaştırma mâhiyetinde telâkkî edilmiş ve o şekilde tatbik edilmiştir.[537] Bu istikametteki dînî eğitim ve öğretimin yasaklanması, tekkelerin kapatılması, yazı ve takvim değişikliği ile lisân inkılâbı içinde en müessir

---

535 a.g.d., sh: 15-16.

536 **Şemseddin Güler**- Beyaz Kitap, İstanbul, 1999.

537 **Peyami Safa, "Medeniyetçilikten doğma inkılâp hareketleri"** olarak vasıflandırdığı bu hamleleri, altı madde hâlinde şöyle sıralamıştır:

*"**Medeniyetçilikten doğma inkılâp hareketleri***

1-Lâikliğe âid bütün inkılâp hareketleri

a)Din ile Dünyanın ayrılması ve meşîhatın ilgâsı,

b)Medreselerin ve şer'î mahkemelerin kapanması,

c)Tekkelerle zâviyelerin kapatılması,

d)Mekteplerden din derslerinin kaldırılması,

e)Dînî hukukun ilgâsı ve Avrupa hukukunun kabulü (Medenî Kanun)

f)Kaçgöçün, poligaminin kaldırılması.

2-Lâtin Harfleri

3-Şapka

***4-Dâru'l-Elhân'da alaturka kısmın ilgâsı.** Yalnız garb mûsikisi öğreten konservatuarın tesisi.*

5-Garb takviminin, İngiliz haftasının ve Pazar tatilinin kabulü.

6-Bütün garb muâşeret ve kıyafetlerinin resmîleşmesi." (Bkz: **Peyami Safa**- a.g.e., sh: 92 vd)

olan Lâtin asıllı alfabeye geçiştir. Ancak gerek bu harf değişikliği meselesi[538] ve gerekse onunla istihdaf olunan (hedef-

538 **Dr. Ahmed İshak Demir**- a.g.e.'nin sh. 35 ve devamında bu hususlaki faaliyetin kronolojisini şöyle göstermiştir ki, ehemmiyetine binâen bu uzun notu aynen iktibas ediyoruz:

*"İlk kez 1862'de **Mehmed Münif Paşa**, elifbâda bir reformdan söz ederse de (**Lewis**- The Emergence of Modern Turkey, sh: 427) bu dönemlerde Arap harflerinin ıslâhını savunanlar çoğunluktadır. (Geniş bilgi için bkz: **Fevziye Abdullah Tansel**- Arap Harflerinin Islâhı ve Değiştirilmesi Hakkında İlk Teşebbüsler ve Neticeleri (1862-1884), Belleten, XVII/66, (Nisan 1953), sh: 223-249)*

*II. Meşrûtiyet döneminde Lâtin alfabesini savunanlar artar. **Cenab Şehâbeddin, Kılıçzâde Hakkı, Hüseyin Câhid, Celâl Nûri** gibi (**Başgöz**- Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı, sh: 80). Hattâ **Hüseyin Câhid**, I. Dünya Savaşı sonrası kabinede:*

*"-Lâtin harflerini kabul etmek için Maârif Bakanlığı'nı kabul edebilirim." der. (**Hüseyin Câhid**- Siyasal Anılar, sh: 242)*

*Aleyhte bulunanlar azınlıktadır. Dârulfünun hocalarından **Avram Galanti**, Arap harflerinin terakkîye mâni olmadığını ileri sürmek cesaretini göstermiştir. (**Cemil Meriç**- Kültürden İrfana, İstanbul, 1986, sh: 133) **Galanti**, bu görüşünü yayınladığı eserine isim yapmıştır: **"Arabî Harfleri Terakkîmize Mâni Değildir"**, İstanbul, 1927, 60 sayfa)*

***Celâl Nûri** değişikliğin âni olmaması gerektiğini, böyle olursa geçmişle gelecek arasında bir kopuş olacağını savunur. Tedrîci olmalı, kütüphânelerimiz kapanmaya mecbur olmadan yeni eserler basılır, klâsikler yeniden neşredilir, böylece bir lisân kopukluğuna meydan verilmez fikrinde (**Celâl Nûri**- Türk İnkılâbı, sh: 176) ise de tatbikat tam korktuğu gibi olur.*

*Harf inkılâbından önce İçtihad ve Akşam gibi yayın organlarında destekleyici yazılar çıkar. Akşam: **"Lâtin Harfleri Menşe' İtibariyle Bizim Harflerimiz Demektir"**; İçtihad: **"Son Darbe-i Tahlis: Harflerimiz"** gibi. (Geniş bilgi için bkz: **Cevdet Hanioğlu**- sh: 393; **Zürcher**-Modernleşen Türkiye'nin Tarihi, sh: 273-275; **Tunçay**- Tek Parti, sh: 230)*

*Meclis başkanı **Kâzım (Özalp)**, "bu değişikliğin bir reformdan öte anlam taşıdığını söyler: Bu, bir kültürden diğer bir kültüre geçiştir." (**Sherrill**- **Gâzi Mustafa Kemal**, sh: 206)*

***Fuad Köprülü** de aynı kanaattedir:*

"Bir milletin eski alfabesini bırakıp yeni bir alfabe kabul etmesi, eski bir kültür dâiresinden çıkıp yeni bir kültür çerçevesi içine girmesi demektir. Biz, Arap alfabesini bırakmakla orta zaman Şark kültüründen silkinip muâ-

lenen) gâyenin gerçekleşmesinde ona yardımcı ve esaslı bir

---

*sır Garp kültürü dâiresine girmek irâdesini göstermiş oluyorduk. (**Fuad Köprülü**- Alfabe İnkılâbı, Ülkü, XII/67, (Eylül 1938), sh: 2)*

Cemil Meriç, hedefin İslâmiyet'ten kopma olduğunu söyler ve Arap harflerinin terakkîye mânî olduğunu ileri sürenler, Avrupa'nın bizi yok etmeye karar vermiş yazarlarıydı. İslâmiyet'e düşmandılar. Bu bedbaht telkinleri Abdullah Cevdet gibi Batı kültürüyle sermestleri "Elbise değiştirir gibi harf değiştirmemizi" teklife yöneltti. (Cemil Meriç- Kültürden İrfana, sh: 391)

***Abdullah Cevdet**, Lâtin harfleri hakkında: "Bizim şark'tan ayrılıp Garp âile-i medeniyetine idhal edilmemiz, ancak bu idrâk ve tenvir âletini kabul etmemize mevkuftur." der. (**Abdullah Cevdet**- Lâtin Harfleri Meselesi, İçtihad, s: 240 (15 Teşrîn-i evvel 1927), sh: 4583)*

*"Arap harfleri, Türkçe'nin inkişâfına mâni olmuştur. Nitekim Arap metafiziği de Türk'ün inkişâfına mâni olmuştur. Türk istiklâl-i tâmmını iktisab etmek ve Avrupa âile-i mileline girmek, cemiyet-i beşeriyenin müstakil bir uzvu olmak için Arap harflerinden, Arap tabiiyet-i mânevisinden kurtulmalıdır. Lâtin harfleri, Türk'ün aslı olan Hititler'in harfleridir. Dolayısıyla Türklerin millî harfleridir denilebilir. (**A. Cevdet**- "Lâtin Harfleri Hakkında", İçtihad, s: 204, (16 Mayıs 1925), sh: 3973)*

*"Mevcud eserler ne olacak? Mevcut âsârın pek az olan değerlilerini, Yeni Türk harfleri ile bastırmak büyük bir iş değildir. Değersiz kitapları alâ hâlihî bırakırız. Zaten muhafaza olunmaya lâyık kitaplarımız pek mahduddur. Yeni harflerin kabulü sâyesinde fâidesiz ve ekseriyâ muzır olan kitapları mürûr-i zamanla artık okuyabilecekler bulunmayacaktır. Bu ise, ırkımız için büyük bir kâr olacaktır." (**A. Cevdet**- Lâtin Harfleri Hakkında, İçtihad, s: 204, (16 Mayıs 1925), sh: 3975)*

*Hattâ Lâtin harflerinin kabulü, inkılâbımızı nâkıs olmaktan kurtaracaktır." (**A. Cevdet**- "Büyük Millet Meclisi'nin Açılması Münâsebetiyle **Gâzi Paşa** Hazretleri'nin Nutku", İçtihad, s: 216, (15 Teşrin-i Sânî 1926), sh: 4160)*

***Celâl Nûri**, Lâtin harfleri pek tabiî, hem de Türk dilinin yazılmasına pek uygundur. Bu harflerin kabul edilmemesi için serd olunabilecek veya olunan itirazlar o kadar âdîdir ki, münâkaşasına bile tenezzül etmeyiz, der. (**Celâl Nûri**- Mukadderât-ı Tarihiyye, İstanbul, 1330, sh: 86)*

*Buna rağmen o eski zor yazılıp okunan harfler zamanında "her çıkan eserin üç bin kadar okuyucusu olurdu. Şimdi o da yok!" diyerek itirafta da bulunur." (**Celâl Nûri**- Fikir Kuraklığı, İkdam, 25 Eylül 1929'dan naklen **Durukan**, Türkiye Nasıl Lâikleştirildi?, sh: 414)*

hamle olan lisân meselesinin[539] daha önce uzun bir hazırlık safhası olduğu unutulmamalıdır. Bununla beraber lisâna müdahale harf değişikliğinden önce ve en erken telaffuz edilen bir inkılâp hareketidir.

Gerçekten **M. Kemal Paşa**, 1922 başında Balıkesir'de

---

539 **"Lisânı sâdeleştirme hareketi"** halkın lisânı ile münevverin lisânını birbirine yaklaştırmak sûretinde, II. Meşrûtiyet'i müteâkiben Selânik'te yayınlanmaya başlayan **"Genç Kalemler"** Dergisi'nde gayr-ı resmî bir hareket olarak ortaya çıkmıştı. Zira bu, Türkçüler'in dâvâlarından biriydi. Bu husuta **Fâlih Rıfkı Atay** şöyle demektedir:

*"Halkçılığın ilk dâvâsı, dili anlayışına yaklaştırmak, yani konuşma dilini esas tutmaktır. Halkçı **Ali Suavî**, bu dâvâyı en iyi kavrayanlardan biri idi.*

*Edebiyat-ı Cedîde, sanat tarihimize edebiyat anlayışında bir ilerleme getirdiği kadar, dil bakımından bir gerileme olmuştu. Sâdeleştirme akımı bu yüzden 1908 meşrûtiyeti Türkçülüğü'ne kadar bir yana atılmıştır. Sâdeleştirmeciler «**Avam**» sayılmıştır. Meşrûtiyetten sonraki Fecr-i Âti mektebi de Edebiyat-ı Cedide'nin bir devamı idi. İlim dalı tâ başlangıçtan beri harekete zaten yabancı kalmıştı. Her yerde olduğu gibi, bizde de sadeleşme veya Türkçeleşme, ne derseniz deyiniz, dil dâvâsını halletmekte edebiyat, kılavuzluk etmeli idi.*

*Selânik'te çıkan «**Genç Kalemler**» dergisi dil meselesine yeni bir canlılık verdi. Bu mecmua Türkçeleşmenin başlıca bir-iki esasını da ortaya atmıştı. «Bir dil, yabancı bir dilden kelime alabilir. Kaide alamaz. Konuşma dilinde Türkçesi olan kelimenin, Arapça ve Farsçasını kullanmamalıyız.*

*«**Genç Kalemler**» yabancı kaidelerle kurulup da kullanma diline yerleşen birtakım şekillerin «**klişe**» olarak kalabileceği fikrini de tutuyordu. «**İlim**» Türkçenin malı olacaktı. «**Âlim**» sözü de klişe olarak dilde kalabilirdi. Fakat «**ulemâ**» dememeli, «**âlimler**» demeli idik. Arap ve Fars terkiplerini ve tasriflerini artık bırakacaktık. «**Nazar-ı dikkat**» gibi kullanma diline girmiş olanları klişe sayacaktık.*

*«**Genç Kalemler**»in sanat ve edebiyat tarafı câzibeli değildi. Hele Türkçe'nin Osmanlıca'ya üstün olduğunu anlatmak için **Tevfik Fikret**'in aruzla yazılmış bir şiirini, hece vezni ile sâdeleştirmek gibi zevke aykırı ve ancak dâvânın aksini isbat edici örnekler, bütün hareketi gülünç kılıyordu.*

*«**Türk Yurdu**» ve daha sonra «**Yeni Mecmua**», Türkçeciliği, yeni edebiyat nesillerinin dâvâsı hâline getirdi."* **(Fâlih Rıfkı Atay-** Çankaya, sh: 471)

halkla yaptığı göçrüşmede aynen şöyle söylemiştir:

"-Hutbeler hakkında îrad edilen sualden anlıyorum ki, bugünkü hutbelerin tarzı milletimizin hissiyât-ı fikriyyesi ve lisânı ile ve ihtiyâcât-ı medeniye ile mütenâsib görülmemektedir.

....

Çünkü her şey açık söylendiği zaman halkın dimağı hâl-i faaliyette bulunacak, iyi şeyleri yapacak ve milletin zararına olan şeyleri reddederek şunun veya bunun arkasından gitmeyecektir. Ancak millete âid olan işleri milletten gizli ettiler. Hutbelerin halkın anlayamayacağı bir lisânda olması ve onların da bugünkü icâbât ve ihtiyaçlarına temas etmemesi, ***"Halife"*** *ve* ***"Padişah"*** *nâmını taşıyan mistebidlerin arkasından köle gibi gitmeye mecbur etmek içindir. Hutbeden maksad, ahâlinin tenvir ve irşâdıdır, başka değildir. Yüz, ikiyüz, hattâ bir sene evvleki hutbeleri okumak insanları câhil ve gaflet içinde bırakmak demektir. Hutebânın (hatiplerin) her hâlde nâsın kullandığı lisânla görüşmesi elzemdir. Geçen sene Millet Meclisi'nde irad ettiğim bir nutukta demiştim ki, «minberler halkın dimağları vicdanları için bir menba-ı feyz menba-ı nûr olmuştur. Böyle olabilmek için minberdlerden aksedecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması ve hakâyık-ı fenniye ve ilmiye mutâbık olması lâzımdır. Hutebâ-yı kiramın ahvâl-i siyâsiye, ahvâl-i içtimâiyye ve medeniyyeyi her gün tâkip etmeleri zaruridir. Bunlar bilinmediği takdirde halka yanlış telkînât verilmiş olur. Binâenaleyh hutbeler tamamen Türkçe ve icâbât-ı zamana muvâfık olmalıdır ve olacaktır!.."*[540]

Hâlbuki hutbenin Türkçe olması bir bid'at, yani tahriftir. Zira Cuma namazının farzı aslında dört rekâttir. İkisi hutbeye sayılır. Bu sebeple hutbe, namazda bulunulduğu

---

540 **Gâzi Mustafa Kemal Paşa** İzmir Yollarında, sh: 95 vd.

şekilde dinlenir. Bugün birçok husus gibi bu da tamamen unutulmuştur. Artık arabiyyü'l-ibâre hutbe okuyan hatip kalmadığı gibi, hatipler âdeta konferans vermektedirler. Eskiden **"Cuma vâizliği"** vardı. Dînî nasihat, cumadan evvel ve tabiatıyla Türkçe olarak icrâ edilirdi. Cumanın tâtil günü olmaktan çıkarılmasıyla bu da aşağı-yukarı ihmale uğradı. Vaaz, artık hutbe ile yapılıyor. Bunu -belki- ekserî cemaatin sırf Cuma günü câmilere gitmesi sebebiyle hoş görmek kaabildir. Fakat Diyânet'in yazıp gönderdiği bazı hutbelerdeki **M. Kemal Paşa** medhiyesi gibi dinin özüne aykırı sözleri hoş karşılamak aslâ mümkün değildir.

Türk Milleti, İslâmiyet'i kabulden sonra batıya yöneldiği için bazı islâmî tâbirler, dilimize Acemceden geçmiştir ki, bunların en meşhuru **"namaz"** ve **"abdest"**tir. Hattâ gündelik konuşmada mevcud birçok kelime de böyledir: **Çanak** (aslı çenak), **merdiven** (aslı nerdüban), **gül** (aslı gul), **bülbül** (aslı bolbol), **ayna** (aslı âyine), **dürbün** (aslı dûrbîn) gibi bu hususta zikre değer onbinlerce kelime mevcuddur.

Arapça'ya gelince ondan Türkçe'ye giren kelimelerin kaahir ekseriyeti, dînî bir zarûretle alınmıştır. Bunlar hiç şüphesiz islâmî tefekkür ve tehassüsün nescini (dokusunu) teşkil ederler. Kemalistlerin, onları, millî hâfızadan silme gayretlerinin temel sâikı da budur!.. Bunu böyle bilerek bu menhus (uğursuz) cereyâna karşı çıkmamak islâmî şuur zafiyetinden başka bir şey değildir. Zira **Hayreddin Karaman**'ın isâbetle ifade ettiği gibi, **"Din, dilde yaşar!.."**[541]

Peki, güzel Türkçemizin birtakım İslâm düşmanalrınca bugünkü acıklı duruma düşürülmesi neden ve nasıl gerçekleşti?! Bunu da onların kendi ifadeleri ile gösterelim:

*"Türk inkılâbının en parlak cephelerinden biri de **Atatürk**'ün bizzat eline aldığı ve başardığı dil inkılâbıdır.*

---

541 Bkz: Anonim- Türkçe'nin Müdâfaası, İstanbul, 2008, sh: 325.

*Dünya'nın en güzel ve en zengin dili olan Türkçemiz'in eski devirlerde bir taraftan Şark tesirleri altında kalarak yeni medeniyet ve bilgi inkişâflarına ayak uydurmamış, bir yandan halk konuşma diliyle yazı dili arasında büyük bir uçurum husûle gelmiş olması Türk kültürünün ilerlemesine ve halk arasına yayılmasına çok büyük engel olmuştur. **Atatürk**'ün başardığı harf inkılâbı ile Türkçe'yi en kolay yolda okumak ve yazmak imkânı elde edilince sıra dil inkılâbına gelmişti. Türk harflerinin kabulü ile beraber okullarımızdan Arapça ve Farsça dilleri de kaldırıldı. Ve Türk çocuklarının bu dillerle ilgisi kalmadı. Türkçe gittikçe halk konuşma diline yaklaştı ve bünyesine uymayan birçok yabancı kelimelerden kurtarıldı.*

__Atatürk__'ün yüksek himâyeleri ve yüce direktifleri altında 1932 Temmuzunda kurulan Türk Dil Kurumu, o vakte kadar fakir sanılan Türk Dili'nin ne zengin bir varlık hazinesi olduğunu ortaya çıkaracak geniş ve şümullü bir program altında çalışmaya başladı. Türk Dil Kurumu, halk dilinde yaşayan Türkçe kelimeleri derletti. Bunun için Söz Derleme Kılavuzu ile derleme fişlerini hazırlattı ve büyük bir kısmı öğretmenlerimizden mürekkep olan derleyicilere dağıttı.

*1933 yılının ilk ayında başlayan derleme faaliyeti neticesinde 16 ay içinde Kurum merkezinde 129.792 fiş toplandı. Bu fişler, İstanbul Üniversitesi'nde lise ve ortaokul Türkçe ve edebiyat öğretmenlerinden mürekkep bir heyet tarafından taranarak bunlardan dilimizdeki sözlere karşılık olabilecekleri ayrıldı. Diğer taraftan Kurum, yerli-yabancı yazma, basma yüzelli kadar kitabı da ayrıca taratttı. Bu taramaların neticeleri Kurum tarafından **"Osmanlıca'dan Türkçe'ye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi"** adlı olarak bir Derleme Dergisi neşrine başlandı.*

Türk Dil Kurumu okullarımızda okutulan kitaplarda

yabancı dillerden alınan terimleri öğretmekte ve kavramakta Türk çocuklarının uğradığı güçlükleri dikkate alarak, bilhassa bu derslere âid terimlerin Türkçe karşılığını tesbite başladı. Ve 1937-1938 ders yılında ilk ve ortaöğretim matematik, fizik, kimya, mekanik, biyoloji, botanik ve jeoloji terimlerini ayrı ayrı broşürler hâlinde neşretti. Bu derslerin tesbit edilen terimlerinin sayısı 4062'dir. Bakanlık bu terimleri derhal okullara ta'mim ederek ilgili derslerde okutulmasını bildirmiş, bir taraftan da bu derslere âid bütün kitapları yeniden bu yeni terimlerle bastırmıştır. 1938-1939 ders yılında bütün okullarımızda sözü geçen derslerde yeni terimlerle basılmış olan kitaplar okutulacaktır. Kurum, diğer ilimlere âid terimleri de tesbit ettirmekte olduğundan bunlar bitince ayrıca okullara tamim edilecektir.

*Türk Dil Kurumu, ayrıca bütün Türk lehçeleri varlıklarını içinde toplayacak bir «**Türk Lehçeler Lügatı**» ile Türkiye Türkçesi'nin bütün varlıklarını, bugünkü ve dünkü anlamları ve kullanış örnekleriyle içine alacak bir büyük Türk Kamusu için hazırlıklar yapmakta, Türk lehçelerinin mukayeseli grameri için de malzemeler toplamaktadır.*

*Türk Dil Kurumu'nun meşgul olduğu en mühim meselelerden biri de Türk Dili'nin bütün İndo-öropeen ve semitik denilen dillerle münâsebetlerinin ilmî sûrette tetkikidir. Bütün bu çalışma ve araştırmalar, Türk dilciliğini Yeryüzü kültür dillerinin ana kaynağı üzerinde yepyeni ve Güneş kadar parlak bir teoriye götürmüştür. Türk Tarih tezinden hareket noktasını alan ve «**Güneş Dil Teorisi**» adını taşıyan bu teori, dilin ve dillerin orijini bahsi gibi bugüne kadar Garp Âlemi'nde aydınlatılmamış olan ağır ve mühim bir ana lengüistik meselesini bütün vuzûhu ile aydınlatmıştır. İndo-öropeen ve semitik adı ile anılan dil gruplarının bugüne kadar karanlık kalan orijininin ilkel Türk Dili'nin ana koynunda olduğunu*

isbat eden teori İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda 1936 tarihinden toplanan Antropoloji ve Prehistorik Arkeoloji Arsıulusal 17. Kongresinde, 1937 Eylül'ünde gene Dolmabahçe Sarayı'nda toplanan İkinci Türk Tarih Kurultayı'nda Türk ve yabancı dil bilginlerinin önünde izah edilmiş ve hepsinin geniş ilgisini ve takdirini kazanmıştır.

Güneş-Dil Teorisi, ilk kültürel ses dilinin Güneş Kültürüyle ilgili olarak neolitik medeniyetin ana kaynağı olan Orta Asya'da doğduğunu ve Güneş anlamına gelen ilk net insan sesinin de "sağ" ana kökü olduğunu ortaya koymakta ve ana kökten vokal ve konson değişmeleriyle vücud bulan bütün prensipal köklerde hep Güneş anlamı ile ondan çıkan konkre ve abistre mânâları bulunduğunu meydana çıkarmaktadır. Kök hâlindeki ilk fonemlere sonradan katılan ve zaman ile ek hâlini alan ikinci, üçüncü, dördüncü... ilh. Fonemlerin konsonlarındaki mânâları da yedi kategoride toplayan teori, bu esaslara dayanarak bütün kültür dilleri kelimelerinin ana Türk Dili'nden çıktığını büyük bir açıklıkla isbat etmektedir.

İndo-öropeen diller üzerinde Garp Âlemi'nde asırlardan beri yapılmış olan araştırmaların ortaya koyduğu kök adı verilmiş ipotetik şekiller, Türk Dili'nin zengin kaynaklarında araştırılınca canlı kelimeler hâlinde bulunmakta, bu da millî Türk dil tezinin ne kadar hakikate uygun olduğunu te'yid etmektedir. Ankara Tarih, Dil ve Coğrafya Fakültesi'nde de Türkoloji tedrîsâtının mihverini teşkil eden Güneş Dil Teorisi yalnız kelime ve terim araştırmalarını kolaylaştırmakla kalmayarak Yeryüzü lenguistik Dünya'sına da yeni ve geniş bir ufuk açmaktadır.

*En büyük ilhâmını ve çalışma metodunu **Atatürk**'ün yüksek dehâsından alan Türk Dil Kurumu'nun 1932'den beri İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda topladığı birinci, ikinci ve üçüncü Dil Kurultayları'na bütün Türkçe ve edebiyat*

öğretmenlerimiz iştirâk ederek Türk ve yabancı mütehassısların verdikleri ilmî konferanslardan istifade etmişlerdir. Dil Kurumu'nun bütün neşriyâtı öğretmenlerimize ayrı bir istifade kaynağı olmaktadır."[542]

Hiçbir ilmî esasa dayanmadan lisâna ırkçılığın tatbikinde nasıl bir netice hâsıl olduğunu kavramanız için size bir tek misal göstereyim.

M. Kemal Paşa, 2.10.1934 tarihinde ülkemizi ziyaret eden İsveç veliahdi **Gustav Adolf**, şu sözlerle bir hoşamedî yapmıştır. Buyurun, okuyunda ne demek istediğini anlarsanız bana da bildirin:

*"**Altes Ruayâl,***

Bu gece, ulu konuklarımıza, Türkiye'ye uğur getirdiklerini söylerken, duyduğum, tükel özgü bir kıvançtır.

542 XV. Yıl, Ankara, 1938, sh: 166 vd.

Burada kaldığınız uzca, sizi sarmaktan hiç durmayacak ılık sevgi içinde, bu yurtta, yurdunuz için beslenmiş duyguların bir yankusunu bulacaksınız.

İsveç-Türk uluslarının kazanmış oldukları utkuların silinmez damgalarını tarih taşımaktadır.

Süerdemliği, önü, bu iki ulus, ünlü sanlı sözlerinin derinliğinde sonsuz tutmaktadır.

Ancak daha başka bir alanda da onlar erdemlerini o denlü yaltırıklı yöndemle göstermişlerdir. Bu yolda kazandıkları utkular, gerçekten daha az özençle değer değildir.

Avrupa'nın iki bitim ucunda yerlerini berkiten uluslarımız, ataç özlüklerinin tüm ıssıları olarak baysak, önürme, uygunluk kıldacıları olmuş bulunuyorlar; onlar bugün en güzel utkuya kazanmaya anıklanıyorlar: baysal utkusu."

Bu uydurma dil rezâletinin mâhiyetini kavramak için meşhur **"Servet-i Fünûn"** Mecmuası'nın o günlerde **"Uyanış"** adıyla yayınlanan nüshalarına bakabilirler.

Askerî yerine **"süel"**, milletvekili yerine **"saylav"**, meclis yerine **"kamutay"**, ihtişam yerine **"yaltırık"**, asâyiş yerine **"baysallık"**, cenâze yerine **"ölük"**, memur yerine **"işyar"** gibi sabahtan akşama kadar saysak bitmeyecek sûrette onbinlerce kelime uyduruldu. Güyâ bunlar, Türkçülük adına ortaya atılıyordu. Oysa su katıksız Türkçü olan **Rıza Nur** bile bu hareketle, 1928'lerde yazdığı hâtıratında bilhassa **"Güneş Dil Teorisi"** ile sayfalar dolusu alay ediyordu.

Bunlardan pek az bir kısmını dikkatlerinize sunalım:

*"**Atatürk**, meb'usa **saylav** dedi. Kör olasılar, buna da itiraz ettiler. Saylav, havlar vezninde dedilerse de haylav vezninde bir kelimedir. «**Say**» ile «**lav**»ın çiftleşmesinden doğmuştur. Nitekim haylav da hay ile lav'ın birleşmesidir. Hay ermeni demektir. Say, saymak mastarından gelir. Lav, volkanlardan akan mâyî ateştir. Kelimenin mânâsı, lav'ı say demek-*

tir ki, ona hürmet et, ondan kork, yoksa seni yakar, demektir. Bu adı vermenin hikmeti, evvelâ meb'us, muhteremdir, sayılır. Hatta ufaklık para sayılır gibi de sayılır. Sonra ateştir, yakar. El'ân Ankara'dan, Millet Meclisi'ndeki meb'uslar öyle ateş püskürüyorlar ki, ortalığı yakıyorlar. Hükümete karşı bu Millet Meclisi Ankara'da bir volkan olmuştur. Demek ne güzel yaratılmış bir kelime ve ad. İsmi, cismine uymuş.

***Atatürk** bir gün Fransız dilini tetkik etmiş. Bakmış ki, bütün Fransız kelimeleri Türkçe'den çalınmıştır! Ne bulmuş? Ne göz, ne zekâ! Kafa değil, ilim deryası. Meselâ Fransızların culture (hars) kelimesinin Türkçe'den apartıldığını gazetelerde ispat ettiği vakit, Fransızlar çiğ yuttular. **Atatürk** dedi ki:*

"-Onlar şimdiye kadar bu kelimenin aslının eski Finike'ce olduğunu iddiâ ederlerdi. Ahmaklar. Öyle olsa bile onu evvelâ bizden Finikeliler çalmış demektir. Fransızlar da Finikeliler'den çalmış olurlar. Bizden çalmışlar demektir. Bu fonetik, etimolojik, semantik, semitik, romantik âlimlerine âşikârdır. Mal bizim. Çalınan mal, nerede bulunursa alınır. Fizik ve ekonomi ilimleri umûmî kaidesi üzere malımızı Fransızlardan aldık."

Âlim Tanrı, bu işi gazetelerde öyle isbat etmişlerdir ki, kimsenin bir diyeceği kalmamıştır. Fransızlar da tık tık'ıyı kestiler. Elbet böyle bir isbata akar sular durur. Onun şu yüksek isbatına bakın:

*"-Türkçede kilturmek mastarı vardır. **"-Mek"**, edattır. At! **«kiltur»** kalır. Fransızların eşek arısı sokası dilleri dönmemiş, bunu «kültür» telâffuz etmişler."*

...

*"Yalnız bu değil, bütün Fransızca kelimelerin Türkçe olduğunu isbat buyurdular. Bunu **«Enteresan»** gazetesinin Ankara'ya gelen muhâbiri **Sauvage Efendi**'ye söyledi. O*

adam yazdı, fakat alay ediyor. Demek câhil, hem kötü niyetli bir adammış. Zaten adı üstünde vahşîdir. Bunları yazsın diye ***Atatürk*** *bu adama binlerce lira da verdi. Avrupalı gazetecilere, müelliflere, binlerce lira verir. Onlara kendisini methettirir. Avrupa'da ne kadar böyle kitap, makale yazıldı ise, hepsi parayla yazdırılmıştır. Bunun narh'ı vasatî beşbin liradır. Bu, hem parayı aldı, hem de iyi medhetmedi.*

Atatürk *ne âlim imiş, henüz ne Türk'te, ne Frenk'te eşi gelmemiştir, gelmeyeceğine de ben sened veririm. Bütün biz geçmiş Türk âlimlerinin ruhları O'nunla iftihar ediyoruz.* ***Atatürk****'ün bu bâbdaki beyânâtından şu fıkraları söyleyeyim. Dedi ki:*

«Fransız Dili'nde bir milyon otuz beş tane kelime vardır. Bunun bir milyonunun Türkçe olduğunu buldum. Sade otuz beş tanesi değildir. Bu miktar hiç olup hepsi Türkçe demektir. Elliyedi bin kelimesi olan İngilizce'nin çoğu Fransızca olduğundan İngilizce de Türkçe'den alınmıştır. Almanca'da, İngilizce ve Fransızca kelime pek çok olduğundan demek o da Türkçe'dir. İtalyanca ve İspanyolca da Fransız aslından olduğundan onlar da Türkçe'den alınmadır. Bu bâbda birkaç misal göstereyim: ***«İmbécile»*** *Fransızca kelimesi, ahmak demektir. Bu kelime üç Türkçe kelimeden yapılmıştır.* ***İn-be-sil****. İn, inmek mastarından fiil-i mâzîdir. Be, bir edattır ki, mâlumdur, hiddetlenip tahkir beyân eder. Sil, silmek mastarından emr-i hazır, cem-i mütekellimdir. Hepsi* ***«İn, be, sil!»*** *demektir. Tesmiye sebebi şudur: Vaktiyle Paris'te gayet aptal bir adam varmış. Eşeğe biner gezermiş. Arada iner yere, yazı gibi bir şeyler yazarmış. Bir gün yine yazmış. Binmiş, giderken, orada bir Türk varmış. Kızmış, herife* ***«İn, be, sil!»*** *diye bağırmış, bunu işiten Fransızlar, o zamandan beri aptal adama «imbécile» demişler. Bu sûretle bu kelime hâsıl olmuş!..*

*«****Bel****» kelimesi, Fransızca güzel bir kelimedir. Bu ke-*

lime, Türkçe göbek hizasında arkaya gelen yerdir. Türkler, güzel belli kadınlara bayıldıklarından, Fransızlar güzele bel demişlerdir.

*«**Mal**», Fransızca, fena demektir. Türkçe'den alınmıştır. Çünkü Türkçe'de «**Ne mal!**» derler ki, fena demektir... ilh."*[543]

Türkçe'nin sürüklendiği bu keşmekeşten, değil, **Rıza Nur** gibi bir muhâlif, koyu Kemalist **Fâlih Rıfkı Atay** bile şikâyetçi olmuştur:

*"**Atatürk**, Türkçe'yi de Türkiye gibi bağımsızlığa kavuşturmak için ömrünün son yıllarında olanca gücü ile çalıştı. Lâtin yazısı ile Arapça ve Farsça baskısından kurtulma yolunu açtı. Bugünkü bağımsız Türkçe, O'nun Türkçüleri korurluğu altına alması ile gerçekleşti.*

*Dilde ve tarihte de bazı aşırılıklar denediğine şüphe yok. Fakat **Atatürk**'ten önce Türkler, Türkçe için:*

«Ne edebiyata, ne ilme yeter, Osmanlıca'dan vazgeçmeyiz!» derlerdi.

Türk tarihi için de:

«Askerlikten başka hiçbir işe yaramamışız!..» hükmünü vermişlerdi.

***Atatürk**, Türklüğü bu aşağılık duygusundan kurtarmak için Türkçe, bütün dillerin köküdür. Türklük, bütün medeniyetlerin kaynağıdır, diyen aşırıcıları tutmaya kadar gitti."*[544]
dedikten ve aynı eserde:

"Bir gün önce Türkiye Türklüğünü batı toplumları arasına katmalı idi. Her şey ondan sonra idi. Batı Medeniyeti içinde bir Fransız varsa, bir Türk de olmalı idi. Asya'da hiç gözü yoktu. Türk kafasını Arap kafasından koparıp kendi öz-

---

543 **Dr. Rıza Nur**- Hayat ve Hâtırâtım, c: IV, Frankfurt, 1982, sh: 1673 vd.

544 **Fâlih Rıfkı Atay**- Atatürkçülük Nedir?, İstanbul, 1980, sh: 33.

gürlüğüne kavuşturmak için çırpınmıştır. Lâtin yazısı bu yüzden alınmıştır. Dil kurumu bunun için kurulmuştur. İbâdet, eğer hükümet baltalamamış olsaydı, çoktan Türkçe olacaktı."[545] sözlerini söyledikten sonra, bakınız ne diyor:

*"Niçin «**edebiyat**» diyoruz? «**Şart**»ı «**koşul**» uydurmasına çevirenler için bu koyu Arapçaya nasıl katlanıldığını sorar mısınız? «**Şiir**» diyoruz da, «**nesr**»i, «**düz yazı**»ya çevirmişiz.*

Beni en çok şaşırtan, konuşma dili dışında bir yeni edebiyat dili hevesine kapılmışızdır. Tiyatro sahnesinde Türk anababasının, evdeki ana-babadan başka dille konuşması kadar tuhaf ne var? Bu özcülük aşırılığının eski Osmanlıca'dan farkı nedir sanki? Özleştirme, hele bu uğurda uydurmacılık zorlamaları kitabı okunmaz kılmıştır."[546]

Bu maskaralıktan **"Güneş Dil Teorisi"** ile dönülmek istendi. Lâkin bu ikinci hamle, birincisinden de beter bir sûrette gülünçtü. **Hâzım Nâmi Onat** gibi medrese kaçkınlarına Arapça'nın bile Türkçe'den çıktığını ispat maksadıyla kitaplar yazdırıldıysa da dilde tasfiyeciliğin önüne geçilemedi. Hâlâ devam eden bu tahrif hareketi için artık ok, yaydan çıkmış oldu.

İlmî ve edebî Türkçe'yi halkın anlayabileceği bir mâhiyete ircâ gâyesi dahî unutularak dağdaki çobanın bile bildiği kelimelerin yerine uydurmaları ikame edildi. Halk, **"hâkim"** demekteyken **"yargıç"**ta, halk **"hayat"** derken onlar **"yaşam"**da, halk **"cevap"** derken onlar **"yanıt"**ta ısrar ederek ve bunlar gibi daha birçok kelimeyi dayatmaktaki inadın mânâsı acaba nedir?!

Olsa olsa menşei Kur'ân-ı Kerim olan kelimelere karşı duyulan derin nefret!.. Milletimizin Kur'ân'la bir irtibât vâsı-

---

545 **Fâlih Rıfkı Atay**- a.g.e., sh: 37.

546 **Fâlih Rıfkı Atay**- **Atatürk** Ne İdi?, İstanbul, 1980, sh: 129.

tası olan bu asîl kelimeler, bir halatın incecik lifleri gibidirler. Onlardan her gün birini keserek bir gün bu halatın kopmasını murad ve ümit etmektedirler. Din karşıtı olanlar, böylece - hiç şüphesiz- kendi gâyelerine hizmet ediyorlar!.. Peki, ama onların dümen suyuna giden bazı müslümanların dâsitânî ahmaklığına ne demeli?!

Böyle hayıflanmalarla dolu olan bir eserimin[547] muhtevâsından sadece bu hareketin ana maksadını anlatan **"Gâye"** başlıklı kısımda söylediklerimi dikkatlerinize arz ederek bu bahse nihayet vermek istiyorum:

"GÂYE

Gerek **"Harf"** ve gerekse **"Lisân"** inkılâplarının gâyesi, İslâm Kültürü'nden kopmaktı. Bunu, kemalist inkılâpların iki numaralı âmili **İnönü**, Ulus Gazetesi'nde yayınlanan hâtırâtında açıkça ifade ederek:

*«Harf İnkılâbı, bir okuma-yazma kolaylığına bağlanamaz. Okuma-yazma kolaylığı, **Enver Paşa**'yı tahrik eden sebeptir. Ama harf inkılâbının bizde tesiri ve büyük faydası, kültür değişmesini kolaylaştırmasıdır. İster istemez Arap kültüründen koptuk.»*[548] demektedir.

Tabiî **"Arap Kültürü"** sözünün aslı, **"İslâm Kültürü"**dür. Arapların İslâm'dan ayrı bir kültürleri yok ki!.. Tabiî artık demokrasiye geçilmiş, halkın elinde rey silâhı var!.. Onun için **"İslâm"** değil de, **"Arap kültürü"** diyor. Fakat halktan rey istemek mevkiinde olmayan birçok kemalist kalem daha sarih davranarak hedefin İslâm olduğunu açıklamaktan çekinmiyor!.. Bunlardan birkaç misal verelim:

---

547 **Kadir Mısıroğlu**- Bin Uydurma Kelimeyi Boykot, İstanbul, 1993.

548 Bkz: **İnönü**'nün Hâtıraları, Ulus Gazetesi 14-15 Nisan 1969 tarihli nüshalar.

Alevî dedesi **Hıfzı Veldet Velidedeoğlu**, bir zamanlar Cumhuriyet Gazetesi'nde yazdığı bir yazıda[549] *"Osmanlıca kelimelerden kurtulmadıkça, gerici kültürün tesirinden çıkamayacağımızı"* açıkça ifade etmiştir. Nedir gerici kültür?! Hiç şüphesiz İslâm Kültürü!.. Bu eserin birinci cildinde kendisinden bahsetmiş olduğumuz ve 1950'li yıllarda en azılı bir İslâm düşmanı olarak **"Dinimizde Reform: Kemalizm"** adında bir mecmua çıkaran **Osman Nûri Çerman**, bu mecmuada yayınladığı sayısız yazıda dinin temel esasları ile alâkalı olarak çeşitli hakaret, alay ve tahriklere yer vermiştir. Bunlardan birkaç misal verelim de, bu mel'ûnun Türkçemizdeki tahribâtı ve onun menhûs gâyesini nasıl alkışladığını gösterelim:

«Arap harflerini millî dinin gelişmesine en kuvvetli engel sayarak bir hamlede onu değiştirdi. Arap kelimelerini de diğer bir hamle ile atmak için bütün Türkiye'yi harekete getirdi.»[550]

«-Oh!.. Oh!.. Milletimizin basiretini bağlayan, garbın medeniyet dünyasına karşı gözünü kör, kulağını sağır eden Araplığın ve Arapça'nın tesirinden kurtulmaya başladık.»[551]

Bu sözleri söyleyen **Osman Nûri Çerman**, nasıl bir adamdır?!.. Bu bilinmelidir ki, kimlerin, neden lisanda arabî asıllı kelimelere düşman olduğu anlaşılsın!.. Bunun için O'nun 1958-1959 yıllarında yayınladığı, zikri geçen **"Dinimizde Reform: Kemalizm"** adlı dergide yer alan binlerce herzeden, ummandan bir katre nev'inden bir-iki misal zikredelim:

---

549 Onbir yıllık gurbet mâceramız esnasında şahsî arşivimiz birçok taşınmalarla altüst olduğundan -maalesef- bu yazının aslını bulup ona atıfta bulunamadık.

550 **Osman Nûri Çerman**- Dinimizde Reform: Kemalizm Dergisi, s: 14, İstanbul, Mart 1958, sh: 17.

551 **Osman Nûri Çerman**- a.y.

«ATATÜRK'ÜN NUTUKLARI KUR'ÂN'A AYKIRI OLMADIĞI İÇİN KUR'ÂN GİBİ KUTSALDIR!..» başlığı altında, bakınız neler söylüyor:

*«Atmosferde rüzgâr, denizlerde dalgalar, akarsularda çağlayanlar, Arz'da volkanlar ve lâvlar, nasıl bir Tanrı kudretiysei vatan kurtaran **Atatürk**'ün ağzından çıkan sözler de bir Tanrı buyruğudur. Türkçe Kur'ân okur gibi, onu da oku!.. Tekrar oku ve herkese okut!.. Öğret!.. Anlat... Yaz, yazdır, yay, yayınla!.. Kutsal kitapların rûhundan ayrı olmayan kemalizm prensipleri, vatansever Türk'ün inanı, ibâdeti, medeniyeti, istiklâli ve istikbâlidir!..»*[552]

"Ne için Anıtkabir Kâbemiz, Atatürk'ün İdeallerinin Gerçekleşmesine Duâ Haccımızdır!"[553] Bu da bir makale başlığıdır. Artık böyle bir başlığın altında ne herzeler yer alabileceğini hesab etmek güç olmasa gerektir. Aynı derginin Ocak 1959 tarihli 24. Sayısında diğer bir kemalist **Dr. Engin Arın**:

"Atatürkçülük bayrağımızda iki söz dalgalanıyor: Türkleşelim!.. Çağdaşlaşalım!.. Birincisinin en büyük devrimi, Dil Devrimi; ikincisinin Din Devrimi'dir. Ama bu ikisi de birbirinden ayrılmaz bütündür.

Atatürk devrimleri bir bütündür. Birisini söylemek bütününü tehlikeye düşürür. Dil devrimi, ancak Osmanlıca'yı atıp öz dili benimsemekle yaratılabileceği kesin olarak anlaşılmaktadır. Birisi ümmet çağı, ötekisi Türklük çağı!.. Ulusumuz Arapça-Osmanlıca ve Arap yazısı abuk sabukluğundan artık tüm kurtarılmalıdır."[554] demektedir.

Bir misal daha verelim de bu bahsi kapatalım:

"Kemalizm, Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde de

---

552 **Osman Nûri Çerman**- a.g.d., s: 24, İstanbul, Ocak 1959, sh: 23.

553 Bkz: Aynı dergide yer alan, **"Dil ve Din"** başlıklı makale.

554 Bkz: a.g.d., s: 24.

yazıldığı gibi Türk'ün dinidir."[555] Bu da bir diğer makale başlığıdır!.. Muhtevâsından nakiller yapmaya hâcet var mı? Gerçekten insanın mîdesi bulanıyor!..

Kemalistlerin bir de Kur'ân-ı Kerim için **"Çöl Kanunu"** deyişleri vardır ki, buna dair de sayısız misaller verilebilir.[556] Mâhud **Selman Rüşdü**'nün bizdeki benzeri olan **Prof.**

---

555 a.y.

556 Kuduz ilhâdına benzer bu gibi hezeyanlardan birine âid bir misal hakkındaki makalenin az bir kısmını dikkatlerinize arz edelim:

"Edebsizliğin, küstahlığın ve vicdansızlığın da bir haddi vardır diyeceksiniz. Neden mi? Buyrun okuyun:

«Her iki tarafın silâhşörleri... Köylümüzü, "efendimizi" iyi tanımalısınız. Hele din ve taassup kisvesini... Atatürk'ün dediği gibi "bir çöl bedevîsinin teolojisinin saçma düsturlarını" büyük Türk Milleti'ne yakıştırmamalısınız.»

*Metânetinizi muhafazaya ve isyan duygularınızı dizginlemeye çalışarak okuduğunuz şu satırlar, Ankara'da sayın **İsmet İnönü**'nün damadı, Bay **Metin Toker** tarafından çıkarılan **Akis Dergisi**'nin 29 Haziran 1957 tarihli nüshasından alınmıştır. **"Seçimlerde Tanrı Elçileri"** başlığını taşıyan bu yazının muharriri, Akis'ten başka Cumhuriyet Gazetesi'nde ve Forum Mecmuâsı'nda da yazan **Aydemir Balkan** isminde bir adamdır. Cumhuriyet... Akis... ve Forum... Doğrusu **Aydemir Balkan**, tam yerini bulmuş. Zira bu teslis, Türkiye'de İslâmiyet'e karşı bir müddetten beri bütün şiddetiyle devam ettirilen **Ehl-i Salîb** saldırışının, matbuat cephesinde, en çok at oynatan üç donkişot silâhşörünü veya Müslümanlık ve müslümanlar aleyhine kaynatılan fitne, tezvir ve iftirâ kazanının saçayağını temsil eder.*

Halkının hemen hepsi müslüman olan bir memlekette Allâh'a, Peygamber'e, dîne, îmana bu derecede pervâsızca sövebilen bu adam kimdir? Bu cesâreti, nereden ve kimden alıyor?

*Bu ve benzerleri garbin muannid mukallidleri veya yarım aydınlarıdır. Zihnî hayat bakımından daha henüz Avrupa'nın 18. ve 19. asrını yaşayan müzelik, köksüz, ruhsuz tiplerdir. İnsan bunların gördükçe, yazılarını okuyup sözlerini işittikçe Türkiye'nin akıbetine acımaktan kendini alamıyor. Yumutladıkları en yeni fikirlerin bile Allahsız ve maddeci **«Encyclopédiste»**lerin, **Voltaire**'in veya **Auguste Comte**'un bayat doktrinlerinden aşırma ilhâmlarla dopdolu olduğu ilk bakışta bile sırımaktadır. Bu örümcek kafalı saldırganların en büyük mârifeti, modası çoktan geçmiş **Tarihî Maddecilik**, **Pozitivizm**, **Scientifisme** (Pozitif ilmin yegâne büyük*

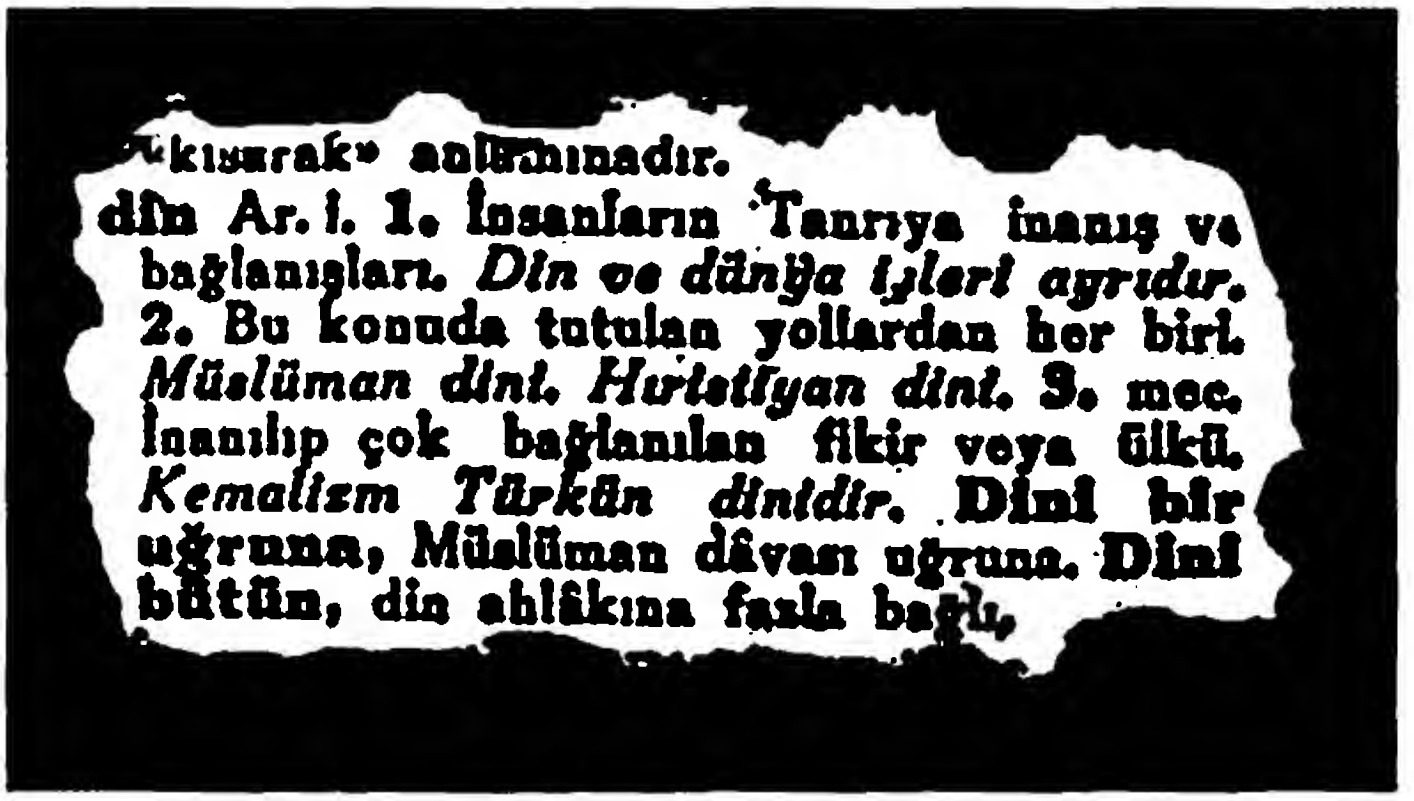

İlhan Arsel diyor ki:

"Nasıl Arapça'yı ve Farsça'yı baş tâcı edip Türkçe'yi tenezzül edilmez bir dil hâline indirdi ve dolayısıyla güzel lisânımızın gelişmez ve kısır kalması mârifetlerini başardı ise...

---

*mürşid olduğuna inanmak) gibi bâtıl ve tozlu ideolojileri bir din gibi benimseyip Allâh'a, dine, Peygambere sövmektir. Hem böylesine Moskova'da bile rastlanmamıştır. Zira bu bir yazı değil, bir çirkeftir. Lâyık oldukları cevabı, islâm şâiri **Âkif**'in dilinden okuyalım. Bakınız, **Âkif**, bu nevî nasipsizler için ne diyor:*

Mukaddesâtına halkın, ibâda mâbuda,
Savurdu pencereden havrız uğratırcasına
Gelip gelip tıkanan levsi pis karînasına!
Boşandı yerler küfrün bir öyle murdarı:
Ki bağlayıp ebediyet ipiyle a'sârı
Süpürge yapsalar imkânı yok temizleyemez!
Bütün Cihân'ı dolaş: Garbı, şarkı, her yeri gez...
Görür müsün bakalım, böyle bir kuduz ilhâd?
Ki ferşi çiğneyerek arşa hırlasın, heyhât!
Cinâyetin bu şenaat kadar mülevvesini
İşitmek istemez insan, değil ki görmesini..." *(Bkz: İslâm Dergisi, Ocak 1958, Ankara, s: 13, sh: 7'de yayınlanan **"Kuduz İlhâdı"** başlıklı makale.)*

Evet, saymakla bitmez bütün bu işler, din adamı görevlerini îfâ eden veya kendilerine din adamı niteliğini yakıştıran kişilerin mârifetleri!.. Câiz değildir diye Kur'ân'ı ve ezânı Türkçe okutmayan ve başta Medenî Kanun olmak üzere bu ülkeyi çağdaş medeniyet seviyesine götürecek ***Atatürk*** *Kanunları'nı* ***"Çöl Kanunları"*** *ile değiştirmeye niyetli bu kişiler, Türk toplumunun kaderini çizme hevesindeler..."*[557]

Lisânımızdaki tahribâtın adı, solcu ve kemalistlerce **"Dil Devrimi"**dir. Bunun gâyesini, en doğru ve kısa bir sûrette belirten **F. Rıfkı Atay**'dır: **"Türk kafasını, Arap kafasından ayırmak!.."** Söylemeye gerek yoktur ki, onların lisanında bir **"Arap Kafası"** müslümanca düşünmenin tâ kendisidir.

Bakınız, ne diyor:

"Büyük zaferde Yunanlılar denize döküldükten sonra Meclis'te bir şeriatçı milletvekili:

"-Yunanlılardan kurtulduk. Bakalım, ***Mustafa Kemal****'den nasıl kurtulacağız?" demişti.*

Atatürk*, çizmelerinin tozu ile İzmir'den geri döndü. Türklüğü yok olma tehlikesine düşüren ana düşmanın, şeriatçılığın üstünse atıldı. Halîfesi ile, şeyhülislâmı ile, medreseleriyle, şer'iyye mahkemeleri ile,* ***«emir ve nehiy»*** *yetkileri ile hepsini topyekün tasfiye etti. Bu enkaz altından lâik cumhuriyet doğdu ve Türk'ün yüzü Batı'ya döndü. Din devrimi de gelmek üzere idi. Ezan gibi ibâdet de Türkçe olacaktı. Kadın, on dört asırlık kölelikten kurtulmuştu. Yazı ve dil devrimleri, Türk kafasını, Arap kafasından ayırıyordu."*[558]

İşte size Müslümanların değil, lisân inkılâbını yapan, onun içinde vazife alan ve onu tasvib eden insanlardan birka-

---

557 **Prof. Dr. İlhan Arsel**- Câmiler ve Memleket, Cumhuriyet Gazetesi, 25 Şubat 1969 tarihli nüsha.

558 **Fâlih Rıfkı Atay**- Bayrak, İstanbul, 1980, sh: 30.

çının ifadesiyle Türkçe'ye vâkî müdâhalenin gâyesi!.. Hâlâ daha hedefin Kur'ân-ı Kerim olduğunu kavramaz ve bu ihânete karşı çıkmazsanız -ben vebalden kurtuldum-, siz kendinizi düşünün!..

Ölüm var!.. Ölüm!..

Hesap var!.. Hesap!.."

Bu hususta, kendimden yaptığım iktibas bu kadardır. Bu da, sanırım, anlayana yeter!..

B-M. KEMAL PAŞA

Kâh "**muâsırlaşmak**", kah da "**çağdaşlaşmak**" denilerek gerçekleştirilmiş ve hâlâ da bir "**medeniyet projesi**" denilerek dokunulmazlık zırhına büründürülmüş olan[559] kemalist inkılâplar, İslâm'ı câmi ve vicdanlara hapsetmiş olduğu cihetle bizce tamamen bir tahrif hareketidir. Bu gerçeği, takdirle ifade etmek makbulken, bir tenkid zemininde ele almak merduddur. Gerçi **M. Kemal Paşa**, hakkında 5816 sayılı kanunun esbâb-ı mûcibesinde sarâhaten tarihî gerçeklerin ortaya çıkmasını engellemek veya **M. Kemal Paşa** hakkında vâkî olabilecek tenkidleri önlemek maksadı güdülmemiş olduğu ifade edilmişse de[560] aksine hareket eden bazı hâkim ve savcılar sebebiyle başımız birçok kereler belâya girmiştir.[561] İşte bu sebepledir ki, burada kemalist inkılâpların bu bir numaralı âmili hakkında gerekli olan genişlikte bir izahatta bulunamayacağımızdan mâzur görülmemizi istirham etmek isteriz.

---

559 Hâlen mer'î olan 1982 tarihli anayasanın 174. maddesinde, inkılâp kanunları tâdât edilerek bunlara karşı anayasaya aykırılık dâvâsı açılamayacağı bildirilmektedir.

560 Bkz: **Kemal Arıburnu**- a.g.e., sh: 268 vd.

561 Bunu kavramak için "**Hâtırât**" mâhiyetindeki eserlerime bir göz atmak kâfîdir.

Bununla beraber mayınlı bir arazide yürümeye benzer bir hareketle çok kısa bir beyânda bulunmak istiyoruz:

M. Kemal Paşa'nın hayat ve icraatı birbirinden tamamen farklı iki safha arz eder. Bunların birincisi Türk-Yunan Harbi'nin zaferle neticelenmesine kadr olan devre, ikincisi ise ondan sonrasıdır.

M. Kemal Paşa, hayatının birinci devresinde -hiç olmazsa sözleri itibariyle- fevkalâde dindar bir insan olarak görünmektedir. Bu güne kadar O'nu dindar göstermek gayreti güdenlerin hepsi de delillerini, bu birinci devreden göstermektedirler. Hakikaten O'nu dindar gösterebilmek için, hayatının bu birinci devresine âid olmak üzere elde sonsuz delil mevcuddur. Biz bunları, başka bir eserimizde bol bol zikrettiğimiz cihetle[562] burada tekrarına lüzum hissetmiyoruz. Yalnız şu kadarını ifade edelim ki, bu devreye âid olmak üzere elde sadece iki fotoğrafı mevcuddur. Bunların biri, Meclis'in önünde bir duâ fotoğrafı ile yine Meclis'in bahçesinde sırf hocalarla çektirdiği eli tesbihli diğer bir fotoğrafıdır. O'nu dindar göstermeye çalışanlar ortaya başka bir resim koyamamaktadırlar. Hâlbuki ondan sonra tam on beş sene daha yaşamıştır.[563]

---

562 Müteaddid baskısı olan **"Sarıklı Mücâhidler"** isimli eserimize bakılabilir.

563 O devrin bir anlayışına göre, devlet reisinin bir câmie girmesi lâikliğe aykırı sayılıyordu. Buna bizzat şöyle şâhid oldum:

1957 senesinde Alman Şansölyesi **Theoder Heuss** Türkiye'ye gelmişti. Bir ikindi namazı vakti, o zaman İstanbul vâlisi olan **Fahreddin Kerim**'in, O'na Sultanahmed Câmii'ni gezdirmekte olduğunu gördüm. Dışarı çıktığımda **Celâl Bayar**'ı şadırvanın önünde şapkası ve pardösesü kolunda beklerken gördüm. Etrafında birçok gazeteci vardı ve kendisine çeşitli suâller soruyorlardı. Kulak misafiri oldum. Bir gazetecinin, misafirine, câmi-i şerifi neden kendisinin gezdirmediğini sorması üzerine şu cevabı verdi:

"-Ben lâik bir devletin reis-i cumhûruyum. Câmie girmem, bu sıfatla doğru olmaz!.."

İkinci devresinde ise, tamamen aksine beyân ve davranışlarda bulunmuştur. Bu hususu göstermek için bu eserin birinci cildinde **Kâzım Karabekir** ve emsâli şahsiyetlere atfen bir hayli izahat vermiş bulunmaktayım. Hattâ artık solcu bir dergide bu hususta yayınlanmış olan el yazıları[564] da bu gerçeği ispata kâfidir. Üstelik O'nun din aleyhtarı sözlerini beğenerek nakleden, hakkında yazılmış yerli ve yabancı pek çok eser mevcuddur.[565] Bu itibarla biz burada gedikli kemalist ve din aleyhtarı **Fâlih Rıfkı Atay**'ın bir-iki sözüne işaretle iktifâ etmek istiyoruz:

*"**Mustafa Kemal**, Selânik'te «**Vatan ve Hürriyet**» Cemiyeti'nin «**İttihad ve Terakkî**» içine katıldığını görmüştür."*[566]

Hâlbuki zavallı **Sultan Vahideddin**, O'nu **"İttihadçı aleyhtarı"** sandığı için fevkalâde selâhiyetlerle techiz ederek Anadolu'ya göndermişti.

Esâsen bu sebepledir ki, Selânik'ten **Sultan II. Abdülhamid**'i devirmek için gelen **"Hareket Ordusu"**nun erkân-ı harpleri (kurmay subayları) arasında, O da vardı.

Fâlih Rıfkı, -uydurmuyorsa- O'nun hırsına şöyle işaret ediyor:

*"**Mustafa Kemal**'in Selânik'te hayatı şöyle idi: Akşamları bir gazinoda kendine inanan büyük-küçük rütbeli arkadaşları ile buluşur, geç vakte kadar askerlik ve memleket işlerini konuşurdu. Daima sofrasının başında idi. Bunu da*

Acaba Almanya'nın da lâik olduğunu bilmiyor muydu?

564 2000'e Doğru Dergisi, s: .....

565 Meselâ **Ari İnan**-Düşünceleri ile **Atatürk**- Ankara, 1991.

Prof. Dr. Zeyneb Korkmaz- Atatürk ve Türk Dili-Belgeler, Ankara, 1992.

Bu hususta yüzlerce eserin adı sayılabilir ki, bunlardan hiç olmazsa birkaçını görmemiş olan tek bir okur yazar yoktur!..

566 **Fâlih Rıfkı Atay**- Babanız **Atatürk**, İstanbul, 1980, sh: 23.

yalnız zekâsına, bilgisine, çalışmasına ve güzel, tatlı, samimi konuşma değerine borçlu idi. Ne kadar geç kalsalar, en önce vazifesi başında bulunan yine O idi. Orduda parlamak, başarılar kazanmak ve bu haklı şöhretle ilerleyerek memlekette büyük vazifeler görmek hırsı içinde idi. Bir akşam otururken arkadaşlarından birine:

"-Seni ordu komutanı yapacağım!.."

Bir başkasına:

"-Seni Büyükelçi!.."

Bir üçüncüsüne:

"-Seni sadrazam yapacağım!.." demesi üzerine içlerinden biri:

"-Ya sen ne olacaksın?" diye sorunca:

"-Bu tâyinleri yapabilecek mevkiin sahibi!.." cevabını vermişti."[567]

Daha sonra aynı mâhiyette olmak üzere:

"Arıburnu'nda durum nâzikleşince ***Mustafa Kemal****, İstanbul'daki Başkomutanla bile doğrudan doğruya telgraflaşıyordu. Gelibolu kuvvetleri konutanı Alman generalinin karargâhı ise, çok uzaklarda idi. Muharebeler arasında* ***Mustafa Kemal****'i telefonla aradı. Sordu:*

"-Durumu nasıl görüyorsunuz? Nasıl bir tedbir düşünüyorsunuz?"

"-Durumu nasıl gördüğümü çoktan bildirmiştim. Tedbire gelince, şimdiye kadar alınacak olanlar alınmıştır. Şimdi alınacak tek bir tedbir vardır."

"-Nedir bu tedbir?"

"-Emrinizdeki kuvvetleri, emrime veriniz!.."

Komutan, alaylı bir dille:

"-Çok gelmez mi?" dedi.

Mustafa Kemal*, olanca ciddiliği ile cevap verdi:*

---

567 **Fâlih Rıfkı Atay**- a.g.e., sh: 28.

"-Az gelir!.."[568]

Fâlih Rıfkı'nın diğer beyânlarından birkaç misal daha sunalım:

*"**Atatürk** iyi bir âile çocuğu idi. Babasını bilmez. Üvey babası **Râğıb Bey**'i önceleri hiç sevmemişti..."*[569]

---

568 **Fâlih Rıfkı Atay**- a.g.e., sh: 40.

569 **Fâlih Rıfkı Atay**- a.g.e., sh: 102.

"**Cemal Granada**'nın ifadesine göre, babasını tanımadığını **Mustafa Kemal**'in kendisi de itiraf etmektedir:

«Bir akşam saat 20 sularında Saray'ın Marmara'ya bakan balkonunda yirmi kadar tanınmış konuk **Atatürk**'le yemek yiyordu. Arkamda duran Atatürk:

«-Efendi, efendi!..» diye bana seslendi.

Döndüm. Hiç unutmam, elimde kristal rakı sürahisi vardı.

«-Buyrun efendim. Bir emriniz mi var Paşam?» diye karşılık verdim.

Cumhuriyet rejiminin kurulmasına rağmen herkes **Atatürk**'e «**Paşam!**» diye hitap ederdi. Beylik, paşalık kalktığı hâlde bu «**Paşa**»lık, **Atatürk** için kalkmadı. Bu, ölünceye kadar sürdü.

O akşam ilk kez konuştuğum **Atatürk**'le aramızda şunlar geçti:

«-Senin ismin nedir?»

«-**Cemal.**»

«-Sonu yok mu bunun?»

«-Var, **Cemâleddin.**»

Bunun üzerine **Atatürk**, birden bana doğru ilerleyerek:

«-Haa.» dedi. «İsimler **Kemâleddin** olur, fakat **Cemâleddin** olmaz. Sen yine **Cemâl** kal. Dinin cemâli miydin ki, sana bu ismi koydular?»

Aradan yarım saat geçmişti. Yemek devam ediyordu. Sevinçten kabıma sığmıyordum. Evet, **Atatürk** en sonunda benimle konuşmuştu. Hem de uzun uzun. Ertesi gün benimle alay eden arkadaşlarıma anlatacağım şeyleri kafamda tasarlıyor, onlardan hıncımı alacağımı düşünüyordum.

Fakat **Atatürk**, bu **Cemâl** adına tutulmuş olacak ki, yeniden seslendi:

«-Bu **Cemâleddin** ismini kim koydu sana?»

Artık adamakıllı korkmaya başlamıştım:

«-Babam.» diye karşılık verdim.

«-Öyleyse baban ne adammış senin!» diye sertçe çıkıştı. Bunun üzerine:

«-Ben babamı tanımıyorum.» deyince, yüzü daha da sertleşti:

«-Babamı tanımıyorum ne demek? Sen babasız mı doğdun? Baban yok

*"**Mustafa Kemal** bir bilgin değildi. Bir felsefeci, mâliyeci veya ekonomici değildi..."*[570]

Fâlih Rıfkı Atay, Samsun'da verdiği bir konferansta **M. Kemal Paşa**'nın aynı zamanda bir **"mason"** olduğunu da söylemiştir.

*"**Atatürk** büyük stratejistliği ve politikacılığı dışında umûmî kültürü ister istemez zayıf bir Osmanlı subayı idi."*[571]

*"**Atatürk** de kızıp darılır, barışıp gene bozuşur, bazen huysuzluğu, bazen de keyfi tutar, bir müddet herhangi bir dedikodunun etkisi altında haksızlığa kadar gider, sonra pişmanlık duyar, üstelik alayı, şakayı sever, fânîliği size bana benzer tabiî bir insandı."*[572]

"Tabiat âşıkı idi. Vatanın çöl boşluğundan ıstırap duyardı. Bir gün Diyarbakır taraflarında atla dolaşırken yanındaki kurmay reisine:

«-Çabuk bana yeni bir din bul!» dedi.

«-Ağaç dini!..»

«-Evet, bir din ki, ibâdeti ağaç dikmek olsa!.."[573]

*"Cumhurreisi **Mustafa Kemal**'in İzmir seyahati Sonkânundan Şubat nihayetlerine kadar sürdü. Bu devirdeki gazeteler okunursa, cumhuriyet ilan edilmekle büyük hiçbir meselenin halledilmemiş olduğuna kolayca hükmolunabilir. İstanbul'daki*

---

mu senin?»

«-Ben dokuz aylıkken babam ölmüş.»

Atatürk üzüldüğümü yüzümden okumuş olacak ki, birden sesini yumuşattı:

«-Anneni tanıyorsun ya yeter.» dedi. Ve biraz durduktan sonra ekledi:

«-Ben de babamı tanımıyorum ya...» (**Cemal Granada- Atatürk**'ün Uşağı İdim, İstanbul, 1973, sh: 20-21)

570 **Fâlih Rıfkı Atay- Atatürk** Ne İdi?, İstanbul, 1980, sh: 19.

571 **Fâlih Rıfkı Atay**- Çankaya, İstanbul, 1984, sh: 502.

572 **Fâlih Rıfkı Atay**- Çankaya, sh: 7.

573 **Fâlih Rıfkı Atay**- Babanız **Atatürk**, sh: 107.

İKİNCİ KANUN — ŞUBAT
No: 14
Büyük Şark
DÖRDÜNCÜ YIL
1934

Türk Mas.·.luğu kendi uzviyetini kuvvetlendirirken memlekette doğan İnkılâp Güneşinin nurile daima aydınlanmayı gaye bilmiştir. 3 derecenin remzi en büyük kudretli olan Bü.·. Mes.·. ni ve Yüksek Hey'et birinci Çe.·.işlerini ele alan büyük üstatlarımızın bizi daima aydınlattıkları üzere Türk Mas.·.luğu Büyük İnkılâpçının yolunda yürüyen amelelerdir. İşte Mas.·. luğumuzun hayatiyetindeki sırlardan biri de bizim için en büyük ülkü olan fakat yerine getirilmiyen dileklerimizin Büyük Türk tarafından yaratılan inkılâp idolojisinde mevcut olmamasıdır.

. Bir kumandan için matlup olan şey kendisine ve mefkûresine iman etmiş askerlere malikiyet değil midir?

Türk Mas.·. ları inkılâp yolunda Gazinin en sadık en disiplinli askerleridir. Siyasi kanaatleri ne olursa olsun Gazi yolunda bütün Mas.·. lar tek cephelidirler. O cephenin parıltısı Gazinin şahsında inkılâp ışığıdır. Bu ışığı Mas.·. lar canları kadar severler. İnkılâp ideolojimizde kanunlar önünde mutlak bir müsavat kabul eden ve hiç bir ferde, hiç bir aileye, hiçbir sınıfa hiç bir cemaate imtiyaz tanımıyan fertler haktandır, ve hakçıdır diyen Gazi değil midir?

Yine gençlere hitaben "Gençler cesaretinizi takviye ve idame eden sizsiniz, siz almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile insanlık meziyetinin, vatan muhabbetinin, fikir hürriyetinin en faziletli timsali olacaksınız„ , diyen Büyük Şefin şu ölmez sözlerile bizim felsefemiz arasındaki birlik ne kadar kuvvetlidir.

Milletin umum hakları karşısında ne ferde ne de zümreye imtiyaz vermeyen, sınıf mücadelelerı kabul etmiyen, demokratik Türk İnkılâbında Mas.·. lar kadar Gazinin sadık askeri olur mu?

İnkılâpçılık Türk milletinin yükselme aşkını temsil eden milli şiardır, ve öyle kalacaktır. İşte bunun içindir ki İnkılâp Türkiyesinde kendini tecrit kudretini bulan Mas.·. luk ed.ararken (Türk Yükselme Cemiyeti) ismini bulmuştur. Evet Türk çınlı tarihinin kendisine verdiği çok şerefli mevkiini daima yüksek olarak muhafaza edecek; muasır medeniyetin icabatına uyarak fırlatıp attığımız hurafeler yerine İnkılâbın nurunu getirerek; medeni alemde layık olduğu mevkii bihakkın alacaktır, ve almıştır. İşte biz bu yolun ve bu şefin yorulmaz askerleriyiz. İşte bunun içindir ki Türk yaşadıkça Türk Mas.·.luğu da yaşıyacaktır.

Ba.·. Muh.·. Fuhrettin Kerim

Mason dergisi "Büyük Şark"ta M. Kemal Paşa medhiyesi

Halife, ergeç padişahlığını bekleyen şâhâne bir nöbetçidir. Bütün şer'iyyeciler, medreseciler, muhafazakâr Osmanlılar, hepsi O'nun etrafında mânevî bir saf birliği kurmuşlardır. Fakat ***İsmet Paşa****'nın grup toplantısındaki meşhur cümlesi de kulaklarında çınlamaktadır: «****Tarihin herhangi bir devrinde, bir Halife, eğer zihninden bu memleket mukadderâtına karışmak arzusunu geçirirse, o kafayı behemehal koparacağız!..****»*"[574]

Fâlih Rıfkı Atay, O'nun din hakkındaki görüşlerini de şöyle anlatmaktadır:

*"Kemalizm, aslında büyük ve esaslı bir reformudur. Tanrı, bir peygambere verdiği şeriatı, ikinci bir peygamberde değiştirmekle, hattâ Kur'ân'ın bir âyetindeki emrini başka bir âyetle kaldırmakla hükümlerin toplum evrimini izlemesi gerektiğini göstermiştir. Fıkıh'da buna «****nesih****» diyoruz.* ***Muhammed****, son peygamber olduğuna göre, O'ndan sonra nesih hakkı, insan aklına kalmıştır. Onun için İslâm bilginleri, «****zamanla hükümlerin değişeceği****» içtihadında bulunmuşlardır.* ***Mustafa Kemal****'in yaptığı, işte bu nesih hakkını kullanmaktı.*

İslâm'da bütün şer'î meseleler, iki büyük bölüme ayrılmıştır:

*Birinci bölüm, âhireti ilgilendirir ki, ibâdetlerdir. Oruç, namaz, hac, zekât! İkinci bölüm, Dünya'yı ilgilendirir ki, bunlar da nikâh ve âileye âid hükümlerle «****muâmelât****» denen mal, borç, dâvâ ilişkileri ve «****ukubât****» denen cezâ hükümleridir. Kemalizm, ibâdetler dışındaki bütün âyet hükümlerini kaldırmıştır.*

Kaldı ki insan aklı nesih hakkını farzlar üzerine de götürebilir; zekât, kazanış ve gelir vergilerinin bulunmadığı bir devrin mîrasıdır. Hac, Kâbe'den faydalanan Mekkelilerin Müslümanlığını sağlamak için konmuştur ve bu döviz çağında Hicaz dışındaki hiçbir yabancı Müslüman halkı buna zorlanamaz. Namaz şekli de iskemle olmayan entarili bir halkın yaşayışına uygundur. Pantolon, etek ve hele başkasının ayağı

---

574 **Fâlih Rıfkı Atay**- Çankaya, sh: 384.

ATATÜRK'ÜN UŞAĞI İDİM

CEMAL GRANDA

Hürriyet Yayınları
YAŞANTI DİZİSİ

değen yere yüz değdirmeyi yasak eden hijyen devrinde yürüyemez. Cenâze namazını neden ayakta kılıyoruz? Câmiin dışında olduğu için!.. Bugünkü hijyen anlayışına göre, câmiin içi ile dışı arasında fark yoktur.

***Atatürk**, ibâdet devrimine ezân ve namazı Türkçeleştirmekle başlamıştı. Gerçekte verdiği ilk emir, ezan ve namazın türkçeleşmesi idi. Muhafazakârların sözcülüğünü yapan **İnönü**, **Atatürk**'e yalvarmış, önce ezanı türkçeleştirelim, sonra namaza sıra gelir, demişti Arkadan dil ve Kur'ân metni meseleleri çıkıp namazın türkçeleşmesi gecikti idi. **Atatürk** sağ kalsaydı, ibâdet reformu olacağında da şüphe yoktu."*[575]

İşte kemalistliğinden hiç kimsenin şüphe edemeyeceği bir kimse olarak **Fâlih Rıfkı Atay**'ın kaleminden (muhâlif **Rıza Nur**'un kaleminden değil!..), **M. Kemal Paşa**'nın şahsiyet ve fikirleri, -kısaca- bundan ibârettir.

Şimdi, artık kemalist inkılâpların icrâ safhasında rol almış bulunanlardan birkaçının şahsiyet ve fikirlerini anlatmaya geçebiliriz. Ancak hemen şunu ifade edelim ki, bu inkılâpların hazırlık safhasında yer alanlar gibi icrâ safhasında vazife görmüş olanlar da bizim temas ettiklerimize münhasır değildir. Zira irili ufaklı bütün reformistleri yazmaya, bu eserin hacmi müsaid değildir!..

C-KEMALİST TAHRİBİN İCRÂ SAFHASINDA ROL ALMIŞ BULUNAN REFORMİSTLERDEN BİRKAÇ ÖRNEK

1-FÂLİH RIFKI ATAY (1894-1971)

Bu bahse **Fâlih Rıfkı Atay**'la başlamamamızın sebebi, O'nun kemalist reformların icrâ safhasında 1923'ten 1950'ye kadar milletvekili olarak rol almış olmasına ilâveten, ölün-

575 **Fâlih Rıfkı Atay**- Çankaya, sh: 393 vd.

ceye kadar bu dâvânın gerçek bir mü'mini olarak kalemiyle de hizmet etmiş olmasıdır. Yani O'nu bir numaralı **"İnkılâb müdâfii"** saymak yanlış olmasa gerektir.

Fâlih Rıfkı Atay
(1894-1971)

a- Reformistliği

O'na göre, din, şundan ibarettir:

*"Allah birdir, **Muhammed** O'nun Peygamberidir, dersin. Din farzlarına inanırsın. Hak yemez, zulmetmez, çalmaz, kötülük etmezsin.*

Din bundan ibârettir.

Gerisi akıl ve eğitim işidir. Asıl lâisizm, kafa lâikliğidir.

***Atatürk** devrinde, Tanrı ikidir mi denmiştir? Hayır! **Muhammed**, O'nun Peygamberi değil midir, mi denmiştir? Hayır. Beş vakit namaz dört vakte, otuz gün oruç yirmidokuz güne mi indirilmiştir? Hayır!*

Demek din denen şeye dokunulmamıştır. Ya ne yapılmıştır? Din, Dünya işlerinden ayrılmıştır. Gericilik nedir? Dünya işlerini yeniden din işlerine katmak! Şeriatçılık, gelenekçi Atatürkçülüğü geçmişçilikle yıkmak!

Yani eski medrese cehaleti egemenliğini yeniden kurmak! Bu akım toplumu ve yurdu nereye doğru götürür? Yukarda anlattığımız utandırıcı aşağılığa!"[576]

İslâm Dini'ni bu mâhiyette telâkki etmek, bütün reformistlerin müşterek bir husûsiyetidir. Semâvî dinler içinde sırf Hıristiyanlığa uyan bu târif esas alınınca İslâm'ın **"âmir**

576 **Fâlih Rıfkı Atay- Atatürk** Ne İdi?, İstanbul 1980, sh: 128

hüküm" vasfındaki ictimâî emirlerinin muattal (hükümsüz) kalması, onlar için pek bir şey ifade etmiyordu. Hatta bu sûretle dini aslî hüviyetine irca etmiş olacaklarını iddia edenler bile vardır ki, **Fâlih Rıfkı** da bunlardan biridir.[577] O, şöyle diyor:

"Medreseciler için teokratik rejim artık bir inanç değil, en geniş ölçüde bir sömürüş ve egemenlik dâvası idi. Onun için on dokuzuncu asırda:

*«-Âh bizde de bir **Luther** çıksa!» diyen Müslüman aydınlar çoğalmıştı. Tanzimat Türkiyesi bile bir türlü medrese **«cehâlet ve taassup»**unun pençesinden kurtulamıyordu. Sivil eğitim görmeyen büyük halk çoğunluğu bu sınıfın mânevî egemenliği altında idi. Bir aydın o takımdan, modasına göre **zındık, mason** veya **komünist** damgası yedi mi, hükümetçe korunmasına imkân yoktu. Aydınlar medrese câhillerine dalkavukluk etmek, hiç olmazsa gözlerine batmamak zorunda idiler.*

...

*"Niçin **Luther**? On dokuzuncu asır umutsuzları, hâlâ meselenin din reformu olduğunu sanıyorlardı. Aslı bir Türk olan **Şeyh Mehmed'e Abduh** ile **Efganlı Cemaleddin**'e sarılmaları bu yüzdendi. **Luther** aramak dinin ibâdet ve inanç kısımlarında yeni çağ şartlarına göre değişiklikler yapmak için faydalı olabilirdi. Hıristiyanlığın bugün yaptığı bu. Tu-*

---

577 *"Din meselesi halledilmeli idi. **Atatürk** devri lâik'tir. Lâisizm din ve dünya işlerini ayırmak demektir. Daha ilk günden lâisizm, halk yığınlarına **«dinsizlik»** hareketi diye telkin edilmiştir. Halk câmilere gidiyordu. Dinî görevlerini yapıyordu. Fakat kendisine kılavuzluk edecek devrimci din adamları yetiştirilmediği için, eski hocalık hiçbir zaman olmadığı kadar kaba, câhil ve mutaassıp bir yobazlık hâlini alıyordu. **İmam-Hatip okullarında ilk öğrenilecek şey, lâisizmin bizzat Müslümanlığın da kurtuluş dâvâsı olduğu idi.** Devlet din işlerinden elini büsbütün çekecekse din işlerini topluluğa da bırakacaksa, yine her şeyden önce bu mesele halledilmiş olmalı idi."* (Bkz: **Falih Rıfkı Atay**- Çankaya, sh: 501)

haftır, Şişli Câmii'ni görmeye gittiğimde mimarına:

*«-Kemerler altındaki bu demirlere ne lüzum var? **Hitler**'in Nürenberg'de yaptığı bir binadaki, hem de taş kaplı ve Ayasofya kubbesinin birkaç misli genişlikte kubbe sütunsuz oturtulmuştur. Fennin bu ileri çağında şu çirkin demirleri niçin kullandınız?» demekliğim üzerine:*

«-Yooo, câmi yapımında yenilik olamaz!..» demişti.

*Nitekim başkasının ayağını koyduğu yere yüzünü koymayı ilim yasak ettiği için **Atatürk** devrinde yapılan secdelikleri demokrasi yobazlığı kaldırmıştır.*

*Reform, lâyisizm, din ve Dünya işlerini ayırmaktı. **Büyük İslâm reformcusu Atatürk'tür.** Hıristiyanlık reformundan beş-altı asır önce İslâm rasyonalistlerinin açıp ve bugünkü Batı medeniyetini o zaman yaratıp da, nakilci softalar ve taassup yüzünden iflâs eden ve Dünya egemenliği kurmuş Müslümanlığı bütün Dünya devletlerinin mahkûmu hâline getiren, köleleştiren medrese yobazlığı hükümranlığına son veren O'dur.*

Bu gerçekleri anlamayan bir koyu câhil, anlayıp da gereğini yerine getirmeyen en hafifi bir korkak, daha da doğrusu bir alçaktır.

Din adamı okulu, ortaokulda veya lisede din öğretimi kolu demektir. Din adamı bir hekimin, bir hukukçunun, bir askerin ortaokul ve lisedeki bütün öğrendiklerini bilmeden halka kılavuzluk edemez. Bu kılavuzluğu da aslâ ibâdet ve inanç sınırlarını aşamaz."[578]

Bunları diyen bir adamın daha sonra demokrasiye geçişin zorlamasıyla göstermelik de olsa **"on aylık İmam-Hatip kursları"** açan **İnönü**'ye tarizlerde bulunmasına şaşılmaz mı?!

"Ama suç kimde? İmam-Hatip Okulları'nı bugünkü

---

578 **Falih Rıfkı Atay**- a.g.e., sh: 72 vd.

programı ile açan CHP liderinde. Sen durup dururken on dokuzuncu asır medresesini kur. Medenî Kanun yerine Fıkıh okut. On binlerce şeriatçıyı câmilere musallat et. Halk yığınlarını iyice sapıtkanlığa sürüklediğine politikacıları inandır. Erbakan gibi gaftakileri çoğunluk avına çıkar."[579]

Hâlbuki İmam-Hatipleri **"bugünkü programı ile"** açan, **İnönü** değildir. O'nun açtığı on aylık bir kurstan ibarettir. Onu da gönüllü açmış değildir. Demokrasiye geçilince DP'nin bu yoldaki tenkid ve propagandalarının halk nezdindeki câzibesini azaltmak maksadıyla göstermelik bir iş yapmıştır. Buna rağmen **Fâlih Rıfkı Atay**, her vesile ile hem İmam-Hatiplere ve hem de **İnönü**'ye eserlerinde onlarca, yüzlerce defa çatmıştır. Vaktiyle **İmran Öktem** nâmında bir ateist: **"Allah'ı -hâşâ- insanlar yarattı"** dediği için bazı Müslümanlar Maltepe Câmii'ne getirilen cenazesinin namazını kılmak istememiş ve hâdiseler çıkmıştı. **Fâlih Rıfkı**, bu vesileyle yazdığı **"Gericilik"** isimli yazısında:

"Ne var ki, İmam-Hatip Okulları, lise öğretimi verecek, felsefe öğretecek, yeni din adamlarını Medenî Kanun eğitimi ile yetiştirecek bir programla açılmış meslek okulları değildi. Doğrudan doğruya eski medrese adamlarına bırakılmıştı. Fıkıh okutulacaktı. Fıkıh, şeriatçı yetiştirir. Öğrenciler okulda takunya ile dolaşıyorlardı. Bir yandan da Kur'ân kursları ilkokul yaşındaki çocuklara sağdan yazı öğretiyordu. Daha sonra İslâm Enstitüleri ile medrese teşkilâtlanması tamamlandı.

Demokrasinin ilk kurbanı eğitim birliği idi ki lâyisizm ile birlikte bütün devrimlerin temel taşıdır.

Gerçekte o gün yeni 31 Martların temeli atılmıştı.

Grup toplantılarında ilmihâl tartışması yapıyorduk. Bizler isteyenin çocuğuna ilmihâl dersi verilmesi taraflısı

---

579 **Fâlih Rıfkı Atay**- Bayrak, İstanbul, 1980, sh: 9

idik. Muhafazakârlar, seçimi din ve mukaddesat tâvizleri vermeksizin kazanamayacaklarını öne sürüyordu.

*İmam-Hatip Okullarından durmaksızın, kendi kendini yetiştirenler müstesna, şeriatçı, Kur'ân kurslarından köy hocası çıkıyordu. Bunlar ilmin de, medeniyetin de, **Atatürk**'ün de düşmanı idiler. Câmilerimizi kaplıyorlardı. Yüzler, binler, on binlere ulaştı. **Menderes**'ten sonraki ilk İnönü kabinesinde bakanlık alan bir genç, gazetemize gelmiş, **Bedîî**'ye:,*

*«-Ağabey, hani **Menderes**'in kullandığı elli bin hoca yok mu, onları şimdi biz kullanacağız.» demişti.*

*Kur'ân kurslarını Anayasa'ya aykırı bulduğu için kapatan Amasya vâlisi, **İnönü** Hükümeti tarafından yerinden kaldırılmıştır.*

Böylece din ve mukaddesatçılık pek az farkla bütün iktidarların malı olmuştur. Eğitim birliği de hiç bir muhâlefet tarafından benimsenmemiştir.

Bir ölünün namazını kılmamak ilk defa olmamaktadır: Ya ikinci, ya üçüncü olaydır. Daha birinci olayda Diyânet İşleri Başkanlığı sert tedbirler almalı idi. Tabiî görevlerini yerine getirmeyen imamlar bir daha alınmamak üzere din adamları kadrolarından atılmalı idi.

Allahsızım demeyen bir Müslüman'ın Allahsızlığını hiç kimse ileri süremez. Ömrü baştanbaşa günahla dolu bir kul da son nefesinde Âhiret'e îmanlı gidebilir. Bu yalnız Allah'la kulu arasında bir meseledir.

*Bu imamlar her gün kaç hırsızın, kaç dolandırıcının, kaç ana-baba katilinin namazını kılmaktadırlar? Gerçekte Ankara olayı siyasî bir olaydır. Rahmetli **Öktem**, lâyisizmin savunucusu idi. Gericiler bunu protesto etmek için camiye gelmişler, imamların namaz kılmasına engel olmuşlardır.*

Bu kapkara bir cehâlet yığınıdır. Halk vicdanını pençesine geçirmiştir. Sıkı dayanışma hâlindedirler. Aydın ho-

*calara da karşıdırlar. **İnönü**'nün ektiği tohum ülke boyunca mahsûlünü vermiştir. O kalabalık içindeki acıklı resmini görünce hatırıma bir şarkının mısraı geldi: «**Bir perişan hâlini gördüm unuttum hâlimi!**»*

İlk hesap verecek O'dur."[580]

Fâlih Rıfkı Atay, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun **"Politikada 45 Yıl"** isimli eseri dolayısıyla yazdığı bir yazıda ise şöyle diyor:

*"**İsmet İnönü**'nün bence de bağışlanmaz kusuru, demokrasiyi **Atatürk** devrimlerinin tâvizleri üstüne kurmak gafletine kapılışıdır. Eğitim Birliği'ni yıkmak cinâyetini O'na bağışlayamam. Hele **Bayar-Menderes** devrini gördükten sonra, 27 Mayıs İhtilâli'nden ve ihtilâl sonrasından geçen olup bittileri düzeltmek için faydalanmaması, gerçekte bu devrimlere inanmamış olduğunu gösterir.*

*Yalnız kitapta benim üzerime, doğru olmayan bir haber var. **Yakup** o zamanlar Türkiye'de olmadığı için gerçeği bilmemekte haklıdır. Kitapta deniyor ki:*

*«Genel Başkan, **Falih Rıfkı**'yı Ulus Gazetesi'nin başından çekilmeye mecbur ederek, yıllarca Halk Partisi'nin iktidarları aleyhinde yazmadığı kalmayan **Hüseyin Câhid Yalçın**'ı getirmişti.»*

*İşin doğrusu şudur: **Şemseddin Günaltay** ve **Hasan Saka**'nın aralıksız **Atatürk** devrimlerinden tâviz vermelerine katlanamayarak Ulus Gazetesi'nde CHP'yi savunmamak kararını ben kendim verdim. Parti umûmî kâtibine kararımı bir mektupla bildirdim ve Ulus Gazetesi'nden çekildim. Benden sonra **Nihat Erim** tâvizcilerle çalıştı ve **Hüseyin Câhid** çok sonradan gazetenin başına geçti.*

*Demokrat Parti devrinin azgınlaştığı ve memleketi uçuruma sürüklediği günlerde gene **İsmet İnönü** ile ve Ulus*

---

580 **Fâlih Rıfkı Atay**-a.g.e., sh: 106 vd.

Gazetesi'nde çalışmaktan başka çare bulamadım. Son umudum 27 Mayıs gibi bir ihtilâlde idi. Bu ihtilâl de Atatürkçülük değil, Nâsırcılık yolunu tuttu. Arap soluna saptı. ***İsmet İnönü****'nün daha sonra eline geçen fırsattan faydalanmasını boşuna bekledim. Kendisinin kurucusu Meclise ve daha sonra Meclis seçimlerine aday olarak katılmaklığım tekliflerini kabul etmekte hiçbir menfaat görmedim.* ***İsmet İnönü*** *devrinden kalma sağcılıkla, 27 Mayıs'ın kötü mirası solculuğa karşı savaşmayı ömrümün son görevi olarak üstüme aldım."*[581]

Gerçekte ise O, hayatının sonuna kadar İslâm'la ve Müslümanlarla mücâdele etmiştir. **İnönü**'ye bu muhalefetinin sebebi ise sözlerinden de anlaşıldığı üzere demokratik bir mecburiyetle din düşmanlığını **"tek parti"** devrindeki vahşi üslûpla devam ettiremeyişidir. O, hâlâ halka rağmen bir icraat yapılamayacağı gerçeğini kavrayamamış bir gericiden başka biri değildir.

Sanki kemalist inkılâpların halkın tasvibine mazhar olamadığını itiraf mahiyetindeki şu sözleri söylemiş olan o değildir:

*"**Atatürk** diktatör mü idi? Rejimine bakarsanız evet. Fakat ne mizacı ne de ideali bakımından diktatörlük inançlısı değildi. Millî kurtuluş için şart saydığı inkılâplarının hürriyet içinde yaşayabileceğine güvenseydi, demokratik savaşçılığın zevklerini feda etmeyeceğine şüphe yoktu."*[582]

Aslında gerçekten **"gerici"** olan kendisi idi. Zira değişen zamanın icaplarına karşı direniyor ve ülkeyi 1930'lu yılların şartlarında sabit tutmak istiyordu. Bu sebepledir ki, Müslümanlar'ın gasp edilmiş olan haklarının pek azını geri vermek temâyülündeki hükümetlere ve bu uğurda gayret sarf eden **"Nûrculuk"** ve **"Süleymancılık"** isimleriyle bilinen

---

581 **Fâlih Rıfkı Atay**- a.g.e., sh: 170 vd.

582 **Fâlih Rıfkı Atay**- Çankaya, İstanbul 1986, sh: 521

inançlı insanlara karşı tahkire varan tarizlerde bulunuyordu.

Bu hükmümüzü te'yid eden şu sözler de onundur:

*"**Atatürk**, Osmanlı medeniyet ve kültür şartları içinde ekonomik ve sosyal hiç bir kalkınma imkânı olmadığını düşünerek **bütün geçmişi yıktı**. Gelenek ve görenekçiliğe son verdi. Bu devrimlerin temeli 29 Ekim'de Cumhuriyet'in ilânı ile atılmıştır.*

*Bugünkü ileri Türkiye 45 yaşındadır. Biz o ileri atılışı 1938'de **Atatürk'ün ölümü ile durdurmamış olsaydık** toplumca medeniyet ve kültür krizini atlatmış, şimdi tam bir Batı toplumu şartlarına kavuşmuş olacaktık. Câmilere imam ve hatip yetiştirmek bahânesi ile fıkıhçılara eski medreseleri açtırmakla kafa devrimini dondurduk. Toplum çoğunluğunca şeriatçılığa doğru döndük. Bu ise yedinci asra dönmek demektir. Devrimlerimizle 400.000.000 Müslüman'a da kurtuluş yolunu göstermiştik. 400.000.000 Müslüman çağımızın en geri insanlığıdır. 400.000.000 insan içinde bir tek Nobel mükâfatı alan olmamıştır. Protestan'dan, Katolik'ten, Ortodoks'tan, Budist'ten vardır. Kafa, müsbet ilim ve Batı kültürü ışığı almadıkça yaratamaz.*

Demokrasiyi Yahudiler gibi anlamadık ve uygulamadık. İsrail'de iskemle nedir bilmeyen bir Yemen göçmeni bile İsrail'e yerleştikten sonra çocuğu önce kreşe, sonra yuvaya, sonra ortaokula alınarak bir göbekte Danimarka köylüsüne döner. İsrail'in batılı aydınları Tevratcılığa yüz vermemişler, dini bir vicdan meselesi olarak bırakmışlardır. Halk yığınlarının zaaflarını sömürmemişlerdir.

Yahudilikte de şeriatçılık vardır. Tevrat da Dünya işlerini düzenler. Fakat İsrail, Tevrat çağına dönmediği için iki buçuk milyonla, yedinci Hicaz asrından ayrılamayan altmış milyon Müslüman'ı dövmüştür.

*Ne kadar büyük adammış **Atatürk**. Ondan sonrakiler*

6 EYLÜL CUMA 1968 (13 C. AHİR 1388)

Adres: KURUÇEŞMEMEVİ CADDESİ No : 17/1 CAĞALOĞLU – İSTANBUL TEL : 27 00 91

İYİYE DOĞRUYA GÖTÜREN

Bugün

MÜSTAKİL SİYASİ SABAH GAZ

Hakkı ve Hakikati Tutar (YIL : 2 SAYI : 626) Sahibi : Mehm

Falih Rıfkı Atay, masayı yumruklayıp bağırdı:

"EVET, ATATÜRK BİR MASONDU.."

(Necdet Sancay bildiriyor)

ne kadar küçükmüşüz. Sabah ezânında bir hoparlör kıstıramıyoruz. Ya Medenî Kanun olmamış olsaydı... Ya Arap yazısı Lâtin yazısına değişmemiş olsaydı... Ya hilâfet ve saltanat kalkmasaydı... Câmileri yabancılara terlikle gezdiremeyen bu politika kuşaklarından ne bekleyebilirdik?

***Demirel** AP bildirisinde gençliğe **Atatürk** eğitimi verileceğini söylerken, **Bilgiç**:*

"-Biz gelenekçiyiz!.." diyor.

Ne demekmiş gelenekçilik? Osmanlı şartlarına dönmekten başka!

Yere bağdaş kurup sinide elle yemek, kadını çuvala tıkmak, kızları satmaktan başka!

*Bir **Erbakan**, 1909'da asılan **Vahdetî**'nin istediklerini isteyerek Konya'dan milletvekili seçilmiştir. O da başı takkeli gelenekçi!*

1909... 1969... altmış yıl sonraki hâle bakın siz! Japonlar kırk yılda batılı olmuşlardır. Biz Tanzimat'ı bir yana bırakın, kendi devrimizden kırk beş yıl sonra Elmalı'ya İstanbul'da oy veriyoruz.

Toplum çoğunluğu, lâik eğitim birliği sağlanmadıkça, sürülerle kendine benzer yetiştirir. Aydınlar azınlığı kara kalabalık içinde ne yapacağını şaşırır. Ahlâkını bozmadıkça politikada başarı kazanamaz.

Yüreğim yandığı için içimi döküyorum.

Kafa değişmedikçe, ne kadar fabrika taklidi yapsak yerimizde saymaktan kurtulamayız. Bu gerçekleri kaç defa yazdım. Bin defa tekrarlasam gene az!"[583]

Kırk yıl evvel bu sözleri söyleyen şu adam, -ihtimal- bugünleri görseydi, hırsından çatlardı.

"Medrese, hiç bir zaman, halkın ve devletin Dünya işleri üzerinde egemen kalmaktan vazgeçmemiştir. Din bir

---

583 **Fâlih Rıfkı Atay**- Bayrak, İstanbul, 1980, sh: 22 vd.

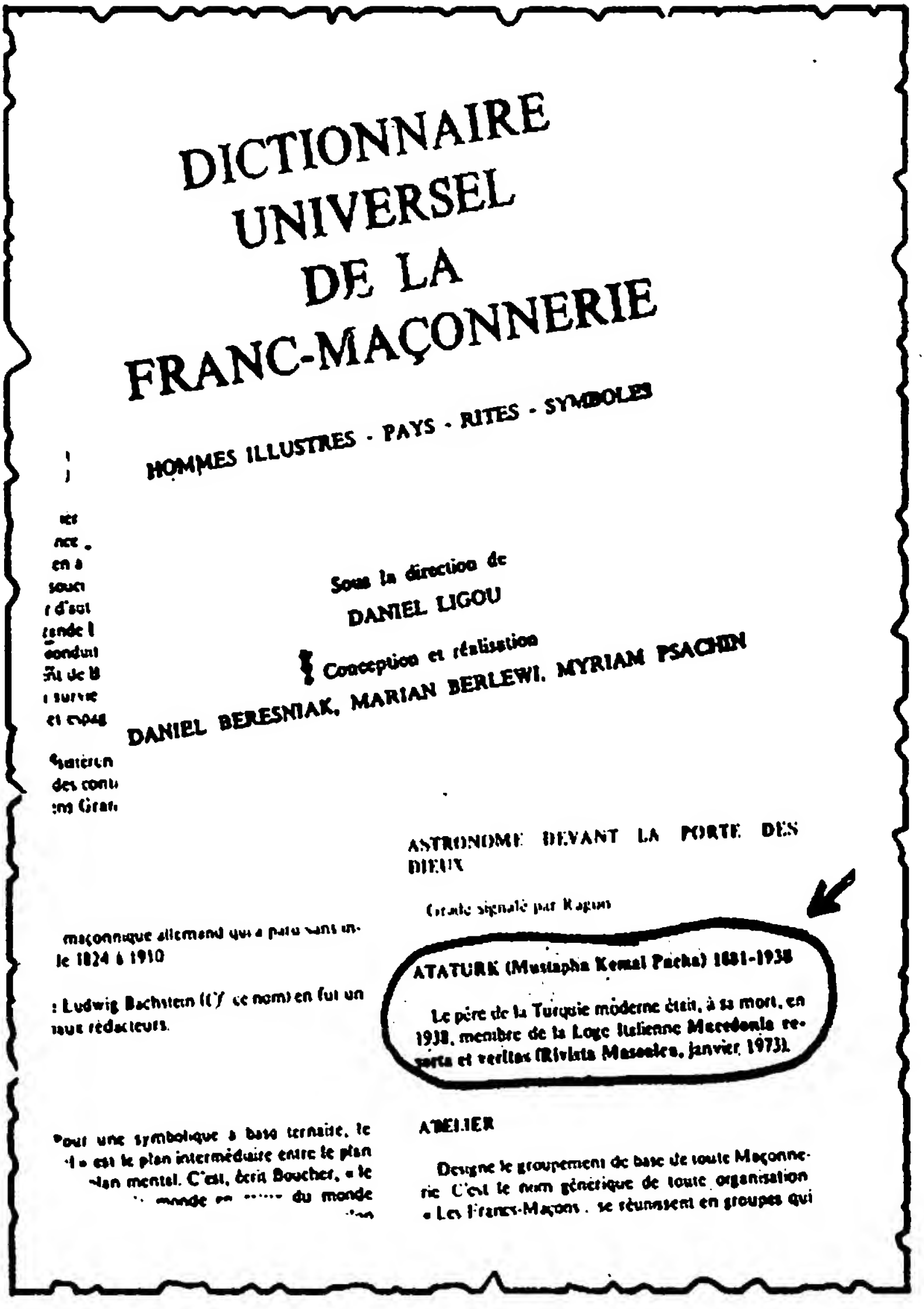

DICTIONNAIRE
UNIVERSEL
DE LA
FRANC-MAÇONNERIE

HOMMES ILLUSTRES - PAYS - RITES - SYMBOLES

Sous la direction de
DANIEL LIGOU

Conception et réalisation
DANIEL BERESNIAK, MARIAN BERLEWI, MYRIAM PSACHIN

ASTRONOME DEVANT LA PORTE DES DIEUX

Cercle signalé par Ragon

ATATURK (Mustapha Kemal Pacha) 1881-1938

Le père de la Turquie moderne était, à sa mort, en 1938, membre de la Loge italienne Macedonia reçu et reçue (Rivista Massonica, janvier 1973).

ATELIER

Mustafa Kemâl'in, hayâtının sonuna kadar Beynelakvâm Masonluğun sâdık bir âzâsı olarak kaldığını isbât eden vesika.

*vicdan işidir. Tanrı ile kulu arasındadır. İslâmlık'ta rûhanîlik yoktur. Bu gerçekleri hep biliriz. Din adamının görevi bu esaslar dışına çıkamaz. Vaaz ve hutbeleri Kur'ân'ın ahlâk âyetleri üzerine dayamaktan ileri gitmemek lâzım gelir. **Atatürk** lâyisizmle Türklüğü akıl hürriyetine kavuşturmuştur. Türkler, Dünya işlerine sadece akıl yolu ile düzen verecekleridir.*

__Atatürk__ medreseleri kapayarak, eğitim birliğini kurduğu vakit ilk yeraltı medresesi __Çamlıcalı Süleyman__ adında bir gerici tarafından işletilmiştir ki, __Atatürk__'ün de, Atatürkçülüğün de en büyük düşmanları __Süleymancılar__ denen bu takımdandır. __Nurcular__ ve __Süleymancılar__'ın demokrasi medreselerinden yetişmiş olanlar arasında pek çok olduğunu aydın müftülerimizden duydum. Bunlar Ankara'daki son müftüler toplantısında, Ayasofya câmie çevrilmedikçe buradan gitmeyiz, diye ayaklanmaya benzer bir diretmede bulunmuşlardır.

Ayasofya şeriatçılığa doğru gidilmek için kaba, kara ve koyu __Atatürk__ düşmanları tarafından zorlanan bir kapıdır. Bu kapıyı kırmak, __Atatürk__'ün kabrini eşip kemiklerini çıkararak yakmak demektir.

Lâyisizme aykırı davranışların CHP'nin son yıllarında başladığı da bir gerçektir. Köy Enstitüleri sistemi bozularak, devrim eğitiminin bütün halk çocuklarına benimsetilmesi dâvâsı, bazı CHP Millî Eğitim Bakanlarınca aksatılmış, din bakımından hiç, ama hiç bir mânâsı olmayan Kur'an kursları şeriatçı ilkokula çevrildikten, İmam-Hatip okulları da şeriat liseleri sırasına geçtikten sonra Atatürkçülüğün iki temel taşı, lâyisizm ve eğitim birliği köklerinden sarsılmıştır. Seçim yatırımları da halk vicdanı sömürücülüğünü en etkili yatırım olarak saydığı için Türkiye bütün Dünya'da «gerileme» hükmünü giymiştir."[584]

---

584 **Fâlih Rıfkı Atay**- Atatürk Ne İdi?, İstanbul, 1980, sh: 20 vd.

*"Mecliste ve partilerdeki gericiler, **Risâle-i Nûr** denen küfür-nâmeyi değil, bu müslüman bilgininin yazdıklarını okuyun. Din ve vicdan işlerine karışmanın ve bu yollarda manevî de olsa baskı yapmanın, devlet işlerine mukaddesatçılık karıştırmanın, hattâ bizim câhil kafamızla **«mukaddesatçılık»** saydıklarımızın **«küfür»** demek olduğunu anlayın. Câmilerde vaaz etmek hakkının ancak üniversite hocalarına bırakılmak veya onların yazdıklarını halka okumak olduğunu kavrayın. Hattâ **«din adamı»** sözü kullanmakla bir din suçu işlemiş olup olmadığınızı kendi kendinize sorun.*

Çünkü Anayasa dışı öğretim yapan sibyan kursları ile lise öğretimi disiplini içine alınmayan din okulları, Türkiye'yi en koyu bir cehâlet ve taassub havası içine almaktadır ve en başta Müslümanlığı Müslümanlık olmaktan çıkarmaktadır."[585]

Nurculara bir kere daha hücum ederek diyor ki:

*"1938'de ölen **Atatürk** 29 yıl geçmişte değil, henüz belki 50 yıl gelecektedir. Kara yobazlık havası, Hıristiyansız ve yabancısız Anadolu şehir ve kasabalarını bir yaşayış zindanına çevirmiştir. Siz **Bülent Ecevit**, CHP koalisyonunda iken İzmir ve çevresinde bu zindan zebânîlerini yetiştirici Nurcu ocaklarının açılması için CHP'lilerin nasıl çalıştığını CHP'lilerden dinlemişimdir. İlk kurucu da benim **Ulus**'tan çekildiğim günlerdeki CHP iktidarıdır."*[586]

Cevaba değmez bu sözleri doğru zannedenler, CHP'nin seçimden seçime sergilemekte olduğu sahte din taraftarlığının gönüllü olduğunu zannedebilirler. Heyhât onların aynı kafada birer **"inkılâp yobazı"** olduklarını gösteren binlerce aktüel vak'ayı tadat etmekten nefsimizi berî hissetmedeyiz.

Fâlih Rıfkı, kafasının gerçek mâhiyetine âid şu sözlerle bu bahse nihayet verelim:

---

585 **Fâlih Rıfkı Atay**- a.g.e., sh: 62.

586 **Fâlih Rıfkı Atay**- a.g.e., sh: 91.

*"**Kemalizm, aslında büyük ve esaslı bir din reformudur.** Tanrı, bir peygambere verdiği şeriatı, ikinci bir peygamberde değiştirmekle, hattâ Kur'ân'ın bir âyetindeki emrini başka bir âyetle kaldırmakla hükümlerin toplum evrimini izlemesi gerektiğini göstermiştir. Fıkıh'ta buna nesih diyoruz. **Muhammed, son peygamber olduğuna göre, ondan sonra nesih hakkı insan aklına kalmıştır. Onun için İslâm bilginleri «zamanla hükümlerin değişeceği» ictihadında bulunmuşlardır. Mustafa Kemal'in yaptığı, işte bu nesih hakkını kullanmaktı.**"*[587]

Allâh'ın dinini kendi hevâlarına göre şekillendirmek isteyen bütün reformistler, kendi fikirlerini meşrû ve mâkul gösterebilmek için Kur'ân-ı Kerîm'deki **"nesih"** meselesini ileri sürmüşlerdir. Bu nâdânların, beşerî kanunları dahî ancak onu vaz'a selâhiyeti olanların değiştirebileceğini kabul ederken ilâhî kanunlarda diledikleri değişikliği yapabileceklerini iddia etmeleri, akıl, mantık ve hüsn-i niyetle bağdaşır mı?

Fâlih Rıfkı Atay da her reformcu gibi kendinde bu selâhiyeti görerek:

*"Bir-iki saat uçak yolculuğu ile rahatça bir memleketten başkasına giden «**seferî**»ye oruç tutmamak hakkını veren dinin, en aşağı yüz yıl gerisinde kalmış olduğu Batı medeniyet dünyasına yetişmek için geceli gündüzlü «**sefere çıkan**» milletlere oruçla yılda bir ay çalışma kaybetmeyi haram ettiği fetvası gerekir."*[588] demektedir.

O, aynı kafayla tesettürün de aleyhindedir:

1924'lerde plâjlarda kadın-erkek ayrımını tenkid ettiği[589] gibi daha sonra da şöyle yazmıştır:

---

587 **Fâlih Rıfkı Atay**- Çankaya, İstanbul 1980, sh: 393.

588 **Fâlih Rıfkı Atay**- Batış Yılları, İstanbul 1963, sh: 155.

589 Bkz: **Fâlih Rıfkı Atay**- Eski Saat, İstanbul 1933, sh: 410'da **"Ya... sa...k"** başlıklı yazı.

"Genç kızlar ve zevceler çıplak vücutlarını yabancı erkeklere gösterecekler, sağlam ve sert ahlâklarından bir şey kaybetmeyecekler."[590]

Fakat ne hâcet... O, Millî Mücadele'nin din sayesinde kazanılmış olmasını takdirle yâd edecek yerde, bunu başaran Birinci Meclis için bakınız ne diyor:

*"Kırk yıl sonraki Meclisleri düşünürseniz, sarıklı ve poturlu 1920 Meclisi'nin ne kadar gelenekçi ve görenekçi olduğunu kolayca kestirebilirsiniz. Bakanlarını kendi seçen bu Meclis, yüzlerce medrese açmıştır. «**Men-i Müskirât**» Kanunu'nu sağlık değil, şeriat gerekçesi ile çıkarmıştır. **Çerkez Etem**'i dimdik ayakta selâmlamıştır. **Mustafa Kemal**'e çok defa:*

«-Dağıt bunları... Ne diye aksiliklerine katlanıyorsun?» diyen kısa görüşlü arkadaşları olmuştu.

*Fakat **Mustafa Kemal** ölünceye kadar Meclissiz hükümet etmeği aklına bile uğratmamıştır.*

*Tabiî ilerde yapacağı devrimlerin hiç birinden söz ettiği yoktu. Önce zafer kazanılmalı, Türkiye'de hiç kimsenin tam inanmadığı kesin sonuç alınmalı idi. **Kuva-yı Milliye devrindeki Anadolu havası, Tanzimat'tan da geri idi.** Milliyetçiliğin mayası «**gâvur düşmanlığı**»dır. Millî Marş, Batı medeniyetine topyekûn «**tek dişi kalmış canavar**» diye söver.*

***Mustafa Kemal** ise, Batılı ve tam Batı medeniyetçisidir. Batı'dan kurtulmanın tek yolu Batı'ya katılmak, Batılı olmak olduğunu bilir."*[591]

Hâsılı, O tam bir reformist ve **M. Kemal** perestişkârıdır. Ancak O'nu bir reformist Müslüman(!)'dan ziyade ateist kabul etmek daha doğru olsa gerektir. Zira O'nun, **Celâl Sâhir (Erozan)**'la birlikte yazılıp 1931 yılında basılan **"Yeni Kitap-Millet Mektepleri İçin Kırâat Kitabı"**nda **Âşık Yu-**

590 **Fâlih Rıfkı Atay**- Deniz Aşırı, İstanbul 1931, sh: 33.

591 **Fâlih Rıfkı Atay**- **Atatürk** Ne İdi?, İstanbul 1980, sh: 10.

suf müstearı ile yer almış olan şu kıt'ası, bu hükmü şüpheye mahal bırakmayacak bir sûrette doğrulamaktadır:

"Cehennemim var diye
Kurum etme ey Tanrım!
Bağrımdaki ateşle
Seni bile yakarım."

b- Şahsiyeti

1894 yılında İstanbul'da doğmuş olan **Fâlih Rıfkı Atay**, aslen Adapazarı'nın **"Büyük Kaynarca"** köyündendir. Babası **Hoca Hilmi Efendi**, bir câmi hocasıydı. **"Cibâli İmamı"** olarak bilinir.

Mercan İdadîsi (lise) ve Edebiyat Fakültesi'nden mezundur (1912). Yazarlığa Servet-i Fünûn Dergisi'nde başladı (1911).

Muhtelif memuriyetlerde bulunan **Fâlih Rıfkı, Birinci Cihan Harbi**'nde Sûriye Cephesi'nde **Cemal Paşa**'nın kâtipliğini yaptı.

Daha sonra **"Tanin"** ve **"Hâkimiyet-i Milliye"** Gazetelerinde Millî Mücadele'yi destekleyen yazılar yazdı. 1922'de tanıştığı **M. Kemal Paşa** tarafından, 1923 yılında Bolu Milletvekili yapıldı. 1927'den 1950'ye kadarsa Ankara Milletvekilliği yaparak Kemalist inkılâpların icrasının hepsinde faal bir rol oynadı. Lâtin asıllı yeni alfabenin hazırlık çalışmalarında bulundu ve Dil Encümeni'nde vazife gördü.

Bir ara Ulus Gazetesi başyazarlığı da yapmış olan **Fâlih Rıfkı**, 1950'den sonra siyasetten çekilerek Dünya Gazetesi'ni kurdu. **Bediî Fâik**'le birlikte bu gazetede DP'ye karşı amansız bir muhalefette bulundu. Yukarıda temas edilmiş olduğu üzere zaman zaman **İnönü**'ye ve hattâ **Ecevit**'e bile -demokrasi icabı da olsa- taviz verdikleri düşüncesiyle saldırılarda

bulundu. Kemalist inkılâpların temeli olan **"halka rağmen, halk için"** düsturu sebebiyle 27 Mayıs ihtilâlcilerini alkışladıysa da onlardan da umduğunu bulamamaktan dolayı, memleketteki **"İslâmî Uyanış"**tan rahatsızlık ve hüzün dolu yazılar yazmaya devam etti. Vefat ettiği 20 Mart 1971 tarihine kadar başyazarı olduğu Dünya Gazetesi'nde bu minval üzere yazılar yazmaya devam etti.

Birçok seyahat yapmış olan **Fâlih Rıfkı**'nın eserlerinin bir kısmı seyahat hâtıralarıdır. Fakat O'nun eserlerinde ağırlık, **M. Kemal Paşa** ve inkılâp müdâfiliğidir. Bu uğurda en çok eser kaleme almış olan bir kimsedir. Ahlâkî zaaflarına dâir şâyia üzerine **Neyzen Tevfik** O'nu bir kıt'a şiirle hicvetmiştir.

2- YUNUS NÂDİ (ABALIOĞLU) (1874-1945)

Yunus Nâdi
(1874-1945)

Yunus Nâdi'nin siyâsî hayatı, daha sonra Ankara'ya intikal etmiş olan son Osmanlı Meclis-i Mebûsânı'nda başlayıp tâ 1943 yılına kadar kesintisiz devam etmiştir. Yirmi seneden fazla süren milletvekilliği esnasında aynı zamanda gazeteciliğe de bilâ-fâsıla devam etmiş olduğundan kemalist tahrif hareketlerini, hem Meclis'te konuşmaları ve reyi ile desteklemiş hem de hâriçte yazdığı yazılarla müdafaa etmiş biri olarak o devrin en ehemmiyetli insanlarından biridir. Buna rağmen eserimizin olabildiğince genişlemiş olması sebebiyle O'ndan da, O'ndan sonrakilerden de gayet öz bir şekilde bahsetmeye mecbur bulunmaktayız.

a- Reformistliği

Mâlûm olduğu üzere kemalist inkılâpların ilki, 1922 Kasım Ayı başında Saltanat'la Hilâfet'in birbirinden tefrik olunarak **"Saltanat'ın ilga edilmiş olması"**dır. Hilâfet'i siyâsî iktidardan mahrum kılan bu karardan sonra, bu yeni şeklin **"Hâkimiyet-i Milliye"** prensibine uygun olduğu yolunda pek çok söz söylenmiş ve yazılar yazılmıştır.

Zira bu sırada **M. Kemal Paşa**, Hilâfet'i muhafaza etmek ve kendisi **"halife"** olmak istiyordu.[592] İşte bu yüzden Hilâfet'le hâkimiyet-i milliye prensibinin te'lif olunabileceğini müdafaa etmiş olanlardan biri de **Yunus Nâdi** idi.

O, **"Hükümet ve Hilâfet"** başlıklı yazısında aynen şöyle demekteydi:

*"... Son günlerin en mühim hadisesi daha düne kadar sultan ve halife ünvanını taşımış olan **Vahideddin** adlı müsemmâ bin-nakz (yani isminin aksi sıfatta olan) -bu tâbiri bilhassa kaydediyoruz- evet, müsemmâ bin-nakz bir mahlûkun Hilâfet itibariyle İngiltere'ye ilticası ve İngiliz koltuğuna sığınarak İstanbul'dan -zaten mukarrer olduğu vechile- Malta'ya azimeti teşkil eyledi. İslâmiyet'i bir tarafa bırakınız, insaniyetin tarihinde buna benzer pek az misale tesâdüf edersiniz. Yahud denilebilir ki, beşeriyetin tarihinde bunun misali yoktur. Bu meselenin herhangi bir din nâmına muhakemesi câiz olamaz. Zaten dinlerin insanları siyaset âleminde idareye selâhiyet ve kudretleri iddia ve ispat olunamaz. Her din, hakikat-i hâlde ferdî ve ictimaî ahlâka tasarrufa çalışmaktan ileri gidememek mevkî ve menzeletindedir. Dinlerin siyasete karışmasını bir zaman için Müslümanlar ve onların yaptıklarının aksülameli olarak da ehl-i salip muhâberâtı ile Hıristiyanlar ihdas*

---

592 Tafsilât için bkz: **Kadir Mısıroğlu**- Geçmişi ve Geleceği ile Hilâfet, İstanbul 2011, sh: 247 vd.

etmiş bulundular."[593]

*"Fakat Anadolu'nun «**Mîsak-ı Millî**» Türkiyesi nâmına ihraz ettiği azim zaferle her şey bitmiş olmuyordu. ve henüz her şey bitmiş değildir. Nitekim halife ünvanını taşıyan bir Osmanlı Hânedânı mensubu ve Türk hakan ve sultanı - **Harington**'un beyannâmesine nazaran- İslâmların halifesi olmakta devam ve ısrar nam ve hesabına İngiliz himâyesini kabul ederek İstanbul'dan râkib olduğu (bindiği) bir İngiliz gemisiyle -kendi aklınca ve İngilizler'in aklınca- bütün İslâmlar'ın halifesi ünvanını güyâ muhafaza ederek def olup gitmiştir.*

Defolup giden adam, bir İslâm Halifesi olmazdan evvel, bir Türk hakan ve sultanı olduğunu bilmeyecek kadar câhil ve -tâbir mâzur görülsün- edepsiz bir mahlûktur. ..."[594]

*"... Türklük bu kadar kuvvetli bir şeydir ki, Osmanlı saltanat hanedanının son sâkıt (düşürülmüş) cenini olan **Vahideddin**, İstanbul'dan, daha doğrusu kendi milletinden kaçarak İngilizler'e iltică ederken ünvânına Türklük izâfesi cesâretini kendinde bulmamış, kendisinin İngiliz tarifi vechile olsa olsa sûretâ bütün İslâmlar'ın Halifesi olduğunu iddiâ etmek cür'etinde bulunmuştur. Hâlbuki hakikatte böyle bir şey yoktur. İngilizler bu nâma kendisini para ile satın alınmış bir âlet olarak almışlardır. Bu itibarla dahî **Vahideddin**, dinin ve tarihin en alçak mahlûku olmuştur."*[595]

*"İslâm'ın alemdârı olan bir memleketin (yani Türkiye'nin) hayatının tahlîsi (kurtarılması) mevzubahis olduğu bir zamanda Halife ünvanını taşıyan bir **sefil** -İslâmlar'ın Halifesi ünvanını beraberinde götürmek iddiasıyla- İngilizlere iltică ediyor. O İngilizler ki, onların maksadı, İslâm'ı mah-*

---

593 Hilâfet ve Millî Hâkimiyet, Ankara, 1339, sh: 81 vd.

594 Hilâfet ve Millî Hâkimiyet, a.y.

595 Hilâfet ve Millî Hâkimiyet, sh: 83

vetmekten başka bir şey değildir! Acaba Dünya'da beni ve herhangi dini, îmanı bütün bir ferdi, bu zillete ittiba ettirecek kuvvet var mıdır? Nihayet sorulmaz mı ki, bu zillet nedir?

Bu zillet, bir Dünya'nın yıkılmasının ve yerine yeni bir Dünya'nın çıkmakta olmasının düşen ve kalkan alâmetleridir. Filhakika bir âlem yıkılıyor ve bir âlem yükseliyor.

Yıkılan âlem, Hilâfet ve Saltanat ile beraber eski Türkiye'dir. Onun yerine yükselen âlem, yeni ve millî akideleri ile itilâsı (yükselişi) herkesi hürmetle eğilmeye mecbur eden yeni Türkiye'dir.

Eski Türkiye, Hilâfet'i de câmi kurun-i vüstaî (ortaçağlara âid) bir saltanat idi. Şimdi Türk Milleti, onun yerine -Hilâfet, devletten tefrik edilmek (ayrılmak) sûretiyle- yeni bir âlem ikame ediyor. Yani kendi hakikî saltanatını kuruyor. Buna ise, biz ulemâ ve ukalânın idraklerimiz pey yetişmese yeridir. Bu, bizim belki zâhirde pek basit gördüğümüz Türk Milleti'nin kendi dehasının mahsûlüdür. Filhakika her milletin dehası, her dâhinin fevkine (üstüne) çıkacak kadar kesif (yoğun) ve âlîdir. Hele Türk Milleti'nin dehâsı!.."[596]

İşte Millî Mücâdele bitip de İnkılâplar henüz başlamakta iken **Yunus Nâdi**'nin fikirleri birer nüve hâlinde yukarıdaki sözlerinden anlaşılmaktadır. Bunlar, **Sultan Vahideddin** vesile ittihaz edinilerek Hilâfet'i tahkîr ve tezyifle Türklüğü ön plâna çıkarmak sûretinde hülâsa edilebilir.

Esâsen fâsid fikirlerinden dolayı 1901 yılında **Sultan II. Abdülhamid** tarafından Midilli'ye sürülmüş ve burada üç yıl hapis yatmış olan **Yunus Nâdi**, daha sonra Fethiye'de ikamete mecbur edilmiş ve 1908 II. Meşrûtiyet'in ilânına kadar burada yaşamıştı. 31 Mart Hâdisesi'ni anlatan eserinde hocaları kötülemiş olmasıyla da din aleyhtarlığı sâbit olan[597]

---

596 Hilâfet ve Millî Hâkimiyet, sh: 84

597 Bkz: **Yunus Nâdi**- İhtilâl ve İnkılâb-ı Osmanî, İstanbul, 1325, sh:

Yunus Nâdi, bu fâsid fikirleri yüzünden Millî Mücâdele başlarken Ankara'ya intikal eden milletvekillerinden biri olmuştur.

Zafer sonrası din aleyhtarı hamleler gelişip genişledikçe o da bunları hem çıkarmakta olduğu **"Yeni Gün"** Gazetesi'nde müdâfaa etmiş ve hem de Meclis kürsüsünden konuşmalar yapmıştır. Sanırım bunlardan sadece birini arz edersek, onun aslî fikirlerini tebarüz ettirmiş oluruz.

M. Kemal Paşa, 1928'de Halk Partisi Kurultayı'nda okuduğu nutkunda şöyle demektedir:

*"Cumhuriyetin îlânından sonra da, yeni Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu yapılırken, **lâik hükümet** tâbirinden **dinsizlik** mânâsı çıkarmaya mütemâyil ve vesilecû olanlara (vesile arayanlara) fırsat vermemek maksadıyla ikinci maddesini bîmânâ (mânâsız) kılan bir tâbirin idhâline müsâmaha olunmuştur.*

Kanunun gerek 2'nci gerek 26'ncı maddelerinde zâid (fazlalık) görünen ve yeni Türkiye Devleti'nin ve idâre-i cumhuriyemizin asrî karakteriyle kabil-i telif olmayan tâbirat inkılâp ve cumhuriyetin o zaman için beis görmediği tâvizlerdir.

Millet, Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu'muzdan bu zevâidi ilk mütenâsip zamanda kaldırmalıdır."[598]

Neydi o zevâid, yani faydasız fazlalıklar?

1340 (1924) Anayasası'nda yer alan 2'nci ve 26'ncı maddelerdi. Onlar da şu mâhiyette idiler:

"Madde 2- Türkiye Devleti'nin dini, Din-i İslâm'dır; resmî dili Türkçe'dir; makarrı Ankara şehridir."

"Madde 26- Büyük Millet Meclisi, ahkâm-ı şer'iyenin tenfîzi, kavaninin vaz'ı, tâdili, tefsiri, fesih ve ilgâsı, Dev-

---

41 vd.

598 Nutuk, sh: 436.

letlerle mukavele, muâhede ve sulh akti, harp ilânı, muvazene-i umûmiye-i mâliye ve devletin umum hesab-ı kat'î kanunlarının tetkik ve tasdiki, meskûkât darbı, inhisar ve mâlî taahhüdü mutazammın mukavelât ve imtiyâzâtın tasdik ve feshi, umumî ve hususî af ilânı, cezaların tahfif veya tahvili, tahkikat ve mücâzât-ı kanuniyenin tecili, mahkemelerden sâdır olup kat'iyet kesbetmiş olan idam hükümlerinin infazı gibi vezâifi bizzat kendi ifa eder."

Bunlar, milletin desteğine ihtiyaç olduğu bir zamanda -kendi tâbirleri veçhile- millete verilmiş birer tâvizdi. İslâm karşıtı bir lâiklik anlayışı ile kaabil-i te'lif olmayan bu maddeler, ilk fırsatta kaldırılmalı ve yerlerine Halk Partisi'nin **"Altı Ok"**u konmalıydı.

*"Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu'nda belirtilen Devletin şekliyle beraber siyaset ve idare tarzında da takip edeceği ana vasıfların esas hüküm olarak gösterilmesi zarûretiyle 3115 sayılı kanunla ikinci madde «**Türkiye Devleti cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâyık ve inkılâpçıdır.**» şeklinde tanzim olunmuştur.*

Bu esasların bazıları hakkında Mecliste:

*«... **Atatürk**'ün vaz ettiği prensipler Türktür. Yani asliyeti itibariyle tamamıyla milletin kendi seciyesinden alınmış ve onun bütün ihtiyaç ve zarûretlerine uygun olarak seçilmiştir. Bu prensipler aynı zamanda Türkçüdür de... Bu itibarca milliyetçilik vasfı kendiliğinden çıkan bir zarûret olur.»*

Türk Milleti'nin son asırlarda çektiği izdıraplar dolayısıyla:

«Eğer tekrar bu gibi hâtıralara dönmemek, bu elîm hayatı yaşamamak ve beşeriyete de böyle bir felâket hazırlamak istemiyorsak Türk Milleti behemahal Türkçü ve millîci olmak lâzımdır.»

«Bizim bildiğimiz, Türk için yegâne doğru yol ve tari-

kat müsbet ilimlere dayanan milliyetçiliktir. Bu yolu tutmak Türk'ün maddî ve mânevî hayatı için büyük bir kuvvettir.»

«Hiçbir din kendini müdafaa için Türkler kadar fedakâr bir millet bulamamıştır. Eğer Dünya'da İslâmiyet yaşıyorsa 10-12 asırdan beri kendisini müdafaa eden Türkler'in koluna, kanına ve kafasına medyundur» gibi veciz konuşmalar cereyân etmiştir.."[599]

Bu değişikliğin gerçekleşmesinde en mühim rolü oynayanlardan biri de **Yunus Nâdi** olmuştur. Zira o sırada kendisi **"Anayasa Komisyonu"** başkanı idi. Bu değişikliği Meclis' sevk eden **İsmet Paşa** hükümetiydi. Şimdi O'nun kargaları bile güldürecek mantıksızlıklarla dolu esbâb-ı mûcibesi (gerekçeleri) ile Anayasa Encümeni'nin mazbatasını dikkatlerinize sunalım:

MALATYA MEBUSU İSMET PAŞA VE 120 REFİKİNİN, TEŞKİLÂT-I ESASİYE KANUNUNUN İKİNCİ, ON ALTINCI, YİRMİ ALTINCI VE OTUZ SEKİZİNCİ MADDELERİNİN TA'DİLİNE DAİR 2/51 NUMARALI TEKLİF KANUNÎSİ VE TEŞKİLÂT-I ESASİYE ENCÜMENİ MAZBATASI

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ RİYÂSET-İ CELÎLESİ'NE

Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu'nun ikinci, on altıncı, yirmi altıncı ve otuz sekizinci maddeleri yerine kaim olmak üzere esbab-ı mûcibesiyle kaleme alınıp takdim kılınan yeni maddeleri Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin tasvibine arz eder ve kabullerini rica ederiz efendim.

ESBÂB-I MÛCİBE

Muâsır medeniyet hukuk-ı âmmesinde, millet hâkimi-

599 Kemal Arıburnu – A.g.e., sh: 6

yetinin tecellîsine medar, en mütekâmil devlet şeklinin lâik ve demokratik Cumhuriyet olduğu müsellemattandır. Millet Meclisi'nin ittifakiyle tasvip edilmiş olan Kanunu Medenî, Ceza Kanunu gibi müdevvenat-ı hâzıramızda bu esası tatbikat ve fiiliyat sahalarında tecelli ettirmektedir. ***Esâsen devlet bir şahsiyet-i mâneviye olduğuna göre bizatihi bir mefhum-i mücerreddir. Dinin maddî şahıslara tahmil ettiği mükellefiyetleri, farzları amelen ifasına imkân da mutasavver değildir.*** *Böyle mümkün olmayan istihsal peşinde ısrarın bir zaaf -bütün zaaflar gibi zararlı bir zaaf- teşkil edeceğine şüphe yoktur. Esbab-ı mesrûdeye binâen lâik devletin esas telâkkisine münâfî (aykırı) fıkraların Teşkilât-ı Esasiye'den tayyı (çıkarılması) teklif olunmuştur.*

Din ile devletin ayrılma prensibi, devlet ve Hükümetçe dinsizliğin tervici mânâsını tâzammun etmemelidir.

Din ve devlet, işlerinin birbirinden ayrılması, dinlerin devleti idare edenlerle edecekler elinde bir âlet olmaktan kurtuluş teminatıdır. Muasır hukukiyât ilminden ve tarihinden iktibas eylediği tecrübe ve bilgilerini nazarda tutan Türk inkilâbı, din ile Dünya işlerini karıştıran ve türlü müşkilâta sebep olmağa müstait bulunan mevaddı kaldırarak Teşkilât-ı Esasiye'ye sarih ve samimi bir metin vermekle Türkiye Cumhuriyeti'ne pürüzsüz bir sûrette vaz'-ı hakikîsini bahşetmiş olacaktır. Bu sûretledir ki, beşeriyetin mânevî saâdetlerini deruhte eden din, ağyar eli değmeyen vicdanlarda, bülent mevkiini ihrâz ederek Allah ile ferd arasında mukaddes bir temas vasıtası hâline girmiş bulunacaktır. Bu kudsî teması câmilerde, kiliselerde, havralarda veya sadece vicdanlarında arayıp bulanlar vardır. Devlet ve kanunları cümlesinin hâmîsidirler.

Malatya Meb'usu
İsmet İNÖNÜ"

Devlet, mücerred bir varlık olduğu cihetle, dinin emirlerini fiilen îfâya muktedir olamayacağı cihetle devletin dini olmaması gerektiğini söyleyen şu adam, herkesi ahmak yerine koymuş olmuyor mu? Yani devlet bir insan değil ki namaz kılsın, oruç tutsun ilh... demek istiyor.

Anayasa Encümeni Mazbatası da ondan farksızdır:

"T. B. M. Meclisi

Teşkilât-ı Esasiye Encümeni

Karar No: 6

TEŞKİLÂT-I ESÂSİYE ENCÜMENİ MAZBATASI

RİYÂSET-İ CELÎLEYE

Teşkilât-ı Esasiye Kanununun 2'nci, 16'ncı, 26'ncı, ve 38'inci maddeleri yerine kaim olmak üzere Malatya Mebusu ***İsmet Paşa*** *ve 129 arkadaşı imzasıyla tevdî edilen kanun teklifi Encümenimizce tedkik ve müzâkere edildi. Milletin ruhu tekâmülünden mülhem ve muktebes olarak Teşkilât-ı Esasiye'nin kabil-i tağyir olmamak üzere vaz ettiği müvecciz ve esası maddelerle Türkiye Devleti için tespit ve ifade edilmiş olan demokratik cumhuriyet şeklinin bittabiî muâsır medeniyet hukuk-ı âmmesiyle hemâhenk sûrette lâik olması ve millet hâkimiyetinin kemaliyle tecellisine medar olan bu esaslar muvâcehesinde devlete din izâfesinin -menbaı din addolunan rivâyetler nazarında dahî- zâid görülmesi lâzım geleceğinde Encümenimiz müttefik bulunuyor.*

*Bu sebeple teklif edilen maddelerin Teşkilât-ı Esasiye'deki dört madde yerine kaim ve bunların neşri tarihinden mer'î olacağını gösterir birer madde ilâve ederek sıra numaralarını o sûretle yazmaktan ve meb'uslarla Reisicumhur tarafından millete karşı verilecek teminatın «**Nâmusum***

üzerine söz veririm» ifadesiyle bitirilmesini Türk Dili'nin bu mahalle maksur olan selikasına daha uygun bulup öyle kaydetmekten mütevellit ve yalnız şekle âid tâdillerle hey'et-i umûmiyesini kabul eden Encümenimiz teklifin arz ve tafsilinden müstağni olan ehemmiyetine mebni müsta'celen ve tercihan müzakeresinin Hey'et-i Celîle'ye arzına karar vermiştir.

Teşkilât-ı Esasiye Encümeni Reisi
Yunus NADİ"

Yapılan bu değişiklik üzerine, Anayasa'nın ilk iki maddesi şu şekli almıştır:

"TEŞKİLÂT-I ESÂSİYE KANUNU'NUN BAZI MADDELERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİNE DAİR KANUN

Kanun No: 3115
5 Şubat 1937

***Madde 1-** Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'nun ikinci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir.*

Türkiye Devleti, Cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkilâpçıdır. Resmî dili Türkçe'dir. Makarrı, Ankara şehridir.

***Madde 2-** Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'nun 44'üncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:*

Başvekil; Reisicumhur cânibinden ve Meclis âzası meyanından tâyin olunur. Sâir Vekiller Başvekil tarafından Meclis âzâsı arasından intihap olunarak heyet-i umumiyesi Reisicumhurun tasdikiyle Meclis'e arz olunur.

Meclis, müçtemi değilse arz keyfiyeti Meclis'in içtimaına ta'lik olunur.

Hükümet hatt-ı hareket ve siyasî nokta-i nazarını azami bir hafta zarfında Meclise bildirir ve itimad talep eder.

Siyasi müsteşarları Başvekil, Meclis âzâsı tarafından seçerek Reisicumhur'un tasdikine arz eder."

Bir parti programının temel esasları ile devletin anayasasının aslî hükümlerini aynîleştiren bir adam hakkında bilmem başka bir söz söylemeye hacet var mıdır?

Şimdi biraz da O'nun şahsiyeti hakkında izahatta bulunalım:

b) Şahsiyeti

1879 yılında Fethiye'de doğmuş olan **Yunus Nâdi**, ilk tahsilini Fethiye'de yapmış, bilâhare Rodos'taki **"Süleymaniye Medresesi"**ne devam etmiştir. Burada Arapça, Farsça ve Fransızca öğrenmiş, daha sonra da **"Galata Sarayı İdadîsi"** ile Hukuk Mektebi'ni bitirmiştir.

1908'de İttihad ve Terakkî'ye katılmış ve **"İkdam"**, **"Tasvîr-i Efkâr"** Gazetelerinde siyasî yazılar yazmaya başlamıştır. 1918'de ise, kendi gazetesi olan **"Yeni Gün"**ü çıkarmaya başlamıştır. Aynı yıl Osmanlı Meclis-i Mebûsânı'na İzmir Mebusu olarak seçilmiştir.

16 Mart 1920'de İstanbul'un işgâlinden bir gün sonra gazetesi İngilizler tarafından kapatılan ve Anadolu'ya kaçmak zorunda kalan **Yunus Nâdi**, 10 Ağustos 1920'den itibaren gazetesini **"Anadolu'da Yeni Gün"** adıyla çıkardı ve Anadolu'daki Millî Mücâdele'yi desteklemeye devam etti. Gazete, 11 Mayıs 1924'e kadar Ankara'da yayımlanmıştır.

Birinci Meclis'e İzmir Milletvekili olarak katılan **Yunus Nâdi**, 1924 seçimlerinde Muğla Milletvekili yapılmış ve bu sıfatı, 1943 yılına kadar muhafaza etmiştir.

29 Ekim 1923 günü, Cumhuriyet'in kurulduğunu bildi-

ren anayasa değişikliğini Anayasa Komisyonu başkanı sıfatıyla meclis kürsüsünden okuyan kişi idi.

Ankara Hükümeti ile Sovyet Hükümeti arasındaki yakınlaşmanın sonucu olarak 18 Ekim 1920'de **Mustafa Kemal Paşa**'nın emri ile kurulan Türkiye Komünist Fırkası'nın kurucuları arasında yer aldı. Yeni Gün Gazetesi, -bir müddet- Türkiye Komünist Fırkası'nın yayın organı olarak yayımlandı.

Yunus Nâdî, Cumhuriyetin îlânından sonra İstanbul'a giderek Hilâfet yanlısı İstanbul basınına karşı cumhuriyeti ve devrimleri savunacak bir yayın organı olarak Cumhuriyet Gazetesi'ni yayımlamaya başladı. Gazete, **Mustafa Kemal**'in teklifi üzerine Hâkimiyet-i Milliye ve Yeni Gün Gazetelerinin birleştirilmesi ile doğmuştu. Cağaloğlu'ndaki eski İttihad ve Terakki Genel Merkez Binası (Pembe Konak), gazete binası yapıldı. **Yunus Nâdî** çalışmalara **Zekeriya Sertel** ve **Nabizade Hamdi** ile birlikte başladı. 7 Mayıs 1924 günü yayımlanan ilk sayıda **Mustafa Kemal**'le Millî Mücadele ve Kurtuluş Savaşı hakkında yapılmış bir röportaja yer verildi. **Yunus Nadi**, 1936'ya kadar Cumhuriyet'in başyazarlığını yaptı. **Nabizade Hamdi** ve **Zekeriya Sertel**'in ayrılmasından sonra gazetenin tek sahibi oldu.

Bu gazetede ölünceye kadar kemalist inkılâpların silâhşörlüğünü yaptı. Bu sûretle velînîmetlerine karşı borcunu ödemeye çalıştı. Zira **"Pembe Konak"** O'na, devletin bir hediyesi olduğu gibi matbaası da emvâl-i metrûkeden gasbettiği **"Matosyan Matbaası"** idi. Bu hususu yakınen vâkıf olan **Dr. Rıza Nur** diyor ki:

*"**Yunus Nâdi** de İstanbul'da bu Rum'a âit büyük bir bina ve makineleri ucuzca kapattı iki yüz bin liralık malı, sekiz-on bin liraya aldı, makinelerin kıymetini Matbaa-ı Âmire mürettipleriyle makinecilerine takdir ettirmişler.*

«-Dört bin lira yazın!» demişler.

Bunlar reddetmişler. Sonra zorla tasdik ettirmişler. Bunu bana Matbaa-ı Âmire'de bu adamlar anlattılar. O da Cumhuriyet Gazetesi'ni çıkarıyor. Orda kâmilen medihname ve zafer destanı..."[600]

Mutlak bir sûistimal olan bu mesele, TBMM'de tam iki kere münâkaşa ve müzâkerelere sebep olmuşsa da bunlardan hiçbir netice hâsıl olmamıştır. Bunlardan sonuncusu 1949 yılında CHP Rize Milletvekili olan **Dr. Fahri Kurtuluş** tarafından Cumhuriyet Gazetesi'nde tefrika edilen ve:

"Savaş! İşte O'nun zevki... Sefer! Türkiye'ye... Âh!.. Sivri kılıcını dinsizlerin kanına bulayacak, Kur'ân'a tapanların parçalanmış, devrilmiş kavuklarını, ne azametle ayaklarının altına alacak!"[601] ilh... gibi çirkin sözler ihtiva eden Rusça'dan tercüme **"Vâdim"** isimi eser dolayısıyla başlayan tartışma sonunda Cumhuriyet Gazetesi'nin gönderilen tekzipleri yayınlamaması sebebiyle Adliye'ye kadar intikal etmiştir.

Dr. Fahri Kurtuluş'un uzun uzadıya devam eden tekzip ve cevaplarından pek azını dikkatlerinize arz ediyorum.

*"2- **Matosyan Matbaası meselesine gelince;***

Görüyorum ki, bu hâdisenin cemiyet ve matbuât içindeki 25 yıllık çalkantısından hiç haberdâr değilsiniz. Bu mesele ilk defa:

*A) Tevhidiefkâr Gazetesi'nin 21 Şubat 1924 Perşembe günki nüshasının birinci sayfasında «**Bir Matbaa Suiistimali**» başlığı altında (resmi basılarak) uzun uzadıya mevzubahis edilmiştir.*

B) Yine Tevhidiefkâr Gazetesi'nin 24 Şubat 1924 tarihli

---

600 **Dr. Rıza Nur**- Hayat ve Hâtırâtım, Frankfurt 1982, sh: 1194

601 **Dr. Fahri Kurtuluş**- İçyüzlerini Açıyorum, Ankara, 1950, sh: 55

*nüshasındaki «**Matosyan Matbaası Kaça Satıldı?**» başlıklı yazı,*

*C) Tanin Gazetesi'nin 22 Şubat 1924 tarihli nüshasındaki «**Matosyan Matbaası**» başlıklı yazı.*

*D) Yine Tevhid-i efkâr Gazetesi'nin 25 Mart 1924 tarihli nüshasında Ankara mahreçli son haberler kısmında matbaa hakkında Meclis'teki istizahtan bahsolunmuş bunda bile; biraz sonra zabıtta göreceğiniz üzere: (Vekil: **Yunus Nadi Bey**'e îcar edilmiştir.) deyince, tahrif ederek yazdığınız gibi sadece (Alkışlar) değil, Meclis'te (Handeler, şiddetli alkışlar, hediye edilmiştir sadaları) yükseldiğinden, aslına uygun olarak yazılmıştır. Yazdığınız gibi yalnız (Alkışlar) belki takdir manâsına geçerse de, zaptın bünyesinde bulunan ve nedense yazmadığınız (Handeler, Hoho sadaları, Bravo sesleri, Alkışlar) acaba ne mânâsına gelir? Bunun mânâsını size değil, Türk Milleti'nin yüksek anlayışına bırakıyorum. Şimdi bunlardan sonra şu Meclis zaptını görelim. Kanun muvacehesinde, zaptı tahrif etmek asla yapmaya muktedir olabileceğiniz bir iş değildir. Bütün okurlarınız 18 Şubat tarihli bu yazınızdaki zabıtla, bu benim yazacağım zaptı lütfen karşılaştırsınlar ve görsünler hakikat nerede?*

(Türkiye Büyük Millet Meclisi, Yirminci İçtimâ, 24 Mart 1924)

*Reis: **Fethi Bey***

*Kâtipler: **Kâzım Vehbi Bey** (Ergani), **Talât Bey** (Çankırı).*

A-Mâliye Vekâleti Bütçesi, konuşulurken:

***Hâlid Bey** (Kastamonu) – Efendim! Bendeniz Maliye Vekîli beyden süal sormak istiyorum. İstanbul gazetelerinden Tanin ve Tevhidiefkâr'da gördüm. Emval-i metrûke meyanında bulunan, İstanbul'da Mercan yokuşunda kâin Manok Matosyan Matbaası alât ve edevatı bilâ-müzâyede satılmıştır*

ve gazeteler bundan uzun boylu bahsettiler ve hattâ gazete muharriri matbaaya gitmiş, oradaki âlât ve edevatın ambalaj edildiğini görmüş ve oradaki ***Faruk Efendi*** *ismindeki memurla görüşmüş ve bazı sualler sormuş.* ***Faruk Efendi*** *demiş: Ankara'dan bir telgraf aldım. Matosyan Matbaası'na takdir-i kıymet edilmiştir ve bunu* ***Fahreddin Bey****'e teslim ediniz diye ve* ***Fahreddin Bey*** *de oraya gitmiş ve bunu teselliime başlamıştır.*

Binâenaleyh; emval-i metrûke, emvâl-ı devletten demektir ve bu gibi satışların bilâ-müzayede, satılması doğru değildir. Çünkü ihtimal ki bu matbaanın hakikî kıymeti böyle takdir-i kıymet usulü ile bilinemez. Hariçten, şuradan buradan şifahen işittiğime göre de elli, altmış bin liralık bir matbaa olduğu söyleniyor. Hâlbuki bunu bir takdir-i kıymet suretiyle, iki üç bin liraya vermişlerdir ki, Mâliye Vekili beyefendi lütfen bizi tenvîr etsinler.

Bu matbaa ne sûretle satılmıştır, satın alan kim ve bu ***Fahreddin Bey*** *kimdir?*

Mâliye Vekili ***Abdülhâlik Bey*** *(Çankırı)- Matosyan Matbaası emval-i menkûle-i metrûkedendir. Satılmamıştır. Yalnız icar edilmiştir.*

Halid Bey *(Kastamonu)- Kime icar edilmiştir efendim?*

Mâliye Vekili ***Abdülhalik Bey*** *(Çankırı)-* ***Yunus Nadi Bey****'e. (Handeler, Hoho sadaları, Bravo sesleri, Alkışlar...)*

Bir Meb'us- Makaleyi bundan dolayı yazmıştır.

Halid Bey *(Kastamonu)- Kaç liraya efendim ve bilâmüzayede nasıl verilebiliyor? Lütfen tenvir eder misiniz?*

Mâliye Vekili ***Abdülhalik Bey*** *(Çankırı)- Efendim! Onu arz ettim. Emval-i menkûle-i metrûke hakkında ne kanunda, ne nizamda bir kayıt yoktur. (Nasıl yok, sesleri...) Efendim emvâl-i menkûle-i metrûkeden bahsediyorum. Gayr-i menkû-*

leden bahsetmiyorum.

***Ali Şuurî Bey** (Karesi)- Emvâl-i emiriyeye intikal eden emval-i metrûkenin eşya-yı menkûlesi böyle icara verilir mi; usulden midir acaba ?*

*Mâliye Vekili **Abdülhâlik Bey** (Çankırı)- Emvâl-i menkûle, mâlum-ı âliniz hükümetin taht-ı teminindedir. Hükümet sahibi nâmına ne sûretle enfa' (en faydalı) görürse o suretle idare eder.*

***Feridun Fikri Bey** (Dersim)- Hükümetin vâhid-i kıyasîsi nedir?*

*Mâliye Vekili **Abdülhâlik Bey** (Çankırı)- Velâyet-i Âmmedir.*

***Halid Bey** (Kastamonu)- Nasıl icara verdiniz?*

*Mâliye Vekili **Abdülhalik Bey** (Çankırı)- Bilâ müzâyede îcâra verilmiştir, arz ettim efendim. (Ne salâhiyetle sesleri). Efendim! Eğer muhalifi nizam ve kanun bir şey görüyorsanız mesele halledilir.*

***Ali Şuurî Bey** (Karesi)- Şimdi öğrendik efendim, usul ve nizam ve kanun hilâfına olduğunu şimdi söylediniz.*

*Mâliye Vekili **Abdülhâlık Bey** (Çankırı)- Hayır efendim, nizam ve kanunda emval-i menkûle-i metrûkenin ne sûretle îcâr edileceğine dair hiçbir kayıt yoktur dedim. (Gürültüler.)*

***Hüseyin Hüsnü Efendi** (Isparta)- Var, var!.. (Mükâfatı peşin verilmiş sesleri.)*

*Mâliye Vekili **Abdülhâlık Bey** (Çankırı)- Buyurunuz, nerede varsa gösteriniz. ("Bu olamaz!.." sesleri)*

Reis- Başka söz isteyen var mı efendim? (Yok sesleri)"[602]

İşte, kuruluşundan beri Müslümanlık ve Müslümanlar'la harb hâlinde bulunan **"Cumhuriyet Gazetesi"**nin mâlî geçmişi böyledir!..

---

602 **Dr. Fahri Kurtuluş**- a.g.e., sh: 50 vd.

Yûnus Nâdî'nin böyle sûistimalleri çoktur. Bunu bir de **Dr. Rıza Nur**'dan dinleyelim:

"Bir gün Berlin'in en büyük oteline çay içmeye gittik. Orada kalpaklı biri dolaşıyordu. Yanımdakiler:

«-Bunu tanır mısınız?» dediler. Tanımıyorum.

*«-Sâbur!» dediler ve anlattılar. Bizim halılardan Almanlar yüzde beş yüz gümrük alıyorlarmış. **Yunus Nâdi**, Ankara'daki Alman sefirinden yüz elli bin İngiliz liralık halıyı Almanya'ya gümrüksüz getirmek için müsaade istemiş. O da Almanya'ya yazmış ve demiş ki:*

*«-Bu adama bu müsaadeyi veriniz. Çünkü **Mustafa Kemal Paşa**'nın çok yakın adamıdır. Bu sâyede bir gün Almanya için bir menfaat te'mini mümkün olur!..»*

*Alman hükümeti müsaâdeyi vermiş. **Yunus Nâdi** böyle işlerde adamı olan **Sâbur**'a bu müsaâde varakasını verip buraya yollamış. **Sâbur**, bu müsaâdeyi Berlin'de Yahudiler'e mühim bir paraya satmış. Bu işte tuhaf bir şey de olmuş. Alman sefirinin bu tahriratı gaflet eseri olarak, Alman Hâriciye Nezâreti'nin ticaret mecmuasında neşrolunmuş... Ne çirkin işler!.. Ve yağma Hasan'ın böreği... Bu **Yunus Nâdi** böyle müthiş vurgunlar vurdu. Milyonlarca liralar kazandı. Rusya'ya da böyle çok şeyler yolladı."*[603]

Rıza Nur'un hâtıratında böyle onlarca vak'a anlatılmaktadır. Hattâ bazıları **«hakaret suçu»** teşkil edecek mâhiyettedir. Onlardan nispeten insaflı bir-ikisini daha naklederek bu bahse son verelim:

*"Ankara'da bir de **«Yenigün»** Gazetesi var. Bu, **Yunus Nâdi**'nin. Daima **Mustafa Kemal**'in lehinde fakat, şimdi bazen aleyhine yazıyor. Bir gün sonra yine lehinde... Hariçtekilere anlaşılmaz bir muamma. **Mustafa Kemal, Yunus Nâdi**'ye Matbuat Müdüriyeti'nin bütün tahsisatını verir. Kâ-*

603 **Dr. Rıza Nur**- a.g.e., sh: 1182.

*ğıtlarını gümrüksüz getirtir. Yine ayrıca kendi de para verir. Bir gün yanındayım. **Yunus Nâdi**'nin aleyhinde yazmasından bahsettim. **Mustafa Kemal** dedi ki:*

«-Ha, O, böyle bir mahlûktur. Aldığı yetmez. Arada avucu kaşınır. O vakit aleyhte yazar. Onu ben anlarım. Avucunu kaşımalı. Yâni bir - iki bin lira sıkıştırırım. Lehe yazar. Fakat son zamanlarda çok kaşınıyor. Matbuat idaresinin parası, benim verdiklerim yetmiyor. Vira istiyor. Ne çare bunu böyle idare etmek lâzımdır.»"[604]

*"Ankara mahşer; bir ana-baba günü oldu. Kayseri'ye ilk kaçanlar Maârif Vekili **Hamdullah Suphi** ve **Yunus Nâdi**. Elhamdülillah, sekiz-on meb'us daha kaçtıysa da başkası kaçmadı."*[605]

*"Klik âzâsını kâmilen meb'us da yapmıştır. Bunlar iki nev'idir: Biri adam öldürmek dövmek, tehdid etmek vazifesi ile mükelleftir. **Sâlih, Kılıç Ali, Recep Zühtü, Rizeli Câvid**, ilh... bu sınıftandır. Bunlar tulumbacı makulesi insanlardır. Seviyeleri bundan bir parmak yüksek değildir. Bunlara silâhşörler, cumhuriyet tüfekçileri adını vermek lâzımdır. Bunlara on ikiler adı da verildi.*

*Diğer zümre meddahlardır. Bunlar **Mustafa Kemal**'i Allah mertebesine çıkarırlar, sözlerini âyet diye halka yutturmaya çalışırlar. O'na dehâ vererek fevkalbeşer yapmaya gayret ederler ki, halk tapınsın. Tarikat ve şeyhlik tarzı...*[606]

---

604 **Dr. Rıza Nur**- a.g.e., sh: 1026.

605 **Dr. Rıza Nur**- a.g.e., sh: 720.

606 **Dr. Rıza Nur**'un bu ifadesini, ben de bir hâtıra ile te'yid etmek isterim:

1950'li yıllarda bir gün rahmetli **Celâl Hoca (Öktem)**'nın Soğanağa Semti'ndeki evinde sohbette idim. Oraya **Celâl Hoca**'nın kayınbirâderi **Hâfız Cevdet** geld, O zaman Şişli Câmii'nde imamlık veya müezzinlik etmekteydi. Ben kendisini ilk olarak görüyordum. Hoca, bizi tanıştırdıktan sonra **Hâfız Cevdet**'e dedi ki:

*Bunların faaliyet sahası, esaslı vazife olarak matbuattır. Bu hususta makaleler yazarlar. Kâh işleri sırf medihtir, buna göre adları «**gazete soytarıları**» olabilir. Kâh da hücum ve taarruzdur. Buna göre de adları «**gazete tüfekçileri**» olma-*

"-Senin şu askerdeyken yaşadığın vak'ayı, **Kadir Bey**'e anlat, bilsin!.."

Sonra şaka yollu:

"-O, **Kemal Paşa**'yı çok sever!.. Hem de çok iyi hatiptir!.. Belki bunu gençlere anlatır!.." sözlerini ilâve etti.

Hâfız Cevdet Efendi, Celâl Hoca'nın neyi anlatmasını istediğini derhal kavrayarak söze başladı ve:

"-Ben!.." dedi. "Balıkesir'de askerlik yapıyordum. Bir gece vakti koğuşumuza gelen bir çavuş:

"-İçinizde hâfız var mı?" diye sordu.

"-Ben varım!.." deyince:

"-Gel benimle!.." dedi.

Birlikte Merkez Komutanlık Binası'na gittik. Bir salonun karşısına geldiğimizde bana:

"-Bekle!.." diyerek, O, kapıyı çalarak içeriye girdi. Az sonra dışarıya çıktı ve bana:

"-Haydi, gir içeri!.." dedi.

İçeri girdiğimizde bol ışıklı bir avizenin altında onbeş-yirmi kişinin içkili yemek masası etrafında olduklarını gördüm. Baş köşede **M. Kemal Paşa** yer almış bulunuyor ve etrafında da sivil ve asker insanlar yemek yiyorlardı. İçlerinden sadece **M. Kemal Paşa**'yı gazetedeki resimlerinden tanımıştım.

Kapı önünde selâm vaziyeti aldım. **M. Kemal Paşa**:

"-Sen hâfız mısın?" diye sorunca:

"-Evet, efendim!.." mukabelesinde bulundum. O, sözüne devamla:

"-Bize Kur'ân'dan bir kısım oku!.." dedi.

"-Ne okuyayım?" diye sorunca da:

"-Rahman Sûresi'ni oku!" tâlimâtını verdi.

Kapının dibinde yere çömeldim. Cebimden namaz takkemi çıkarıp başıma koydum. Ben bunları yaparken, O, etrafındakilere hitâben:

"-Bakın, bakın, nasıl bir tâzim (hürmet) tavrı alıyor!.." dedi.

Bunları duymamazlıktan gelerek Eûzü besmele çekip Sûre-i Rahman'ı okumaya başladım. Sıra, bu sûrede tekrarlanan **"febi eyyi âlâi Rabbikümâ tükezzibân"** âyetine gelince:

"-Nesini tekzib ettik!.. Kuru fasulyesini mi?! Soğanını, sarımsağını

*lıdır. **Fâlih Rıfkı, Yakub Kadri, Hamdullah Suphi, Ruşen Eşref, Yunus Nâdi** ilh... gibi."*[607]

Son olarak **Dr. Rıza Nur**'un umumî değerlendirmesi şöyledir:

*"Rodos'ta bir âilenin uşağıdır. Bu âile, O'nu orada okutmuş da. Sonra İstanbul'a gelip **Abdülhamid** zamanında casusluk etmiştir. Her devrin adamıdır. Müthiş irtikâpları yapıp Türkiye'nin en büyük zengini olmuştur. **Mustafa Kemal**'in en sâdık adamlarındandır."*[608]

3- NECMEDDİN SADAK (1890-1953)

Kemalist inkılâplar ve onların ruhu mesabesindeki **"lâiklik"**in yerleşip tutunmasında kalemi ile en çok emeği geçmiş olanlardan biri de **Necmeddin Sadak**'tır. O'nun **"Sosyoloji"**[609] adıyla yazdığı eser, yıllarca mekteplerde okutulmuştur. Bu eserde dine ayrılan bölüm, O'nun hâk-bâtıl ayırt etmeksizin bütün dinleri materyalist ve pozitif telâkkiye göre değerlendirdiğini göstermektedir.

O, sosyolojinin dini değerlendirişini şu cümlelerle ifade eder:

---

mı?!" gibi lâflara devam etti. Ben, aldırış etmeden okuyordum. Nihayet:

"-Yeter, yeter!.. Haydi git!.." dedi.

Selâm verip kapıdan çıkarken gâyet şişman bir zât, elinde içki kadehi olduğu hâlde ayakta, yüksek sesle:

"-Büyük Gâzi!.. Bu millete Tanrı olarak sen yetersin. Başka Tanrı gerekmez!.. Kadehimi, şerefinize kaldırıyorum!.." dedi. Herkesin:

"-Yaşa!.. Var ol!.." sesleriyle kadeh kaldırışına şâhid olarak oradan dışarı çıktım.

Ertesi gün mahallî gazetede o içki sofrasının fotoğraflarını gördüm. Haberi okuyunca da o yakışıksız sözleri söyleyen şişman adamın, Yunus Nâdî olduğunu öğrendim."

607 **Dr. Rıza Nur**- a.g.e., sh: 1343.

608 **Dr. Rıza Nur**- a.g.e., sh: 1361.

609 **Necmeddin Sadak**- Sosyoloji, İstanbul, 1939.

"Sosyoloji, din hâdisesini, kendi metoduna göre, yani dışardan, «eşya» gibi, bir sosyal müessese olarak tetkik eder. Bunun için de en eski zamanlardan beri yaşamış olan dinleri mukayese eder. Bu dinlerin, ilk şeklinden bugüne kadar nasıl tekâmül ettikleri, hangi sebepler altında, değiştiklerini arar, kanunlar çıkarır."[610]

Necmeddin Sadak
(1890-1953)

O, daha açık bir sûrette bilhassa **"Semavî Dinler"**in ilâhî menşeli olduğu gerçeğini reddederek, bu yanlışı sosyoloji ilminin artık tashih etmiş olduğunu bildirmiş ve bu fikri meşhur İslâm düşmanı[611] **Ernest Renan** (1823-1892)'la şöyle teyid etmeye çalışmıştır:

"Cemiyeti, milleti yapan, ferdî rıza ve iradeler olduğunu sanmak, eski teoloji ulemasının dini ulûhiyetin bir eseri gibi izah etmelerine benzer. Sosyoloji bu yanlışlığı düzeltmiştir. Ulûhiyetin dinden çıktığını gösterdiği gibi, milleti doğurduğu sanılan âmillerin de bizzat bu siyasî zümrenin varlığından sâdır olduğunu gösterir. ***Ernest Renan*** *diyor ki:*

«Millet bir candır, rûhî bir prensiptir. Hakikatte bir olan iki şey, bu canı, bu ruhî mebdei var etmiştir; bunlardan biri mâzide, diğeri hâldedir. Biri, zengin hâtıralar mirasına müşterek mâlikiyet, öteki hâlde beraber yaşamak rıza ve arzusu tam olarak ele geçen mirasın kıymetini muhafaza etmek isteğidir. ***İnsan yoktan var olmaz.*** *Millet de insan gibi, uzun*

---

610 **Necmeddin Sadak**- a.g.e., sh: 86.

611 Onun nasıl azılı bir İslâm düşmanı olduğu gerçeğinin kavranması için şu esere bakılabilir: **Namık Kemal- Renan** Müdafaanâmesi, İstanbul 1910.

gayretler, fedakârlıklar, sadakatlar mâzisinin sonucudur. Bizi olduğumuz gibi yapan, ecdadımızdır. Kahramanca bir mâzi, büyük adamlar, şan ve şeref (hakikî şan ve şereften bahsediyorum) işte, bir milletin dayanacağı sosyal sermâye bunlardır. Mâzide müşterek şan ve şereflere sahip olmuş bulunmak, hâlde müşterek bir irâdeye sahip olmak, birlikte büyük işler görmüş olmak, daha da büyük işler görmesini istemek, bir millet olmak için esas şarttır.»"[612]

Buna göre, O, tam bir mülhid ve aynı zamanda reformisttir.

a) Reformistliği

Necmeddin Sadak ve fikirdaşlarının tahlilini çok iyi bir sûrette yapmış olan **Ahmed İshak Demir**, şöyle diyor:

*"«Din toplumsal hayatın ve insan hayalinin bir ürünüdür. Özellikle çıkar elde etme arzusu böyle bir kurumun oluşturulmasına ve devam ettirilmesine sebep olmuştur» şeklinde özetlenebilecek bir pozitivist yaklaşımın **Abdullah Cevdet, Celâl Nuri, Kılıçzâde Hakkı** ve **Necmeddin Sadak**'ta hâkim olduğu görülürken **Gökalp**'te de dini toplumsal hayatın doğurduğu kanaatine rastlamak mümkündür.*[613]

*Dinin kaynağı olarak toplum hayatını gören **Necmeddin Sadak**'a göre **«cemiyet dinî nasların ve inanların kendiliğinden fışkırdığı kaynaktır»**. Başka bir deyişle dinî nas ve inançların kaynağı toplum hayatıdır. İlk insanların din şeklindeki düşünceleri varlıkların ve evrenin bir çeşit açıklaması idi. Dinin **«cemiyetten gelen sosyal bir hâdise»** oluşunun ispatı da onun cemiyetlerin bünyesine göre değişmesi ve tekâmül etmesidir. İlk din sosyal teşkilâtın bir aksinden ibarettir.*

---

612 **Necmeddin Sadak**- a.g.e., sh: 39 vd.

613 **Ziya Gökalp**- "Dinin İctimâî Hizmetleri II", Makaleler VIII, sh: 51 vd. (A. İ. D.)

*Bu cemiyetlerde tanrı, tabiattır. Cemiyet büyüdükçe kutsiyet sıfatı varlıklardan ayrılır, yavaş yavaş «**ruhlar**» ve «**ilâhlar**» kavramı oluşur. Zamanla ulûhiyet daha yüksek ve tabiat üstü bir hâl alır ve sitenin büyümesiyle birlikte Hıristiyanlık ve Müslümanlık gibi evrensel dinler çıkar. Artık ulûhiyet tamamen mücerret ve «**her yerde hâzır ve nâzır**»dır. Yani dinin kaynağı toplu yaşayan insanlardır. Bu çizgide din zamanla gelişmiş ve son şeklini almıştır. Buna göre insanı Tanrı değil, tanrı kavramını insan yaratmıştır."*[614]

"... Muhtelif din tipleri hakikatte muhtelif sosyal bünyeleri ifade eder. Din, siyasî teşkilâtın ruhî aksinden başka bir şey değildir."[615] diyen **Necmeddin Sadak**'a göre, bugün din, bir realite ise de insanlığın tekâmül seyrinin sonunda cemiyet dinsiz olacaktır. O, bu fikri şöyle ortaya koymaktadır:

*"İslâm memleketleri de «ilâ-yı kelimetullah» için din nâmına «**cihad**»a giderlerdi. Fakat 1914 Dünya Harbi'nde, bütün Dünya Müslümanlarının rûhânî şefi Halife olan Osmanlı padişahının ilân ettiği bu «**cihad**» gülünç oldu, bütün Müslüman memleketleri düşman tarafına ordular göndererek Türkiye aleyhinde harp ettiler.*[616]

Bu hâdiseler, son asırda, dinin, siyasî teşkilâttan ayrılarak, yeni bir tekâmül ile gerilediğini gösteriyor. Bunun sebebi, milliyet duygularının ilerleyerek millî vicdanda daha fazla yer kazanmasıdır. Fakat denebilir ki, insanlığın başlangıçlarında cemiyete varlık veren, sosyal ruh birliğinin ifadesi olan bu inanlar, yani din, her türlü cemiyet hayatına lâzım olan, zarurî bir sosyal unsur olmaktan çıktı mı? Cemiyet, ta-

---

614 **Dr. Ahmed İshak Demir**- a.g.e., sh: 103

615 **Necmeddin Sadak**- a.g.e., sh: 91

616 Her kemalist'in ağzında çürümüş bir sakıza dönen bu yalanın cevabı için **"Filistin Dramı'nın Düşündürdükleri"** (İstanbul 2004), sh: 71 vd.'na bakılabilir.

biate ve ferdlere üstün bir ideal kudret kaynağıdır. Din de cemiyetin daima, hiç durmadan yarattığı bu ideal kudretin müşterek tasavvurudur. O hâlde dinsiz bir cemiyet olabilir mi?

Her türlü hislerden ayrılarak tamamen bir ilim düşüncesiyle böyle bir sual sorulabilir.

İnsanlık tarihi henüz o tekâmül devresine gelmemiştir. Geleceği keşfetmek ilme sığmaz. Bugün dinsiz bir cemiyet olmadığı bir realitedir."[617]

Demek ki, insanlık henüz o tekâmül seviyesine ulaşmamış olduğu için bugün dinsiz bir cemiyet yoktur. Peki, o tekâmül seviyesine ulaşınca dinin yerini ne alacaktır? Onu da kendi şöyle cevaplandırıyor:

"Sosyoloji bilginleri diyorlar ki:

*Her cemiyet, bir ideal kudret yaratıcısıdır. Her cemiyet olan yerde, müşterek kıymet hükümleri doğar. Ancak cemiyetin yarattığı bu ideal kudret, «**mâneviyat**» telâkkisi, sosyal hayatın her devresinde mutlaka dinler yaratmaz. Eski devirlerde yeni yeni dinler yaratan bu sosyal kaynaşma hayatı, insanlığın müspet ilimleri meydana çıkardığı bu asırlarda aynı mâhiyette, fakat başka çeşit ideal kuvvetler yaratır. İlme inan, her yerde başka ülküler doğurmaktadır. Milletlerin yarattığı yeni ideal, yeni kıymet hükümleri, ilim, ahlâk, san'at idealleridir.*

Sosyal kümelerin, müstesna toplanma, kaynaşma, galeyân zamanlarında, ilk devirlerde vücûda gelen din hisleri yerine, bugünkü cemiyetlerde başka sosyal, millî idealler doğuyor.

Bu asrın millî heyecanı içinde doğan sosyal idealler, eskiden ma'bûdu için can veren fedakârlar yerine, milleti için ölen kahramanlar yaratıyor. İnsanlığa hizmet etmek için

---

617 **Necmeddin Sadak**- a.g.e., sh: 93

röntgen ışığında hayatına son veren yahud milletinin şerefi namına tayyareden düşerek ölmeği göze alan insanların ruhundaki kuvvet, gene sosyal vicdanın aksidir. Eskiden din fedâîlerini doğuran hâdise ile bugün millet yahud insanlık kahramanlarını doğuran hâdise aynıdır, ikisi de sosyaldir. Değişen âmil, cemiyetlerin bünyesi, zihniyeti, tasavvurlarıdır.

Dinin bu son tekâmül şekli çok mühim ve yeni bir hâdise ile tamam olur: Lâiklik"[618]

Necmeddin Sadak ve emsâli, bağlandıkları felsefî görüş icabı olarak dinin beşerî tekâmülün son merhalesinde ortadan kalkacağına inandıkları hâlde acaba niçin İslâm'ın millîleşmesini arzu etmekte ve bu yolda dine müdahaleye kalkmaktadırlar? Doğrusu bunu anlamak zordur. Galiba İslam'dan kurtulmak için menhus bir acelenin zebunudurlar.

Bu hususta **Necmeddin Sadak** şöyle diyor:

"Başlangıçta din, bütün sosyal zümre gibi bütün insan düşüncesinin tek kadrosu idi. Bütün bilgiler, ilimler ahlâk, hukuk, san'at çok sonraları dinler, tedricen ayrılarak ayrı ayrı faaliyet şubeleri olmuşlardır. Bu çözülüşün ilk sebebi, hududları aşarak milletlerarası bir hâdise olan dinin, yeniden küçülerek, sınırları içine çekilmesidir. Din, siyasî teşkilâta bağlıdır. Onunla beraber büyür, genişler demiştik: İslâm Dini'nin, büyük İslâm Devleti elinde yayılması gibi. Büyük imparatorluklar parçalanarak küçük millî devletler teşekkül edince, din de bu tekâmülü takip eder, millîleşir."[619]

Necmeddin Sadak, dinlerin tekâmülünde ideal bir safha olarak gördüğü lâisizmi şöyle tarif etmektedir:

"Fakat, cemiyet her ferde bir din tanımakla beraber, kendi namına hareket eden, millî vicdanı temsil eden bu dev-

---

618 **Necmeddin Sadak**- a.y.

619 Necmeddin Sadak- a.g.e., sh: 92.

let bu asırda, artık hiçbir dinin koruyucusu olmadığı gibi kendisine de resmen bir din tanımaz. Eski devirlerde devletin de dini vardı, çünkü devlet, otoritesini dinî kuvvetlerden alıyordu. Devlet reisi, aynı zamanda ruhanî bir şefti: Eski kanun-i esasîlerde «Devletin dini, İslâm dinidir» diye bir madde vardı.

*Son asır devletleri, dinî sıfatlarını kaybetmişler, ferdlerin din işlerine karşı ilgisiz kalmışlardır. Bu demektir ki; sosyal zümreyi sembolize eden otoritede dinî kıymet artık rol oynamıyor. Din, evrensel mâhiyetini kaybederek millileştikten sonra yeni bir tekâmül ile, devlet yapısının dışında kalmış, yani sosyal vicdanı temsil eden bir küme hâdisesi olmaktan çıkarak ferdlerin, teker teker vicdanlarında yaşayan kudsî bir his olmuştur. Devletin din karşısında ilgisiz olmasına, «**Lâiklik**» adı veriliyor."*[620]

İslâm'ın aslî kaynakları itibariyle müsâid olup olmadığına bakmaksızın onu mâbede ve vicdanlara zorla hapsettiğiniz hâlde neden çeşitli müdâhalelerle mü'minleri rahatsız etmekte devam ettiniz? Ezânın zorla Türkçe okutturulması ibâdet dilinin türkçeleştirilmeye çalışılması, bir sivil toplum kuruluşu olan tekkelerin kapatılması ve en nihâyet din eğitim ve öğretiminin -hem de resmî ve hususî olanının- yasaklanması şu lâiklik tarifi ile kaabil-i te'lif midir? İlmîlik kisvesi altında dinsizlik propagandası yapan[621] **Necmeddin Sadak** lâikliği öve öve ayyuka çıkardığı bahsi şu cümlelerle bitirmektedir:

"Görülüyor ki, fırka programının bu maddesi, izahına çalıştığımız uzun tarihî tekâmülün hulâsası mâhiyetindedir.

---

620 **Necmeddin Sadak**- a.g.e., sh: 94.

621 Lâikliği dine yabancılık olarak ifâde eden **Necmeddin Sadak**, bahsi geçen eserde bir tek defa bile İslâm'a aykırı fiilî hareketler hakkında tarizde bulunmamaktadır.

İddiâ edebiliriz ki, programın bu birkaç satırıyla ifade edilen tekâmül Türk inkılâbının en muazzam, en şerefli sayfasıdır."[622]

Lâikliğin kabulünü kemalist inkılâbın **"en şerefli sayfası"** addeden **Necmeddin Sadak**'ın yıllarca ders kitabı olarak okutulan kitabında İslâm inancına aykırı pek çok beyan, gençlerimizi zehirlemeye devam etmiştir. Bunlardan bir kaçına işaretle bu bahse nihayet verelim:

O, âhiret inancını reddetmekte ve bunun dinlerin tekâmülü sonucu olarak ortaya çıktığını iddiâ etmektedir.[623]

"Cin", "şeytan" ve **"ruh"** gibi âyetle sâbit varlıkları inkâr ederek bunların insanlık tarihinin **"çocukluk"** devrine ait inanışlar olduğu söylemektedir. O:

"Sosyoloji, cin, şeytan, ervah, tabiat dışında gizli kuvvet gibi mefhumların sosyal başlangıcını göstermek sûretiyle bu çok eski ve insanlığın çocukluk devrine âid fikirlerin mâhiyetini daha iyi gösteriyor."[624] demektedir.

Dinde tekâmülün şimdiki durağının vicdanlara çekilmek olduğunu söyleyen **Necmeddin Sadak,** ibâdetleri bu sınırlamayı aşarak dinin vicdan dışına taşması olarak görmektedir.[625]

*"**Necmeddin Sadak** diğer dinlerde de benzeri bulunmasından hareketle kurban kesimine sosyolojik açıdan bakarak toplum kaynaklı olduğunu ifadeye çalışır. Buna göre kurban, normal zamanlarda eti haram olan totem hayvanın, belli günlerde kesilip yenilmesiyle soyun her ferdinin totem cevherine iştirak etmesi demektir. Dinlerin esasını teşkil eden ve ilkel devirlerden kalan bu uygulama büyük dinlerde kur-*

---

622 **Necmeddin Sadak**- a.g.e., sh: 97.

623 **Necmeddin Sadak**- a.g.e., sh: 88.

624 **Necmeddin Sadak**- a.g.e., sh: 163.

625 **Necmeddin Sadak**- a.g.e., sh: 89.

ban âyini şekline dönüşmüştür."[626]

Ahlâkın kaynağının, dinlerin tekâmülü sonucu olarak artık din olmadığını, bunun yerini ilmin ve kültürün almasıyla artık onun da lâikleştiğini söylemektedir.[627]

İslâm Hukuku'nun **"Allah'tan gelmiştir ve değiştirilemezdir."** anlayışı yüzünden eski fosiller gibi taşlaştığını iddia eden **Necmeddin Sadak**, bu sebeple onun Türk Milleti'nin ilerlemesi önündeki en büyük engel olduğunu iddia etmiştir.[628]

İslâm'dan önce kadınların tamamen hür ve erkekle eşit olduklarını, bu durumun İslâm'la bozulduğunu[629] söyleyen **Necmeddin Sadak**'a göre İslâmî bir emir olan **"tesettür"** artık mutlaka yasaklanıp ortadan kaldırılmalıdır.[630] Hattâ o, tesettürün İslâm'ın bir gereği olduğu görüşünü de reddetmiştir.[631]

Hilâfet'in ilgâ edilmesiyle ilerlemenin önünün açılmış olduğunu iddia eden[632] **Necmeddin Sadak**'ın bütün bu fikirleri dine materyalist ve pragmatist bakışın bir tezâhüründen başka bir şey değildir.

b) Şahsiyeti

Necmeddin Sadak, 1890 yılında Isparta'da doğmuştur. Babasının memuriyeti dolayısıyla ilk ve orta tahsilini muhtelif şehirlerde yaptıktan sonra yüksek tahsil için gittiği Fransa'da Lyon Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi.

---

626 **Dr. Ahmed İshak Demir**- a.g.e., sh: 222.

627 **Necmeddin Sadak**- a.g.e., sh: 139.

628 **Necmeddin Sadak**- a.g.e., sh: 159.

629 **Necmeddin Sadak**- a.g.e., sh: 117 vd.

630 **Necmeddin Sadak**- a.g.e., sh: 124 vd.

631 **Necmeddin Sadak**- a.g.e., sh: 121.

632 **Necmeddin Sadak**- a.g.e., sh: 94 vd.

Basın hayatına, Fransa'da yayımlanan Progrés Gazetesi'nde yazdığı yazılarla başladı. 1916'da İstanbul'a dönünce Maarif Nezâreti Te'lif ve Tercüme Dâiresi'nde memuriyete başladı. Daha sonra Darülfünun'un (Üniversite'nin) İçtimâîyat (sosyoloji) bölümünde öğretim üyeliğine getirildi.

1918'de birkaç arkadaşıyla Akşam Gazetesi'ni kurdu ve başyazarlığını üstlendi. Kurtuluş Savaşı yıllarında yazdığı yazılarla Millî Mücadele'yi destekledi. 1928'de Sivas milletvekili olarak TBMM'ye girdi; 1932'de Cenevre Silâhsızlanma, 1936'da Montreux Konferansları'na Türkiye delegesi olarak katıldı.

1947'de üstlendiği dış işleri bakanlığı vazifesini 1950'ye kadar sürdürdü.

Milletvekilliğini sürdürürken basın âlemindeki faaliyetlerine de devam etti. Devrin modasına uygun olarak dalkavukça yazılar yazmasından dolayı **Dr. Rıza Nur**, O'nun hakkında şu değerlendirmeleri yapmaktadır:

*"Akşam Gazetesi de ellerinde. Bunun da âleti **Necmeddin Sadak**. Bu adam iki yüzlü kılıç. **Câvid**'lerin sıkı ahbabı. Fakat hükümetin de meddahı. Evvelce lehe, bazan da aleyhe yazıyordu. Hattâ bir defa hükümet ateyhine pek şiddetli bir makale neşretmişti. Sonra tam meddah oldu. Mukâfaten mebusluğa çerağ buyruldu. Vakit Gazetesi de meddah. Sonra o da mebuslukla bekam (merâmına ermiş) buyruldu. Matbuat böyle kâmilen meddah oldu. Söndü, öldü. Başka gazete de yok. Türk matbuatına **«innâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn»**. Matbuata yeni çirkin bir leke daha sürüldü.*

Artık bu gazeteler yüz acısı, milli ar. İnsan okumaktan utanıyor."[633]

Dr. Rıza Nur'un, O'nun hakkındaki diğer bir değerlendirmesi de dilde sâdeleşme hareketi dolayısıyla şöyledir:

---

633 **Dr. Rıza Nur**- a.g.e., sh: 1194.

*"**Mustafa Kemal**! Sen böyle şeye ne karışırsın? Bu mütehassıs işi. Birtakım dalkavuklardan bir komisyon yaptı; fakat onları da dinlemek değil, kendi onlara emretti. Bu encümende **Fazıl Ahmed** de var. Niye bu Türk dilini yapan encümende dönme **İbrahim Necmi**, **Giritli Ahmed Cevad** var. Zavallı Türk dili! **Fazıl Ahmed** sevdiğim biridir. Kıymetli, namuslu adamdı. Zavallı aç idi. Bir gün Kadıköy vapurunda rast geldim. **Mustafa Kemal**'in aleyhinde, Lâtin harfinin de aleyhinde idi. Bana neler söyledi. Ne ise çatmış... **Mustafa Kemal**, O'nu tuhaf sözlerinden sevmiş. **Necmeddin Sâdık**, Gâzi ile encümen arasında vasıta imiş. Tıpkı eski saraylarda padişahın perde arkasında veya kafes arkasında olması gibi. **Fazıl Ahmed** bu!... Durur mu? **Necmeddin Sâdık**'a derhal «**Cibril-i Emin**» adını vermiş. O gelirken:*

*«-Gel! **Cibrîl-i Emin**, yine ne âyet var?» dermiş.*

*Bunu **Mustafa Kemal**'e söylemişler, kızmamış; bilâkis keyiflenmiş. Ne ise, **Fazıl Ahmed** yüzkarası bir teşrifiye yazarak meb'usluğa da çırak çıkarıldı da açlıktan kurtuldu. Kimbilir defterine ne hezel mevzuları toplamaktadır. Ve kendini de ne rezil etmekte ve edecektir. **Fazıl Ahmed**, Türkçe'yi iyi telâffuz edemez. Peltektir. **İbrahim** ile **Cevad** da anadilleri başka olduğundan, Türkçe'yi fena telâffuz ederler. İşte bunlardır ki, bir kamusla da Türkçe'ye telâffuz ve imlâ tayin ettiler. Bunda **Mustafa Kemal**'in de irfanı ve himmeti vardır. O da Dönme Türkçesi konuşur.*

*Bu yazıdan irfanî ve iktisadî büyük zararlar olmuştur. Yazının kusurlarını bir bendde de Oğuznâme'de yazdım. Zaten bunları ve zararlarını Türk Tarihi'nin on üçüncü cildinin «**Türk Yazısı**» bahsinde tafsil etmiştim. Ne çare ki, henüz neşredemedik. Nihayet Revü dö Türkoloji'nin ikinci numarasında Fransızca bir makalede neşrettim. Şunu söylerim ki, bu yazı ile kütüphanelerde asırlardan beri yığılmış olan eski*

Türk hazine-i irfanı mahvolmuştur. Şu ***Yakub Kadri*** *ne alçak bir dalkavuktur. Yeni yazıyı medh, eskisini zemmeden müthiş ve mantıksız makaleler yazdı. Birinde diyor ki:*

«Kütübhânelerdeki kitablar sıfırdır. Hiçbir kıymeti yoktur. Toz, pislik yığınıdır.» ***Celâl Nuri*** *de:*

«Eski kitabları Bayezid meydanına doldurup yakmazsak, bu millet kurtulmaz.» diyor. Bu müthiş bir cinâyet, büyük bir ahmaklık, derin bir câhillik."[634]

Necmeddin Sadak'ın adı önceleri "**Necmeddin Sâdık**" idi. Sonradan her nedense "**sâdık**"ı "**sadak**" olarak kullanmaya başlamıştır.

1932'de Cenevre'de toplanan Silâhsızlanma Konferansı'nda 1936'da ise boğazlara âid Lozan'daki statüyü değiştirmek üzere Montreux Konferansı'nda Türkiye'yi temsil etmiş, 1953 yılında ise vefat eylemiştir.

4- MEHMED ŞEREF AYKUT (1874-1939)

Hukuk mezunu olan ve bu sebeple avukatlık ve gazetecilik yapmış bulunan **Mehmed Şeref Aykut,** son Osmanlı Meclis-i Mebusanı'na Edirne milletvekili seçilmişti. Bu meclisin dağıtılmasından sonra Malta Adası'na sürülenlerden biri de budur. Malta dönüşü Ankara'daki I. BMM'de yine Edirne milletvekili olan **Şeref Bey,** II. ve III. devrelerde seçilmemiş, daha doğrusu tâyin edilmemiş, IV. devrede yine Edirne milletvekili olmuş ve bu vazifeye 1943 yılındaki ölümüne ka-

Mehmed Şeref Aykut
(1874-1939)

634 **Dr. Rıza Nur**- a.g.e., sh: 1282.

dar devam etmiştir.

Kemalizm'in **"tarih"** ve **"lisân"** tezlerini kullanarak onu **"din"** seviyesine çıkarmış olmasıyla meşhurdur. Bu maksadla yazdığı **"Hânedân ve Millet"** ile **"Kamalizm"** isimli eserlerinde ileri sürdüğü düşünceler, din ve tarihin tam bir materyalist ve ırkçı görüşünü aksettirmekte olduğu cihetle onu da reformist saymaktayız. Zira böyleleri evveliyetle dinsiz -hattâ din karşıtı- oldukları hâlde zaman zaman **"dini aslî hüviyetine ircâ etmek"** tarzında bir rüşvet-i kelâm sahibi görünmek yolunu tutmaktan geri kalmamaktadırlar.

a) Reformculuğu

M. Kemal Paşa'nın daha önce ilân etmiş olduğu **"Dokuz Umde"**nin geliştirilmesi ile rotaya çıkan **"Altı Ok"** 1931 yılındaki CHP Kongresi'nde resmîleştirilerek bu partinin nizamnâmesini idhal edildi. Bu sûretle kemalist inkılâpların fikrî çerçevesi netleştirilmiş oldu.

Bu tarihten itibaren Kemalizm'in temel taşı olan bu prensiplerin açıklanması ve müdafaası istikametinde hızlı bir fikrî faaliyet görülmeye başlandı. Buna rağmen bazı kalemşörler bu faaliyetin kifayetsizliğine dair beyanlarda bulundular. Bunlardan biri olan **Kâzım Nami Duru** (1877-1967) 1939 tarihinde toplanmış bulunan V. CHP Kongresi'nde bu durumdan şöyle yakınıyordu:

*"Kemalizm nedir? Görüyorum ki birçok yerlerde Kemalizmin ne olduğunu bilenler yoktur. Hatta parti arkadaşlarımız arasında partimizin, **Türk'ün amentüsü sayarak** onu okumuş, hazmetmiş ve ona göre hareketi kendisine prensip ittihaz etmiş olanlar azdır. Mateessüf arkadaşlar, bunun üzerine hiç kitap yazılmamıştır. Yalnız bir kitap yazılmıştır. Onu yazan da **Tekin Alp** isminde bir Mûsevî vatandaşımızdır."*[635]

635 CHP V. Büyük Kurultay Zabıtları, Ankara, 1939, sh: 86

Hâlbuki **Ziya Gökalp**'i taklîden **Tekin Alp** takma adını kullanan **Moiz Kohen**'in[636] burada kastedilen **"Kemalizm"**[637] isimli eseri, bu nâmı taşıyan ne ilk ve ne de tek eserdi.

---

636 **Moiz Kohen** (1883-1961): Serez'de doğmuş haham **İshak Kohen**'in oğludur. **"Munis Tekinalp"** imzasını da kullanmış olan **Moiz Kohen** de babası gibi dînî tahsil görmüş bir hahamdır. 1907 yılında **"mason"** olmuş 1909'daki **"Hamburg Siyonist Kongresi"**ne Selânik delegesi olarak katılmıştır. 1912'de Selânik'in Yunanistan'a intikali üzerine İstanbul'a gelerek İstanbul Üniversitesi'nde hukuk ve siyasî iktisat dersleri vermeye başladı.

1908'den beri İttihad ve Terakkî Cemiyeti ile dirsek temasında olan **Moiz Kohen**, bu esnada tanıştığı **Ziya Gökalp**'in -güyâ- tesirinde kalarak **"Türkçü"** oldu. Bu istikamette yazılar yazmaya başladı. Millî Mücadele'den sonra Türkleri İslâmiyet'ten soğutmak maksadıyla tarihi materyalist ve ırkçı bir görüşle değerlendiren yazılar yazmaya başladı. Kemalizm'in mâbedi olarak plânlanmış bulunan **"Halk evleri"**nde bu mâhiyette müteselsil konferanslar verdi. Kendisini Kemalist ideolojinin müdafaasına adamış olan Cumhuriyet Gazetesi'nin başyazarı **Yunus Nâdi**, Vatan Gazetesi'nin başyazarı **Ahmet Emin Yalman** ve Tan Gazetesi'nin sosyalist başyazarları **Zekeriya** ve **Sabiha Sertel** gibi Yahudi asıllı Sabataistler, en samimî kalem ve fikir arkadaşlarıydı. Birçok günlük gazetede yazılar yazmıştır.

1928'de **Nissim Matsliah** ve **Dr. Samuel Abrevaya** adlı iki Yahudi arkadaşı ve aralarında **Yunus Nâdi**'nin de bulunduğu birkaç kişi ile birlikte Türk Dili'ni ilerletmek amacıyla **"Millî Hars Birliği"** adlı bir dernek kurdu. 1934'te aynı maksatla Yahudi **Hanri Soriano** ve **Marsel Franko** ile birlikte **Türk Kültür Cemiyeti**'ni kurdu.

Moiz Kohen, **"Türkçe düşün, Türkçe konuş, Türkçe duâ et"** ilh... gibi emirler ihtiva eden **"On Emir"** adıyla bir metin yayınladı. Bazılarınca **"Mûsâ'nın On Emri"** diye alaya alınmasına rağmen, bu O'nun görüşlerini açık olarak belirtmesi itibariyle ehemmiyetlidir. O'nun teşviki ile 1935 yılında İstanbul'da **"Lâik Hıristiyan Türkler Cemiyeti"** kuruldu. Aynı nesilden olan Türk Yahudileri arasında Osmanlı Yahudilerinin ünlü tarihçisi **Avram Galanti "Vatandaş, Türkçe Konuş!"** adlı bir kitap yazdı. **Galanti**, azınlıklara seslenerek (Rumlar, Yahudiler, Ermeniler) Türkiye'de yaşayan herkesin Türkçe konuşmasını istiyordu.

1956'da Nice'a yerleşen **Moiz Kohen**, orada 1961 yılında tam bir Ortodoks Yahudi olarak vefat etmiş ve oradaki Yahudi mezarlığına gömülmüştür.

637 **Tekin Alp**- Kemalizm, İstanbul 1936

Aynı yıl **Mehmed Şeref Aykut** da yine **"Kamalizm"** adıyla bir eser yayınlamış bulunuyordu. Hem de **"Kemalizm"** adıyla değil de **"Kamalizm"** adıyla!.. İddiâ edildiğine nazaran **"kamal"** İbranice **"ilâh"** veyahud da **"totem"** demektir. Bu eserde **"Kamalizm"** unvanının altına, iç kapakta, parantez içinde **"CHP'nin Programının İzahı"** ibaresi konulmuş olmasına nazaran bu eser aslında **"Altı Ok"**un bir şerhinden ibârettir. Fakat bu vesile ile din, tarih ve lisanla ilgili olarak o derecede aşırı yanlışlar serdedilmiştir ki, bunların da kısaca cevaplandırılmasına ihtiyaç hissediyoruz.

aa) Kemalizm'i Bir Din Olarak İfade Etme

Mehmed Şeref Aykut'un **"Kamalizm"**[638] adındaki eserinde en aykırı beyan, Kemalizm'i -hâşâ- bir din olarak takdim ve ifade etmesidir. Esasen bu hususdaki beyanları şöyledir:

"Kamalizm, bir dindir ki, onun en büyük ve ana sıfatlarından birisi de devrimci olmasıdır."[639]

"Kamalizm Dini'nin devletçiliği şu cümlede toplanıyor: ..."[640]

"Kamalizm ise, tam bir ergişliğin bütün istediklerini toplayarak ulusu amacına yönleten bir din olmasına göre ne savsacı bir siyasa, ne oportun gündelik bir yönetge gütmez ve güttürmez. Kararı kesindir: ..."[641]

Cümlenin bütününe bakarak eğer O'nun kullandığı

---

638 **Şeref Aykut**- Kamalizm, İstanbul 1936

639 **Şeref Aykut**- a.g.e., sh: 15

640 **Şeref Aykut**- a.g.e., sh: 32

641 **Şeref Aykut**- a.g.e., sh: 17.

Yazar, 1930'ların modası olan **"dilde tasfiyecilik"** cereyanının baş destekçilerinden biri olduğu için bu kısa alıntıda kullandığı **"ergişlik"**, **"savsacı"**, **"oport"** ve **"yönetge"** gibi nevzuhur kelimeleri anlayamadım ve hiçbir lügatte de bulamadım. O'nun eseri böyle teklif hâlinde kalmış ve lisânda aslâ yerleşmemiş kelimelerle lebâlebdir. Burada anlaşılan tek şey, O'nun Kemalizm'i bir **"din"** olarak kabul etmiş olduğu hususudur.

Ziyâ Gökalp'in şâkirdi (asistanı) yahudi Moiz Kohen'in, İslâm'a hakaretlerle dolu eserinin kapağı

"tapkan" kelimesi -bizim anladığımız gibi- **"mü'min"** yerine kullanılmışsa bu sözler de aynı mânâya geliyor demektir:

*"Biz, Kamalizm'in inanlı tapkanları, şunu çok iyi anlamak kadar inanmak gerekliğini gönlümüzde taşımalıyız ki Türk tarihini **Atatürk**'e gelinceye kadar kimse içinden eleyerek onun büyük ulusa yüksek bir terbiye kaynağı olduğunu anlayamamıştır."*[642]

Ortaya yeni bir din çıkmış olur da onun bir kitabı olmaz mı? Elbette olacaktır. Onu da **Şeref Aykut** şöyle ifade etmektedir:

*"İşte bu tarihtir ki, bugün kutsal bir kitap gibi önümüze açılarak, yüce partimizin korucusu **Atatürk**'ün parti prensiplerini kavrayan şimdi çözelemeğe çalıştığım mushafını yapıyor."*[643]

O, son olarak da şöyle demektedir:

"Gençlik, Türklüğün dayangacı ve geleceğin biricik umududur.

Gençlikte yaşayacak olan her şeyden ve hattâ en yüksek uzmanlığa kadar varan bilgiden, bilginlikten önce yalnız, yalnız ülkü ve kültürdür. İşte bize böyle bir gençlik gerektir.

Gençlik ruhunun ihtiyacını yerine getirmek.

Onun inanını doldurmak, vicdanını doldurmak ister. Bu sebepledir ki, onu Kamalizm dininin hiç şaşmayan, şaşırmayan orunçlu ve coşkun tapkanı yapmak, ona bu kutsal, ulusal ve kurtarıcı dini olanca derinliği ve inceliği ile oydamlamak ister... Tâ ki, Kamalizm dinine inanı artsın. İşte disiplin altında gençlik böyle olacaktır. Parti, bunu amaçlamış, hazırlamıştır."[644]

---

642 **Şeref Aykut**- a.g.e., sh: 33.

643 a.y.

644 **Şeref Aykut**- a.g.e., sh: 79.

bb) Dini ve Din Adamlarını Tahkir

O, dini de, tarihi de materyalist bir gözle değerlendirmektedir:

"Evrensel dinlerin resmî şekilde taçlı başlara yardım ederek sosyeteleri yalnız donmuş nesneler gibi yalnız büyük saydığı, büyük bildirdiği, Tanrının gölgesi gösterdiği şahıslara baş eğmeğe yükümlü tuttuğu asırların adam sosyetesinde bir tepkisi, aksülâmeli görününce, birden ışıklı başlar her ulusun kendine has içten varlığını araştırarak ortaya yaymağa başladılar. Bundan ulusçuluk doğdu.

Oraya kadar sosyeteleri din bağlıyordu. İnanda birleşik olanlar için başka başka soydan olmak bir şey anlatmıyordu. Evrensel dinlerin birine inanmış olanlar o dinin adamı olarak kendi dindaşını kendisinin her şeyi tanıyordu. Onda din birliğini bulunca ulus ayrılığını aramıyordu. Bunların aralarında çıkan savaşlarda dindaşlar arasındaki savaşlardı. Onun sebebi soysal veya ulusal da değildi. Yalnızca baştaki hükümdarın, yönetmenlerin siyasal ve çok kere de şahsî dilekleri bu savaşa sebep olurdu. Feodal ve aristokrat yönetimlerin artık çürüyerek, başı ışıklanmağa başlamış şehir ve kent halkını elinde tutamayacak hâle gelince, bunlar için bir bağ olan din de eski egemenliğini bitirerek bütün adamlar yeni yeni amaçlar aramağa başlamışlardı. Hele buharın acınlaması, icadı ile değişen bütün çalışma ve üretim şartları milletleri altüst etmişti. Gittikçe düşüncesi yükselen, duygusu incelen adamlar artık her şeyin dinsel olmadığını anlamakla beraber İlk ve Orta Devir kurumlarından olan din, hükümder kurumları da onu tutamaz olmuştu. Ulusçuluğun yalnız bu yönden sosyal sebeplerden doğduğunu öne sürenlerin sektiği ve sürçtüğü yer, işte bu uyanışın herkeste ulusal bir vicdan, bir ahlâk, bir fikir eğitimi, terbiyesi yeni bir inanç ortaya çıkardığını yanlış olarak görmelerindedir. Bu ise, sonucu sebeple karıştırmak

gibi yanlışlığa düşmekten başka bir şey değildi.

Dünya'da hiçbir devrim yoktur ki, tarihsel olmasın. Bunların hepsi, istisnasız, ayrasız tarihin maddî sebeplerinden, mutlaka ekonomik sebeplerden doğar.

Hayatın, genel yürüyüşü böyledir. Zira: Bütün hayat ancak bir besleme ve yetiştirme gücünün yaratıcı hamlesidir. Bu ise, ne mânevî, ne dînîdir.

Bütün tarihi maddî yönünden ekonomik sebeplerle ortaya gelen büyük devrimler ve soysal değişiklerin pek çok, hem pek çok soysallıkla, sosyal bilgilerle ilgisi vardır. Ancak bütün bunlar yardımcı olanlardır. Orijinal, kök ve yaratıcı sebep yalnız yalnız tarihin maddî cephesinden fırlayan ekonomik ihtiyaçtır.

İşte ulusçuluk da on dokuzuncu asrın bu ekonomik sebeplerinden doğmuş ve bütün Dünya'yı kaplamış bir sonuçtur.

*Kendi yakın tarihimizde **"tarihî maddecilik"**ten doğmuş ekonomik hareketi inceleyebiliriz."*[645] dedikten sonra Osmanlı Tarihi'ne onun dini esas alması sebebiyle çeşitli tarizler yönelttikten sonra CHP'nin **"Halkçılık"** prensibinin ekonomik âmilleri evveliyetle dikkate almış olmasıyla methederek:

"Bunların hepsi ekonomik hadiseyi bütünleyen yardımcılardır ki, bütün tutan, yürüten, yaşatan, ilerleten bağ, sebep ancak ekonomik hadisedir. Parti, Türk ulusunu inceleyerek O'nu kestirme yoldan amacına ulaştırmak için güdeceği çıkar yolu ararken, önce ulusun ekonomik durumunu göz önüne almıştır."[646] demektedir.

O'na göre:

"Göksel dinlere, görünmeyen kutsal erklere inananlar

---

645 **Şeref Aykut**- a.g.e., sh: 20 vd.

646 **Şeref Aykut**- a.g.e., sh: 27.

çok azalmıştır."[647] Çünkü **"İslâm Dini'ne bağlanmış kalmış olan"** ulus artık uyanmıştır. O diyor ki:

*"Din kendi hâkimiyeti olan vicdan işinden alınarak siyasal bir duruma getirilmiştir. Artık Dünya ve siyasa işleri ancak dinin kurduğu kaidelere göre yürütülmek istenilmiştir. Her gün yürüyen, değişen, yenilenen, koşan hayatın bin bir hâdisesi birbirini kovalarken bütün bu hâdiselerin lojiğini kavrayarak ona göre cihanşümul hükümler vermek lâzım iken böyle yapılmamış, aksine olarak her yeni hâdise daha evvelce konulan, binlerce yıldan beri değişmemiş kaidelere uydurulmak istenilmiştir. Bunun içindir ki ilerleme fikir yolunda olmamış, **"din"** bakımından görülerek her terakki ve inkılâp hamlesi dine karşı bir hareket sayılmış, hemen durdurulmuş... Hele (âbai din) din ululari geçinen kalın ruhlu softalar kara kaplı kitaplarında görmedikleri, bulmadıkları bir kaideye uymayan her ileri gidişin önüne dikilmişlerdir. **İkinci Mehmed**'in İstanbul'a girdikten sonra zengin Bizans medeniyeti eserlerine karşı gösterdiği rağbet ve güzel san'atları himâyedeki inceliğine karşı oğlunun gününde Halepli Şeyhülislâm'ın fetvası, bütün mevcud minyatürlerin, heykellerin, resimlerin, anıtların yıktırılması, işte bunun canlı delilidir. Ellerinde fetva denilen ve hiçbir hâdiseyi vicdan kanaati verecek delillere, vesikalara bağlamadan sâdır olan hükümler yüzünden ne fâciâlar olmamıştır!*

Hayat yürüyor. Çağdaş ulusların siyasal, sosyal, ekonomik yolunda ilerleyişlerinin karşısında hep böyle mugaylân dikeninde kutsal bir varlık görenler, loş servilerin karanlık gölgelerinde çöreklenmiş, kokmuş, hayat kuvvetini kaybetmiş kaidelere bağlı duranlar için yenilik mânâsız bir şey olup kalmıştır. İşte Partimiz buna kökünden bir nihayet vermek zarûretinde idi.

---

647 **Şeref Aykut**- a.g.e., sh: 28.

Artık bugünkü ilim ve teknik yolları bu gibi urasalara, hurâfelere, vehimlere ün ve önem veremezdi. Türk ulusunu benliğine kavuşturan Kamalizm'i, ulusun egemenliğine göre kanunların kaynağı olarak binlerce yıl önce başka soylar için ve başka yollarda konulmuş kaidelere bağlı tutamazdı. Uçakların bile mesafelerde az geldiği bir asırda hâlâ deve ayağını mesafe ölçüsü sayan kanunlar Türk'e yakışamazdı. Bu sebeple ilim ve teknik esaslarına bağlı ve asrın ihtiyaçlarına uygun kanunları almak mecburiyetinde idi ve öyle de yaptı.

***«Din âlimlerinin, fakihlerin hokkalarındaki mürekkepler, şehidlerin, kanlarından daha kutsal, daha mübarektir»** diyen ve zâlim, kan içen sultanların her yaptığı delilikleri, çılgınlıkları, Tanrı işi, mûcize, keramet, ilham eseri sayan, padişahları Tanrı kuvveti gösteren bu softalar, bu din ululari, Türk'ün anlamadığı bir dil ile yazılmış kitaplardan hükümler çıkararak, halka yuttura yuttura bu güzel yurdu, bu uçmakları (cennetleri) imrendiren vatanı baykuş yuvasına çevirmişlerdir.*

İnsanlığı yükselten, güzelliği sevdiren hamleleri durdurmuşlardır işin en kötüsü de budur.

*Siyasal tahakkümlerini, devlette son söz söylemelerini, baştaki padişahtan köydeki sığırtmaca kadar herkesin üzerinde ölçüsüz hükümlerini **"din"** adı altında yürütmek için önüne geleni cehennem ateş ile korkutarak hayvanlaştırmışlardır. Hayatı sevdiren, hayatı kamçılayan yaşamak dininin bütün maddî ve mânevî zevkini tattıran güzelliği, bedâyii sevmek bu **kalın softalar** için en büyük günâh sayılır. Bu düşkünler et tokuşundan, et temasından, cinsî zevkten başka türlü bir zevk de anlamamışlardır.*

Resim yapmak haramdır. Zira yarın Âhiret'te can isteyecektir. Hem resim asılan yere melâike girmez. Heykel, hele heykel!.. Tanrım, bu ne demektir? İslâmlık ancak putları

ŞEREF AYKUT
EDİRNE SAYLAVI

KAMÂLİZM

İSTANBUL
MUALLİM AHMET HALİT KİTAP EVİ
1 9 3 6

Şeref Aykut'un Kemalizm'i "din" îlân eden mâhud eserinin kapağı

yıkmak için gelmiş bir göksel din iken puta bakan, yaradana tapmaz. Bunları da yıkınız emrini veren ***kalın softalık*** *din adına verdiği bu emir ile bin yıllık yüksek bir medeniyetin, ince zekâ ve san'atın binlerce eserlerini yok etmiştir.*

Avrupa'da fikirler açılarak uyanış devri başlamıştı. Aydınlığa doğru bir yürüyüş, kara perdeleri yırtarak insan kafasının yaratıcı kudreti refahlar, genlikler, saadetler getirirken bizde softalık kadızâdelerle bostanzâdeler arasında çıkmış köksüz, hurâfeler, urasalarla bulaşık meselelerle uğraşıyor, halk ikiye bölünüyordu. Hem ne meseleler... Baştaki padişahından ta Anadolu'nun kıyısındaki köy imamına kadar bütün ülke bununla meşgul! Avrupa'da ilim, fen, teknik, güzel sanatlar alabildiğine yürürken beride kalın softalarla miskin dervişler şu işlerle birbirinin gırtlağını sıkıyordu: ***Hızır Peygamber*** *yaşıyor mu, ölü müdür?* ***Fir'avun*** *imansız mı, imanla mı öldü?* ***"Dâllîn"****deki* ***"dat"****,* ***"zâ"*** *mı,* ***"dâ"*** *mı okunur? Çalgı haram iken bununla Allah adı anılarak tekkelerde tepindikleri için oralarda namaz kılmak câiz midir? Bir güzel kadının yüzüne seven gözle bakan kâfir olur mu, olmaz mı? Yeşil sarıklı bir softaya bir insan yalancı derse, peygambere yalancı demiş sayılarak katli vâcip değil midir? Daha bunun gibi ardı arası gelmeyen bin türlü hurâfeler, urasalar, hayallerle, yalan düzen şeylerle uğraşan softalar Türk sosyetesini durmadan sarsarak karanlıklar içinde boğup gidiyorlardı.*

En son, kurtuluş savaşında büyük Türk ulusu, ***Atatürk****'ün yanında toplanarak, yurdunu, bayrağını, ırzını, şerefini, istiklâlini kurtarmak ve hayatını müdafaa etmek için uğraşırken de yine karşısına bin bir fesatla, bozutla dikidilen hep bu* ***«din»*** *adına softalar, dervişler, dedeler, babalar olmadı mı?*

Yurddaş kanını, Türk kanını, Türk'e döktürmek için ***«helâl ve heder»*** *sayan, fetva veren teker sarıklı şeyhülislâmın zâlim ve mel'un fetvalarını unutmadık sanırım.*

Vatana saldıran düşmanlarla birleşerek yurdu müdafaa için silâha sarılmış Türk çocuklarını boğmak isteyenlerin başında hep bunlar yok muydu?

*Her yeniliğe düşman kesilen ve her yeni hamlenin önüne dikilen şu din ulusu geçinenlerin vicdan işi olan "**din**" ile hiçbir ilgileri yoktur. Onların bütün işleri siyasaldır. Devlet işlerine burunlarını sokarak halkı istedikleri gibi şahsî menfaatlerinin kölesi kılmaktır ki; işte rejim bunu yıkmıştır. Vicdan işi olan din ile rejimin hiçbir alâkası yoktur. Yurttaş dilediğine inanır, dilediğine inanmaz. Bu Partiyi alâkadar etmez. Kafasına geçirdiği bir külâhta kutsal bir kuvvet bularak halktan kendisini üstün tutmak isteyenlere de rejim yol vermez. Artık kanunlar köklerini sosyeteden alır. Bu maksatladır ki çağdaş hukuk ilmine dayanmayan "**kavil**"ler üstüne kurulmuş **softa hukukuna** Parti kapıları bir daha açılmamak üzere kapanmıştır.*

İşte Medenî Kanun, Borçlar Kanunu, Ticaret Kanunu gibi anasal kanunlar bunun son ucudur."[648]

Bütün bunlara ilâveten O, ayrıca diyor ki:

*"Türk ulusu tam eşitçidir. Onun yaradılışında bu o kadar yerleşmiştir ki **Şaman, Budist, Musevî, Hıristiyan, Müslüman** olduktan sonra da ona bu eşitliği bozan ne kadar yabancı inan ve kurallar verilmiş olsa bile bütün bunlar onun kabuğunda kalmıştır. Büyüğüne, sıra ve saygıya bağlı halkçı bir ulus... Tütemli Türk büyülü dinlerden, göksel dinlere geçerken bile inanına aslâ **ilâhiyat** karıştırmamıştır. Onun inanında ilâhiyatsız bir din hüküm sürmüştür. Bir genel dine girmezden önce bile yalvarışına bakılırsa Tanrısından bütün istediği yaşayışının genişliği, yurdunun genişlik ve bolluğu içindir. Öteki Dünya'nın görünmeyen nimetleri ile, göklerde adanç edilen «**melekût-i semâvât**» ile hiçbir ilgisi yok-*

---

648 **Şeref Aykut**- a.g.e., sh: .....

tur."[649]

"En son karşısına Araplar çıkmıştır. Türk'ün dönüm yeri işte budur: Arap ulusu ile çarpışmağa başladığı gündür. Türk'ün yıl başka ulusların menfaatine çalışması da buradan başlar.

İşte ondan sonra Türk'ün kara alın yazısı çok değişmiştir. Türk Araplara mahkûm olmak suretiyle İslâm olmuş değildir. Binbir hile kuran Emevî kumandanları Türkleri kahramanca yenemeyeceklerini anlamışlardır. Kan gövdeyi götürmüştür. Araplar türlü hile ve Emevîlere has deklerle Türkler arasına fesat, bozut yaparak Türkleri boyunduruk altına almak istemişlerdir. Lâkin Türk hiç durmadan Arap'la çarpışmıştır. Bayındırlık içinde yükselen Türk şehirlerini Araplar yıkıklığa çevirmişler, verimli yeşil tarlalar baştanbaşa bozulmuş, bahçeler, yollar yıkılmış yok olmuştur. Türk yine kafa tutmuş, Arab'ın mızrağına boyun eğmemiştir.

Türk'ün ulusal heyecanı çok derindir, çok kuvvetlidir. Hâlbuki Arab'ı tutuşturacak kadar vaadler dolu İslâm Dini, tam Arab'a yakışan bir dindir. Çöllerin beyin kavuran ateşleri ortasında tasavvur edilen yeşil bahçeler, her yanından sular fışkıran, çaylar akan uçmak hayalleri, cennet tasavvurları Arab'ı tutuşturmağa yetişiyordu. Bunun için Arap kızgın çöller ortasında cennetin yeşilliklerini düşünerek yürüyordu. Türk ise ilâhiyatsız olduğu için bunları düşünmedi. Arap çarpışmadan vazgeçmedi.. Tâ kendisi son sözü söyledi: İslâm ümmetine hâkim olduğu zaman, işte artık İslâm olmuştu."[650]

"Arap kültürü, Türk'ün bütün gövdesini ve ruhî hayatını, her yerini sarmış, ulusal duygusunu söndürmeğe savaşmış, Türk'ü kendisine benzeterek Türklüğünü unutturmak için her şeyi yapmıştır. İnan ve duygularını islâmlaştırırken zihin

649 **Şeref Aykut**- a.g.e., sh: 72.

650 **Şeref Aykut**- a.g.e., sh: 73.

*ve kanaatlerini de araplaştırmaktan vazgeçmemiştir. Arab'ın yardımına, Acem dili de koşmuştur. Türkçe bu 1300 yıl süren saldırışlar ortasında çalkana çalkana bütün gövdesi kanlar içinde paramparça olarak ancak bugüne, kurtuluş gününe, **Atatürk**'ün yaratıcı ve kurtarıcı eline erişebilmiştir."*[651]

Ayrıca mâhud **"Güneş Dil Teorisi"**ni tervic ederek şöyle diyor:

"Köklerinin yüzde yetmişi Türkçe olan Arap dili, Türk çocuklarının ince duygu ve düşünceleri yüzünden zenginleşip derinleşmiştir. Bugün etimoloji bunu ortaya koymaktadır. Ne yazık ki, Türk çocukları bilerek, bilmeyerek Arap Dili'ne önem verdikçe kendi ulusal dilleri gittikçe unutuluyordu."[652]

Şu iktibas ettiğimiz sözlerdeki dinî ve tarihî yanlışları hakkıyla cevaplandırmış olmak için hacimli bir kitap yazmak gerektiğini değerli okuyucularımın takdirden âciz olmadıklarından eminim. Bu iftiraların hemen hepsini birçok eserimde -hattâ bu eserde dahî bazı şahıslar dolayısıyla- cevaplandırmış bulunduğum herkese mâlûm olmalıdır. Buna rağmen bu iktibası, kemalist kalemşörlerin dine ve din adamlarına bakışındaki düşmanca üslûbu -sırf ibret için- naklettim. Aynı şekilde **Şeref Aykut**'un Osmanlı tarihine bakışındaki sakatlığın anlaşılabilmesi için bir-iki ibretli iftirasını nakletmek isterim:

cc) Tarihî Hâdiseleri Tahrif ve Çirkin Bir İftira

Mehmed Şeref'in daha erken bir tarihte yazılmış **"Hanedan ve Millet"** isimli diğer bir kitabı daha vardır. Bunu son Osmanlı Meclis-i Mebûsânı'nda **"Edirne meb'usu"** olması dolayısıyla bu meclisin kapatılması üzerine birçokları gibi İngilizler tarafından sürgün edildiği Malta Adası'nda

651 **Şeref Aykut**- a.g.e., sh: 73 vd.

652 **Şeref Aykut**- a.g.e., sh: 44.

yazmıştır. 1923 yılında İstanbul'da basılmış olan bu eser baştan başa bir küfürnâmedir. Daha eserin takdiminde:

"Bunda tuttuğum yol, mâziperest (geçmişe tapan) ve an'anehah (an'aneye düşkün) olanlar için küfür ve ilhâdıma (ateistliğime) kadar hüküm verecek derecede açık ve serbest yazdım."[653] diyen yazar, milletin müşterek kanaat ve hissiyâtına aykırı sözler söylediğini müdrik demektir.

Kitabın ilk cümlesi şudur:

"Kayı Türkü, hurâfevî bir sûrette Anadolu'da yurt tuttuktan sonra çok dindar olmuştur."[654] Bu cümledeki **"hurâfevî"** kelimesi arkadan gelecek olan bombardımanın habercisi gibidir. Zira müteâkıben devletin İslâm Fıkhı'nı benimsemiş olmasına târizler yönelttikten sonra:

*"**Geyikli Baba**'nın, **Toğluca**'nın, **Abdal Murad**'ın tahta kılıçla askerin önünde yürümesi, pek büyük muzafferiyetin, bütün şan ve şerefini Türk çocuklarından alarak bir iki abdala verecek kadar ortada bir zaaf meşhûd oluyordu. **Orhan** bile o yüksek kahramanlığın mükâfatını benimseyerek bunu **Abdal Babaların** kerâmetine atfedecek kadar saflık gösteriyor ve **Abdal**'ın nâmına vakıflar, tekkeler, îradlar yapılmasını irade ediyordu."*[655]

*"Din «**fıkıh**» şeklinde derin bir softalıkla Osmanlı cihazına girerken öteden bir de «**dervişlik**» ortaya çıkıyordu."*[656]

"Bütün kudreti ellerinde tutan padişahlar, zaten hâkimi mutlak olmak itibariyle ümerâ (âmirler) ve bütün tebeanın ırzı, malı ve hayatı üzerinde keyfe-mâ-yeşâ (dilediği sûrette) tasarruf hakları olduğu hakkında fıkıhçıların vardığı kanaat

---

653 **Mehmed Şeref-** Hanedan ve Millet, İstanbul, 1339 (1923), sh: 4.

654 **Mehmed Şeref-** a.g.e., sh: 5.

655 **Mehmed Şeref-** a.g.e., sh: 7.

656 **Mehmed Şeref-** a.g.e., sh: 8.

bu güzel usûlü de berbat etmiştir."[657]

Böylece, fıkhı, fakîhleri ve sistemi sayfalar dolusu kötüledikten sonra dinsiz olmadığını ve dindar bir babanın evlâdı bulunduğunu söyleyen[658], *"İslâm Dini'nin hiçbir zaman teceddüd (yenilenme) ve terakkiye mâni olduğunu iddia etmedik. Böyle bir şey, hattâ rüyamıza girmez."* diyen müellif:

"Lâkin nihâyet bütün Dünya'daki İslâm Devletleri'ni yıkan «fıkıhçılık» Osmanlı Devleti'ne de musallat olmuştur."[659]

Sanki İslâm Hukuku demek olan fıkıh, İslâm'dan başka bir şey midir?

Acaba bu adamlar, fukahâyı (İslâm hukukçularını) Kur'ân ve Sünnet'le bağlı olmaksızın diledikleri gibi fikir serdeden kimseler mi sanıyorlar? İslâmiyet hakkında bu kadar câhil olabileceklerini kabul etmek pek de kolay olmasa gerektir.

O'na göre din, muâmelât ihtiva etmez ve etmemelidir. Diyor ki:

"İslâm Dini geldiği zaman bundan maksad, Âhiret'i mâmur etmek ve Dünya'da iyi ahlâklı olmaktı. Dinden beklenen de budur. Lâkin din, fıkıh şekline girdi. Hâlbuki ibâdât ve itikadâta mahsus ve münhasır kalması lâzım iken ortaya bir «fıkıh» çıkınca şimdi diğer ikisi pek mühmel kalarak ortada en kudretli fıkıh göründü."[660]

Ondan sonra **Osman Gâzi** Hazretleri'nden başlamak üzere, bütün Osmanlı padişahlarını tahlile tâbi tutan **Mehmed Şeref**:

"... İşte ben burada hânedân efrâdının, yani padişah-

---

657 **Mehmed Şeref**- a.g.e., sh: 9.

658 **Mehmed Şeref**- a.g.e., sh: 17.

659 **Mehmed Şeref**- a.g.e., sh: 16.

660 **Mehmed Şeref**- a.g.e., sh: 16.

ların hayat ve ef'âlini tasvir ederken her şeyi evvelâ bilmek kudretini hâiz olan bunların saraylarında hususî âlemlerinde umumî hareketlerinde ne kadar bedbaht ve zavallı olduklarını göstermek istiyorum. Çamaşırlar belki pek kirlidir. Fakat ne yapalım ki bizim çamaşırlarımızdır."[661] dedikten sonra şöyle yazıyor:

*"**Orhan Gâzi**'den başlıyorum. Çünkü yukarıda da dediğim gibi padişahlığın mânâsını idrak edemeden rahmet-i Rahmân'a göçen **Sultan Osman**'a bir amca kanından*[662] *başka isnad edilecek hata yoktur."*[663] diyerek söze başlıyor ve sırasıyla her padişaha bir ayıp ve kusur bulmaktaki maharetini en sonunda **Sultan Vahideddin**'e kadar devam ettiriyor.

Biz bunlardan sadece Hz. Peygamber'in medhine mazhar olmuş bir padişah olan **Fâtih Sultan Mehmed Han** Hazretleri hakkındaki çirkin bir iftira ile **Sultan Vahideddin**'e âid ithamlarını, sırf bir ibret numûnesi olarak arz etmekle iktifa ediyoruz. Tâ ki, bu ülkede bir zamanlar ecdâdın nasıl hakaret ve iftiralarla kötülenmiş olduğu ibret ve dehşetle görülsün.

*"**Fatih Sultan Mehmed**, o şehâmetli padişah, ne kadar nefisperest idi. Şimdi Edirne Sarayı'nda **Zağnos**'un Bizans saraylarındaki hayat-ı ihtişamı tasvir eden gönül okşayıcı hikâyeleriyle dolu başını dinlendirecek bir yer bulamazdı. Daha Manisa Sarayı'nda iken daima bu Bizans hayat-ı zevkâzevki **Fâtih**'in hırsını tahrik ediyordu. Padişah olunca yegâne emeli **«Bizans Kayserliği»**ni ihya etmek idi. Ve işte sabahlara kadar çevirdiği yastığına bu sevdâyı terennüm ediyor. Gece yarısı sadrazamı bu emel için huzuruna celb ediyordu.*

---

661 **Mehmed Şeref-** a.g.e., sh: 36.

662 Yazar, bu cümlesiyle **Osman Gâzi** Hazretlerinin amcası **Dündar Bey**'i Yarhisar Fethi'ne gidilirken muhâlefetinden dolayı oklayıp öldürmüş olmasını kaydediyor ki, Osmanlı tarihinde **"siyâseten katl"**in ilk örneği budur.

663 **Mehmed Şeref-** a.g.e., sh: 37.

[كتابخانهٔ سودی] نك كلياتدن :

خانـدان و ملّت

محرری :

احمد مبعوثی محمد شرف

صاحب وناشری :

كتابخانهٔ سودی

استانبول ـ باب عالی جادهسی

۱۳۳۹ — ۱۹۲۳

Şeref Aykut'un hakaret etmedik Osmanlı Padişahı bırakmadığı mâhud "Hânedan ve Millet" isimli kitabının kapağı

*Kardeş katilliğini bir kanun olarak tedvin edecek kadar hûnrîz (kan dökücü) olan bu Hünkâr'ın gençlere meyli o rütbede idi ki, Edirne Sarayı'nda daima zülüfleri yandan sarkmış, nerm ü nâzan (yumuşak ve nazlı) kâkülleri ile genç çocuklar dolaşır ve **Fâtih**'in halvetinde bunlar hizmet ederdi.*

*Bir kanlı hünkâr idi. Zaten bizim bütün padişahlarımız hiçbir istisna kabul etmemek şartıyla hukuk ve hayat-ı nâs üzerinde lâubâli seyir ve tasarruf etmeyi adeta en meşrû bir hak kıyas ederler ve kendilerini «**mukaddes**» olarak gösteren fıkıhçı softaların telkinatı ile "**âmir-i mutlak**" addederek "**işâret-i aliye**" kanununu umûr-i tabiyeden (tabiî işlerden) sayarlardı. Ve işte **Fâtih**'in daima hûnrîz (kan dökücü) tabiatını körükleyen de bu fıkıhçılar idi.*

*İstanbul'un fethine giderken döktüğü kanlar köpürerek hendekler doldurmuştu. Fethi müteâkip ise bezlettiği (cömertçe saçtığı) atâyâ (hediyeler) ve ganâim (ganimetler) ile askerin hırs-ı istilâsını tatmin ile koca Bizans'ın nevâdir-i âsâr-ı medeniyesini (nâdir medeniyet eserlerini) sokak ortalarında parça parça ettirmek gafletini -bedâyi (güzellikler) ve sanâyi-i nefîseye (güzel sanatlara) karşı olan meyil ve rağbetine rağmen- gösterdikten sonra Bizans Sarayı'na can atmıştı. Ve daha o gün Rum eşrâf ve âyânını ırz ve canları mahfuz (korunmuş) olmak üzere temin etmiş iken **Nokariyos**'un müstesna güzel çocuğunu gece sarayına getirtmeyi unutmamıştır. Bizans Sarayı'nın Marmara'ya nâzır güzel bir sofasında neşve-i gâlibiyetiyle germâgerm (sıcağı sıcağına) olduktan sonra derhal oğlanın celbini emretmiş, fakat çocuğun pederi bedbaht evlâdının cehennemî bir iştihayı tatmine âlet olacağına hayata vedâ eylemesini tercih ettiğini duyunca prens ve akrabasını zincirlerle sürükleterek Çorlu Kırı'nda telef ettirmiştir."*[664]

---

664 **Mehmed Şeref**- a.g.e., sh: 43 vd.

Şimdi bu çirkin iftirayı ortaya koyan bir kalemden daha ne gibi herzeler sâdır olabilecğini ve hele **Fâtih Sultan Mehmed Han** gibi dâsitânî bir millî ve dînî kahramana bu derece sefil bir nazarla bakan bir kimsenin diğer padişahlar hakkında neler söyleyebileceğini tahmin etmek herhâlde muhterem okuyucularımız için zor olmasa gerektir.

Eser, bu mülevves üslûpla sayfalar dolusu devam ettikten sonra şu sözlerle nihayet bulmaktadır:

*"... Türk Milleti'nin mütârekeyi müteâkip anladığı en derin mânâ ona padişah ve sarayın ihânet etmiş olmasından ibâret kaldı. **Kanunî Sultan Süleyman**'ın şerrü'l-halefi Türk vatanının istiklâlini, Türk Milleti'nin hürriyetini, İngilizlerin ayağı altına sererken o büyük millet, Anadolu'nun temiz ve yüksek seciyesini göstererek bir daha haykırdı:*

Vatan tehlikede!

Bu sadâya her taraftan koşan Türk çocukları, şimdi Anadolu'da devam eden şanlı mücâdeleyi meydana getirdi. Dikkat ediniz: bu samedânî ve vatanî mücâhedenin önüne dikilen, memlekette iki tufeylî anâsırdan başka bir şey değildir: Padişah ve fetvacılar! Her ikisi de Allâh'ın lânetine mazhar olmaya bihakkın lâyık bu iki mülevves mahlûk, Türk değildir ve Türk Milleti er veya geç bunlar hakkındaki son karar-ı iskâtını verecektir.

... Daha sonra Türk Milleti kendi yükselmesine mâni olmak isteyen her şeyi bir tekmeyle devirecektir.

İşte hânedan meselesini böyle halletmeye millî vicdan karar vermiştir.

Yürü, ey büyük ırkım, istikbâl senin lâyık olduğun en insanî vazifeleri ikmâle davet ediyor.

2 Haziran 1336 ve 1920

Malta, Polorista İngiliz Hapishânesi"[665]

---

665 **Mehmed Şeref**- a.g.e., sh: 129 vd.

b) Şahsiyeti

1874 yılında Edirne'de doğmuş bulunan **Mehmed Şeref**, gazeteci, avukat ve bir siyâset adamıdır. Kendi ifadesine göre, babası miralay (albay) **Ârif Bey**, son derecede dindar[666] bir adammış. Böyle olmakla beraber daha gençlik yıllarında Jön Türk hareketine katıldığı için **II. Abdülhamid** tarafından sürgüne gönderilerek İstanbul'dan uzaklaştırılmıştır. Gazeteciliğe **"Tercüman-ı Hakikat"**te başlamış, daha sonra **Mektep, Maârif, Terakkî** gibi dergilerde yazılar yazmış, İzmir'de **Tevfik Nevzat** ile birlikte **"Hizmet"** adında bir gazete çıkarmıştır.

1908 inkılâbından sonra İttihad ve Terakkî Cemiyeti'ne girmiş ve I. Cihan Harbi yıllarında **"Yeni Edirne"**, mütârekede ise **"Trakya"** adıyla gazeteler çıkarmış ve yukarıda örneklerini gördüğümüz tarzda çalakalem din ve tarih aleyhine olarak çeşitli makaleler yayınlamıştır.

Son Osmanlı Meclis-i Mebûsanı'na Edirne mebusu olarak seçilmiş, bu meclisin işgal kuvvetlerince 16 Mart 1920'de feshedilmesi üzerine İngilizlerce Malta Adası'na sürgün edilenler arasında yer almıştır. Buradan kurtulduktan sonra TBMM'de yeniden **"Edirne Meb'usu"** olarak siyâsete dönen **Mehmed Şeref** bir taraftan da Ankara'da yayınlanmakta olan **"Hakimiyet-i Milliye"** Gazetesi'nde yazılar yazmaya başlamıştır. Din ve tarih bahislerinde ne derecede sapık fikirleri olduğunu yukarıda belirtmiş olduğumuz bu adam TBMM'nin son devrelerinde -ihtimâl **M. Kemal Paşa**'nın halife olmak istediği hengâmda daha sonra -o günkü şartlarda- **"Kemalizm"**i bir **"din"** olarak ilân edecek olan bu nâdân, Şef'e yaranmak için- şu sözleri söyleyerek gerektiğinde ömrü boyunca müdafaa edegeldiği bâtılların bile samimî

666 **Mehmed Şeref**- a.g.e., sh: 36 vd.

bir mü'mini olmayıp oportinistliğini ortaya koymuştur. Kemalist silâhşörlerden **Kılıç Ali** hâtıralarında bu durumu şöyle hikâye etmektedir:

*"**Mecliste İlk İrticâ Hareketi***

Bir gün gelmişti ki, Birinci Büyük Millet Meclisi'nin gösterdiği karışık hâlet-i rûhiye cidden teemmüle şâyân görülüyordu. Aramızda maatteessüf gittikçe kuvvetlenmeye ve şahlanmaya müstaid geri bir zihniyetin günden güne inkişâf etmekte olduğuna şâhid oluyorduk. Bu sakîm zihniyetin muhasarası karşısında bulunulduğu, kara bir kuvvetin bazı münevverler nezdinde bile müsâid bir müsâmaha ile karşılanmakta olduğu gözümüzden kaçmıyordu. İçimizde, devlete ve millete emin ve mesud bir istikbal temin edebilmek için maziye dönmek, on on iki asır geriye gitmek, Devr-i Saâdet'i ihyâ etmek ihtiyacını duyanlar çok olduğu gibi bu görüş ve telâkkinin tamamiyle zıddı olarak: «Eğer Türk Milleti Şark medeniyetine bağlanıp kalacaklarına bidâyette Garplılarla temasa geçerek Garp medeniyetini aynen kabul eylemiş bulunsaydı, bugün medenî, müterakkî, Avrupaî bir devlet hâlinde ve emin bir vaziyette bulunurduk» mütalâasında bulunanlar da vardı. Yalnız bu görüşmeler duygu ve fikir itibariyle yekdiğerine yakın arkadaşlar arasında ve mahrem mâhiyette cereyân ediyordu.

*Bu esnâda şu karakteristik hâdise vukua geldi: Eskişehir Mebusu **Abdullah Azmî Efendi** Umur-i Şer'iye Vekili olmuştu. Meclis kürsüsünden:*

«-Efendiler, Umûr-i Şer'iye Vekâleti şimdiye kadar tarihi, dinî bir yâdigâr telâkki ediliyordu. Bu adı da Hilâfet-i İslâmiye olan bu devlette Umûr-i Şer'iye Vekâleti yalnız bergüzar tarihî mâhiyetinde kalamazdı. Bu makamın devlet teşkilâtı içerisinde mühim ve faal rolleri vardır. İtimadınıza mazhar olarak ben bu makamda kaldıkça o rolleri yaptıraca-

ğım.» diye bir nutuk çekerek irticâ bayrağını açmakta gecikmedi. Bu hitabenin Meclis'in kahir ekseriyeti tarafından heyecanla ve çok şiddetli alkışlarla karşılandığını görüyorduk.

Fakat bu esnâda dikkati çeken hâdise de kendisini milliyetçi bir münevver olarak tanıdığımız Edirne Meb'usu ***Şeref Bey****'in* ***Abdullah Azmî Efendi****'den sonra kürsüye gelerek* ***Abdullah Azmî****'yi tebrik ve takdir etmesi ve bu esnada söylediği nutuk oldu.* ***Şeref Bey****'in:*

«-Evet, efendiler! Lillâhil-hamd resmî dini İslâm ve mâhiyeti itibariyle İslâm Dünyası'ndan muktedâsı olan bu devlette Umûr-i Şer'iyye Vekâletinin göreceği roller vardır ve bu roller, bütün devlet teşkilâtına direktif vermekten ibârettir.» diye haykırdığına ve bu haykırışın da aynı şiddet ve süreklilikle alkışlandığına şâhid oluyorduk.

Şeref Bey*, bu hitâbesini yaparken* ***Hamdullah Suphi Bey****, benimle* ***İhsan Bey****'in (Topçu) arasında oturuyordu.* ***İhsan Bey*** *kendisine:*

*«-**Hamdullah**, bu ne hâl! Bütün devlet teşkilâtına, yani Müdafaa-i Milliye'ye, Adliye'ye, Nâfıa, hattâ Hariciye'ye demek medrese direktif verecek! Nereye gidiyoruz?» dedi.*

Bunun üzerine ***Hamdullah Suphi Bey*** *oturduğu yerden, fakat yüksek ve asabi bir sesle:*

*«-**Şeref Bey**, biz seni böyle bilmiyorduk!» diye haykırınca* ***Şeref Bey*** *de kendisine:*

*«-**Hamdullah Bey**, ben evvelâ Müslümanım, sonra Türk'üm! Siz beni yanlış anlamışsanız, hatâ ve kabahat bende mi?» diye mukabele etti."*[667]

İhtimal, hâdisâtın nasıl bir gelişme kaydedeceğini fark edememekten dolayı söylediği bu sözler sebebiyle **Mehmed Şeref Bey**, II. ve III. devrelerde meclis dışında kalmış ve bu zaman zarfında Edirne'de avukatlık yapmıştır. Nihayet 1931

667 **Kılıç Ali** Hâtıralarını Anlatıyor, İstanbul, 1955, sh: 96 vd.

ربعی سنه — نومرو : ۳۸

صاحب امتیاز ومدیر مسئول : محمد شرف

آبونه : سنه‌لکی ۵۰ غروشدر

نسخه‌سی ۴۰ پاره

تراکیا

پاشا ایلی

خفته‌لق غزته

چهارشنبه ۱۷ ایلول ۳۳۵ — ۱۹۱۹

محل اداره : ادرنه‌ده جامع عتیق قارشوسنده دائره مخصوصه

تلغراف آدرسی : ادرنه تراکیا — تلفون : تراکیا

نسخه‌سی ۴۰ پاره

تراکیا دعواسی

۲

اسبق عثمانلی مبعوثی ولی‌الکاسك اورتایه قویدیغی یالان دعوادن نه مدهش منفعتسزلکله حرکت ایتدیکنی کچنلکی مقاله‌مزله برنده ایضاح ایتمشدك . علی العمیم بر دلیله مستند اولمایان ارجوفلرینك آغزوفراق و ایستانسیق حیات وپاشیمسته فارشی تدقیق منکراته شکل ، علم و عرفان عالمی بلااختیار کولدوره‌جك خفیفکلر جهتندن عد اولنور . دنیانك اك متفاوق بر جنسیتی تشکیل ایدن ترك ملتی ، بحر ابیض جاده‌لرینك اولور . بدایت تاریخدن بری ـ کرتدن کونه آرناؤد ـ تورك اولمایان تراکیای اوقادار خولیا ایله مستعمرهٔ سنوالی عمارتلرك خونکرد صفحاتی ـ رغماً یت تورکلك نسبت عددیه اعتباریله بوزده طقسان بر اکثریتی باشاندیغی ، نیوی تکن و ثابت اولمایش حقیقتلردندر . تورکلك غیری اقلیت عنصرلردن دوسویلر تجاوزات عنفیه ، ارنلرك قید تخصیص ایله قیوجیلق ، رومللرك قید تخصیص ایله عرتاجلرك و بیض تجاوزات ایله

تراکیادهٔ رومللر

بوناقلیق تراکیا اوزرندهکی ادعالرینی رومللر طولایسیله سرد ایلمکده بولندقلرندن رومللرك بوناقلقله درجه علاقه‌داری بولندیغنی و بوناقلرك تراکیا اوزرنده تاریخی ، عرقی ، حرقی ، اقتصادی هیچ بر حق قولاندیغنی تشریح ایتمك ایستهرز .

بوناقلرك تراکیاده هیچ بر تاریخی علاقه و حقلری اولمدیغی !

هیچ بوناقلر بر حق هیچ شبهه‌سز اسکی بوناقلر طولایسیله سرد ایلمکده‌درلر . اسکی

تراکیا ساحلرینه بوناقلرك قوردقلری قولونیلر معلومدر . آلطه دیکزنده : آمفیپولیس (۱) ، آبدره (۲) ، مارونیا (۳) ، ایتوز (٤) ؛ مرمره‌ده : پرانتیوم (۵) ، لاپرنت (٦) ، سیلیوری ؛ قره‌دیکزده : سالمیدوس (مده) ، آخیولی دن عبارتدر . اسکی بوناقلر بوندن باشقه برقولونی قوردقلری کبی بوندن آری بر رومده اولمامشلر ، داخله هیچ بر وقت کیرمه‌مشلر ، بر الله هیچ بر وقت اختلاط ومزجه اهتمام ایده .

Avukat **Mehmet Şeref Bey**'in, Edirne'de çıkardığı "**Trakya-Paşaeli**" adındaki haftalık gazetesi

yılında başlayan IV. devrede **İsmet Paşa** tarafından tekrar Edirne milletvekili yapılmıştır. O da bu iyiliği unutmayarak 1934 yılında **"İsmet Paşa"** adıyla medihnâme mâhiyetinde bir eser yayınlamış ve artık hâhişkâr bir taraftarı olduğu uydurmu lisân îcabı olarak **"Edirne Saylavı"** ünvânıyla CHP saflarında müdafaa ettiği bâtıllara mecliste vefat ettiği 1939 yılına kadar hizmete (!) devam etmiştir.

5- MAHMUD ESAD BOZKURT (1892-1943)

Kemalist inkılâpların din karşıtı en temel tavrı, İslâm Hukuku'nun bütün aksamı ile lâğvedilip onun yerine batı menşeli bir takım kanunların tercümelerinin kabul edilmiş olmasıdır. İşte bu hareket esnasında **"Adliye Vekili"** sıfatıyla en ehemmiyetli rolü oynayan şahıs **Mahmud Esad** olmuştur.

Gerçekten İsviçre Medenî Kanunu'nun harfi harfine tercümesinin 17 Şubat 1926'da **"Türk"** (!) Medenî Kanunu olarak kabulü, Alman Borçlar Kanunu'nun **"Türk"** Borçlar Kanunu olarak yine tercümesinin 22 Nisan 1926'da kabûlü ve hele Hukuk Muhâkemeleri Usulü Kanunu'nun İsviçre'nin en küçük kantonlarından biri olan Nöşetel'den alınarak ve yine tercüme olunarak 18 Haziran 1926'da kabul edilmesi ilh... hep **Mahmud Esad**'ın müessiriyeti ile gerçekleşebilmiştir. Zira O, İsviçre'de tahsil etmiş bir kimse olması dolayısıyla Batı Âlemi'nde tanımak fırsatını bulduğu kanunları tercih etmiştir. Yoksa bununla lâik hukuk sisteminin en iyi (!) kanunları olduğu için değil!..

a- Reformistliği

T.B.M.M. I. devresine **"İzmir Milletvekili"** olarak katılmış olan **Mahmud Esad Bey** daha **"Adliye Vekili"** olarak adlî inkılâplara girişmezden önce de **"din karşıtı"** bir tav-

rın sahibi olduğunu bizzat şöyle nakletmektedir.

"... Hiç unutmam, ikinci Teşkilât-ı Esâsiye projesi vekillerden ve mebuslardan mürekkep husûsî bir heyet tarafından ***Atatürk'ün*** *reisliğinde Ankara İstasyonu'ndaki Cumhurreisliği Kalem-i Mahsus binasında konuşulurken* ***dinle ilgili maddelerin projeden çıkarılmasını ben teklif etmiştim*** *ve dinle devlet işlerinin birbirine karışması Türk Milleti'nin felâket sebebi olduğunu ileri sürmüştüm. Yalnız bizim değil, hattâ Roma Devleti'nin dahî inkiraz sebebinin Hıristiyanlık olduğunu iddia etmiştim.*

General ***Karabekir*** *fikirlerime asabiyetle hücum etti. Bay* ***Fethi Okyar****:*

"-Canım böyle şeyleri karıştırmayalım. Biz ihtilâlci miyiz, yoksa devlet idarecileri miyiz?" diyerek meseleyi kapatmak istedi.

Atatürk:

"– Zamanı gelir!" diyerek maddeler projede ibkâ edildi."[668]

Mahmud Esad Bozkurt
(1892-1943)

Bu demektir ki, bu genç reformist, bir an önce İslâmî olan her şeyi ortadan kaldırarak din karşıtı bir lâikliğe geçmek hususunda **M. Kemal Paşa**'dan daha fazla aceleciydi.

Nitekim 1925 Yılında Ankara Hukuk Mektebi'nin açılışında söylediği şu sözler de bunu göstermektedir.

---

668 **Mahmud Esad Bozkurt- Atatürk** İhtilâli, İstanbul, 1940, sh: 137.

"Türk ihtilâlinin kararı, Batı medeniyetini kayıtsız şartsız kendisine mal etmek, benimsemektir. Bu karar, o kadar kesin bir azme dayanmaktadır ki, önüne çıkacaklar demirle, ateşle yok edilmeye mahkûmdurlar. Bu prensip bakımından kanunlarımızı oldukları gibi Batı'dan almak zorundayız. Böylelikle Türk ulusunun irâdesine uygun hareket etmiş olacağız."[669]

Yukarıdaki ifadesinde görüldüğü üzere o kemalist inkılâpları **"ihtilâl"** olarak adlandırmanın daha doğru olduğunu iddiâ etmiştir.

*"...Ben «**ihtilâl**» kelimesini doğru, «**inkılâp**» tabirini yanlış buluyorum. Bundan dolayıdır ki, bu kitaba «**Atatürk İhtilâli**» adını verdim."*[670]

Nasıl başka türlü olabilirdi ki, O'nun şefi, daha önce şöyle demiş değil miydi?!

"... Kan ile yapılan inkılâplar daha muhkem (sağlam) olur. Kansız inkılâp ebedîleştirilemez."[671]

"... Osmanlı Devleti, maatteessüf ölmüştür. Bâb-ı Âli Hükümeti, maatteessüf ölmüştür. Afvedersiniz maaliftihar ölmüştür. Çünkü onlar ölmeseydi, milleti öldüreceklerdi..."[672]

"...Buna bütün Cihan kaani olmalıdır ki, milletimizi bu gibi telkinatla idlâl ve iğfal etmenin imkânı kalmamıştır. Fetvâ ile veyahud şu bu gibi telkinatla milleti irticaa sevk etmek isteyenlerin yeri zindan olacaktır. Kat'iyetle ve bilâhare söylerim ki, Hâkimiyet-i Milliyemizin bir zerresini şu veya bu sebeple takyid etmek isteyenler en koyu mürtecidir. Öylelere

---

669 **Mahmud Esad Bozkurt**- Türk Kanun-i Medenîsi Nasıl Hazırlandı?, İstanbul, 1944, sh: 11.

670 **Mahmud Esad Bozkurt**- a.g.e., sh: 231.

671 **Gâzi Mustafa Kemal Paşa** Hazretleri İzmir Yollarında, Ankara 1339 sh: 38

672 a.y.

karşı milletin yapacağı şey onları parçalamaktır."[673]

Mahmud Esad da şefine paralel bir sûrette, İtalya'nın faşist Ceza Kanunu'nun tercüme edilip kabulü hemgâmında Meclis kürsüsünde şöyle demiştir.

"...Arkadaşlar! Cezâ Kanunumuz çok serttir. Çünkü inkılâp çok kıskançtır. Fakat şunu Heyet-i Celîlenize temin edebilirim ki, sertliği ile beraber ilmî bir eserdir. Bundan korkacak olanlar ve korkması lâzım gelenler Türk Milleti'nin menfaatlerine, Türk Milleti'nin hukukuna ve inkılâbına karşı tekin olmayanlardır ve bunların korkması lâzımdır. (...) Fakat memleketimizi sevenler, bizden olanlar, nâmuslu olanlar, bu sert ceza kanununda kendilerine bir masûniyet melcei bulacaklardır. Bu ceza kanunu nâmuslu insanlar için bir masûniyet hüccetidir. Korkacak olanlar arz ettiğim gibi tekin olmayanlardır, inkılâbın ve devletin mânası tekin olmayanları, zorbaları mütecâvizlerini korkutmaktadır, ezmektedir."[674]

Zira İtalyan Ceza Kanunu'nda mevcud olmayan **"idam"** hükmünün buraya ilâve edilmesine, meşhur hukukçu **Goro**'nun, **"İdam cezası, medeniyetin huzurundan ric'at etmektir!"** sözünü hatırlatarak itiraz eden ve bunun kanun metninden çıkartılmasını isteyen **Feridun Fikri (Düşünsel)**'ye karşı **Mahmud Esad, Goro**'nun nakledilen sözlerinin devamında, **"ancak idam cezası milletler için bir ilâçtır."** beyanı bulunduğunu belirttikten sonra, ihtimal başlayacak olan asıp kesmelerden emin olduğu için:

"...Bilirsiniz ki fertler her zaman için ilâç kullanmazlar. Fakat ihtiyaten raflarının bir köşesine ilâcı nasıl yerleştirirler ve icabı hâlinde nasıl kullanırlarsa cemiyetler de idam cezasını rahatsız oldukları zaman kullanırlar. Tekrar arz edeyim ki, fertler nasıl ara sıra rahatsızlandıklarında sakladık-

673 a.g.e. sh: 39

674 TBMM Zabıt Cerîdesi, Devre II, c: 93, sh: 4-5.

ları ilâcı kullanırlarsa, cemiyetler de böyle ara sıra rahatsız oldukları zaman bu ilâcı kullanırlar. O zaman sulh ve sükûn gelir. İdamı kabul etmeyen milletler zarûret hâlinde ilâçsız kalmış zavallı insanlara benzerler..."

"...Yeni Cezâ Kanun Lâyihasına vaz'edilen idam cezasının hedefi doğrudan doğruya memleketin ve Türk Milleti'nin büyük ve âli menfaatlerini kurtarmaktan başka bir şey değildir. Denebilir ki, idam cezasıyla inkılâba vâkî olan taarruzların önüne tamamen geçilebilir mi? İtiraf ederim ki; geçilmez, fakat bilmek lâzımdır ki, Türk Milleti'nin ve inkılâbının menfaatlerine kastedenler bunu behemehal hayatları ile öderler. Başka türlü kurtulmanın imkânı yoktur ve olamaz. Nazariyatta ne denilirse denilsin, bir cürmün neticesini hayatıyla ödemek ile hayatıyla ödememek arasında büyük farklar vardır. Bu cihet herkesin kulağına küpe olmalıdır ve küpe olmak lâzım gelir ki, Türk Milleti'nin büyük fedakârlığı ile vücud bulan inkılâba en ufak bir taarruz behemehal hayat ister..."[675] demiştir.

Daha sonra bir Alman Gazetesi'ne verdiği beyânâtta - daha sarih bir ifade ile- kanuna bu idam hükmünün neden konulmuş olduğunu şöyle izah etmiştir:

"...Mâzi ile mücâdelemiz, bize dinî propaganda ile alâkadar olan siyâsî propagandalar ile de mücâdele eylemek lüzumunu hissettirmiştir. Dinî mesâili, siyâsetle karıştırmak idamı müstelzemdir. Bu maddenin tatbikinde de hiçbir sûretle müsâmaha gösterilmemesi mukarrerdir. Eğer biz kendimizi bir irticâdan korumak ve inkılâb sâyesinde elde edilen muvaffakiyeti muhafaza eylemek istiyor isek, ***dînî siyâseti, hocalar siyasetini ilelebet memleketten uzaklaştırmaklığımız lâzımdır.*** *Her ne kadar bir dinin hususî riâyetkârı isek de siyâsî birtakım maksada âlet edildiği anda ona karşı en şe-*

675 a.g.e., sh: 13-14.

*did mücâdeleden de çekinmeyiz. Biz şimdiki şekl-i hükümet için **en büyük tehlikeyi dinî siyâsetin aksülamelinde görüyoruz.**"*[676]

Bin yıldan beri milletin hayat-memâtı olan yüce İslâm Dini'ni önce devlet, sonra da milletin hayatından tard etmenin ne denli bir aksülamel îcab ettireceğini tahmin etmek elbetteki güç değildi. Hem de on yıldan fazla süren savaşlarda ülkenin harap, milletin bitkin bir hâle gelmiş olmasına rağmen! Bunun için yegâne çare, elbette ki, şedîd bir **"devlet terörü"** olacaktı. Nitekim öyle de oldu. Fakat bu mes'ele, burada sadet hâricidir.

Resmî ağızdan İslâm'ın ne ölçüde tahkir edilmiş olduğunu anlamak için sadece Medenî Kanun'un esbâb-ı mûcibesine ve onun mecliste kabulü esnasında sarf edilen sözlere bir göz atmak bile kâfidir.

Orada denilmektedir ki:

"... Mecelle'nin kaidesi ve anahatları dindir. Hâlbuki, hayat-ı beşer her gün, hattâ her an esaslı tahavvüllere mâruzdur. Bunun tahavvüllerini, yürüyüşünü hiç bir zaman bir nokta etrafında tespit etmek ve durdurmak mümkün değildir. Kanunları dine müstenid olan devletler, kısa bir zaman sonra memleketin ve milletin matlûplarını tatmin edemezler. Çünkü dinler lâyetegayyer (değişmez) hükümler ifâde ederler. Hayat yürür, ihtiyacat süratle değişir, din kanunları, mutlaka ilerleyen hayatın huzurunda şekilden ve ölü kelimelerden fazla bir kıymet, bir mânâ ifade edemezler.

*Değişmemek dinler için bir zarûrettir. Bu itibarla **dinlerin sadece bir vicdan işi olarak kalması**, asr-ı hâzır medeniyetin esâsâtından ve eski medeniyetle yeni medeniyetin en mühim fârikalarından birisidir. **Esaslarını dinden alan kanunlar tatbik edilmekte oldukları câmiaları nâzil oldukları** mücâdeleden de çekinmeyiz. Biz şimdiki şekl-i hükümet için **en büyük tehlikeyi dinî siyâsetin aksülamelinde görüyoruz.**"*[676]

Bin yıldan beri milletin hayat-memâtı olan yüce İslâm Dini'ni önce devlet, sonra da milletin hayatından tard etmenin ne denli bir aksülamel îcab ettireceğini tahmin etmek elbetteki güç değildi. Hem de on yıldan fazla süren savaşlarda ülkenin harap, milletin bitkin bir hâle gelmiş olmasına rağmen! Bunun için yegâne çare, elbette ki, şedîd bir **"devlet terörü"** olacaktı. Nitekim öyle de oldu. Fakat bu mes'ele, burada sadet hâricidir.

Resmî ağızdan İslâm'ın ne ölçüde tahkir edilmiş olduğunu anlamak için sadece Medenî Kanun'un esbâb-ı mûcibesine ve onun mecliste kabulü esnasında sarf edilen sözlere bir göz atmak bile kâfidir.

Orada denilmektedir ki:

"... Mecelle'nin kaidesi ve anahatları dindir. Hâlbuki, hayat-ı beşer her gün, hattâ her an esaslı tahavvüllere mâruzdur. Bunun tahavvüllerini, yürüyüşünü hiç bir zaman bir nokta etrafında tespit etmek ve durdurmak mümkün değildir. Kanunları dine müstenid olan devletler, kısa bir zaman sonra memleketin ve milletin matlûplarını tatmin edemezler. Çünkü dinler lâyetegayyer (değişmez) hükümler ifâde ederler. Hayat yürür, ihtiyacat süratle değişir, din kanunları, mutlaka ilerleyen hayatın huzurunda şekilden ve ölü kelimelerden fazla bir kıymet, bir mânâ ifade edemezler.

*Değişmemek dinler için bir zarûrettir. Bu itibarla **dinlerin sadece bir vicdan işi olarak kalması**, asr-ı hâzır medeniyetin esâsâtından ve eski medeniyetle yeni medeniyetin en mühim fârikalarından birisidir. **Esaslarını dinden alan kanunlar tatbik edilmekte oldukları câmiaları nâzil oldukları** mücâdeleden de çekinmeyiz. Biz şimdiki şekl-i hükümet için **en büyük tehlikeyi dinî siyâsetin aksülamelinde görüyoruz.**"*[676]

Bin yıldan beri milletin hayat-memâtı olan yüce İslâm Dini'ni önce devlet, sonra da milletin hayatından tard etmenin ne denli bir aksülamel îcab ettireceğini tahmin etmek elbetteki güç değildi. Hem de on yıldan fazla süren savaşlarda ülkenin harap, milletin bitkin bir hâle gelmiş olmasına rağmen! Bunun için yegâne çare, elbette ki, şedîd bir **"devlet terörü"** olacaktı. Nitekim öyle de oldu. Fakat bu mes'ele, burada sadet hâricidir.

Resmî ağızdan İslâm'ın ne ölçüde tahkir edilmiş olduğunu anlamak için sadece Medenî Kanun'un esbâb-ı mûcibesine ve onun mecliste kabulü esnasında sarf edilen sözlere bir göz atmak bile kâfidir.

Orada denilmektedir ki:

"... Mecelle'nin kaidesi ve anahatları dindir. Hâlbuki, hayat-ı beşer her gün, hattâ her an esaslı tahavvüllere mâruzdur. Bunun tahavvüllerini, yürüyüşünü hiç bir zaman bir nokta etrafında tespit etmek ve durdurmak mümkün değildir. Kanunları dine müstenid olan devletler, kısa bir zaman sonra memleketin ve milletin matlûplarını tatmin edemezler. Çünkü dinler lâyetegayyer (değişmez) hükümler ifâde ederler. Hayat yürür, ihtiyacat süratle değişir, din kanunları, mutlaka ilerleyen hayatın huzurunda şekilden ve ölü kelimelerden fazla bir kıymet, bir mânâ ifade edemezler.

*Değişmemek dinler için bir zarûrettir. Bu itibarla **dinlerin sadece bir vicdan işi olarak kalması**, asr-ı hâzır medeniyetin esâsâtından ve eski medeniyetle yeni medeniyetin en mühim fârikalarından birisidir. **Esaslarını dinden alan kanunlar tatbik edilmekte oldukları câmiaları nâzil oldukları** mücâdeleden de çekinmeyiz. Biz şimdiki şekl-i hükümet için **en büyük tehlikeyi dinî siyâsetin aksülamelinde görüyoruz.**"*[676]

---

676 Bkz: Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 13 Eylül 1927 tarihli nüsha.

ları iptidâî devirlere bağlarlar ve terakkiyata mâni belli başlı müessir ve âmiller arasında bulunurlar. *Türk Milleti'nin mukadderatını asr-ı hâzır içinde dahî kurûn-ı vustâ (ortaçağ) ahkâm ve kâvaidine raptetmekte, dinin lâyetegayyer (değişmez) ahkâmından mülhem olan ve ulûhiyetle daimî temas halinde bulunan kanunlarımızın en kuvvetli müessir oldukları-na şüphe edilmememelidir..."*

"...Kanun-i Medeni mebhasinde Türk Cumhuriyeti hâkimleri derme çatma fıkıh kitaplarından ve din esasatından istinbat ve istihraç (çıkarmak) sûretiyle icrâ-yı kazâ etmektedirler. Türk hâkimi hükümlerinde muayyen bir içtihad bir kavil ve bir esas ile mukayyet değildir. ... Netice itibâriyle Türkiye halkı, adâletin tatbikinde ittiratsızlığa ve mütemâdi tezebzübe maruz kalmaktadır. Halkın mukadderâtı muayyen ve müstakar bir adalet esasına değil, tesâdüfe ve tâlihe bağlı ye birbirini mütenâkız kurûn-ı vustaî kaidelerine merbut bulunmaktadır. Cumhuriyet adâletinin bu keşmekeşten, yokluktan ve pek iptidâî vaziyetten kurtarılması inkılâbın ve asrı hâzır medeniyetinin icabatına muvafık yeni bir Türk kanun-i medenîsinin süratle vücûda getirilmesini ve takninini zarûrî kılmıştır."

"Millî hayat-ı içtimaiyenin nâzımı olan ve yalnız ondan mülhem bulunması icab eden müdevven bir kanun-i medenîden Türkiye Cumhuriyeti'nin mahrum kalması ne asr-ı hâzır medeniyeti icabatıyla ve ne de Türk İhtilâli'nin istilzam ettiği mânâ ve mefhumla kabil-i telif değildir."

Kanun-i Medenî'nin mâhiyetini, O, **"Adliye Vekili"** olarak imzalayıp Meclis'e sunduğu esbab-ı mûcibe (gerekçeler)nin son satırlarında şu sûretle ifade etmekteydi:

"Bu kanun lâyihasının mânâlarından birisi de budur.

Türk Milleti'nin mümessil-i âlîsi olan büyük Meclis'inin nazar-ı tasvip ve tasdikine arz edilen Türk Kanun-ı Medenî Lâyihası, mevki-i mer'îye vaz edildiği gün milletimiz 13 as-

rın kendisini çeviren îtîkâdât-ı sakîmesinden ve tezebzüblerinden kurtulmuş, *eski medeniyetin kapılarını kapayarak hayat ve feyiz bahşeden muâsır medeniyetin içine girmiş bulunacaktır.*

Adliye Vekâleti bu kanunu hazırlamakla inkılâp ve tarih huzurunda millî vazifesini ifa ve Türk Milleti'nin hakiki menfaatlerini ifade etmiş olduğundan şüphe etmemektedir.

*Adliye Vekili **Mahmud Esad**"*

Ne demektir **"itikadat-ı sakîme"**? Yani **"ağır bir sûrette hata ile mâlûl inanışlar"**!.. Hiç şüphesiz İslâm inançlarıdır. **"13 asrın itikadat-ı sakîmesi"** denilmesinden, bu âşikâr bir sûrette anlaşılmıyor mu?

Bunun gibi sayısız resmî beyâna rağmen hâlâ kemalist inkılâpların, yüce İslâm Dini'ni hayattan tard etmek, câmilere hapsetmek, orada dahî rahat bırakmamak tarzındaki gâyesini anlamayanlara bilmem ki ne demeli?

Bunlara göre din, bir ortaçağ müessesesidir. Dînî kaideler değişmez olduğuna nazaran terakkiye mânidir. Hâlbuki hayat, daimî bir sûrette değişmektedir. Dinin yeri, vicdanlar ve mâbedlerdir. İyi ama İslâm'ın bu ölçülerle mizan edilip edilemeyeceğini bir hesaba katan yoktu. Zira onların rey ve akılları -kendilerince- Allâh'ın emirlerine müreccahtı. Bu mantıkla, Türk hukukunu hem batılılaştırmak ve hem de lâikleştirmek isteyen bu adamların İslâm'dan bir an evvel kurtulmak için aceleleri vardı.

Bu durum, şununla sâbittir ki, kanun metni forma forma birçok kişiye taksim olunarak tercümenin bir an önce gerçekleştirilmesi temin olunmak istenmiştir. Bu da metinde insicamsızlığa sebep olduğu gibi mütercimlerden birinin evlenme memnûiyetleri (yasakları) meyânına **"süt kardeşliği"**ni ilâve etmiş olduğu gözden kaçmış ve tercüme öylece oylanıp kanunlaşmıştır. Kanunun neşrinden sonra fark edilen bu hü-

küm, **M. Kemal Paşa**'nın:

"-Ben öyle süt kardeşliği, peynir kardeşliği tanımam!.." demesi üzerine bir tâdile baş vurulmaksızın kanundan çıkarılmıştır.

Bu mantık ve isti'cal ile diğer bütün kanunlar da sür'atle batılı ve lâik bir muhteva ile gerçekleştirilerek İslâm'ın resmiyetle bütün bağları kesilmiştir ki, bunun en müessir âmillerinden biri de **Mahmud Esad Bozkurt**'tu. Çünkü O'nun Adliye Vekili olarak tâyininden önce kurulmuş olan bir komisyon, düşünülmekte olan **"Hukuk İnkılâbı"** için bir hayli çalışmış ve 200 madde civarındaki bir metin ortaya çıkmış bulunuyordu. Bu metnin **"bazı maddeleri İsviçre'den, bazı maddeleri Almanya'dan, Fransa'dan ve nihâyet birçok mühim kısımları da Mezheb-i Hanefî, Şâfiî, Hanbelî, Mâlikî kütüb-i fıkhiyesinden iktibas"** sûretiyle meydana getirilmişti.

Mahmud Esad Bozkurt, -hiç olmazsa- bir adaptasyon olan bu metni, Bâbil Kulesi'ne benzeterek onunla şöyle alay etmişti:

*"... Meselâ İsviçre Medenî Kanunu şârihi redingotlu **Curti**'nin başına silindir şapka yerine yeşil sarık sararak kıyafetinin üst tarafı olduğu gibi bırakılmış, yine, İmam Hanefî'nin yeşil sarığı çıkarılarak başına silindir şapka geçirilmişti. Evlenme boşanma faslında taaddüd-i zevcâtı yasak edememişler, evlenme sırasında karı-kocasının tekrar evlenemeyeceğine dair şart koşarsa koca evlenemeyecek, koşmazsa evlenebilecek!.. Moral ve âmme nizamı kale alınmamış, düşünülmemiş bile!.. İş bu kadarla kalmamıştı. Medenî Kanun taslağı, Hıristiyanlar için ayrı, Yahudiler için yine ayrı birtakım kurallar kavrıyordu! Şu hâle göre, Türk hâkimi, karşısında Müslüman görünce molla, Hıristiyan görünce papaz, Yahudi görünce haham olacaktı?"*[677]

---

677 Bkz: **Mahmud Esad Bozkurt**- Akşam Gazetesi, 19 Haziran 1926 tarihli nüsha.

Çünkü O, bütün ruh ve irâdesiyle Batı'ya teslim bayrağı çekenlerdendi.

b- Şahsiyeti

1892 yılında Kuşadası'nda doğmuş olan **Mahmud Esad**, çiftçilikle uğraşan **Hasan Bey** adında birinin oğludur. İttihatçıların mâceracı borazanı **Ubeydullah Efendi**[678] (1857-1937) O'nun dayısı idi. İlk gençlik yıllarını, bu yarı meczub dayısının tesiri altında geçiren **Mahmud Esad**, İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra İsviçre'de kapitülâsyonlar hakkında doktora yapmıştır.

İsviçre dönüşü, TBMM birinci devresine İzmir Milletvekili olarak katılmış, 1943 yılındaki vefatına kadar bu vazifeyi devam ettirebilmiştir. Bu gedikli milletvekili, bazen komisyonlarda, bazen de iktisat ve adliye vekili olarak Türkiye'nin lâikleşmesi hareketlerinin hepsinde daima müessir bir rol üstlenmiştir.

Bozkurt adlı Türk gemisiyle **Lotus** adlı Fransız gemisinin 2 Ağustos 1926'da Ege Denizi'nde çarpışması sebebiyle iki ülke arasında çıkan anlaşmazlıkta Türkiye Cum-

---

678 **Ubeydullah Efendi, Sultan II. Abdülhamid** düşmanları arasında hayatı tezatlarla dolu bir sîmâ olarak dikkati çekmektedir. Medrese tahsili görmüş, Amerika'dan Hindistan'a kadar dolaşmadığı yer, milletvekilliğinden keten helvacılığına kadar yapmadığı iş kalmamış olan biridir. Bir kere **Abdülhamid**, bir kere de işgâlciler tarafından sürgün edilmiştir. Bu sonuncu, Malta Adası sürgününden önce İzmir'den Ayan (Senato) Meclisi'ne seçilmiş olan **Ubeydullah Efendi**, sürgün dönüşü I. TBMM'de İzmir Milletvekili olarak bulunmuştur. II. ve III. devrelerde Meclis hâricinde kalmış, bu esnada Beyoğlu Evlendirme Memurluğu yapmıştır. IV. ve V. dönemlerde ise Beyazıt Milletvekilliği yapmıştır.

Erken reformistlerden biridir. 1340 (1924) yılında Vatan Gazetesi'nde yazdığı bir makale ile **"Türk Dili ile İbâdet"** dâvâsını ilk olarak ortaya atmış olan biridir. (bkz: a.g.g., 12 Haziran 1340 tarihli nüsha)

Geniş bilgi için bkz: **Ömer Hakan Özalp- Mehmed Ubeydullah Efendi**, Ulemâdan Bir Jöntürk, İstanbul 2005)

huriyeti Hükümeti'ni Lahey Uluslararası Adâlet Divanı'nda temsil etti (1927). Bu sebepten 1934 tarihinde çıkan **"Soyadı Kanunu"**ndan sonra **M. Kemal Paşa**'nın teklifi ile **"Bozkurt"** soyadını almıştır.

O, Kemalist inkılâbın her tavrını beğenmiş ve müdafaa etmiştir:

*"**Redslob**, Prensipe des Nationalites'inde diyor ki:*

*«Milletler, kendilerini bulurlarken dilin perestişi artar, kendi şahsiyetlerini bu sûretle göstermeyi ararlar; millî ruhlarını bulunca dillerini de keşfederler. Bunun için **Dante**, **Servantes**, **Şekspir** vatanlar mûcididirler. Reform zamanında halk dili, ruhların hayatında derin kökler salar. Bu sûretle millî dil, yeniden ele geçen imanın dili olur. Kilise gibi evrensel olan Lâtince, yerini millî dile bırakır. Reformacılar halka kendi diliyle hitap ederler. Halk da kendi diliyle söyler. Bu, İncil'in millîleştirilmesidir. **Lüter** de böyle yaptı.»*

***Atatürk** de böyle yaptı ve Kur'ân, Türkçe oldu."*[679]

Bir taraftan milletvekilliği yaparken aynı zamanda üniversitede İnkılâp Tarihi dersleri veren **Mahmud Esad Bozkurt**'un inkılâp anlayışının ne derecede meczûbâne ve gülünç olduğunu gösteren, bir talebesinden nakledeceğimiz bir hâtıra ile bu bahse son verelim:

"...Lise hengâmesinden sonra biraz işi hukukçuluğa döktük. Sene 1942. Ben Ankara Hukuk Fakültesi'nde talebeyim.

Fakat mektebin yüzünü ancak imtihanlardan imtihanlara görmek kısmet oluyor.

*Nihayet bir gün o kısmetli gün de geldi çattı. Eski tabirle **«Hukuk-ı Düvel»**den imtihana gireceğim. Hocamız rahmetli **Mahmut Esat Bozkurt**.*

İmtihanları da başlıbaşına bir âlem. Mümeyyiz diye ekseriya misafir kaldığı otelin sahibini yanına alıp imtihanlara

---

679 **Mahmud Esad Bozkurt**- a.g.e., sh: 313 vd.

biraz da «neşeli» gelirdi. Benim, numaram sonlarda olduğu için tembelliğim de mâlûm. Belki kulaktan bir şey öğrenirim diye gider dinlerdim. Hoca, güzel söz söyleyenleri, edebî konuşmaları, bilhassa heyecanlı talebeleri pek beğenirdi. Uzatmayalım, sıram geldi. Huzuruna geçtik. Bana:

«-Nerelisin?» dedi.

«-İzmirliyim efendim."

(Not: İmtihanlarda hoca nereli ise ben de oralı olurdum.)[680]

"-Yaz bakalım. Sevr ve mâlî şartlarımız", dedi. Ve şimdi hatırımda kalmayan bir ikinci suâli de not ettirip yanımda oturan arkadaşa da başka bir suâl sorup bana dönerek:

«-Buyurun, başlayın.» dedi.

Biraz düşündüm, Sevr' in milletimiz için ne fecî bir ölüm imzalaşması olduğunu hukukî malûmâtıma lüzum kalmadan biliyordum. Fakat ders olarak hocaya anlatmak, hele mâlî şartları madde madde zikretmek, o anda benim için imkânsızdı. Ama ne olursa olsun, İzmirli hemşehrisi sıfatıyla bir şeyler söylemek lâzım olduğunu düşünerek:

«-Efendim, Sevr bir fâcia! Mâlî şartlarımız fâcia içinde, fâcia...» diye söze başladım.

Bu girizgâh, rahmetli hocamı heyecanlandırdı ve hemşehrisi talebesindeki ümitlerini kuvvetlendirmiş olacak ki:

«-Evet, Türk genci! Evet, çok güzel söyledin. Sevr bir fâciadır. O hâlde sen bana bunun Lozan'la bir mukayesesini yap.» dedi.

Asıl fâcia şimdi başlamıştı. Çünkü her iki anlaşmanın maddelerini bilmediğim için mukayesesini yapmama imkân yoktu. Bir an ne yapacağımı şaşırdım. Ne olursa olsun, eylül devresini göze alarak üzgün bir yüzle konuşma işareti:

«-Hocam, mukayese yapamayacağım...» dedim.

---

680 Hâlbuki bu hâtırayı anlatan **Rükneddin Resuloğlu** ebâanced Trabzonlu idi.

Aman efendim, ben hocadan niçin çalışmadın diye itap beklerken hocam gayet tatlı bir yüzle:

«-Elbette yapamazsın!.. Elbette hiçbir Türk genci mukayese yapamaz! Bu tahassüs bana kâfi, kalk Türk genci!.. Seni tebrik ederim.» deyip bana tam numara vermesin mi? Ben, şaşkın şaşkın imtihandan ayrılırken o hâlâ:

«-Elbette yapamazsın...» diye beni takdir nazarlarıyla âdeta teşyî ediyordu."[681]

Mahmud Esad Bozkurt, İzmir'de 21 Aralık 1943 tarihinde beyin kanamasından vefat etmiştir.

6-VE DİĞERLERİ

Yüce İslâm Dini'ni haşin bir sûrette budanmış ağaca çeviren kemalist inkılâpların gerek hazırlık ve gerekse de icrâ safhasında fikren veya fiilen bir rol üstlenmiş bulunanlar, saymakla bitmez. Lâikliğin Dünyaca mâruf olan mâhiyetine mutlak bir aykırılıkla **"Türkçe ezân"** okunması ve namazda Kur'ân-ı Kerîm'in aslının yerine meâlinin kullanılması teşebbüslerinde mühim bir rol oynamış bulunan **Hâfız Ali Rıza Sağman**'ın dediği gibi:

"... Burada hülâsa olarak derim ki, Azîm ve pürdehşet bir sel önünde bir koca kütük olamadık. Herkes gibi biz de resmî ve sivil köpükler ile gelen bu sel önünde bir saman çöpü durumuna düşmüştük."[682]

Karşı koymaya kalkışanların ise, âkibetleri mâlûmdur.

Bu meseleye dâir bölüm, başlangıçtaki tahminimizden çok daha geniş bir muhtevâ ile ortaya çıkmış olduğundan kemalist inkılâpları fikren veya fiilen desteklemiş olan sürüyle

---

681 Bkz: **Rükneddin Resuloğlu**- 24 Şubat 1957 tarihli Hamsi Dergisi'nde yayınlanan **"Türk Genci"** isimli makale.

682 **Ali Rıza Sağman**- O Müthiş Sele Karşı Duramadık, "Türkçe Kur'ân Olmaz ve Okunmaz", Sebîlürreşad, IV / 95, sh: 312-313, Şubat 1951

insan arasından mahdut sayıda da olsa birkaç kişiden daha birer-ikişer cümlelik nakillerle bu bölümü bitirmek istiyoruz:

Halil Nimetullah (Öztürk) (1880-1957)

*"... Hele «**fetva**» denilen ve dinî bir mâhiyeti hâiz olduğundan dolayı o devre göre mâverâî bir kudreti ihraz etmiş sayılan ve bütün müesseselerin üstünde «**fevka'l-hukuk**» telâkki olunan «**mukaddes hükümler**»in tamamen lâdinî olan devlet müessesesinde oynadığı rollerin intac ettiği fâcialar Türk tarihini doldurmuştur."*[683]

"Dinde İnkılâp

Müslümanlıkta dinin resmî bir müessesesi yoktur, olamaz! Müslümanlık lâhutî olan mukaddes varlığını kendi kudsî vesâyasını (tavsiyelerini) vicdanlara telkin eder. Müeyyidesini resmî makamlardan değil, vicdanlardaki imanlardan alır."[684]

*"İşte «**Osmanlılık**» dediğimiz bu mevcûdiyet, muâsır medeniyete karşı bu kadar aykırı bir vaziyette bulunmakta olup, bir taraftan böyle bir cemiyete tamamiyle kurun-i vustaî (orta çağlara âid) bir hayat yaşamayı icbar eder, diğer taraftan dinî hükümdarlık (teokrasi) şeklini temâdî ettirmek isterdi.*

Buna mukabil Türk ruhu Osmanlı hayatı ile hiçbir vakit itilâf edemez (uzlaşamaz)di, etmemiştir."[685]

Ahmed Refik (1881-1937)

Tarihî vak'aları, her devirde, o devrin siyâsetine göre yazmış olan[686] bu bukalemun gibi adam, uydurma dil mas-

---

683 **Halil Nimetullah**- İnkılâbın Felsefesi, İstanbul 1928, sh: 31

684 **Halil Nimetullah**- a.g.e, sh: 50

685 **Halil Nimetullah**- a.g.e, sh: 52

686 **Ahmed Refik Altınay**'ın her devirde başka bir tavır almış olmasına verilecek misaller çoksa da biz bunu şu bir tek misalle te'yid edelim:

1905 yılında **Sultan II. Abdülhamid** Hazretleri'ne Yıldız Camii'nden çıkarken Ermenilerce bir bombalı sûikast tertip edilmiş ve burada yirmi altı

karalığından sonra **"Uyanış"** adıyla yayına devam eden eski **"Servet-i Fünûn"** Dergisi'nde yazdığı bir yazıda bu âdi sözleri söylemekten içtinab etmemiştir:

"Allâh'ı da sultanla birlikte tahttan indirdik!.."[687]

Dr. Rıza Nur'un O'nunla alâkalı olarak yazdığı şu satırlar, fevkalâde dikkat çekicidir:

*"Bir gün Büyükada'da kulüpte oturuyorlarmış. Birçok kalabalık varmış, müverrih **Ahmed Refik** de **Mustafa Kemal**'in masasına oturmuş. Bu adama pek kızgın imiş. Sebebi de **Yavuz Sultan Selim**'i filân medheder sûrette yazılar yazdığı imiş. **Refik**'e:*

«-Sen câhilsin, eşeksin, hayvansın!» diye ilh... söylenmiş. Nihâyet:

*«-Şu masanın üstüne çıkacaksın, câhilim, eşeğim, diye bağıracaksın.» demiş. **Refik** de çıkmış. Öylece bağırmış. Sonra inip yerine oturmuş. Bu sefer:*

*«-S..tir buradan!» diye kovmuş. Aman ne istibdad, ne azgınlık; diğeri için de ne rezâlet! Garibi bir gün sonra **Re-***

---

kişinin şehid olduğu, elli altı kişinin de yaralanmış bulunduğu mâlûmdur.

"Sultan Abdülhamid-i Sânî ve Devr-i Saltanatı" isimli eserin yazarı **Osman Senaî Bey**, bu eseri bitirmeden vefat edince onu **Ahmed Refik** ikmal etmiştir. (İstanbul, 1327) Gerçekten mezkûr eserin üçüncü cildinde müellif imzâsı makamında **"elif"** ve **"râ"** harfleri mevcuddur. **Ahmed Refik** burada bu Ermeni sûikastini anlatırken sûikastçiyi **"kahraman"**, padişahı ise **"zâlim"** sıfatları ile anmaktan içtinab etmemiştir.

Bu tavra rağmen o büyük hükümdarın cenâzesinde kendisini göklere çıkaran bir nutuk îrad etmiştir. (Tafsilât için **"Bir Mazlum Padişah: Sultan II. Abdülhamid"** isimli eserimize bakılabilir. Sh: 640 vd.)

O akşam irticâlen söylediği bu nutku, bir makale olarak yazdı. O vakit çıkmakta olan Vakit Gazetesi'ne bu yazısını beş altına sattı. Sonra aynı yazı **Abdurrahman Şeref**'in **Abdülhamid**'e dâir diğer bir makalesi ile birlikte bir broşür hâlinde çıkarıldı. **Ahmed Refik**, bu yazının kendisine en fazla para kazandıran bir makale ve en çok beğendiği yazılardan biri olduğunu söylemiştir.

687 Bkz: Uyanış Dergisi, 15 Ağustos 1929 tarihli nüsha.

*fik körkütük sarhoş yine kulübe gelmiş. Kulüp reisi **Pazarola Hasan**'a:*

*«-Beni Gâzi ile barıştırın, işte yanlışlık var!..» diye ricâ etmiş. **Hasan** bile:*

«-Canım, daha dün bu iş oldu. Hele bir müddet gelme!» demiş.

***Refik**'i Tarikat-ı Salâhiye işinde mahvediyordu. Birinin himmeti ile kurtulmuş imiş."*[688]

Sâfi Dümer

*"Kahramanlığın örneği olan ve vatanın istiklâlini yoktan var eden **Mustafa Kemal**'e, onun cengâver ordusuna yüce kanunlarına, mücâhid analarına ve Türkiye için âhiret günü olmadığına îman ederim.*

İyilikle fenalığın insanlardan geldiğine, büyük milletimin medenî cihanda en büyük mevkii kazanacağına, hamâset dâsitanlarıyla tarihi dolduran kudretli Türk ordusunun birliğine ve Gâzi'nin Allâh'ın en sevgili kulu olduğuna kalbimin bütün hulûsu ile şehâdet ederim."[689]

Suphi Nuri İleri (1887-1945)

*"**Fâtih**, İstanbul'u aldıktan sonra hem Katolik Papa'nın, hem de Ortodoks Patrik'in Hıristiyanlığı kabul teklifleri karşısında kaldı. Birinin teklifini kabul ile diğerini kendisine düşman edecekti. Hem de muzaffer bir dinin kuvvetiyle yürüyen bir padişah ve kumandandı. Mağlûp ettiklerinin dinini kabul etmesi, belki de o vakit bile müşküldü. Kabul edeydi, vâkıa o vakit de Türk Milleti, bütün âlemin efendisi olacaktı!*

Hicretten yüz sene sonra sırf maddî bir menfaat sâika-

---

688 **Dr. Rıza Nur**- a.g.e., sh: 1523 vd.

689 **Safi Dümer**- Türk'ün Yeni Âmentüsü, Ankara, 1928.

sıyla ve ezcümle ulularının emir ve kumandası altında, hep birden bu yeni asâlete intisap eden Türkler, on bin senelik milliyetçiliklerini, yeni bir ümmetçilik politikasına feda ettiler."[690]

*"**Fâtih**, fâni olan kendisini, sun'î olan Osmanlılığı, ümmetçi olan dinin düşüneceğine biraz da kuvvetinin ve mevcudiyetinin asıl ve esasını teşkil eden asıl ibtidaî maddeyi, Türk'ü düşünseydi, herhâlde Osmanlılar devrinde, nâhak yere başımıza gelen bin bir türlü felâket gelmezdi.*

*Bu güzel memlekette bir din, bir millet, bir gaye olurdu ve ezcümle **Mustafa Kemal**'in en büyük eserinden çok evvel lâiklik teessüs ederdi."*[691]

Garsonun İkrarı

*"İçkiyi içtikten sonra sanki vahiy geliyordu. İçmediği zamanlar sâkin, saygılı, çekingen, kibar bir salon adamıydı. İltifat etmesini de çok iyi biliyordu. Yalana ve riyaya katlanamıyordu. Özel hayatında da çok sâkin olan **Atatürk**'e üç kadeh içtikten sonra vahiy geliyordu. Peygamberler gibi. Bütün kararları o zaman veriyordu. Hepsi de isabetli şeylerdi. Devrimlerin çoğunu ayık kafayla yapmaya kalksaydı, belki de başaramazdı."*[692]

İsmail Habib Sevük (1892- 1954)

*"Namaz, Mekke devrinde yoktur. Mekke âyetlerine ibadetten müphem bahsedilirdi. Bu da sırf **Muhammed**'e tevcih edilmişti, mü'minlere değil. Namaz mü'minlere Medine'de teşmil edildi. O da üç vakitte; fecirde, gurupta, geceleyin. Beş vakit namaz **Muhammed** İslâmlığında kat'iyen yoktur."*[693]

---

690 **Suphi Nuri**- Sevres ve Lausanne, İstanbul 1934, sh: 6.

691 **Suphi Nuri**- a.g.e., sh: 7.

692 **Cemal Granda- Atatürk**'ün Uşağı İdim, İstanbul 1973, sh: 255.

693 8 Haziran 2008 tarihli Yeni Şafak Gazetesi.

SAFİ

صافی

TÜRKÜN
YENİ AMENTÜSÜ

تورکون
یکی امنتوسی

تورکچه یکی «امنتو» سی . مطبعه ده یازیلدی سیلستره - سنه ۱۹۲۸

1928 آغستوس

آنقره : مکتب ملی مطبعه‌سی

Sâfî Dümer isimli dalkavuğun "Türkün Yeni Âmentüsü"adlı hezeyannâmesinin kapağı

Fâruk Nâfiz Çamlıbel (1898-1973)

"On milyon belki kat olmuş ki eğilmeden,
Onda onbeş milyonun boyu birden uzadı
Tanrı, peygamber nedir? Kimdir bilmeden
Taptığımız ne varsa hepsi onda şekil aldı.

Şemseddin Günaltay (1883-1961)

"Bu milletin kafasından din fikrini sökmek için bize daha otuz sene lâzım. Benim dinsizliğim taassup derecesindedir. Komünizm ve din zehirlerinin tesirine karşı demokrasiye aykırı sayılabilecek kanunlar var. Ancak bunların zarurî bir tedbir olarak yaşaması lâzım. Şeriat kaidelerinin mâhiyeti, o zamanki mahallî şartların icabının yerine getirilmesinden ibarettir. Bu kaideler, bin küsur yıl sonra başka başka muhit şartları içinde yaşayan milletlerin hayatına esas olamaz. Peygamber'in Medine'de koyduğu âyetler devletçiliğe âittir, bizi alâkadar etmez."[694]

Bunları iktibas ettiğimiz Yeni Şafak Gazetesi'nin haberinde, bunların daha birçok benzeri yer almış bulunmaktadır. Onlardan bir-ikisini de dikkatlerinize sunalım:

"CHP'nin Sav'ı Genetik" başlıklı yazı şöyle başlıyor:

*"CHP Genel Sekreteri **Önder Sav**'ın Peygamber Efendimiz'e yönelik edeb dışı sözleri, ufukta bir «özür» hazırlığı da görülmediği için içimizi acıtmayı sürdürüyor. Bu partinin çok sayıdaki mensuplarının mâzisindeki benzer densizlikler ise, olup bitenin âdeta «**fikren ırsî**» ve bu nedenle de «**taammüden**» olduğu intibâını uyandırıyor.*

*«**İslâmiyet denince benim aklıma çorap kokusu gelir!..**» Bu zavallı sözlerin sahibi, CHP'nin ideologlarından,*

694 a.y.

*uzun yıllar bu partiden milletvekilliği yapmış **Fâlih Rıfkı Atay**'dan başkası değil. Bu neviden ideologlarla yola düzülen bir siyâsî kervanın; zaman içerisinde daha çok defosunun olması ise, elbette kaçınılmazdı, nitekim öyle de oldu. Biz de, **CHP'nin Günah Galerisi**'nde sık sık «**hâşâ**» diyerek bir gezinti yaptık. Gezerken de gördük ki, **Önder Sav**'ın özrü kabahatinden büyük gerekçesi, «**kameraların açık olduğunu bilmiyordum**»a karşılık, selefleri ise «**kayıt**»tan hiç mi hiç çekinmemişler. Meclis kürsüsü, konferans, köşe yazısı bodoslama gitmişler...*

(...)

"Ondört Asırlık Sakat İnanç

*Devlet idâresindeki kaba sofuların elindeki dine kutsallık tanımak, bana göre Afrika zencilerinin çömlek ve taş parçalarına tapmalarından fazla bir anlam ifâde etmez. Birinci olayla ikinci olay arasındaki fark, ilki kuruntuya dayanan bir inanç, ikincisi de bir toprak parçasına güvenmekten ibârettir. Türk Medenî Kanunu yürürlüğe girdiği gün, milletimiz on dört asırdır kendini çeviren sakat ve karışık inançlardan kurtulmuş olacaktır!.." Bu ve buna benzeri sözleri sık sık Meclis kürsüsünden dillendiren bir isimdi CHP'li Adâlet Bakanı **Mahmud Esad Bozkurt**.*

Yaratılış Hikâyedir

*1930'lu yıllarda, Ankara Türk Ocağı salonundaki sayısız konferaslarından birisindeydi. Anlatıyordu: **İshak, İbrahim, Nuh, İdris** ve **Şit** vâsıtasıyla ebu'l-beşer **Âdem**'e gelir dayanırdı. O'ndan ötesi yoktu; zira **Âdem**'i bizzat Hallâk-ı Cihan, çömlek gibi çamurdan yoğurup yapmış ve içine kendi rûhundan nefyetmişti. Ezcümle «**Hilkat-i Hakikat**» ve «**Hilkat-i beşer**» kısımları, mûcize ve kerâmetler, hakiki vak'alar gibi hikâye ediliyordu. Adı **Yusuf Akçura**'ydı, O da CHP'li*

vekildi.

Çöken İslâm Dini

*CHP'li **Mehmed Şeref**, Meclis kürsüsünde Medenî Kanun'u savunma bâbında «İslâm'ın çöktüğüne» inandırmaya çalışıyordu kendisini de, dinleyenleri de:*

*«Yakılan ve ebediyen çöken Arap-Acem dinî ve tasavvufî tahakkümdür. Giden, kaynağı dînî ve ilâhî olan hukuktur. Artık, karşısındakini ilzâm için **"âyet ve hadis"** saymakta mânâ yoktur!..»*

Maymun Atalarım Dini

*CHP'li diğer bri vekil, **Celâl Nûri İleri**'nin derdi ise başkaydı. İleri Gazetesi'ndeki köşesinde şöyle yazıyordu:*

«İnsan, hayvandan ayrılınca bir nevî maymun âilesiydi. İlk atalarımız şüphesiz, ormanların içinde sürü hâlinde serseriyâne dolaşıyorlardı.»

İslâm'la Mahvoluruz!..

*Hepsi de partinin önde gelenlerindendi. Yeni anayasa yapacaklardı, **«çok nâzik bir konu»**yu tartışıyorlardı. Merhum **Kâzım Karabekir**, hem tarih, hem Allah indinde **«tezkiye»**sini yapmıştı. Ya diğerleri?!*

***Tevfik Rüştü Aras**:*

«-Ben kanaatimi, millet kürsüsünden de haykırırım. Kimseden korkmam!.. Teşkîlât-ı Esâsiyemizde dinimiz apaçık yazılmalıdır!..»

***Kâzım Karabekir**:*

*«-Teşkîlât-ı Esâsiye'de dinimizin İslâm olduğu yazılıdır. **Tevfik Rüştü Bey**, hangi kanaati haykıracak, hangi dini yazdıracaksın? Hıristiyanlığı mı?»*

***Mahmud Esad Bozkurt**:*

«-Evet, Hıristiyanlığı... Çünkü İslâmlık terakkîye mânîdir. Bu dinle yürünmez, mahvoluruz ve bize de kimse ehemmiyet vermez!..»

Mekkeli Yobaz

*1932'de ölen **Abdullah Cevdet**, bir yazısında Peygamber Efendimiz'e -hâşâ- «**Mekkeli Yobaz**» diyerek hakaret etmiş, bu sebeple mahkemeye verilmişti. Altı dönem CHP'den milletvekilliği yaparken, bir yandan da Akşam Gazetesi'nin başyazarlığını yürüten **Necmeddin Sâdık Sadak** ise, bu olay üzerine köşesinde şunları yazmıştı:*

*«**Abdullah Cevdet**, hâlâ Mekkeli yobazların pençesinde. Taassup akımına göre suç sayılan bir fikir mücâdelesi için bugün mahkûm olursa, gerçekten tuhaf olacaktır.»*

Bir Başkası

«İnsanız, en şerefli mahlûkuz»
Deyip de pek fazla övünmek haksız...
Atamız, elma çaldı cennetten,
Biz o hırsızın çocuklarıyız!..
(Orhan Seyfi Orhon)
vs. vs.[695]

Bir Şiir

"YÜREKTEN SESLER

*«**Atatürk**'ün tapkınıyız. Her şey "O"dur. Her yerde "O" var.*
Her gökte "O" eser, her enginde "O" çağlar.
Biz "O"yuz, "O" biz.
***Atatürk** benim değildir.*
***Atatürk** senin değildir.*
***Atatürk** onun değildir.*
***Atatürk**;*

695 a.y.

Benimdir, senin, onundur, acunundur, evrenselindir, geçmişlerindir, geleceklerindir, ilksizliğindir, sonsuzluğundur.

*Her şeyde **Atatürk**!*
Yerde "O"! Gökte "O"! Denizde "O"! Varda "O"! Yokta "O"!
Her şeyde "O"!
***Atatürk**!*
"O"nun yüreği okyanustur: Türk için, yurt için, barış için;
İnsanlık, insanlık, insanlık için köpüklenip dalgalanır.
Her şey "O"dur;
"O", her şeydir.
*Her şeyde **Atatürk**!*
Yerdedir, göktetir, sudadır.
Alandadır, diktetir, pusudadır.
Görünmezi görür! Bilinmezi bilir! Duyulmazı duyar!
Sezilmezi sezer, ezilmezi ezer!
Hep, her "O"dur!
*Her şeyde **Atatürk**!*
Elimizi yüzümüze,
Gönlümüzü özümüze kapıyoruz.
Biz sana tapıyoruz!
Her yerde... Her şeyde... Her işte, her gidişte... Hep "O"!
Hep "O", hep "O", hep Atatürk!
Ey dilim, bu ne dildir?
Bu dili acuna bildir!
*Âh! **Atatürk**! **Atatürk**! En büyüksün, en büyük!*
Bir dizginsiz at gibi, bırak beni koşayım!
Gösterdiğin kırana koşayım, ulaşayım!
Varsın! Teksin! Yaratansın!
Sana bağlanmayanlar utansın!
Âh! N'olaydın, n'olaydın... sâde Türk'ün olaydın.
Altın sel oldun Atam!
Evrensel oldun Atam!
Mutlarda günler bana,
Umulmaz ünlEr bana!»

Bu sesim,
İçten geliyor içten!
Beni sen yaratmadın, balçıktan kerpiçten!
Beni benden yarattın, kendini bana kattın Atam,
Atam,
Atatürk!
En büyüksün, en büyük!" **(Aka Gündüz)**[696]

Bu ülkede -hâlâ devam ettirilmeye çalışılan- nasıl bir dâvâ güdüldüğünü anlamak için, sanırız, bu kadarı yeter. Yoksa misaller, yüzler, hattâ binlerce çoğaltmak mümkündür. Galiba sözü çok uzattık. Değerli arkadaşımız **Mehmed Doğan**'ın bir değerlendirmesi ile bu bölümü nihayetlendirelim:

*"Bugün bütün **Mustafa Kemal**'le ilgili biyografilerin genel olarak Osmanlı toplumunda yer etmiş **Hz. Muhammed**'in hayat ile ilgili eserlerin şemasını tekrarladığını söyleyebiliriz.*

***Mustafa Kemal**'in doğumu sırasında Osmanlı Devleti'nin ve Dünya'nın içinde bulunduğu durum, mâhiyet itibariyle Hz. Peygamber biyografilerinde çizilenlerin bir tekrarı olarak kabul edilebilir. Durum çok kötüdür, bir kurtarıcı beklenmektedir. **Mustafa Kemal** bu manzarayı, bizzat Nutuk'ta (2. büyük kurultay dolayısıyla, 1927) ve 4. büyük kurultaydaki (1935) konuşmasında çizer:*

«... Uçurum kenarında yıkık bir ülke... Türlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar... Yıllar süren savaş... Ondan sonra, içeride ve dışarıda saygı ile tanınan yeni vatan...»

*Her iki **Mustafa**'nın yetim kalmaları, birisini amcasının, diğerini dayısının himâye altına alması, küçük yaşlar için benzer atmosferin oluşmasına yol açmaktadır. **Hz. Muhammed**'in Mekkeliler arasında emîn (güvenilir) sıfatını*

---

696 Bkz: Hâkimiyet-i Milliye (Ulus) 4.1.1934 tarihli nüsha, sh: 3.

*alması, **Atatürk**'ün öğrenciliği sırasında matematik öğretmeni tarafından **Kemal** (olgun, mükemmel) olarak adlandırılması hâdisesi ile karşılanmaktadır.*

***Mustafa Kemal**'in resmî-yarı resmî biyografilerinde, O'nun küçük yaşta dönemin anlayışına ve idâresine karşı çıktığı, hiç bir zaman uzlaşmadığı teması işlenmektedir. Bu ise, **Hz. Muhammed**'in biyografilerinde yer alan, putperestliğin yaygın olduğu bir dönemde yaşamakla beraber hanifliği, hiç bir zaman puta tapmaması motifini tekrarlamaktadır.*

*Benzer bir motif de, Hz. Peygamber'e Mekkeli müşriklerin, dâvâsından vazgeçmesi kaydıyla, ne isterse (makam, mevki, kadın, zenginlik vs.) vereceklerini söylerler. **Hz. Muhammed** onlara:*

***«Güneşi sağ elime, ayı da sol elime koysanız vaz geçmem»** der.*

***Mustafa Kemal** biyografilerinde, O'na iyi makamlar teklif edildiği, hatta Saray'a damat olması için teklif de yapıldığı, hatta bir hanım sultanla evlenmesi için teşebbüste bulunulduğu öne sürülmektedir. Yine bu biyografi kitaplarına göre, **Mustafa Kemal**, vatanı kurtarmayı, Cumhuriyeti kurmayı her şeyden üstün tuttuğu için, her şeyi elinin tersiyle iter ve Anadolu'da zor yolculuğa çıkar.*

*İslâm tarihinin başlangıcı olarak kabul edilen Hicret hâdisesi, **Hz. Muhammed**'in Mekke şartlarında insanları kurtuluşa çağırmanın mümkün olmadığını görerek mücâdeleyi daha elverişli bir mekâna taşımak için Medine'ye göçüdür. Bu göç sırasında fevkalâde hadiseler cereyan eder; bütün badireleri atlatan Hz. Peygamber Medine'ye ulaşır ve sevgi gösterileri ile karşılanır. Kemalist tarihte Hicret'e tekabül eden-ettirilen hâdise, Samsun'a çıkıştır. 19 Mayıs 1919 Kemalist tarihçiler tarafından bir tarih başlangıcı olarak alınmıştır. Samsun yolculuğu üzerine bindirilen güçlükler,*

*düşman takibi hikâyeleri, Hicret hadisesindeki yol güçlüklerini karşılamaktadır. **Mustafa Kemal**'in Mekke'si İstanbul'sa, Medine'si Ankara'dır.*

***Hazret-i Muhammed**, son peygamberdir. En son ve mükemmel dini tebliğ etmiştir. Kendisinden önce gelen peygamberlerin tebliğlerini tamamlamıştır. **Mustafa Kemal**, kendisinden önce gelen modernleşmecilerle bu çerçevede kıyaslanmıştır. **II. Mahmud**, **Mustafa Reşid Paşa** veya diğerleri, **Mustafa Kemal**'in mükemmel modernleşmeciliği yanında eksiklidirler. Modernleşmeciliği **Mustafa Kemal** en mükemmel hâline getirmiştir. **Hz. Muhammed**'in dinî tebliği tamamladığı gibi, modernizmi, batılılaşmayı tamamlamıştır. **Mustafa Kemal**'in ölümünden sonraki bazı uygulamaların O'nun takipçileri tarafından büyük tepki ile karşılanması, bundandır. Hz. Peygamber vefat edince, Arap yarımadasında irtidat hareketleri, yani dinden dönüş hareketleri ortaya çıkmıştır. **Mustafa Kemal**'in ölümünden sonra da kendi mantığı içinde irtidat (yani irticâ) hareketleri ortaya çıkmış, modernleşmeden geriye dönenler olmuştur.*

***Mustafa Kemal**'in Nutuk'unun sonunda yer alan ve «**Ey Türk Gençliği!**» hitabı ile başlayan bölüm, **Hz. Muhammed**'in «**Ey insanlar!**» diye başlıyan «**Veda Hutbesi**»ne tekabül ettirilmiştir. **Hz. Muhammed**, Vedâ Hutbesi'nde, inanlara, kendisinden sonra eski kötü alışkanlıklarına, câhiliye devrine dönmemelerini, emâneti sahibine vermelerini, fâizden kaçınmalarını, kan davasından vazgeçmelerini, kadınların haklarını gözetmelerini, emânetini (dini) korumalarını vb. öğütlemekte ve Arap'ın Arap olmayana bir üstünlüğü olmadığını bildirmektedir.*

***Mustafa Kemal** ise, «**Gençliğe Hitâbe**» olarak adlandırılan metinde, bütün insanlara değil, bir zümreye, gençliğe hitab etmekte ve elde ettiği neticeyi onlara emânet etmekte-*

*dir. **Mustafa Kemal**'in câhiliye devri yerine koyduğu devir, Osmanlı dönemidir, emâneti Türkiye Cumhuriyeti'dir. Gençliğin emâneti korumak için muhtaç olduğu kudret ise, «**damarlarındaki asil kanda mevcuttur.**»*

*__Mustafa Kemal__'in bazı sözleri, İslâm'ın temel şiarlarının yerine konulmak istenmiştir. Bunlar içinde Müslümanların kendilerini tanımlarken kullandıkları «**Elhamdülilah Müslüman'ım**» deyişi yerine, «**Ne mutlu Türk'üm diyene!**» cümlesi bilhassa dikkati çekmektedir.*

*__Mustafa Kemal__'in Osmanlı kültürü içinde merkezî yer işgal eden peygamberle ilgili sembollere vâris kılınması, O'nun bütün yapıp ettiklerinin, söylediklerinin bir nevî kudsiyet hâlesi içine alınmasına yol açmıştır. İslamî bilimler içinde önemli yeri olan hadîs ilmi, Hz. Peygamber'in söz ve fiillerinin derlenmesi ve yorumlanması esasına dayanır. Hz. Peygamber, Allâh'ın dinini tebliğ eden mükemmel insan olarak örnek alınan, Müslümanlar tarafından her söz ve fiili, yaptıkları ve yapmadıkları bu yüzden önemli bulunan bir şahsiyettir. O'nun söz ve fiilleri «**sünnet**» kavramı içinde İslâmî pratiği etkilerniştir. İslamiyet'in tevhidî yapısı, Allâh'a ortak koşmayı şiddetle men etmesi, resim ve heykele karşı belli tutumu yüzünden, Hz. Peygamber, hem peygamber, hem de her hangi bir insan olarak kalmış, resim ve heykelin konusu olmamış, putlaştırılmamıştır.*

*Aynı kalıpların **Mustafa Kemal** için kullanılması yüzündendir ki, her konuda **Mustafa Kemal**'den vecizeler, ibâreler bulmak yaygın bir alışkanlık olmuştur. Aynı Hz. Peygamber'e isnadda bulunulması gibi, **Mustafa Kemal**'e de söylemediği sözler söyletilmiştir. Yüceltme mekanizmasının işleyişi sonucu, **Mustafa Kemal**'in sağlığında heykellerini bizzat yaptırmasının da etkisiyle, çok yaygın bir resim, büst ve heykel ağı bütün Türkiye'yi sarmıştır. Her Atatürkçülüğe dönüş hareke-*

ti, kendini en somut şekilde resim, büst ve heykel yapımına ağırlık vererek ifade etmiştir.

***Mustafa Kemal**'e biçilen merkezî rol, gerçekte, kendisinin tarif ettiği roldür. **Mustafa Kemal**, Nutuk'ta ve diğer dokümanlarda âdeta kendi tarihini kendisi yazmaktadır. Bu tarih, aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin meşrûiyet tarihi olmaktadır. **Mustafa Kemal**'in devletin oluşumunda kendine verdiği merkezî yer, O'nun yapıp ettikleri, kendisi tarafından ideoloji olarak adlandırılsın veya adlandırılmasın, tam bir ideoloji ortaya koymuştur. Halefleri de bunu böyle, yani doğru anlamışlardır.*

***Mustafa Kemal**'in «**Kemalizm**»ini tedvin ediş zamanı da önemlidir. 1926 Haziran'ında Türkiye Devleti'nin yöneticileri Lozan'da muallâkta kalan bir meselenin İngiltere lehine çözülmesini açıkça kabul ettiler: Musul ve Kerkük'ün İngiliz mandasındaki Irak'a âidiyetini onayladılar. Aynı ay içinde Kemalist dönemin en büyük tasfiye hareketlerinden birisi gerçekleştirildi. Bu hâdise, Musul'un terkinin uyandırdığı infiâle iyi bir örtü oldu. O sırada ortaya çıkan bir suikast teşebbüsü **Mustafa Kemal**'in bütün İttihatçı ilişkiler geçmişini tasfiye etmesine imkân hazırladı. Literatüre «**İzmir Suikastı**» olarak geçen hâdiseden sonra 20'ye yakın kişi idam edildi/öldü. Bir hayli etkili isim mahkûm edildi veya etkisiz hâle getirildi. Bunların hemen tamamı, **Mustafa Kemal Paşa**'nın yakın ilişkide bulunduğu, uzun süre birlikte hareket ettiği kimselerdi. Bu isimler arasında O'nun Anadolu'ya geçmesinde gizli bir rol oynadığı anlaşılan İttihatçı kuruluş «**Karakol Cemiyeti**» ile ilişkilerin canlı şâhidleri de vardı.*

***Mustafa Kemal**, bu hâdiseden sonra CHP'nin ilk kongresinde (15-20 Ekim 1927) meşhur Büyük Nutku'nu okur. Bu nutukta, Millî Mücâdele'nin kendi sâdık takımı dışındaki kadrosunun tasfiyesinin gerekçeleriyle birlikte kendi yöneti-*

minin ve liderliğinin meşrûiyetini temellendirme çabası ağır basmaktadır."[697]

Bu mantık ve muhâkeme tarzı, demokrasiye geçişle zaafa uğramışsa da henüz ortadan kalkmış değildir!.. Günümüzde bu sakîm zihniyetin muâkıb ve müdâfileri pek çoktur!.. Şimdi de onlardan sadece birkaçının mudıl efkârından biraz bahsedelim!..

697 **D. Mehmed Doğan**- Kemalizm, İstanbul, 1994, sh: 40 vd.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KEMALİST DESTEKLİ GÜNÜMÜZ TAHRİPÇİLERİNDEN BİRKAÇI

1945 yılında Çok Partili hayata geçilmesiyle -güdümlü de olsa- demokrasi istikametinde adımlar atılmaya başlanılması neticesi olarak Kemalizm'in şedid din karşıtı tavrında mecbûren bir gevşeme ve tâviz mevsimi başlamıştır. Bu durum, her on yılda bir başvurulan askerî ihtilâllerle önlenmeye çalışılmışsa da hâsılı netice, geçici ve ârızî bir sekteden ibâret kalarak aynı yolda ilerleme devam etmiştir.

Ânî bir sel tahribâtına benzeyen askerî ihtilâllerin icraati, Dünya'daki siyâsî gelişmelerin icbârı karşısında kifâyetsiz kalınca, birtakım sivil kalemşörler, **"yeldeğirmenleri ile savaşmak"** kabîlinden neticesiz bir mücâdele ile Kemalizm'in fire vermesine karşı çıkma yolunu tutmuşlardır. Bu gibi adamlar ya Dünya'daki gelişmelerden habersizdirler ya da bu gelişmeyi kabullenmemek hususunda bir inat ve taassubun zebûnudurlar. Bunların kimi âh ü vâh ile diz döverken[698] kimisi de **M. Kemal Paşa**'nın Millî Mücâdele esnasında halk desteğini sağlamak maksadına bağlı olan **"dindar görünüşü"**nü ön plâna çıkarmıştır.[699] Pek az bir kısmı ise,

698 Bu âh ü vah edenlerin en tipik örneği, **Nâdir Nâdi** ile **Fâlih Rıfkı**'nın 1950'den sonra yazdıkları yazılardır.

699 Bunun örneği pek çok olmakla beraber biz bir tek misalini zikre-

kendi ateistliklerini, O'nun itibarı ile takviye yolunu tutmuştur.[700] İşte biz bu bölümde bu gibi sapık kalemşörlerden sadece temâyüz etmiş üç-beş kişiden bahsetmekle iktifâ etmek istiyoruz:

I- OSMAN NÛRİ ÇERMAN

Çıkardığı aylık derginin adıyla bile reformculuğunu haykırmış olan **Osman Nûri Çerman**'ın sapık fikirlerine, bu eserin birinci cildinde çok az bir sûrette temas etmiştik.[701] Gerçekten O'nun dergisinin adı, **"Dinimizde Reform: Kemalizm"**dir. Şu **"dinimiz"** kelimesindeki **"-miz"** eki, sadece bir kelâm rüşvetidir. Zira O'nun dergisi ve kitapları incelendiğinde mutlak bir **"ateist"** olduğu açıkça görülmektedir. Böyle adamların inanmadıkları bir dini yeniden şekillendirmeye kalkışmaları, sadece mâsumâne bir inançsızlığın zebûnu olmayıp İslâm Dini ile mücâdele azim ve gayreti taşımalarındandır.

Osman Nûri Çerman'ın fikirlerine evvelki temasımız, sırf O'nun, adı geçen dergisinden kısmî bir iktibasa münhasırdı. Hâlbuki O, reformculuk adı altında İslâm düşmanlığına bu dergiyi çıkarmazdan önce[702] kitap yazmak sûretiyle başlamıştı. Bu defa O'nun **"Dinde Reform"** adıyla yayınlamış olduğu[703] eserdeki sapık fikirleri teşhir etmek istiyoruz.

Osman Nûri Çerman, bir diş doktorudur. **Gökhan**

---

delim: **Dr. Abdurrahman Kasapoğlu- Atatürk**'ün Kur'ân Kültürü, İstanbul, 2006.

700 Böylelerine en tipik örnek de **Doğu Perinçek**'tir. Tafsilât için bkz: İkibine Doğru Dergisi, 22-28 Şubat 1987 tarih ve 8 numaralı nüsha.

701 Bkz: **Kadir Mısıroğlu**- Tahrif Hareketleri, c: I, sh: 541 vd.

702 **"Dinde Reform: Kemalizm"** adlı derginin ilk sayısı, Aralık 1957 tarihini taşımaktadır.

703 **Osman Nûri Çerman**- Dinde Reform, İstanbul, 1956.

Vural adındaki torunu olduğunu söyleyen birinin internetteki ifâdesine nazaran **"Maarifimizin Miğferi Ne Olmalı?"**[704] adındaki kitabı dolayısıyla **M. Kemal Paşa** tarafından takdir edilmiş ve meslek yüksek okullarının kurulmasına öncü olmuştur. 1950-1956 arasında Beykoz Ortaokulu'nda öğretmenlik yapmış olup nâmı diğer **"Kozmik Osman"**dır.

Osman Nûri Çerman

Bu diş doktoru **Kozmik Osman**'ın şu cüretkârlığına bakınız. Bu eseri yazmaktan maksadının ne olduğunu şöyle izah ediyor:

"Kitabın mevzuunu şöylece bir-iki cümle içinde hülâsa edebiliriz:

İslâmiyet, bundan 1300 küsur yıl önce esasları tespit edilmiş bir dindir. Üstelik biz Türkler için idhâl malı bir dindir. Yani millî değildir. Kaideleri Arapça vaz' olunmuştur. Arapça, Arapça'yı bilmeyen bir Türk için Kur'ân hiçbir şey söylemez. Üstelik 1300 yıldan beri İslâm Dini'nin esasları pek çok değişikliklere uğramış, İslâmiyet doğuşundaki saflığını ve duruluğunu kaybetmiştir. Kemalist prensiplere göre ıslâh- reform gerektir."[705]

---

704 Muhtemelen bu kitap hakkındaki bilgi, **Gökhan Vural**'ın bir yanlış anlamasıdır. Bu isimde bir kitabın varlığından bahseden sadece **Gökhan Vural**'dır. Ancak **"Maarifimizin Mihveri Ne Olmalıdır?"** (Kurtuluş Matbaası, tarihsiz) isimli bir kitap mevcud olup bu eser de başka bir **Osman Nûri**'ye **(Osman Nuri Ergin)** âiddir.

705 **Osman Nûri Çerman**- Modern Türkiye İçin Dinde Reform, İstanbul, 1956, sh: 2.

Daha sonra düşündüğü reformu, "**Sonuç**" başlığı altında, dokuz madde hâlinde şöyle sıralamaktadır:

"İSLÂM DİNİ'Nİ KEMALİZE (REFORME) ETMEK İÇİN YAPILACAK İŞLER VE DEĞİŞECEK PRENSİPLER

1-Tanrı'ya millî dille ibâdet;

2-Kur'ân'ın Kemalizm'e de uygun olan ahlâk, fazilet, medeniyet ve ilim aşılayan âyetlerini türkçeleştirerek millete öğretmek. Böylece din kelimesinin ***esâret, kölelik, riyakârlık ve vatan hıyânetliklerine, Türklük ve medeniyet düşmanlıklarına maske ve âlet olmaktan korumak ve kurtarmak;***

3-İnsanların vasıtaya muhtaç olmadan Tanrı ile baş başa duâ ve ibâdet edebilmesini sağlamak,

4-Her türlü din ve mezhep sahiplerine, Türk ve Türkiye düşmanı olmadıkça saygı göstermek ve ayrı inanç sahiplerine kin beslememek;

5-Din adamlarını yeniden eğitime tâbî tutarak müspet bilgilerle beraber Kemalizm'in esaslarını, anayasamızın ana hatlarını, kanunlarımızın hiç olmazsa en önemlilerinin ruh ve mânâsını, elbet Tanrı'nın yardımı ile büyük terakkî sağlamış milletlerin yaşama ve çalışma sistem ve prensiplerini kavramak ve böylece cemaate de kavratmak için, cemaat eğitmeni olarak devletçe de faydalanmak;

*6-**Câmilerimizi modern sıhhat ve temizlik kaideleri ile bağdaşır, konforlu hâle getirmek** ve böylece câmiyi her yaştaki insanlara kültür de vererek hak, adâlet ve fazilet aşılayan, kalkınma alanında dinamik birer unsur olarak yetiştirilmesi için umûmî veya meslekî bilgiler veren, ibâdetlerden sonra vatan aşkını, medeniyet seviyesini, güzel sanatlar hevesini yükselten birer tarafsız ve bağımsız **«halk için bilgi evleri»** hâline getirmek. **(Hz. Muhammed'in mescidi gibi)***

7-Câmilerde devlet kanunlarını vatandaş şuuruna yer-

*leştirmek, particilikte ve bütün bakanlıkların icraatında yobaz telkinlerden ziyâde «**Vatan, her şeyin üstündedir!**» prensipini tam bir realite hâlinde kullanmak gerekliği;*

8-Dinde, dilde, gelenekte, âdetlerimizde Arap te'sirini sıfıra indirmek, millî birlik ve benliğimizi, Batı Medeniyeti'nin âhengi içinde, Kemalizm'in ışığı altında müstakil kalmasını sağlamak;

*9-Vatan ve milletin menfaatine, Kur'ân ve ilme uymayan mukaddesât oyunları ile Arap menfaatine hizmet eden mânevî bir sömürge olmasından korumak ve kurtarmak gerekliği ile hülâsa edilebilen fikir ve temennîlerime belki itiraz edenler bulunacaktır. Bu memlekette çok şükür, fikir hürriyeti vardır. Münâkaşaya hazırım. Fakat din elemanlarının bir kısmı işgâl ettikleri makam ve mihrabın kudsiyetine güvenerek dokunulmazlıklarını, yanılmazlıklarını, bazı insanlara veya bir kısım otoritelere kabul ettirmiş görünürler. Ağzından her çıkanın, hâşâ Allah kelâmı olduğunu etraflarına inandırmış gibidirler. «**Allah böyle söylüyor**» diye sanki Cenab-ı Hak'la her an muhâberede ve temastalarmış gibi sahte vakar ve tavır takınırlar. İlmî münâkaşadan kaçarlar. Hiddet, şiddet, tezvir, iftirâ ve ifsad yolları ile fikirleri susturmaya, kafataslarında hapsettirmeye çalışırlar ki, Kur'ân'a göre, asıl dinsiz bunlardır."*[706]

O'nun iktibas ettiğimiz şu satırlarda ve eserinin her tarafında Peygamber'den **"hazret"** sıfatını kullanarak bahsetmesine veya sanki dini, aslî hüviyetine kavuşturmak istiyormuş gibi bir tavır sergilemesine âid sözlerine bakarak O'nu, sakın bir müslüman sanmayınız!.. Bunlar, muhataplarını kandırmak için birer kelâm rüşvetidirler.

Müslüman olan bir kimse, demokrasiye geçişle dînî hayat üzerinde çirkin baskıların azalmasından rahatsız olarak

---

706 **Osman Nuri Çerman**- a.g.e., sh: 14.

şöyle der mi:

*"Partiler arasında softaya yaranmak, irticâı sevimli bir ideal yapmak yarışı başlamıştır. Gazetelerin çoğu, geriliği meziyetlendiren makale ve tefrikalarla doludur. «Câmilerde hâfız yetiştiriyoruz» diye yeni neslin yobazlaştırılması, bütün vatana şâmil bir hastalık hâlindedir. Vâizlerin çoğu, din nâmına, milleti medenî yaşamaktan mahrum etmek için doludizgin gayret sarf etmektedirler. **Atatürk** düşmanlığı, hemen artık her vâizin dilinin pelensengidir. İmam-Hatip Okulları'nın çoğunda **Atatürk**'ün resmi yoktur.*

Ne yazık!.. Ne hükümette vazife almış hakikî Türk ve vatanperverlerin hüsn-i niyeti, ne kanun nâmına muhtelif vesilelerle sindirilmiş gençliğin sızlanması, ne ideal Türkiyeci yazarlarımızın makaleleri, artık bu iki ejderhayı yenemez hâle gelmiştir."[707]

Osman Nûri Çerman, benzer şikâyetlerde bulunan şâir ve yazarlardan iktibaslarla ve **M. Kemal Paşa**'nın hocalar aleyhindeki sözleriyle eserini âdeta bir **"küfür antolojisi"** hâline getirmiştir.

Dini, **"milletin azmine vurulmuş bir safsata zinciri"** sayan bir adamı, kim müslüman addedebilir?!..

*"Bütün şarka rehber ve örnek olmak için dinde bir reform olmadıkça **«dinin azminize vurulan safsata zincirleri»** yok edilmedikçe minâreyi radyo, radyoyu minâre yaparak âvâzımız çıktığı kadar bağırsak, Türkiye'nin Tanrı nimetlerinden hakkıyla istifâde eden bir ülke olmasına imkân yoktur."*[708]

O, bu tarz safsatalarına mesned olarak hep **M. Kemal Paşa**'yı göstermektedir. Şu cümlelere bakınız:

*"**Atatürk**'e inanmak, O'nun yolunda yürümek bir*

---

707 **Osman Nuri Çerman-** a.g.e., sh: 22 vd.

708 **Osman Nuri Çerman-** a.g.e., sh: 45.

*ibâdetten başka bir şey değildir. Artık her türlü işimize başlarken, her türlü müşkülâtla karşılaşırken **Atatürk**'ün mânevî, kutsal rûhundan da kuvvet alabiliriz.*

Besmelemiz şu da olabilir:

*«**Atatürk**'ü yaratan Tanrı'nın adı ile başlarım.»*

Bu da fâtihamız olabilir:

*«Bütün Âlemler'in Rabbi olan, esirgeyen, yarlıgayan ve **Atatürk**'ü yaratan Tanrı'ya şükürler olsun. Tanrım, Seni severiz, Senin yarattıklarını severiz, Sen'den yardım dileriz. Bizi, **Atatürk**'ün gösterdiği dosdoğru yola ilet, nîmetine erenlerin, gazabına uğramayanların, **Atatürk** yolundan sapmayanların dosdoğru yoluna..."*[709]

Görüldüğü üzere, O'nun bu sözleri, Fâtiha Sûresi'nin kemalizme adapte edilmesinden ibârettir.

O, dolu dizgin Müslümanlar üzerindeki kemalist baskıları övmekte ve dindarlara en yakışıksız sıfat ve iftiraları müstehak görerek hakaretler yağdırmaya şu sûretle devam etmektedir:

*"Meşhurdur, «Hocanın dediğini yap, gittiği yola gitme.» Hakikaten yüzde doksan imamın, softanın gittiği yol düzenbazlık, hilekârlıktan başka bir şey değildir. **Çünkü, Allâh'ın gafûrurrahîm olduğunu, tövbe ve istiğfâr ile her gün her kepâzelikten güyâ temizlenebileceğini, herkesten iyi imam bilir. Bunun için câmide zâhid görünen ve beş vakit namazını kılan nice softa rûhlular vardır** ki, alışverişlerinde hileli terâzi kullanmaktan, bozuk malı müşteriye yutturmaktan, kumlu üzümü, ıslanmış pamuğu dış memleketlere satarak Türk itibarını alt üst etmekten çekinmezler. Çoğu riyâkârdırlar. Menfaat umdukları insanları putlaştıran, menfaati bitince bu sefer de onu gâvurlaştıran aynı adamdır. Bu sebeple gösteriş yaparak namaz kılanlarla her vesile ile dini*

709 **Osman Nuri Çerman**- a.g.e., sh: 47.

*öne sürüp duranlardan, çoğunun şahsî hayatını inceleyiniz; **hırsız, kumarbaz, ırz düşmanı, ahlâksız** olduğunu görürsünüz. Hakikî dindarın bunlardan farkı, kimsenin etlisine sütlüsüne karışmadan, kendi âleminde sessizce ibâdetini yapması, gizli olsun en mühim fırsat bulunsun, hak yemekten çekinmesi ve her terakkiyi Tanrı'nın bir lûtfu saymasıdır. Hâlbuki sahtekâr dinciler için, her terakkî bir dinsizlik sayılır.*

Gâvur îcadı diye Adapazarı, Kütahya, Konya, Denizli vesâire gibi birçok şehirlerimiz vaktiyle bu düzenbaz dinciler tarafından trenin memleketlerinin içinden geçirilmesine engel olmuşlardı. Kapitülâsyoncu Avrupa ile sömürücü softa biraz çarpıştı. Sonra uyuştular. Biri tren yolunu şehrin biraz uzağından geçirdi, softa göbeğine kadar sokulmayan bu yeniliği câmide halka Allâh'ın bir lûtfu gibi yutturdu. Nesiller sonra trenin dîne, îmana zararı olmadığı anlaşıldı. Ya şehir ona yaklaştı yahut tren şehre bir kol attı. Fakat softa sevinçte idi. Milleti bir nesil boyunca olsun uyutmuş, Allah adına arzusunu yürütmüştü.

***Atatürk**, bu din madrabazlarından milleti de, dîni de kurtarmak için dînî hayatımızda da inkılâp hamlelerine başladı. Minârede ezânı türkçeleştirdi. Ayasofya'da günün en nâmlı hâfızlarına Kur'ân'dan türkçe sûreler, parçalar okuttu. Kâmet ve tekbirleri türkçeleştirdi. Hattâ Erenköyü'nde bir inkılâpçı âlim câmide Türkçe Kur'ân'la namaz kıldırmaya başladı. Ağa Câmii'nde her gelenin ıslak ayağını sürdüğü mikroplu halılara burnunun, ağzının sürülmemesi için secde yerlerinde değişiklikler yapıldı. Artık esasında Dünya'nın en güzel dini olan İslâmlık, madrabazın, yobazın, müstebidin elinden kurtuluyor. Garp müstemlekecilerinin nazarında İslâm Dini, imamı, hocası avlanınca, bütün bir topluluğu köleleştiren bir tılsım olmaktan kurtarılıyordu.*

Bütün sosyal varlıklarımız gibi dînî hayatımız da böy-

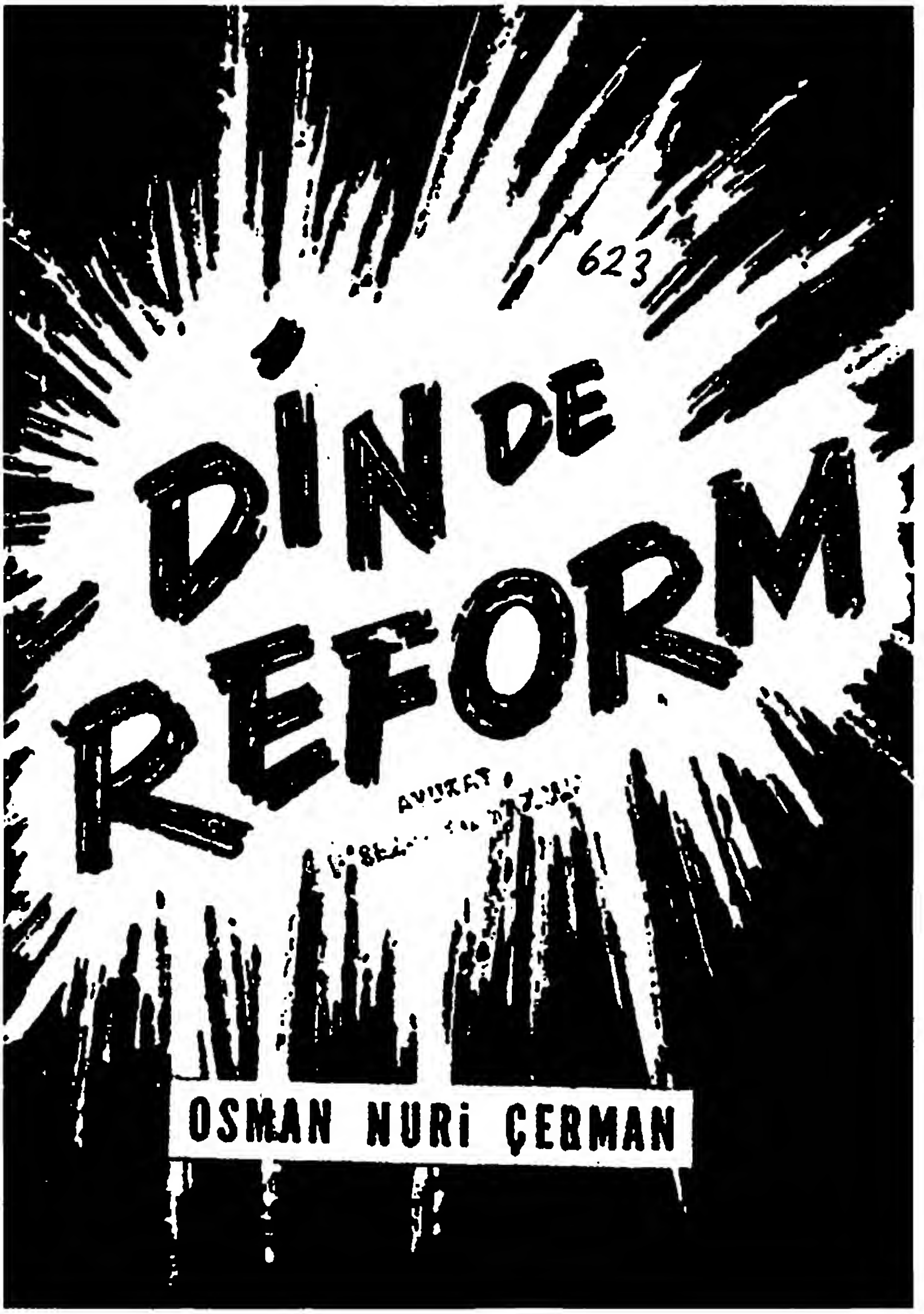

Osman Nûri Çerman'ın bahsi geçen eserinin kapağı

lece zamanın değişmesiyle ahkâmın değişmesine uyarak yeniliğe doğru yürüyordu.

Bir gün Bursa'da bir müezzin kanuna rağmen Türkçe yerine, Arapça ezân okudu. Cemaatten susturmak isteyenlerle istemeyenler arasında bir mücâdele olmuştu. ***Atatürk*** *hemen Bursa'ya gitti. Ne oldu? Ne olmadı? İyi bilmiyorum, fakat silindirli softa, bu fırsattan muhakkak ki, çok güzel istifade etti. Kim bilir, büyük inkılâpçıya daha bu milletin bir din reformuna tahammülü yok, diğer devrimleri de yıkacak karışıklıklara meydan vermeyelim, diye bir hava yarattılar. Böylece dinde reformu durdurmaya muvaffak oldular. Artık bundan sonra üç-beş sene evveline gelinceye kadar bu mevzû ele alınmaz oldu.*

Ezelî, ebedî Rus tehlikesi tekrar baş gösterince, silindirli silindirsiz softalar hemen harekete geçtiler. ***«Komünistliğe karşı en kuvvetli çâre, dine ehemmiyet vermektir»*** *dediler. İnkılâp partisi olarak geçinen Halk Partisi'nin lâik hükümeti, ilk defa okullara din dersi koymak sûretiyle dînî irticâ başlamış oldu.* ***Dinde reform*** *(yapılmadıkça kelimesini rapora, kurul kasten koymamıştır) ve Kur'ân'ın medenî, ahlâkî beyânlarını türkçeleştirmedikçe, din dersi, Türk'e Arap sevgisi, çölün ilksel âdetlerine bağlama geriliği yaratacağı şüphesizdir."*[710]

Dindarlara bu sûretle isnad ve iftiralarda bulunan **Osman Nûri Çerman**, İslâmiyet'in kemalistleştirilmediği takdirde Komünizm'e -hâşâ- **"yardımcı"** olacağını iddiâ edebilecek derecede akıl ve iz'an dışı iddialarda bulunabilmiştir:

"Arapça Kur'ân ve dîn-i mübîn-i İslâm hakikaten dîn-i mübîn (beyân olunan, açıklanan) hâle gelmedikçe, yani reformu yapılmış, millîleşmiş, ibâdette mukaddes kitabın beyânı Türk için de anlaşılır hâle gelmedikçe, daha doğrusu

---

710 **Osman Nuri Çerman**- a.g.e., sh. 52 vd.

kemalistleşmedikçe Komünizm'e engel değil; Komünistliğe, Türkiye'nin yıkılmasına, istilâsına yardımcı ve destek olduğuna artık îman ediniz.

Her zaman, her yerde haykırınız:

*Türk'ü vatan aşkından, milliyet duygusundan, medeniyet nûrundan, yani **Atatürk** sevgisinden mahrum eden hiçbir şey din olamaz.*

Eğer kalplerimiz Türkiye'nin ebediyen var olmasını istiyorsa, irticâı Türk'ü araplaştırma gayret ve tuzağını, din diye öne sürenlere korkmadan, çekinmeden Ulu Ata'nın şu sözlerini tekrar tekrar kulağına sokunuz:

«Bizi yanlış yola sevk eden habîsler, biliniz ki, çok kere din perdesine bürünmüşlerdir. Milleti mahveden, esir eden, harâb eden fenalıklar hep din kisvesi altında küfür ve mel'ânetten gelmiştir.»

Hülâsâ dini berraklaştırmak, dini komünistliğe ve her fenâlığa kisve (elbise) olmaktan kurtarmak ve kalkınmamızı şahlandırmak demektir."[711]

O, **M. Kemal** yobazlığına devamla:

*"**Atatürk**'ün ölümünden sonra, kendisinin men ettiği Arap naatleri ve Arap tekbirleri ile tâzip edilmesine ne kadar içimiz sızlasa yeridir. **Atatürk**'ü nûr içinde yatırmak için, 22 milyon Sevr zincirinden kurtulmuş Türk'ün hür ve müstakil niyazı duâsı varken, rûhunun bir şâir tarafından mübâlâğa sanatına bürünmüş **medh-i muhammedî**[712] ile rahatsız edilmesi, bence bir Arap oyunundan, bir softa zaferinden başka bir şey değildir.*

*Evet, bu mevlid olayının bir tesellî tarafı vardır: Herkes bilir ki, softa ve yobaz, **Atatürk**'ü sevmeyen veya saymayan din esnafıdır. Şimdi Tanrı, bu gibilerin câmide okunulan*

---

711 **Osman Nuri Çerman**- a.g.e., sh: 58.

712 Yani **Süleyman Çelebi**'nin Mevlid'i.

*mevlid sonundaki duâda **Atatürk**'e yapılan övgüye "Âmin" demek ve dedirtmek sûretiyle istiğfâr-ı zünûba (Ata düşmanlığından ötürü, günahlarından tevbeye) zorlanmaktadır.*

"Cennetse bu yurt, sen onu buldun harâbe,
Bir gün olacaktır anıtın, Türklüğe Kâbe!..
Zindan kesilen ruhlara, bir nûr gibi doldun,
Türk ırkının en son bir peygamberi oldun!.."

diyen şâir ile birlikte söyleyebiliriz ki, Ata da aydınlık ve şefaat sağlayan bir nûr-i ilâhîdir. Çünkü sağlığında Tanrı'nın en büyük mağfiret ve yardımına mazhar olmuştur.

*Gerçi öteden beri Arap ve Rus âleti (!) olmuş softalar bazı münevverlerde bile hak yolunu gösterdiği için saygıdeğer bir insan olan **Hz. Muhammed**'i Allah'la müsâvî*[713] *ve O'nunla arkadaş, yoldaşmış gibi Kur'ân'a aykırı tarihî hakikatten çok uzak, bâtıl kanaatler, kutsal sanılan hayallere bürüyerek yerleştirmeye muvaffak olmuşlardır ki, akıl, mantık dışı olan bu zanlar, zehablar, mânevî esâret için şuura vurulmuş kösteklerdir."*[714]

Daha sonra **"Umumî Türk Tarihinin Anahatları"** isimli eserden sayfalar dolusu iktibaslarla Hz. Peyamber'in hayat hikâyesini binbir yanlış ve istihfafla nakleden **Osman Nûri Çerman**, bunun arkasından benzer ara başlıklarla bir de **M. Kemal**'in hayatını anlatmaktadır. Böylece birbiri ile hiçbir alâkası olmayan iki insan arasında, güyâ, var olan benzerlik ve paralellikler ön plâna çıkarılmak istenmektedir.

---

713 Hâşâ!.. Hiçbir Müslüman, Hz. Peygamber'i Allah ile müsâvî tutmaz. Bunun şirk olduğunu bilir. Gözü dönmüş kudurgan dinsizler, **"kelime-i şehadet"**teki **"abdühû"** (O'nun kulu) beyânına rağmen böyle iftirâlarda bulunabilmektedirler.

714 **Osman Nuri Çerman**- a.g.e, sh: 61.

Evvelce **Mehmed Doğan** kardeşimizden iktibas ettiğimiz bu **"tanzir"** (benzetme) keyfiyetinden okuyucularımızı sıkacağı düşüncesiyle birtakım talihsiz sözleri nakletmek istemiyoruz. Sadece **Kemal Edip Kürkçüoğlu**'nun **Osman Nûri Çerman**'a cevap mâhiyetinde olmak üzere kaleme aldığı kitapçıktan[715] birkaç nakil ile bu bahsi tamamlamak istiyoruz.

Kemal Edip Bey'in bu kitapçıkta **Osman Nûri Çerman**'ın kendi bâtıl dâvâsı için **M. Kemal** Paşa'yı mesned ittihaz etmesinden fevkalâde rahatsız olduğu müşâhede edilmekte, O'nun da **"dindar"** bir **Kemal Paşa** portresi çizmeye çalışarak meddahlıkta muârızından geri kalmamaya çalıştığı görülmektedir.

Bununla beraber **Kemal Edip Kürkçüoğlu, Osman Nûri Çerman**'ın kitabını okuyup bitirdikten sonra eline benzer bir kitap daha geçmiş olduğunu söyleyerek cevaplarını ondan nakillerle bitirmektedir. O:

*"**Osman Nûri Çerman**'ın Akis ve Forum Mecmuâları'ndan iltifat görmüş olan, kapak kompozisyonu infilâk etmiş bir bombayı temsil eden ve bu itibarla benzerlerine benzeyen «**Dinde Reform**» kitabını okuyup bitirdikten sonra elimize «**Millî Din Duygusu ve Öz Türk Dini**»[716] isimli bir eser geçti. Yazarı, **A. İbrahim** adında biri... 13 / 8 / 1931 tarihinde bitirilmiş ve 1934 yılında Türkiye Matbaası'nda basılmış. Bu, 90 sahifelik broşür, şu başlıklar altındaki fasıllara ayrılmış..."*

dedikten sonra bu eserin **"İçindekiler"** kısmını nakle-

---

715 **Kemal Edip Kürkçüoğlu**- Dinde Reform Meselesi, Ankara, 1957.

716 Bu eser, bizim elimizde olduğu hâlde ondan uzun uzadıya bahsetmek ihtiyacını hissetmedik. Zira evvelce de ifade etmiş olduğum üzere, ben bu eseri te'lif ederken kendimi âdeta okyanusa düşmüş gibi hissettim. Bu itibarla birbirinin aynı olan insanlar arasından birkaç örnek seçip arz etmekle iktifâ ettim.

diyor ve:

"Bu iki eser arasında şu fark var:

*«**Dinde Reform**» kitabında her bahse **Atatürk**'ün adı karıştırıldığı hâlde bu varakpârede rahmetli bir kere bile anılmıyor. Buraya bir mim koyalım."*[717] ifâdesiyle memnûniyetini ifade ediyor. Yani bu bâtıl düşünceler için **M. Kemal Paşa**'nın mesned ittihaz edilmemiş olmasına dikkat çekiyor. Sonra da şöyle devam ediyor:

*"**A. İbrahim**, kitabının başına: «**Her Türk okusun!**» sözlerini ilâve etmiş. Okusun, okusun, ammâ ne okusun? Yazana rahmet mi, esere lânet mi?*

«Ben esas itibariyle hakikat çerçevesi içinde samimî hayaller içerisinde bâriz hakikatler arayan bir Türk genciyim» dediğine göre (sh: 75), o tarihte 25-30 (şimdi sağsa 50-55) yaşında bir insan olacak...

A. İbrahim** ismi, bir takma ad değilse, kendisinin kim olduğunu bilmeye yetmiyor; tanımaya kifâyet etmiyor. Bu sahada daha başka eserleri olup olmadığını bilmiyoruz. Kitabının ciddî bir tahlile tâbî tutulduğunu, matbûâtta herhangi bir akis bıraktığını da hatırlamıyoruz. Eserde tasnif, tertib, insicâm yok. Hülâsası: Millet ve Milliyet kelimeleriyle bezenmiş **bir materyalizm destânından ibâret.

*Müellif, din diyor, **"din"**den haberi yok. Allah diyor, **"Allâh"**ı anlamıyor. Kazâ ve kaderi inkâr ediyor. (sh: 9, 10)*

Eserin mâhiyeti hakkında bir fikir edinmek için şu cümleleri alıyoruz:

«Şimdilik Tanrı'dan bir mebde' (başlangıç) kabul etmemekle beraber (!) insanların ihtiyacına uygun yeni bir din şekli bulunmak zarurîdir.» (sh: 8)

«Vicdânî ulviyet hâkim-i mutlak olan hak mefhumundan daha âdildir.» (sh: 9)

---

717 **Kemal Edip Kürkçüoğlu**- a.g.e., sh: 69.

«Samimî aşkla bir dereceye kadar Allah olacağız.(!)» (sh: 12)

«Bugün o din (yani İslâm Dini), bizim için yabancıdır.(!)» (sh: 12)

«Dünkü dinin (yani İslâm Dini'nin) mâhiyetini ve şimdiye kadar Hâlık telâkkîlerini olduğu gibi izah edersek bunların ne gibi çürük esaslara müstenid hezeyânlar (!) olduğunu anlarız. Kupkuru ibâdet şekli pek çok kimseleri duygusuz bir ibâdete sevk ederek sahteliğe (!) alıştırmıştır.» (sh: 13)

«Nâmütenâhî (!) Kâinât mefhumunu kabul etmekte tereddüt göstermek mahzâ hatâdır. Hâlık, Kâinat'ın nâmütenâhiyetinden ayrılmayan (!), fakat bunun içerisinde nâmütenâhî olan bir varlıktır. (!)» (sh: 17)

*«Mûsâ'nın âsâsı, **Mesih**'in ve **Muhammed**'in nefesi (!) insanları grup grup ayırmıştır. Şimdiye kadar vaz' edilen dinlerin hakikatten ne kadar uzak (!) kaldığını ispat edersem, belki insâniyet (!) nâmına ufak bir hizmette (!) bulunmuş olurum. Hâlık, kalblerde faziletin örneği olarak mefruz (!) bir mümessil hâlinde yaşayan mânevî bir kuvvettir. (!)» (sh: 19)*

«Hak dini kalmamıştır. (!)» (sh: 19)

«Dinlerin çok müfrid cihetleri vardır. Onu tetkika vaktimiz müsâid değildir.» (sh: 24)

«Bunlar (Mûsevîlik, Hıristiyanlık ve Müslümanlık), din değil, bir korkuluktur. (!)» (sh: 25)

«Şimdilik bir hak dini bulamadık. (!) Binâenaleyh insanları insânî (!) gâyeye sevk eden samimî ve heyecanlı irşadların hak dini olduğu mahzâ bir hakikattir. (!)» (sh: 26)

«Eğer... kâdir ve âdil bir hâlık olsaydı (!,) insanları fenâ ve gayr-i müsâvî (!) Dünya'ya getirmezdi.» (sh: 31)

«Bugünki ilâh telâkkîsi de... mâhiyeti tamamen meçhul olan bir mevhumdan (!) ibârettir.» (sh: 31)

«İşte biz nâmütenâhî varlıktan başka ikinci bir varlık,

yani Hâlık diye bir varlık tasavvur edemediğimizden (!) bir mebde' kabul edemiyoruz.» (sh: 34)

«Bütün varlıkların menşei, her hâlde madde ve kuvvettir. (!)» (sh: 38)

«Kiliselerde çarmıha çekilen bir azizin rûhsuz işâretine çağırmak ne demek? Câmilerde beş vakit kuru kuruya yatıp kalkmak ne demektir? (!) Tabiatı (!), insâniyeti (!) sevmek istiyorsak onu yakından takdis edelim. (!)» (sh: 39)

«Dünya'da lâyetegayyer hiçbir şey yoktur.» (sh: 39)

«Mâbedlerimizde millî şarkılarımız terennüm edilsin.» (sh: 40)

«İnsâniyetin aşkını (!) temsil eden milliyet esâsı ebedîdir.» (sh: 42)

«Türk Tanrısı, türk benliğidir.» (sh: 44)

«Hiçbir ilmî esâsa istinâd etmeyen (!) İslâmiyet Dini'ni ıslâh edelim.» (sh: 44)

«Arab harsını kusan (!) İslâmiyet Dini, Türk hayat-ı ictimâiyesinden tamamen silinecektir.» (sh: 46)

«Hâlık... şu nâmütenâhî tabiat ve esîrin tâ kendisidir.» (sh: 47)

«Tanrı da, ibâdet de, Âhiret de... insanî gâyedir.(!)» (sh: 50)

«Allah kelâmı diye... neşrolunan rivâyetler (!)... bugün için hakikati ifâde etmekten çok uzak mevkidedir. (!)... Kur'ân... vicdanları hapsetmiş (!), terakkîye sekte vermiştir (!)... Hakikî din... insânî (!) gâyeleri esâs ittihaz ederek hakikati (!) takdis eden dindir. (!)» (sh: 51)

«Bu dinlerin kütüb-i semâvîye tâbir olunan kitapların ihtivâ ettiği esâsât hakikatten ziyâde mevhumâta (!) müstenid bulunduğundan bir hak dini intihâb veya te'lif beyhûdedir.(!)» (sh: 52)

«Peygamber yoktur (!) ve O'nun tebliğ ettiği kitap,

SAYI
18

İdeal Türkiye İÇİN

MAYIS
1959

Aylık Güzel Yazılar Dergisi • Çıkaran OSMAN NURİ ÇERMAN

Dinimizde Reform = [DOĞRULTMA MİLLİLEŞTİRME]

KEMÂLİZM

Fiatı: 1 Lira Yıllık Abone: 10 Lira Müracaat: Kadıköy P. K. 48 Baskı VAKIT Matbaası

Tanrı Kitabı değildir. (!) İlhamlar vardır. Fakat vahy-i ilâhî değildir. (!)» (sh: 54)

«Hâlık niçin... peygamber göndermeye lüzum görsün? (!)» (sh: 56)

*«... Mağrur (!) olan **Muhammed**, kendisini bütün İslâmlar'a karşı Allah nazarında şefaatçi olarak tanıyor. İçtimaî hayatı hiçe indiriyor. (!) İnsanları aristokratik (!) bir zihniyete, cemiyeti ferde itaate sevk ediyor. Acaba insaniyet nâmına (!) bu doğru mudur? Son din olarak bir din kabul edilemez. (!)» (sh: 59)*

*«**Muhammed**'in... şefaatçiliği bizi sahteliğe sevk ediyor. (!)» (sh: 60)*

«Tanrı dediğimiz fazilet ve kudret mefkûresidir. (!) O da muhteşem bir tabiatın ifade ettiği kudret ve insâniyet mefkûresidir. (!)» (sh: 61)

«Hakikî din, insanların benliğinden nebeân edecek bir fazilet ve kuvvet doğuran insânî (!) bir mefkûre hâlinde tecellî edecektir. (!)» (sh: 62)

«Yabancı Arab dininin (yani İslâm Dini'nin) Türkiye'de yaşamasına imkân yoktur. (!)» (sh: 65)

«İslâmiyet Dini, Türkiye'nin milliyet prensiplerine tamamıyla muhâliftir. (!)» (sh: 66)

«İslâmiyet Dini, Türk ilinde sönmeye mahkûm olmuştur. (!)» (sh: 69)

«Millî din, Allah, Allah kelâmı, peygamberler, şeytan, cennet, cehennem gibi mevhûmâta (!) istinad etmeyecektir. (!)» (sh: 71)

«İnsanlar, insanlığı (!) insanlık için (!) yapmalıdır.» (sh: 71)

«Secdeye varmadan (!) ibâdet etmekte de hiçbir mahzur kalmıyor. (!)» (sh: 74)

«İşte bu kaziye de korkuyu ve züllü ifâde eden secdeye

(!) hiçbir zaman müsâade etmez. (!)» (sh: 74)

«Şimdiki ibâdet şeklinin münâsebetsizliği (!) yüzünden elbisesi ütülü olanlar kat'iyyen câmiye girmekten çekinirler. (!)» (sh: 74)

«Allâh'ı hâriçte aramayınız. (!)» (sh: 78)

«Dinin esâsı, ahlâk olmalıdır.» (sh: 79)

«Din artık... semâvîlikten kurtulmalıdır. (!)» (sh: 79-80)

«İnsâniyet (!) mefkûresi, evvelâ vatandan başlayacak, insâniyet aşkını temsil eden millî dinle millî hududlar aşılacak (!), millî hududlardan insâniyet hissi (!) taşacaktır. (!)» (sh: 83-84)

«Bence Türk edebiyâtının tekâmülü, halk edebiyatıyla kâimdir. (!)» (sh: 74)

«Ahlâkın menbaı da aşk derecesindeki insânî sevgidir. (!)» (sh: 87)

«Türk askeri, bundan sonra «Allah! Allah!» diye bağırmayacaktır. (!)» (sh: 89)"[718]

Usandığınızı tahmin ederek iktibasa devam etmiyorum. Bu hezeyanlar, böylece devam edip gidiyor. **Kemal Edip Bey**, bunlara ayrı ayrı değil, materyalizmin ve pozitivizmin tenkidi mâhiyetinde bir cevapla iktifâ etmiştir. Biz de buna şunu ilâve edelim ki: Madem İslâm Dini'ne inanmıyorsunuz, **"hiçbir ilmî esasa istinâd etmeyen İslâmiyet Dini'ni ıslâh edelim"** sözünü neden söylüyorsunuz? Hayır, hayır!.. Bunlar mâsum birer dinsiz değil, azılı bir İslâm düşmanlarıdır. Son olarak **"İdeal Türkiye: Dinimizde Reform: Kemalizm"** isimli dergiden de küçük bir nakille **Osman Nûri Çerman** bahsine son verelim:

Osman Nûri Çerman, gedikli kemalist **Celâl Bayar**'ın:

---

718 **Kemal Edip Kürkçüoğlu-** a.g.e., sh: 69 vd.

"-Atatürk!.. Seni sevmek bir ibadettir." Sözünü, adı geçen eserinde defaatle tekrarlamaya ilâveten, **M. Kemal**'i kendisi gibi putlaştırmayanları yine defaatle **"vatan hâinliği"** ile itham ettiği hâlde bakınız **"Allah, Peygamber ve Kur'ân"** hakkında neler söyleyebiliyor:

"Tanrı'yı, peygamberleri, Kur'ân'ı münâkaşa edilmez, dokunulmaz bir put hâline getirmeyelim. Câmi, sadece Arapça okunan, kulluğa, köleliğe alışmak için ne okuduğunun mânâsını bilmeden şuursuzca yatılıp kalkılan birer tapınak değil, millete birlik, beraberlik, medeniyet, ilim yollarını gösteren bir nûr ocağı hâline getirelim, diyoruz. Bunu demek için büyük bilgi istemez. Vatanıyla kalpten ilgi kâfidir.

İmamı, vâizi, Allah böyle söylüyor diye Türk için meçhul bir dil kullanarak Allah adına yasaklar koyan, hükûmet içinde hükûmet olan muzır bir unsur olmaktan kurtararak onları ziraat, san'at, ticâret, ahlâk ve muâşeret alanındaki halk eğitmeni yapalım, diyoruz. Fenâ mı?"[719]

Sanırız, anlayana bu kadar yeter!..

2-AHMED GÜRTAŞ (1940-1999)

A- BİR MAKAM SEVDASI UĞRUNA

Bu talihsiz adamın sırf **"Diyânet İşleri Reisi"** olabilmek sevdâsı ile kemalist destekli reformistler arasında nasıl yer almış olduğunu anlamak için kemalist rejim güdümündeki din hayatının evveliyâtını bir nebze izah etmek gerekmektedir.

Millî Mücâdele'nin başlangıcında halkın desteğine muhtaç bir durumda olan **M. Kemal Paşa**, tamamen dînî heyecanı kullanmış ve din adamlarını yanında göstermişti. Bilâhare zafer müyesser olup da **"İnkılâplar Devri"** baş-

719 Dinimizde Reform: Kemalizm Dergisi, Aralık 1957 tarih ve 1 numaralı nüsha, sh: 13

layınca, tamamı İslâm'ın özüne aykırı olan içtimâî değişiklikler için önceleri bunların, nisbî bir te'vil yolu ile dinle te'lifi çareleri aranmıştır. Bunun tipik misâli **"saltanatın ve Hilâfet'in ilgâsı"**dır. Fakat sonraları bundan vazgeçilmiştir.[720] Bu sebepledir ki, başlangıçta **Ömer Fevzi Mardin** gibi sapık ve dalkavuk şahsiyetlerin başlattığı İslâm ile kemalist inkılâpları te'lif cereyanı akîm kalmış, gelişememiştir.

Ahmed Gürtaş
(1940-1999)

Bunun sebebi, Türk-Yunan Harbi'nin ölçüsüz bir sûrette mübalağalandırılması idi. Bu sûretle **M. Kemal**'e münâkaşa edilemez bir otorite kazandırılmıştır. O da giriştiği inkılâpları İslâm'la te'lif etmek ve dolayısıyla halkın desteğini almak ihtiyacından nefsini berî hissetmiştir. Eğer böyle yapılmasaydı, **"gulât-ı şia"** (aşırı şia) gibi sapık bir islâmî (!) anlayış vücud bulur ve bunun bertaraf edilmesi belki de imkânsız olurdu.

Demokrasiye geçişle bastırılmış olan islâmî temâyüller, nisbî bir neşv u nemâ şansına kavuşmuş, bu gelişmeyi önlemek maksadıyla gerçekleştirilmiş olan **27 Mayıs İhtilâli** de kısa zamanda -tâkip ettiği gâye itibariyle- tam bir fiyasko ile neticelenmiş ve İslâm Dâvâsı'nın tabiî gelişmesi önlenememiştir.

Gerçekten 27 Mayıs İhtilâli'nde ilk icraat olarak İmam Hatip Liseleri'nin orta kısmı kapatılmış, Ezân ve kamet yeni-

720 Bu birbirinden farklı iki tavrı kronolojik seyri içinde kavramak için **"Kurtuluş Savaşında Sarıklı Mücâhidler"** isimli eserimize bakılabilir.

den türkçeleştirilmek istenmiş, fakat kısa bir zaman sonra bu mevzûlarda geriye adım atmak mecbûriyeti hâsıl olmuştur.

O günlerde Demokrat Parti'nin kalkınmayı plânsız programsız bir sûrette gerçekleştirdiği yolundaki tenkidlerden Devlet Plânlama Teşkilâtı doğmuştur. Fakat idârenin henüz tam mânâsıyla sivillere intikalinin gerçekleşmemiş olduğu bir zamandı. Bu sebeple **"Devlet Plânlama Teşkîlâtı"**nda sivil ve asker şahıslardan müteşekkil bir **"Koordinasyon Kurulu"** tesis edilmişti. Bu kurulun vazifesi, kararlaştırılan yatırımların bir de askerlik nokta-i nazarından incelenerek meselâ bir harp vukûunda nasıl korunacağına dâir tedbirleri ortaya koymaktı.

O zaman Devlet Plânlama Teşkilâtı'nda **"Sosyal Dâire Başkanı"** olan **Nevzat Yalçıntaş**'ın, yıllar önce bana anlattığına göre Koordinasyon Kurulu'na mensup bir kurmay albay, bir gün ortaya şöyle bir fikir atmıştır:

"-Beyler!.. Bizler burada bazı yatırımları askerî ve iktisâdî cihet itibariyele değerlendirirken asıl ehemmiyetli olan bir hususu gözden kaçırıyor ve onunla aslâ ilgilenmiyoruz. O da siyasî rejimimizin mâruz bulunduğu azim tehlikedir. Bu gidişle ülkemiz ya komünizme ya da şeriatçılığa sürüklenecektir!.. Biz bu memleketin seçkin insanlarındanız; asıl bu aşırı sol ve aşırı sağ cereyana karşı alınacak tedbirler üzerinde îmal-i fikretmeliyiz!.."

Bu meâldeki bir konuşma, bu koordinasyon kurulunun mûtad olan müzâkere sahasını değiştirmiş ve günlerce rejim meselesi konuşularak birtakım kararlar alınmıştır. Rejimin geleceğine dâir bir mânevî plânlama mâhiyetindeki bu kararlar, hülâsaten şöyle idi:

Aşırı sağ ve aşırı solun her ikisinin de rejime husûmetlerinin bertaraf edilebilmesi için bunların kemalistleştirilmesi elzemdir. Bu maksadla **"Atatürkçü dindar"** ve **"Atatürkçü**

komünist" veya solcu tipler türetilmeliydi. O zamana kadar komünistler, **M. Kemal Paşa**'ya **"Burjuva Kemal"** diyerek muhâlif tavır almaktaydılar. Bunun sebebi de O'nun, Millî Mücâdele'nin başlangıcında Ruslar'la çok iyi münâsebetler kurduğu, onlardan yardım aldığı[721] hâlde bilâhare rota değiştirerek, Ankara'da kurulmuş olan Komünist Partisi'ni ve onların yayın organları olan **"Ali-Veli"** ile **"Orak-Çekiç"** gibi gazeteleri kapatmış ve **Şevket Süreyya** gibi bazı komünistleri hapsettirmiş olmasıydı.

Komünistlere, **M. Kemal Paşa**'ya muhâlif tavır almalarının yanlış olduğu, bu muhâlefet sebebiyle sık sık tevkifâta mâruz kaldıkları -belli bir müddetle de olsa- O'na paralel görünmelerinin daha doğru olduğu yolunda telkinâtta bulunuldu. Bunun neticesinde aşırı sol cephede, hem kemalist ve hem de komünist veya solcu tipler îcad olunmuştur. **Uğur Mumcu, İlhan Selçuk** ve bir zamanların **Bülent Ecevit**'i gibi şahsiyetler vasıtasıyla **"tarihî yanılgı"** ve **"devrim devam ediyor"** gibi iddiâlarla başlatılan bu harekete mukabil islâmî cephede Diyânet İşleri Teşkîlâtı'nın kullanılması düşünülmüştür. Bunun baş mimarlığını da ihtilâlcilerden **Mehmet Özgüneş** üzerine almış ve emekli generallerden **Saadeddin Evrin**'i Diyânet İşleri Reisi yapmıştı.

Mehmed Özgüneş, o zaman Diyânet'e bakan **"Devlet Bakanı"** idi. Kuruluşundan itibaren rejimin emri ve sultası altındaki **"Diyânet İşleri Başkanlığı"** mensuplarının bu maksada imâle edilmesi daha kolay gözükmekteydi. Zira **M. Kemal Paşa**'nın halkın desteğine muhtaç olduğu ilk devresindeki söz ve hareketlerinin öne çıkarılması, sonraki **"din**

---

721 Bu yardımın nasıl bir **"Moskof hîlesi"** olduğuna dâir gerçekler için birçok kereler basılmış olan **"Moskof Mezâlimi"** isimli eserimizde yer alan **"Bir Yardım Efsanesi"** başlıklı kısma (İstanbul, 1992- Yedinci basım, c: I, sh: 287 vd.) bakılabilir.

karşıtı" tavrının ise, dinin özüne değil[722], sırf hurâfeye karşı olduğu yolundaki te'villerle bu gerçekleştirilebilirdi.

O sırada Diyânet İşleri Reisi olan **Tayyar Altıkulaç**'ın icraatları, kemalistleri pek de tatmin etmiyordu. Zira O, sa-

---

722 Burada bir hâtıramı naklederek bu gerçeği tavzih etmek isterim:

"Rahşan Afvı" denilen afv kanunu ile 2000 yılında halâs oluncaya kadar birkaç konferanstan mahkûm ve kaçak bir durumda idim. Saklandığım yerde, sanırım 1999 yılında idi ki, kemalizm ve lâikliği İslâm'la te'lif gibi bâtıl bir dâvânın şimdiki müdâfii **Fethullah Gülen**'in güdümündeki STV'de bir programa şâhid oldum. Bir programcı, **Prof. Dr. Mehmed Aydın** ile **Prof. Dr. Hayreddin Karaman**'ı karşısına alıp o günlerde Abant'ta yapılmış olan mûtad toplantıda alınan bir karar üzerinde muhataplarından fikirlerini sordu. O karar şuydu:

"Atatürk İnkılâpları, Din'in, yani İslâm'ın özüne bir zarar vermemiştir!.."

"-Bunu biraz açar mısınız?" diyerek önce **Karaman**'a sordu. O'nun öteden beri bazı sivriliklerini duymakta olduğumdan tâviz vereceğini sandığımdan, O'nun hesabına endişe ettim. Fakat O, sağlam çıktı:

"-Ben tarihçi değilim!.. Bu, benim işim değil!.." dedikten sonra, şunu ilâve etti; "Ancak şunu söyleyebilirim ki, kemalist inkılâplar, din hayatında bir kırılmaya sebep olmuştur."

Geçenlerde O'nun, TVNET'te benzer bir suâle çok daha sarih, doğru ve tafsîlâtlı bir cevap verdiğine şâhid olduğumu da burada ifade etmeliyim.

Karaman'ın bu cevabından memnun olmadığı anlaşılan programcı, **Prof. Dr. Mehmed Aydın**'a dönerek aynı suâli tekrarladı. O'nun sözleri bende zahmetli (rahmetli değil) **Behçet Kemal Çağlar**'ı tedâî ettirdi. **"Yaşıyorsak, bunu O'na borçluyuz. Câmiler açıksa, bunu da O'na borçluyuz."** gibi iğrenç bir **"ilâh"** portresi çizdi. Tabiî bu da Abant Toplantısı'nda başlayan, **M. Kemal Paşa**'yı büyük bir dindar (!) göstererek müslüman halka sevdirme siyâsetinin bir parçası idi.

Sonradan elime geçen **"Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı"** tarafından yayımlanmış ve Zaman okuyucularına bedâva dağıtılmış olan **"Abant Platformu -Din, Devlet ve Toplum"** isimli eserde 7 numaralı kararın şu sözlerle nihâyetlendirildiğini gördüm:

"Ondokuzuncu yüzyıl Osmanlı toplumunda başlayan ve Atatürk'le birlikte büyük bir atılım yapan çağdaşlaşma çabaları, dinin özüne değil, din olarak kabûl edilen geleneğe, tezâhürlere ve eskimiş kurumlara karşı tavır aldı. Bu oluşum sürecinde Batı'ya benzer şekilde bâzı sıkıntı ve sürtüşmelerin yaşanması doğaldır." (A.g.e., sh. 308)

dece **"Süleymancı"** olarak adlandırılan dînî gayret sahibi bir zümreyle mücâdele ediyor, üstelik bunu da İmam Hatip Mektepleri taraftarlığı nâmına icrâ ediyordu. Bu durumun farkına varan **Tayyar Altıkulaç**, Arnavut asıllılığını da kullanarak **Kenan Evren**'e yaklaştı[723] ve O'na yaranmak için **"gerici hareketler"**in Avrupa'daki işçilerimiz üzerinde bir çalışma yapmadıkça önlenemeyeceği yolunda bir telkinde bulundu. Fakat bu nasıl olabilirdi?! Devletin bütçeden maaş vererek yurt dışında hoca istihdamı için kanunî bir cevaz mevcud değildi. **Tayyar Altıkulaç**, bu duruma Suudî Arabistan'daki **"Râbıtatu'l-Âlemi'l-İslâmî"** teşkîlâtından kadro tahsisi sûretiyle çâre buldu.[724]

Diyânet'in Avrupa'da teşkilâtlanması bu sûretle başladı. Gurbetteki türk işçilerine dînî hizmet vermek için belli imamlar seçilerek bunlar MİT tarafından onbeş günlük bir kursa tâbî tutuldu ve sonunda kendilerine nasıl bir istihbârâtta bulunacakları öğretildi.

Mâlî sıkıntısı olan derneklerden başlanarak birçok câmi, Diyânet mensuplarınca ele geçirildikten sonra, bunlar **"DİTİB"** adıyla bir federasyon hâline getirildi. DİTİB'in açılışında yaptığı konuşma ile o güne kadar gurbetçilere dînî hizmet veren bütün teşkîlâtları gericilikle itham edip topa tutan **Tayyar Altıkulaç**, konsoloslukların kendilerinin arkasında olduğunu söylemiş ve bütün gruplara tehdidler savurmuştur.

Bütün bu hizmetler, kemalistlerce **Tayyar Altıkulaç**'ın itibar yenilemesine yetmemiş, O'nun yerine bir başkası aran-

---

723 **Tayyar Altıkulaç**'ın merhum pederi uzun zaman Devrekânî'de imamlık yapmıştır. Herhangi bir Devrekânîli'ye sorsanız, O'nun adını bilmez. Ancak **"Arnavut Hoca"** derseniz, o zaman kimden bahsettiğinizi anlar.

724 Tafsîlât için bkz: 12 Mart 1987 tarihli Cumhuriyet Gazetesi, sh: 6 veya **Uğur Mumcu**- Râbıta, 1987, İstanbul, sh: 231 vd.

maya başlanmıştır. Bulunan namzed, **Ahmed Gürtaş**'tan başkası değildi.

Diğer taraftan Devlet Plânlama Teşkilâtı bünyesindeki **"Koordinasyon Kurulu"**, **M. Kemal Paşa**'yı dindar bir müslüman gösterebilmek için uydurma vesikalar (!) icad etmekle meşguldü. Bunlardan birini **Ahmed Gürtaş**'a verdiler. O da bunu allayıp pullayarak **"Atatürk ve Din Eğitimi"**[725] adıyla kaleme aldığı bir kitapta ortaya attı. **Ahmet Gürtaş**'ın o vesika hakkındaki izahatı şöyledir:

"ATATÜRK'ÜN SON MESAJI

*1979 yılında, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi yayınları arasında "**Urduca Yayınlarda Atatürk**" isimli bir eser neşredilmiştir. Eser, **Nedim Sehbâî** tarafından Urduca olarak yazılmış ve **Prof. Hanif Fâik** tarafından da Türkçeye çevrilmiştir. Eserin neşir tarihinde üniversitenin rektörü olan **Prof. Dr. Sayın Tahsin Özgüç** «önsöz» ile, Fakültenin Dekanı olan **Prof. Dr. Oğuz Erol** da «birkaç söz» ile eseri takdim etmişlerdir.*

*İşte bu eserde «**Atatürk'ün Son Mesajı**» başlığı altında bir bölüm bulunmaktadır. İslâm Dini'ne ve din eğitimine **Atatürk** açısından baktığımız bu bölümün sonunda bu mesaja da yer vermek istiyoruz. Mesaj şudur:*

*«**Atatürk**, ölümünden onbeş gün kadar önce kendine geldiği zaman Dünya'daki Müslümanlara şu mesajı göndermiştir:*

-Bütün Dünya'nın Müslümanları, Allâh'ın son peygamberi Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gösterdiği yolu takip etmeli ve verdiği tâlimâtları tam olarak tatbik etmeli. Tüm müslümanlar, Hz. Muhammed'i örnek almalı ve kendisi gibi hareket etmeli; İslâmiyet'in hükümlerini olduğu gibi yerine getirmeli. Zira ancak bu şekilde insanlar kurtulabilir

---

725 **Ahmed Gürtaş**- Atatürk ve Din Eğitimi, Ankara, 1982.

ve kalkınabilirler.»

***Mustafa Kemal Atatürk**, bu mesajı Başbakan ve Dışişleri Bakanı vâsıtasıyla Dünya'ya açıkladı.*

***Atatürk**'ün bu mesajı, kendisinin ne kadar dindar ve gerçek müslüman olduğunu açıkça gösteriyor. Onun için Büyük Önder'e olan sevgimiz, saygımız ve bağlılığımızı isbatlayabilmek ve tazeleyebilmek için bu mesajı hatırlamalıyız. **Atatürk**'ün rûhunu şâd etmek istiyorsak, son sözlerine göre hareket etmeliyiz. Doğrusu Büyük Türk Lideri'nin son mesajı, Müslümanlar için yeni bir hayatın müjdecisi olabilir. Müslümanlar, **Atatürk**'ün sözlerine uyarak hem Dünya'da, hem Âhiret'te yüksek mertebeye erebilirler.*

*Bu mesajın tarihî bakımdan vârid olup olmadığını, şâyet vârid ise, yerli herhangi bir kaynakta bulunup bulunmadığını bilmiyoruz. Bu itibarla bu mesaja dayanarak herhangi bir sonuca ulaşmak istemiyoruz. Zaten **Atatürk**'ün İslâm karşısındaki tavrını tesbit konusunda, bu mesajın mevcuda ilâve edeceği yeni bir şey de yoktur. Ancak mesajın, Müslüman ülkeler halkının **Atatürk**'e bakış açısını göstermesi bakımından ayrı bir değeri vardır ve bunu buraya alışımızın sebebi de bunu tebârüz ettirmektir."*[726]

---

726 **Ahmed Gürtaş**- a.g.e., sh: 70 vd.

Ahmed Gürtaş'ın bu palavralarını veya biraz ileride anlatılacak olan **Nevzat Yalçıntaş**'ın sözlerini, Türkler'i ve Türkiye'yi çok iyi tanıyan **Graham Fuller**'in şu sözleriyle karşılaştırmak pek eğlenceli olsa gerektir:

*"...**Fuller**, İslâmcılar'ın milliyetçiliğe itirazlarını böyle anlatırken işin içine **Atatürk**'ü de katmış. Şöyle diyor:*

*«İslâmcılar, Arap Milliyetçiliği'ne karşı dururken en büyük kâbuslarını **Atatürk** hayata geçirdi aslında. Dinin tüm enstrümanlarını yıktı, ona karşı katı bir tutum geliştirdi ve bu sebeple Türkiye'nin Müslüman komşularına yönelik de düşmanca bir tavır sergiledi. **Müslümanlar için yaptığı en kötü şey ise, Halifeliği kaldırmaktı.** Çünkü Halifelik kurumu, emperyal Batı'ya karşı İslâm bütünlüğünü temsil ediyordu.»"* (Bkz: **Nâgehân Alçı- Graham Fuller**'den Çarpıcı Bir Kitap, 23 Mart 2010 tarihli Akşam Gazetesi)

Vaktiyle **"Gâzi Paşa Hazretleri, dün Dolmabahçe Sarayı'nda istirahat buyurdular."** sûretinde manşetleri olan Türk Gazeteleri'nin -iddiâya göre- bu mesajın Başbakan ve Dışişleri Bakanı vasıtasıyla bütün Dünya'ya açıklanmış olmasına rağmen **"bunu duymamış"** olmasına ihtimal verilebilir mi?! Bu, düpedüz yalan olan mesajın mucidi bulunan Koordinasyon Kurulu'nun, bunu daha önce bir türk profesörüne verip yayınlatmış olduğu anlaşılmaktadır. Bunu diline dolayanların da din karşıtı kemalistler değil, dini kemalizmle bağdaştırmaya çalışanlar olması dikkat çekici değil mi?! Aslında sırf bu vesikanın dindarlara duyurulması maksadı ile yazılmış olan **Ahmet Gürtaş**'ın eseri, baştan başa İslâmiyet'le lâikliği bağdaştırmaya çalışan zırvalarla lebâlebdir.

Ahmet Gürtaş'ın **M. Kemal Paşa** ve Lâiklik mevzularında Müslümanlar'ı yanıltma maksadına bağlı olarak bu eseri yayınlamaktan şahsî maksadı tahakkuk etmemiştir. Zira O'nun üzerindeki plânı fark eden **Tayyar Altıkulaç, Ahmed Gürtaş**'ı **"hac emîri"** tâyin etmiş, kendisine çok güzel bir hastabakıcıyı musallat etmiştir. **Ahmed Gürtaş**, Mekke'de bu güzel hasta bakıcı ile zinâ ederken yakalattırılıp O'nunla dînî nikâh ile evlenmek mecburiyetinde bırakılmıştır. İki evli bir adamın Diyânet İşleri Reisi yapılmasındaki inkılâp aleyhtarı tavır sebebiyle O'nun üzerindeki plân akîm kalmıştır.[727]

O'nun adı geçen eserinde yer alan sahte vesikanın Plânlama Teşkilâtı'nda uydurulmuş olduğunu bana yıllarca evvel -bir görgü şâhidi olarak- anlatmış olan **Nevzat Yalçıntaş Bey**, böyle başka vesikaların da olduğunu söylemiş ve onlar arasında Suûdîler'in Hz. Peygamber'in kabr-i şerifi üzerindeki **"Kubbe-i Hadra"**yı yıkma teşebbüslerinin **M. Kemal Paşa** tarafından çekilen bir tehdid telgrafı ile önlendiğini, ancak

727 Tafsîlât için bkz: **Kadir Mısıroğlu**- Gurbet İçinde Gurbet, İstanbul, 2004, sh: 239 vd.

o zaman Suûdîlerle aramızın açılması istenmediğinden[728] bu ikinci vesikanın -**"şimdilik"** kaydıyla- açıklanmadığını söylemişti.

Tuhafı şu ki, kendisi ile elli seneyi mütecâviz bir dostluğum olan ve her türlü zikrini-fikrini bildiğim **Nevzat Yalçıntaş**, şimdi televizyon ve gazetelerde yer alan çeşitli mülâkâtlarında bana anlattıklarının tam aksini söyleyerek bu uydurma vesikanın doğruluğunu ispata çalışmakta ve **M. Kemal Paşa**'yı Kubbe-i Hadrâ'yı yıkılmaktan kurtarmış olan -âdeta- bir İslâm kahramanı (!) olarak takdim etmektedir. Sıkı kemalist **Can Ataklı**'nın Vatan Gazetesi'ndeki haber yazısında mesele **Nevzat Yalçıntaş**'a atfen şöyle hikâye edilmektedir:

"ATATÜRK OLMASA, BUGÜN HAZRET-İ MUHAMMED'İN MEZARI DA OLMAYACAKTI

*Pazartesi akşamı Avrasya Televizyonu'nda **Lâle Şıvgın**'ın sunduğu **"Beyin Fırtınası"** programına katılmıştım biliyorsunuz. Programın diğer konukları **Nevzat Yalçıntaş** ile **Erol Manisalı** idi.*

***Nevzat Yalçıntaş**, program sırasında **Atatürk**'le ilgili küçük bir anekdota yer vererek:*

*"-Suûdîler 1926 yılında sınırları içinde tüm mezarlıkları yıkıyorlardı. **Atatürk** sıranın **Hazret-i Muhammed**'in kabrine geldiğini öğrenince bir telgraf çekerek:*

***«Eğer bir tek taşına bile dokunursanız ordumu aşağı gönderirim.»** demişti.*

---

728 12 Eylül 1980 darbesi için Amerikalılar'ın:

"-Bizim çocuklar ihtilâl yapmış!.." dedikleri gibi bu ihtilâlin akabinde Suud Büyükelçisi'nin 75 milyon dolarlık bir hediye çekini **Kenan Evren**'e takdimi de gazetelerde haber olarak yer almıştır.

*Bunun üzerine Suûdîler, **Hazret-i Muhammed**'in kabrine dokunamamıştı. Ama bu telgraf yok edildi." dedi.*

*Programın ana konusu kapatma davası olduğu için bu konu fazla uzun sürmedi. Programdan sonra **Lâle Şıvgın**, yayının yapıldığı Doğatepe[729] Tesisleri'nde bizlere birer çorba ikram etti. Bundan yararlanarak **Yalçıntaş**'a:*

"-Hocam, programda anlattığınız olayın ayrıntılarını söyleyebilir misiniz?" diye sordum.

*1981 yılında 12 Eylül yönetimi, **Atatürk**'ün 100. doğum yılı nedeniyle kapsamlı bir program hazırlamış. **Prof. Yalçıntaş**, o dönemde İlim Kurulu'nun başına getirilmiş. Amaç, **Atatürk**'le ilgili çeşitli kaynaklardan arşiv araştırması yapmak ve **"bilinmeyen Atatürk"**ü ortaya çıkarmakmış.*

***Yalçıntaş**:*

*"-Dışişlerinde **Münir Bey** vardı. (Soyadını hatırlayamadı.) İyi bir araştırmacı ve arşivciydi. Ona Dışişleri Bakanlığı arşivlerinin araştırılması görevi verilmişti." diyerek anlatmaya başladı.*

Sonra da sürdürdü:

*"-Bir gün **Münir Bey** aradı. Çok ilginç bir belge bulduğunu, bunu getirip göstermesi gerektiğini söyledi. O sırada benim çalıştığım başbakanlık binası ile dışişleri binası aynı yerde. Hemen atlayıp geldi. Çok heyecanlıydı."*

---

729 Bu **"Doğatepe"** denilen yerin gerçek adı **"Duâ Tepe"**dir. Bu adla anılmasının sebebi de **Fâtih**'in İstanbul'un fethine burada yapılan umûmî bir duâdan sonra başlamış olmasıdır.

Rumeli Hisarı'nın üstündeki mahalde bu duâ esnâsında Bizanslılar'ın saldırıları ile savaş başlamış ve şehidler için de orada bir **"Şehidlik"** tesis edilmişti. Bugün o şehidlik yok edilmiş olduğu gibi **"Duâ Tepe"** adı da -her nedense- **"Doğatepe"** gibi mânâsız bir kelime ile değiştirildi.

1953'te **"Fethin Beşyüzüncü Yıldönümü"** münâsebetiyle surlar tâmir edildiği halde Hisar'ın içindeki câmi tâmir edilmemiştir. Bugün hâlâ bir tek minâresi ayakta olan bu câmiin zemininde -çeşitli vesilelerle- Batı müziği çalınmakta ve danslar icrâ edilmekte olması ne kadar hazindir!.

*Prof. Yalçıntaş, **Münir Bey**'in gösterdiği belgeye baktığında çok şaşırdığını belirterek şöyle devam etti:*

*"-Belge, bir telgraf metniydi. Henüz yeni kurulan Suudî Devleti'nin kralına gönderilmişti. Telgrafta, «**Hazreti Muhammed'in mezarının yıkılacağını derin üzüntü içinde öğrendim. Bu kutsal emanete aslâ dokunamazsınız. Bir tek taşının zarar gördüğünü duyursam, orduyu aşağıya gönderirim.**» anlamına gelen cümleler vardı."*

*Yalçıntaş, burada **Hazret-i Muhammed**'in mezarı ile ilgili kısa bir detay anlattı. İngiliz işgali sırasında[730] komutan olan **Fahreddin Paşa**'nın kabri terk etmemek için uzun süre direndiğini, aç kaldıklarını[731] bu nedenle çekirge yiyerek beslendiklerini, sonunda İngilizler'in hiçbir şekilde dokunmamaları kaydıyla **Hazret-i Muhammed**'in mezarını terk ettiklerini, ancak kutsal emânetleri de yanlarına aldıklarını söyledi.*

Şimdi gelelim belgenin bulunmasından sonraki gelişmelere, çünkü vahim ve ilginç olan bu:

*Nevzat Yalçıntaş'ın anlattığına göre, **Münir Bey** önce bir üst âmirine götürüyor. Belge oradan daha yukarı taşınıyor. Sonunda müsteşara oradan da Bakan **İlter Türkmen**'e geliyor. Tabiî **Evren** Başkanlığı'ndaki Millî Güvenlik Konseyi'nin de haberi oluyor.*

---

730 Hicaz Bölgesi için İngiliz işgali diye birşeyden bahsedilemez. Orada **Şerif Hüseyin**'in avânesi ile mücâdele edilmiştir. İngilizler birkaç kere Mısır'dan kaldırdıkları uçaklarla beyannâmeler atarak **Fahreddin Paşa**'yı, Hz. Peygamber'in kabr-i şerîfini bombalamakla tehdîd etmişlerdir.

731 Bu, Türk askerlerinin aç kaldıkları ve çekirge yiyerek baslendikleri sözü de yanlıştır. Çekirge yeme işi bir defa vâki olmuştur. O da **Fahreddin Paşa**'nın aaşırı ihtiyatkârlığı sebebiyle olmuştur.Askerin iâşesine uzun zaman yetecek derecede erzâkın mevcûd olduğunu, bir görgü şâhidi oloan **Nâci Kıcıman**'ın **"Medine Müdâfaası"** adlı eserine bir göz atanlar kolayca görebilirler.

*Sorun şu: Bu belge ne yapılacak? Dönemin **Atatürkçü** komutanları ve onların emrindeki bürokrasi bu belgenin açıklanmasını istemiyor. Ancak belge de ortaya çıkmış bir kere. Sonunda o dönemde yazılan ve şimdi kitapçılarda tek nüshası bile kalmayan bir **Atatürk** kitabının içine, hiçbir anons yapılmadan konuyor."*

Haber'in devamında mesele, **Yaşar Nûri Öztürk**'le ilgilendirilerek şu ilâve yer almaktadır:

*"**Nevzat Yalçıntaş**'la sohbetimiz sırasında:*

*"-Bir gün **Yaşar Nûri Öztürk** Bey aradı. Benim bu anlattığımı duymuş, belgeye nasıl ulaşabileceğini sordu." dedi. Ben de:*

"-Belgeyi bulmuş mu?" diye sorunca:

"-Onu bilemiyorum, ama galiba bir kitabına koymuş ben okuyamadım." dedi.

*Bunun üzerine önceki gün **Yaşar Nûri Öztürk**'ü aradım. **Öztürk, Yalçıntaş**'ın anlattıklarını doğrulayarak:*

*"-Ancak bunu henüz bir kitabıma koymadım. Araştırmayı aşağı yukarı tamamladım, «**Gâzi Mustafa Kemal ve İslâm**» isimli çok kapsamlı bir kitap hazırlıyorum, bunun bitmesi üç yılı alır. Konu, bu kitapta yer alacak." dedi.*

*Milletvekili olduğu sırada bu belgeye ulaşmak için çok çalıştığını söyleyen **Öztürk**:*

*"-Belge, Dışişleri Bakanlığı arşivlerinde. Milletvekili sıfatımla bu arşivlerde çalışmak için bakan **Ali Babacan**'a başvurdum, ama bana izin vermedi." diye konuştu.*

***Öztürk**'e:*

"-Peki, hocam, böyle bir belgenin açıklanmasını neden istemiyorlar?" diye sordum.

***Öztürk**'ün cevabı çok ilginç oldu. Şöyle dedi:*

*"-**Atatürk**'ü din ve İslâm dışı göstermek isteyenler, elbette bu belgeden rahatsız olacaklardır. Bu nedenle dini siyâ-*

Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları

ATATÜRK VE DİN EĞİTİMİ

Ahmet GÜRTAŞ

sete âlet edenler, emperyalistlerle işbirliği bile yapabiliyor. Dincilerle İslâm'ı reddedenler bu noktada birleşebiliyor."[732]

Bu vesikayı bulan (!) **Münir Bey**'in soyadını, hadi gerçekten hatırlamadı diyelim, Hâriciye'de memur olduğuna göre bu ortaya konamaz mıydı?! Sonra **"o dönemde yazılan ve şimdi kitapçılarda tek nüshası bile kalmayan"** bir **"Atatürk"** kitabının içine hiçbir anons yapılmadan konulmuş deniyor. Böyle müphem bir ifade ile geçiştirilmiş olsa da basılmış olan bir kitabın bulunup referans gösterilmesi mümkün değil mi?!

Ne **M. Kemal Paşa**'yı -din aleyhindeki icraatları görmezden gelerek- koyu bir müslüman göstermek gayreti peşinde koşan **Yaşar Nûri Öztürk** ve ne de O'nunla bu vâdide yarış hâlinde olan ve eserinde beşyüzden ziyade kaynak zikreden **Abdurrahman Kasapoğlu**[733] ve emsâli, bu eseri görüp de böyle bir vesikadan bahsetmiş değildir.

Böyle bir vesikadan **Nevzat Yalçıntaş**'ın şu garip iddiada bulunmasından önce, bir Allâh'ın kulunun haberi olmadığına göre, **Yaşar Nûri Öztürk**'ün milletvekilliği döneminde bunu Hâriciye Arşivi'nde aramak teşebbüsü hakkındaki sözleri doğru olabilir mi?!

Bu uydurma vesika için söylenenler de aynen **Ahmed Gürtaş**'ın eserindeki benzeri sözleri gibi meselenin mevhum ve zannî bir beyânla geçiştirilmek istenmesinden başka bir şey ifade etmemektedir.

Kaldı ki, böyle bir vesika gerçek olsa bile bunun bir kıymet-i harbiyesi olamaz. Çünkü âlem bilir ki, **M. Kemal Paşa**, halkın desteğine muhtaç olduğu ilk zamanlarda bundan daha fazla islâmî hassâsiyet ifade eden pek çok davranışlarda

---

732 09.08.2008 tarihli Vatan Gazetesi.

733 **Dr. Abdurrahman Kasapoğlu- Atatürk**'ün Kur'ân Kültürü, İstanbul, 2006.

bulunmuştur. 1926'da Saltanat ve Hilâfet ilgâ edilmiş olduğu cihetle inkılâp hamleleri başlamış demektir. Bu sebeple bunun doğruluğu şüpheli olmakla beraber, olsa da diğer hareketler gibi bir aldatmaca icabı sayılması gerekir. Çünkü icraatları, bunun aksi bir hissiyâtın eseri olarak ortadadır.

Bu vesile ile şunu da ifade etmeliyiz ki, **Ahmed Gürtaş**'ın adı geçen eseri baştan başa lâikliğin dinsizlik veya din karşıtlığı olmadığı ve hattâ O'nun İslâm'a mugâyır bulunmadığı iddiâsını ispat (!) maksadıyla çeşitli kemalist kalemlerden nakillerle doludur. Bunlarla hem lâiklik ve hem de **M. Kemal Paşa**'nın dindarlığı ispat edilmeye çalışılmış ve inkılâpların te'yidi gayreti sergilenmiştir. O'nun bu düşüncelerinin bir hülâsası mâhiyetindeki **"sonuç"** başlıklı son sözleri aynen şöyledir:

"Bu kısa araştırma ve incelemenin sonuçlarını şöylece özetlemek mümkündür:

*Din fıtrîdir; yani insanla beraber doğmuş ve onunla beraber devam edecektir «İnsan mâhiyetini düşünürken, zihne derhal bir de din fikrinin gelmemesi mümkün değildir.» O hâlde, **Atatürk**'ün de dediği gibi, **«Din lüzumlu bir müessesedir; dinsiz milletlerin devamına imkân yoktur.»***

*Din lüzumlu olduğuna göre, elbette bunun eğitimi de lüzumludur. Yine **Atatürk**'ün dediği gibi **«Her fert, dinini, diyânetini, îmanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır; orası da mekteptir.»** Binâenaleyh, **«Dinsiz toplum düşünülemeyeceği gibi, din eğitimi vermeyen okul da düşünülemez.»***

Din eğitimi, din duygusunun eğilip tatmin edilmesi açısından olduğu kadar, millî kültürün gelecek nesillere aktarılması açısından da ayrıca önemlidir.

Lâiklik, din eğitimine engel değildir. Bilâkis din ve vicdan hürriyetinin olduğu kadar, bundan doğan haklardan biri olarak, din eğitimi ve öğretiminin de teminâtıdır. Bu hakkı

*verimsiz ve itibarsız bir duruma düşüren Anayasa'daki «**isteğe bağlılık**» kaydı, lâikliğin icabı ve neticesi değildir. Aksine ferdî vicdanları din konusunda en azından ilgisizliğe, hatta küçümseme duygusuna doğru baskı altına aldığı için, lâikliğe aykırıdır. Binenaleyh **Atatürk** dönemi Anayasası'nda bulunmadığı hâlde, 1961 Anayasası'na konulan bu kayıt, yeni Anayasa'da yer almamalıdır.*

Millî Güvenlik Konseyi'nin, Din dersinin mecbûrî dersler arasına alınmasıyla ilgili kararı, Cumhuriyet döneminde, din eğitimi konusunda atılan en ciddî ve en önemli adımdır. Bu kararın bir an önce uygulamaya konulması müslüman halkımız tarafından sabırsızlıkla beklenmektedir.

__Atatürk__'le ve __Atatürk__ ilkeleriyle din eğitimi arasında, bugüne kadar, kasıtlı olarak ters bir bağlantı kurulmuştur. Bu kasdın hedefi, __Atatürk__ ilkelerine sahip çıkmak değil, __Atatürk__'ü dine karşı bir silâh olarak kullanmaya yeltenmektir. Bugüne kadar bu taktik, maalesef hayli başarılı olmuş ve bilhassa aydın kesimin büyük bir bölümünde, Atatürkçülükle din eğitiminin birbiriyle bağdaşmayacağı fikri uyandırılmıştır. Böylece yıllardır, konuya ya soğuk ve hattâ düşmanca, ya idâre-i maslahatçı veya istismarcı bir zihniyetle yaklaşılmıştır. Onun için de din eğitimi problemi, bugüne kadar, kalıcı bir çözüme kavuşturulmamıştır.

Halbuki __Atatürk__, her vesile ile, İslâm'a mensup olmaktan iftiharla bahsetmiş; her fırsatta Allâh'ın varlığını ve birliğini dile getirmiş; Kur'ân-ı Kerim'i, İslâm'ı ve onun Yüce Peygamberini daima hürmetle ve takdirle anmıştır.

Bizce yapılması gereken, ilmin ve fennin mürşidliğinde, peşin hükümden uzak olarak ve birtakım gerçeklerin ortaya çıkacak olmasından çekinmeyerek, din konusuna müsbet bir zihniyetle ve ciddiyetle eğilmek ve din eğitimine gereken önemi vermektir. İşte o zaman yine __Atatürk__'ün deyimiyle, «__Be-__

*şeriyette din hakkındaki ihtisas ve vukuf, her türlü hurâfelerden tecerrüd ederek, hakiki ulûm ve fünûn nûrlarıyla musaffâ ve mükemmel» bir hâle gelecektir. İşte o zaman, artık **Atatürk** ilkeleri adına dinden ve din adına **Atatürk** ilkelerinden çekinmeye mahal kalmayacak; her iki aşırı uçtan, konuyu istismar etmek isteyenlere de fırsat verilmemiş olacaktır. Çünkü ilmin mürşitliği, ancak gerçeği ortaya çıkaracaktır. Şâyet gerek din adına, gerek Atatürkçülük adına, kendi anlayışımıza göre gerçek diye kabul edip, sarsılmasından korktuğumuz birtakım hatalar varsa, onların tashihi de ancak bu şekilde mümkün olacaktır.*

*Din eğitimi konusu, bugün de halledilemeyecek olursa, din yine siyâset sahasında istismar vâsıtası olacak; lâiklik yine dinsizlik olarak yorumlanacak veya din düşmanlığına paravana yapılacak; gerçek dindar vatandaş, kendisini dâima «**Ya Allâh'ın yolu, ya Atatürk'ün yolu!**» gibi gayet tehlikeli bir tercihin karşısında hissedecektir. Bunun da memleketimize ve milletimize, zarardan başka vereceği hiçbir şey yoktur."*[734]

İşte rejimin güdümündeki bir **"Diyânet İşleri Başkanlığı"** heveskârının fikirlerinin hülâsası bunlar!.. Biz, **M. Kemal Paşa**'nın başlangıçtaki söz ve hareketlerini esas alıp ondan sonrasını görmemezlikten gelerek O'nu koyu bir müslüman gösterenlere alışmış bulunmaktayız. Zira bu istikamette şimdiye kadar yüzlerce eser yazılmıştır. Fakat bir ilâhiyatçı olan **Ahmet Gürtaş** yaşayıp da **M. Kemal Paşa**'nın bir solcu dergi olan **"2000'e Doğru"** Dergisi'nde yayınlanan el yazılarında sabit olan ateistliğini görse[735] ve **Kâzım Karabekir Paşa**'dan naklen yine bir solcu yazar olan **Uğur Mumcu**'nun

---

734 **Ahmed Gürtaş**- a.g.e., sh: 164 vd.

735 Tafsîlât için bu eserin birinci cildine, 547. sahifeden itibaren bakılabilir.

şu satırlarını okusa:

"-Evet, Karabekir; Arapoğlu'nun (yani Peygamber'in) yâvelerini Türk oğullarına öğretmek için Kur'ân'ı Türkçe'ye tercüme ettireceğim ve böylece de okutturacağım!.. Tâ ki, budalalık edip de aldanmakta devam etmesinler!.."[736] acaba yine de böyle bir eser yazar mıydı?!

Lâkin asıl şaşırtıcı olan İslâm'da hiçbir muâmelât hükmü yokmuş gibi lâiklikle bu yüce dini bağdaştırmak gayreti güden böyle bir eseri Diyânet İşleri Başkanlığı'nın neşretmiş olmasıdır. Kendi varlık sebebini inkâra müncer olan bu hata, Diyânet'in hayli kabarık olan **"Seyyiât Dosyası"**na nazaran pek de ehemmiyetli görülmeyebilir.

Bundan sonraki cildimizde açmayı düşündüğümüz bu seyyiât dosyasından şimdilik tek bir nakille bu bahse niaheyt verelim:

Diyânet İşleri Teşkîlâtı, kuruluşundan itibaren kemalist rejime destek olmak veya pasif kalmak arasında daima bir mübâreze sahası olmuştur. **Tayyar Altıkulaç**'la başlatılan rejime gönüllü tebâiyet cereyanı esnasında araya bazen **İbrahim Elmalı** gibi istenmeyen şahsiyetlerin girmesi sebebiyle bu plânı nisbeten aksamışsa da düşe kalka hep o istikamette yürümüştür. Hele **Dr. Lütfi Doğan**, bu gâyeye gönülden hizmet etmiştir.

Fakat **Nûri Yılmaz**'dan sonra rejimin desteklenmesi, Diyânet'te âdeta aslî bir istikamet hâline getirilmiştir. Şöyle ki:

Gerçekten **Nûri Yılmaz**'dan sonra, Diyânet'te **"Başkan"** olacak ve üst yönetiminde vazife alan kimseler, zamanın yeni iktidarı AK parti tarafından **"akademisyen"**lerden tercih edildi. Bu fikrin baş mimarı, **Fazlurrahmancı** ve mo-

---

736 Tafsîlât için bu eserin birinci cildine 512. sahifeden itibaren bakılabilir.

dernist cereyanın öncüsü, zamanın Devlet Bakanı **Prof. Dr. Mehmet Aydın** olmuştur. Gerekçe de şuydu:

"-**Nûri Yılmaz**'ı biz vazifeden tard ettik, yerine gelecek Başkan ve üst kademe idareciler akademisyen olsun ki, **Nûri Yılmaz**'dan daha karizmatik bir başkan getirdik, diyebilelim."

Bu gerekçe basit ve mâsum bir görüntüyle süslenerek gerçekleştirildi.

Getirilen akademisyen başkan ve üst idâreci kadro, yaklaşık sekiz yıldır iş başındadır. Ne yazık ki, iş başına getirilen ilâhiyatçı akademisyenlerin hepsi de gizli bir müsteşriklik olarak kabul edilen **"Fazulrrahmancılık"** üzerinden **"Ilımlı İslâm"**ı iç ve dış güçlerin irtibat ve desteğiyle Türkiye'de yerleştirmenin ve diğer İslâm ülkelerine de teşmil etmenin vazifelileridirler. Bunların fikir ve gâyelerini ortaya koyan makale ve kitapları ortadadır. Kendileri, akademisyenlik hayatlarının bir bölümünü İngiltere ve İtalya gibi batı ülkelerinde geçirmişlerdir. Besbelli ki, bunlar, husûsî bir sûrette yetiştirilmiş ve denenmiş insanlardır!..

Diyânet'te vazifelendirilen bu akademisyen ekip, halkın itikadını bozmak istikametinde oldukça ciddi bir mesafe katettiler. Diyânet'in merkezinde ve taşrasında bu zihniyete sahip kadroları yerleştirdiler. Yeni oluşturulan **Din İşleri Yüksek Kurulu**'nun büyük çoğunluğu da Fazlurrahmancılardan oluşturuldu. Diyânet ve Türkiye Diyânet Vakfı'nın neredeyse bütün yayınlarını değiştirerek bu zihniyeti çok gizli bir sûrette işleyen kitapları doldurdular. Müftü ve vâiz yetiştiren **Haseki Eğitim Merkezleri**'nin programını, **Fazlurrahmancılığı** ve Modernizm'i hedefleyen **"Ankara Okulu/İslâmiyât"** yayınları ve bu câmiaya mensup insanların eserleriyle doldurdular. Meslekî ihtisas kursu olan Hasekiler, âdeta felsefe fakültelerine dönüştürülmek istendi. Bu mües-

seseleri önce kaldırmak istediler, bu mümkün olmayınca dejenere etme plânlarını hazırladılar.

Bu ve benzeri çalışmalarla bir yandan **Fazlurrahmancı** kadrolaşma ve yayın faaliyeti sürdürülürken, bir yandan da Ehl-i Sünnet anlayışındaki kadroların da akla hayale gelmedik iftira ve metodlarla karalayıp tırpanlama faaliyetleri sürdürüldü. Bu hususta da başarılı oldukları ve -maalesef- hükümet çevrelerini de kandırdıkları bilinen bir gerçek. Kısaca hülâsâ edilen bu çok olumsuz faaliyetlerin tamamı, vesikalarla sâbit olup nezdimizde mahfuzdur!.. İleride Allah kısmet ederse, tafsîlâtı ile nakletmeyi düşündüğümüz bu vesâikten şimdilik örnek olarak bir-iki hususu, bu vesile ile dikkatlerinize sunalım:

B- DİYÂNET'TE TEHLİKELİ ALÂKALAR

2000 yılında İstanbul'da **"Kur'ân'ı ve Peygamber'i açıkça inkâr etmiş"** olan ve **Bardakoğlu** tarafından da tasdik edilip sahiplenilen ve desteklenen[737] Leiden Üniversitesi (Hollanda) **Prof. Dr. Nasr Hâmid Ebû Zeyd**, Diyânet'in tertiplediği Avrupa Birliği Şûrası'nda şu reformist sözleri söylemiştir:

"... Metin (Kur'ân metni) hakkındaki sorunun çok önemli olduğunu savunuyorum. ***İlâhiyata ve felsefeye başvurarak Kur'ân'a, Sünnete ve islâmî düşünceye eleştirel bir şekilde yaklaşmayı düşünmemiz gerekir.*** *Bu tür çalışmalar, doğubilimcilerine bırakılmıştır. Bu siyâsî bir şeydir; eleştirel tarihî yaklaşım kullanılacaksa, Kur'ân tarihi ve Kur'ân terminolojisinin tairfi ortada olmalıdır. Bence sahip olduğumuz Kur'ân düşüncesi, Kur'ân'ın Allâh'ın sözleri olduğudur. Ancak yeniden mercek altına alınmalıdır. Halifeden biliyoruz ki,*

737 Bkz: DİB, Uluslar arası Avrupa Birliği Şûrâsı Tebliğ ve Müzâkereleri, 2000, Ankara, sh: 441-442, 511, 517, 519.

bu, okunabilir bir metindir. Geometrik işaretler, bilmediğimiz işaretler barındırmaz. Yani yeniden gözden geçirilebilecek bir metindir. Kur'ân, bir sözlü iletim döneminden geçti, tarih boyunca şimdi okuduğumuz Kur'ân gelişti. Hicret'e kadar Kur'ân'ın yazılı ve sözlü hâlini kısıtlamaya çalıştılar; okuduklarımızın Kur'ân geleneğine dayandığını söylediler. Yine de okunmasına izin verildi. ***Daha sonra savunmasını yaparken, sonsuz Kur'ân denen kavramı buldular. Bunlara artık bir son verilmeli. Peygamberin kim olduğu, sadece Kur'ân'ı alan ve ifşâ eden bir âmil mi olduğu sorusu. Ya Peygamber değildiyse? Gerçekten burada yazanların Allâh'ın sözleri, tarihi anlatan sözleri mi olduğu sorusu.*** *Arapça ve Arap kültürüne hitâben. Farz edin ki, Peygamber Hintli'ydi, o zaman Hindistan kültürünün yansımalarını beklerdik, çünkü Allah, insanla kültürü yoluyla iletişim kurar. Bu sorular derin değil, tam aksine basit sorulardır. Ya kronolojik sıralama? Kur'ân'ın sıralaması, sûrelerde Mekke ve Medine âyetlerinin birbirine karışık şekilde yer alması, sûrelerin yeniden düzenlenmesi. Bu konular, tabu olarak kabul edilirken, atalarımız tarafından araştırılıyordu.*

Şimdi sıra diğer müslüman bilim adamlarında. Bunun nedeni, dine zarar verecek olması. Ben buna katılmıyorum. ***Lütfen bize tefsîrî bir muhâkemeyle yeniden araştırma yapma ve Kur'ân üzerinde tarihini inceleme yoluyla çalışma şansı verin.*** *Böylece Kur'ân'a eklenen yenilikleri ve düşünülenleri bulabiliriz. Kur'ân'a dâhil edilen tarih, İslâm öncesi değerler nelerdi? Sadece islâmî düşüncelerle hareket etmemeliyiz."*[738]

Ebû Zeyd'den sonra söz alan akademisyenlerin kimi O'nu te'yid, kimi de tenkid etti. En son olarak söz alan **Prof. Dr. Ali Bardakoğlu**'nun şu sözleri Diyânet'teki tehlikeli ge-

738 DİB- a.g.e., sh: 441 vd.

lişmenin bir işareti gibiydi:

*"**Prof. Dr. Ali Bardakoğlu**- Muhterem bilim adamları, elbette ki, Sayın **Ebû Zeyd** başta olmak üzere, tebliğ sunan arkadaşlara teşekkürlerimi ifade ediyorum. Bilhassa **Ebû Zeyd** fikirlerini açıkça ifade ettiler, kendisini tebrik ederim, çok mutlu oldum. Biz, bu ortamlarda fikirlerimizi tartışmayacaksak, konuşmayacaksak, başka hangi ortamda konuşabiliriz; ona imkân yok. Hoşgörüden çok bahsediyoruz, ama fazla da hoşgörülü olmadığımızı hemen ilk anda ele veriyoruz. Sayın **Mango** bir şey ifade ettiler, dediler ki, hoşgörüden çok söz edilirse, orada onun olmadığı anlaşılır.*

*Diğer ikinci ve üçüncü tebliğde, bilhassa da ikinci tebliğde vurgulanan bir konuya temas edeceğim; İslâm çok açıktır, her şeye açıktır gibi cümleleri çok söylüyorsak, ortada bir kapalılık var demektir. İşte, Sayın **Ebû Zeyd** de böyle bir alana daldı. Çok akademik seviyede bir tebliğ idi. Bu akademik seviyede tebliğin çok duygusal bir yaklaşımla eleştirilmesi haksızlık olur. Bu itibarla **Ebû Zeyd**'in söylediği düzlemde, **Ebû Zeyd**'in anlatmak istediği seviyede bir katkı ve eleştiri ancak **Ebû Zeyd**'e yakışan tutumdur. Ben, şahsen **Ebû Zeyd**'in yaklaşımlarından çok istifade ettim. Kendisini de yakînen takip ediyoruz. İslâm düşünce dünyasında ciddî problemlerin olduğu âşikâr. Bunu göz ardı ederek, İslâm Dünyası'nda hiçbir problem yoktur, büyük medeniyetler kurduk falan diyerek, Sayın **Ahmet Kavas**'ın dediği gibi Süleymaniye'yi, Sultanahmed'i göstererek falan, bunları örtmemiz mümkün değil. Bu işi tahlilci şekilde, eleştirel şekilde ele alabiliyorsak mesafe alabiliriz.*

Tabiî Doğu Dünyası'yla, Batı Dünyası, burada Batı İslâm'ı ile Doğu İslâm'ının bir açık farklılığı var, bizim geleneğimizde. Batı derken Endülüs İslâm'ı ve Kuzey Afrika İslâm'ını kastediyorum. Bir de Doğu İslâm'ı var. Doğu

İslâm'ında Bağdad merkezli veya Şam merkezli Doğu İslâm'ında bireyden ziyâde toplum var, toplumsal düşünce ön plânda ve birey, kendini güçsüz, yetersiz görüyor; vahyin ağır bildirimi karşısında hiçbir şey anlayamadığını, bir şey yapamayacağını düşünüyor. Onun için de Fıkıh Usûlü'ne girdi, ona girmek istemiyorum, çünkü konumuz o değil, ama Doğu Dünyası'nda beyân anlayışı esas. Yani bireyin kendini ortaya koymaktan ziyade gelen bildirimi anlaması, anlamaya çalışması, çabası esas. Onun için de metne bağlı akıl yürütme doğrudur ve metne bağlı akıl yürütme, bilhassa İslâm Dünyası'nın doğusunda önemli bir problem olarak karşımıza çıkar. Bu şeyin, Batı İslâm Dünyası'nda, İslâm'ın batısında bir ölçüde aşıldığını ve anlamaya yönelik, anlam ve amaç etrafında yorum mantığının geliştiğini görüyoruz. Bu da İslâm Dünyası'nda, yani bizim kültür mirasımızda çok farklı yaklaşımların olduğunu söylüyor ki, ***Ebû Zeyd****, bunlara temas etti. Bence katılalım veya katılmayalım, tavır olarak çok olumlu bir tavırdır.*

Yani ***biz, kendi konularımızı dindar olarak değil, akademisyen olarak, bir ilâhiyatçı olarak ele almak zorundayız. Dindarlıkla akademisyenliği ve bilimsel yaklaşımı birbirine karıştırır da, dinimiz elden gidecek, atalarımıza karşı saygısızlık olur, bu olur mu şeklinde -tahfif etmek için söylemiyorum, ama- böyle bir yaklaşımla yapılan eleştirileri anlamazdan, görmezden gelirsek bu haksızlık olur.*** *Yani ortada bir küçümseme falan yok, kimse kimseyi küçümsemiyor, sadece herkes fikirlerini söylüyor.*

İnsanlar sırf başkalarını memnun etmek için farklı şeyler mi söylesinler, onu mu bekliyoruz, onu beklemeyelim. Herkes düşündüğünü, bir birey olarak kendini ifade edebilmeli ve düşündüklerini başkalarıyla paylaşır paylaşmaz tartışmaya açabilmeli. Bu tip toplantıların, belki de bize verebileceği en

büyük katkı bu. İslâm Dünyası'nda problem yok diyemeyiz; insan hakları konusunda, kadın hakları konusunda, demokrasi, sivil örgütlenme, birçok konuda ciddî sıkıntılarımız var. Bu sıkıntılar yoksa, biz bunları niye konuşuyoruz. Sıkıntı yok demekle sıkıntı ortadan kalkmıyor ki!.."[739]

Bardakoğlu, bu uzun konuşmasını kendisinin de **"yenilikçiler"**den olduğunu gösteren şu cümlelerle bitirmiştir:

"Sözü fazla uzatmayayım, sabırlarınızı taşırmayayım; ***İbrahim Paçacı Bey****'in değişim tebliğine de can u gönülden katılıyorum, ama çok kategorik. Yani biraz daha bu konuları derinlemesine ele almak zorundayız.* ***İslâm, değişime açıktır, İslâm akıl dinidir falan, bu cümlelerin biraz daha ileriye götürülmesi lâzım.*** *Çünkü değişime açıktır diyen tebliğci, biraz sonra bakıyorsunuz ki, hiç de değişime açık olmadığını isbatlarcasına farklı örnekler verebiliyor; Sayın* **Paçacı** *için demiyorum da, bu cümleler fazla bir anlam ifade etmiyor artık günümüz dünyasında. Biraz daha netleşmemiz ve derinliğine konuları tartışmamız gerekiyor."*[740]

Diyânet, daha sonra böyle **Ebû Zeyd** gibi mürtedlere[741]

---

739 DİB- a.g.e., sh: 517 vd.

740 DİB- a.g.e., sh: 519.

741 Kimdir bu kısaca **"Ebû Zeyd"** denilen **Prof. Dr. Nasr Hâmid Ebû Zeyd**?!. Mısırlı bir üniversite hocası!. Gerek üniversitedeki takrirlerinde ve gerekse yazdığı kitaplarda açıkça İslâm Dîni'nin temel esaslarına aykırı olan görüşleri sebebiyle **"Şeriat Mahkemesi"**nce 1995 Yılı'nda görüşleri sebebiyle mürted olduğu yirmi altı sahifelik geniş ve müdellel bir gerekçe (esbâb-ı mûcibe) ile hükme bağlanmış olan bir sapık!.

Orjinal metni elimizde olan bu Şer'î Mahkeme kararına göre birçok meselede küfür ve inkârı sâbit olan bu mülhid, devrik lider **Hüsnü Mübârek** tarafındanyurt dışına kaçırılmıştır. Hâlen Hollanda'da **Leiden Üniversitesi**'nde hocalık yapmaktadır. Onun fikirlerine önce reformist **"İslâmiyat"** dergisi sahip çıkmış, eserlerini tercüme ve neşretmişlerdir. Şimdi bu mülhide itibar atfetmede Diyanet Teşkilâtı da yerini almışa benzemektedir.

بسم الله الرحمن الرحيم

باسم الشعب

محكمة استئناف القاهرة

الدائرة (١٤) أحوال شخصية

((حكـــــــــم))

بالجلسة المنعقدة علنا بسراى محكمة استئناف القاهرة بدار القضاء العالى بشارع ٢٦ يوليو بالقاهرة .

برئاسة السيد الأستاذ المستشار / فاروق عبد الحليم مرسى ..... رئيس المحكمة

وعضوية السيدين الأستاذين/ نور الدين يوسف

ومحمد عزت الشاذلى ..... المستشارين

وبحضور السيد الأستاذ/ حسن عبد الرحمن ..... رئيس النيابة

وبحضور السيد/ أحمد عبد الحميد عبد الجواد ..... أمين السر

((أصدرت الحكـــم الآتـــى))

((فى الإستئناف المقيد بجدول الأحوال الشخصية تحت رقم ٢٨٧ لسنة ١١١ ق القاهرة))

والمرفوع من :

١) محمد صميده عبد الصمد . ٢) عبد الفتاح عبد السلام الشاهد .

٣) أحمد عبد الفتاح أحمد . ٤) هشام مصطفى حمزة .

٥) عبد المطلب محمد أحمد حسن . ٦) المرسى المرسى الحميدى .

ومحلهم المختار جميعا مكتب الأستاذ/ محمد صميده عبد الصمد شخصيا ـ الكائن برقم ٣٣ جامعة الدول العربية ـ بالمهندسين ـ قسم الجيزة ـ محافظة الجيزة .

وحضر بالجلسة الأخيرة الأستاذ/ صميده محمد صميده عبد الصمد شخصيا ، وعن باقى المستأنفين ومنه الأستاذ/ زكريا عامر ابراهيم درويش المحاميان .

(ضـــــد)

١) السيد الدكتور / نصر حامد أبو زيد . ٢) السيدة/ ابتهال أحمد كمال يونس .

ويعلنا بمحل إقامتهما الكائن بمدينة ٦ أكتوبر ـ بالحى المتميز ـ المجاورة الرابعة ـ عمارة رقم ١٠ ع٣ ـ الدور الأرضى ـ شقة (١) ـ التابع لقسم شرطة ٦ أكتوبر ـ محافظة الجيـزة

وحضر بالجلسة الأخيرة الأستاذ/ ليمن البحرى عن الأستاذة/ أميرة بهى الدين المحامية .

((الموضـــــوع))

لاستئنافا عن الحكم الصادر من محكمة الجيزة الإبتدائية في الدعوى رقم ٥٩١ لسنة ١٩٩٣ أحوال شخصية نفس كلى الجيزة بجلسة ١٩٩٤/١/٢٧ .

Ebû Zeyd'in mürted olduğuna hükmeden Mısır'daki Şeriat Mahkemesi'nin yirmi altı sahifelik kararının son sahifesi

konferans verdirmekten daha ileri bir adım atarak yurt dışına açılmış, fakat bu maksadla Ankara İlâhiyat Fakültesi'nde çöreklenmiş olan **"tarihselci"** akademisyenlerden biri olan **Prof. Dr. Ömer Özsoy** vazifelendirilmiştir.

Gerçekten O, *"Diyânet tarafından Frankfurt Üniversitesi Protestan Teoloji Kürsüsü'nde Dekan mâhiyetinde olarak vazifelendirilmiştir. Finansmanı Diyânet Vakfı tarafından karşılanmaktadır. Almanya'da bu tatbikâtın bir ilk olduğu belirtilmektedir.* ***Ömer Özsoy****'un Almanya'daki ders ve konferanslarının ana teması,* ***"Kur'ân'ın tarihsel olduğu ve ebediyen geçerli olmadığı, sadece onda birinin geçerli olduğu"*** *iddiâsıdır. Geçerli olduğu iddia edilen bu onda birlik kısım da dinlerin ortak noktaları olarak ahlâkî bilgilerdir.*

Diyânet Vakfı'nın finanse ettiği İlâhiyât kürsüsünün tertiplediği ***"İslâm'ın Mânevî Mîrası II: Kur'ân Bilimleri-Teşekkülü, Tefsiri, Yorumu ve Estetiği"*** *adını taşıyan uluslar arası sempozyum, 5-7 Haziran 2008 tarihleri arasında Frankfurt'ta gerçekleşmiştir. Bu sempozyumda* **Ömer Özsoy**, *sunumunda derslerde anlattığı tezlerini kısmen tekrarlamış ve:*

"Anlaşılan Hz. Muhammed, Kur'ân'ı yazılı hâle getirmeyi kendi vazifesi olarak görmedi." *demiştir.*

Özsoy*'un bu fikirlerini ilk defa olarak duymuş olan dinleyiciler içindeki Müslümanlar kadar Hıristiyan katılımcılar bile şaşırmıştır.*

Özsoy*'a göre,* ***"Allah, gerçekte yazılı bir metin istemiyordu, hatta aksine Allah, insanlarla olan "esnek iletişimini" korumak için Kur'ân metninin yazıya dökülmesine karşıydı."***

Yine O'na göre, ***"Kur'ân'la anlatılmak istenenlerin sadece yüzde onu, Kur'ân'ın âyetlerinde bulunabilmektedir. Geri kalan kısım, tarihsel olarak yorum gerektirmek-***

tedir."

Dolayısıyla ***Özsoy, "Kur'ân'ı ne ebediyen geçerli, ne de âlemşümul (evrensel) bir metin olarak"*** *kabul etmektedir.*

O'nun tâbiri ile bu ***"tarihsel-eleştirel"*** *görüşler, Kur'ân'ın emirlerini, günümüzde de bağlayıcı olarak gören muhafazakâr Müslümanlar'ın haklı bir aksülameline (reaksiyonuna) sebep olmaktadır."*[742]

Üç gün süren sempozyumu, Diyânet İşleri Başkan Yardımcısı **Mehmet Görmez** tarafından oluşturulan ve vazifelileri seçilen İslâm Dini Vakıf Profesörlüğü ve İslâm Araştırmalarını Teşvik Topluluğu (GEFIS) düzenledi. Programın açılış oturumunda **Johann Wolfgang Goethe** Üniversitesi rektörü **Prof. Dr. Rudolf Steinberg** ve Frankfurt Üniversitesi öğretim görevlisi **Prof. Dr. Christian Troll**'in yanı sıra Diyânet İşleri Başkan Yardımcısı **Prof. Dr. Mehmet Görmez** de bir konuşma yaptı.

Bu dersi alan Türk ve yabancı öğrenciler, Almanya'da din dersi muallimi olma hakkı kazanıyorlar. Batılı ülkeler, zaten Türkiye'den gönderilen din dersi hocalarını çağdışı bularak, kendileri İslâm Dini dersi hocası yetiştirmek istiyorlardı. Bu tatbikat, bu isteğin bir sonucu oalrak ortaya çıkmıştır. Bunun geniş tatbikatı, Diyânet'çe tatbiki başlatılan ve daha sonra kanûnî zemini de geliştirilerek genelleştirilecek olan **"Üç Dinin Okutulduğu Uluslararası İlâhiyat Fakültesi"** projesidir. Bu hususta, bir proje de Diyânet Kanun Taslağı'na **"Diyânet Akademisi"** olarak konmuş, ancak sonradan geri çekilmiştir. Bunun temeli olacak bir öğretim için başvurular, **www.diyanet.gov.tr** sitesinde, 11.03.2009 tarihinde ilân edilmiştir.

---

742 http://tr.qantara.de/webcom/show_article.php/_c-674/_nr-94/i.html.

Frankfurt Goethe Enstitüsü İslâm Teoloji Bölümü'ne seminerci ve hoca olarak çağrılanlar, Dünyaca ünlü müsteşriklerle, Türkiye'den **"Ankara Okulu"** denilmekle meşhur olan Ankara İlâhiyat Fakültesi mensuplarıdır.

Sempozyuma katılanlardan, Diyânet Hadis çalışması danışmanı Cizvit papazı teolog **Prof. Dr. Felix Körner**, Alman akademik çevrelerinin **"Mehmet Görmez'in de başrolü oynadığı Ankara Ekolü"** temsilcisi olarak gördükleri **Prof. Dr. Ömer Özsoy**'u kıyasıya eleştirerek:

"**-Özsoy**'un, Kur'ân'a tarihsel boyut kazandırma yönündeki çalışması, kitabı olan ilâhî bir dinin tefsiri olmaktan çıktı." dedi.

Cizvit teologa göre, **Özsoy**'un Kur'ân çalışması, **"herkesin kabul edebileceği, tarihsel açıdan allanıp pullanmış etik normlardan ibâret"**tir. Yani Kur'ân, bir ahlâk kitabına indirgenmiş. Körner, ayrıca, dışarıdan gelen her reform girişiminin aslında Kur'ân'ın kendisinde var olan ıslahatçı potansiyeli yok ettiğini söylemiştir. Sonuç itibariyle **Ömer Özsoy** ve **Mehmet Görmez**'in faaliyet ve fikirlerine bir cizvit papazının bile isyan etmek mecburiyetinde kaldığı görülmüştür!..

Bu vesile ile vatandaşlarımızın çokça mevcud oldukları Almanya'da İslâm'ın özünden koparmaya yönelik faaliyetlere de bir nebze temas edelim:

Avrupa'da İslâm İlâhiyatı Kürsüsü çalışmaları doğrultusunda, yeni mektepler, İslâm Araştırma Enstitüleri ve İslâm Teoloji Kürsüleri açılmaktadır.[743] Bunların ne maksadla açıldıklarına dâir Alman Bilim Kurulu'nun (Wissenschaftsrat), kamuoyuna sunduğu **"Alman Yüksek Mekteplerinde İlâhiyat ve Dinî Bilimlerin Geliştirilmesine İlişkin Tavsiyeler"** (Empfehlungen zur Weiterentwicklung von Theologien und

743 www.yenisafak.com.tr/Gundem/?t=09.04.2010&i=251142.

Diyanet
KASIM 2000 • SAYI: 119
Fiyatı: 650.000 TL.
AYLIK DERGİ
ATATÜRK VE DİN
DİN-DEVLET, DİN-SİYASET İLİŞKİSİ

Yazısız!.

Religionsbezogenen Wissenchaften an Deutschen Hochschulen) raporu hazırlandı. Merkezi Köln'de bulunan Bilim Kurulu, Federal Hükümet'e ve eyâlet hükümetlerine ilmî ve yüksek öğrenime âid olmak üzere sunduğu tavsiyelerle tanınıyor. Kurulun sunduğu raporlar, siyâset ve bilim çevreleri tarafından önemseniyor. Bu raporun teklifi:

"Almanya'da İslâm, kendini Anadolu esâretinden kurtarmalıdır!.." cümlesi ile özetlenmektedir.[744]

2006 yılından bu yana imamların bir haftalık ülke bilgisi eğitimi almalarını sağlayan Konrad-Adenauer Vakfı, Alman yüksek mekteplerinde bu sahada bir bölümün açılmasını kaçınılmaz görmektedir. Öte yandan **Konrad Adenauer Vakfı** ve Osnabrück Üniversitesi'nin 2010 ilkbaharında câmi cemiyetleri, imamların eğitimi ve entegrasyon konularının ele alınacağı **"Dînî Eğitim ve Almanya'da Müslümanlar'ın Entegrasyonu"** başlıklı yeni bir toplantı plânladığı bildirilmiştir.

Federal Eğitim Bakanı **Annette Schavan** (CDU), iki veya üç Alman üniversitesinde kurulacak İslâm Araştırmaları Enstitüsü'nün, çağdaş uyum politikası için çok önemli olduğunu ifade etmiştir.[745]

Beden Württemberg Eyâlet Başbakanı **Stefan Mappus** ve Bilim Bakanı **Peter Frankenberg**, devlet üniversitelerinde İslâm bölümlerinin yer almasının Müslümanlar'ın entegrasyonlarına katkı sağlayacağı, aynı zamanda ekstremizmden koruyacağı ve diyaloga destek olacağını belirtti.

Bununla ilgili olarak, Osnabrück Üniversitesi İslâm

---

744 **Thielmann**, Wolfgang: Karriere mit dem Islam, Rheinischer Merkur, 04.02.2010. http//www.merkur.de/2010_05_polkom_imame.39978.0.html?&no_cache=1.

745 Ausbildung von Imamen: Bundesregierung will Islam-Institute fördern, **T. Schultz** und **R. PreuB**, 01.02.2010.

Din Eğitimi Kürsüsü Başkanı **Prof. Dr. Bülent Uçar**[746] son günlerde basında yer alan sözlerinde:

"Almanya'da İslâm, kendine has bir görünüm (yüz) kazanmalıdır."[747]

*"**İlâhiyâtın dogmatik tâlimâtlardan uzak tutulması gerekir.**"*

*"Müslümanlar'ın aynı zamanda **diyaloga açık olmaları** ve dinlerarası çalışmaları, bilimsel yapıları ve elbette tarihsel açıdan eleştirel bir yaklaşıma sahip olmaları gerekir."*

"Ben bilim özgürlüğüne sıkı sıkıya bağlıyım. Elbette öğretim ve araştırma özgürdür. Diğer yandan üniversitedeki ilâhiyatın özel bir rolü var. Tanrı hakkında, ölümden sonraki yaşam hakkında, öbür Dünya hakkındaki sorular bilimsel olarak ne kanıtlanabilir, ne de çürütülebilirler. Bu sorulara verilen yanıtlar ne doğrulanabilir, ve de çürütülebilirler. Bunlar, nihayetinde inanç konusudur..."

*"Burada basitleştirilmiş olan bilimsel özgürlük karşısında din özgürlüğü ya da **hoşgörüsüz, barbar Müslümanlar** karşısında Batılı Aydınlanma ikilikleri geçerli olamaz..."*[748] gibi görüşlerini sıkça tekrarlamaktadır.

Şimdi, bütün bu söylediklerimizi te'yid etmek üzere,

---

746 **Prof. Dr. Bülent Uçar**, doçentlik tezini **"Modern Kur'ân Yorumu ve Türkiye'deki Güncel Tatrışmada Şeriatın Değişebilirliği"** konusunda verdi. **Bülent Uçar**, 2008 yılından bu yana Osnabrück Üniversitesi'nde İslâmî Din Pedagojisi Kürsüsü Başkanı'dır. Fâtih Üniversitesi Sempozyum bilim heyet üyesi, İlim Yayma Vakfı bilim heyet üyesi. Bkz: kanalkultur.com/de/index2.php?option=com_content&do... www.iyv.org.tr/haber.asp?id=7.

747 Religionspatagoge: Islam in Deutschland muss ein eigenes Gesicht bekommen. http://www.epd.de/niedersachsen_bremen/niedersachsen_bremen_index_72165.html.

748 http://tr.qantara.de/webcom/show_article.php/_c-674/_nr-331/i.html.

Almanya'daki din çarpıtma faaliyetinin bir numaralı âmili ve Diyânet destekli reformatör **Prof. Dr. Ömer Özsoy** ile yapılmış olan bir röportajı dikkatlerinize sunarak bu bahse nihayet veriyoruz:

"TEBLİĞ YERİNE MODERN İSLÂM ANLAYIŞI

*Kur'ân'ı her zaman tarihsel çerçevesi içinde kavrayıp, çağdaş bir biçimde yorumlamak; **Prof. Dr. Ömer Özsoy**'un söylediklerinin özünü, bu cümleyle özetleyebiliriz. Bünyan doğumlu **Özsoy**, bir Alman üniversitesinde kadrolu ilk Müslüman ilâhiyatçı. **Arian Fariborz, Ömer Özsoy** ile söyleşti.*

*Türkiye'de reformcu İslâm ekolünden gelen **Prof. Özsoy**'un, Frankfurt Üniversitesi Protestan Teoloji Kürsüsü'nde, finansmanı dışarıdan sağlanan bir kadroda bulunması, ilk kez rastlanan bir durum; o bir vakıf profesörü.*

*Özsoy'un seminerleri, alışılagelmiş içeriklerin ötesinde olduğunu izlenimini uyandırıyor: **"Kur'ân'ın Dili: Metin ve Kelâm"** ya da **"İslâm'ın Mânevî Mîrası ve Modernizm"** bunlardan yalnızca ikisi.*

43 yaşındaki ilâhiyatçı, İslâm'ın ve dinin mânevî mirasının harfiyen, kalıplaşmış ve geleneksel yorumundan daha çok, modern yorumuna açık.

Kur'ân'ı Tarihsel Bağlamında Anlamak

*"Müslümanlar'ın başından beri Kur'ân'ı tarihî ve şifâhî bir belge olarak gördüğünden ve algıladığından yola çıkıyorum." diyen **Özsoy**, şunları ekliyor:*

"Başka türlü olması da olanaksız görülüyor, çünkü ilk Müslümanlar, yani Kur'ân'ın hitap ettiği ilk insanlar, Kur'ân'ı böyle yaşadılar. Peygamber'in yoldaşları olarak vahyin inmesini O'nunla birlikte yaşadılar. Vahiy, Mekke ve Medine devresi âyetlerini inceleyen bilim dallarını da, birin-

ci ve ikinci kuşağa borçluyuz.

***Özsoy**'a göre, Kur'ân'da anlatılmak istenen içeriğin yalnızca yüzde onu, Kur'ân'ın âyetlerinde bulunabiliyor. Geri kalan kısım, tarihsel bağlamda yorum gerektiriyor. Dolayısıyla **Özsoy**, Kur'ân'ı ne ebediyen geçerli, ne de evrensel bir belge olarak kabul ediyor. Bu tarihselci-eleştirel görüşleriyle, Kur'ân'ın emirlerini günümüzde de bağlayıcı olarak gören muhafazakâr Müslümanlar'ın tepkisine neden oluyor.*

*Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'nde 2004 yılında Tefsir ana Bilim Dalı'nda profesör olan **Ömer Özsoy**, 90'lı yılların ortasında, yine Ankara Üniversitesi'nde ortaya çıkan önemli reformcu İslâm akımlarından **"Ankara Ekolü"**ne dâhil...*

Özsoy'un Seminerlerine Artan İlgi

*2006 yılında Frankfurt Üniversitesi'nde profesör kadrosuna alınmasıyla, **Özsoy**'un araştırma ve ders metotlarına ilgi olağanüstü artmış. Geçtiğimiz yaz yarıyılında **Özsoy**'un Kur'ân seminerlerinden birini ziyaret eden müslüman ve müslüman olmayan 15 öğrencinin bu derse girmesi, farklı gerekçelere dayanıyor.*

*Bir Türk öğrenci, **Ömer Özsoy**'un dersine bilinçli olarak girdiğini anlatıyor ve bunun gerekçesini de şöyle açıklıyor:*

*"-**Özsoy**'un derslerine olabildiğince katılmayı istiyorum, çünkü kendisinin temsil ettiği akım, İslâm Dünyası'ndaki birçok müslümandan farklı. Dolayısıyla Kur'ân ve İslâm Tarihi'nin nasıl yorumlandığı çok ilginç. Özellikle 19. yüzyıl Avrupası'nda ortaya çıkan tarihselciliği Kur'ân'a uygulayıp yeni bir yorum getirme çabaları çok ilginç."*

Bir başka öğrenciyse ekliyor:

"-Bu derslere katılmamdaki asıl amaç, eğitim fakülte-

sini bitirdikten sonra lise öğretmeni olarak okulda İslâm din dersi de verebilmem."

Frankfurt Üniversitesi'nde ***Ömer Özsoy****'un okuttuğu dersler kapsamında imam eğitimi almak mümkün değil.* ***Münster Wilhelms*** *Üniversitesi* ***"Dînî İlimler Merkezi"****ndeki gibi, din öğretmeni olmak da mümkün değil, ancak* ***Özsoy****'dan ders alan birçok öğrenci, yüksek öğrenimlerini tamamladıktan sonra, İslâm din dersi verebilmek için ek bir eğitim alıyor.*

Dinlerarası Diyalog Çıkmazda

Kur'ân uzmanı ***Ömer Özsoy****'un, ağırlık noktasını* ***"Kur'ân Araştırmaları"****,* ***"İslâm ve Modernizm"****,* ***"Avrupa'da İslâm ve Müslümanlar"*** *gibi konuların oluşturduğu bilimsel araştırma ve ders verme görevlerinin yanı sıra, Protestan İlâhiyat Bölümü'ndeki Hıristiyan meslektaşlarıyla dinlerarası diyalogu pekiştirmesi de bekleniyor.*

Özsoy*, bunun için geç kalındığını, Alman tarafınca uzun zamandır uygun müslüman bir muhatab arandığını, dayalogun ise çıkmazda olduğuna dikkat çekiyor.*

"-Ben, Almanya'da henüz yeni sayılırım, ancak bu konuda çarpık bir gelişme olduğu kanaatindeyim. Bir yanda iyi eğitim almış, İslâm konusunda yüksek öğrenim görmüş Hıristiyan ilâhiyatçılar var, diğer yandaysa, buradaki işçiler ya da İslâm'a kalpten inanan ve bu konuda sorumlu olduğunu düşünen mühendis ya da doktorlar bulunuyor.

Bu, bir diyalog değildir. Açıkçası taraflar eşit seviyede değil. Zaten Hıristiyan tarafı da, uygun ve yeterli bilgiye sahip muhatap olmadığından yakınıyor.

Ama belki ***Münster****,* ***Erlangen*** *ya da bizdeki kürsüler, doğrudan ya da dolaylı olarak bu konuda bir katkı sağlayabilir."*[749]

---

749 Qantara.de 2007, İslâm Dünyası'yla Diyalog, Kur'ân tefsir uzma-

2005 yılı Mart Ayı'nda **Diyanet Vakfı** ile **Goethe Üniversitesi** arasında sözleşme yenilenerek **Ömer Özsoy** sapığına ilâveten Diyanet'ce maaşı ödenmek şartıyla aynı kafada bir prof. daha tâyin edilmiştir. Almanya'daki Müslümanlar için güya din adamı yetiştirmek gayesiyle teşekkül eden bölüme 2005'ten itibâren müslüman talebe kabulüne başlanmıştır. Hala bunların sayısı seksen civarındadır.

Bunların topluca imzalayıp ilgililere gönderdikleri ve bir nüshası mahfûzumuz olan **"şikâyetnâme"**nin az bir kısmını dikkatlerinize sunarsak Frankfurt'ta tezgahlanan Diyanet destekli ihânetin çapını kavraybilirsiniz.

O gençler bu faaliyetin tarihçesini anlattıktan sonra aynen şöyle diyorlar:

"...

Bölümümüzle ilgili bu kısa umûmi bilgilendirmeden sonra talebe olarak eğitime devam ettiğimiz bu bölümdeki bizleri kaygılandıran şikayetçi olduğumuz gelişmeleri aşağıda sunmak istiyoruz.

Almanya'nın çeşitli bölgelerinde liseyi başarılı bir şekilde bitirerek bu bölümde eğitime başlayan bizler, âilemizin ve hafta sonlarında temel din dersi gördüğümüz câmi dernekleri ve kuran kursları hocalarının (ki bu hocalar genelde Diyânet İşleri Başkanlığı'nda görev yapmış) tavsiye ve telkinlerinin yanında kendi hür irâdemizle İslâm İlâhiyatı tahsili yaparak Almanca'yı ana dili gibi bilen din adamı olarak Almanya'da yaşayan müslümanlara dinî alanlarda hizmet vermek, onların bu alandaki sorunlarının çözümüne ve dinlerarası barışa Almanya'da müslümanların ve İslâmiyet'in hakettiği yere gelmesine katkıda bulunmayı amaçlıyorduk.

Ancak Türkiye'den yeni gelen öğretim üyesinin göre-

---

nı **Ömer Özsoy** ile söyleşi, röportaj yapan: **Arian Fariborz**; Almancadan çeviren: **Attila Azrak.**

ve başlaması ve eğitimde kontrolü tamamen ele almasıyla Avrupa'da asırlardan beri hâkim müsteşrik - şark bilimcilerinin (oryantalistlerin) - fikir ve tezlerinin derslerde ısrarla savunulmasını ve konu edildiğini üzülerek müşâhede ediyoruz. Ve bu bizleri çok rahatsız ediyor.

Aşağıda bazılarını ana başlıklar halinde arz etmeye çalışacağımız kısmen şarkiyatçılara âid olan öğretilerin, nasıl ve neden sorularına bilimsel cevap vermeden anlatılması, bilhassa bu bölüme gelmeden önce temel dini eğitim görmemiş ilk dönem öğrencileri için son derece tehlikeli sonuçlar doğurabilir.

1. Uhrevi saâdet için müslüman olmak gerektiğine inanmıyorum!

Bu tez, arkasında yatan kasıt ve delilleri ortaya koymadan savunulduğunda tüm câmi ve cemaatlerde öğretilenin aksi bir görüş savunulmuş olmaktadır. Öğrencilerin bu teze inanan ilâhiyatçı şablonuna oturmaları son derece sıkıntı oluşturuyor. Bu görüş İslâm âlimleri arasında genel ve hâkim görüş olan İslâm Dini'nin tek hakikî din olduğu görüşü ile çelişmektedir.

2. Kur'an kıssalarının gerçekliği değil mesajı önemlidir.

Mevcud son dönem İncil çalışmalarından esinlenen bu tez hocanın "Kur'an kıssalarının gerçekten vukuu bulmuş olmalar önemli değildir. Belki de olmamıştır. Çünkü bilimsel tarihî kazılar ve tarih bilimi bunları doğrulamıyor" cümleleriyle birleşince ortaya bazı kısımları masal olma ihtimali bulunan bir Kur'an profili çıkıyor. Bu da Kur'an'a olan güveni temelden zedeliyor.

3. Hz. İsa neden babasız dünyaya gelsin ki ? Bu sünnetullaha aykırıdır.

Yine son dönem İncil çalışmalarında bir kısım hıristiyan

teologların ortaya attığı ve **Hz. İsa**'nın Allah'ın oğlu olmasının sadece mânevî olarak anlaşılması gerektiğini ve gerçek babasının ise bir insan olduğu tezine benzer bu iddia, öğrencilerin inanışlarında ciddi çelişkilere ve kendi içlerinde tereddüde düşmelerine sebebiyet vermektedir.

4. Başörtüsünün Allah'ın emri olduğunu düşünmüyorum!

Bu tez ile Müslüman ve bayan talebelere - ki %80 'in üzerindedir.- Allah'ın emri olmadığı halde başlarını örttükleri söylenmiş olmaktadır. Bu görüş her türlü sıkıntıya rağmen tesettürlü olarak eğitime devam eden bayan talebe arkadaşlarımızı ziyadesi ile rencide etmekte ve Türkiyemiz'in yıllardır kanayan yarası olan **"türban sorunu"**nda müslümanları temelden haksız duruma düşürmektedir.

5. En yakınım Hristiyan olsa buna üzülmemek gerek.

Bu tez de yukarıda belirtilen bir numaralı tez ile aynı kategoride değerlendirilebilir. Bu tezde İslâm'ın tek hakikî din olmadığı görüşünü isbat gayreti olarak değerlendirilmelidir.

6. İçki içmek Kur'an'a aykırı değildir.

İçki yasağı müslümanların genelinde ve de gayr-i müslimler tarafından bile bir İslâm prensipi olarak kabul edilirken bu tezin ortaya atılıp yeri geldiğinde söylenmesi ve öğretimin içine yerleştirilmesi, içinde ciddi sorunlar barındıran bir sıkıntılar yumağı oluşturduğu bellidir.

7. Kur'an'ın tek bir harfi değişmedi tezi doğru değildir.

Klasik bir şarkiyat tezi olan bu iddia da şarkiyat iddiaları altında değilde bir müslüman profesörün ağzından telâffuzu öğrencilerin de bildiği ve inandığı prensip olan **"Kur'an'ın kıyâmete kadar korunmuş olması"** âyeti ile çelişiyor ve

öğrenciler arasında altından kalkılamayacak sorular ve sorunlar yumağı oluşturuyor. Bu görüş Allah'ın **"Kur'an'ı biz indirdik biz koruyacağız!"** âyetine ters düşüyor.

8. İslâm Dini tahrif olamış deniyor. Bal gibi olmuştur.

İslâm'ın kendisinden önceki Hristiyan ve Yahudi din adamlarına yönelik bu tezinin tersinin doğru olarak sunulmasının ayrı bir infial sebebi olduğu açıktır.

9. Hristiyanlar ve Yahudiler kâfir değildir.

Müslüman topluma temel din hizmeti verecek ehl-i sünnet müslüman ilahiyatçı eğitiminde bu konu ciddi tezad teşkil etmektedir.

10. Mirac yalnız ruhîdir, bedenî değildir.

Bu da câmideki din eğitiminde Peygamberimiz'in âyetle sâbit en önemli mucizlerinden olan miracla ilgili öğretilenleri inkar eden bir görüştür.

11. Mucize yoktur, Allah'ın sünnetinde değişme olmaz.

Allah'ın herşeye gücünün yettiğinin ve bunun tezâhürünü sorgulayan bir yaklaşımı talebeler şaşkınlıkla anlamaya çalışmaktadır.

12. Kur'an bize hitâb etmiyor indiği kavme hitâb ediyor.

Bir talebe arkadaşımızın "Fakat Kur'an'ın bana hitâb ettiğini ben anlıyorum" demesi üzerine:

"Siz yanlış düşünmektesiniz!." denmesini nasıl anlamak gerekir.

13. Fâiz yasak değildir, yasak olan ribâ yani mürekkeb fâizdir.

Aradaki fark - eğer var ise - talebelere anlatılmamaktadır.

14. Hadislerin çoğu sahih değildir, sadece bir kaç

aded var sahih olan.

Kur'an'ın güvenilirliğini sarsıcı iddiaların yanında hadislerin de aslında fazla bir güven vermediği mesajı açıkca bu tezle orataya atılıyor. Ayrıca bu görüşle İslâmiyet'in insanlık âlemine intikalinde Peygamberimiz'in şahsı ve rolü önemsizleştirilmekte de Peygamberimiz'e olan güven ve bağlılık zedelenmektedir.

15. Kur'an âyetlerinin çoğu siyâsîdir.

Bu da anlaşılması zor bir tez olarak görünüyor.

16. Kur'an ilâhî bir kelâm değildir.

Ciddi İslâm karşıtı şarkiyatçıların iddiası olan bu tezin öğretilmesi "bu bölüm müsteşrik şarkiyatçı mı yetiştiriyor?!" sorusunu sorduruyor.

Önemli bir kısmı **"Âmentü"** sınırlarını zorlayan bu görüşle tezlerin her biri çeşitli derslerde anlatılıp söylenmektedir. Bu tezlerle ilgili doyurucu açıklama yapılmadığı gibi talebelerin dinlerinin kaynaklarına ve kendi kültürlerine güvenleri ve bu nedenle özgüvenleri zedelenmektedir. İslâm Dini'nin temel öğretileri verilmeden ortaya atılan bu tezler öğrenciler tarafından yanlış anlamalara neden olmaktadır. Kendi inançlarına kasıtlı bir saldırı düşüncesine kapılan öğrenciler inançlarını kaybetme korkusuna girmektedir. Bu endişeli psikolojik yaklaşım onların hocalara güvenini sarstığından hocaları, **"acaba hangi taktikle inancımızı zayıflatıcak?!"** psikolojisi içinde dinlemelerine neden oluyor.

Yukarıda zikredilen hususlarının her biri talebelerin hepsi ya da en azından bir kaçı tarafından müşâhede edilip ve derslerde kendi aralarında sert tartışmalara neden olacak şekilde müzâkere konusu yapılmıştır.

Almanya'da yaşayan müslümanlar ve faaliyet gösteren müslüman derneklerin bölümümüze olan güvenini sarsmamak için kamuoyunu bölümümüzeki bu menfi geliş-

melerden bilgilendirmiyoruz. Frankfurt Üniversitesi'ndeki İslâm Dini Vakıf Profesörlüğü'nü finanse eden Diyanet İşleri Başkanlığı'mızdan bu kurumumuzun bağlu olduğu ilgili devlet bakanlığı ve hükümetimizden bu menfi gelişmelere karşı gerekli tedbirlerin alınmasını Almanya'daki insanlarımıza okullarda, câmilerde ve diğer alanlarda din hizmeti verecek hakkikî din adamları yetişmesinin sağlanmasını istiyoruz. Bizler bu bölüme yaşadığımız ortamın ve ülkenin özelliklerini göz önünde bulundurarak İslâm Dini'ni kaynaklarından doğru biçimde öğrenmek için geldik. Öğrendiklerimiz çerçevesinde hem müslüman topluma hizmet etmek hem de İslâm'ı bu ülkede kaliteli biçimde temsil etmek istiyoruz. Eğer şarkiyaçıların yıllardan beri tekrarladıkları görüşler İslâm diye bize anlatılacak ve benimsetilmeye çalışılacaksa Müslümanlar'ın böyle bir bölüm açmasına ve büyük maddi kaynak aktarmalarına ne gerek var. Böyle bölümler zaten Almanya'da yeterince var. İslâm'ın kendi sahih temsilinin farkı nerede, onu anlamakta zorluk çekiyoruz.

Franfurt Üniversitesi
İslam Dini Bölümü Talebeleri
Frankfurt, 10 Mart 2009"

Gözlerinize inanamadığınızı tahmin ediyorum. Fakat işte gerçekler onlara şahid olan talebelerin anlatması ile böyle!.

Bakalım, Diyânet'teki bu tehlikeli gelişme nereye varacaktır?! Pek hayır olacağa benzemiyor, amma inşâallah hayır olur!..

3-FÂRUK GÜVENTÜRK (General) (1912-1992)

General Fâruk Güven-türk'ü anlatmaya, bir hâtıramı zikretmekle başlamak isterim:

27 Mayıs İhtilâli hengâmında Bâb-ı Âlî'nin komünist

kalemşörleri, gemi azıya almış, içlerindeki zehri olabildiğince kusmaya başlamışlardı. Bilhassa içlerinde **Alpaslan Türkeş**'in de bulunduğu 14 subay, **"Millî Birlik Komitesi"**nden ihrâç olunup yurt dışına sürüldükten sonra bu solcu salvolar daha da artmıştı. Bu sebeple kemalist **Nâdir Nâdî** ile komünist **Aziz Nesin** arasında bir kalem kavgası başlamıştı.

Fâruk Güventürk
(1912-1992)

Bunun üzerine bir kısım milliyetçi genç, **Aziz Nesin**'i protesto eden bir beyannâme hazırlayıp Üniversite çevresinde dağıtmışlardı. Bundan haberdar olan bir kısım CHP'li bunu çoğaltıp İstanbul'un bazı fukarâ semtlerinde dağıtmış, sonra da Örfî İdâre Makamları'na müracaatla, bununla o zaman **"kuyruklar"** kelimesi ile istihfaf olunan DP taraftarlarının ayaklandırılmak istendiği ihbârında bulunmuşlardı. Benim, bu olanlardan hiçbir haberim yoktu.

O zaman **Fâruk Güventürk**, İstanbul Merkez Kumandanı idi. Bir sabah Vefâ'da çalıştırmakta olduğum talebe yurduna giderken üniversite bahçesindeki heykelin önünde, O'nun, CHP'li gençlerin sık sık alkışladığı bir konuşmasına şâhid oldum.

O, ihtilâl dolayısıyla ile DP taraftarı kuyrukların kımıldanmalarına imkân verilmeyeceğini söyledi ve elinde tuttuğu beyannâmeyi göstererek sözlerini:

"-Bunun fâilleri de cezasız kalmayacaktır. **«Külli muzırrın yuktel»**[750]!.." cümlesiyle bitirdi.

Bu işin benim üzerime yıkılacağını hiç tahmin et-

750 Bu ifade, her mûzır (zararlı) şey katlolunur, demektir.

mezdim. Arandığımı haber alarak bir müddet saklandım. **İnönü**'nün damadı **Metin Toker**'in çıkarmakta olduğu Akis Dergisi'nin o haftaki sayısında[751] **"Gençlik"** serlevhalı ve **"Geriye Tepen Silâh"** arabaşlıklı yazı şöyle başlıyordu:

"Ortadan uzun boylu tıknazca ve yeşil gözlü delikanlı, etrafındakilere alçak perdeden ve asabiyetle:

*"-Bu iş bozuldu, dağılın, kaçın!.." direktifini verdi ve kalabalığın arasından süratle sıvıştı. Adı **Kadir Mısırlıoğlu** olan, eli tesbihli delikanlının arkasından da birkaç kişi aynı şekilde hareket etti.*

*Hâdise, bitirdiğimiz hafta İstanbul Üniversitesi'nin geniş avlusundaki, 27 Mayıs alevinin tutuşturulduğu **Atatürk** Âbidesi'nin civarında cereyân etti."*

Tabiî, burada **"ortadan uzun boylu, tıknazca ve yeşil gözlü delikanlı"** ibâresinden kasıt bendim.

Yazı, bundan sonra şu mâsumâne hareketi binbir tezvîrât ve yalanla çarpıttıktan sonra şöyle devam ediyordu:

*"İşte **Mısırlıoğlu** ve hempâsının paniğe kapılarak alelacele başları açık savuşmaları tam o zamana tesâdüf etti. Gençler, 66. Tümen Bandosu'nun refakatinde sırasıyla İstiklâl Marşı'nı ve **Gâzi Osman Paşa** Marşı'nı hep bir ağızdan haykırdıktan sonra sessizce derslerine döndüler."*

*"...**Said-i Kürdî**'nin muhâfızlarından Mısırlıoğlu ve 14 kişi olduğu tesbit edilen hempâsı, beyannâmelerini meselâ Taşlıtarla gibi münfesih DP'ye sempatisi olduğu hayal edilen semtlerde ve Mahmutpaşa'da da dağıtmışlardı. **Necip Fâzıl Kısakürek**'in müridlerinden **Mısırlıoğlu**'nun hempâsı arasında, Mahmutpaşa işportacılarının iki temsilcisi, bir Belediye memuru ve Topkapı olayları sanıklarındanken Yassıada'dan tahliye edilen münfesih DP Kumkapı Ocak Başkanı **İhsan Çilekeş** ve iki arkadaşı da bulunmaktaydı..."*

---

751 Bkz: Akis Dergisi, 1 Mayıs 1961 tarih ve 357 numaralı nüsha.

Bu sözlerin hepsi yalandı. Fakat yalanı söyleyenler o günün mûteber adamlarıydı. Bu sebeple yurt çapında aranıyormuşum ki, Bursa'da bir kaplıcada yakalanarak mahfûzen İstanbul'a getirilip Harbiye'de telefon kulübesi hacminde bir hücreye hapsedildim.[752]

Bu hücreler, Harbiye Binası'nın bahçesinde vaktiyle ahır olarak kullanılmış bir hangarın içine sıra sıra inşâ olunmuştu. İhtilâttan men idik. Yani avukat dâhil, hiçbir kimse ile görüşmemize müsaade edilmiyordu.

Bir gece sabah karanlığında hücremin demir sürgüleri büyük bir gürültü ile açıldı. Bundan sonrasını hâtıralarımdan aynen naklediyorum:

"Süngüleri parıldayan iki asker bana derhal giyinip kendileriyle gelmemi ihtar ettiler. Korkulu gözlerle yüzlerini tahlil ettim.

Görünüşte hayra alâmet bir şey yoktu. Hâlbuki işin aslında tehlikeli bir durum yokmuş. Lâkin ne bilirsin!.. Askerlerin tavırlarındaki sertlik veya yumuşaklıktan mânâ çıkarmaya çalışıyordum. Acaba beni nereye götüreceklerdi, niçin götürmek istiyorlardı? Hâlbuki kendilerine sadece beni alıp getirmeleri emredilmiş. Neticenin mükâfât mı, mücâzât mı olduğunu onlar da bilmiyormuş. Sonradan öğrendiğim bu durumu, o ânda kendilerine sormaya cesaret edemiyordum. Kötü bir muâmele ile karşılaşmak veya fenâ bir haber duymaktan endişe ediyordum.

Alelacele üstümü başımı düzelttim. Zira herkes gibi ben de mâhud yatakta elbise ile yatıyordum. Bu iki süngülünün arasında Harbiye Merkez Binâsı'yla bizim hangarın arasındaki meydanlığı geçip Merkez Bina'ya dâhil oldum. Burada geniş bir meydanlık vardı. Meydanlığın sonundan yukarıya

752 Tafsîlât için bkz: **Kadir Mısıroğlu**- Geçmiş Günü Elerken, c: II, İstanbul, 1995, sh: 62 vd.

*doğru iki taraflı bir merdiven çıkıyordu. Çapraz merdivenlerin merdiven altında husûle getirdiği boşlukta cemekânlı küçücük bir yazıhâne yapılmıştı. Binâya dâhil olanları karşılamaya mahsus olan bu yazıhânede bir paşa, bacak bacak üstüne atmış oturuyordu. Yer o kadar dardı ki, paşanın vücudu içeriye sığmıyor; ayaklarının bir kısmı yazıhânenin kapısından dışarıya sarkıyordu. Bu paşayı ben tanıyordum. Hem de tam albaylığından beri. Bu, **Fâruk Güventürk**'tü. Önünde dışarıdan yana durdum. Süngülüler bir adım geriye çekildiler ve selâm çakarak:*

*"-**Mısırlıoğlu**'nu getirdik efendim!.." dediler.*

Ne olacağını merak ettiğim sırada, O:

*"-Gel bakalım, sen misin **Kadir Mısırlıoğlu**?" dedi.*

*Kendisiyle birkaç defa karşılaşmış olduğum hâlde O beni tanımazdı. O'nu ilk defa rahmetli **Râif Ogan**'ın yazıhânesinde görüşmüştüm. O zaman **Râif Ogan**, haftalık dînî bir gazete çıkarırdı. **Fâruk Güventürk** de albaydı. **Râif Ogan**'la dindar bir subay havasıyla konuşuyor ve **Menderes**'i medhediyordu. Sonradan **"Dokuz Subay"** hâdisesi denilen vak'a içinde yer alarak **Menderes**'e ilk kazan kaldıranlar arasında bulunması câlib-i dikkattir. Bilâhâre merhum **İsmail Hâmi Danişmend**'in hafta sonları evinde yaptığı akademik toplantılarda da kendisini birkaç defa görmüştüm. O sıralarda O'nu samimi dindar bir zâbit sanıyordum. Lâkin bilâhare merhum albay **Sıdkı Karababa**'dan O'nun hakkında aldığım mâlumât ile gerçek hüviyetini tanıma imkânını bulmuşumdur. **Sıdkı Karababa**, Kuleli Askerî Lisesi'nde uzun zaman edebiyat muallimliği yapmış değerli bir şahsiyetti. Fikirlerimiz pek uyuşurdu, sık sık görüşürdük.*

Emekliye ayrıldıktan sonra evi bilhassa hafta sonlarında eski talebeleri olan yüksek rütbeli zâbitlerle dolar taşardı. Bir gün bana demişti ki:

"-Buraya gelenlerin hepsi benim düşüncemde insanlar değildir. Birçokları burada âmirlerine, bana yakın olduklarını göstererek terfilerini temin etmek isterler. Yanımda bir müslüman gibi konuşmalarının sebebi budur. Bunların hepsinin ayrı ayrı ciğerlerini bilirim. Lâkin evimde misafirdirler. Ne yaparsın, tecâhül-i ârifâne ile bilmemezlikten gelmek mecburiyetindeyim!.."

*Sonra da bu gibilere dâir misâller zikrederdi. Bir gün yine böyle bir sohbette, söz birtakım iki yüzlü insanlara intikal edince, böyleleri arasında **Faruk Güventürk**'ü de sayarak aslında O'nun câhil olduğu hâlde kendini İslâm'ı ve **M. Kemal Paşa**'yı bilen bir adam zannettiğini, hakikatte ise kafasının rus salatası gibi karmakarışık olduğunu, şapla şekeri karıştırmak kabîlinden «**Kemalizm'le İslâmiyet'i te'lif etmeye çalıştığını**», hakikatte ise, yükselmekten başka bir emeli olmadığını söylemişti. Gerçekten **Fâruk Güventürk** bilâhare meydanı boş bulmuş, bu asıl hüviyetini ortaya koymak sûretiyle **Sıdkı Karababa**'nın teşhisini doğrulamıştır.*

Askerin:

*"-**Mısırlıoğlu**'nu getirdik efendim!.." sözünü tabiî karşıladığım hâlde **Fâruk Güventürk**'ün:*

*"-Gel bakalım sen misin **Kadir Mısırlıoğlu**!.." hitabındaki yanlışı düzeltmek ihtiyacını hissettim ve:*

*"-Paşam, **Mısırlıoğlu** değil, **Mısıroğlu**!.. Benim Araplıkla veya Mısır asıllı olmakla bir alâkam yoktur. Âilem, ebenced Trabzonlu'dur!.." dedim.*

*Çünkü biliyordum ki, islâmî temâyüllerimden dolayı beni kasten arap asıllı göstermek isteyenler ve bu sebeple **"Mısıroğlu"** kelimesini bilhassa **"Mısırlıoğlu"** sûretinde söyleyip yazanlar vardı. Paşa, bu tashihime bir aksülamel göstermedi. Askerler gibi O'nun da önce yüzünü tahlil ettim. Ortalıkta meş'um bir kararın emâresi görülmüyordu.*

__Fâruk Güventürk__, beni istintaka başladı. Sesinde huşûnet (sertlik)ten ziyâde merak ifade eden bir ton vardı.

"-Sen ne yaptın da seni buraya getirdiler?" diye sordu.

Kısaca anlattım. Konuşurken parmağımdaki yüzüğe dikkat ediyordu. Bu yüzük, 27 Mayısçıların dağıttıkları âdî bir halkadan ibâretti. Millet'ten alyans yüzükleri toplamak sûretinde hazine için bir hamiyet (!) yarışı başlatmışlardı. Bununla belki de 27 Mayıs İhtilâli'ni tasvib edip etmediği yolunda insanları deneme gâyesi güdüyorlardı. Merhum kayınvâlidem kadîm bir asker âilesine mensuptu. Babası da, kocası da zâbitti. Kayınpederim rahmetli __Abdullah Vâsıf Aydınarslan__, Yunan Harbi'ne katılmış bir gâzi idi.

1949 yılında vefât ettiği zaman kolunda bir Yunan kurşunu taşıyordu ki, basit bir ameliyatla çıkartılması mümkün olduğu hâlde buna teşebbüs etmeyerek huzur-i ilâhiye bu delille gitmek istediğini söylermiş. Osmanlı üslûbunda bir askermiş. Babası __Hacı Mustafa Nur__, Nakşî meşâyihindenmiş. Ben ne şeyh efendiye, ne de kayınpederime yetişebildim. Evlendiğimde O çoktan Hakk'a yürümüştü. Kayınvâlidem -bir cemîle olsun diye- kayınpederimin yüzüğünü Ordu'ya bağışlamış, yerine âdî bir halka almıştı. Ben de o sırada nişanlıydım. Nişan yüzüğü yerine -her nedense- parmağıma bu yüzüğü takmıştım. İhtimâl o anda __Fâruk Güventürk__'e bu yüzük benim için bir tezat gibi görünmüştü. Bu sebeple konuşurken gözlerini yüzükten ayırmıyordu. Lâkin bir şey de sormamıştı.

Sonradan öğrendiğime göre ahbaplarımdan merhum __Fuad Kalkavan__, kendisiyle bir mektebin âile birliği idâre heyetinden tanışırmış. Bu hukuktan istifade ile benim için kendisine ricâda bulunmuş ve bir iftiraya kurban gittiğim yolunda O'nu iknâ etmiş. O da benim için şefaatçi olmadan beni

şahsan tanımak ihtiyacını hissetmiş. Tabiî bunları, o bâdireden kurtulduktan sonra öğrendim.

Bana birçok suâller sordu ve beni tanımaya çalıştı. Allâh'ın lütfu keremiyle hiç tâviz vermedim. Suâllerinde birçok saçmalıklar da vardı ki, bu, O'nun fikrî seviyesini gösteriyordu. Meselâ demişti ki:

*"-Ben burada Spor Sergi Sarayı'nda **Mevlânâ** hakkında bir konferans vermiştim, orada bulundun mu?"*

"-Bulunmadım!.." karşılığını verince:

*"-Bulunsaydın hatırlayacaktın!.. Ben orada dedim ki, Peygamberimiz **«Muâsır medeniyet seviyesine ulaşmayan ümmetime şefaat etmem»** diye buyuruyor!.." izâhına karşı:*

"-Efendim, ben böyle bir hadîs-i şerfi bilmiyorum, duymadım!.." dedim. [753]

---

753 **Faruk Güventürk**'ün **Mevlânâ** hakkındaki görüşleri daha sonra yazdığı şu satırlardan da belli olmaktadır ki, bir kısım yakıştırmalardan ibârettir:

*"**Atatürk** gençliğinden beri büyük **Mevlânâ**'nın âşığı idi. Selânik'te bütün mektep tâtillerinde muhakkak sûrette Mevlevî Tekkeleri'ni ziyâret eder, büyük bir zevk ve huşû içinde Mevlevî âyinlerini dinler ve semağ seyredermiş. Bu merakı sebebiyle her sahada olduğu gibi tetkik edilip öğrenmek aşkıyla **Mevlânâ**'yı tetkik etmiş ve o cihanşümûl zâtın derinliklerine varmaya çalışmıştır.*

***Mevlânâ**'nın müslümanlığı, türk rûhuna intibak ettiren **büyük bir reformatör olduğunu**, Müslümanlığın aslında müsâmahalı ve modern bir din olduğunu Araplar'ın O'nu kendi bünyelerine göre anlayıp tatbik ettikleri fikrinde olduğunu beyân etmiştir. Ayrıca çok sıcak bir iklimde oturan, suyu nâdiren bulan ve kullanan Araplar için günde beş defa abdest alıp, namaz kılmalarını çok ileri bir hareket olarak tavsif etmiştir. Müslümanlığın insanları harekete sevk etmek esâsına dayandığını hâlbuki **Türkler için abdest ve namazdan ibâret olan ibâdet tarzının çok hareketsiz kaldığını** evvelce Şâmânî Dini'ne mensup iken dans eden, şarkılar söyleyen, kopuzlar çalan, şiirler okuyan, **Türk'ün namazı az ve hareketsiz bir ibâdet saydıkları hususundaki kanaatini izhâr etmiştir. Mevlevîliğin tamamıyla Türk an'anesinin Müslümanlığa nüfuz örneği olduğunu, **Mevlânâ'nın büüyk bir reformatör olduğunu**, ayakta dönerek ve hareket hâlinde Allâh'a yak-*

Bunun üzerine böyle bir hadîs-i şerifin olup olmayacağı yolunda uzun bir konuşma içinde beni köşeye sıkıştırmak kabîlinden:

*"-Peki, sen **Atatürk** hakkında ne düşünüyorsun?" suâlini ortaya attı.*

"-Harbetmiş, darbetmiş, buna bir diyeceğim yok! Ben asker değilim!.. Lâkin harpten sonra yaptıklarına itirazlarım var. Kıyamet de bu noktadan kopuyor. Ben dindar bir insanım. Dine zarar veren inkılâp hareketleri hakkında müspet düşünmem benden beklenilemez. Ancak tenkidlerim âdî bir propagandanın, hased ve intikam hislerinin eseri değil, sosyal ilimlerin ışığında serdedilmiş vicdânî kanaatlerimin mahsûlüdür. Beni kimse inandığım gibi düşünmekten alıkoyamaz. Kaldı ki; bir hareketin tenkidi önleniyorsa, o hareketin isabetinden onu gerçekleştirmiş olanların bile şüphesi var demektir. Bu bakımdan hür tenkidi önlemek, kemalizm nâm ve hesabına da doğru sayılamaz!.."

*Bu istikamette daha başka şeyler de söyledim. Kızacağını sanıyordum. Lâkin O beni sonuna kadar dikkat ve alâkayla dinledi. O gün bu sözlerimde tamamen samimi idim ve hakikaten **M. Kemal Paşa**'nın askerlik hayatında mûcib-i tenkid bir husus olmadığını sanıyordum. Bugünse aslâ böyle düşünmüyorum. Hattâ bu hâdiseden sekiz-on yıl sonra (1970 yılı başlarında) Millî Türk Talebe Birliği'nde harf inkılâbına*

---

*laşmak fikrinin, tamamıyla türk dehâsının en tabiî ifâdesi olduğunu, bir taraftan müzik çalındığını, diğer bir taraftan ilâhîler söylendiğini ve ayağa kalkındığını, diğerlerinin hayali bir dönüşle ellerini göklere kaldırdıklarını, bunun estetiğinin fevkalâde olduğunu ifade eylemiştir. Hatta **Atatürk** başlangıcında tekkelerin Türkler'e has birer müessese olduğunu ve fakat vazifelerini yaptıktan sonra tereddîye uğradıklarını, tabiî ömürlerini bitirerek muzır bir hâl geldiklerini ve bu sebebe binâen dinimizin selâmeti bakımından kaldırılmasının uygun görüldüğünü ve buna istinâden de milletimizin menfaatı îcabı alınan bir kararla kaldırıldığını beyân eylemiştir."*
(Bkz: **Fâruk Güventürk**- Gerçek **Atatürk**, İstanbul, 1962, sh: 312 vd.)

dâir verdiğim ve bilâhare Eskişehir Askerî Mahkemesi'nde yedi yıl hapis cezasıyla tecziyeme sebep olan konferansta O'nun askerî hayatını anlattım ve bugün de muhâfaza etmekte olduğum görüşlerimi serdettim. Lâkin bu hakikatleri daha sonra öğrendiğim için o gün tetkik etmediğim bir mevzuda tenkid sahibi olmamıştım.

Bununla beraber benim o gün içinde ***M. Kemal Paşa*** *hakkında söylediklerim aleyhte sayılmazsa da, lehte de sayılmazdı. Hattâ aşırı bir kemalist için kızgınlığı bile dâvet edebilir bir mâhiyette idi. Buna rağmen General* ***Fâruk Güventürk*** *beni sükûnetle dinledi.*

Fâruk Güventürk *izahatımın sonunda bana cevap verecek yerde telefonu eline alıp bir numara çevirdi ve konuşmaya başladı. Konuşmalarına ben de kulak miisâfiri oluyordum. Önce İstanbul'un her tarafını dolaşıp geldiğini, asâyişini muhil hiçbir hâdise mevcud olmadığını söyledi. O anda şafak sökmek üzereydi. Demek ki, bütün gece İstanbul'u baştan başa dolaşmış, her yeri teftiş etmişti. O sırada kendisi merkez kumandanıydı. Hürmetkâr bir üslup ile konuştuğu muhatabını tahmin etmekte gecikmedim. Bu, hiç şüphesiz örfî idâre kumandanı* ***Cemal Tural Paşa*** *idi. Vazifesinin gerektirdiği izahatten sonra, sözü bana intikal ettirerek muhatabına dedi ki:*

"-Paşam, bu ***Kadir Mısırlıoğlu*** *(zuhûlen yine* ***Mısırlıoğlu*** *diyor)'nu getirtip kendisi ile konuştum. Şu anda da karşımda duruyor. Vicdânen kanaat getirdim ki, bu genç bir iftiraya kurban gelmiştir. Parmağında ordumuzun dağıttığı yüzüğü taşıyor..."*

"-Paşam, bu genç, ***Atatürk*** *mevzuunda da bizim gibi düşünüyor. Ne gökyüzüne çıkarıyor, ne yerin dibine batırıyor. Normal ilmî kanaatler serdediyor. İsterseniz kendisini serbest bırakalım!.."*

*Fâruk Güventürk'ün «bizim gibi düşünüyor» ibâresiyle beni takdim edişi hiç şüphesiz muhâtabının hissiyât ve düşüncelerinden doğuyordu. Demek ki, **Tural Paşa** mezkûr bahiste böyle düşünen bir adammış. Yoksa daha sonra kemalizm çığırtkanlığıyla kitaplar yazmış olan **General Güventürk**'ün bu sözünde samimi olduğunu düşünmek mümkün değildir.*

Bu izahattan sonra uzun müddet muhatabını dinledi ve hürmetkâr bir selâmlamadan sonra telefonu kapatarak bana döndü ve:

*"-Seni bırakmayı çok isterdim. Lâkin mesele, mahkemeye intikal ettiği için bu, şimdilik mümkün olmuyormuş. **Tural Paşa** da böyle söylüyor. (O zaman **Tural Paşa** ile konuştuğu kat'îleşti.) Şimdi, haydi yerine git bakalım. Hayırlısı olsun."*

Selâm vererek yanından ayrıldım ve yine iki süngülü asker arasında hücreme döndüm."[754]

İsmâil Hâmi Danişmend'in evindeki hafta sonu sohbetlerinde dinledikleri ile kendisini dînî sahada bilgi sahibi zanneden **Fâruk Güventürk**, adı geçen eserini sayfalar dolusu **M. Kemal Paşa** meddahı şâir ve nâsirlerin (nesir yazarlarının) beyânlarıyla lebâlebdir.[755] Bunlar ve **M. Kemal Paşa**'nın ilk devrine âid -aldatıcı- beyânlar çıkarılsa, ortada yazara âid pek bir şey kalmayacak gibidir. Kalanlar da iktibas eylediği medhiyeleri te'yid eden tekrarlardan ibârettir.

---

754 **Kadir Mısıroğlu**- Geçmiş Günü Elerken, c: II, İstanbul, 1995, sh: 72 vd.

755 Kendisi, eserinin **"Giriş"** başlıklı kısmında şöyle demektedir:
*"Bu kitapta hiçbir iddiam yoktur. Zira bu kitap benim değildir. Bu, benim büyük **Atatürk**'ümün rûhunda yanan alev alev aşkının kelimeler olarak dile gelmesi ve O'nun için yazılmış fikirlerin belirtilmesi ve nihayet samimi bir cesâretin ifâdesidir. Bu kitapta bütün türk yazarları kendilerini bulabileceklerdir. Onların kitaplarından fikirleri çalmadım. Benimseyerek aldım. Gâyem mukaddes, hissim samimî ve düşüncem bütün o yazarlara engin hürmet ve saygıdır. Beni mâzur göreceklerinden eminim."* (General **Fâruk Güventürk**- a.g.e., sh: 5)

Bu iktibaslardan bazıları da demokrasiye geçişle birlikte şedid din aleyhtârlığından mecburen vâkî olan gevşemeden şikâyettir. Günümüze kadar devam eden bu hayıflanmalara iyi bir örnek olmak üzere, O'nun iktibas etmiş olduğu Vatan Gazetesi'nde yayınlanmış **Oktay Akbal** imzalı makalenin son kısmını dikkatlerinize sunalım:

"Sensiz insanlar ne kadar değişti, bilsen, Atam!.. Sen yaşarken ayağının tozunu bile kutsal sayanlar, şimdi senin öz çocukların olan devrimlerin yüzüne bile bakmaz oldular!.. Sen Hilâfet'i kaldırır, Cumhuriyet'i kurar, tekkeleri ve medreseleri kaparken, sana hak veren aydınlık fikirli hocalar, şimdi yılbaşı gecesi eğlence yerlerine gitmeyi, hatta radyoyu açıp eğlenceli havalar dinlemeyi bile zındık işi saydıklarını belirtmeye başladılar. Senin zamanında trahomunu -ilçeye kadar yayan yürüyüp- hükümet doktoruna göstermeyi tek iş edinenler, şimdi İstanbul vapurlarınında ***"cümle dertlere devâ muska"*** *satmakla geçiniyorlar.*

Nice köyler yobazlı ve öğretmensiz, nice cumhuriyet okulları bomboş ve ***nice mahalle mektepleri yeniden Arap elifbesi öğreten hocaların önünde diz çökmüş zavallı yavrularla dolu...*** *Karşına çıkmaya yüzümüz mü var?! Fakat işte süklüm püklüm, suçlu muçlu, yine karşındayız. Sana derdimizi dökmeyip de kime dökelim? Senden ışık dilenmeyelim de kimden dilenelim? Ey yüzyıllardır Türk Milleti'nin ayakta kalıp yaşamayı hak edebilmesi için gereken bütün tedbirlerin, değişikliklerin, ileriliklerin yarım yamalak sayıklamalarını birer gerçek ifadeye ve arkasından da birer kesin davranışa, birer kesin atılışa çevirmiş olan tek büyük adam!..*

Selâm sana! Huzurundayız işte! Azarla, hırpala, yerden yere çal, ne yaparsan yap, fakat bize yeniden ışığını tut. Aklımızı, başımıza getir, çıkar yolu bir daha göster bize!.."[756]

---

756 **Fâruk Güventürk**- a.g.e., sh: 59.

Üzerinden elli sene geçmiş olan bu yakınmalar, bugünkülere ne kadar benziyor değil mi?!

Daha sonra ortaya çıkan bir raporunda[757] **M. Kemal Paşa**'nın ilâhlaştırılmasından şikâyet eden (!) ve bunun vebâlini beklenmedik bir sûrette Masonlar'a atfeden **Fâruk Güventürk** adı geçen eserinde tam da şikâyetçi olduğu işi yapmış bulunmaktadır. Bu rezil medhiyelerle canınızı sıkmamak için onlardan uzun uzun nakiller yapmak istemiyoruz. Onlardan bazıları, O'nun reformcu fikirlerini naklederken zâten müşâhede edilecektir. Putlaştırmayı, Masonlar'ın kasıtlı bir hareketi olarak gösteren sözlerini dikkatlerinize sunalım. O:

*"Masonun usûlü şudur: Yazılarında, şiirlerinde O'nu ilâhlaştırmak, peygamberden üstün bir vaziyete getirmek, O'na «**Türk Peygamberi**» adını vermek gibi müfrit ve büyük **Atatürk**'ümüzün sağlığında şiddetle reddettiği sıfatlarla vasıflandırmak ve aslında mutaassıb halkın gözünde O'nu Allah'la yarış yapan (hâşâ) Mısır **Firavunları** gibi gösterip O'na olan sevgiyi kırmak!..."*[758] demektedir.

Gerçi mason dergilerinde **M. Kemal Paşa**'yı öven yazılar yayınlanmıştır. Fakat bunların hiçbiri O'nu ilâhlaştırmak vasfında değildir. Esâsen Masonlar'ın mâlum olan inançları dolayısıyla bu mümkün de değildir.

Bu fânî bir şahsı ilâhlaştırma sapıklığı, din karşıtı, batıcı, yarı münevverelerin işi olup **Fâruk Güventürk**'ü de onlardan biri sayabiliriz. Çünkü O, Saltanat ve Hilâfet'in ilgâsından Harf İnkılâbı'na kadar bütün inkılâpları alkışlamakta ve bunlara usûl ve esas itibariyle târizde bulunanları çirkin bir üslupla yermektedir. Şu sözler, bu iddiâmızı isbata kâfîdir.

"Fakat her cephesiyle iyiyi, doğruyu, terakkîyi istihdaf

---

757 Bkz: 11 Şubat 2008 tarihli Aksiyon Dergisi'nde yer alan **"Korgeneral Fâruk Güventürk'ün Din Raporu"** başlıklı yazı.

758 Aksiyon Dergisi, a.y.

*eden **Atatürk**'ün en az tebârüz ettirilen ve yobazın en çok hücumuna uğrayan tarafı, kasden anlaşılmayan dinî cephesidir.*

***Atatürk**, erişilmez dehâsıyla, Halife'nin şahsı ile, dînî, yegâne kuvvet olarak tanıyan bir milleti, modern, lâik ve millî bir devlet hâline getirmiştir. Bu olay, hakikatte şarkın ruhuna kök salmış sembollerin atılmasını ve yeni bir hayat için köklü ve hakikî bir değişmeyi ifade eder. Her sahada, mânen ve maddeten kendi izi üzerinde yürüyebilecek kudretle techiz edilmiş yeni bir Türkiye yaratmıştır. Değişik şartlar ve imkânsızlıklar arasında **tasvirine bile imkân olmayan inkılâplarla** milleti çağdaş uygarlığa yöneltebilmiş ve ona modern bir devlet kurdurmuştur."*[759]

"Kara vicdanlıların, aydınlığı, iyiyi, doğruyu, inkılâpları hazmedememesi..."[760]

*"Câhil, gerici ve mutaassıpların, inkılâptan gözleri kamaşan ve milleti sömürme safsataları ellerinden giden yobazların, **Atatürk**'e hücum vâsıtalarından biri de, onu dinsizlikle itham etmeleridir."*[761]

*"Medenî bir Dünya'da, Türk Milleti gibi zekî, cesur, akl-ı selimi yaratılıştan üstün bir kitleyi hâlâ şeyh, derviş, yobaz câhil ellerde sönmeye ve neticede geriliğin uçurumunda gide gide komünist esâretine düşmesine elbette **Atatürk** göz yumamazdı. Yummadı. Tam yok etmeye ömrü yetmedi, amma; **«Mustafa Kemal'ler 20 yaşındadır.»** Ne din yobazı, ne de dinsizlik züppesi olmayacağız.*

Hakiki dinimiz, vicdanımızın nuru, müsbet ilim ise beynimizin ışığı olacak ve bir kalıpta el ede giderek dinin de em-

---

759 **Fâruk Güventürk**- a.g.e., sh: 298.

760 **Fâruk Güventürk**- a.g.e., sh: 305.

761 **Fâruk Güventürk**- a.g.e., sh: 314.

rettiği çağdaş medeniyete ulaşacağız..."[762]

M. Kemal Paşa'nın dinle alâkalı yaptıklarını bir "**reform**" olarak vasıflandırıp takdir eden **Fâruk Güventürk** şöyle diyor:

"***Atatürk**, teknik ve içtimâî sahada inkişâfı teşvik eden İslâm Dini'ni hakikaten bir mütehassıs kadar iyi bilirdi. Zamanla ve cehâletle Osmanlı İmparatorluğu'nda Müslümanlık'ın almış olduğu şekil, O'nu haddinden fazla üzüyordu. Bilhassa İstiklâl Mücâdelesi'nde İstanbul Hükümeti'nin takındığı tavır ve düşmanla işbirliğinden çekinmeyip, Millî hududlarımız içinde cehâleti körükleyerek dini, İslâmlığı bir teşvik vâsıtası olarak kullanmasına çok üzülmüştü. İşte **Atatürk**, câhil eller ve kötü maksadlı gâyelerle esas mâhiyetini kaybetmeye başlayan İslâm Dini'ne, sonradan câhiller tarafından sokulmuş aslı olmayan bâtıl şeyleri bertaraf etmek için mücâdeleye girişen **ilk reformcudur.**"[763]

Bu fikri, bir kere daha te'yid ederek:

"***Atatürk**, aynı zamanda Kur'ân-ı Kerim'in ve Ezân'ın dilimizin Türkçe olması sebebiyle anlaşılamaması hususuna binâen her ikisinin basite ircâı ile türkçeleştirilerek halkın anlayabileceği bir hâle sokulmasının şiddetli taraftarı olmuş ve bunun dahî tatbikatına girişmiştir. **Atatürk**, aynı zamanda Mevlid'in sazla okunmasını ilk defa tatbik ettirmiştir. Dolmabahçe Sarayı'nda müteveffâ **Saadeddin Kaynak**'a sazla sabâ makamından Mevlid'i okutturmuş ve dinlemiştir. Bu bizde ilk defa vukua gelmiştir. Esâsen Mısır'da hâlâ Mevlid'in sazla okunduğu bir vâkıadır.*"[764] diyor.

O'nun tasvip ettiği reform sadece Ezânın, Kur'ân'ın Türkçeleştirilmesine münhasır değildi. O, bütün inkılâpla-

762 **Fâruk Güventürk**- a.g.e., sh: 326.

763 **Fâruk Güventürk**- a.g.e., sh: 311.

764 **Fâruk Güventürk**- a.g.e., sh: 313.

rın, dinin tesirini azaltıcı vasfını tasvib etmektedir. Bilhassa Lâiklik ve kadınlarla ilgili meselelerde o şiddetli bir taraftarlık sergilemektedir. Meselâ bu vâdide:

"Kur'ân'daki tesettür âyetlerinin yalnız Hazret-i Peygamber'in zevcelerine âid olduğu her din âlimince mâlumdur."[765] diyebilecek kadar ileri gitmektedir.

Lâiklik ise, O'nun için -âdeta- bir îman umdesidir. O, lâiklik bahsinde dini kuşa çeviren reformcu görüşü şöyle müdâfaa ediyor:

"1-Zamanın ilerlemesiyle insan gerek fikren terakkî, gerek ilmî keşiflerle tekâmül ettiğinden anlayış ve kavrayışında olduğu gibi, gidişlerinde, âdetlerinde dahî akıl ve ilme dayanan bir kemâle doğru değişmeler vâkî olduğundan devlet dahî bu inkılâp ve selâha uymak mecburiyetindedir.

*2-Devletler yeni asırda milletin hâkimiyetine istinâd eder. Bu, her demokrasi devletinde cârî olan bir prensiptir ki, «**Devletin hâkimiyeti millet içindir ve bu hâkimiyetin isti'mâli millet vasıtasıyladır.**» biçiminde ifade olunabilir. Yani devlet, millete değil; millet devlete hâkimdir.*

*3-Devlet, vatandaşların toplumuna dayandığına göre, bu istinad da milletten bir cemaatin diğer bir cemaat üzerinde mümtâziyeti ve husûsiyeti yoktur. Vatandaşların insanlık hakları -ki, vicdan hürriyeti bunun başlıca temellerinden biridir- müemmendir. Bunu da «**yurttaşların hepsi kanun nazarında müsâvîdirler**» şeklinde ifade edebiliriz.*

İşte asrımızda devletin dayandığı prensip bunlardır. Din ile devletin, kanunların ve nizamların teşriî sûrette birbirinden ayrılması, bu prensiplere uymak zarûretinden doğmuştur.

Bu ayrılık şöyle izah olunabilir:

Din, üç bölümde mütâlaa olunabilir:

---

765 **Fâruk Güventürk**- a.g.e., sh: 120.

a-İman ve itikad,

b-İbâdetler,

c-Muâmeleler.

***a-İman ve îtikad**; münhasıran vicdânî bir konudur. Hadd-i zâtında bunun üzerinde baskı yapılması da aslâ mümkün değildir. Zorlama yapılsa bile, zâhiri değişmiş gibi görünür, fakat içten bağlanılmış itikad devam eder. Kaldı ki, demokrasi ve asrî devlet kuruluşunda vicdan hürriyetine tam riâyet insanlık hakkı olarak kabul edilmiş olduğuna göre, dinin usûl-i îman ve îtikadı üzerinde münâkaşaya bile ihtiyaç yoktur.*

***b-İbâdetler:** Îman usûlüne mutâbakatın zarurî kıldığı mecburiyet ve mükellefiyetler olup, kulun hâlıkına karşı kulluğunu ve şükrânını beyân şekilleridir. Kur'ân ve sünnetlerle kat'î ve sarih şeklini almış olan ibâdetleri îfâda hürriyet dahî, insanlık haklarının, vicdan hürriyeti maddesinin, esas unsuru olmak itibariyle, devlet ve hükümetin müdâhalesine mâruz kalamaz ve kalmamıştır. Ahlâk mevzuunun da bu iki maddeye bağlı olarak mütâlaası mümkündür. Esâsen yalnız İslâmiyet değil, semâvî dinlerden hiçbiri yoktur ki, umûmî vicdanın, akıl ve iz'ânın kötü gördüğünü ve bilhassa ceza kanununun nehiy ve meneylediği kötülükleri işlemeyi mübah görsün. İslâm iyiyi, güzeli tavsiye eder. Ve Allah'tan korkarak kötülükten çekinenleri, «**İçinizde en üstününüz, Allah'tan çekinendir**» buyruğu ile yükseltir.*

***c-Muâmeleler:** Kirâ, ticâret, vasiyet, miras, kadın ve çocuk (âile) hakları, kötülüklerin menbaı ve kötülüklerin cezalandırılması gibi ferdî ve içtimâî mevzulardır.*

İşte devlet müessesesinde tekâmüle müstenid olan inkılâba uydurulması iktizâ eden hususlar bunlardır. Bunlar, dondurulmuş vaziyette bırakılamaz. İlâhî kanundur ki, her asır mutlak sûrette kendinden evvelki asırların şartlarını ta-

hakkuk ettirmez.

Birinci ve ikinci bölümde, yani usûl-i îman ve ibâdet maddelerinde inkılâp yapmaya kalkışmak, ne bir ihtiyacın ifadesi olan zarûrettir, ne de aklî bir îcabtır. Aksine olarak dini, ***«her asırda başka türlü tefsirlere tâbî inançlara ve değişik şekilli ibâdetlere bağlamak»*** *sûretiyle kökünden baltalamak olur ki, ortada safvet-i asliyesiyle bir din kalmaz, onun yerini uydurmalıklar alır. Ama yirminci asrın uçak, atom, elektrik keşiflerini tahakkuk ettirmiş, medeniyetini ve o medeniyetin insanlar için bulmaya zorladığı ihtiyaçları asırlarca evvelin ihtiyaçlarına göre kurulmuş içtihadlara göre yürütmeye çalışmak, uçağı istemeyip kağnıya binmek kadar mânâsızdır. Ve istenilse de yapılamaz. Bazı hususlarda mahzurludur."*[766]

Peki, şu yukarıdaki mütâlaalar muvâcehesinde ibâdet diline müdâheleyi ve dinin eğitim ve öğretimin yasaklanması gibi hususların müdâfaası kaabil midir?! Hâlbuki O, muhtelif vesilelerle Osmanlı Devlet İdâresi'ni tahkir etmekle iktifâ etmeyerek ondan devralınan her şeyin yıkılışını alkışlamaktadır. Hem de tahrif edilmiş tarihî esbâb-ı mûcibelerle!..

Meselâ Hilâfet'le ilgili son sözleri şöyledir:

"O hâlde ***Atatürk****'ün yaptığı, Halifelik'i kaldırmakla, esâsen mevcud olmayan ve aslında Peygamber'in dediği gibi kendinden sonra ancak otuz sene devam etmiş olan bir müessesenin yok olduğunun mertçe îlânından ibârettir. Din ile, îmân ile, Allah ile, Peygamber ile hiçbir alâkası yoktur!.."*[767]

Diğer inkılâplar için söylemiş olduğu sözlerin mâhiyetini buna kıyasla anlamak kaabildir.

Dinde **"Muâmelât"**a âid hükümlerin varlığını kabul ettikten sonra bunları gayr-ı mer'î kılmanın meşrûiyetini bu gibi adamlar nasıl kabul edebildiklerini anlamak, bizler için

---

766 **Fâruk Güventürk**- a.g.e., sh: 319 vd.

767 **Fâruk Güventürk**- a.g.e., a.y.

kaabil olmamaktadır. Acaba böylelerinin îman esaslarında tecezzînin (bölünmenin) câiz olmadığını bilmediklerini mi düşünmeliyiz?! Eğer öyleyse dînî bilgisi bu derece kıt olanların, dînî meseleler üzerinde söz söylemeye kalkışmalarını yadırgamak gerekmez mi?!..

4- GÂLİP KUŞÇUOĞLU (1919 - ...)

"...

Efendiler ve ey millet!.. İyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müridler, mensuplar memleketi olamaz. En doğru ve en hakikî tarikat, tarikat-ı medeniyedir. Medeniyetin emir ve talep ettiğini yapmak, insan olmak için kâfidir. Rüesâ-yı tarikat** (tarikat reisleri, yani şeyhler) **bu dediğim hakikati bütün vuzûhuyla idrâk edecek ve kendiliklerinden derhal tekkelerini kapayacak, müritlerinin artık vâsıl-ı rüşd olduklarını elbette kabul edeceklerdir!..

M. Kemal Paşa"[768]

a) Kemalistliği

Hem başında **"tâc-ı peygamberî"**yi taşıyacak ve sırtında yeşil cübbe ile şeyhlik dâvâsında bulunacak ve hem de **Behçet Kemal**'le yarışacak derecede kemalist olacaksın! Bu adamdan haberdâr olduğumda, şimdi eroin imalâtçısı olmak suçundan hapiste yatan sahte şeyh **Ali Kalkancı** ile **Fadime Şahin** vak'asını hatırladım. Bakalım, bu güdümlü müteşeyyihin maskesi, nasıl ve ne zaman düşecek!.. Merakla bekliyorum.

Yukarıya aldığımız satırlar, **M. Kemal Paşa** hakkındaki birçok kitapta yer almış olduğu cihetle bunu, sağırların bile duymamış olduğuna ihtimal verilemez. Hele tasavvuf erbâbı ve hattâ **"şeyh"** olduğunu iddiâ eden bir kimsenin, bu sözleri duymamış olmasına aslâ ihtimal verilemez. Lâkin **Gâlib Kuşçuoğlu** adındaki nevzuhur bir müteşeyyih bakınız ne diyor:

---

768 **M. Kemal Paşa**'nın 31 Ağustos 1925 tarihinde Kastamonu Türk Ocağı'nda yaptığı konuşmadan.

"GAYBA ÎMAN

"O müttakî kullarım, gayba îman ederler." *(Bakara Sûresi, 3)*

Gâlip Kuşçuoğlu
(1919- ...)

Bu âyet-i celileyi tefekkür edersen, yalnız şahsına âid îmân zaafiyetinin cehlinden zuhûrunu açıkça görürsün. Vatanını ve milletini muâsır milletler seviyesine çıkarmak için, işgalci güçlerle yapılan anlaşmaya ters düşmeden, hayatını hiçe sayarak, Kur'ân-ı Kerim hayrânı, Din-i İslâm'ı hurafasız ve bid'atsiz benimsemiş, tertemiz İslâm'ı nâehle hissettirmeden yaşamak ve yaşatmak için, zamanı ve zemini de müsâid bulduğu kadarı ile, Din-i İslâm'ı hurâfe ve bid'ate kaçırmadan, yasaklar ve cezâî müeyyidelerle hakikatleri gerçek mecrâsına çekmek kasdı ile 1200 senedir içtihadsız yaşanan Şeriat-ı Muhammedî'yi servet, teknoloji ve medeniyetin Din-i İslâm'a zıt imiş gibi gösterilmesini kabul etmeyen ***Gâzi Mustafa Kemal Paşa,*** *işgâl kuvvetlerinin de şartlarını nazara alarak, çok sevdiği vatanını, milletini, inandığı hak din olduğundan hiç şüphesi olmayan Din-i İslâm'ı ehil olmayan, din adamı geçinen bid'at ve hurâfelerle dolu, hakikat fukarâsı,* ***«biliyorum»*** *zannı ile bilmeyerek İslâm'da tahrifât ve tahribât yapanları cezalandırarak, İslâm'ın zâhir ve bâtınını tertemiz yaşatmak kasdı ile ıslahâta kalkıştılar. Bu ıslahatı yapmak için yeterli dînî bilgi sahibi idiler.*

Ne yazık ki, bu icraatı hurâfe ve bid'at mahkûmu olmuş, inanan toplumlar bu lüzumlu hareketi din dışı zannettiler. Allâh'a yeteri kadar îman etmeyenler de ***Mustafa Kemal Paşa****'yı Din-i*

*İslâm'a karşı, din diye bir şey kabul etmeyen, dinsiz zannettiler. Hakikati yeteri kadar kavramaya müsâid olmayan, emr-i ilâhî ile hayat tanzimini zül addeden, «**gördüğümden başka bir şeye inanmam**» diye direnen, hakikatten yoksun, mâneviyat fakiri, mânâ yoksunu, ibtidâî düşünüp, câhiliye devrinin yaşantısından haz duyan, esas irticâın şahsında her an zuhuru görülebilen, irticâ üreten dinsiz mürtecî!.. Din-i İslâm'ı cehli ile «**yaşıyorum**» zanneden, ilim, irfâniyet, medeniyet ve güzelliklerden rahatsız olan, zamanın yaşantısından habersiz, ikinci irticâ üreten, güyâ dinli, saf mürtecî... Din dışı icraatlarını kıyâmete kadar götürmeyi vazife edinmiş kişileri aramaya zahmet gerekmez, çok yerde bulabilirsin. Emr-i ilâhîyi yaşamanın zevkine ermiş, inanan, insanları horlamayı, toplumdan dışlamayı vazife zanneden!.. **Atatürk**'e «**Dinsizdir!**» diye iftira atmaktan sıkılmayan, utanmayan gâfiller!..*

*Kendilerinin, **Atatürk**'ün icraatlarının bekçileri olduğunu zannedenler, nereden geldiği bilinmeyen bilge ve kahraman edâsı ile bu çarpık zihniyetlerini zaman zaman îlân ederek vazife yaptıklarını zannedenler, **Mustafa Kemal Paşa**'yı takdir edip, hayranlık duyan dindar insanların yalan söylediğini zannederler. Çünkü îmân zafiyeti geçiren bu zümrenin Allâh'a olan inancı îmanlarından dolayı değil, protokol icabıdır. Bu meyânda amentü'ye îman etmiş **Mustafa Kemal Paşa**'ya hayranlık duyan toplumlar da az değil. Allah, adetlerini arttırsın.*

*Yaşadığım o günlerin şâhidiyim. Mülâkât yaptığım Nokta Dergisi'nde de bahsetmiştim. Dindar yaşayan insanların **Mustafa Kemal Paşa**'ya «**Mehdî Resul**» dediklerine şâhidim. Çok geçmedi, birkaç sene sonra hurâfe ve bid'atların, katı kuralların mahkûmu, Allâh'ın sonsuz rahmetinden habersiz, cehennem yolundan başka yol tanımayan, hakikat yoksunları, «**mehdi resul**» dedikleri **Atatürk**'e «**Deccal**» ve neûzu billâh «**Kâfir**» dediler. Bu değişik düşünceyi hâlâ anlamış değilim. Ancak, İslâm'ı cinsel organından tanıyan, mütehassıs dindar geçinenler az değil!..*

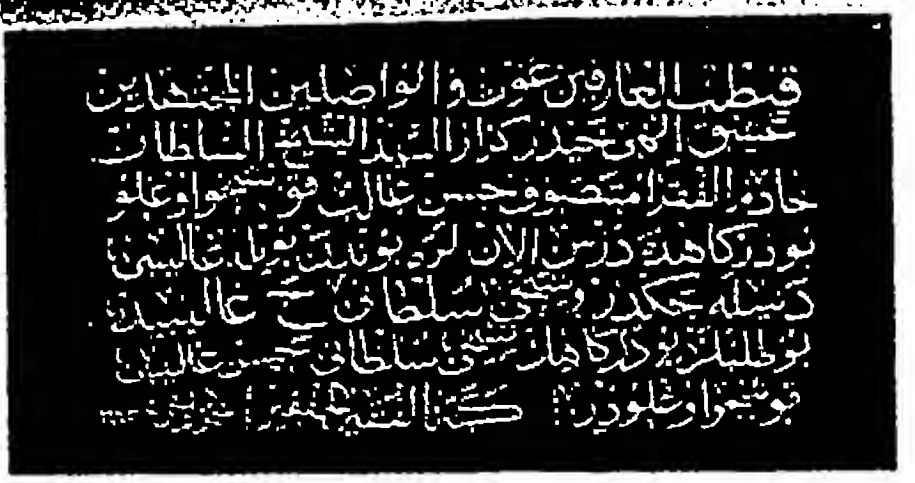

Galibilik

Ya Hazret-i şeyh Hasan Galibi (k.s.)

Kutbu-l Arifin Gavsu-l Vasılin, El Müctehidin, Aşk-ı İlahi, Haydar-ı Kerrar, Es-Seyyid, Es-şeyh, Es-Sultan, Hadimül-Fukara, Mutassavıf, Hasan Galip Kuşçuoğlu.

Bu dergahta ders alanlara bundan böyle Galibi denilecektir ve şeyhi sultanı Hz. Galibi'dir. Bu talebelerin ve bu dergahın şeyhi sultanı Hasan Galibi Kuşçuoğlu'dur.

Müteşeyyihin övünmesindeki haddini bilmezliğe bakınız!.

*Onlar için kelime-i tevhid önemli olmayıp, onların şâhidi açık gözle görülürse şâhiddirler. Her zaman âşikâr olmadığından «**kâfirdir**» diye öldürürler. Bakarlar ki, mâlum ölçüleri ile yanılmışlar; «**müslümanmış**» diye namazını kılarlar. Bu bilgelere:*

*"Sorsan: «**Selânik nerdedir?**» bilmez;*

Bilir Cebrâil'in kaç kanadı var!..

*Bu bilgelerden daha farklı bilgeler de vardır ki, onların ölçüleri maddeden öte gitmez. Mânâ onlar için bir şey ifade etmez. Hikmet ve mârifetullâh ki, metafiziktir, ilgileri dışındadır. **Atatürkçü** geçinirler, güyâ aydın kesim!.. O büyük insanın makamı cennet olsun. İcraatındaki maksad ve mânâyı anlamayıp **Atatürk**'ün icraatını ve geçici yasaklarını dine karşı kasden yaptığını zannederek îmansızlığa eşdeğer gören, öylesi işlerine gelen, kültürlü, materyalist, îman fukarâları, Dünya'dan sonra hayat kabul edemeyen, aydın geçinen, amentü*

yoksunlarının emr-i ilâhîyi yeteri kadar bilemediğinden, hurâfe ve bid'atları din zannedip, başka ilim kabul edemeyen, safdirik, fakat samimi inanç sahiplerinin de müşterek yaptıkları tahrîfâtın acısını millet olarak hâlâ çekiyoruz.

Allâh'ın emirlerini bilmeden tahrif ettik. Hatanın telâfisini düşünüyor isek, gerçeklere, kanun-i ilâhîye uygun, medeniyet ve teknolojiyi de, haramlar dışındaki cümle güzelliklerin dinin anayasası olduğunu bilmemiz ve görmemiz lâzım. Lüzumlu olduğunu hâlâ anlamak için çaba göstermeyecek miyiz?! Lütfen aslımıza rücû edelim!.."[769]

Ömrünü marangozlukla geçirmiş bu müteşeyyihin şu binbir gramer yanlışı ile dolu insicamsız sözlerine hakkıyla cevap verebilmek için hacmen on kat yazı yazmak gerektiği hâlde, biz, kısa bir cevap vermekle iktifâ edelim. Zira O'nun böyle hilâf-ı hakikat daha pek çok beyânı mevcuddur. Kısaca söylemek gerekirse:

1-Hiç kimse, Millî Mücadele esnasında **M. Kemal Paşa**'ya önce **"Mehdî"**, sonra ise **"Deccal"** demiş değildir. Hele **"resul"** asla!. Gerçi, 1923 yılına âid bir avukatın **"Mehdi"** adında bir kitabı mevcud olmakla beraber **Mehmed Ali Takiyüddin** adındaki bu avukatın, bilâhare O'na **"Deccal"** demiş olduğuna dair hiçbir eserde bir kayıt mevcud değildir. **M. Kemal Paşa**'ya **"Deccal"** diyen, başlangıçtan itibaren O'nunla aslâ ülfet etmemiş olan **Üstad Bediüzzaman**'dır.[770] Daha sonra **Süleyman Efendi** Hazretleri'nin talebelerinin de böyle söylemekte olduklarına dâir bir rivâyet şüyû bulmuştur. Ancak müteşeyyih marangozun bu hususstaki sözü, **M. Kemal Paşa**'ya sadece **"Mehdî"** mi, yoksa aynı zamanda **"Resûl"** mü denmiş olduğuna dâir bir sarâhat ihtivâ etme-

---

769 **H. Gâlip Kuşçuoğlu**- Metafizik, Antalya, 1999, sh: 12 vd.

770 Tafsilât için bkz: **Kadir Mısıroğlu**- Sarıklı Mücahidler, İstanbul, 2010, sh: 324 vd.

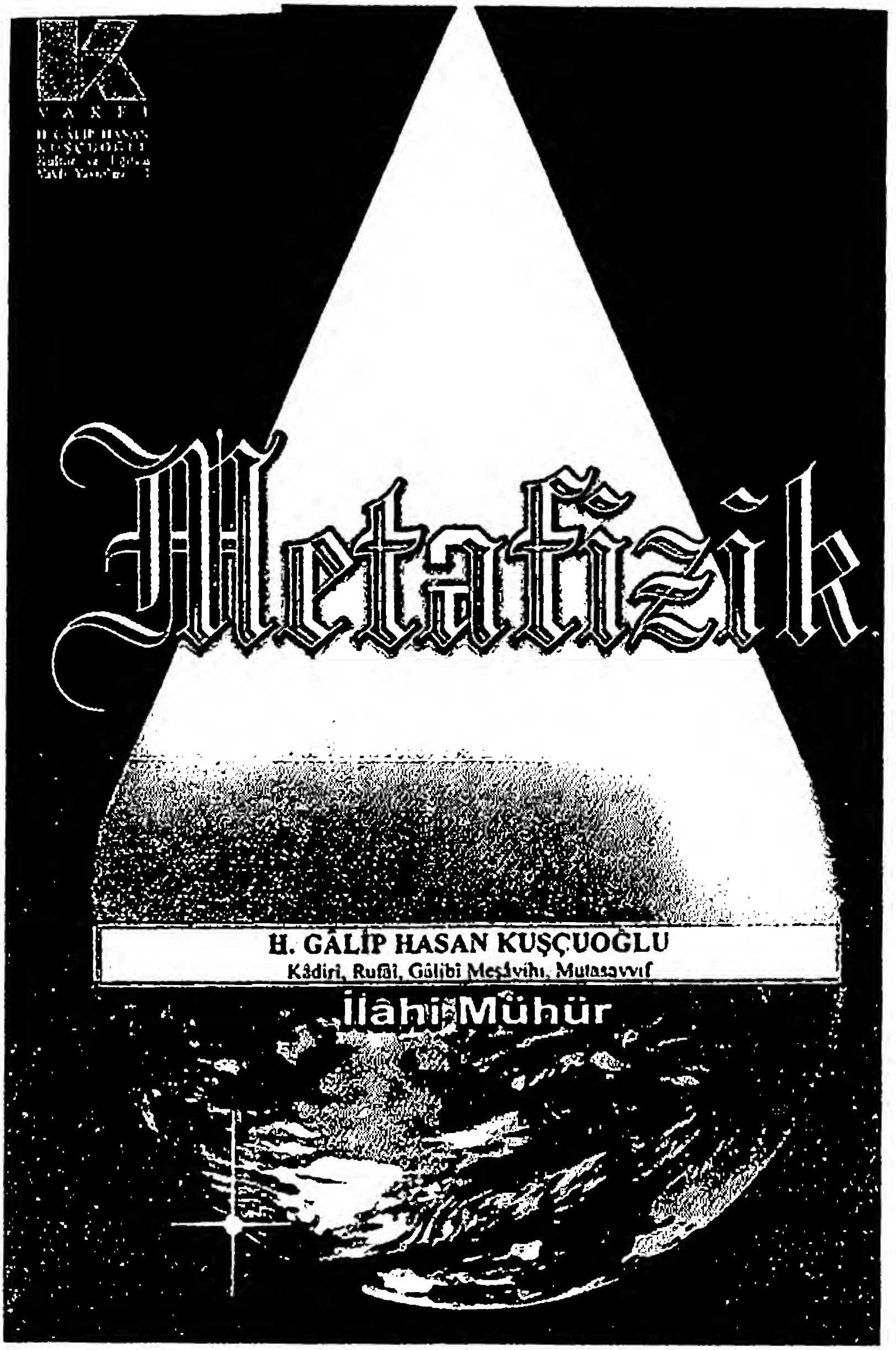

Bahsi geçen eserin kapağı

mektedir. Cümle âlem bilir ki, **"resûl"**, kitaplı peygamber demektir. O'na bu tarz bir telâkki izâfe ettiğimiz takdirde **M. Kemal Paşa**'nın mâhud **"Nutuk"**unu -hâşâ- Kur'ân mesabesinde tuttuğunu kabul etmek gerekir. O hâlde, bu cümlede **"mehdî resûl"** ibâresini nasıl anlamak lâzım gelir? **"Mehdî"** kelimesinin **"resûl"**e bir sıfat olarak kullanıldığını kabul etsek mânâ itibariyle her **"resûl"**, aynı zamanda **"mehdî"** olduğuna nazaran böyle bir tavsif, üstelik mürşid olduğunu iddiâ eden bir adam için ne fecî bir netice hâsıl edeceği âşikâr değil midir?

Başka bir yerde, O, bu iki kelime arasına virgül koyduğuna göre, O'nun hem **"mehdî"** ve hem de **"rasûl"** kabul olunduğu tarzında anlaşılması daha mâkul olmakla beraber biz fazla okumuş yazmış olmadığı anlaşılan bu güdümlü adamın **"mehdi-i resül"** demek istediğini düşünebiliriz. **Mehdî**'den böyle bahsedilmesi müteâmel olmamasına rağmen biz aşırı hüsn-i zan ile böyle kabul etsek dahî burada **M. Kemal** hakkındaki O'nun diğer beyânları, mehdîlik iddiâsından geri kalmayacak vasıfta bir meddahlıktan başka bir şey değildir. Buna dâir birçok misalden sadece şunu dikkatlerinize arz edelim:

*"Allâh'ın istisnâî yaratılmış seçkin kulları, emr-i ilâhînin bekçileridir. Onların bazıları irşâda, bazıları îkaza, bazıları da ıslâha vazifelidirler. **Atatürk** ıslah vazifesi ile vazifeliydi, şâhidim!"*[771]

Mâlûm olduğu üzere, **Mehdî**'nin vazifesi de ıslahtan başka bir şey değildir. Biz bu Mehdîlik meselesini ileride başka müddeîlerin iddiaları dolayısıyla da ele alacağımızdan

---

771 Bu müteşeyyih, bu yakışıksız ve hilâf-ı hakikat sözlere, külliyatında birçok kereler yer vermiştir. Hem de **M. Kemal Paşa**'nın gâyet mahdud olan dînî görünüşlü, renkli kuşe kâğıdına basılmış resimlerinin altında olarak!.. Bunlar numaralanmamış sahifelerdir.

"Bütün dünya Müslümanları ALLAH'ın son Peygamberi Hazret-i Muhammet Mustafa (s.a.v.)'in gösterdiği yolu takip etmeli ve verdiği talimatları tam olarak tatbik etmeli. Tüm müslümanlar Hazret-i Muhammed'i örnek almalı ve kendisi gibi hareket etmeli. Zira, ancak bu şekilde insanlar kurtulabilir ve kalkınabilirler.

M. Kemal ATATÜRK

M. Kemal ATATÜRK vefatından onbeş gün önce verdiği bu mesajın başbakan ve dışişleri bakanı vasıtası ile tüm dünyaya açıklanmasını emretti.

(Prof. Dr. Hanif FARUK, Urduca Yayınlarında Atatürk,A.Ü. Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayınları Ankara 1979, sayfa 102)

Bu sözler de üstteki kıyâfet gibi yalan ve aldatmaca!.

burada bu kadarla iktifâ ediyoruz.

2-**M. Kemal Paşa**'nın halkın desteğine muhtaç olduğu ilk devresindeki söz ve hareketlerini ele alarak, bu destekten müstağnî hâle geldiği sonraki hayatında din karşıtı söz ve hareketleri görmemezlikten gelmek, bütün kemalist kalemşörlerin müşterek olan taktikleridir. Lâkin bu tavır, akıl ve mantık önünde kaabil-i müdâfaa değildir. Bir kimsenin gerçek hüviyeti, kimseye muhtaç olmadığı bir zamanda izhar eylediği fikirler ve icrâ ettiği hareketlerle tezâhür eder. **M. Kemal Paşa**'nın hayatındaki bu ikinci devreye âid olmak üzere en güvenilir kaynaklardan nakledilmiş olan sözleri ve buna ilâveten islâmî olan müesseseleri yıkarken kullandığı esbâb-ı mûcibeler ortada dururken kemalistlerin bu tavrı, âlemi aptal yerine koymaktan başka bir sûrette kaabil-i izah değildir.

Bu müteşeyyih adam da aynı yolu tutarak **M. Kemal Paşa**'nın dinle ilgili icraatını bir **"ıslah"** hareketi olarak göstermektedir. Taktik icabı, **"reform"** kelimesini kullanmıyor. **"Everest Tepesi"**ni **"Gobi Çukuru"** ile karıştırmaktan farksız bu iddia karşısında vârid olabilecek suâllerden sadece birini soralım: Dinin eğitim ve öğretimini yasaklamak ve Ezân'ı, Kur'ân'ı türkçeleştirmeye kalkışmak sûretiyle dine müdâhale de mi bir ıslâh hareketidir?!.

3-**Delillerine gelince:** Eski marangoz şimdiki müteşeyyih **Gâlip Kuşçuoğlu**, bütün külliyâtında **M. Kemal Paşa**'yı dindar gösterebilmek maksadıyla sadece üç tane resim bulmuş ve bunları da temcid pilâvı gibi her eserinde tekrarlayıp durmuştur. Hâlbuki bunların üçü de **M. Kemal Paşa**'nın halkın desteğine muhtaç olduğu, birinci devresine âiddir. Onlardan birisi, Türk-Yunan Harbi devam ederken Meclis önünde yapılmış olan bir duâ sahnesidir. İkincisi, O'nun **"Halife olmak istediği"** zamana dâir hocalarla elinde doksan dokuzluk tespih olduğu hâlde Libya kıyâfetiyle çektirdiği ve üzerinde

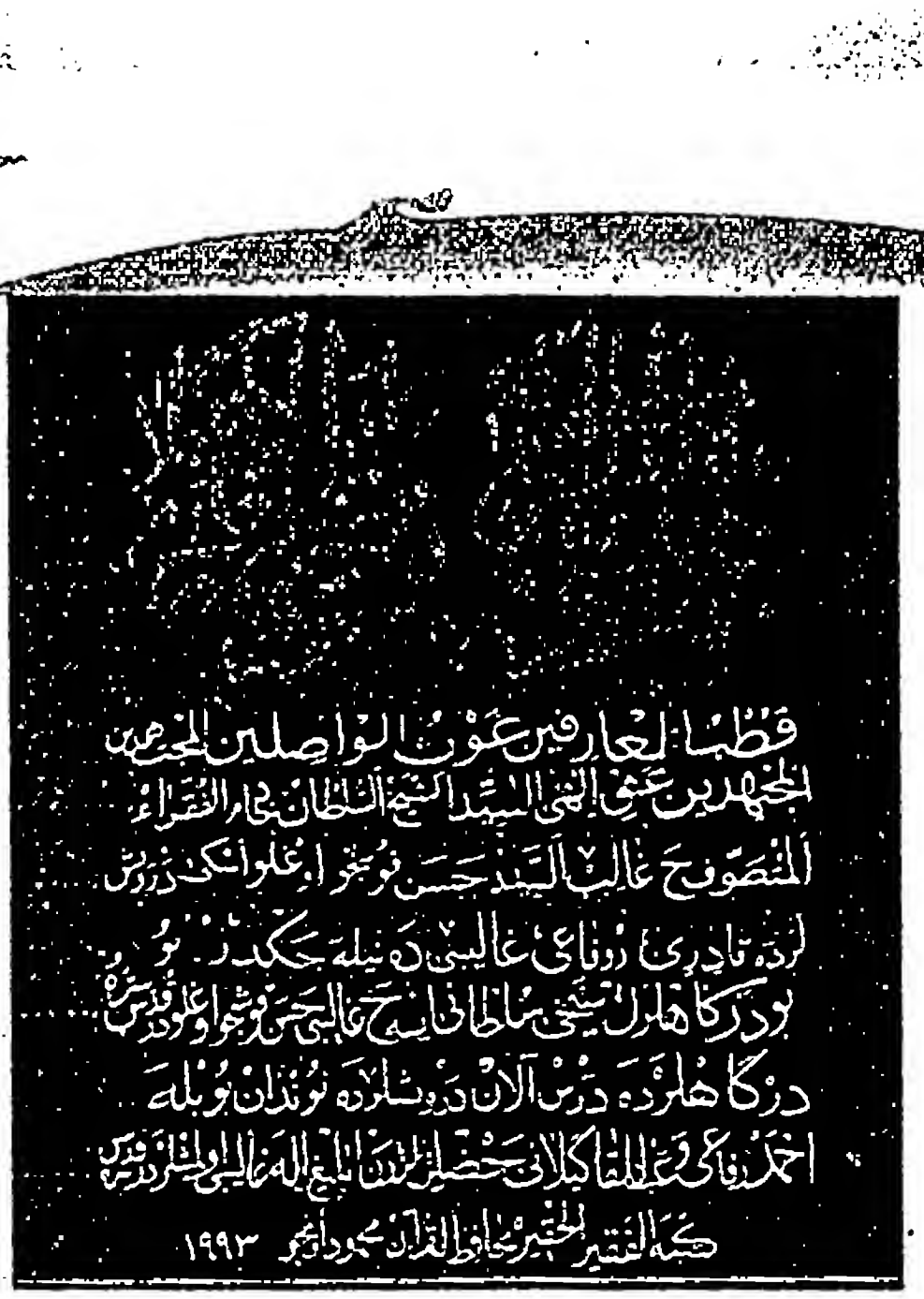
قطب العارفين عون الواصلين المجتهدين
المجتهدين غوث الورى السيد الشيخ السلطان بحار الفقراء
المتصوف غالب السيد حسن قوشجوا وعلوانكي دردرس
لرده قادري رفاعي غالبي ده نيله حكمدار بودر
بودر كاهلرل شيخي سلطاني سيد غالبي حسن قوشجوا وعلوانكي دردرس
درگاهلرده درس آلان درويشلرده نوندان نوبله
احمد رفاعي وعبد القادر گيلاني حضرلرندن ايلغ اله غالبي اولمشلردر
حسبه الفقير المحتقر حافظ القرآن محمد دانجو ١٩٩٣

Galibilik

Ya Hz. Ahmet er-Rufai, Ya Hz. Abdulkadir Geylani (k.s.)
Kutb-ul Arifin, Gavs-ul Vasılin, el-Müctehidin, el-Müchidin, Aşk-ı İlahi, Haydar-ı Kerrar, es-Seyyid, eş-şeyh, es-Sultan, Hadim-ül Fukara, el-Mutasavvıf, Hz. Galip es-Seyyid, Hassan Kuşçuoğlu, eski dervişlere de Kadiri Rufai Galibi denilecektir.
Bu dergahların şeyhi Sultanı ise, Hz. Galibi Hasan Kuşçuoğlu'dur. (k.s.)
Dergahlarda ders alan dervişlere de, Bundan böyle Ahmed Rufai ve Abdulkadir Geylani Hazretlerinden tebliği ile Galibi olmuşlardır. (k.s.)

Bu levha, H. Galip Hasan KUŞÇUOĞLU Efendi Hazretleri'ne manen Kadiri-Rufai birleşiminden kol alarak GALİBİLİK verilmezden üç sene evvel hattat Mahmut Öncü'ye rüyasında verilen manevi emirle yazdırılmıştır.

Kendi kitabında kendini yücelttiği durumu ibretle görünüz!.

"Mefkûre Hatırası" yazılı resimdir. Üçüncüsü ise, yurt içi seyahatinde karşılaştığı bir hoca ile mükâleme hâlinde çekilmiş olan resimdir. Hiçbir kemalist, **M. Kemal Paşa**'ya âid olmak üzere, bu üç resim dışında başka bir resim gösteremez. Hâlbuki O'nun kitap ve gazetelerde dercolunmuş yüz binlerce resmi vardır. Bir bayram veya Cuma namazı, herhangi bir câmiye girerken veya çıkarken bir resmini göstersinler de biz de nazarî ve felsefî bir sistem olmayan İslâm'ın, O'nun tarafından yaşandığı bir sahneye muttalî olalım. **Gâlip Kuşçuoğlu**'nun külliyâtı baştan başa tarandığında, O'nun kuşe kâğıdına basılmış renkli resimlerle müzeyyen iddiâlarını te'yid için **M. Kemal Paşa**'nın son devrine âid olmak üzere iki uydurma vesikanın mükerreren nakledilmiş olduğuna şâhid olmaktayız. Bunlar, daha önce **Ahmed Gürtaş** vesilesiyle değerlendirmesini yapmış olduğumuz **"Ölümünden On Beş Gün Evvel Âlem-i İslâm'a Beyannâmesi"** adıyla meşhur olan sahte vesika ile ondan daha çürük ve daha gayr-i mâkul olmak üzere Peygamber -aleyhisselâm-'ın kabr-i şerifinin yıkılmasını önlemek (!) maksadıyla güya Suud Kralı'na çekmiş olduğu iddiâ edilen telgraftan ibârettir.

H. Galip Kuşçuoğlu, iktibas ettiğimiz sözlerini tâkiben aynı eserde **"Atatürk'ü Yakînen, Hayranlıkla Seyredip Edindiğim İntibâlarım"** başlığıyla on üç büyük sayfalık metinde aynı meddahlığa devam etmekle beraber mesmûâttan başka bir bilgisi olmadığı anlaşılacak şekilde, sayısız tarihî yanlışa vücud vermiştir. O, diyor ki:

*"Tahminî sene 1930. **Gâzi Evi**'ne yakın **Bozkurt İlk Mektebi** üçüncü sınıfında talebe idim. Babam Samsun Belediyesi'nin karşısındaki Şifâ Hamamı'nı işletiyordu. **Atatürk Fethi Okyar**'a bir parti kurdurmuştu. Arzu ettiği Çok Partili devreye geçişte atılan ilk adımdı. Belediye seçimi vardı. Samsun'da kadınların gizli oy vermelerini yadırga-*

*yan Karadenizliler'in hayli karışıklıklar çıkardıkları söylendi. **Atatürk**, Samsun'a gece geldi. Olayı bastırdı ve **Fethi Okyar**'a emri ile kurdurduğu partiyi lağvetti.*

*Hâlâ etkisinden kurtulamadığım, kurtulmak da istemediğim hâtıratımı anlatmadan geçemeyeceğim: **Mustafa Kemal Paşa**'nın gece Samsun'a gelişini, Samsun Parkı'nda tesâdüfî, yakından seyretmiştik. Talebesi olduğum Bozkurt İlk Mektebi, Gâzi Evi'ne yakındı. Mektepte yakın arkadaşlarıma **Mustafa Kemal Paşa**'nın geldiğini anlatınca, yakından görmek için beş arkadaş mektebi terk edip Gâzi Evi'ne geldik. Gâzi Evi'nde hummalı bir faaliyet vardı. Meyilli olan giriş kapısının bulunduğu yan yola bakan, yükseldikçe daralan bodrum pencerelerinden mutfağı seyrediyorduk.*

*Sıra sıra dizilmiş kuzu etlerinin, usta aşçılar elinde ne olacağını merakla seyrederken, birden **Atatürk**'ün bindiği, üstü açık arabası hemen yanımızda durdu. Henüz bizden başka kimse yok idi. İnsan seli geliyordu. Amma uzaktı. Üstü açık arabada oturan Cenâb-ı Hakk'ın bu necip milletin kurtulmasına vesîle kıldığı büyük insan, bütün azameti ile yakınımızda duruyordu. Metafizik yaratılışlı, dindar kişilerin «**Mehdî resul**» sıfatını yakıştırdığı büyük kahramanı, çocuk cesâreti ile yakînen, seyirden ziyâde tetkik ediyordum. 69 sene evveli, o günkü hâliyle hâfızamda duruyor. O gün değil, ancak bugün Hazret-i Allâh'ın bu necip milletin esâretten kurtulmasına vesile kıldığı o muazzam sîmâyı daha normal düşünebiliyorum.*

Arkadaşımıza, sevgi ve muhabbetle sorduğu:

«-Mektebe gidiyor musun, evlâdım, kaçıncı sınıftasın?» hitâbı, sanki bugün duydum gibi hâlâ hafızamdan silinmediği gibi eksilmedi de.

Henüz 48 yaşında, fakat yetmişin üzerinde gibi görünen, vatan ve millet aşkının galebe çalıp, vazife ağırlığını

seve seve taşımış, buna rağmen vazife mes'uliyeti ve hâdiselerin çökerttiği güçlü insanı yakînen dinliyor ve seyrediyordum. Arkaya taranmış, beyazı siyahından fazla, seyrelmiş saçları, başının çıplaklığını kapatmaya yetmiyordu. Kan eseri kalmamış sîmasında din, vatan ve millet sevgisinin, vazife ağırlığının o büyük insanı ne hâle getirdiğinin canlı portresini içim yanarak seyrediyordum. O istisnâ yaratılmış insanı, bu gün daha iyi anlıyorum."[772]

Bu metnin devamında, güyâ **M. Kemal Paşa**'nın Anadolu'ya gönderilmesi hususunda **Mareşal Fevzi Çakmak**'ın müessir olduğuna dâir hayâlî bir sahne çizilerek anlatılmakta olanlar, tamamen hilâf-ı hakikattir.

Bir kere **Fevzi Çakmak**, o gün Harbiye Nâzırı olmadığı gibi, **M. Kemal Paşa** Anadolu'ya geçtikten sonra bile O'nun ordu müfettişliği sıfatıyla Anadolu'ya geçerek **Kâzım Karabekir Paşa'yı, M. Kemal Paşa'yı** desteklememesi hususunda iknâya çalışmıştır.[773]

---

772 **Gâlip Kuşçuoğlu**- a.g.e., sh: 30 vd.

773 Bu hususlaki tarihî gerçek, **Kâzım Karabekir Paşa**'nın ifâdesiyle şöyledir:

*"Sabahleyin ziyâretine gittim. İki saat kadar münâkaşa ettik. **Fevzi Paşa**'nın en mühim vazifesinin, beni görmek olduğunu anladım. **Mustafa Kemal Paşa**'yı tutmaklığımın felâketini, istikbâlde bednâm olacağımı anlattı. Söylediği iki şey şunlardır:*

*1-Yegâne istinadgâhları sen olan **M. Kemal Paşa**, muhteris ve menfaat düşkünüdür. Maksadı, şekl-i hükümeti değiştirmek, diktatör olmaktır. Ahlâkça herkesçe fenâ tanınan bu zâtın, milletin başına belâlar getireceğini seni seven bütün arkadaşlarımız ve ben yakînen biliyoruz. **Ali Fuat Paşa** da muhterisin biridir. En îtimad ettiğin, **İsmet** de aynı fikirdedir. Ve benim gibi O da seni îkaz etmek fikrindedir. Bunların hiçbir kuvveti olmadığı hâlde sen bunlara kuvvet veriyorsun. Âtinin vahim vaziyetlerinde omuzlarına büyük mes'uliyet alıyorsun. Kendisinin İstanbul'a celbine sen mâni oluyorsun. Buna zahîr olma!.. Bunu milletin, memleketin selâmeti için sana benim ve birçok arkadaşlarımızın samimî olduğundan ve senin bu vatana olan namuskârâne fedakârlıklarını herkes bildiğinden söylemeyi bir vazife*

Tabiî, bu arada bilgili Müslümanlar'a bir tâviz olmak üzere, artık gerçek hüviyeti anlaşılmış olan **Sultan Vahideddin Han**'dan da **"cennetmekân"**[774] diye bahsetmeye ilâveten şu sözleri söylemekten geri kalmıyor:

*"**Sultan Vahdettin Han**, vatan hâini değildir. Gerçekleri olduğu gibi anlatmanın zamanı geldi, zannediyorum. Bunları milletimize olduğu gibi yansıtırsak milletin fikir bölünmeleri düzelip, kardeşlik anlaşılıp cumhuriyet lâyık olduğu mecrâsına oturacak. **Atatürk**'ün kıymeti ve değeri, bütün millet tarafından bilinip, **Atatürk** düşmanlığı yerini dostluğa terk edip, **Atatürk** istismarcılarının sermâyeleri bitecek. İflâs edecekler. Bir kısım insanlar da vatana ve millete canını dahî feda etmekten çekinmeyen büyük insanlara teşekkürü borç bilecekler, nankör olmayacaklar. Selâhiyetli, güçlü idârecilerimizden ricâ ediyorum: Vatan, millet ve Allah aşkına düzeltin... Evvelâ **Mustafa Kemal Atatürk**'ün dinsiz olmadığı gerçeğini lütfen ilân edin. Yalnız Türkiye değil, Dünya'nın bu gerçek bildiriye ihtiyacı var."*[775]

Hâlbuki O'nun göklere çıkardığı **M. Kemal Paşa, Sultan Vahiddedin** hakkında ağza alınamayacak hakaretlerde bulunmuştur. Bunlardan sadece birini dikkatlerinize arz edelim:

---

bildim.

*2-**M. Kemal Paşa**, yâverlerini de meb'us yaptırıyormuş. Bu gibi meb'usların yapacağı fenâ tesiri de düşünmelisiniz."* (Bkz: **Kâzım Karabekir**- İstiklâl Harbimiz, İstanbul, 1969, sh: 372 vd.)

Kâzım Karabekir, bu sözlerini şu dipnotla da teyid etmiştir:

*"1338 senesi son aylarında bir gün Bursa'da aynı **Fevzi Paşa**, **İsmet**'i de telmih ederek:*

*«-Biz, **Mustafa Kemal Paşa**'yı diktatör yapacağız.» demiştir.*

Yine ikimiz baş başa idik. O günlerin hâtırâtımda tafsilât ve rûhî tahlilâtı vardır." (bkz: a.y.)

774 **Gâlip Kuşçuoğlu**- a.g.e., sh. 32.

775 **Gâlip Kuşçuoğlu**- a.g.e., sh. 33.

"Sakîm bir tevârüs usûlü neticesi olarak büyük bir makam, tantanalı bir ünvan ihraz edebilmiş bir sefilin, izzet-i nefsi çok yüksek, asîl bir milleti nasıl hacîl bir vaziyete düşürebileceği, o zaman, daha tabiî sûrette anlaşılır.

Filhakîka, her ne sebep ve sûretle olursa olsun, ***Vahdeddin*** *gibi hürriyet ve hayatını milleti içinde, tehlikede görebilecek kadar* ***âdi bir mahlûkun*** *bir dakika dahî olsa, bir milletin re's-i kârında bulunduğunu düşünmek ne hazindir! Şâyân-ı teşekkürdür ki, bu* ***alçak****, mevrus saltanat makamından, millet tarafından ıskat olunduktan sonra,* ***denâetini*** *itmam etmiş bulunuyor. Türk Milleti'nin, bu tekaddümü elbette, takdire lâyıktır.*

Âciz, âdi, his ve idrakten mahrum bir mahlûk*; kabul eden herhangi bir ecnebînin himâyesine girebilir; fakat böyle bir mahlûkun, bütün İslâmlar'ın halifesi sıfatını hâiz bulunduğunu ifade etmek, elbette muvâfık değildir."*[776]

O'nun burada yer verdiği diğer bir yalanı da şudur:

*"****Nûrullah Efendi****,* ***Atatürk****'ün sekreteri olan amcazâdesinden kendisini* ***Atatürk****'le görüştürmesini ister. O da* ***Nûrullah Efendi****'yi Ankara'ya dâvet eder. O günlerde* ***Atatürk*** *bir vesîle ile resepsiyon vermektedir. Sekreter,* ***Nûrullah Efendi****'yi,* ***Atatürk****'le resepsiyonda karşılaştırarak görüştürmeyi plânlar ve bu maksadla resepsiyona* ***Nûrullah Efendi****'yi de dâvet eder. Arzu edilen bu görüşme gerçekleşir ve* ***Atatürk****,* ***Nurullah Efendi*** *ile bir köşede hayli sohbet eder. O günlerde türbe, tekke ve zâviyeler kapatılmış bulunmaktadır. Söz buna intikal edince,* ***Atatürk****,* ***Nurullah Efendi****'ye der ki:*

«-Efendi Hazretleri; tekke, türbe ve zâviyeleri ben kapattım. Allah bana ömür verecek mi, bilmiyorum. Ama şâyet ömrüm olursa, günü gelince, bunları yine ben açacağım.»

Atatürk*, bu hakikati, gerçek Şeyh Efendi'ye ifşâ etti.*

---

776 **M. Kemal Paşa**- Nutuk, Ankara, 1927, sh: 423 vd.

Hazret-i Mevlânâ Celâleddin Rûmî Hazretleri'ni ziyâret ettiğinde:

«-Sen rahat uyu, ey koca şeyh!.. Bu icraatlarım sizlere değil.» dediği gerçeğini bilesin.

*Zira tertip-i tanzim-i ilâhî olan gerçekler, ilâ-nihâye yasaklanıp kaldırılamazlar. Gerçekler mecrâsından saptırıldı ise, Hazret-i Allah, tekrar o gerçeği zamanı gelince vazifelendirdiği kullarının eliyle aslına döndürüp tekrar ihyâ eder. **Atatürk** ehline söylemekte mahzur görmediği bu hakikati anlatmakta bir sakınca görmemiştir. Aksini düşünmek, o müstesnâ yaratılmış insanı tanıyamadığının ifâdesi olur."*[777]

H. Galip Kuşçuoğlu, bu yalanı diğer bütün yalanları gibi tekrarlayıp durmuştur. **"Metafizik"** isimli eserinin ikinci cildinde[778] **"Atatürk, Tarîkatleri İlânihâye Yasaklamadı"** başlığı altında tekrâren:

*"Cennet-mekân **Atatürk**'ün bildirisine göre, bu yasak, ilâ-nihâye değildi.*

Zira bu yasağın dışında tutulan istisnâî toplumlar vardı.

***Atatürk**'ün gönül ve kader birliği yaptığı silâh arkadaşlarının da beyânlarına göre, yasakların 15 seneyi geçmeyeceğinde ittifak etmişlerdi.*

İlâ-nihâye kaldırmaya kimsenin gücünün yetemeyeceği gerçeğinin bilincinde idiler.

Zira îmansız toplumların hayatlarının insânî yönünün hayvanî duygulardan öteye yol bulamayıp ahlâken toplumların felç olduğunu hâlâ göremeyen kaldı mı?

Peygamber Efendilerimiz'in zamanın îcaplarına uyumlu Hz. Allâh'ın tertip ve tanzim eylediği hayatları ile bizlere örnek oldukları hâlde bugün içtihad noksanlığı ile günümü-

---

777 **Gâlip Kuşçuoğlu**- a. g. e., sh: 35

778 **Gâlip Kuşçuoğlu**- Metafizik 2, Antalya, 2003.

ze getiremediğimiz ve istesek de hemen düzeltemeyeceğimiz, mevcudun da sıfıra düştüğü ahlâk-ı hamîdenin, insanca yaşamanın hasretinin hissedildiği, Hz. Allâh'a inandığını iddiâ eden toplumlarda dahî bî-taraf bakıldığında inanç zaafiyetini görmemek mümkün mü?!..

*«**Atatürk**'ün ilkesidir, tâviz veremeyiz.» demeyesin.*

Vatanı ve milleti için hayatını hiçe sayıp gayrıyı umursamayan, verilen dînî tedrisâtın, yaşanılan içtihadsız bırakılan şeriatın değişen hayat nizâmına uyum sağlaması gerekirken, bilgisizce, bu gerçekleri geçmiş kavimlerin hatalarından ders almayı da bilemeden ihmal ettik.

Şâhidi olduğumu evvelki kitaplarda bahsettiğim ıslâh icraatına vazifelenen büyük insan, milletinin hayat nizamını zamanın terakkiyâtına mâni olmayan, uyumlu, cumhurun hayrına cumhuriyeti getirdi. Bugünün îcâbı hayat nizamında kaçınılmaz idâre tarzı demokrasiye kapı açtı.

Zamana uyumlu olmayan içtihada tâbî, değişmeyen büyük günâhlar dışında, içtihadsız kalan toplumların yaşantı tarzını tanzim ve düzene koyma gücünün ve yetkisinin olmadığından günün güzelliklerine uyum sağlayamıyan içtihaddan da yoksun hükümleri geçici yasaklamakla vazifesini icrâ etmiştir.

*Yasaklar arzu edilen hâle eriştikçe, yasağın kaldırılması cennet-mekân **Atatürk**'ün maksadı ve gâyesi idi. Hz. Allâh'a ve Rasûlü'ne acabâsız îman eden büyük insanı rûhen rencide etmeyelim. Lütfen, bu gerçeğin farkında olalım.*

Bu abd-i âciz, bu gerçeğin de şâhidiyim."[779] demektedir.

Ne sûretle bu gerçeğin şâhidiymiş acaba? Hadi, bunu eskilerin tâbiriyle **"bizim şeyhin kerâmeti, olur kendinden menkul"** diyerek geçiştirelim. Fakat şu **"demokrasiye kapı**

779 **H. Gâlip Kuşçuoğlu- a.g.e., sh: 192 vd.**

açtı" sözüne ne diyelim? Bizim müteşeyyih, **M. Kemal Paşa** devrinin diktatörlük olduğunu kabul edip buna mecbur olduğunu söyleyen, yoksa inkılâpları gerçekleştiremezdi, diyen gedikli kemalistlerden daha ileri derecede **M. Kemal**'e muhabbet ve hayranlık sergiliyor. Ne diyelim: **"Kişi sevdiği ile beraberdir."**[780]

Bu müteşeyyihe:

"-İnşaâllah, âhirette **M. Kemal Paşa** ile beraber olursun." sûretinde duâ etsek, acaba memnun olur mu?

Gâlip Kuşçuoğlu, bu uzun yazısının sonlarına doğru bütün eserlerinde olduğu gibi kendi mürşidliğini, derecesinin büyüklüğünü anlattıktan sonra nihayet ağzından baklayı çıkararak:

"Mezheb-i Hanefî, amel düsturumdur. Meşrebim, ilim yönünden benzetilecekse, tekrar ediyorum alevîyim."[781] demektedir.

b-İtikâdî Sakatlıklar

Herkes bilir ki, tasavvuf yolunun ana umdesi, tezhib-i ahlâktır. Bununsa fıtraten egoist olan insanoğlunun benliğiyle mücâdele etmek sûretiyle elde edildiği mâlumdur. Hâl böyleyken bir tek tarikatle iktifâ etmeyerek pek çok tarîkatı **"Gâlibî"** ismiyle birleştirdiğini iddiâ eden, kendi mezar taşını **"Kutbu'l-Ârifîn, Gavsu'l-Vâsilîn... ilh."** gibi en iddiâlı sıfatlarla hazırlatmış bulunan **H. Gâlip Kuşçuoğlu**, bugün 92 yaşında olduğu hâlde[782] eserlerinin hemen hepsinin baş

780 *"El-mer'u maa men ehabbe"* (Hadîs-i Şerîf) Yani kişi, sevdiği ile beraberdir.

781 **H. Gâlip Kuşçuoğlu**- Metafizik 1, İstanbul, 2010, sh: 41 vd.

782 Yaşlılık, nefsânî arzuların tavsadığı bir mevsim olduğu hâlde şu adamdaki uçsuz bucaksız riyâset sevdâsının, yaymaya çalıştığı bâtıl fikirlere -**M. Kemal Paşa** misâlinde olduğu gibi- şükûh (münâkaşa edilmez bir otorite) ile destek sağlamaktan başka bir sûrette kaabil-i izah değildir.

tarafında ve sonlarında renkli, kuşe kâğıdına basılı nefsânî methiyelerle süslemiştir. Bunlara bakanlar, derhal anlarlar ki, bu marangoz eskisi müteşeyyih etrafına toplayabildiği saf insanların dağılacaklarından korkmasa, aynen **Firavun** gibi **"Ene Rabbükümü'l-A'lâ"**[783] diyecektir.

Bunu dememek için ketm-i nefs ettiği kendinden bahsettiği her satırdan anlaşılmaktadır. Lâkin bu medhiyelerde o kadar ileri gidilmiştir ki, akaidin sağlam kalmış olmasının imkân ve ihtimali yoktur!.. O, **"Rahmet Damlaları"**[784] isimli eserindeki **"İlâhî Mühür"** başlıklı yazısına şöyle başlamaktadır:

"Mânâ ve maddesi ile şâhidler huzurunda zuhûr eden, hayli sâdık kullarının mânâsı ile onları da şâhid kılan Hazret-i Allâh'ın lutuf ve ihsanı mânevî vazifemin tasdiki olarak ihsan edildi. Sen de bil, inan!..

Zuhûr yeri metafizik kitabının 153. sayfasının başına, fiziki zuhûrâtın ötesinde, büyük rahmet-i ilâhiye ve metafizik olay... Yazdığım kitapların kapağına şerefle aldığım mühr-i ilâhîyi minnet ve şükranla bildirmek, tekrar ve tekrar bildirmek vazifem olduğu gibi, bu abd-i âcizin aşkım, şevkim, kıvancım ve şükrümdür.

Hazret-i Allah, sâdık kulunun mânâsında buyurdu:

"Biz bu mührü, Gâlip Efendi'den başkasına basmadık."

Mühr-i ilâhî, abd-i âciz şahsıma lutfedildi. Dolayısıyla dergâhımın da şeref madalyası oldu. Yazdığım tasavvufî kitapların dış kapağın yüzünde gösterildiği gibi, Hazret-i Allâh'ın bu abd-i âcize ihsânı olan mühr-i ilâhîden hece taşımı da mahrum etmeyin, ricâm olur.

---

783 **"Ben sizin en yüce Rabbinizim!.."** demek olup Kur'ân-ı Kerim'in Nâziât Sûresi'nde (âyet, 24) geçmektedir.

784 **H. Gâlip Kuşçuoğlu**- Rahmet Damlaları, İstanbul, 2010

Yazının dışında, altın yaldızlı tabloda büyütücü cihazlarla orijinaline bakıldığı zaman derinden Kur'ân yazısına benzer harflerin su gibi aktığı görülüyor.

*Ne yazdığı sadâkatinden şüphe edilmeyen **Şenol Çelik Efendi**'nin mânâsında. Teferruâtı dosyada mahfuz."*[785]

Bu iktibas ettiğimiz satırlarda kendisine atıfta bulunulan **"Metafizik-1"** adlı kitapta ise, daha da ileri gidilerek deniliyor ki:

"İşte akıl ve mantığın, fizikî ilmin çözemediği ve çözemeyeceği, incelemeye müsâid ve açık bir metafizik olay:

Peygamber Efendimiz'in doğum gününde bayram ettiğimiz Mevlid Kandili günü, 1999 senesi 24 Haziran bilgisayarda yazdıklarımı dosyalamak için printere yazdırıyordum. Altmışıncı sahifenin başında çift çizik çerçeve içerisinde -çerçeveler alışa geldiğimiz çerçeve cinsinden değil- 12,5 cm boyunda, 12 mm eninde, sarı altın yaldızlı zemin üzerine kırmızı ve yeşil noktacıklarla sahifenin kenarında, üstünde de yukarı kenardan sahife nizamına ve düzenine uymayan, ekranın ve printerin dahli olmadan, ekrânda dahî görünmeden, bir daha yazmak ve yazdırmamıza imkân olmayan, çeşitli renklerle bezenmiş, bazı yerlerine Kur'ân-ı Kerim'in nâzil olduğu yazı kûfî yazıya benzer, çıplak gözle zor görülen esmâlarla ve mühürlerle bezenmiş bir logo belirmişti. İzahından teknolojinin ve akılcı dinin âciz kaldığı...

Her ne kılmışsa adâlettir, Cenâb-ı Kibriyâ,
Her kazâya, her belâya kıl rızâ, Allah kerîm.

İmânına sahip ehl-i îmanı bu ve buna benzer zuhûrât iman ehli olanları rahatsız etmediği gibi inançlarının zevkine zevk katar.

---

785 **H. Gâlip Kuşçuoğlu**- Rahmet Damlaları, sh: 57.

*Olay, yüksek tahsil görmüş, mânâ cilvelerine az-çok âşinâ **Mehmed Şen Efendi** ve **Târık Küçükkalıpçı Efendi**'nin de huzurunda zuhur etmiş, Hazret-i Allah, onları da şâhid kılmıştı. O sahife üzerine hiçbir cihazın dahli olmadan mührün gökten düşer gibi zuhûru, o efendileri de hayretler içerisinde bırakmıştı.*

Her tarafı kûfî yazılarla ve mühürler ile bezenmiş levha üzerine siyah lâtince yazı ile akılcı ulemâyı şoke edecek lâtin yazısı ile bu abd-i âcizin kimliğini ve icâzetini yazıyor, Hazret-i Allah c.c.:

60. sahifede perişanlığımı, aczimi anlatıyordum. Yeteri kadar bilmediğim için bocaladığım, hiçliğimi göstermeye çalışıyordum. Yaratanıma neyi gösterecektim ki?!.. Tertip ve tanzim O'nun halk etmesi değil mi?

Sonradan anladığıma göre, mensup olduğum şeyhime karşı saygısızlığımın cezası imiş. Bizâtihî şeyhim efendimin lisânından ihsan ettiler. Bu uyarı ile abd-i âcizi cümle Allah kullarına ibret olsun diye, normal yaşamaları için tasavvufun inceliklerinin sevgi, muhabbet, Allâh'a îman ve dosdoğru yürümenin esas olduğunu izah etmeye yetkili kıldılar.

Bu metafizik olayı, bütün çıplaklığı ile okurlarıma ve ihvânıma anlatmak istiyorum. Aczimi itirafımla yetiniyorum. Başka gücüm yok!..

Aynı mührü, kitapta göstermeye çalışacağız. Nedenini araştır. Zevk alacağına, inancını muhafaza çerçevesi ile

takviye edeceğine şüphem yok, inşallah!. Allâh'ın varlığına, birliğine inananlar için bu tecelliyât-ı ilâhîde çok çok ibretler ve hikmetler var. Lütfen, bu hikmet-i ilâhiyyeye âşina ol ve yaşa!.. Şunu bil ki, bu, Allâh'ın âciz kulu, yaratılışım ve Rabbıma olan îmanımın îcabı Peygamber Efendimiz'in tebliğ buyurduğu ahkâmın zerresine dahî itirazkâr yaratılmadığım gibi, gene Rabbımın rahmet tecellîsi, sahtekârlığa, düzenbazlığa, dini istismara hayatımın hiçbir safhasında yer yok. İtimad et! Zarar etmezsin! Amma verilen irâdeni iyi kullan.

Hazret-i Allâh'ın rahmetiyle ihsan eylediği mühr-i ilâhî inanıyorum ki, hem madde ehline, hem de nâehil tarafından ezilegelen mânâ ehline hakikati göstermekle ferahlatacaktır. Çünkü bu rahmet-i ilâhiye yalnız şahsıma münhasır olmayıp bütün insanlığa mahsus rahmettir... Susamış kişinin çeşmenin başında durmakla susuzluğu geçmeyeceği gibi, "bal, bal" demekle ağzın tatlanmayacağını bil!.. Benim aczimi değil, Hazret-i Allâh'ın büyüklüğünü gör ve bil ki: Yemin ediyorum, abd-i âcizin mânevî vazifemi belirliyen mührü, Hazret-i Allah bastı!.."[786]

Gâlib Kuşçuoğlu, bu ifâdeleri -aşağı yukarı aynı mâhiyette olmak üzere- bir kere de **"Metafizik II"** adlı eserinde tekrarlamıştır.[787]

Ben şahsen sapıklığın bu derecesine ilk defa şâhid olmaktayım. Bilmem okuyucularımdan bunun bir benzerine şâhid olmuş bulunan var mıdır?!.

Allah, bu marangoz eskisine -hâşâ- bir mühür ihsan etmiş!.. Hem de internet ekranında gerçekleşen bir mûcize sûretiyle!.. Aklıma televizyonlarda arada sırada seyrettiğimiz illizyonistler geliyor. Fakat onların da mârifetlerini gerçekmiş gibi göstererek bir kısım saf Müslümanlar'ı aldatmaya

---

786 **H. Gâlip Kuşçuoğlu-** Metafizik 1, İstanbul, 2010, sh: 149 vd.

787 **H. Gâlip Kuşçuoğlu-** Metafizik II, Antalya, 2003, sh: 206 vd.

çalıştıklarına aslâ şâhid olmuş değiliz!..

Unutmadan söyleyelim ki, bu iddiâ, **İskender Evranesoğlu**'nun kendisine -hâşâ- vahiy geldiği iddiâsı ile bir benzerlik arz etmekteyse de, O, yine hiç olmazsa bu yanlışını **M. Kemal Paşa** methiyesi için kullanmamaktadır. Bu vesileyle şunu da ifade edeyim ki, **İskender Evranosoğlu**'nun şerîr cinnîlerin kontrolü altında bulunan bir ruh hastası mı yoksa bir sapık mı olduğu hususunda müterreddit olduğum hâlde O'ndan ileride bir nebze bahsetmek niyetindeyim.

H. Gâlip Kuşçuoğlu'nun bu **"keramet"** veya **"mûcize"** sapıklığı sırf kendisine mahsus ferdî bir hâdise değildir. O'nun bazı müridleri de bazen Cenâb-ı Hakk'ın ve bazen de Hz. Peygamber'in hitâbına mazhar (!) olabilmektedirler. Fakat tuhafı şu ki, -müteşeyyih efendilerinin tâbiri vechile- bu hitaplarda her nedense daimâ **H. Gâlip Kuşçuoğlu** methedilmektedir. Acaba bu mûcize veya kerâmet müşterekliğinin arkasında başka bir maddî veya mânevî menfaat müşterekliği de mi vardır?! Bu suâlin cevabını da herhâlde ülkemizde **"Derin Devlet"**in sırlarına vâkıf olanlar verebilir!.. Rastlarsam, **Mâhir Kaynak** dostumuza sormak isterim.

Gerçekten **H. Gâlip Kuşçuoğlu**'nun külliyâtını karıştıranlar, O'nun yakınlarından bazılarına atfen, **"Hitâb-ı İlâhî"** başlığı altında kûşe kâğıdına basılmış sayfalar dolusu beyânla karşılaşırlar. Sayfa numarası verilmeyen o beyânlardan örnek olarak bir tekini dikkatlerinize arz edelim:

"HİTÂB- İLÂHÎ

***Hayrullah Sofuoğlu**'nun mânâsında lutfedilen Hitâb-ı İlâhî.*

*Mânâmda Antalya'dan evlâdınız **Târık Efendi** ve birkaç arkadaş bir yerde toplanmışlardı. **Tarık Efendi**, onlara:*

«-Ben mânâmda Hz. Allâh'ı gördüm.» diye anlatıyordu.

Ben de onlara:

«-Ben de Hazret-i Allâh'ı gördüm.» dedim ve şu mânâyı anlattım.

Hz. Allah, beni karşısına aldı:

*«-**Hayrullah Efendi**!.. Git, **Gâlip Efendi**'ye selâm söyle. Onu çok sevdiğimi, O'ndan çok râzı olduğumu söyle, kendini üzmesin!.. Ve benim için yanaklarından öp!» buyurdu.*

15 Haziran 2003

***Hayrullah Sofuoğlu**-Konya"*

Bunlara ilâveten bütün külliyâtında ayrıca marangoz eskisi müteşeyyihten bahseden birçok gazete küpürü de dercedilmiştir. Bu hâliyle O'nun eserlerinde asıl maksadım kendi büyüklüğünü veya yüceliğini (!) te'yid ve tescil olduğu ve ön plânda bunun bulunduğu görülmektedir. Nefsini böylece kendi eserleriyle yücelten müteşeyyihimiz övünmeye doyamamış olmalı ki, zaman zaman **"abd-i âciz"** gibi ifâdelerle aşırı bir tevâzua sığınmaktadır. Mâlum olduğu üzere bu tavrın şer'î isimlendirilişi **"ucub"**tur ki, bu kibirden de beter bir nefis hastalığıdır!..

O'nun böyle daha pek çok sapıklığı vardır. Onlardan da misal kabîlinden bir-ikisini zikredelim:

*"«**Yahudi ve Hıristiyanları dost edinmeyin.**» diyen meâl ve tefsirler, Kur'ân'ın rûhuna ve rahmet-i ilâhiyeye tamamı ile aykırıdır. Uygulaması da imkânsız olup bu yanlış tefsir, semâvî dinler arasında düşmanlıktan başka bir şey getirmemiştir."*[788]

*"...Bu âyet-i celilenin neresinden **İsa** (aleyhisselâm)'ın tekrar Dünya'ya geleceğini çıkardılar? Hayret!.. Gelmesi ile neyi sağlayacaklar? Onu da anlamış değiliz.*

---

788 **H. Gâlip Kuşçuoğlu**- Muhtaç Olduğumuz Kardeşlik, İstanbul, 2010, sh: 166.

Türk Milleti'nin medâr-ı iftiharı, kendi kendini yetiştirmiş, birbuçuk sene Diyânet İşleri Başkanlığı vazifesinde bulunmuş, Suudî Arabistan'ın merkezi Riyad'da ***İmam Muhammed*** *Üniversitesi'nde yedi sene tefsir öğretmenliği yapmış* ***Prof. Dr. Süleyman Ateş*** *Efendi[789], «****Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri****»nde gerçeği şöyle anlatıyor:*

«Müfessirler, bu âyeti, ***İsa*** *(aleyhisselâm)'ın gökten ineceğine delil sayarlar ve bu konuda bazı hadisler de zikrederler. Gerçekte âyette böyle bir delil ve anlam yoktur. Nitekim* ***Taftazânî*** *ve bazı âlimler de âyette* ***İsa****'nın ineceği hakkında bir delil görmemişlerdir.»"[790]*

*"«****İslâm'ın beş şartı****» diye emr-i ilâhî yoktur. Böyle bir emr-i ilâhî var mı? Bulamadın. Bulamazsın."[791]*

"Din-i İslâm'ın umûmun tek dini olduğunu, Hz. Allâh'ın bildirisi ve buyruğu olduğunu kabul ederek cünle kullarına da bu gerçeği anlatmayı bilerek kabul ettirebilir isek... İslâm'da 5 şartın olmadığını ***Muhammedîler****'e anlatır, iknâ edebilir isek..."[792]*

"Ağustos 1993 tarihinde mânevî meclisin kararı ile ***Kâdirî*** *ve* ***Rufâî*** *tarikının rahmet zuhûru birleşimi «****Gâlibî****» olarak kol lutfedildi. O mecliste bulunan Allâh'ın rahmet sıfatlarının tecellî ettiği yol bahtiyarları* ***Gavsu'l-Azam Seyyid Abdülkadir Geylânî, Seyyid Ahmed er-Rufâî, Şeyh Ahmed Yesevî, Şeyh Ahmed Kuddûsî****, daha nice mânevî büyüklerimiz tebliğleri ile hayli kişilerin mânâlarında da zuhûru görülmüş ve dosyada mevcuddur. Rabbım lâyık kılsın ve bütün*

---

789 **Süleyman Ateş**'in bu ve benzeri sapık fikirlerine müteâkıb cildde gereken cevaplar verilecektir.

790 **H. Gâlip Kuşçuoğlu**- Metafizik 1, sh: 79.

791 **H. Gâlip Kuşçuoğlu**- Muhtaç Olduğumuz Kardeşlik, İstanbul, 2010, sh: 48.

792 **H. Gâlip Kuşçuoğlu**- Metafizik II, İstanbul, 2010, sh: 113.

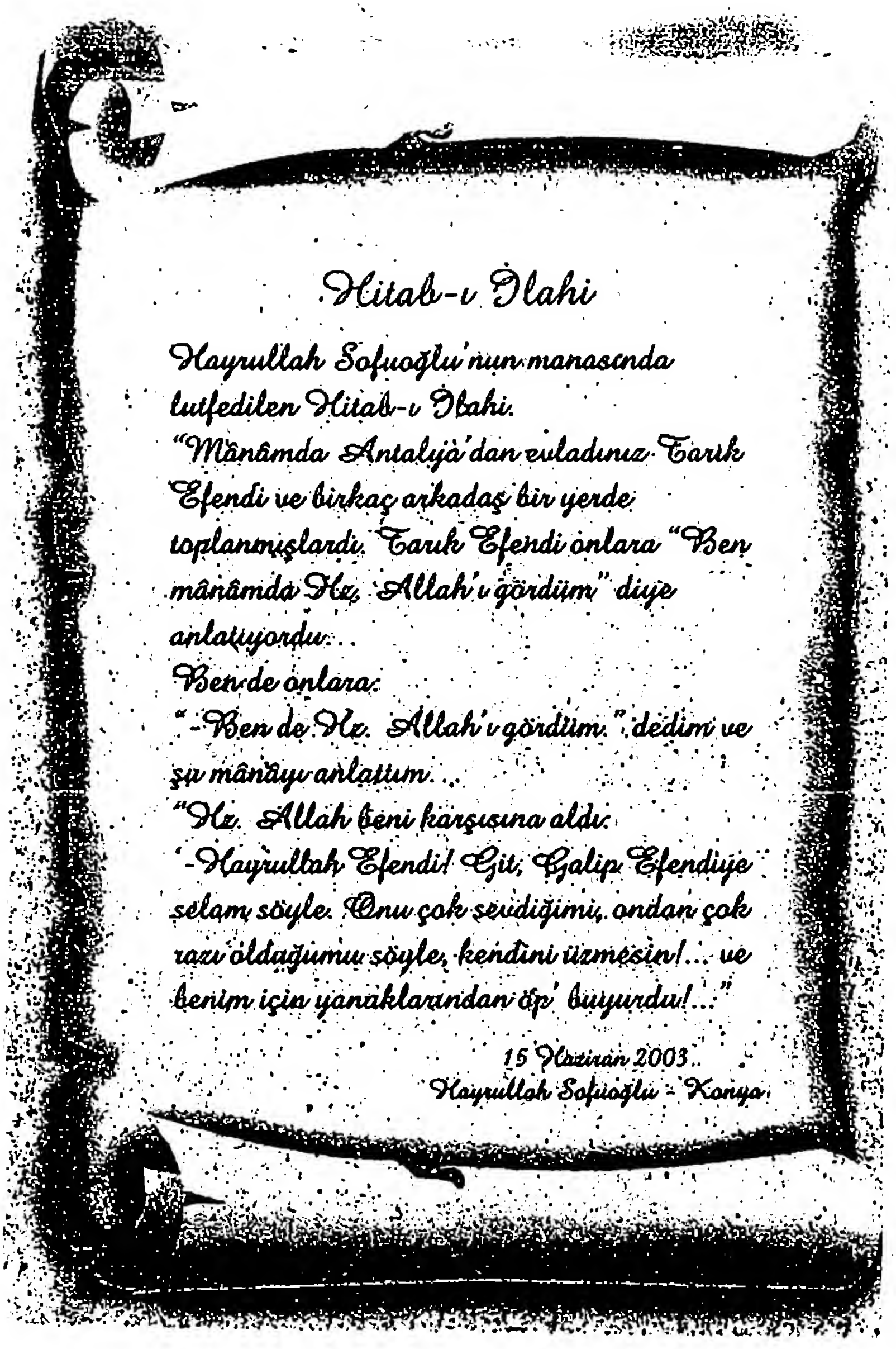

Bu da modern vahyin örneklerinden sadece biri!.

*kullarına istifade etmelerini nasip eylesin. Âmin. Rabbımın lütf u ihsânı olarak «**Gâlibîlik**» kolu verildi."*[793]

*"Hazret-i Allâh'ın Kur'ân-ı Kerim'de bildirisi, «**Allah vardır.**» diyen kula îman ve bilgi ölçüsüne girmeden, bedevî dahî olsa, emr-i ilâhîye uyarak «**müslümandır**» diyebilecek misin?!*

Bu emr-i ilâhiyi evvelâ katı telkinlerle doldurulmuş nefsine anlatabiliyor musun?

*Şimdiden sonra bari emr-i ilâhiye uygun bilgi edin de, «**Allah vardır**» diyen hemcinsine «müslümansın» demenin cesaretini göster; bilemeden hemcinsine zulmetme!.."*[794]

*"**Mecbur** isminde, Çankırı'nın köyünden bir marangoz ve ağaç oymacısı candan ve samimi bir arkadaşım vardı. Kendisi yarım hâfızdı, ama beş vakit namaza pek yüzü yoktu. Fakat îmanlı bir müslümandı. Çankırı'da hayli işlerini yaptım. Parasını aldım. Çünkü ben O'ndan daha iyi usta idim. Mizaçlarımız biri birine benzeyen uygun arkadaştık.*

Zaman geldi ki, Ankara'da benim atölyem, O'nun da Yenişehir'de atölyesi vardı. Arkadaşlığımızdan bir şey eksilmemişti, ama pek sık görüşemiyorduk.

*Bir gece mânâmda; beni Hz. Allâh'ı göstermek için götürüyorlar ve girdiğimiz binada Allah diye gösterdikleri marangoz **Mecbur**!.. Hayretimden donakaldım!.."*[795]

Sırf şu beyânın bile bu müteşeyyihin şeytanın veya şerir cinnîlerin sultası altında olduğunu göstermiyor mu?! Şerîr cinnîler veya onlardan beter olan şerir derin devlet mensup-

---

793 **H. Gâlip Kuşçuoğlu**- Tasavvuf ve Zikrullah, İstanbul, 2010, sh: 86.

794 **H. Gâlip Kuşçuoğlu**- Kur'ân'da Tesettür, Hicab ve Edeb, İstanbul, 2010, sh: 62.

795 **H. Gâlip Kuşçuoğlu**- Rahmet Damlaları, İstanbul, 2010, sh: 166.

larının!..

Son olarak müteşeyyihleri ile birlikte bazı mürid taslaklarının da akıl ve ruh sağlığı bakımından mâluliyetlerini gösteren sayısız beyânlardan birkaç örnek zikrederek bu bahse nihâyet verelim:

*"Amerika Birleşik Devletleri'nde seçim olmuş ve seçimi, Hollywood'un ünlü film yıldızlarından **Andy Garcia** kazanmış. Bu sırada içeriye eski başkan **Bill Clinton** girdi ve yeni başkan **Andy Garcia**, eski başkan **Bill Clinton**'a aynen şu soruyu sordu:*

"-Mutasavvıfın kimdir?"

*Başkan **Bill Clinton** da aynen şu cevabı verdi:*

*"-**Gâlip Hasan Kuşçuoğlu**'dur."*

***K. Hakan Bademoğlu**"*[796]

*"Peygamber Efendimiz, «**Tasavvuf ve Zikrullah**» kitabını göstererek buyurdular ki:*

*"-**Gâlip Efendi**, Kur'ân'ı öyle güzel tefsir etmiş ki, Kur'ân, ancak böyle muhteşem tefsir edilir. En güzeli, hakikisi bu. Hiç kimse Kur'ân'ı, **Gâlip Efendi** gibi anlayıp yaşamadı."*[797]

Hâlbuki O'nun külliyâtından kendisi ve **M. Kemal Paşa** hakkındaki yalan, yanlış medhiyeler -bütün mükerrerleri ile birlikte- çıkarılsa, geriye incir çekirdeğini doldurmayacak mesmuâttan başka bir şey kalmaz!.. Üstelik bunlar da diyalogcuları tedâî ettiren sayısız yanlışla mâluldürler. Buna dâir de tek bir misal zikredelim:

*"Allâh'ın emrine, Rasûlü'nün tebliğ ettiği şeriatına bilmeden muhâlefet ettik. Bizim yaşantımıza benzemeyenlere ibâdet ve tatları bizim yaptığımıza benzemez ise, «**gayri müslimdir, kâfirdir, gâvurdur**» dedik. Allâh'ın rahmetini kalıplaştırdık. İmam mutasavvıf **Kuşeyrî**'nin izah ettiği gibi*

---

796 **H. Gâlip Kuşçuoğlu**- Rahmet Damlaları, Antalya, 2001, sh: 78.

797 **H. Gâlip Kuşçuoğlu**- a.g.e., sh: 68.

Hazret-i Muhammed (s.a.v.) âlemlere rahmet olarak gönderildi. Elbette doğru. Ama sen bu rahmeti gazab-ı ilâhîye dönüştürmeye çalışıyorsun. Yapma! İslâmiyet bu değil.

*«**Muhammedün Rasûlullâh demeyen cehenneme gidecek!..**» fetvâsında ısrarın, hakikat dışı düşünce ve telkînin ile, âhir zaman Peygamberi'ni Âlemlere rahmet olarak değil de rahmetin alternatifi imiş gibi göstermeye çalışıyorsun. Sayısız, milyarları insafsız ve merhametsizce cehenneme at, bunun ismine de «**İslâm**» de. Suçları ne imiş bu günahkârların: «**Muhammedün Rasûlullâh**» dememişler.*

İmanın şartındandır: Allâh'ın cümle elçilerini ve semâvî kitapları kabul etmedikçe îman etmiş sayılmaz, ama bizim hakaretimiz bu mânâyı yansıtmıyor!.."[798]

Bu güdümlü müteşeyyih ve müridlerinin bir hayal âleminde yaşadıklarına ve kendilerini Cihan'ın mânevî sultanları sandıklarına dâir ortada sayısız beyân mevcuddur. En son olarak bu safsataya dâir bir misal zikredelim:

*"Büyük bir konferans salonunda oluyoruz. Dünya'daki bütün ileri gelen din adamları (**Mûsevî, İsevî** ve diğerleri) hepsi yerlerinde oturuyorlardı. Sadece ön tarafta bir koltuk boş duruyordu ve yanında Vatikan'ın en yetkili din adamı **Papa 2. Jan Paul** ayakta duruyordu. Ben o anda, «Bu koltuk neden boş?» diye düşünürken, oranın Efendime âid olduğunu hissediyordum. O sırada siz geldiniz. Yerinize oturdunuz. Bizlere anlattığınız çağa uyumlu İslâm'ı onlara da anlattınız.*

***Papa 2. Jan Paul** dedi ki:*

*«-Arkadaşlar, benim ayakta durmamın nedeni Türkiye'den gelen **Gâlip Hoca**, bizim yüzeysel bildiğimiz Din-i İslâm'ın özünü anlatacak, onu bekliyorum.*

*(**Ârif Akar**, 05.05.2000)"*[799]

---

798 **H. Gâlip Kuşçuoğlu**- a.g.e, sh: 104.

799 **H. Gâlip Kuşçuoğlu**- a.g.e., sh: 76.

Gerçek mutasavvıflar derler ki, insanoğlunu en son olarak terk eden ihtiras, riyâset, yani baş olmak ihtirasıdır. Bu söz, riyâset ihtirasının insan benliğinde derin bir sûrette kök salmış olduğunu gösterir. Tasavvuf ise, evveliyetle mücâhede-i nefsiyyedir.

Bu durumda bir kimse, seyyid, şerif, gavs, kutup, Peygamber'in yeryüzündeki yegâne vârisi olacak, kendini bütün insanlığın irşâdına memur bilecek, bu uydurma meziyetleri (!) ketmetmeyerek kendi yazdığı eserlerle (!) zâhirde de bir şöhret elde etme gayreti güdecek!.. Pes doğrusu... Böyle dehhâmeleşmiş bir nefis tezâhürüne ben ilk defa şâhid oluyorum. Eskiler, **"Şeyh uçmaz, onu müridleri uçurur."** derlerdi. Bu müteşeyyih, müridlerin uçurması ile tatmin olmayarak arada bir **"abd-i âciz"** tarzındaki kelâm rüşvetinin de tereddüde mahal olmayacak bir sûrette **"ucub"** olduğu açıkça müşâhede olunuyor.

Bu bahsi, müteşeyyih efendi ile nasıl teşerrüf ettiğimi (!) anlatarak bitirmek isterim:

Şaşırmayınız, ben O'nunla bir çöp bidonunda teşerrüf ettim!.. Anlatayım:

Bir gün çöp dolu bir poşeti, Belediye'nin yol kenarına koyduğu bir çöp bidonuna atarken orada bir kitap olduğunu gördüm. Onu elime aldığımda **"Gâlibî Vakıfları"** isimli bir kitap olduğunu gördüm. Kitap, birkaç parça hâlinde yırtılarak oraya atılmıştı. Rengârenk kûşe kâğıda basılmış bu propaganda kitabı, **M. Kemal Paşa** medhiyeleri ile başlıyordu. Ayıp değil ya, o güne kadar **Gâlip Kuşçuoğlu** adındaki bu müteşeyyihten hiç haberdar değildim. Hâlbuki herifçioğlu, televizyonlara çıkmış, gazetelerde haber olmuş imiş. Bunları o propaganda kitabından öğrendikten sonra bu adamı daha yakından tanımak için araştırma yapıp külliyâtına ulaştım. Bu eserde O'nun da cevaplandırılması mukaddermiş ki, O'ndan

bu sûretle haberdar olabildim!..

Bu ekran mûcizeli müteşeyyihin şeriata da, tarikata da aykırı sayısız beyânına hakkıyla cevap verebilmek için aslında müstakil bir eser yazmak gerekirse de şimdilik bu kadarının dahî kâfî geleceği kanaatindeyim. Böyle insanların büyülediği meczubâne müntesipleri uyandırmanın ekseriyâ mümkün olmadığını bilmeme rağmen benim bu yaptığım bir **"emr-i bil mâruf, nehy-i anil münker"** olmak itibariyle -hiç olmazsa şahsî mesûliyetten kurtulmamızı sağlayacağı cihetle- yine de şüphesiz faydadan hâlî değildir!..

Hidâyete tâbî olanlara selâm olsun!...

5- YAŞAR NURİ ÖZTÜRK (1951-...)

Günümüzde **"yenilikçi"** tabir olunan reformistlerin ne kadar bâtıl iddiaları varsa hepsinin usanmaz bir tellâlıdır. O'nun hakkı, kitap hacimli bir cevap olmakla beraber[800] biz burada sadece kendisinin alâmet-i fârikalarından biri olan kemalistliğini ele alacağız.[801]

Esâsen **M. Kemal Paşa** tarafından Yüce İslâm Dini'ne revâ görülen **"vicdan"** ve **"mâbed"** hapsi, bütün reformist ve tahrip taraftarlarının görüşlerine mutlak bir sûrette mutâbıktır.[802]

---

800 **Yaşar Nuri Öztürk**'e kitap hacimli cevap verenler de vardır. Meselâ:

Prof. Dr. Sâlim Öğüt- Modern Bir Din Projesinin Tenkidi **"Allah İle Aldatmak"**, İstanbul 2009;

Ahmet Tekin- Kur'ân'ı Hedef Alan Tahrifâtçılar, İstanbul 2003 veya aynı yazarın "Kur'ân Yolunda Kalem Oynatanlar", (İstanbul 2006) isimli eseri.

801 Diğer bir alâmet-i fârikası olan **"mezhepsizlik"** evvelce de ele alınıp bir nebze cevaplandırılmıştır.

802 Halkımızın dinsizliğinden dolayı **"Aduvvullah Cevdet"** (Allah Düşmanı **Cevdet**) dediği **Abdullah Cevdet** bu mutabakatı şöyle te'yid etmiş bulunmaktadır:

Kur'ân-ı Kerîm'in yüzlerce muâmelât âyeti ihtivâ etmekte olması sebebiyle İslâm'ın özüne aykırı olan bu mutâbakatı (!) İslâm'la müdafaa etmek yolunda yürüyenlerin şampiyonu -hiç şüphesiz- **Yaşar Nuri Öztürk**'tür.

Yaşar Nûri Öztürk
(1951- ...)

O'nun bütün söz ve yazılarında bir vesîle ihdas ederek **M. Kemal Paşa**'yı ölçüsüz bir sûrette medhetmiş olduğu müşâhede edilmektedir. O, **"İki Mustafa"** diyerek Hz. Peygamber ile **M. Kemal Paşa**'yı -muayyen vasıflar itibariyle de olsa- hâşâ eşitlemeye kalkışmakla acaba nasıl bir gâye peşinde koşmaktadır?! Şapla şekeri birbirine karıştırmak nev'indeki bu taktiğin sebebi nedir? Bunu anlamak için vaktiyle kendisinin en yakın arkadaşı olduğunu söyleyen **Ahmed Tekin**'in şu ifadesini dikkatlerinize arz edelim:

Ahmed Tekin, O'nunla birlikte **M. Esed** ve **Süleyman Ateş**'in meâllerine de cevap mâhiyetindeki eserine, bizim yukarıda îrâd ettiğimiz suâle ışık tutacak bir şekilde şu söz-

---

"Halk Fırkası hükümeti, lâ ekal (en az)otuz seneden beri geceli gündüzlü gördüğümüz tatlı rüyaların çoğunu aynıyla vaki kılan yegâne hükümettir." (Bkz: **Abdullah Cevdet- "Kılıçzâde Hakkı Bey** Birâderimize Açık Cevap", İctihad, s: 183, (1 Temmuz 1925), sh: 3640-3641)

Şu cümle de **Abdullah Cevdet**'e âiddir.

"**Gâzi Paşa**, uzun senelerden beri bütün münevverlerin ateş ve îmanla beslediği emelleri tahakkuk ettirdi." (a. mlf., "Gâzi'nin Köşkünde", İctihad, sh. 194, (15 Kânûn-i evvel 1925), sh. 3813)

Celâl Nûri'nin de benzer ifadeleri için bkz. **Duymaz, "Celâl Nuri İleri"** adlı eser, sh: 82 vd.

lerle başlamaktadır:

*"**Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk**'le yetmişli yıllara dayanan bir dostluğumuz var. O yıllarda (Nisan, 1976) neşredilen «**Hallâc-ı Mansur ve Eseri**» isimli kitabın redaksiyonu ve basımı konusundaki ilgim dolayısıyla, **Öztürk** kitabının 59. sayfasında **Ahmet Tekin**'e teşekkür de etmiştir. Hattâ müşterek dostumuz ve rahmetle anılacak hizmetler yapan ağabeyimiz **Fethi Gemuhluoğlu** ile de ortak hatıralarımız mevcud. Müşterek dostlarımızın ve büyüklerimizin erken Hakk'a yürümesi, benim doktoramı yarım bırakarak uzunca bir süre İstanbul'dan ayrılmam, ilişkilerimizi zayıflatmıştır.*

*Beyân Dergisi sahibi **Ahmet Zeki Sarıhan**, **Öztürk**'ün Kur'ân-ı Kerim meâli ile ilgili bir eleştiri yazmamı isteyince, küllenen dostluğumuzun, **Öztürk**'ü incitme pahasına da olsa, yeniden canlanacağını düşünerek sevindim. Kendisine dâima, sadece iltifatta bulunanların dostları olmadığını, dostun acı söyleyeceğini, fakat doğruları söyleyeceğini, otuz sene sonra bir defa daha hatırlatmak istedim.*

*Sûfî okulundan, tasavvuf uzmanlığından, istinsah yaparak çağdaş müfessirliğe; çöplük temizleme niyetiyle tahrifât yapıp, fetvâ eminliğine; İslâm sosyalizminden CHP'ye; Fatih Camii hazîresinde sabah namazından sonra **Merhum Mustafa Efendi**'nin yanında Rahmân Sûresi okumaktan Moon Tarikatı'yla ilişkilere; mahalle câmii imamlığından, mehdîliğe ve çıplak uyarıcılığa; yerde debelenen, kıpırdayan bir varlığın, dâbbet'ül-arzın, tekerlekli sandalyeye mahkûm alîl, ateist bir kimseyle (**Stephan Hawking**) yorumlanmasına; birtakım teknik imkânlar sebebiyle ezâna ihtiyaç kalmadığı düşüncesine, esen rüzgâra göre meâlinde yaptığı değişikliklere, tahrifâtlara; İslâm'ın dışında meşrû dinler îcad etmeye; Kur'ân meâlinin öneminden peygamber ve hadis düşmanlığına; marjinal fikirlerine şaz hadisleri kaynak göstermeye;*

evliyâ menkıbeleriyle yetişerek evliyâ düşmanlığına nasıl geldiği konuları açmazlara düşen, çelişkiler içindeki bu eski dostumu ilim adamlarının incelemesine, analizine değer hâle getirmektedir.

Bu hususların her biri birer kitaplık konu olmakla birlikte, bunlardan birkaç tanesini kısaca irdeleyip, kamuoyunun dikkatini çektikten sonra, ***Öztürk*** *ile* ***M. Esed****'in meâllerinde ve* ***Süleyman Ateş****'in Tefsiri'nde ilk anda göze çarpan hataları, tahrifleri göstermek istiyorum."*[803]

Burada en yakın bir arkadaşının müşâhedelerine ve tespitlerine göre, **Yaşar Nûri Öztürk**'ün hayatındaki sayısız zikzak vardır ve bunlar ortaya konulmuş bulunmaktadır. Böyle bir hüviyetin bir îman adamı ve idealist olmakla aslâ bağdaşmayacağı âşikârdır. Böyle sık sık tavır değiştirmenin, alkışlanmak ihtiyacı ile kıvranan nefs-i emmârenin sultası altındaki insanlarda görüldüğü herkesin mâlûmudur. Bu tespit ve teşhiste yalnız değiliz. Değerli âlim **Prof. Dr. Sâlim Öğüt, Yaşar Nûri Öztürk**'ün **"Allah İle Aldatmak"**[804] isimli esere karşı kaleme aldığı **"Modern Bir Din Projesinin Tenkîdi"**nde bizi te'yiden şöyle diyor:

"ÖZTÜRK'E DÂİR BİRKAÇ NOT

Elimizdeki kitabın müellifi olan ***Öztürk****, kişilik özellikleri bakımından da üzerinde durmayı hak eden bir fenomendir.*[805] *Bu minvalde* ***Öztürk****'ün İslâm anlayışını etkilediğini sandığımız bazı özelliklerine işâret etmeyi yararlı, hattâ gerekli görmekteyiz:*

---

803 **Ahmed Tekin**- Kur'ân'ı Hedef Alan Tahrifâtçılar, İstanbul, 2003, sh: 9 vd.

804 **Yaşar Nuri Öztürk**- Türkiye'yi Kemiren İhânet: Allah ile Aldatmak, İstanbul, 2008.

805 Fenomen: Efsâneleşmiş.

I- Sınır Tanımaz Bir Mütekebbir

*Bu zât, Allâh'ın Azamet ve Kibriyâ sıfatlarına sahip çıkarak taazzum ve tekebbürde kendinden önceki bütün mütekebbirleri ve mutaazzımları geride bırakmıştır. Bu yüzden Allah Teâlâ'nın beyânıyla Allah ile münâzaaya giren, yani O'nunla dalaşan, didişen ve kavga eden bir konuma konuşlanmıştır. Çünkü Yüce Allah «**Kibriyâ (büyüklük), Benim ridâm, azamet izârım** (üst örtüm)**dır.** (Bunlar zâtıma mahsus ve bana âiddir.) **Her kim bu sıfatlardan birinde benimle nizâ ederse** (bu sıfatları takınırsa), **onu cehenneme atarım.»**[806] buyurmaktadır.*

*Hz. Peygamber (s.a.v.) ise: **"Kalbinde zerre kadar kibir hastalığı bulunan kimsenin cennete giremeyeceğini"**[807] beyan etmektedir.*

Sevenlerinin bile itiraz edemeyeceği bir huyu varsa, o da bu adamın kibri, kendini beğenmişliği ve başkalarını hafife alma hastalığıdır.

Kibir konusunda bu dinin sahîh kaynaklarında yer alan âyet ve hadisleri not etmeye kalksak, başlı başına bir kitap olur.

*Konuya ilgi duyanlara, **"İslâm Ansiklopedisi"**nin **"Kibir"** maddesine bakmalarını tavsiye etmekle yetinip, yalnızca şu husûsa işâret etmek istiyorum:*

İslâm, bir dindir ve mensuplarını güzel ahlâka çağırır. Bu yüzden özellikle bazı huylardan ve davranışlardan uzak kalmalarını öğütler. Aksine davrananları çok fenâ bir şekilde azarlar ve aşağılar. Çünkü bu kötü huylarından ve davranışlarından vazgeçirmek ister. Bu huyların başında tekebbür ve taazzum (büyüklenme) gelir. Hz. Peygamber'in tâbiriyle

---

806 **Ebû Dâvud**, Libâs 26; **İbn-i Mâce**, Zühd 16 (S. Ö.)

807 **Müslim**, Îman, 147-149 (S. Ö.)

bu huy, tam olarak Şeytan ahlâkıdır. Onun en büyük hasmı Allah'tır. Yukarıdaki kudsî hadiste de belirttiğimiz gibi Yüce Allah onu düşmanı olarak görmüştür.

Yazarın tartışmasız en belirgin özelliği budur ve bu özelliği ile Allah ile kavga eden adam hüviyetini çoktan hak etmiştir.

2- İlmî emânete riâyet ahlâkı yoktur

Yani çok sayıda insanın yaşadığı ve şâhidi olduğu olaylarda bile çarpıtmaya başvurmaktan ve yalandan medet ummaktan çekinmemektedir.

*Meselâ kitabının 158. sayfasında «**...Diyânet bu tavrını (yani Kur'ân'ın orijinaliyle namaz kılınması yönündeki görüşünü) birkaç yıl sürdürdükten sonra Tarabya'da topladığı bir şûrâsında, Kur'ân'ı Türkçe okuyarak da namaz kılınabileceğini hükme bağladı.**» (sh: 158) ifâdesi bu kabildendir. Yeri geldiğinde bu konudaki değerlendirmelerimi bütün teferruatıyla kaydedeceğiz. Ancak burada da mezkûr maddeden küçük bir alıntı yapmadan geçmek istemiyoruz:*

***Öztürk**'ün sözünü ettiği Tarabya toplantısında bu mesele, tutanaklarda 35. Madde olarak geçmekte ve şöyle denilmektedir:*

«Kur'ân-ı Kerîm'in değişik dillere çevrilmesi ve anlaşılır tefsirlerinin yapılmasına büyük ihtiyaç vardır. Fakat şu da unutulmamalıdır ki, hiçbir tercüme, aslının yerini tutamaz ve her bakımdan aslına tam bir uygunluk arz etmez. Çevirisine Kur'ân denilemeyeceği ve o çevirinin Kur'ân hükmünde olmadığı konusunda İslâm bilginleri görüş birliği içersindedir.

Namazda kıraat, hem Kur'ân'ın belirlemeleri, hem de Hz. Peygamber'in açıklama ve örnekleriyle kesin ve sâbit bir farz olup, kendi özgün dilinde okunmasıyla yerine geti-

rilebilecek bir ruküdür.

Herkesin konuştuğu veya dilediği dilde kıraat farzını yerine getirmesi hâlinde birçok kargaşanın, çekişmenin ve bölünmenin ortaya çıkacağı açıktır. Böyle bir uygulama, beraberliği zedeleyeceği, toplumsal bütünlüğü bozacağı, ibâdetlerden beklenen asıl amacı ortadan kaldıracağı için de mahzurludur. Fakat namazın ihmal ve te'hir edilemeyeceği dikkate alınarak, Kur'ân'ın aslî lâfzını okuyamayanların, öğreninceye kadar tek başına namaz kılarken meâliyle kılması mümkündür.»

Öztürk*'e göre, önemli olan maddenin vurguladığı ve orada bulunan bütün ilim adamlarının görüş birliğini yansıtan hakikat, yani «**Namazda kıraat, hem Kur'ân'ın belirlemeleri hem de Hz. Peygamber'in açıklama ve örnekleriyle kesin ve sâbit bir farz olup, kendi özgün dilinde okunmasıyla yerine getirilebilecek bir rüküdür.**» hükmü değil «**Fakat**» ile başlayan istisnâ hükmü önemlidir. Çünkü O'nun işine yarayan kısmı orasıdır.*[808] *Bu yüzden de şûrâdan bu yönde bir hüküm çıktığını hiç ürpermeden ve titremeden söyleyebilmektedir.*

İçi sızlamadan Kur'ân'ın nazmını bile tahrif edebilecek kadar ileri gidebilmektedir."[809]

Burada bir suâl daha akla gelmektedir. Acaba **Yaşar Nuri Öztürk** reformist fikirlerini te'yid maksadıyla Kur'ân-ı Kerîm'den bazı âyetleri keyfince te'vil ettiği gibi[810] bunu **M.**

---

808 Aslında bunu, istisnâî bir görüş olarak zikretmek dahî doğru değildir. Evvelce izah edilmiş olduğu üzere bu **İmam-ı Âzam** Hazretleri'nin **"kavl-i evvel"**i olup bundan daha sonra vazgeçmiştir. Fakat **Y. Nuri Öztürk**, işine geldiği için bu vazgeçmeye ehemmiyet atfetmeyerek bu kavl-i evvele dört elle sarılmaktadır.

809 **Prof. Dr. Sâlim Öğüt**- a.g.e., sh: 54 vd.

810 Bu te'vil ve yanlış meâl vermeye bir misal, O'nun **"Allah İle Aldatmak"** adlı eserine mesned ittihaz ettiği âyet-i kerîmedir. **Prof. Dr.**

Kemal Paşa'dan naklettiği sözlerde de yapmakta mıdır?![811]

Sâlim Öğüt, bu yanlışlığı:

*"**Öztürk**, karalamasının ilk sayfasından itibâren okuyucusunu **"aldatmaya"** yemin etmişçesine bir giriş yapmaya yeltenmiş ve kitabına ad olarak seçtiği âyet-i kerîmenin meâlini tahrifle işe başlamayı tercih etmiştir.*

Şöyle ki:

*Söz konusu âyet-i kerîme **Lokman Sûresi**'nin 33. âyet-i kerîmesidir. Bu âyet-i kerîmenin meâlini muhtelif meâllerden tam olarak verdikten sonra, tahrifin nerede ve nasıl yapıldığına ayrıca dikkat çekmek istiyorum:»* (a.g.e., sh. 29) dedikten sonra, başta **Elmalılı Hamdi Efendi** olmak üzere çeşitli tefsirlerden meâller naklederek **Y. Nuri Öztürk**'ün bu âyet-i kerîme üzerindeki tahrifini uzun ve müdellel bir sûrette göstermiştir.

Ondan sonra da bu bahsi şu ibretli sözlerle nihayetlendirmiştir:

*"Evet, Merhum **Elmalılı**, Allah ile aldatmayı böyle anlıyor ve böyle açıklıyor. O'ndan önceki bütün müfessirler de bu âyetleri böyle yorumluyorlar. Yani «**Arap-Emevî saltanat ideolojisinin kutsallaştırılmış sloganlarına**» (!) göre bu âyetler bu anlama geliyor.*

***Öztürk** ise, bu âyetlere dayanarak ne kadar dindarca yaşamaya çalışan mü'min varsa, helâle harama riâyet eden, örtüsüne dikkat eden, başta namaz olmak üzere bilcümle ibâdet ve taatına itinâ gösteren, sadaka ve zekât veren, câmi ve Kur'ân kursu yaptıran insan varsa hepsini aşağılıyor, tahkir ediyor; bununla da kalmıyor, onları dış mihraklarla irtibatlı göstererek hâin ilân ediyor.*

*Şâyet bu âyetler bu anlama geliyorsa, yani bu yorumlar, Arap-Emevî saltanat ideolojisi değil de Yüce Allâh'ın murâdı ve maksadı ise, **Öztürk**'ü mürşid ve rehber kabul ederek O'nun yazdıklarıyla avunan ve mütesellî olanların Allah yardımcısı olsun!*

Çünkü Allah, bu âyetlerde Dünya hayatına dalarak âhiret yurdunu unutan, Allâh'ın emir ve yasaklarını hiçe sayan, kısaca hayatını, Allâh'ın koyduğu ilkeler doğrultusunda düzenlemeyi reddedenleri şeytanın maskarası olarak gösteriyor ve onları şeytanın Allah ile aldattığı kimseler olarak niteliyor.» (**Salim Öğüt**- a.g.e., sh. 47 vd.)

811 Yine **Prof. Dr. Salim Öğüt** diyor ki:

"«Hak olan Kur'ân, haksızlığı kabule vâsıta yapıldı.»

***Öztürk**, kitabının ilk sayfasında ve yukarıda meâllerini verdiğimiz âyet-i kerîmenin hemen altında bu sözü nakletmiş.*

*Öncelikle **Atatürk**'ün bu sözünün nerede kayıtlı bulunduğunu bilmiyoruz. Çünkü **Öztürk**, kaynak belirtmemiş. Daha da önemlisi, hangi münâsebetle söylediğini ve ne kastettiğini hiç bilmiyoruz. Savaşta mı söyledi,*

O'nun **M. Kemal Paşa**'yı **"Emperyalizme karşı savaşmış olduğu (!)"** veya **"dini hurafelerden ayıklayıp kurtarmış bulunduğu"** (!) gibi, tarihî gerçekler önünde hilâf-ı hakikat olan palavraları kullanarak methetmiş olmasında derûnî ve nefsanî bir sebep mevcud olması gerekmez mi?! Elbette vardır. Böyle adamlar, hesaba-kitaba dayanmadan adım atmazlar. O **"ekran vâizliği"** rolü ile alâka uyandırıp kâzib şöhrete ulaşınca, bunu sermaye ittihaz ederek önce CHP'den milletvekili olmuş, az bir müddet sonra gözü daha yükseklerde olduğu cihetle kendi partisini kurmuş bulunduğuna nazaran bu tutum, bizce bir siyasî gelecek hesabının bir îcabıdır. **Prof. Dr. Sâlim Öğüt**, bu hususu daha değişik bir sebeple izah ediyor ki, bu da doğru olabilir. O diyor ki:

*"**Âfet İnan**, Cumhuriyet'in îlânından 6 yıl sonra, Yurt Bilgisi dersleri vermeye başlamıştı. Okutacağı kitabı **Kemal Paşa**'ya gösterdi. Gâzi beğenmedi. Yeni bir Medenî Bilgiler kitabı yazdırdı.*

*Kitap, 1931'de **Âfet İnan** imzâsıyla çıktı; ortaokul ve*

---

*barışta mı? Düşmanla işbirliği yapanlar için mi söyledi, yoksa bir dînî meseleyi tartışırken mi? **Atatürk** istismârının, bütün istismarları fersah fersah aştığı, bu yüzden zaman zaman ortaya çok gülünç durumların çıktığı bu ülkede, bu tür konuları sorgulamakta ve endişelenmekte sonuna kadar haklıyız.*

Lütfen şu satırları okur musunuz:

***Can Dündar** köşesinde yazıyor:*

*«Ben gözümle görmedim, anlattılar: **Atatürk**, Anadolu'nun direniş rûhunun nasıl örgütlendiğinden söz ederken **«küçük kıvılcımlardan büyük yangınlar doğabileceğini»** söylemiş.*

Sonra bu söz «Küçük kıvılcımlar, büyük yangınlar doğurur.» diye pankart olup asılmış.

Nereye biliyor musunuz?

İtfâiyenin girişine...»" (**Sâlim Öğüt**- a.g.e., sh. 48)

Sâlim Öğüt, bu nakilden sonra **M. Kemal Paşa**'nın din aleyhinde birçok beyânını sıralamaktadır ki, bunların benzerlerine biz, bu eserde muhtelif vesilelerle temas etmiş bulunmaktayız.

*liselerde okutuldu. İşte **Kemal Paşa**'nın el yazısıyla kaleme aldığı o notların "**Millet**" bölümünden satırlar:*

***«Türkler, Araplar'ın dinini kabul etmeden evvel de büyük bir millet idi. Araplar'ın dinini kabul ettikten sonra bu din, Araplar'ın (!) Türklerle birleşip bir millet teşkil etmelerine hiçbir te'sir etmedi. Bilakis Türk Milleti'nin millî râbıtalarını gevşetti; millî hislerini, millî heyecanını uyuşturdu.»** (!..)*

«Türk Milleti, birçok asırlar, (!) bir kelimesinin mânâsını bilmediği hâlde Kur'an'ı ezberlemekten beyni sulanmış hâfızlara döndü. (...)»

Yeterince açık değil mi?

Nasıl oluyor da din konusundaki görüşleri bu kadar net olan bir lider, hâlâ yanlış yorumlanıyor?

*Yukarıdaki satırların çoğu, Türk Tarih Kurumu tarafından 1969 ve 1988'de basılan «**Medenî Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk'ün El Yazıları**» kitabında yer almıyor da ondan...*

*İnanması zor; ama kendi kurduğu kurum, **Atatürk**'ün notlarını sansür ederek yayımladı.*

*«**Medenî Bilgiler**»i geçenlerde yeniden basan Örgün Yayınevi, Türk Tarih Kurumu'ndan bir özürle, yeni baskı beklediklerini yazmış.*

***Atatürk**'ün okullarda okutulsun diye kaleme aldığı kitabının bile sansür edildiği bir ülkede yaşıyoruz.*

Düşünce özgürlüğü mü dediniz?»[812]

Bir de şu husus ekleyeyim ve bu bahsi kapatayım:

***Can Dündar**'ın 07.11.2003 tarihli köşesinde "**Hangi Atatürk**" başlığı altında yazdıklarını fevkalâde önemsiyorum. Bu münâsebetle **Taha Akyol**'un "**Ama Hangi Atatürk**" kitabını da anmak istiyorum ve diyorum ki:*

---

812 Milliyet Gazetesi, 30.10.2006 (S. Ö.)

*Sayın **Öztürk**, bu ülkede **Atatürk** üzerinde sağlıklı bir değerlendirme yapmanın henüz vaktinin gelmediğini, siz herkesten iyi takdir edersiniz. Hele din konusunda kendisi tarafından kurulan koskoca Türk Tarih Kurumu bile O'nun görüşlerini olduğu gibi yayınlayamıyorsa ve sansür etmek zorunda kalıyorsa, bizim gibilere haddini bilmekten başkası yakışmaz.*

*Size gelince, bir ilim ve siyâset adamı olarak **Atatürk**'ü sınırsız bir biçimde istismar ettiğinizi hissetmek, her dürüst insanı rencide etmektedir. Yani **tarihî bir şahsiyeti, bir sütre ve bir siper olarak kullandığınız** izlenimi uyandıran yaklaşımlarınız, bu konuya aklı eren herkesi, çok ciddi olarak rahatsız etmektedir.*

***Atatürk**'ün İslâm Dini ve Kur'ân-ı Kerîm hakkında söyledikleri yeterince net[813] ve birbirine destekleyen açıklamalar olmadığı için, bu ülke insanının bu konudaki düşünceleri de yeterince net ve tutarlı değildir. Bu hususta yadırganacak bir taraf da yoktur. Çünkü sağlam ve tutarlı bir düşünce, ancak sağlıklı bir bilgi zeminine dayanır. Bir diğer ifâde ile insanlar bilgileri doğrultusunda düşünce üretirler. Yani, her düşüncenin asıl temeli bilgidir. Hattâ kanaatime göre, düşünce, kaynağı hatırlanmayan bilgidir. Çünkü bilgiden bağımsız hiçbir düşünce yoktur. Hâl böyle olunca, insanlar hangi bilgi kaynağından besleniyorlarsa, o bilgi ile paralel düşüncelere sahip olmaktadırlar.*

*Bu çerçeveden bakıldığı zaman, daha uzun süre **Atatürk**'ün din ve Kur'ân konusundaki gerçek düşüncelerine ulaşma imkânından mahrum kalacağımız kaçınılmaz gözük-*

---

813 Bugün artık -kanaatimizce- bu husus yeterince nettir. Zira bir solcu dergi (2000'e Doğru) 1999 yılında O'nun kendi el yazıları ile Allah, Peygamber ve Kur'ân hakkında ne düşündüğünü açıkça ortaya koymuş bulunmaktadır. Biz bu hususta evvelce kâfî izahat vermiş bulunmaktayız.

mektedir. Çünkü bu konuda büyük bir sansür ve büyük bir baskı bulunmaktadır. Hangi sözlerin mâkul eleştiri, hangilerinin hakaret sayıldığı hususu kapalı bulunduğu sürece[814] *insanlar bu konuda dürüst ve açık olamayacaklardır. Böyle durumlarda sadece meddahlar (övgücüler) kendilerini özgün ve güçlü hissedecekler, hattâ bu konuda pervasızlaşmakta bile hudud tanımayacaklardır.*

Sayın ***Öztürk*** *bu kitabında da diğer bütün yazılarında olduğu gibi bu yolu, suyolu yapmış, kendisi gibi düşünmeyenlerin bu konuda kalem oynatmalarının ne kadar büyük bir risk taşıdığını çok iyi bildiği için, kendine göre en esenlikli alandan hiç çıkmamaya karar vermiştir.*

İşte kitabına başlarken daha ilk sayfada Allah'tan bir âyet meâli naklettikten sonra ***Atatürk****'ten iki vecize naklet-mesi bu sebeptendir. Böylece hem büyük bir rant devşirdiğini düşünmekte, hem de en korunaklı, dolayısıyla en esenlikli alanı ele geçirdiğine gönülden inanmaktadır.*

Artık bundan sonra en özgür, en güçlü, en haklı, hem de en bilgili O'dur."[815]

Bu sûretle O'nun şahsiyeti, yöneldiği istikamet ve taktiklerini izah ettikten sonra şimdi de **M. Kemal Paşa** bezirgânlığına âid beyânlarından birkaç örnek sunalım. Çünkü O'nun çok muhtelif olan reformist diğer düşüncelerine -ileride- gerektikçe temas edilecektir. Ancak bu nakillerden önce, son olarak O'nun her kemalist kalemşör gibi ülkemizdeki İslâmî gelişmelerden rahatsız olduğuna dâir bir değerlendirmeye dikkatinizi celb etmek istiyoruz:

"Türkiye'de devletin uzun yıllar ihmal ettiği din eğitimindeki ve din hizmetindeki boşluğu doldurmak için çırpınan

---

814 Tenkidle hakaretin tefrikindeki bulanıklığa ilâveten, bir de 5816 sayılı kanunun cezâî müeyyidelerinin hesaba katılması gerekir.

815 **Prof. Dr. Sâlim Öğüt**- a.g.e., sh:51 vd.

çoğu hasbî grupların kalem dökümünü veren ve ardından onların sahip oldukları yayın, dernek, vakıf, pansiyon, dershâne vb.nin tek tek sayılarını ifade eden ***Öztürk****, bu saydıklarına İmam-Hatip Okulları'nı ve Diyânet Teşkilâtı'nı da katarak hedefini iyice büyüttükten sonra* ***"Özetleyelim"*** *diyor ve gerçekten de özetliyor:*

«Türkiye'de bugün, Allah ile aldatma dinciliğinin ulaştığı ekonomik güç, devletin gücünün çok üstünde kabul edilmek gerekir. Bu gücün aşamayacağı tek ***«karşı güç»*** *Türk Ordusu'dur. Sebep, ordunun silâhlı bir kuvvet oluşudur. Eğer silâhı kenara koyarak veya dikkate almayarak düşünürseniz, Allah ile aldatan güç, yâni dinci siyâset ve saltanat, Türkiye Cumhuriyeti'nin tartışmasız en büyük gücü olarak kabul edilebilir.»*[816]

İzninizle, bu özeti biraz daha cevaplayalım:

A- Bugüne kadar Dev-Genç ve Dev-Sol gibi örgütlerin militanları bile bu konuyu bu ölçüde açık-seçik kaşıma cüreti gösterememişlerken, hoca, hâfız, ilâhiyatçı akademisyeni o militanlar kadar bile saygılı davranmak ihtiyacı duymamaktadır. Demek ki, hem militan, hem de hâfız ilâhiyatçı olunca, kendinizde başka güçler vehmediyor, başkalarının akıllarından bile geçirmeye cesâret edemeyecekleri hususları, siz hem düşünüyor, hem de iftirâ ve itham formatında çok rahat dile getiriyorsunuz.

B- ***Öztürk****'ün dökümünü gördükten sonra anlıyorsunuz ki, bu ülkede aşk ile bir kez* ***«Allah»*** *diyen herkes,* ***«Allah ile aldatan mücrimlerden olma»*** *potansiyeli taşımaktadır. Çünkü mevcud cemaat ve tarikatların yanı sıra Diyânet'in ve İmam Hatip Okulları'nın da devreye sokulmasıyla, artık geriye pek bir şey kalmıyor. Yani ister filân tarikat veya cemaat anlayışına göre dindar olun, ister Diyânet veya İmam Hatip*

816 **Yaşar Nuri Öztürk**- a.g.e., sh: 51

*Okulu telâkkilerine göre din anlayışına sahip olun, hepiniz **"Allah ile aldatan"** ve BOP projesinin, bir diğer tanımıyla **"Ilımlı İslâm"** denen irtidat ve sömürü dininin piyonlarısınız.*

***Öztürk**, 15 yaşına kadar bu ülkenin çocuklarını, din eğitiminden uzak tutan yasal düzenlemelerden hiç müştekî değildir. Ayrıca bu siyâsî tutumun, bu ülkenin geleceğini nasıl etkileyeceğini de hiç gündeme getirmez. BOP ve Ilımlı İslâm Projesi'nin asıl kurbanları, din-diyânet konusundaki câhiller gürûhu olacaktır. **Öztürk** ve hitap ettiği kitle de bunu adları kadar kesin olarak bilmektedirler, ama gerçek sorunları bu olmadığı için bu «**gerçek sorun**»un üzerinde durmamaktadırlar.*

C- İki sayfa önce -dudak ucuyla da olsa- demokrasiden bahseden, hattâ Kur'ân'ın şûrâ prensibini günümüzdeki demokrasi olarak açıklayan bir akademisyenin iki sayfa sonra yukarıdaki cümleleri kurması ne ile açıklanabilir acaba? Kafa karışıklığıyla mı, yoksa tam aksine projecilikle ve hedefe kilitlenmişlikle mi? Aslında kafasında karar verdiği bir rejim mevcud da bunu demokrasi-cumhuriyet olarak mı takdim ediyor?

Aksi hâlde şu cümleler nasıl bir zihniyeti simgeler:

«Eğer silâhı kenara koyarak veya dikkate almayarak düşünürseniz, Allah ile aldatan güç, yâni dinci siyâset ve saltanat, Türkiye Cumhuriyeti'nin tartışmasız en büyük gücü olarak kabul edilebilir.»

*Bir akademisyen, hem de ilâhiyatçı, ayrıca tasavvufçu, yani **Mevlânâ**'lar'ın, **Yûnus Emre**'lerin, **Hacı Bektaş-ı Velî**'lerin mesleklerini ve meşreplerini inceleyen, araştıran ve halkı bu yönde aydınlatan bir akademisyen, nasıl olur da halkının büyük bir çoğunluğunu **«Allah ile aldatan»** yaftasıyla yaftalar, ardından da kendi ithamlarını gerekçe göste-*

rerek, ülkesinin sınırlarını korumak için beslediği ordusunu, o halkın üzerine doğru kışkırtır."[817]

Bütün kemalistler gibi **Yaşar Nuri Öztürk** de -bu satırları yazdığı sırada henüz **"Ergenekon ihâneti"** fâş olup Adliye'ye intikal etmiş olmadığından- orduyu islâmî gelişmeleri önleyecek yegâne bir güç olarak görmekteydi. Zira doksan seneden beri beyinler, hâhişkâr bir sûrette desteklediği bâtıl fikirler ile yıkanmaya çalışıldığı hâlde geniş halk kitleleri bu resmî ve gayr-i resmî telkinlere kendini aslâ kaptırmamıştır. 1950'den beri yapılan bütün seçimlerde CHP'nin uğramakta olduğu hezimet-i kahhâriye bunun en aldatmaz delilidir. Kendisi de önce CHP'ye katılmışken, onun kadrolarının kemalistliğini kâfi addetmeyerek **"Halkın Yükselişi Partisi"** adıyla daha kemalist bir parti kurmuş ve kısa zamanda halkın reddetmesi ile iflâs bayrağını çekmeye mecbur kalmıştır. Ergenekon Davası ile ordunun süngüsü düşmekle O'nun güvendiği dağlara kar yağmış olduğu cihetle O'nun için artık biz dövmekten başka yapacak bir iş kalmamıştır.

Üstelik Dünya siyasî konjöktürü sebebiyle kemalist fikirler, tarihin çöplüğüne doğru sürüklenmekte iken O hâlâ **"yel değirmenleri"** ile savaşırcasına bakınız ne söylüyor:

*"İslâm Dünyası'nın son yüzyılda en samimi ve güven verici islâmî yaşam, gelişim ve oluşumları, **Mustafa Kemal Atatürk**'ün vücud verdiği zihniyetin ürünü olarak Cumhuriyet Türkiyesi'nde gerçekleşmiş. **Atatürk** mîrasından geriye gidiş, İslâm'ın gerçek anlam ve yaşantısından bir geriye gidiş olmuştur. İslâm Dünyası'nda din şampiyonu geçinen zihniyetlerin, **Atatürk**'e din ve İslâm adına saldırmaları, dinin gerçek anlamından bakıldığında, tam bir din dışılık ve alçaklık ürünüdür. Bu ürünler, İslâm düşmanı Haçlılarca tezgâhlanıp pazarlanmakta, böylece, İslâm Dünyası denen aldatılmış*

817 **Prof. Dr. Sâlim Öğüt**- a.g.e., sh: 149 vd.

kitlelerin uyanışı, şeytanî Haçlı siyâsetleriyle önlenmektedir.

*İslâm Dünyası, önce evlâd-ı Rasûl'e sonra Âl-i Osman'a daha sonra da **Mustafa Kemal Atatürk**'e revâ gördüğü nankörlük ve zulmün bedelini çok ağır bir kahır faturasıyla ödemeye devam etmektedir."*[818]

Benzer ifadeleri eserlerinde sayısız bir sûrette tekrarlanmış olan **Yaşar Nuri**'nin iddiasına göre **"en samimi ve güven verici islâmî hayat, M. Kemal Paşa'nın vücud verdiği zihniyet"**in eseridir. Ona karşı çıkmak ise, **"din dışılık ve alçaklık"**tır.

Dine ve tarihî gerçeklere bu derecede aykırı bu devâsâ yanlışı, doğrusu bir ilâhiyat profesörüne değil -müslüman olmak şartıyla- çoban seviyesinde bir câhilden bile sâdır olabileceğine inanmamakta mâzurum!.. Bir insan gömleğinin bir düğmesini yanlış iliklerse, diğer düğmelerin hepsinin bu yanlışlığı devam ettireceği bir bedâhettir. Buna benzer bir mantıkla o bir kere:

*"**Atatürk**, Kur'ân dışı dinciliği ve hurâfe tasallutunu yıktı. Dîni, Kur'ân'ın dışına çekip örflere boğduranların bu yapılandan rahatsız olması son derece doğaldır.*

***Atatürk**; yıktığı hurâfenin yerine, gerçek dîni koymanın en hayatî, en ciddî adımını attı."*[819] dedikten sonra, artık bu temel görüş üzerine binâ edilecek fikirlerin toptan yanlışlığı kaçınılmaz bir hâle gelmez mi?

Doğrusu, birçok din karşıtı kemalistin bu hususta değerlendirmeleri, **Yaşar Nuri Öztürk** gibi yârdan da, serden de vazgeçmeye râzı olmayanların değerlendirmelerinden hem daha doğru, hem de daha mantıklıdır. Böylelerinden bu eserde pek çok örnek arz etmiş bulunmaktayız. Dinin, sadece bir îman ve ahlâk nizamı olmayıp aynı zamanda bütün beşerî

---

818 **Yaşar Nuri Öztürk**- Allah İle Aldatmak, İstanbul, 2008, sh: 67.

819 **Yaşar Nuri Öztürk**- a.g.e., sh: 137.

faaliyetlere şâmil bir hayat tarzı ve Dünya görüşü olduğuna inanan Müslümanlar da böyleleri ile -hiç olmazsa gerçeği tespitte- beraberdirler. Ancak bunlardan biri beğenip takdir ederek diğer gruptakiler ise yapılanları doğru bulmayarak tenkid ve tariz olarak ortaya koymaktadırlar. Hem de 5816 sayılı **M. Kemal Paşa**'yı yalnız medhe müsâade eden kanunun cezâî müeyyidelerine rağmen!.. Kendimden kat'annazar bu gibilere en iyi örnek **Kâzım Karabekir Paşa**'dır. O diyor ki:

*"1- **Mustafa Kemal Paşa**'nın Hilâfet'in lüzumu hakkındaki Balıkesir'deki hutbesi ve Meclis'teki nutku ve bu beyannâme bir araya getirilir ve başlarına da mefkûre hâtırası hocalar grubu ortasında ve aynı kisvede **Mustafa Kemal Paşa**'nın resmi konursa, vaziyet daha iyi anlaşılır. Gâzi'nin büyük taassupla Hilâfet ve Saltanat'ı şahsına almak istediği görülür. Buna muvaffak olamayınca da 180 derece aksine yürüdüğü müthiş garâbettir. İfrad ve tefridden bir türlü kurtulamıyoruz!.. Bu tamim*[820] *ne kadar lüzumsuz ve hattâ zararlı ise, sulhtan sonra mütezâyiden giden ictimâî tahribat da o kadar felâkettir. İhtarnâmeyi yazan **Mustafa Fehmi Efendi**'nin de re'yi ile melon şapka ve Lâtin hurûfâtıyla İstanbul'un asrî plâjlarında medeniyet yolunun yolcularını ara sıra seyrederek bu sâbık yazılarına mı, yoksa hâle mi acır acaba? Bilmek pek meraklı bir şeydir.*

*2- Gâzi'nin vakit vakit yaptığı emrivâkileri de kabul ile İstiklâl Harbi pek şanlı ve şerefli kabul edildi. Fakat sonrası hiç de böyle olmadı. **Mustafa Kemal Paşa**, bir zaman hocalardan mutaassıp bir hâlde hutbe ve nutuklarla Hilâfet ve Saltanat'ı almaya uğraştı. Muvaffak olamayınca müthiş sola kaydı. Dînî ve an'anevî varlıkları kanla yıktı. Terakkî ve*

---

820 **Kâzım Karabekir Paşa**'nın burada **"tamim"** diyerek atıf yaptığı vesika, İstanbul'dan henüz işgalcilerden geri alınmamış olduğu bir zamanda, orada plajlara gitmek nev'inden Şeriat'e aykırı hareketlere karşı Şeriat taraftarı görünmek maksadına bağlı olarak yayınlanmış olan ihtâr mâhiyetindeki beyannâmedir.

tekâmül taraftarı olan arkadaşları, bu sağa-sola hareketlerde artık birlikte yürümediler, hattâ muhâlefete geçtiler. Bunları kaybetmekle sukût da başladı ve devam ediyor."[821]

Buradaki **"dînî ve an'anevî varlıkları kanla yıktı"**, kanla, yani asıp kesmeler sûretiyle ibâresini **Yaşar Nuri** acaba görmemiş midir? Yoksa **Mustafa Kemal Paşa**'ya tarizkâr bir tavır alanlar için kullandığı **"alçaklık"** ithamını **Kâzım Karabekir**'e de mi teşmil edecektir? Hele hele **Karabekir**'in bizim birinci cilde aldığımız beyânları arasında yer alan **M. Kemal Paşa**'ya âid:

"-Evet, Karabekir, Arapoğlu yâvelerini Türk oğullarına öğretmek için Kur'ân'ı Türkçe'ye tercüme ettireceğim ve böylece de okutturacağım. Tâ ki, budalalık edip de aldanmakta devam etmesinler."[822] sözlerine muttalî olduktan sonra, hâlâ daha **M. Kemal Paşa**'nın **"Kur'ân dışı dinciliği ve hurâfe tasallutunu yıktı"** diyebilecek midir?

Derse O, bir ilim adamı olamaz! Biz de O, olsa olsa militan bir din aleytarıdır, demek hakkını hâiz oluruz!... Kaldı ki, **M. Kemal Paşa**'nın burada, böyle pek çok beyânı nâçizâne kalemimiz mahsûlü olan eserlerimizde -hem de kaynak gösterilerek- yer almış olduğunu O'na ve O'nun gibilere hatırlatmakla iktifâ edelim:

İktibas ettiğimiz cümlelerinin sonunda evlâd-ı Rasûl'e, Osmanlılar'a ve **M. Kemal Paşa**'ya zulmedilmiş olduğunu söylüyor ki, bu da şapla şekeri birbirine katmaktan farksız bir aldatmacadır. Şöyle ki, evlâd-ı Rasûl'e zulmedilmiş olduğunu biz de kabul ederiz. Alevî hissîliğine rağbet ederek bu

---

821 **Kâzım Karabekir**- İstiklâl Harbimiz, İstanbul, 1960, sh: 978.

822 Bkz: **Kâzım Karabekir**- Paşaların Kavgası, İstanbul 1995, sh. 158 vd. veya **Uğur Mumcu- Kâzım Karabekir** Anlatıyor, Cumhuriyet Gazetesi, 19 Haziran 1990 tarihli nüsha veya bkz: **Uğur Mumcu- Kâzım Karabekir** Anlatıyor, İstanbul, 1994, sh: 94

fâciada sadece Emevîler'i itham etmek yanlış bir değerlendirmedir. **Hz. Hüseyin**'in, **Hz. Muâviye**'nin hilâfeti müddetince takrîben yirmi yıl kılını kıpırdatmadığı hâlde **Yezid**'in tahta çıkışı ile harekete geçmesi ve sâir taktik hatalarının[823] görmemezlikten gelinmesi sûretiyle **"Emevî düşmanlığı"** yapılması bütün reformistlerin müşterek bir tavrıdır. Çünkü Emevîler'in doksan senelik hükümrânlık zamanı, baştan başa Alevî temâyüllü isyan hareketlerini bastırmakla geçmiştir.

Osmanlılar'a karşı yapıldığını iddiâ ettiği zulmün iki aslî fâili vardır. Bunlardan biri tarihî Kızılbaş isyancıları, diğeri de olsa olsa **M. Kemal Paşa**'dır. Bizce hiç kimsenin tenkidi zulüm değildir. Buna elbette ki, Osmanlılar da dâhildir. Ancak **M. Kemal Paşa**'nın icraatını tenkid etmeyi zulüm saydığı için bu hükme O'nun kendi mantığı ile burada yer verdim.

Hâlbuki Osmanlılar'a tenkid değil, tahkirde şimdiye kadar en fazla ileri gitmiş olan **M. Kemal Paşa** ve O'nun avânesidir. Eserlerimiz, buna dâir müdellel beyânlarla lebâleptir. Burada bunlardan sadece birini dikkatlerinize arz edelim:

"Hâkimiyet ve saltanat hiç kimse tarafından hiç kimseye, ilim icabıdır diye müzâkereyle, münâkaşa ile verilemez. Hâkimiyet, saltanat kuvvetle, kudretle ve zorla alınır. Osmanoğulları, zorla Türk Milleti'nin hâkimiyet ve saltanatına vazıu'l-yed olmuşlardı (zorla el koymuşlardı). **Bu tasallutlarını, altı asırdan beri idâme eylemişlerdir. Şimdi de, Türk Milleti, bu mütecâvizlerin hadlerini ihtar ederek, hâkimiyet ve saltanatını isyan ederek kendi eline bilfiil almış bulunuyor. Bu bir emr-i vâkîdir. Mevzubahis olan, millete saltanatını, hâkimiyetini bırakacak mıyız, bırakmayacak mıyız meselesi değildir. Mesele zaten emr-**

---

823 Bu meselenin objektif (âfâkî) bir değerlendirmesi için Muhtasar İslâm Tarihi adlı eserimizin birinci cildinin (İstanbul, 2009) 551 ve müteakip sahifelerine bakılabilir.

i vâki olmuş bir hakikati ifadeden ibarettir. Bu behemehal olacaktır. Burada içtimâ edenler (toplananlar) **Meclis ve herkes, meseleyi tabiî görürse, fikrimce muvafık olur. Aksi takdirde, yine hakikat, usulü dâiresinde ifade olunacaktır. Fakat ihtimal, bazı kafalar kesilecektir."**[824]

Osmanlı Devleti'ni **"ebediyen münkarizdir"** diyerek ortadan kaldıran, hânedân mensuplarını kundaktaki çocuklara ve damatlara varıncaya kadar nâgihânî bir kanunla vatanlarından kovarak elli yıl süren bir gurbet fâciasına sebep olan, O değil mi?[825]

M. Kemal Paşa'ya zulmedilmiş olduğu iddiâsı ise hepsinden gülünçtür. Burada da söylenebilecek o kadar söz var ki!.. Hem kanunî imkânsızlık ve hem de yer darlığı sebebiyle bu iddiânın saçmalığına da bir tek vak'a ile cevap verelim.

1926 yılında, İzmir'de ortaya çıkan bir sûikast sebebiyle tam on üç kişi idam edilmiştir. Hâlbuki bu sûikast, **"nâkıs teşebbüs"** safhasında kalmıştı. Dünya'nın neresinde nâkıs teşebbüs hâlinde kalmış bir sûikast hareketinden dolayı fâillere fiil tamamlanmış gibi cezâ verildiği görülmüştür?! Türkiye'nin yakın tarihi böyle **"hukuk cinâyetleri"** ile doludur. Kimin zâlim, kiminse mazlum olduğunu anlamak için **Yaşar Nuri**'ye biraz da **"İstiklâl Mahkemeleri"**ni incelemesini tavsiye ederek bu bahse bir son verelim.

Ancak şunu da ilâve etmek gerekiyor ki, O, **M. Kemal Paşa**'nın hurâfeyi yıktığını, bunun da zaten Kur'ân'ın gâyesi olduğunu söylüyor. **Yaşar Nuri**, hangi şeyin hurâfe olduğunu belirtmediği gibi **M. Kemal Paşa**'nın hangi tavrı hurâfe kabul ederek yıktığını da belirtmiyor. Fakat biz bu iddiayı, iki mâruf hurâfe üzerinden tahlil edelim. Bu iki hurâfe, **"üfü-**

---

824 **M. Kemal**- Nutuk, Ankara 1927, sh. 422

825 Bu gurbet facialarına vukûf için birçok kereler basılmış olan **"Osmanoğulları'nın Dramı"** isimli eserimize bakılabilir.

rükçülük" ve **"falcılık"**tır. Bugün şu iki tavır da daha çok dînen zayıf sosyetik muhitlerde cârîdir. Öteden beri gazetelerde eksik olmayan **"burç falı"** şimdi televizyonlara sıçramış bulunmaktadır. Hani, **M. Kemal Paşa** hurâfeyi yıkmıştı!...

Tam tersine olarak dinin eğitim ve öğretimi yasaklanınca, bundan hâsıl olan boşluğu hurâfe doldurur. Çünkü metafizik gerçeklere inanmak, fıtrat îcâbıdır. Onun **"samimi ve güven verici hayat âmili"** gördüğü kemalist zihniyet, demokrasiye geçişle fire vermeye başlamamış olsaydı, bugün hâlâ ezan-ı Muhammedî -kendisinin de taraftar olmadığı[826] bir sûrette- Türkçe okunmaya devam edecek, memlekette ne bir Kur'ân kursu ve İmam Hatip Mektebi ve ne de bir İlâhiyat Fakültesi mevcud olacaktı. Bunların hepsi, kemalist zihniyete rağmen binbir güçlükle ortaya çıkmış olduğu hâlde, kendisi de bir ilâhiyat profesörü olan bir kimsenin bütün bu işlerde emeği geçenleri **"dinci"** diye yaftalayarak aşağılaştırmaya çalışmasına şaşılmaz mı? Demek oluyor ki, O'na göre hurâfe, dinin bir hayat tarzı olarak benimsenmesi ve kifâyetsiz de olsa eğitim ve öğretiminin serbestliğinden ibârettir.

Yaşar Nuri Öztürk'ün bir garabeti daha var ki, evlere şenlik! O da **"Kur'ân Verileri Açısından Lâiklik"** isimli kitabında ileri sürdüğü fikirdir. O, CHP saflarına katıldıktan sonra orada bu eseri dolayısıyla ortaya çıkan münakaşalara baştanbaşa cevap mâhiyetinde olmak üzere yazdığı yukarıda adı geçen eserinde aynen şöyle diyor:

*"Lâikliğin gerçek dine-îmana uygunluğunu ortaya koyan eserime **«Kur'ân Verileri Açısından Lâiklik»** dedim, yani kitabın adına **«Kur'ân Verileri»** deyimini ekledim diye beni **«lâikliği yıpratmak»**la itham eden kafalara, ne demeli?*

---

826 Kendisi, **"Atatürk'ten Sonraki CHP"** adındaki eserinde (İstanbul, 2004) ezânın Arapça okunması fikrinde olduğunu söyleyerek kendisine aksi bir görüş izâfe edenlere uzun uzun cevaplar vermektedir.

Akl-ı selîm bunların gelip bana teşekkür etmesini bekliyordu. Nerede? Bana saldırıya geçtiler. Benim hakkımda suç duyurusu yapanları bile oldu.

Bunlar, bu ülkede siyâset yapacak da o siyâsetten bu halka hayır gelecek, öyle mi? Benim anlattığım dinden bile rahatsız olanların, bu ülkede yapacakları siyâset, sadece seçime girip sandığın altında ezilmekten ibârettir. Başka bir şansları olamaz. O kafanın tek şansı, siyâset adına lâf üretmek ve bozgun yemektir. Bunun böyle olduğunu herkes bir gün bir biçimde elbette anlayacaktır, ama iş işten geçmiş olacaktır. Önemli olan, bunu vaktinde anlamaktır."[827]

Yaşar Nuri gibiler, istedikleri kadar lâikliğin İslâm'la bağdaştığını (!) iddia ededursunlar bu fâhiş hatalı görüşü, ne dindarlar ve ne de din karşıtı olanlar kabule aslâ yanaşmaz ve yanaşmamaktadır. Zira bu Ağrı Dağı'nın Sûriye'de olduğunu iddiâ etmekten daha câhilâne -tabiî kasıtlı değilse- bir iddiâdır. Kur'ân'ın beşerî faaliyetleri tanzim eden yüzlerce âyetini yok farz ederek böyle bir iddiâda bulunmak, şuna benzemektedir ki, bazı yerlerde **"Buraya ilân asmak yasaktır!"** tarzında bir yazı görürsünüz. Onun kendisi de bir ilân olduğu cihetle kendi hükmünü mücerred varlığı ile tekzip etmektedir.

Lâiklik, harc-ı âlem mânâsı ile herhangi bir dine yabancılık veya ona tâbi olmayı reddeden bir prensipken **Yaşar Nuri** gibi biri çıkıp da onun dine uygun olduğunu, bu sebeple benimsenmesi gerektiğini iddia ederse, bu durum -yukarıda ilân misalinde olduğu gibi- bir tezad, hattâ kendi düsturunu ihlâl olmaz mı? Bu sebeple CHP'lilerin itirazları gayet mantıklıdır. Lâkin **Yaşar Nuri**'nin **M. Kemal Paşa**'yı -zoraki bir sûrette- dindar gösterme gayretkeşliği, böyle bir görüşü müdafaa etmesine gerektirmiştir. Gömlek iliklemek misalinde olduğu gibi temel görüş yanlış olunca, buna isnad edilen bütün

827 **Yaşar Nuri Öztürk**, a.g.e., sh. 147

iddiâların da böyle yanlış ve tezatlı olması kaçınılmazdır.

Yaşar Nuri'nin bu hususta ki münakaşaları ihtivâ eden eseri, baştan başa okunduğunda, O'na itiraz edenlerin Kemalizm'i daha doğru anlayıp değerlendirdikleri görülmektedir. Evvelce anlatıldığı üzere İsviçre Kanun-i Medenîsi tercümesinde evlenme memnuiyetlerine **"süt kardeşliği"**nin ilâvesi karşısındaki kemalist tavır, bu hükmümüzü te'yide kâfidir.

Yaşar Nuri, "Benim anlattığım dinden bile rahatsız olanlar" diyerek kendi dindarlığının fireli olduğunu kabullenmiş olmaktadır. **"Bile"** kelimesinin yüklendiği mânâya göre, O'nun CHP'yi de **M. Kemal Paşa** gibi üstünkörü tanımakta olduğunu göstermektedir. O'nun arzu ettiği gibi dine taraftarlık meyli gösterseler, tabandan fire vermektedirler. Bu muannid kemalist tutum sebebiyle de halk itibar etmiyor. Velhâsıl onlar için **"din taraftarlığı"** iki ucu kirli bir değnektir. Başörtüsü meselesinde bu durum ortaya çıkmıştır. **Baykal**'ın çarşaflı hanımlara rozet takmasının aksülameli, CHP'li kadınların çarşaf yırtması ve örtülü bir kadını otobüsten indirip dövmeleri olmuştur. Gerçek şudur ki, 1950'den beri CHP'ye gitmeyen reylerin mânâsı **"Kemalizm'e Hayır!.."**dan ibârettir. **Yaşar Nuri,** bu gerçeği, CHP mâcerası dolayısıyla kavrayabilmişse, yine de iyi!..

Yaşar Nuri'nin bir yanlışı da Batılılar'ın ve Batıcı münevverlerin **M. Kemal Paşa**'ya muhalefetlerini yanlış değerlendirmektir. O diyor ki:

*"Haçlı Batı, Cumhuriyet Türkiyesi'ni küllerden yaratan **Mustafa Kemal**'i sevebilir mi? Türk halkının O'nun mirasını değerlendirmesine seyirci kalır mı? **Atatürk**'ün içtiği rakıların kadeh çetelesini tutan ahmak ve alçak zihniyet, bu abur cubura uğraşırken, canına okumak isteyen Haçlılar'ın nelerimizi alıp götürdüklerinin hesâbını aslâ yapmıyor, yapamıyor. **Atatürk**'e kinle beslenen sadizm bu hesabı yapmasına engel oluyor.*

*Haçlılar; **Atatürk**'ün yıkılması için Kâbe'nin yıkılma-*

sını şart koşsalar, İslam Dünyası'nda, bu nâmussuz şartı rahatlıkla ve zevkle kabul edecek alçaklar bulabilirler. Ve bunların sayısı az değildir.

Haçlı kodamanlar, bu eşsiz alçaklığın kokusunu çoktan almışlardır. ABD'si, AB'si onun için bastırıyor. Orada-burada birtakım Allah ile aldatmanın fesat mollası hıyânet başlarını besleyip elde hazır tutuyorlar. Yeni bir İran yaratabilmenin hesabı içindeler.

*Ancak, **Atatürk** mîrasının güçlü kalesi Türk ordusunu **"istedikleri kıvam"**a getirme işini tamamlamak zorundalar. Yoksa yeniden hayal kırıklığı yaşarlar. O hâlde, **Damat Ferid** ekipleriyle mütâreke basın ve edebiyâtına bir süre daha ihtiyaçları var!..*

Müslümanlar'ın işe yarar ekip ve bireylerini etkisiz kılmak için kullanılacak stratejiler, unvanlar, lâkaplar, itham ve iddiâlar, yirminci yüz yılın başlarından beri Batı gizli servislerince belirlenmektedir.

*Ama bugün, içinde hâlâ bir korku vardır. AB gibi bir Batı kulübünün habire «**Atatürk'ten vazgeçin ki, sizi içimize alalım!..**» anlamında ihtarlarda bulunması, bütün vicdanların, ama özellikle Müslümanlar'ın ibretle değerlendirmeleri gereken bir olgudur.*

*Batı artık, Türkiye dışındaki **"Müslüman Dünya"** ile İslam konusunda uğraşmak gereğini duymuyor. Çünkü bunların, **"şampiyon"** geçinenleri de dâhil, hepsinin işini bitirmiştir. Onlar, topraklarından fışkıran petrolün parasını bile yemeyi beceremeyen bir kitleye döndürülmüştür. Ama Türkiye çok farklıdır.*

*Tüm gayretler, Türkiye'yi düşürmek ve ötekilerin yanına koymak üzere seferber edilmiştir. **Ilımlı İslâm** projesi, bu gayretin en belirgin ürünüdür."*[828]

---

828 **Yaşar Nuri Öztürk**- Allah İle Aldatmak, sh: 354 vd.

Yaşar Nuri Öztürk, bu iktibas ettiğimiz satırlardaki gerçeği saptırmalarını birçok eserinde aşağı-yukarı aynı mâhiyette olmak üzere tekrarlayıp durmaktadır. Bir başka eserindeki şu satırlara bakınız:

*"Dinci yobazlar, İngiliz gizli servisinin kurduğu tuzağa düşerek **Atatürk'ü, «Müslümanları Batı'ya teslim eden zındık, deccal»** diye anadursunlar; Batı, **Atatürk'ü** İslâm Dünyası'ndaki bir numaralı ve en yıkıcı düşmanı îlan etmiştir.*

*Avrupa Parlemantosu raportörü **Oostlander**'in habire bize **«Atatürk'ten vazgeçin ki sizi içimize alalım»** demesi anlamsız mı?!"*[829]

Hâlbuki bazı Batılılarla birlikte bizdeki Batıcı bazı münevverlerin de **M. Kemal**'e tevcih ettikleri târizlerin asıl sebebi, **"askerî diktatörya"** veya **"askerî vesâyet"** denilen ve demokrasi ile aslâ bağdaşmayan bir metodun benimsenmiş olması ve bunun hâlâ devam ettirilmek istenmesidir. Bunu dâir bir yerli, bir de yabancı şâhid gösterelim:

Yerli münevver, **Ahmed Altan**'dır. O'nu, İslâmî bir temâyül sahibi olmakla aslâ itham edilemeyecek biri olduğu için bilhassa seçtik. O, **M. Kemal Paşa**'ya ne dindarlık ve ne de din aleyhtarları hissiyâtına tâbî olmadan objektif (âfâkî) bakabilen mahdud münevverlerden biridir. Diyor ki:

"Acılı bir dönem sona eriyor.

Yanlış kurulmuş bir cumhuriyet şimdi yeniden biçimleniyor.

*Biz cumhuriyet kurup başına **Mustafa Kemal**'i getirmedik, **Mustafa Kemal**'i başa geçirip etrafına bir cumhuriyet kurduk.*

Tek partili bir diktatörlük de halktan destek alamadığı için desteğini ordudan aldı.

Niye yaptığımızı bugün dahî mantıklı bir şekilde açıklaya-

---

829 **Yaşar Nuri Öztürk- Atatürk**'ten Sonraki CHP, sh: 15 vd.

Müslüman Türk toplumu, asırlardan beri şartsız iman ediyor. O'na yönelirken ellerini açıp, gökyüzüne bakıyor. O'nu seviyor, her zaman ve her şartta O'na sığınıyor. Ama, bütün bunları yaşarken O'nun nasıl ve nerede olduğunu da merak ediyor.

İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof.Dr.Yaşar Nuri Öztürk, işte gönüllerimizde daima yer eden bu konuya açıklık getirip, "Allah gökte mi, yoksa nerede?" sorusuna şu cevabı veriyor:

"Allah, varlığın esasıdır. O'na yer biçmek mümkün değil. Sınırsızdır, aklın ulaşabileceği bütün büyüklüklerin ötesindedir. Ama bizim için Allah, yine kalbde kain (mevcut olan) bir keyfiyettir. Onun için, Kur'an Allah'a şunu dedirtiyor:

Mistik ifadeler...

'Biz, insana şah damarından daha yakınız.' Bizim için Allah, her an bizimle beraber olan kuvvettir. Bu, manevi-mistik manada böyledir. Pratik hayat bakımından, bizim için Allah, tabiat kuvvetlerinden ibarettir. Allah'ın emrini dinlemenin bir manası da zaten tabiat kuvvetlerini dikkate almaktır. 'Allah'a sığının, yardımı Allah'tan isteyin' sözleri çok mistik, çok bulutlar üstünde ifadelerdir. Din dilinde böyle, bunları hayatın realitesi haline getirdiniz mi, Allah'a sığınmak, Allah'tan yardım istemek, Allah'a tevekkül etmek, bütün bunların anlamı, Allah'ın tavrının ve tarzının bir görünümü olan tabiat kanunlarıyla kucaklaşmak ve onların işlerliğine saygı göstermektir.

Yardımı Allah'tan beklemek

'Yardımı Allah'tan bekleyin' demek, Allah'ın tabiata koyduğu kanunlara saygılı olun, onların vereceği sonuçlardan başka birşey elde edemeyeceğinizi bilin, demektir. Pratik, pragmatik manası budur. Ama, mistik ve kozmik olarak baktınız mı, Allah bizim kalbimizde, şah damarımızdan bize daha yakındır.

• • ••

(Yaşar Nuri Öztürk'ün "Allah Nerede?!" isimli 16 Mart 1998 tarihli Milliyet Gazatesi'nde yayınlanan yazısının giriş kısmı)

*madığımız bir sürü tuhaf «**devrimi**» ordu zoruyla gerçekleştirdik.*

*İnsanların giysilerine musallat olduk. «**Fes giymeyeceksin**» diye tutturduk. Alfabelerini değiştirdik. Müziklerini dinlemelerini yasak ettik. Bunların hiçbirini, halkın rızâsını alarak yapmak mümkün olmadığından hep orduyu kullandık. Ne olurdu insanlar fes giyseydi, Arap alfabesi kullansaydı, Bach yerine türkü dinleseydi? Ne olurdu görüntü, Batılılara benzemeseydi de, "halkın irâdesine" dayanan bir yönetim şekli Batı'ya benzeseydi?*

*Bu ülkede «**şapka giymiyor**» diye adam asıldı. Bunun saçmalığını dile getirmek yasaklandı. **Mustafa Kemal**, Batı uygarlığının «**özünü**» değil, biçimini benimsedi. Bu ülkenin aydınları da «**görüntüyü**» çağdaşlık olarak değerlendirdi. Eğitim bir «**beyin yıkama**» kampanyasına dönüştürüldü, demokrasi neredeyse lânetlenip «**cumhuriyet**» alabildiğine yüceltildi.*

*Cumhuriyet, bir diktatörlük yönetimine cevaz veriyordu çünkü. Demokrasi ise, diktatörlüğe izin vermiyordu. Gericilik-ilericilik tamamen şekil üzerinden öğretildi. İnsanların birbirlerine nasıl hitap edeceği bile yasalarla belirlendi. Batı'nın şapkasını aldık. Gömleğini, ceketini, alfabesini aldık. Felsefesini, bilimini, demokrasisini almadık. Görüntüsel bir özentiye dayanan bir diktatörlük kurduk, bunun sürmesini de ordunun silâhıyla sağladık. **İsmet Paşa** da bu düzeni sürdürdü. Sonra bunu değiştirmek zorunda kaldık.*

*Her şeyi «**görüntü**» sandığımızdan, «**demokrasinin**» de görüntü kısmını benimsedik. Seçimlere çok parti girdi, ama yönetim hep orduda kaldı. Seçilen siyâsîler, yönetimi kendilerinde sandıklarında ordu devreye girip darbe yaptı. Darbeler de bizim tuhaf cumhuriyetin bir «**parçası**» olarak kabul edildi.*

Soğuk Savaş sırasında, Amerika, Türkiye'yi Sovyetler'e karşı kullanmak istediği için bu düzenin sürmesinden yana

çıktı. Sonra dünya değişti. Amerika değişti. Avrupa değişti. Türkiye'den talepleri değişti. Ordu, bunu kabul etmek istemedi. Son darbesini 28 Şubat'ta yaptı.

2002'de zenginleşen muhafazakâr kesimlere dayanan, Dünya'nın desteğini arkasına almış AKP iktidarına karşı da darbe hazırlıklarını, girişimlerini, plânlarını sürdürdüler. Dünya'ya öylesine kördüler ki, hayatın değiştiğini fark etmediler, kendilerine olan güvenleri tamdı, hazırladıkları darbeleri kayıtlara geçirdiler.

*Hayatın, zamanın, koşulların kendilerine verdiği mesajları anlamamakta direndiler. Sonunda yakalandılar. Halk, artık darbelerden ve darbecilerden nefret ediyordu. Kendi irâdesinin iktidara gelmesini istiyordu. Dünya da bunu destekliyordu. Dün, ilk kez muvazzaf bir orgeneral «**darbe**» hazırlıklarına karıştığı için tutuklandı. **Kenan Evren**, darbe yaptığı için ifadeye çağrıldı. Ordunun içindeki son cunta da şimdi temizleniyor.*

*Yeni bir çağ açılıyor. Bu çarpık cumhuriyetin içinde hayat bulmuş bütün «**çarpıklıklar**» da temizlenecek, cumhuriyeti bu toplum yeniden kuracak. İnsanların giyimine, diline, dinine, yaşamına karışılmayacak, karışmaya kalkan cezalandırılacak. Kişilerin irâdesinin değil, Dünya'yla uyum içinde yaşayacak bir toplumun irâdesinin yönetime yansıyacağı bir dönem bu. Diktatörlüğe heves etmek, artık mümkün değil bu çağda, bunu da herkesin aklında tutmasında büyük fayda var."*[830]

Yabancı ise, **Konrad Adenauer Vakfı**'nın Antalya'da düzenlediği **"Türk-Alman Gazetecilik Semineri"**nde konuşan Alman Gazeteci **Dr. Theo Sommer**'dir. O'nun uzun konuşmasından da az bir kısmı buraya alalım. O, bu konuşmasında:

---

830 **Ahmet Altan**- "Askerî Cumhuriyet", 31. 05. 2011 tarihli **"Taraf Gazetesi"**.

"Ne görev alan biri, ne de bir vekil olarak konuşuyorum ben burada. Federal hükümetin ya da Avrupa Komisyonu'nun ödediği bir ücret karşılığında konuştuğum da yok. Avrupa'nın ortaya çıkışını, Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan Avrupa Birliği'ne dönüşüne kadar izlemiş Batı Avrupa'nın bir liberali olarak konuşuyorum." dedikten sonra Türkiye'yi kemalizm dayatmacası îtibariyle tahlile yönelerek şöyle diyor:

"Bu bağlamda beni ilgilendiren şudur: Bu ülkede yönlendirici güç olarak Silâhlı Kuvvetler'in kemalist devrimdeki rolü, Anayasa'nın güvencesi ve siyasal partilerin çalışmaları konusunda başat bir unsur olarak oynadığı roldür.

Böylelikle bir yanlış anlaşılma söz konusu olmaz: Bu güçlerin Türkiye'de, ülkenizin sistemine göre Silâhlı Kuvvetler'e hangi rolü biçtiği hususu, doğal olarak sadece Türkler'i ilgilendiren bir konudur. Türkiye kendi köşesinde varlığını sürdürdüğü sürece bunun böyle olması ve olması gerektiği konusunun bir önemi yoktur. Fakat şu anda güçlü Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne zorla girmesi, bizi ilgilendiren yakıcı sorun olarak karşımıza çıkacaktır. Türkiye'deki askerî demokrasinin, Birlik Avrupa'sının kendi anlayışıyla, onun demokrasi ve özgürlük anlayışıyla bağdaşıp bağdaşmayacağı sorunu ortaya çıkıyor.

Her şeyden önce bu soruya "hayır" demek istiyorum. Günümüz Türkiye'si, ne Avrupa değerler topluluğuna ne de Avrupa statüsünde bir görünüme uymaktadır. Bu bakımdan ***Atatürk****'ün çaba sarf edip de ulaşmaya çalıştığı Batılılaşma konusunda istenen ölçüde bir gelişme göstermemiştir henüz.*

NATO'nun oluşturduğu kollektif bir güvenlik örgütüne üye bir ülkenin demokrasisindeki eksiklikler görmezden gelinebilir. Tehlikeler ne kadar büyükse, birtakım eksiklikleri görmezden gelmek de o derece büyük olur. Fakat Avrupa Birliği tamamen farklıdır. Gerçekten bir değerler topluluğudur.

Bütün askerî geçmişini aşmış olan demokrasilerin bir kulübüdür. Üye olmak için çaba sarf eden biri, kulübün kuralları-nı benimsemek zorundadır. Yoksa bu kulübün dışında kalmak zorundadır." (...)

"Ordunun köktendincilere karşı olması, bizi pek, onun demokratik bir güç olduğu yargısına götürmemektedir. 1960 yılından bu yana ordu, demokrasiye karşı üç defa darbe yaptı. Yapmış olduğu en son darbeden sonra her yöne çekilebilen (esnek) kavramlar içeren bir anayasa hazırlayarak, üniformalıları politik bir kuruma dönüştürdü. Geçmiş yıllarda sonradan yapılan birtakım iyileştirmeler özde hiçbir değişiklik yaratmadı.

O zamanlar konuşmama şöyle devam etmiştim. Tabiî bu da özellikle birkaç kişiyi şok etmişti. Anadolulu ***Pinoşeler****'in, sivil örgütlerin denetiminin temel ilkesini Silâhlı Kuvvetler'in üzerinde tutan bir Avrupa Birliği'nde arayacakları bir şey olamaz. Kişiye tapma ve* ***"ölümsüz önder, eşsiz kahraman"*** *gibi tumturaklı açıklamalarla Anayasa metnine kadar giren Cumhuriyet'in kurucusuna Avrupa'dan çok, Kuzey Kore yakışmaktadır.* ***"Kemalizm"*** *kavramı üzerinde birbirimizle bir kez daha görüşme düşüncesine yöneltmişti bu bizi.*

Az önce bir kez daha dile getirdiğim görüş üstünde duruyorum. Türk arkadaşlarımıza şunu vurgulayarak eklemek istiyorum. Aldanmayınız ve aldatılmaya da izin vermeyiniz. Türkiye'nin yakın tarihte Avrupa Birliği'ne girişini engelleyen konu, Türkiye'nin müslüman bir ülke olması gerçeği değildir. Buna alışacağız. Ekonomik durumun AB'ne girişi sağlayacak ölçüde gelişkin olmaması da değil. Bu konuda birçok şey rol oynamaktadır.

Bizde iş arayabilecek milyonlarca Anadolulu köylüden duyulan korku da değil. Bu noktada istisnâî ve geçiş düzenlemeleri gerçekleştirilecektir kuşkusuz. Ve bir türlü istenen düzeye gelememiş insan hakları sorunu da değildir, ki ilerde

daha da düzelecektir bu konu.

Size önceden söylüyorum: Her şeyden önce Türkiye'nin AB'ne girişini zorlaştıran şey -ki bu konu da sonunda aşılacaktır- Türkiye'de Silâhlı Kuvvetler'in sürüp giden egemenliğidir."(...)

"Durum, 1960, 1971, 1980'deki gibi çıkmaza girip de ordu müdâhale edecek ve sonra da efendice kışlasına geri dönecek. Böyle bir şey hiç de söz konusu değildir. En son yaptıkları darbeden sonra generaller arkalarında öyle bir anayasa bıraktılar ki, bu, kendilerine devletin iktidar yapısı içinde önemli bir yer sağladı. Bu arada hele 1982'de göreve başlamış olan Milli Güvenlik Kurulu'nu düşünüyorum. Özellikle son iki yılda, bu kurulun makro politik etkide bulunmakla kalmayıp, aynı zamanda çok somut, çok sağlam, çok yoğun ve kesin bir biçimde ülkenin mikro politikasına müdâhalede bulunduğunu yaşayarak gördük. Askerler gerçi kışlalarına geri döndüler, ancak önemli konularda dizginleri hep ellerinde tutmaktadırlar.

İslâmcı hükümetin düşüşü. Refah Partisi'nin yasaklanışı, İstanbul Belediye Başkanı'nın mahkeme önüne çıkarılarak yargılanışı...

Buna koşut bir durum da sadece Tahran'da mevcuddur. Ülkenin tamamı -birçokları bu konuda başından geçenleri anlatabilir- ajanlarca gözetlenmekte ve dinlenmektedir. Bunlar, bizim demokratik anlayışımızla bağdaştıramayacağımız olgulardır. Şimdi bir itirafta bulunmak istiyorum. Eğer ben bir Türk liberali olsam, dişlerimi gıcırdatarak generallerin safına geçerim. İster istemez İslâmcılardan önce onları yeğlerim.

Ayrıca şunu da ifâde edeyim ki, Türkiye'de canlanan sivil toplum örgütlerinin yanı sıra, askerler de demokratik düzene destek olmak sûretiyle diğer sivil örgütlerin yanında yerlerini almalıdır.

Batı Avrupalı bir liberal olarak şu noktayı eklemek zorundayım: Böyle sivil olma niteliği taşıyan bir Türkiye, Avrupa'da yer alma hakkına sahiptir. Örneğin Brüksel'in şu anda Doğu Avrupa'da AB'ne girmeye aday ülkelerden istediği, birçok tasarruf tedbiri, kararnâme ve yasa çıkarılması söz konusu değildir. Şu anda yerine getirilmesi istenen konu, özellikle Türk Devleti'ndeki askerî karakterin değişmesidir. Bu durum gerçekleştirildiği takdirde AB'ne giriş düşünülebilir.

Bu tür değişimlerin bugünden yarına gerçekleşmeyeceğinin de bilincindeyim. Bunun için zor düşünce ve karar verme süreçlerinin gerekli olduğunu da biliyorum. Ama ben tartışmanın geliştiği yöne de işâret etmek istiyordum. Ben gerçekten şuna inanıyorum: Türkler'in AB'ne girişinin bugüne nazaran çok daha yakınlaştığı on yıl içinde bu husus esâs sorun olacaktır. Bizi bugün büyük ölçüde meşgul eden diğer sorunlar bu kadar önemli olmayacaktır. Sizden bir defa daha şu durumu açıklığa kavuşturmanızı rica ediyorum:

Eğer biz bugün NATO'da önümüzdeki Nisan ayında Kuzey Atlantik Savunma Paktı'na girecek olan Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan için koyduğumuz kriterleri Türkiye için de uygulayacak olursak, o zaman Türkiye'nin giriş başvurusunun bugün hemen hemen hiç şansı olmaz. Sadece Silâhlı Kuvvetler ile ilgili sivil denetim ilkesi burada geçerli olmadığı için değil. Bu üç Doğu Avrupa ülkesi, bu ilkeyi yerine getirmek için şimdiye kadar bu devletlerde alışılmış olmayan bir şekilde genelkurmaylarını Savunma Bakanlığı'na bağlı duruma getirdiler. Burada da benzeri bir durumun gerçekleştiğini veya sadece hazırlandığını görmüyorum. Fakat bu durum, esas meseledir.

Bunun yanında Kemalizm'in karakteristiklerindeki bazı diğer hususları, bir Batı Avrupalı yadırgamaktadır. Örneğin ***Atatürk****'ün ilâhlaştırılması... Bir Türk katılımcı, dün bunu*

*«**Kemalizm Töreni**» olarak nitelendirmiştir. Devlet kurucusunun ibâdet şeklinde sunulan özdeyişleri, okul kitaplarında yer alan rûhu öldüren ideoloji. Biz bundan büyük ölçüde payımızı aldık. Bütün bunlar, bana on veya on beş yıl önce Moskova, Varşova ve Prag'a yaptığım ziyaretleri hatırlatmaktadır. **Prof. Steinbach**, dün **De Gaulle**'den söz etti ve tarihi büyüklüğü **Kemal Atatürk**'ün tarihî büyüklüğü kadar tartışılmayacak olan bu adamı, Fransızlar'ın kendisini bir kaide üzerine oturtmaksızın, nasıl tarihlerine bağladıklarını ve tüm yaşamı buna göre düzenlemeden, kendisine nasıl saygın bir yer verdikleri hususuna işaret etti.*

*Eğer **Mustafa Kemal**'i kaidesinden aşağıya alırsanız, O'nu tarihin geniş akışı içine yerleştirirseniz, o zaman kendisini taşlaşmadan ve tapmanın yaratıcılıktan uzak durumundan kurtarırsınız. O zaman O'nun fikrî mîrasını daima daha canlı, daha açık, daha özgür olan Türk toplumunun yeni şartlarına uyarlayabilirsiniz.*

*Böylece kemalizm, gerçekten gelecek için daha verimli olur. Burada bu büyük adamla ilgili biraz eleştiri ortaya çıkabilir. O bazen yanlış konuşmuştur, O'nun «**Güneş Teorisi**»ni, Amerika'nın **Kolomb**'dan 50 yıl önce Türkler tarafından keşfedildiğine ilişkin iddiâlarını düşünün. Bu iddiânın kanıtı, büyük Türk Adaları ismiydi. Fakat biz, hepimiz büyük Türk Adaları'nın orada bulunan fes biçiminde bir kaktüse göre isimlendirildiğini biliyoruz. O hâlde içeriye hava, tâze rüzgâr bırakın ve devletinizin kurucusunu O'nu çevreleyen taşlaşmadan kurtarın. Sadece 1925 yılı üzerinde tartışan bir Türkiye, 2015 yılında da hâlâ Avrupa Birliği'nin üyesi olmayacaktır."*

Türkiye ve **M. Kemal Paşa**'yı insan hakları ve demokrasi açısından değerlendiren batılı liberal **Theo Sommer**'in konuşması şu cümlelerle nihayet bulmaktadır:

"Beni ilgilendiren hususa gelince: Türkiye'nin sadece adaylığından, günün birinde tam üyeliğinin gerçekleşmesi yolunda bundan sonra da çalışacağım. Ve ben ister ***"İkinci Cumhuriyet"*** *olarak adlandırılsın veya bir başka etiket ile donatılsın, içtenlikle reformlar yapan Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne âid olduğunu düşünüyorum. Ve her iki taraf birbirine daima şunu söylemelidir: AB'nin borcu, alacaklının borçluya giderek alacağı bir borç, Türkler'in borcu ise, borçlunun alacaklıya yollanması zorunlu bir.borçtur."*[831]

Değerli okuyucular!.. Şimdi siz liberal bir Alman'ın bu mütalâaları ile **Yaşar Nuri Öztürk**'ün şu sözlerini karşılaştırarak kimin gerçekçi, kiminse şartlanmış bir ütopyacı olduğu görebilirsiniz. O, diyor ki:

"Batı'nın Türk Ordusu'na öfkesi, tarihin tanıdığı en amansız öfkelerden biridir. Bu öfke, sadece Avrupa'daki silâhlı güçlerde, siyâsetçilerde değildir. Avrupa'nın en hümanist aydınları, filozofları, şâirleri, edipleri, ressam ve heykeltraşları da Türk Ordusu'na duyulan bu müthiş öfkenin taşıyıcıları arasındadır."[832]

O, bu sözlerinin devamında Batılılar'a atfen **"Türkiye'de Ordu Karşıtlarını Güçlendirelim"** başlığı altında şöyle diyor:

"Türkiye'nin AB serüveni, bir anlamda Türk Ordusu'nun AB'ye üyelik nakaratıyla yıpratılma serüveni olarak anılabilir. Allah ile aldatan ***Atatürk*** *karşıtı unsurların, senelerce ana-avrat küfrettikleri AB'ye, iktidarları döneminde can havliyle sahip çıkmalarının arka plânını iyi düşünmemiz gerekmiyor mu?*

TSK'yı yıpratmada kullanılan bir numaralı araç da

---

831 Bkz: XIII. Deutsch-Türkisches Journalistenseminar / XIII. Türk-Alman Gazetecilik Semineri, (Baskı yeri ve tarihi yok).

832 **Yaşar Nuri Öztürk**- Allah İle Aldatmak, sh: 296.

yine dindir, Allah ile aldatmadır. Bu aracın taşıdığı tehdid ve tehlikeyi en iyi gören ve gelişmeleri ciddî ve ısrarlı biçimde takip eden temel Cumhuriyet kurumu da TSK'dır. Batı, bunu çok iyi bilmekte ve TSK'ya zarar vermede Türkiye içi temel desteğin Allah ile aldatan siyâsetlerden geleceğinde en küçük bir kuşkusu bulunmamaktadır. Son yıllarda bir dinci ve ABD'ci cemaatin TSK'ya sızma yolunda ne oyunlar çevirdiğini ve bu cemaatin Batılı güçler tarafından nasıl desteklendiğini, tam bu noktada bir kez daha anımsayalım.

Biz, bütün vicdanımızla şuna inanmaktayız: Batılı güç odakları, Allah ile aldatan siyâsetlere verdikleri desteği artırdıklarında bunun Türk Ordusu'na vermek istedikleri zararı da artıracakları anlamına geldiğinden kimsenin kuşkusu olmamalıdır Türkiye'nin kaderi tarih boyunca hep olduğu gibi, bundan sonra da TSK ile daima bağlantılı ve bitişik olacaktır Bu coğrafyanın ve Türk Milleti'nin var oluş diyalektiği bunu gerektirmektedir Bundan kuşku duyulduğu anda Türkiye ve Türk Milleti çöküşe gider."[833]

Hiçbir dindar insanın, ordu karşıtı olmadığını sağırlar bile bilir. Onun **"ordu karşıtlığı"** olarak vasıflandırdığı hissiyât ordunun, kemalizm nâmına ihtilâlci vasfına mütevecciihtir. Hattâ naklettiğimiz sözlerinden de açıkça görüldüğü üzere, Batılı liberal ve demokrat şahsiyetlerini muhâlefetlerinin sebebi sadece budur. **Yaşar Nuri**'nin taraftarlığı da aynı sebeple olmalıdır. Zira O, **M. Kemal Paşa**'yı -bazı vasıflar itibariyle de olsa- Hz. Peygamber ile eşit veya bir ve beraber göstermekten hayâ etmeyecek derecede taşkın bir kemalisttir.

Şu sözleri bu hükmün kâfi bir şahididir:

*"**Mustafa Kemal**'den rahatsız olan din istismarcılarına göre, **Mustafa Kemal** de bir deccaldır. Yani emperyalist zu-*

---

833 **Yaşar Nuri Öztürk**- a.g.e., sh: 299.

*lüm odaklarının **Muhammed Mustafa** ile **Mustafa Kemal**'e verdikleri sıfat aynıdır: **Deccal**."*[834]

Acaba hangi dindar, müslüman emperyalistlerle teşrîk-i mesâî ediyormuş ki, **Yaşar Nuri** şöyle diyebiliyor:

*"1960'lı yıllar bir şeyi daha gösteriyordu: ABD işbirlikçisi dinciler, bu süper güç şemsiyesi altında esas vuruşlarını, temel düşman bildikleri **Atatürk**'e yapıyorlardı. Onlar bunu, «**deccal ve benzerleriyle cihad**» adı altında son derece ustalıkla kullandıkları bir maskeyle saklıyorlardı. Asırlardır **Hz. Muhammed**'e deccal diyen Haçlı güçlerle yıllardır **Atatürk**'e deccal diyen dinci tahripçiler kol kola girmişlerdi. İkisi de **Deccal**'a vuruyordu. Ama birilerinin deccalı **Muhammed Mustafa**, ötekilerininki **Mustafa Kemal**'di. Ne yazık ki **Muhammed Mustafa**'nın îman çocukları olduklarını iddiâ edenler, O'na deccal diyenlerle işbirliğinin farkında olmayan hâinlerdi. Tarih ahmaklıkla hâinliğin böylesine kesiştiği bir örneğe daha önce tanık olmamıştır."*[835]

O'nun kullandığı şu kelimelerin, ilmîlik iddiasındaki bir adama ne kadar yakıştığını takdirlerinize bırakıyoruz:

*"Allah ile aldatanlar, **Mustafa Kemal** bahsinde derece derece gâfil, nankör, nâmert veya kahpe bir tavır izlemektedirler.*

*«**Komünizm geliyor!**» yaygarasıyla Türkiye'yi ürkütüp yarattığı **Yeşil Kuşak İslâmı** ile bizi Demir Perde'ye karşı bedâva şövalye olarak kullanan Haçlı Batı, şimdi aynı şeyi «**Ilımlı İslâm**» slogan ve projesiyle yapıyor. Tek fark, Türkiye'nin bu kez, gayr-ı müslimlere karşı değil, doğrudan doğruya İslam Âlemi'ne karşı kullanılmasıdır."*[836]

Bu, takdim ettiğimiz sözleri, O'nun bir çürük sakız gibi

---

834 **Yaşar Nuri Öztürk**- a.g.e., sh: 135.

835 **Yaşar Nuri Öztürk**- a.g.e., sh: 290.

836 **Yaşar Nuri Öztürk**- a.g.e., sh. 352.

sayısız tekrarlarından seçerek örnek olarak gösterdik. O'nun böyle -aslında- cevaba değmez sayısız beyânı mevcuddur. Bunlardan bir-iki misal daha zikrederek bu bahse bir nihayet verelim:

Sûizanna dayanan şu iftiraya bakınız:

*"**Atatürk** mirasından rahatsız olan, ama bunu açıkça ifade etme mertliğini gösteremediği için İslâm'ın değerlerini yozlaştırarak müslüman halkı aldatan Allah ile aldatma odakları **Atatürk**'ün Anıtkabri'nin yıkılması, Kâbe'nin yıkılması şartına bağlansa buna bile itiraz etmeyeceklerdir. Böylesi bir kin içindedirler. Böylesi bir kinin barındığı yerde ne İslâm'ın, ne de halkların geleceğine ilişkin bir iyi niyetin bulunabileceğini kabul edecek kadar ahmak değiliz. Böyle bir kinle uzlaşma sağlanabileceğine inanacak kadar da tarih bilgisinden yoksun değiliz."*[837]

Dinî meselelerde olduğu gibi siyâsette de ölçüsüz, iddiâlı olduğu hâlde[838] saman alevi gibi sönen partisinin il başkanı, bir basın toplantısında aynen şöyle söylemiştir.

*"Bu yönüyle **Muhammed Mustafa**'nın en belirgin*

---

837 **Yaşar Nuri Öztürk**- a.g.e., sh. 306.

838 *"Seçim sonuçları ilân edildiğinde, kendimi suçlamış ve eşime şunu söylemiştim:*

*«Keşke CHP'den siyâsete girip beni sevenlerin oylarını buraya çekseydim de **Atatürk**'ün kurduğu parti Meclis dışı kalmasaydı. Galiba hatâ ettik. Bu partinin şu sırada Meclis dışı kalması, ülke için büyük zararlara yol açabilecek gibi geliyor bana. Hayra alâmet bir gelişme değil bu...»"* (bkz: **Yaşar Nuri Öztürk, Atatürk**'ten Sonraki CHP, sh: 31)

"Ve diyorum ki:

Ey arkadaş!.. Beni milletvekili yapmak lâflarını bırakın da sadede gelin bakalım! Sizin, en az kırk-elli taneniz Meclis'e, CHP'ye benim adım için verilmiş oylarla geldiniz. Siz bana değil, ben size sitem edebilirim. Ama etmiyorum. Sadece sizi, eski zihniyetiniz ve değiştirmeye aslâ yanaşmadığınız dünyanızla baş başa bırakmak istiyorum." (Bkz. **Yaşar Nuri Öztürk**- a.g.e., sh: 165)

özelliğinin zulme başkaldırılışı ve insanları maddî ve mânevî anlamda özgürleştirmesi olduğunu görüyoruz. Peygamberimizin bu en önemli özelliklerini gizleyenlerin İslâm Dini'nin gereklerini samimi yaşadıklarına inanmıyoruz. Bunların Allâh'ın rahmeti dindar değil, Allah'ın belâsı dinci olduklarını açıkça ifade ediyoruz.

*Bir başka gizlenen gerçek de Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu **Mustafa Kemal Atatürk**'ün Kurtuluş Savaşı'nda; zulme, haksızlığa ve işgâle karşı özgürlük mücâdelesi vermesidir.*

*Bu konu üzerinde Genel **Başkanımız Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk'ün belirttiği gibi; Peygamberimiz Muhammed Mustafa'nın mücâdelesi ve mîrası ile Mustafa Kemal Atatürk'ün mücâdele ve mîrası bir bütündür. Her iki Mustafa zulme başkaldırmış, esâreti kabul etmemiş ve sömürge düzenine karşı çıkmışlardır.***

Türk ve Dünya Müslümanları'nın kurtuluşunun tek yolu, iki Mustafa'yı iyi tanıyıp onların mîrasına sahip çıkmakla olacaktır.

*Günümüzde emperyalizmin İslam Dünyası üzerinde oynadığı oyunlar ve Müslümanlar'ın köleleştirilmesine yönelik ekonomik, siyâsî baskılar ve açık işgâllere karşı temel mücâdele reçetesi: **Muhammed Mustafa** ve **Mustafa Kemal**'in mîrasında yatmaktadır. Öyle ki, **Muhammed Mustafa**, şirk dinin en azgın olduğu dönemde tevhidin dinini Dünya'ya yaymış ve egemen kılmıştır. **Mustafa Kemal** de emperyalizmin en azgın ve saldırgan olduğu dönemde, emperyalizme rağmen Tevhid dininin son kalesi olan; Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni kurmuş ve bağımsız kılmıştır."*[839]

Şu sözler de O'nun:

*"**Atatürk**; yıktığı hurâfenin yerine gerçek dini koyma-*

839 4 Nisan 2007 tarihli Ülker Gazetesi.

*nın en hayatî, en ciddî adımını attı. İkinci adımını da attı ve ondan sonra da bu Dünya'ya vedâ etti. Ne yaptı **Atatürk**? Burada **Elmalılı** Tefsiri'ne dikkat çekmek istiyorum. **Atatürk** ve din meselesinde **Elmalılı** Tefsiri en hayatî, en güvenilir, en tartışmasız belgedir. **Atatürk** konusunun belki de en hayatî belgesi **Elmalılı** Tefsiri'dir.*

***Elmalılı** Tefsiri'ni bugün ellili-altmışlı baskılarla satıp Türk insanının sırtından servetler koparanlar, bir taraftan da durmadan **Atatürk**'e sövüyorlar ve **Atatürk**'ü din dışı ilân ediyorlar. Bu da din üzerinden servet ve siyâset yapanların kimlikleri ve psikolojileri açısından son derece düşündürücüdür. **Elmalılı** Tefsiri, akademik tarafı, ilmî tarafı bir yana bırakılırsa, **Atatürk**'ün eseridir. **Atatürk** olmasaydı, O tefsir olmayacaktı."*[840]

Bu sözlerin devamında ise şöyle diyor:

*"**Atatürk**'ün yıktığı hurâfenin yerine neyi koymak istediğini hâlâ soracak mıyız? Yıktığı hurâfenin yerine **Elmalılı** Tefsiri'ni koymuştur **Atatürk**..."*[841]

Çünkü O, bu meseleyi izaha şöyle başlamıştı:

*"Bu tefsir ortada. Ve biz soruyoruz: **Atatürk**, dine, İslâm'a nasıl bakıyordu? Cevap, tektir ve şudur: **Elmalılı** Tefsiri nasıl bakıyorsa, öyle bakıyordu."*[842]

Bir kere, **M. Kemal Paşa**'nın dine **Elmalılı** Tefsiri gibi bakmadığına dair ortada yüzlerce delil mevcuddur. Bunlardan birçoğunu, arayanlar, bu eserde bile bulabilirler. Kaldı ki, bu iddiâ, kemalist icraatla da kolayca çürütülebilir.

Bu hususta ki gerçeğe kısaca temas ederek bu bahsi bitirelim. Zira bu adamdan da, O'nun sakat bir mantığa mâkes olan fikirlerinden de usandık!...

---

840 **Yaşar Nuri Öztürk**- Allah İle Aldatmak, sh: 138.

841 **Yaşar Nuri Öztürk**- a.g.e., sh: 140.

842 **Yaşar Nuri Öztürk**- a.g.e., sh. 139.

Elmalılı Tefsiri, İslâm'da reform gâyesiyle başlatılan bir projenin eseridir. Buharî Muhtasarı tercümesi ise, **Yaşar Nuri**'nin çokça başvurduğu gibi meseleyi setre medar olmak üzere bir taktik îcabıdır.[843] Aslî maksad, **Yaşar Nuri**'nin de ateşli bir taraftarı olduğu ibâdet dilinin türkçeleştirilmesi idi. **M. Kemal**'in bu maksat için kullandığı tercüme, Arapça bilmeyen bir Galatasaray mezununun (**Cemil Said Dikel**) **Kazımirski**'nin Fransızca meâlinin Türkçe tercümesi idi. Bu metin, birçok itirazlara uğradığından, yeni bir tercümeye ihtiyaç hâsıl olmuş idi. Lâkin sonradan bu projeden vazgeçildi. Bu sebeple basılan eserler, 1935'ten 1950'ye kadar depolarda bekletildi. 1950'den sonra merhum **Ahmed Hamdi Akseki**'nin teşebbüsü ile üniversiteli olduğuna dâir hüviyet varakları gösterenlere bedâvâ olarak dağıtıldı.

Yaşar Nuri, hadis kabul etmezse de biz O'na yine de bir hadîs-i şerîf hatırlatalım:

"İnnemâ'l-a'mâlü bi'n-niyât" yani *"Amellerin değerlendirilmesi, niyetlere göredir."*

Bu niyet unsuru, bazen **M. Kemal Paşa**'nın şu icraatında olduğu gibi âşikârdır. Bazen de **Yaşar Nuri**'nin eserlerindeki gibi setredilmiş olur. Lâkin ilm-i küll sahibi olan Cenâb-ı Hak, gizli olanı da, âşikâr olanı da bilir.

6- VE DİĞERLERİ

Bir nevi sonsöz mâhiyetinde olmak üzere şu husûsu ifâde etmeliyim ki, elli seneyi aşmış olan yazı hayâtımda[844] ilk olarak başlangıçtaki plânıma sâdık kalamadım. Bir kere

---

843 Bu hususta geniş bilgi için **Dücane Cündioğlu**'nun **"Türkçe Kur'ân ve Cumhuriyet İdeolojisi"** (İstanbul, 1998) isimle eserine bakılabilir.

844 İlk olarak deneme mâhiyetindeki bazı şiirlerim 1948 Yılı'nda **"Yeni Pulathâne Gazetesi"**nde yayınlandığı halde burada kesin bir sûrette yazarlıkla iştigâl ettiğim zamanlara îtibâr ederek böyle söylüyorum.

daha ifâde edeyim ki, işin içine girince kendimi okyanusa düşmüş gibi hissettim. Şimdiden bu çalışmann en az dört cild olacağı anlaşılmaktadır.

Bu vesile ile şunu da ifâde etmeliyim ki, hiç kimsenin bir takım bâtıl fikirlere saplanması beni doğrudan doğruya alakadar etmez. Hak-Batıl tezadının ebedi olduğuna bunun adetullah icabı olduğuna, cenabı hakkın **"Mudil"** sıfatı ilahiyesinin bu alemde bir saniye bile muhatapsız kalmayacağına - bir müslüman olarak - inanmaktayım. Beni alakadar eden ilahi bir emir olan **"Emri bi'l-Mâruf Nehyi ani'l-Münker"**dir.

Bu sebebledir ki, elimin değdiği, gücümün yettiği kadar bâtılların sirâyetini önlemek maksadına bağlı olarak yanlış telkinlere karşı samimi mü'minleri îkaz gayreti ile mütehalliyyim! Lâkin böyleleri o kadar çok ki, kamil bir mücadeleye güç yettirmek şimdiye kadar hiç kimseye nasip olmamaıştır.

İşte bir çoklarını meskût geçmek mecbûriyetinde kalmış bulunuyorum. Halbuki daha nice adamın yanlışlarını cevaplamak emelinde idim!. Eserin hacmi başlangıçta ki tahminimi çok çok aştığı için bu kadarla iktifâ ediyorum.

Ancak şunu da belirtmeliyim ki, bir eserin muhtevâsını birinci derecede tahdîd eden husus ona konulan addır. Bu itibarla **"Tarihten Günümüze Tahrif Hareketleri"** ünvânı ile her bâtıl fikrin değil sadece İslâm'ın yüce muhtevâsındaki gerçeklerin saptırılmasının ele alınacağı belirtilmiş olmaktadır. Buna rağmen bu cildde Kemalizm meselesine ağırlık verişimin sebebi onun prensibleri ölçü ittihâz olunarak dinî bahislerin îzâhına çalışılmış olmasıdır. Yoksa dini işin içine sokmada Kemalizm'i beğenenlere bir diyeceğim yoktur. Böyleleri İslâm'a saldırmadıkça benim alâka sahama girmiş olmazlar. Lâkin **M.Kemal Paşa**'nın İslâm'ı vicdanlara ve mâbede mahkûm edişini takdir edenler aynı zamanda müslü-

Radikal bir müslümanlık iddiasında nevzuhur bir mütefekkir namzedinin bahsi geçen eserinin kapağı

man olduklarını söylerlerse o zaman bunlara İslâm'ın bir hayat tarzı ve Dünya Görüşü olduğunu hatırlatmak mecbûriyeti ile karşı karşıya kalınıyor.

Hele bunlar arasında, radikal bir müslüman tavrı ile Kemalizm'i medhe kalkışanlar - doğrusu - insanda bir şok tesiri hâsıl ediyor. Böylelerine bir misal olmak üzere kendisinden birazcık bahsetmiş olduğumuz **H. Gâlib Kuşçuoğlu** nam müteşeyyihin yalan yanlış fikirlerine muttalî oldunuz. Buna diğer bir misal de **Ahmed Akgül** nâmında ki nevzuhur bir mütefekkir namzedidir. Bu da **"Millli Çözüm"** isimli aylık dergisiyle rahmetli **Erbakan** hocamızı **"Mehdilik"** pâyesine yükseltmiş olan bir radikal müslümanlık tavrına rağmen **M.Kemal Paşa** hakkında **"Bizim Atatürk"** adıyla[845] 700 sayfadan ziyade bir methiye yazabilmiştir. Hem de merhum **Üstad Necip Fâzıl**'ın ömrünün ilk gâfil devresinde yazdığı bir medih vasfında bir makalenin en başta iktibâsı sûretiyle. **Necip Fâzıl**'la bir gün bile beraberliği olmadığı anlaşılan bu nevzuhur mütefekkir namzedi her halde onun **"Racülü's-Sanem"** yani **"Put Adam"** adında bir eseri olduğundan habersizdir.[846]

---

845 **Ahmed Akgül - Bizim Atatürk**, İstanbul 2011

846 **Uğur Mumcu** nam mütevaffanın bu eseri **"Rabıta"** isimli eserin de bana mâl etmesi üzerine vaktiyle şunları yazmıştım:

"... **Uğur Mumcu** iktibâs ettiğimiz satırların hemen devamında **"Put Adam" (Racülü's-Sanem)** isimli bir eseriden daha bahsetmektedir ki, bu eserle yakından veya uzaktan alâkamın olmamasına rağmen bu noktada yalan ve tezvirâtına devam etmektedir. Şurada âlem-i matbuâta ilk olarak ilân ediyorum ki bu eserin yazarı merhum **Necip Fâzıl Kısakürek**'tir. Bunu **"Eser"** adıyla telif etmiş ve basımını bana teklif etmişse de eserin **Rıza Nur**'un hatıraları gibi birinci elden kaynak olmaması ve **Üstad Necip Fâzıl Bey**'in böyle bir mevzu için gerektiği ölçüde araştırma yapmaksızın mahdud bir kaynak ve hissiyat ile ihticâc etmiş olması sebebiyle ben bu teklifi kabul etmemişimdir. Sonradan bu eser arapça olarak **er-Racülü's-Sanem** adıyla -Zabit-i Türki Sabık- (Eski Bir Türk Subayı) Beyrut'ta 1977 yılında basılmıştır. (bkz. **Kadir Mısıroğlu** -Gurbet İçinde Gurbet, İstanbul 2004, sh.260 vd.)

"Racülü's-Sanem" (Put Adam) isimli **Necip Fâzıl Kısakürek** tarafından yazılmış olan kitabın kapağı

İnsanlar her zaman fikir değiştireblirler. İtibar son safhayadır. Üstelik üstad şiir ve nesir olarak hidâyete ermeden önce ne yazmışsa reddetmiştir. Bunu cümle âlem bilir! Şüphesiz o da **Necip Fâzıl**'ı el yordamıyla tanımakta olsa bile onun fârik vasfının **"Anti Kemalistlik"** olduğuna vakıftır. Bu tutum hiç şüphesiz diğer benzerlerinin tavrı gibi bir taktik îcâbıdır. Ama neden?! Bu suâlin cevâbı ancak **Ahmed Akgül**'ün **Ergenekon Davası** dolayısıyla tevkîf edilmişken şipşak tahliye edilişin sebebine vukufiyetle çözülebilir zannındayım.

Böyle üzerinde durulması gerek maksatlı pek çok yayın var! Münâfıklık sâde dinde olmaz ya!. İşte dinin yerine ikame edilmek istenen beşerî sistemlerin de elbette münâfığı olacaktır! Ne yazık ki zaman ve zemin ancak bu kadarına müsâidmiş:

Görelim Mevla neyler
Neylerse güzel eyler!.
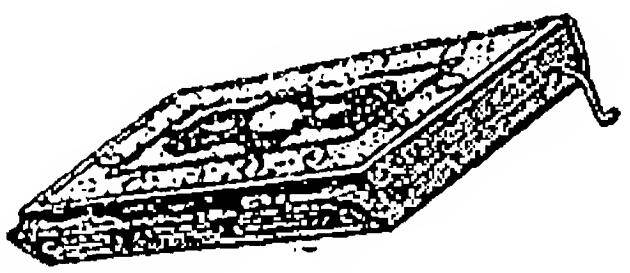
Müteâkip cildde buluşmak üzere Allah'a emanet olunuz! Benim aziz ve sevgili okuyucularım!